Hrvatski enciklopedijski rječnik

Pro-Silj

Jutarnji LIST

NOVI LIBER

HRVATSKI ENCIKLOPEDIJSKI RJEČNIK

Hrvatski enciklopedijski rječnik sadrži:

110.000	osnovnih riječi i izvedenica
47.000	hrvatskih imena, prezimena i lokaliteta njihove rasprostranjenosti
18.000	obrađenih imena iz zemljopisa, povijesti, mitologije i opće kulture

ISBN 953-6045-38-9

HRVATSKI ENCIKLOPEDIJSKI RJEČNIK

Pro-Silj

Autori:
prof. dr. Vladimir Anić, dr. Dunja Brozović Rončević,
prof. dr. Ivo Goldstein, Slavko Goldstein, mr. Ljiljana Jojić
(glavna urednica), prof. dr. Ranko Matasović (glavni urednik),
prof. dr. Ivo Pranjković

Stručni suradnici:
dipl. inž. Antun Alegro, mr. Sanja Brbora, Hrvoje Brozović,
Silvana Brozović, Ljiljana Cikota, prof. dr. Tomislav Cvitaš,
Lara Černicki, prof. dr. Šandor Dembitz, prof. dr. Radovan
Erben, dr. Nada Gašić, dr. Pavle Goldstein, Mate Kapović,
Iva Körbler, mr. Vlasta Kovač, Igor Kusin, Jadranka Pintarić,
prof. dr. Dražen Poje, dr. Mirna Sentić, mr. Tomislav Stojanov,
prof. dr. Juraj Šiftar, dr. Nada Vajs-Vinja, Čedomir Višnjić,
dr. Vesna Zečević, prof. dr. Tomislav Živković

Zajedničko izdanje:
EPH d.o.o. Zagreb i Novi Liber d.o.o. Zagreb

Za izdavače:
Stipe Orešković, Sanja Petrušić Goldstein

ISBN 953-6045-28-1 (cjelina)
ISBN 953-6045-38-9

HRVATSKI ENCIKLOPEDIJSKI RJEČNIK

Pro-Silj

Jutarnji list

Novi Liber

P

PROS- kao prvi dio riječi znači ka, kod, prema, pred; do- [*prozenhim*]
✧ *grč.* pros-; prós (*prij.*)

pròsac, *v.* prositi

pròsanica *ž bot.* biljka (*Celsia Daenzeri*) iz porodice zijevalica (*Scrophulariaceae*)
✧ *v.* proso

prosánjati (što) *svrš.* ⟨*prez.* pròsānjām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* pròsānjān⟩ proživjeti sanjajući // **pròsniti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* pròsnīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* pròsnio/pròsnila *ž*⟩ proživjeti u snu; **prosnívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* pròsnīvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prosanjati, prosniti
✧ PRO-[4] + *v.* san, sanjati

pròscēnīj (**priscênīj**) *m kazal.* **1.** *pov.* u antičkom kazalištu, mjesto odakle su glumci izlazili na pozornicu **2.** prednji dio pozornice, onaj dio koji se nalazi ispred zastora
✧ *njem.* Proszenium ← *lat.* proscenium ← *grč.* proskḗnion: ulaz u šator, vežu, pozornicu ≃ PRO-[2] + *v.* scena

prosèdē (**prosedê**) *m* ⟨G prosedèa⟩ **1.** individualni stvaralački postupak pri oblikovanju umjetničkog djela **2.** općenito, metoda, postupak, procedura
✧ *fr.* procédé

prosektúra *ž* **1.** ustanova u kojoj se seciraju lešine, ob. pri bolnicama **2.** prostorija za seciranje // **pròsektor** *m* **1.** onaj koji radi u prosekturi, pomoćnik profesora anatomije **2.** u bolnicama, anatom-patolog koji vrši seciranje lešina
✧ *njem.* Prosektur ≃ *lat.* prosecare: odrezati, rasporiti

prosekùtīv *m* ⟨G prosekutíva⟩ *gram.* padež instrumental (prosekutivni ili okolnosni padež) kada označava prostorne odnose
✧ *lat.* prosecutivus ≃ prosecutus: koji je proslijedio ← prosequi: slijediti, otići s nekim

prosènica[1] *ž bot.*, *v.* prosenjak (**2**)
✧ *v.* proso

prosèničāk *m bot.*, *v.* prosenjak (**2**)

prosènjāk *m* ⟨G prosenjáka, N *mn* prosenjáci⟩ *bot.* **1.** *v.* prosenica[2] **2.** vrsta jestive gljive (*Hydnum repandum*), s donje strane klobuka ima izraštaje poput bodlja; prosenica, proseničak
✧ *v.* proso

pròsfora *ž pravosl.* obredni beskvasni pšenični hljepčić s Kristovim znakom; proskura
✧ *grč.* prosphorá: prinošenje

prosìjati (**pròsjati**) (se) *svrš.* ⟨*prez.* prosìjām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* prosìjao⟩ **1.** početi sijati, sinuti, zablistati **2.** *pren.* postati sjajan (od sreće, zadovoljstva i sl.) // **prosijávati**[1] (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* prosìjāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prosìjati; **prosínuti** *svrš.* ⟨*prez.* pròsīnēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* prosínuo/prosínula *ž*⟩ **1.** početi sijati **2.** *pren.* početi odisati zadovoljstvom, biti vidljivo zadovoljan; **pr̀osjāj** *m ekspr.* nagla neočekivana pojava osjećaja ili ideja; nadahnuće; **prosjájiti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* pròsjājīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* prosjájio⟩ odvojiti se sjajem, zablistati kroza što; **prosjajívati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* prosjàjujēm, *pril. sad.* prosjàjujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prosjajiti; **pròsjati** (se) *svrš.* ⟨*prez.* pròsjām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. rad.* pròsjao (se)⟩, *v.* prosìjati; **prósjev** *m* ono što sijevne, nagla optička senzacija svjetla (ob. u zn. munje kroz oblake)
✧ PRO-[4] + *v.* sìjati

pròsijati (što) *svrš.* ⟨*prez.* pròsijēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* pròsijān⟩ **1.** propustiti kroz sito ili rešeto radi čišćenja od otpadaka **2.** proreš-

etati (3) // **prosijávati**[2] (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* prosìjāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* pròsijati
✧ PRO-[4] + *v.* sȉjati

prȍsijēd *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ kojem je kosa prošarana sijedim vlasima, koji je djelomično sijed, pomalo sijed [~ *čovjek*; ~*a kosa*] // **prosijéđjeti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* prosijédīm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. rad.* prosijédio/prosijédjela *ž*⟩ postati prosijed; **prosjeđívati**[1] (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* prosjèđujēm, *pril. sad.* prosjèđujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prosijedjeti
✧ PRO-[4] + *v.* sijed

prosìktati *svrš.* ⟨*prez.* pròsikćēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* prȍsiktao⟩ **1.** (∅) početi siktati (o zmiji) **2.** (∅, što) *pren.* izgovoriti u bijesu ili zavisti (predodžba siktanja) // **prosiktávati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* prosìktāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prosiktati
✧ PRO-[4] + *v.* siktati

prosilogìzam *m* ⟨G -zma⟩ *log.* niz silogizama u kojem zaključak prethodnog čini prvu premisu sljedećega, ide se od općeg k posebnom, *opr.* episilogizam
✧ PRO-[2] + *v.* silogizam

pròsinac[1] *m* ⟨G pròsīnca⟩ dvanaesti mjesec u godini; decembar // **pròsinačkī** *prid.* koji se odnosi na prosinac, koji je u prosincu
✧ PRO-[4] + *v.* sinji

pròsinac[2] *m* ⟨G pròsīnca⟩ *bot.* biljka (*Mercurialis annua*) iz porodice mlječika (*Euphorbiaceae*); resulja
✧ *v.* proso

prosínuti, *v.* prosìjati

pròsipati, *v.* prosuti

prȍsiti *nesvrš.* ⟨*prez.* prȍsīm, *pril. sad.* pròsēći, *gl. im.* prȍšēnje⟩ **1.** (∅, što) obraćati se moljenjem da se dobije milostinja, baviti se prosjačenjem **2.** *reg.* u konvencionalnom obraćanju tražiti riječ; objašnjenje; pardonirati, moliti [*prosim* = molim] **3.** (djevojku) predlagati brak, tražiti pristanak za brak // **pròsac** *m* ⟨G -sca, V prȍšče, N *mn* -sci⟩ onaj koji prosi djevojku [*ići (doći) u prosce* prositi djevojku]; **pròsačkī** *prid.* koji se odnosi na prosce; **pròsački** *pril.* kao prosac, na način prosaca; **pròsidba** *ž* ⟨G *mn* -dābā/-ī⟩ *etnol.* čin kojim prosci traže djevojku da se uda za momka; proševina, prošnja, prozba; **prosjàčić** *m dem.* od prosjak (ob. u zn. mladi prosjak, dijete koje prosi); **prosjàčina** *m* (*ž*) *pejor.* od prosjak, onaj koji se ne stidi prosjačenjem i ulagivanjem domoći položaja u društvu, privilegija itd., onaj koji je zbog toga vrijedan prezira; **prosjáčiti** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* pròsjāčīm, *pril. sad.* -čēći, *gl. im.* -čēnje⟩ **1.** prositi (1) **2.** *pejor.* **a.** nametljivo moljakati **b.** naći se u položaju poput prosjaka, moljakati nešto za namjenu opće vrijednosti [~ *dotacije*; ~ *sredstva iz budžeta*; ~ *novac*]; **prȍsjāčk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na prosjake [~*i štap*; ~*a torba*] **2.** koji je kao u prosjaka; bijedan; **prȍsjāčki** *pril.* kao prosjak, na prosjački način; **prȍsjāk** *m* ⟨V -āče, N *mn* -āci⟩ **1.** onaj koji prosi, koji živi od prošnje i milostinje **2.** *pejor.* vrlo siromašan, bijedan čovjek [*odjeven kao* ~]; **prosjàkinja** *ž*, *v.* prosjak; **prȍšenica** *ž etnol.* isprošena djevojka, *usp.* prositi (2); **prȍševina** *ž*, *v.* prosidba; **prȍšnja** *ž* ⟨G *mn* prṓšnjā/-ī⟩ **1.** prosjačenje, prošenje **2. a.** *v.* prosidba, proševina **b.** *pov.* sezonski odlazak iz svoga sela da se čeljadi prošenjem pribavi hrana; **pròzba** *ž* ⟨G *mn* prózbā/-ī⟩ *arh.* **1.** molba **2.** *v.* prosidba
✧ *prasl.* i *stsl.* prositi (*rus.* prosít', *polj.* prosić), *lit.* prašyti: pitati ← *ie.* *prek'-: moliti (*lat.* precari, *got.* fraihnan: pitati)

prȍsjati (se), *v.* prosìjati

prȍsjeći *svrš.* ⟨*prez.* prosijéčem, *pril. pr.* pròsjekāvši, *prid. trp.* prosjèčen⟩ **1.** (što) učiniti otvor, prolaz kroza što, probiti (put, ulicu i sl.) **2.** (se) pokvariti se, ukiseliti (o mlijeku) // **prosijécati** *nesvrš.* ⟨*prez.* pròsijēcām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ sijekući razdvajati, činiti prosjek; **pròsjecati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prosjeći; **prȍsječan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** oko sredine između dviju veličina; srednji [~ *dohodak*] **2.** koji se po svojstvima ili obilježjima ne ističe; običan, kao većina [~ *učenik*]; **prȍsječno** *pril.* **1.** uzimajući kao normu srednju veličinu; u prosjeku **2.** bez isticanja [~ *odglumiti*]; **prȍsječnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je prosječan, svojstvo onoga što je prosječno; **prósjek** *m* ⟨N *mn* -eci⟩ **1. a.** prosječeno uzdužno udubljenje u brdskom terenu **b.** posječen i očišćen pojas u šumi ili visokoj makiji u obliku crte (ob. ravne), kako bi se spriječilo širenje požara **2. a.** sredina između dvije krajnje veličine, srednja mjera **b.** uobičajena mjera vrijednosti **3.** *mat.* vrijednost dobivena dijeljenjem zbroja svih vrijednosti u nekom skupu; **prȍsjeka** *ž* ⟨D L -eci⟩ prosječen pojas u šumi, očišćen

od drveća, služi kao granica šumskih predjela i lovišta, za zaštitu od požara i sl.

✧ PRO-[4] + *v.* sjeći

prosjèditi (**prosjèdjeti**), *v.* prosjesti se

pròsjesti se *svrš.* ⟨*prez.* pròsjednēm se, *pril. pr.* pròsjēvši se, *prid. trp.* pròsjednūt⟩ duboko se ulegnuti, vidljivo se slegnuti na jednom mjestu; usjesti, sjesti // **pròsjed** *m* mjesto gdje se zemlja prosjela; **pròsjedati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prosjesti se; **prosjèditi** (**prosjèdjeti**) (∅, što) *svrš.* ⟨*prez.* pròsjedīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* prosjèdio/prosjèdjela *ž*⟩ **1. a.** provesti neko vrijeme u društvu **b.** provesti neko vrijeme u sjedećem položaju (na radu i sl.) **2.** *ž-arg.* proboraviti vrijeme u zatvoru; proležati; **prosjeđívati**[2] (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* prosjèđujēm, *pril. sad.* prosjèđujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prosjediti; **pròsjelina** *ž* mjesto gdje se tlo prosjelo; škarpa

✧ PRO-[4] + *v.* sjesti

proskinéza *ž pov.* duboko poštovanje koje se ukazuje vladarima, višem biću ili tlu zemlje padanjem ničice (uz ljubljenje nogu ili tla)

✧ *grč.* proskýnēsis

proskítati *svrš.* ⟨*prez.* pròskītām/pròskīćēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* proskítao⟩ **1.** (što) prijeći, obići ležerno, skitajući se **2.** (se) postati skitnica

✧ PRO-[4] + *v.* skitati

proskomídija *ž* **1.** *pravosl.* dio liturgije u kojem svećenik priprema hostiju i vino za posvećenje **2.** *kat.* ofertorij

✧ *grč.* proskomidḗ ≃ PROS- + komidḗ: prinošenje, predavanje ≃ komízein: prinositi

proskrìpcija *ž pov.* u antičkom Rimu, javna objava osoba osuđenih na smrt zbog političkih razloga, progonstvo, konfiskaciju imovine // **proskribírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* proskrìbīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** javno žigosati i onemogućiti/onemogućavati (protivnike itd.) **2.** zabraniti/zabranjivati [~ *ideje*; ~ *mišljenja*]

✧ *lat.* proscriptio ≃ proscribere

proskúra *ž*, *v.* prosfora

pròslaviti *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* pròslavljen⟩ **1. a.** (što) svečano obilježiti prigodu ili događaj priredbom, gozbom i sl. [~ *rođendan*; ~ *pobjedu*] **b.** (koga) učiniti slavnim, priskrbiti slavu [*taj ga je film proslavio*] **2.** (se) **a.** postati slavan, steći slavu **b.** *iron.* steći loš glas [~ *se svojim zlodjelima*] **c.** *iron.* osramotiti se [*proslavio se na ispitu*] // **pr̀oslava** *ž* svečano obilježavanje kakvog važnog događaja (ob. kao oblik priredbe za više ljudi i s publikom); **pròslavljen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je stekao veliku slavu, koji je ovjenčan slavom [~*i vojskovođa*]

✧ PRO-[4] + *v.* slava, slaviti

proslijéditi *svrš.* ⟨*prez.* pròslijēdīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* pròslijēđen⟩ **1.** (∅) **a.** nastaviti kretanje **b.** nastaviti započeti razgovor **2.** (što) otposlati što [~ *službeni dopis*] // **proslјeđívati** (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* prosljèđujēm, *pril. sad.* prosljèđujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* proslijediti

✧ PRO-[4] + *v.* slijed, slijediti

pròslov *m* **1.** *retor.* pristupni, uvodni govor na proslavi, svečanosti ili priredbi; besjeda **2.** *neob.*, *v.* predgovor // **proslòviti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* pròslovīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* pròslovljen⟩ *arh.*, *v.* progovoriti; **proslovljívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* proslòvljujēm, *pril. sad.* proslòvljujūći, *gl. im.* proslovljívānje⟩, *v.* prosloviti

✧ PRO-[4] + *v.* slovo

prosnijéžiti (∅) *svrš.* ⟨*prez.* pròsnijēžīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* prosnijéžio⟩ početi snijegžiti, početi padati u obliku snježnih pahuljica

✧ PRO-[4] + *v.* snijeg

pròsniti, *v.* prosanjati

pr̀os|o *sr bot.* jednogodišnja biljka (*Panicum miliaceum*) iz porodice trava (*Gramineae*), zrnje se od davnine koristi za prehranu ljudi, ptica, peradi i stoke △ ***divlje*** ~***o*** *bot.*, *v.* prohulja; ***ptičje*** ~***o*** šumska biljka zelenkasto bijelih cvjetića (*Lithospermium officinale*) iz porodice oštrolista (*Boraginaceae*); biserka // **prosènica**[2] *ž kulin.* kruh ili kolač od prosena brašna; prosenjak

❖ *pr.* (nadimačka): **Pr̀osen** (100, Rijeka, Istra), **Prosenèčkī** (Križevci, Zagreb), **Prosènica** (Split, sred. Dalmacija), **Prosènīk** (Sisak, Zagreb, Kutina), **Prosènjāk** (**Prosenjâk**) (Koprivnica, Sisak), **Prosinèčkī** (130, Zagreb, Klanjec)

✧ *prasl.* *proso (*rus.* próso, *polj.* proso) ? ≃ *hetit.* paršur: vrst kaše

PROSOPO-, *v.* PROZOPO-

prospávati (što) *svrš.* ⟨*prez.* pròspāvām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* pròspāvān⟩ provesti u spavanju // **prospavljívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* prospàvljujēm, *pril. sad.* prospàvljujūći, *gl. im.* prospavljívānje⟩, *v.* prospavati

✧ PRO-[4] + *v.* spavati

prospèkcija *ž rud.* manji rudarsko-geološki istražni radovi i izrada istražnih rudarskih objekata // **pròspektor** *m* u rudarstvu, istraživač na terenu; onaj koji istražuje ili traga (npr. za zlatom)
✧ *lat.* prospectio ≃ PRO-[2] + spicere: gledati

pròspekt *m* ⟨G *mn* -kātā⟩ **1.** *lik.* **a.** *pov.* u slikarstvu i grafici, vjeran i perspektivno precizan prikaz vedute grada ili predjela **b.** u kazalištu, oslikano platno velikih razmjera u dnu pozornice s arhitektonskim i pejsažnim motivima, u uporabi do kraja 19. st., negdje i duže **2.** *arhit.* **a.** u urbanizmu, glavna ulična arterija koja vodi do istaknutog spomenika ili gradskog centra **b.** u projektiranim parkovima – perivojima, simetralna aleja koja vodi do središnjeg objekta (dvorca, glorijete i sl.) **3.** *publ.* informacija u obliku brošure ili letka, s podacima o kakvoj robi, o turističkim odredištima, industrijskim proizvodima i sl. u propagandne svrhe // **pròspektić** *m* **1.** *dem.* od prospekt **2.** *razg.* prospekt manjeg formata
✧ *njem.* Prospekt ← *lat.* prospectus

pr̀ospektīvan *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji predviđa što će biti u budućnosti **2.** koji se očekuje, kojemu se nada; budući, predvidiv
✧ *lat.* prospectivus

prosperírati (∅) *dv.* ⟨*prez.* prospèrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ napredovati, uspjeti/uspijevati, povoljno se razviti/razvijati // **prosperìtēt** *m* ⟨G prosperitéta⟩ vrijeme povoljnih privrednih i društvenih okolnosti, stanje kada se ostvaruje blagostanje i napredak [*materijalni* ~; *duhovni* ~]; **pr̀osperitēt|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji prosperira, kojem je prosperitet, ostvarivanje dohotka, dobro poslovanje itd. bitno svojstvo [~*no poduzeće*]
✧ *njem.* prosperieren ← *lat.* prosperare: usrećiti

pr̀ost *prid.* ⟨*odr.* pr̀ostī⟩ **1.** koji je grub, sirov, nedotjeran; domaći [~*a gradnja*; ~*i materijal* (za rublje)] **2.** koji je grub, neodgojen, neotesan, neuljudan, prostački (o osobi) [~ *kao šlapa* vrlo prost i neodgojen (o osobi)] **3.** *razg.* (+ *srp.*) koji nije složen [~*a rečenica*; ~*im okom (što vidjeti)* vidjeti što bez mikroskopa i teleskopa, golim okom, »slobodnim okom«]; jednostavan △ ~***a godina*** *astron.* godina koja ima 365 dana, *opr.* prijestupna godina, *v.* prijestupni △ // **prostàčina** *m* (*ž*) *pejor.* od prostak; **pròstāčkī** *prid.* koji pripada, koji je svojstven prostaku, koji se odnosi na prostake; **pròstāčki** *pril.* kao prostak, na način prostaka; **pròstāk** *m* ⟨G prostáka, V pr̀ostāče, N *mn* prostáci⟩ **1.** *pejor.* onaj koji je vrlo nepristojan, koji se prostački ponaša i govori **2.** *zast.* priprost, običan, neobrazovan čovjek iz puka; **prostàkinja** *ž*, *v.* prostak; **prostàkluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *razg. ekspr.* prostota, prostaštvo; **prostàkuša** *ž*, *v.* prostačina; **prostáštvo** *sr* **1.** osobina prostaka **2.** ukupnost prostaka (**2**); **pr̀osto** *pril.* (*čest.*) *razg.* za pojačanje: doista, jednostavno, čisto [~ *ne znam što tu valja raditi*]; **prostòt|a** *ž* ⟨G *mn* prostótā⟩ **1.** svojstvo onoga koji je prost **2.** *arh.* prostodušnost, naivnost, bezazlenost **3. a.** prostaštvo, prostakluk **b.** bezobrazan, vulgaran izraz [*govoriti* ~*e*]
✧ *prasl.* i *stsl.* prostъ (*rus.* prostój, *polj.* prosty) ← *ie.* *prosth₂o-: koji stoji ispred ≃ PRO-[4] + *v.* stati

prostaglandíni *m mn* ⟨N prostaglàndīn⟩ *kem.* derivati arahidonske kiseline što se stvaraju u različitim tkivima i imaju jako fiziološko djelovanje
✧ *v.* prostata + *lat.* glans: žir + -IN

prostàjati (što) *svrš.* ⟨*prez.* prostòjīm, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* pròstajao⟩ provesti stojeći [~ *predstavu*; ~ *koncert*]
✧ PRO-[4] + *v.* stati, stajati

pròstata *ž anat.* muška žlijezda smještena ispod mokraćnog mjehura, obavija početni dio mokraćne cijevi; žlijezda predstojnica // **prostàtāš** *m* ⟨G prostatáša⟩ *žarg.* onaj koji ima teškoća s prostatom
✧ *nlat.* ← *grč.* prostátēs

prostatìtis *m pat.* akutna i kronična upala prostate
✧ *v.* prostata + -ITIS

prostáza *ž arhit. pov.* karakterističan dio antičke grčke kuće, odgovara pronaosu kod hrama; prema dvorištu otvorena prostorija
✧ *grč.* próstasis

prosternírati *dv.* ⟨*prez.* -prostèrnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što) oboriti/obarati, (s)rušiti, povaliti/povaljivati, položiti/polagati, uništiti/uništavati, razoriti/razarati, (po)rušiti **2.** (∅, se) *pren.* **a.** pasti/padati na koljena iz počasti prema kome **b.** poniziti/ponižavati se // **prosternácija** *ž* padanje na koljena iz počasti prema kome, *usp.* prosternirati (**1**)
✧ *lat.* prosternere

pròstīl *m* ⟨G prostíla⟩ *arhit.* antički grčki hram; na jednoj od užih strana nalazi se predvorje sa stupovima
✧ *grč.* próstylon ≃ PRO-[2] + stŷlos: stup

pròstirati, *v.* prostrijeti

pròstiti *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* prȍšten, *gl. im.* prošténje⟩ osloboditi krivnje [*prosti mu Bože*]; oprostiti // **prâštati** *nesvrš.* ⟨*prez.* prâštām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (komu) zaboravljati čiju krivnju, oslobađati koga odgovornosti; otpuštati, opraštati **2.** (se) **a.** rastajati se s kim pozdravljajući se [~ *se s majkom*] **b.** napuštati, ostavljati što [~ *se od domovine*]; **pròštenīšte** *sr reg.* mjesto proštenja; **proštènjār** *m* ⟨G proštenjára⟩ onaj koji sudjeluje u proštenju (2); hodočasnik; **prošténje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* prostiti **2.** *ekspr. zast.* oproštenje **3.** *etnol.* okupljanje uz crkvenu proslavu ili crkveni god
◈ *pr.* (nadimačka): **Prâštalo** (100, Zagreb, Primorje), **Pròštenīk** (Zagreb, Novska)
✧ *v.* prositi

prostitúcija *ž* **1.** zadovoljavanje tuđih seksualnih želja za novac kao zanimanje ili djelatnost **2.** *pren.* potkupljivost, neprincipijelnost, obeščašćivanje, gubljenje dostojanstva [~ *umjetnosti*; ~ *znanosti*] // **prostituírati** *dv.* ⟨*prez.* prostitùīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (koga, što) navesti/navoditi na prostituciju **2.** (se) baviti se prostitucijom **3.** (što) *pren.* (u)činiti nedostojnim, (u)činiti da što izgubi ugled ili dostojanstvo [~ *znanost*; ~ *struku* ulagivati se važećim istinama ili raširenim mišljenjima i predrasudama zanemarujući znanstvenu i stručnu savjest i istinu]; **pròstitūtka** *ž* ⟨D L -i, G *mn* -ī⟩ *služb.* ona koja se bavi prostitucijom; kurva △ ***duševna*** ~ *razg. pejor.* **a.** ona koja sanjari o seksualnim avanturama, a ne usudi se upustiti u istinsku vezu **b.** ona koja iskorištava muškarca i drži ga u nadi da će postići uspjeh; ona koja obećava ili daje nade u intiman odnos u koji ne misli ući; ***muška*** ~ muška osoba koja se bavi prostitucijom; **pròstitūtskī** *prid.* koji se odnosi na prostitutku i prostituciju; **pròstitūtski** *pril.* na način prostitutki, kao prostitutka
✧ *lat.* prostitutio ≃ prostituere: staviti pred (kupca)

prostòdušan *prid.* ⟨*odr.* -šnī⟩ koji je otvoren, bezazlen, naivan // **prȍstodūšje** *sr knjiš.*, *v.* prostodušnost; **prȍstodušno** *pril.* s prostodušnošću, na prostodušan način; **prostòdušnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je prostodušan; prostodušje
✧ *v.* prost + *v.* duša

próstor *m* **1. a.** neograničena protežitost, ukupnost odnosa u svim dimenzijama i pravcima **b.** *fil.* zajedno s vremenom osnovni oblik ili kategorija postojanja materijalnoga svijeta **2. a.** dio Zemljine površine različite veličine **b.** ograničen dio površine na koji se može što smjestiti [*stambeni* ~; *skladišni* ~] **3.** *mat.* pojam koji u elementarnoj matematici obično podrazumijeva trodimenzionalni realni prostor s euklidskom geometrijom; različita poopćenja vode do važnih struktura kao što su: [*vektorski* ~; *metrički* ~; *topološki* ~] **4.** *razg.* razmak △ ***borbeni*** ~ *sport* prostor u kojem se odigrava borba; ***brisani*** ~ *vojn.* prostor izložen neprijateljskoj vatri; ***kazneni*** ~ *sport* prostor (u nogometu) omeđen crtama unutar kojega se prekršaji kažnjavaju slobodnim udarcem s 11 metara, šesnaesterac; ***kozmički, svemirski*** ~ *astron.* svemir, kozmos; ***mrtvi*** ~ *vojn.* komad zemljišta na kojemu se cilj ne može gađati; ***ničiji*** ~ dio zemljine površine između dvije zaraćene strane; ***stambeni*** ~ veličina stana izražena brojem prostorija ili kvadratnim metrima; ***startni*** ~ *sport* polazna točka na natjecanjima; ***zračni*** ~ prostor nad državom po kojem, bez dopuštenja, ne smiju letjeti tuđi avioni; ***zrakoprazni*** ~ *fiz.* prostor u kojem nema zraka, vakuum; ***životni*** ~ **1.** *biol.* prostor potreban za život biljaka i životinja **2.** *ideol. pov.* pojam prostora potrebnog za život naroda [*osvojiti mnogo životnog ~a* **a.** *vojn.* osvojiti veliko područje ratišta **b.** *sport* dobrom taktikom približiti se protivničkim vratima (u nogometu)] // **prostòrčić** *m dem.* od prostor *pejor.*; **prostòrij|a** *ž* dio unutrašnjosti zgrade, građevine, dio stana, odvojen zidovima [*poslovne ~e*; *društvene ~e*]; **próstōrn|ī** *prid.* koji se odnosi na prostor ili ostvaruje u prostoru [*~i plan*; *~i metar (centimetar)* mjera za zapremninu] △ *~a* ***pokretljivost*** *sociol.* svako pomicanje ljudi ili živih bića u prostornim razmjerima; **próstorno** *pril.* tako da ima prostora [~ *skučen*]; **prostórnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je prostorno, što zauzima neki prostor
✧ *prasl.* i *stsl.* prostorъ (*rus.* prostór, *polj.* prostor) ≃ *v.* prostrijeti

prȍstorūč|an *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji se odnosi na slobodno crtanje rukom, bez tehničkih pomagala [*~no crtanje*] // **prȍstoručno** *pril.* slobodnom rukom, bez tehničkih pomàgala [*~ crtati*]

✧ *v.* prost + *v.* ruka

prostrácija *ž* **1.** padanje, obaranje, klečanje **2.** *pat.* **a.** naglo opadanje tjelesne snage u teškim akutnim bolestima **b.** klonulost, malaksalost, iscrpljenost, potištenost, slabost **3.** *pren.* poniženje

✧ *lat.* prostratio ≃ prosternere: povaliti, oboriti

pròstran *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji zauzima znatan prostor, u kojem ima mnogo mjesta [*~ stan*; *~ kaput*] // **pròstranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je prostrano; **prostránstv|o** *sr* ⟨G *mn* pròstranstāvā/-ā⟩ znatan, obuhvatan dio površine Zemlje [*veliko ~o*; *sibirsko ~o*; *azijska ~a*]

✧ *v.* prostor

próstrel (**prȍstrijēl**) *m* **1.** pogodak iz vatrenog oružja kroz tijelo; prostrijelna rana [*imati ~*] **2.** *pat.* zarazna crijevna bolest domaćih životinja; bedrenica, crni prišt **3.** *meton.* biljka koja liječi tu bolest (*Gentiana cruciata*) // **pròstrijēln|ī** *prid.* koji nastaje prostreljivanjem [*~a rana*]; **prostreljívati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* prostrèljujēm, *pril. sad.* prostrèljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prostrijeliti; **prostrijéliti** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* pròstrijēlīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* pròstrijēljen⟩ probiti tijelo projektilom (strijelom ili zrnom iz vatrenog oružja); propucati

✧ PRO-⁴ + *v.* strijela

pròstrijēti (**pròstr̄ti**) *svrš.* ⟨*prez.* prȍstrēm, *pril. pr.* -ēvši, *imp.* pròstri, *prid. rad.* prȍstrō, *prid. trp.* prȍstr̄t⟩ **1.** (što) **a.** raširiti što na površini čega [*~ plahtu*; *~ stolnjak*] **b.** *meton.* pokriti krevet plahtom ili stol stolnjakom; namjestiti **2.** (se) proširiti se, raširiti se na sve strane po površini čega, zauzeti velik prostor **3. a.** pasti svom dužinom; opružiti se **b.** pružiti se cijelim tijelom u znak poniznosti ili u obredu, *usp.* proskineza // **prostìrāč** *m* ⟨G prostiráča⟩ tkanina koja se prostire (na pod i sl.); prostirka; **pròstirati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -rēm, *pril. sad.* -rūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prostrijeti; **pròstīrka** *ž* ⟨D L -rci, G *mn* -rākā/-ī⟩, *v.* prostirač; **pròstrti** (što, se) *svrš.*, *v.* prostrijeti

✧ PRO-⁴ + *prasl.* *sterti: prostirati (*rus.* -steret') ≃ *lat.* sternere: prostirati

prostrújati (kroz koga, kroza što) *svrš.* ⟨*prez.* pròstrūjīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* prostrújio⟩ **1.** raširiti se tako da se osjeti (o meteorološkoj pojavi) **2.** proći kroz koga ili što; prožeti, obuzeti koga (o kakvom osjećaju i sl.) // **prostrujávati** (kroz koga, kroza što) *nesvrš.* ⟨*prez.* prostrùjāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prostrujati; **prostrújiti** (kroz koga, kroz što) *svrš.*, *v.* prostrujati; **prostrujívati** (kroz koga, kroza što) *nesvrš.* ⟨*prez.* prostrùjujēm, *pril. sad.* prostrùjujūći, *gl. im.* prostrujívānje⟩, *v.* prostrujiti

✧ PRO-⁴ + *v.* struja

prostudírati (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* prostùdīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* prostùdīrān⟩ **1.** pažljivo promatrajući, duboko razmišljajući proučiti **2.** dobro naučiti određen predmet, obavijestiti se detaljno o nekom pitanju, problemu i sl. // **prostùdīrano** *pril.* na prostudiran način; proučeno, proanalizirano

✧ PRO-⁴ + *v.* studij, studirati

prosúditi *svrš.* ⟨*prez.* pròsūdīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* pròsūđen⟩ donijeti sud; ocijeniti, procijeniti, rasuditi, osjeći // **prȍsuda** *ž* rezultat prosuđivanja, procjena, sud, kritika; prosudba; **pròsudba** *ž* ⟨G *mn* -dābā/-ī⟩, *v.* prosuda; **prosùditelj** *m refer.* onaj koji prosuđuje; prosuđivač; **prosuditèljica** *ž*, *v.* prosuditelj; **prosùditeljskī** *prid.* koji se odnosi na prosuditelje; **prosùditeljski** *pril.* kao prosuditelj, na način prosuditelja; **prosuđìvāč** *m* ⟨G prosuđiváča⟩, *v.* prosuditelj; **prosuđivàčica** *ž*, *v.* prosuđivač; **prosuđívānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* prosuđivati **2.** *psih.* postupak uspoređivanja između više ponuđenih mogućnosti s ciljem odabiranja načina djelovanja; **prosuđívati** *nesvrš.* ⟨*prez.* prosùđujēm, *pril. sad.* prosùđujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prosuditi

✧ PRO-⁴ + *v.* sud¹, suditi

prosùkljati (∅) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* prȍsukljao⟩ početi sukljati, snažno izbiti (ob. o dimu); prokuljati // **prosukljávati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* prosùkljāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prosukljati

✧ PRO-⁴ + *v.* sukljati

pròsulja¹ *ž bot. reg.*, *v.* prohulja

✧ *v.* proso

prosúšiti (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* pròsūšīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* pròsūšen⟩ ovlaš osušiti // **prosušívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* prosùšujēm, *pril. sad.* prosùšujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prosušiti

✧ PRO-⁴ + *v.* suh, sušiti

pròsūti *svrš.* ⟨*prez.* prȍspēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* pròspi, *prid. rad.* prȍsuo/prȍsūla *ž*, *prid. trp.* prȍsūt⟩ **1.** (što) izbaciti, isprazniti što sipko, zrnato i sl. iz posude **2.** *pren.* **a.** nerazumno, uludo potrošiti [~ *bogatstvo*] **b.** koga ubiti na brutalan način [~ *kome crijeva (utrobu)* rasporiti, proburaziti koga; ~ *mozak (kome)* razbiti ili prostrijeliti glavu] **3.** (se) raširiti se na sve strane po površini [~ *svjetlo(st) na koga (na što)* obasjati koga] // **pròsipa|ti** *nesvrš.* ⟨*prez.* pròsipām/pròsipljēm, *pril. sad.* pròsipajūći/pròsipljūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *v.* prosuti **2.** *pren.* biti rastrošan, nerazumno trošiti novac, materijal itd.; prosipavati; **prosipávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* prosìpāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prosipati; **pròsulja**² *ž lokal.*, *v.* tava

✧ PRO-⁴ + *v.* sipati

pròsuziti *svrš.* ⟨*prez.* pròsūzīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* pròsūzio⟩ **1.** pustiti suze **2.** *pren.* pustiti sok (o soku iz loze i sl. biljki kad se obrežu) // **prosuzívati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* prosùzujēm, *pril. sad.* prosùzujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prosuziti

✧ PRO-⁴ + *v.* suza, suziti

prosvànuti (∅) *svrš.* ⟨*prez.* prȍsvanēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* prosvànuo⟩, *v.* osvanuti // **pròsvitati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* pròsvićēm, *pril. sad.* -ićūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prosvanuti, svitati

✧ PRO-⁴ + *v.* svanuti

prosvijétliti *svrš.* ⟨*prez.* pròsvijētlīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* pròsvijētljen, *gl. im.* prosvjetljénje⟩ **1.** (∅) početi svijetliti [*žarulja je prosvijetlila*] **2.** (koga) učiniti da tko postane obrazovaniji, pametniji **3.** (se) postati obrazovaniji **4.** doživjeti stanje punog sklada duhovnog i tjelesnog u spoznavanju sebe; doživjeti prosvjetljenje, *usp.* prosvjetljivati // **pròsvijēćen** *prid.* ⟨*odr.* pròsvijēćenī⟩ **1.** koji je na visokom stupnju kulture i obrazovanja **2.** koji prihvaća ideje prosvjetiteljstva △ *~i apsolutizam pov.* oblik državne uprave u monarhijama 18. st. u kojem su se provodile ideje prosvjetiteljstva; **pròsvijēćenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je prosvijećen i stanje onoga što je prosvijećeno [~ *društva*]; prosvijetljenost; **prosvijétiti** *svrš.* ⟨*prez.* pròsvijētīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* pròsvijećēn⟩ učiniti prosvijećenim [~ *narod*]; **pròsvijētljenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** *arh.*, *v.* prosvijećenost **2.** prosvjetljenje, *usp.* prosvijetliti; **prosvjećívati** (koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* prosvjèćujēm, *pril. sad.* prosvjèćujūći, *gl. im.* -ānje⟩ širiti prosvjetu, širiti znanje; poučavati, obrazovati [~ *široke narodne mase*]; **prȍsvjet|a** *ž* **1.** organizirano posredovanje znanja i kulture narodu [*širiti ~u*] **2.** društvena djelatnost školstva [*raditi u ~i*] △ *hram ~e retor.* škola; **prosvjètār** *m* ⟨G prosvjetára⟩ *žarg.* onaj koji radi u prosvjeti; prosvjetni radnik, prosvjetnik; **prosvjetáriti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* prosvjètārīm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ **1.** širiti prosvjetu, baviti se prosvjetnim radom **2.** *pejor.* u javnom i kulturnom životu izbjegavati kritička promišljanja te knjigama i tekstovima u obliku prividne pouke za narod održavati predrasude i pojednostavljene konstrukcije; **prosvjètārka** *ž* ⟨D L -i⟩, *v.* prosvjetar; **prosvjètārskī** *prid.* koji se odnosi na prosvjetare; **prosvjetitèljica** *ž*, *v.* prosvjetitelj; **prosvjètilac** *m* ⟨G -ioca, V -ioče, N *mn* -ioci⟩ *retor.* **1.** onaj koji donosi prosvjetljenje, *usp.* prosvijetliti **2.** onaj koji širi prosvjetu; **prosvjètilačkī** *prid.* koji se odnosi na prosvjetioca; **prosvjètilački** *pril.* kao prosvjetilac, na način prosvjetilaca; **prosvjètitelj** *m* **1.** prosvjetilac (2) **2.** nosilac i djelatnik prosvjetiteljstva; **prosvjètiteljskī** *prid.* koji se odnosi na prosvjetitelje i prosvjetiteljstvo; **prosvjètiteljski** *pril.* kao prosvjetitelj, na način prosvjetitelja; **prosvjetitèljstvo** *sr* **1.** filozofski pokret u 18. st. kojeg je obilježje vjera u moć ljudskog razuma i inovacije u političkoj, vjerskoj i ekonomskoj doktrini **2.** *v.* iluminizam; **prosvjetljívati** (∅, koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* prosvjètljujēm, *pril. sad.* prosvjètljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prosvijetliti; **prȍsvjetn|ī** *prid.* koji se odnosi na prosvjetu [*~a ustanova*; *~e vlasti*; *~i djelatnik*]; **prȍsvjetničkī** *prid.* koji se odnosi na prosvjetnike [*Prosvjetnička bojna*, *pov.* posebna vojna jedinica domobranstva u 2. svjetskom ratu koja izvodi zabavne priredbe za vojnike itd.]; **prȍsvjetnički** *pril.* kao prosvjetnik, na način prosvjetnika; **prȍsvjetnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ **1.** *v.* prosvjetar **2.** član Prosvjetničke bojne, *usp.* prȍsvjetničkī

✧ PRO-⁴ + *v.* svjetlo, svijetliti

prosvírati *svrš.* ⟨*prez.* pròsvīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* pròsvīrān⟩ **1.** (što) radi vježbe, ugrijavanja i sl. odsvirati (kompoziciju, pjesmu, melodiju itd.) **2.** (∅) *razg.* proletjeti kraj uha, preko ili iznad glave (o metku) s predodžbom

popratnog zvuka // **prosvirávati** (što, ∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* prosvìrāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prosvirati
✧ PRO-⁴ + *v.* svirati

pròsvjed *m* **1.** *dipl.* jednostrani čin kojim se izražava jasno neslaganje s određenim postupcima ili zahtjevima druge strane **2. a.** odlučno otvoreno izraženo nezadovoljstvo čime; protest, demonstracija **b.** skup nezadovoljnih osoba radi zajedničkog djelovanja u cilju poboljšavanja vlastite egzistencije, statusa ili u vezi s nekim pitanjem [~ *na trgu*; ~ *radnika*] // **pròsvjedn|ī** *prid.* koji se odnosi na prosvjed, koji izražava prosvjed, koji sadrži prosvjed [*~i skup*; *~o pismo*]; protestni; **pròsvjednīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩, *v.* prosvjedovatelj; **prosvjedòvatelj** *m* onaj koji prosvjeduje, protestira, onaj koji se ne slaže s čim; prosvjednik; **pròsvjedovati** (∅, protiv koga, protiv čega) *dv.* ⟨*prez.* pròsvjedujēm, *pril. sad.* -dujūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ izraziti/izražavati prosvjed; protestirati, demonstrirati
✧ PRO-⁴ + s- + *prasl.* *vědъ: koji zna, *v.* vid, vidjeti

pròsvrdlati (što) *svrš.* ⟨*prez.* pròsvrdlām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* pròsvrdlān⟩ svrdlajući probiti, probušiti svrdlom ili čime sličnim
✧ PRO-⁴ + *v.* svrdlo, svrdlati

prošàptati (što) *svrš.* ⟨*prez.* pròšapćēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* pròšaptān⟩ **1.** reći šapćući, *usp.* šaptati **2.** početi šaptati // **prošaptávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* prošàptāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prošaptati; **prošapùtati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* prošàpućēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* prošapùtao/pròšaputao⟩, *v.* prošaptati
✧ PRO-⁴ + *v.* šapat, šaptati

prošárati *svrš.* ⟨*prez.* pròšārām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* pròšārān⟩ **1.** (što) pokriti šarama, učiniti šarenim [~ *crvenim nitima*; *rakete su prošarale nebo*] **2.** (∅) proći čas ovuda, čas onuda; prolutati, prolunjati **3. a.** (se) postati šaren, raznih boja, prekriti se [~ *se pjegama*] **b.** *pren.* ponešto se promijeniti, dobiti drugačija obilježja [~ *žilama*; ~ *borama*] **c.** *pren.* dopuniti se čime drugačijim; izmiješati se [*stanovništvo se prošaralo*] // **pròšārānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je prošarano; **prošarávati** (∅, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* prošàrāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prošarati
✧ PRO-⁴ + *v.* šara, šarati

pròšek (**prošȅk**) *m* ⟨G -a⟩ slatko, desertno vino od prosušena grožđa
✧ *mlet.*, *tal.* prosecco

prošétati *svrš.* ⟨*prez.* pròšētām/pròšēćēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* pròšētān⟩ **1.** (∅) provesti neko vrijeme šetajući, obaviti šetnju **2.** (koga, što) odvesti u šetnju [~ *psa*] **3.** (se) **a.** *razg.* prošetati **b.** obaviti što bez žurbe i napora (ob. gdje se napor očekuje) [~ *kroz studij*; ~ *kroz protivničku obranu*, *sport*]
✧ PRO-⁴ + *v.* šetati se

pròševina, *v.* prositi

prošìkljati (∅) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* prȍšikljao⟩ *razg.* naglo izbiti (o tekućini); šiknuti // **prošikljávati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* prošìkljāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prošikljati
✧ PRO-⁴ + *v.* šik², šikljati

prošíriti (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* pròšīrīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* pròšīren, *gl. im.* proširénje⟩ **1.** po površini ili prostoru učiniti (se) širim [~ *kaput* učiniti ga širim; ~ *granice* pomaknuti granice čineći državu i sl. većom] **2.** uvećati krug djelovanja, utjecaja itd., *usp.* proširenje **3.** obuhvatiti veći prostor **4.** ispuniti čime prostor, zrak, raširiti se // **pròšīren** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je u raznim organiziranjima pojačan ili vanjskim članovima dopunjen [*~i odbor*; *~o vijeće*; *~i sastav*; *u ~om sastavu* (čega)]; **pròšīrenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što se širi ili je prošireno [~ *epidemije*]; rasprostranjenost; **proširénje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* proširiti **2.** prostorno povećanje u širinu [~ *vena na nogama*; ~ *prolaza*] **3.** povećanje u broju, djelovanju, shvaćanju itd. [~ *odbora*; ~ *djelatnosti poduzeća*] **4.** prošireno mjesto [~ *na cesti*]; **proširíva|ti** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* prošìrujēm, *pril. sad.* prošìrujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* proširiti △ ***~nje razlomka*** *mat.* množenje brojnika i nazivnika razlomka istim brojem različitim od 0
✧ PRO-⁴ + *v.* širok, širiti

prošíšati (∅) *svrš.* ⟨*prez.* pròšīšām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* prošíšao⟩ *žarg.* naglo proći, proletjeti mimo ili iznad koga/čega
✧ PRO-⁴ + *v.* šišati

pròšiti (što) *svrš.* ⟨*prez.* prȍšijēm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* prošìven/prȍšīt⟩ provlačeći, prodijevajući konac kroza što, sašiti; ušiti; proštepati // **prošívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* pròšīvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prošiti; **prošìven** *prid.* ⟨*prid. trp.*⟩, *v.* prošiti
✧ PRO-⁴ + *v.* šiti

prȍšlī, *v.* proći

PROŠLO- kao prvi dio riječi daje značenje da se što dogodilo u neposredno prošlom pojmu imenovanom jezičnom cjelinom vremena od »tjedan« i većom (ne govori se uz manju jedinicu ili mjeru npr. »prošlosekundni«) [*prošlotjedni*; *prošlomjesečni*; *prošlogodišnji*; *prošlosezonski*]
✧ *v.* proći, prošli

prošlogòdišnj|ī *prid.* koji se odnosi na prošlu godinu; lanjski [*~e vino*]
✧ PROŠLO- + -GODIŠNJI

prošlomjèsečnī *prid. knjiš. retor.* koji je iz prošlog mjeseca
✧ PROŠLO- + *v.* mjesec, mjesečni

prošlonèdjeljnī *prid.* **1.** koji je od prošle nedjelje (kao dana u tjednu) **2.** *reg. razg.* (+ *bos.*) koji je od prošle nedjelje u zn. tjedana, *usp.* prošlotjedni
✧ PROŠLO- + *v.* nedjelja, nedjeljni

prȍšlōst, *v.* proći

prošlostòljetnī *prid. knjiš. retor.* **1.** iz prošlog stoljeća **2.** (koji je) iz prošlih stoljeća
✧ PROŠLO- + *v.* stoljeće

prȍšlotjednī *prid. knjiš. retor.* koji je iz prošlog tjedna
✧ PROŠLO- + *v.* tjedan, tjedni

pròšnja, *v.* prositi

prošnjófati (što) *svrš.* ⟨*prez.* pròšnjōfām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* prošnjófao⟩ *ekspr.*, *v.* pronjušiti
✧ PRO-⁴ + *v.* šnjofati

pròštac *m* ⟨G proštàca, N *mn* -ci, G proštácā⟩ kolac kao dio plota; planka
✧ *v.* prost

prošténje, *v.* prostiti

prošúpljiti *svrš.* ⟨*prez.* pròšūpljīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* pròšūpljen⟩ **1.** (što) *ekspr.* probušiti **2.** (se) postati šupalj, dobiti šupljinu od trajanja, rabljenja itd. // **prošupljívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* prošùpljujēm, *pril. sad.* prošùpljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prošupljiti
✧ PRO-⁴ + *v.* šupalj

pròšvercati *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* pròšvercān⟩ *razg.* **1.** (koga, što), *v.* prokrijumčariti **2.** (se) kriomice proći, ne platiti [*~ se u tramvaju*]
✧ PRO-⁴ + *v.* šverc, švercati

prȍšvindlati *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* pròšvindlao⟩ *reg.* **1.** (što) podmetnuti što loše ili neispravno kome (istrošenu novčanicu, neispravnu ulaznicu za priredbu itd.); podmetnuti, podvaliti **2.** (se) uspjeti izbjeći kakav propis, ući u neku dvoranu i sl. bez propisne ulaznice; provući se, *usp.* švindler, švindlati // **prošvindlávati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* prošvìndlāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prošvindlati
✧ PRO-⁴ + *v.* švindl, švindlati

prošvŕljati (∅, po čemu, čime, oko čega) *svrš.* ⟨*prez.* pròšvr̄ljām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* prošvŕljao⟩ prošetati se bez određenog cilja, kretati se malo ovamo i onamo [*~ po gradu*; *~ izložbom*], *usp.* švrljati
✧ PRO-⁴ + *v.* švrljati

PROT-, PROTO- kao prvi dio riječi znači prvi; prvo-, glavno-, nad- [*protobiont*; *protonotar*]
✧ *grč.* prot(o)-; prôtos: prvi

próta *m* (**próto** *m*) *razg.* viši svećenik pravoslavnog parohijalnog svećenstva i svećenstva istočnog obreda // **protȉnica** *ž* žena protina
◆ *pr.* (prema zanimanju): **Prótić** (490, Korčula, Slavonija)
✧ *grč.* prôtos: prvi

protabíriti *svrš.* ⟨*prez.* protàbīrīm⟩ *reg.* **1.** otkriti značenje, protumačiti (najčešće san) **2.** razjasniti, razmrsiti (problem)
✧ *tur.* tabir: tumačenje ← *arap.* ta'bīr

protagònist (**protagonȉst**) *m* **1. a.** glumac nosilac glavne uloge **b.** nosilac radnje u književnom djelu (romanu, drami); glavni junak **2.** *retor.* pokretač zbivanja, projekta i sl.; začetnik, inicijator // **protagònistica** *ž*, *v.* protagonist; **protagonȉstičkī** *prid.* koji se odnosi na protagoniste; **protagònistkinja** *ž*, *v.* protagonist
✧ *grč.* prōtagōnistḗs

Protàgora, **iz Abdere** (o.486–410. pr. Kr.), filozof, glavni predstavnik sofista u polemikama sa Sokratom (opisan u Platonovu dijalogu *Protagora*), svoj sofistički relativizam i agnosticizam izrazio poznatim diktumom: »Čovjek je mjera sviju stvari, onih koji jesu da jesu, a onih koje nisu da nisu.«

protaktínīj (**protaktînīj**) *m kem.* radioaktivni element (simbol Pa, atomski broj 91); postaje radioaktivan raspadanjem urana
✧ *nlat.* protactinium ≃ PROTO- + *v.* aktinij

pròtālīj (**protâlīj**) *ž bot.* gametofit paprati koji se razvija iz spore i na kojem nastaju spolni organi
✧ *nlat.* prothallium ≃ *grč.* thallíon *dem.* ← thallós: mladi izdanak

protanoòpija *ž med.* sljepoća za boje

✧ *nlat.* protanopia ≃ PROT(O)- + AN- + -OPIJA

protàrgōl *m* ⟨G protargóla⟩ *farm. zast.* prašak, tamnožute boje, bjelančevinsko srebro; koristio se za liječenje gonoreje
✧ PROT- + *grč.* argýrion: srebro + -OL

pròtaza *ž lingv.* zavisna rečenica koja stoji ispred glavne u složenoj rečenici
✧ *grč.* prótasis: pružanje naprijed

proteáze *ž mn* ⟨N proteáza⟩ *fiziol.* enzimi koji u organizmu razlažu bjelančevine na aminokiseline
✧ *v.* prote(ini) + -AZA

pròteći *svrš.* ⟨*prez.* protèčēm, *pril. pr.* -ekāvši, *prid. rad.* pròtekao⟩ **1.** (kroz što) tekući proći kroza što **2.** (∅) **a.** početi teći [*znoj proteče, ali se motika ne makne*] **b.** proći u vremenu [*proteklo je pet godina*; *vrijeme je proteklo od tada*]; minuti, izminuti **//** **pròtek** *m* ⟨N *mn* -eci⟩ tok, tijek, protok u vremenu; vremenski slijed [*s ~om vremena* = s vremenom, kako je vrijeme teklo]; **pròteknuti** *svrš.* ⟨*prez.* pròteknēm, *pril. pr.* -ekāvši, *prid. rad.* pròtekao⟩, *v.* proteći; **pròticati** (∅, kroza što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ičēm, *pril. sad.* -ičūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* proteći, protjecati; **pròtjecati** (∅, kroza što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ečēm, *pril. sad.* -ečūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* proteći; **pròtoč|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ kroz koji tekućina može slobodno teći △ *~**ni bojler*** grijač vode u kojem se voda zagrijava kako protječe preko grijaćih elemenata; **pròtočnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je protočno izraženo mjerom ili općom ocjenom količine [*velika (visoka) ~, žarg.*, *opr. mala (niska) ~*; *jaka ~*, *opr. slaba ~*]; protok; **pròtok** *m* ⟨N *mn* -oci⟩ **1.** stanje kad što protječe, cirkulira kroz neko mjesto, prostor, stanje svijesti i sl. [*~ novca*; *~ kapitala*; *~ radne snage*; *~ ideja*]; protjecanje, cirkulacija **2.** *v.* protočnost
✧ PRO-⁴ + *v.* teći

prȍteg *m* ⟨N *mn* pròtezi⟩ razmak između dva odredišta, točke itd., onoliko koliko se što proteže, ono što uzima prostor [*godine 1918. granica na Leithi postala je vidljiva stvarnost na čitavom svom ~u*], *usp.* rastezati **//** **prȍtega** *ž zast.*, *v.* razmak; **protègljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može protegnuti; protežan; **protègljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je protegljivo; **pròtēgnūt** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *opr.* pritisnut; **protégnuti** *svrš.* ⟨*prez.* pròtēgnēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. trp.* pròtēgnūt⟩ **1.** (što) **a.** ispružiti u nekom pravcu dio tijela [*~ noge*] **b.** rasporediti u dužinu **2.** (se) **a.** leći ispruživši se **b.** *pren.* otegnuti se, predugo trajati **3.** (što, se) proširiti djelovanje čega na koga, primijeniti kompetencije, ovlasti, vlast, moć, kriterije itd. **4.** (se) **a.** izrasti, porasti (o mladoj osobi u rastu) **b.** zauzeti ili zauzimati prostor po dužini [*dolina se proteže*] **c.** *pren.* produžiti se na kakvo vrijeme, do roka, vremena; otegnuti se [*~ se do jutra*] **d.** raširiti krug djelovanja, utjecaja na koga; **protézati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* pròtēžēm, *pril. sad.* protéžūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* protegnuti; **prȍtežan** *prid.* ⟨*odr.* -žnī⟩ koji se može protezati; **prȍtežnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je protežno
◈ *pr.* (nadimačko): **Prȍtega** (250, Šibenik, sred. Dalmacija)
✧ PRO-⁴ + *prasl.* *tęgnǫti, *v.* težak

proteídi *m mn* ⟨N protèīd⟩ *biol.* složene bjelančevine
✧ *v.* proteini + -ID

proteíni *m mn* ⟨N protèīn⟩ *biol.*, *v.* bjelančevine **//** **protèīnskī** *prid.* koji se odnosi na protein(e)
✧ *njem.* Protein ≃ PROT(O)- + -IN(I)

proteinúrija *ž pat.* nalaz bjelančevine u mokraći; znak oštećenja bubrega
✧ *v.* proteini + -URIJA

Pròtej *m* **1.** *mit.* starogrčko morski bog-prorok koji se mogao pretvoriti u bilo koje drugo biće **2.** (protej) *pren.* **a.** onaj koji rado i često mijenja izgled, oblik **b.** onaj koji je prevrtljiv; prevrtljivac **//** **pròtejski** *pril.* kao protej, na način proteja (**2**)
✧ *grč.* Prōteús: Protej, sin Oceana, koji je često mijenjao obličje i izricao predskazanja

pròtek, *v.* proteći

protèkcija *ž* posebna prednost ili pomoć koju s obzirom na propise pruža ili daje utjecajna osoba ili organ vlasti; pokroviteljstvo, zaštita **//** **protekciònāš** *m* ⟨G protekcionáša⟩ onaj koji je pristalica protekcije, koji pruža protekciju; **protekcionàšica** *ž*, *v.* protekcionaš; **protekciònāškī** *prid.* koji se odnosi na protekcionaše; **protekciònāški** *pril.* kao protekcionaš, na način protekcionaša; **protekcionáštvo** *sr* djelovanje protekcionaša; **protekciònist** (**protekcionìst**) *m* onaj koji provodi ili odobrava protekcionizam; **protekcionìstičkī** *prid.* koji se odnosi na protekcioniste i protekcionizam;

protekcionìstički *pril.* kao protekcionist, na način protekcionizma; **protekciònistkinja** *ž*, *v.* protekcionist; **protekcionìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* zmi⟩ **1.** stav ili opća politika kojima se favoriziraju, preferiraju određene osobe ili grupe, a nauštrb drugih koje se diskriminira **2.** *ekon.* politika visokih carina na uvoznu robu, radi zaštite domaće proizvodnje od strane konkurencije; **protektírati** *dv.* ⟨*prez.* protèktīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril· pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (za)štititi, *usp.* protektor (3); **pròtektor** (**protèktor**) *m* **1.** pokrovitelj, zaštitnik **2.** država koja ima nad nekom zemljom protektorat (2) **3.** (+ *potenc.*) **a.** *tehn.* pojačan dio vanjske površine radi zaštite poklopca pneumatskog obruča itd. **b.** *kem.* sredstvo za zaštitu od korozije, nagrizanja itd.
✧ *lat.* protectio

protektòrāt *m* ⟨G protektoráta⟩ **1. a.** oblik vlasti i državnog administriranja ekonomski, politički ili vojno moćnije države nad slabijom **b.** *meton.* zemlja ili područje pod protektoratom; mandatno područje **2.** pokroviteljstvo, zaštita
✧ *njem.* Protektorat, *v.* protekcija, protektor

proteláliti (što) *svrš.* ⟨*prez.* protèlālīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* protelálio⟩ *reg. ekspr.* razglasiti na sve strane; razvikati, opričati, otračati, *v.* telaliti
✧ PRO-[4] + *v.* telal, telaliti

proteolíza *ž fiziol.* razlaganje bjelančevina u organizmu djelovanjem nekih vrsta enzima
✧ *v.* prote(ini) + -LIZA

pròtepati *svrš.* ⟨*prez.* pròtepām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* pròtepān⟩ početi tepati, početi stjecati aktivan dar govora (o djetetu)
✧ PRO-[4] + *v.* tepati

pròtepsti *svrš.* ⟨*prez.* protèpēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* protèpi, *prid. rad.* pròtepao, *prid. trp.* protèpen⟩ *reg.* **1.** rasipnički upropastiti, potrošiti, profućkati (novac, imanje) **2.** (se) *pejor.* postati skitnica; proskitati se, proklatariti se
✧ PRO-[4] + *prasl.* *teti: udarati (*rus.* teptí, *češ.* tepati), *lit.* tepti: podmazati

proteràndrija *ž zool.* pojava kada se najprije razviju spermiji, a zatim jaja, npr. u puževa
✧ *grč.* próteros: prijašnji, raniji + anḗr ⟨G andrós⟩: muškarac

proterozòik *m geol.* u razvoju Zemlje, mlađi odsjek pretkambrija; pojava algi, spužava, meduza, koralja
✧ *grč.* próteros: prijašnji, raniji + -ZOIK

pròtest *m* **1.** čin protestiranja, izražavanja nezadovoljstva i neslaganja s čim; prosvjed [*izraziti* ~] **2.** individualni ili organizirani javni skup [*organizirati* ~] **3.** *pravn.* **a.** u građanskom pravu, isprava kojom nadležno tijelo potvrđuje da imalac mjenice ima pravo na mjenični regres **b.** u građanskom procesnom pravu, podnošenje mjenice onome protiv kojega se protest traži i poziva ga se da ispuni obvezu [*dati na* ~] **4.** *glazb.* popularna pjesma, song, čiji je sadržaj uperen protiv rata, rasizma i sl.; protestna pjesma [*pjevati* ~] // **protestírati** *dv.* ⟨*prez.* protèstīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (protiv čega) izraziti/izražavati protest; prosvjedovati **2.** (što) *pravn.* uložiti/ulagati mjenični protest; **pròtestn|ī** *prid.* prosvjedni [~*a mjenica*]
✧ *njem.* Protest ← *tal.* protesta ← protestare: protiviti se ← *lat.* protestari: svjedočiti

protestantìzam *m* ⟨G -zma⟩ učenje, djelatnost i ukupnost zapadnih kršćanskih crkava i vjerskih zajednica oblikovanih od 16. st. sukladno idejama reformacije i odijeljenih od Rimokatoličke crkve // **protèstant** (**protestànt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ **1.** pripadnik jedne od protestantskih crkava **2.** pristaša protestantizma; najprije luterani (*v.* Luther) i kalvinisti (*v.* Calvin) u otporu prema tadašnjoj praksi i vlasti rimske kurije i pape, a kasnije još radikalniji baptisti, kvekeri, metodisti i dr.; **protèstantica** *ž*, *v.* protestant; **protèstantkinja** *ž*, *v.* protestant; **protèstantskī** *prid.* koji se odnosi na protestante; **protèstantski** *pril.* kao protestant, na način protestanata
✧ *njem.* Protestantismus ≃ *lat.* protestans ← protestari: javno svjedočiti

protètika, *v.* proteza

protèus *m zool.* čovječja ribica, *v.* čovječji △
✧ *lat.* proteus, *v.* Protej

protéza *ž* **1.** pomagalo od raznih materijala (drveta, porculana, kovine, plastične mase) koje zamjenjuje izgubljen ili bitno oštećen organ ljudskog tijela ili njegov dio [*zubna* ~] **2.** *lingv.* glasovi koji se razvijaju ispred nekih vokala [*opet* – *jopet*] // **protètičār** *m* onaj koji se bavi protetikom, stručnjak za protetiku; **protètičārka** *ž* ⟨D L -i⟩, *v.* protetičar; **protètika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *med.* dio medicine i stomatologije koji se bavi umjetnim nadomještanjem organa ljudskog tijela ili njihovih

dijelova [*zubna* ~; *ortopedska* ~]; **pròtezis** (**protȅzis**) *m arhit. pov.* u ranokršćanskim i bizantskim bazilikama, kvadratna ili pačetvorinasta prostorija uz jednu od bočnih strana apside; služila kao spremište za žrtvene prinose

✧ *lat.* prothesis ← *grč.* próthesis: stavljanje naprijed

protézati, *v.* proteg

protežírati (koga) *dv.* ⟨*prez.* protèžīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ zauzeti/zauzimati se za koga, dati/davati komu prednost bez obzira na sposobnosti ili doslovno tumačenje propisa // **protèžē** (**protežê**) *m* ⟨G protežèa⟩ onaj koji je protežiran [*on/ona je njegov* ~]

✧ *fr.* protéger: štititi ← *lat.* protegere

PROTI-, *v.* PROTU-

pròtimba, *v.* protiv (I)

protìrōn *m* ⟨G protiróna⟩ *arhit. pov.* u antičkoj Grčkoj, predvorje ili koridor između vanjskih, uličnih i unutrašnjih vrata kuće, odgovara rimskom vestibulu

✧ *grč.* próthyron

pròtisnuti *svrš.* ⟨*prez.* pròtisnēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. trp.* pròtisnūt⟩ **1.** (što) progurati snagom ili pritiskom kroz što u obradi, ob. da se dobije sok ili gusta masa; pasirati, propasirati [~ *voće*] **2.** *pren.* s mukom reći, izgovoriti [~ *riječ*] **3.** (se) proći kroz mnoštvo, probiti se u gužvi

✧ PRO-[4] + *v.* tiskati

PROTIV-, **PROTIVU-**, *v.* PROTU-

prȍtiv (I) *prij.* (s G) izriče **1.** kretanje u obratnom smjeru od nekog kretanja [~ *vjetra*; ~ *struje*] **2.** oprečnost stava, protivnost, neslaganje, suparništvo, neprijateljski odnos [~ *mene*; ~ *njegova mišljenja*] **3.** djelovanje na ograničavanju, suzbijanju ili na zaštiti od čega [*lijek* ~ *glavobolje*] **4.** *arh.*, *v.* nasuprot (II), pred [*top stoji* ~ *gradskih vrata*] // **pròtimb|a** *ž knjiš. arh.* **1.** *v.* suprotnost **2.** protivljenje, *usp.* protiviti se; **prȍtiv** (II) *pril.*, ob. u: [*nemati ništa* ~ biti sporazuman, suglasan s čim, slagati se; *biti* ~ u izjašnjavanju ili izglasavanju protiviti se, *opr.* biti za; *ja sam* ~ protivim se, ja sam protivan]; **prȍtīv|an** *prid.* ⟨*odr.* prȍtīvnī⟩ **1. a.** koji se nalazi nasuprot komu, čemu [*na ~noj strani ulice*] **b.** koji ide, kreće se u suprotnom smjeru [*s ~ne strane*] **2.** koji je nespojiv; oprečan [*~an stav*; *~an prijedlog*] **3.** koji se ne slaže, koji je protiv [*ja sam ~an*]; **protíviti se** *nesvrš.* ⟨*prez.* pròtīvīm se, *pril. sad.* -vēći se, *gl. im.* -vljēnje⟩ postaviti se u položaj onoga koji se opire, koji je u položaju protivnika, pokazati protivljenje, izraziti neslaganje; **pròtīvnica** *ž*, *v.* protivnik; **pròtīvničin** *prid.* koji pripada protivnici; **pròtīvničk|ī** *prid.* koji se odnosi na protivnike [*~a momčad*]; **pròtīvnički** *pril.* kao protivnik, na način protivnika; **pròtīvnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ **1.** onaj koji se neprijateljski odnosi prema komu/čemu, onaj koji se bori protiv čega, koji sprečava što **2.** onaj koji istupa protiv koga (u sporu, parnici, politici, igri i sl.) **3.** *sport* suparnik; **pròtīvnīštvo** *sr* ⟨G *mn* -tāvā/-ā⟩ stanje stalnog međusobnog djelovanja protivnika; **prȍtīvno** *pril.* **1.** jedno prema drugomu suprotno [*krećući se, stojeći* ~] **2.** oprečno po sadržaju; u suprotnosti [~ *vašem mišljenju*]; **protívnōst** *ž* ⟨I -ostī/-ošću⟩ oprečnost, opreka [*u ~i s odlukama*]; **protívštin|a** *ž* **1.** protivljenje, odupiranje, opiranje, oporba [*ne trpim ~e*] **2.** oprečnost; **prȍtivu** *prij.*, *v.* protiv

✧ *prasl.* *protivъ (*rus.* prótiv, *polj.* przeciw) ≃ *ie.* *proti: protiv (*grč.* prós, *skr.* prati)

protívak *m* ⟨G protívka, N *mn* -vci, G pròtīvākā⟩ *bot.*, *v.* metiljka

✧ *v.* protiv

pròtjecati, *v.* proteći

pròtjerati (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* pròtjerām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* pròtjerān⟩ **1.** tjerajući učiniti da prođe [~ *stoku kroz selo*] **2.** nasilno udaljiti iz mjesta boravka ili iz zemlje, kazniti prisilnim udaljenjem; prognati **3.** ukrcavajući, gurajući, savlađujući otpor učiniti da iziđe na drugu stranu [~ *kroz rupu*; ~ *konac kroz ušicu igle*] // **protjerávati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* protjèrāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* protjerati; **protjerívati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* protjèrujēm, *pril. sad.* protjèrujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* protjerati

✧ PRO-[4] + *v.* tjerati

pròtkati (što, čime, se) *svrš.* ⟨*prez.* pròtkām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* prȍtkān⟩ **1.** (što čime) **a.** tehnikom tkanja dodati, umetnuti tkanjem, utkati [~ *zlatnim nitima*] **b.** *pren.* dodati ravnomjerno, ubaciti na raznim mjestima [*priča protkana lirskim opisima*] **2.** (se) **a.** prorasti [*protkana slanina*] **b.** prošarati se [*kosa joj se protkala sjedinama*]

✧ PRO-[4] + *v.* tkati

PROTO-, *v.* PROT-

pròtočan, *v.* proteći
protoevàngēlij (**protoevangêlīj**) *m teol.* rečenica u knjizi *Postanka* (3,15) koja obećava stalnu borbu između čovječanstva i zlih sila i pobjedonosni ishod borbe
✧ PROTO- + *grč.* euaggélion: dobra vijest
Protògen (4. st. pr. Kr.), grčki slikar, slike je radio minuciozno i precizno; Apelov suparnik
protogìnija *ž biol.* pojava kod nekih hermafroditnih biljaka i životinja kada se najprije razviju jaja, a zatim spermiji čime onemogućuju samooplodnju
✧ PROTO- + -GINIJA
protohìstōrija *ž* **1.** *term.* povijesno razdoblje na prijelazu iz prethistorije u povijesno doba; karakteriziraju ga prvi pisani spomenici **2.** *razg.* svako razdoblje na iskonu čije povijesti (nekog naroda, grada i sl.)
✧ PROTO- + *v.* historija
protojèrej *m pravosl.* viši, prvi među popovima u kršćanskim crkvama istočnog obreda; najstariji jerej, protopop
✧ PROTO- + *v.* jerej
pròtok, *v.* proteći
prȍtokol *m* **1. a.** pravila ceremonijala koja slijede diplomati, visoki predstavnici država i vojski **b.** *meton.* odjel u ministarstvu vanjskih poslova koji se bavi protokolom [*šef ~a*] **c.** *razg.* uobičajeni postupak, ceremonijal **2.** original nekog dokumenta, osobito nekog ugovora prije ratifikacije **3.** prvi prijepis ili zapis o nekom događaju, sporazumu; zapisnik **4.** knjiga u koju se bilježe prispjele molbe, dopisi i druga pošta **5.** *zast.* matična knjiga (vjenčanih, rođenih) **6.** *pravn. pov.* uvodni dio povijesne isprave **7.** *inform.* dogovoreni način komuniciranja između dva računala da bi se osigurala međusobna uskladivost radi razmjenjivanja podataka **8.** *fil.* jednostavna i sigurna rečenica, osnova na kojoj se izgrađuju apstraktni pojmovi △ ***Protokoli cionskih mudraca*** *pov.* falsifikat, djelo carske tajne policije u Rusiji 1903, koji Židove optužuje za urotničku vladavinu nad cijelim svijetom; kasnije moćno oružje nacističke propagande; ***TCP/IP ~*** *int.* skup mrežnih protokola na kojima se temelji internet // **prȍtokolār|an** *prid.* ⟨*odr.* -rni⟩ koji se odnosi na protokol (1a) △ ***~ni posjet*** **1.** prvi posjet koji obavlja novopostavljeni diplomat **2.** *razg.* posjet u koji se ide samo da se zadovolji forma; **prȍtokolārno** *pril.* prema protokolu; **protokolírati** *dv.* ⟨*prez.* protokòlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* protokòlīrān, *gl. im.* -ānje⟩ podvrgnuti/podvrgavati koga/što zahtjevima, pravilima protokola
✧ *njem.* Protokoll ≃ *srlat.* protocollum ← *grč.* prōtókollon: *dosl.* list ili naljepnica stavljena na rukopis ispisan na roli papirusa s bilješkama u vezi sa sadržajem
protològija *ž teol.* objaviteljsko učenje o počecima svijeta i čovječanstva
✧ PROTO- + -LOGIJA (termin nastao u analogiji s eshatologijom)
protòma *ž lik. pov.* u antici, ljudsko poprsje ili prednji dio životinjske figure, u funkciji dekoracije (u likovnim i primijenjenim umjetnostima, u arhitekturi)
✧ *grč.* protomḗ: njuška, bista
prȍtomājstor *m* najugledniji majstor u nekoj grupi obrtnika
✧ PROTO- + *v.* majstor
protomèdikus *m zast.* najugledniji i najstariji u liječničkom zboru, prvi liječnik, primarijus
✧ PROTO- + *v.* medikus
pròtōn *m* ⟨G protóna⟩ *fiz.* elementarna čestica, barion, pozitivnog elementarnog električnog naboja, mase približno jednake neutronu, o. 1836 puta teži od elektrona, sastavni dio svake atomske jezgre
✧ PROT- + -ON
protonòtār *m* ⟨G protonotára⟩ **1.** *zast.* prvi notar **2.** *pov.* visoka državna čast u feudalnoj Hrvatskoj; prabilježnik **3.** *crkv.* prvi među notarima, najviši naslov za crkvene prelate Rimske kurije koji nemaju biskupskog posvećenja
✧ PROTO- + *v.* notar
prȍtoplasti *m mn* ⟨N prȍtoplast⟩ *antrop.* prethodnici današnjeg čovjeka; prvi ljudi, praljudi
✧ *grč.* prōtóplastos: prvi oblikovan
protoplàzma *ž biol. zast.* cjelokupni sadržaj stanice, uključujući i jezgru; osnovna živa tvar
✧ PROTO- + -PLAZMA
prȍtopop *m*, *v.* protojerej
✧ *rus.* protopóp ← *grč.* prōtopapâs
prȍtopter *m zool.* riba dvodihalica, prilagođena životu na kopnu i u vodi; prijelazni oblik između riba i kopnenih životinja
✧ PROTO- + -PTER
prȍtorenesansa *ž* rana pojava oslanjanja na antičke uzore u talijanskoj umjetnosti; predrenesansa (14. i početak 15. st.)
✧ PROTO- + *v.* renesansa

pr̀ōtos *m glazb. pov.* **1.** u staroj grčkoj muzičkoj teoriji, oznaka za najmanju ritmičku (i metričku) jedinicu **2.** u srednjem vijeku, prvi crkveni modus
✧ *grč.* prôtos: prvi

protosìnđel *m pravosl.* svećenik, tajnik vladičin
✧ PROTO- + *v.* sinđel

protospàtār *m* ⟨G protospatára⟩ *pov.* jedna od važnih titula na bizantskom dvoru kojom su se dobivale određene vojne ingerencije; od 7. st. počasna, u 12. st. nestaje
✧ *srgrč.* prōtospathários

protostómi *m mn* ⟨N protòstōm⟩ *zool.* skupina životinja (*Protostomia*), usta im se razvijaju na mjestu prausta (svi beskralješnjaci osim dijela malokolutićavaca: plošnjaci, kolutićavci, člankonošci, mekušci, prvousti), *opr.* deuterostomi
✧ PROTO- + *grč.* stóma: usta

pr̀ōtotekst *m* svaki umjetnički tekst koji postaje predmetom međutekstovnog nadovezivanja i osnovom za stvaranje metateksta
✧ PROTO- + *v.* tekst

pr̀ōtotīp *m* **1.** prvi stroj (motorno vozilo, avion i sl.) iz serije strojeva koji se grade prema istom projektu, osnovni model; praoblik, pralik, praúzor, original [~ *automobila*] **2.** tip osobe koji je predložak književnog lika [~ *Don Juana*]
✧ *nlat.* prototypon ← *grč.* prōtótypon ← prōtótypos: izvorni, prvotni

protovestȉjār *m* ⟨G protovestijára⟩ *pov.* u Bizantskom Carstvu **a.** nadzornik careve garderobe **b.** kasnije, upravitelj carskih odnosno državnih financija
✧ *srgrč.* prōtovestiários ≃ PROTO- + *lat.* vestis: odijelo

protozȍa *ž biol.* mikroskopski organizam, morfološki na razini stanice, stanovnik je vode ili vlažne zemlje; živi slobodno u prirodi, zatim kao komensal i parazit; praživotinja
✧ *nlat.* ≃ PROTO- + -ZOA

protraheáte *ž mn zool.* prijelazni oblici između kolutićavaca i člankonožaca; većinom rađaju žive mlade
✧ *nlat.* protracheata

protrahírati *svrš.* ⟨*prez.* protràhirām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* protràhīrān⟩ **1.** zavlačiti, zatezati, duljiti **2.** iznijeti na vidjelo
✧ *lat.* protrahere

pròtraktor *m* **1. a.** *geod.* kutomjer za mjerenje velikih kutova **b.** *tehn. pom.* navigacijsko pomagalo za određivanje pozicije broda na temelju dva izmjerena horizontalna kuta između triju objekata; dvokutomjer **2.** *anat.* mišić koji uzrokuje protezanje **3.** *med.* instrument za čišćenje rana
✧ *srlat.* protractor

pròtratiti (što) *svrš.* ⟨*prez.* pròtratīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* pròtraćen⟩ rasipnički potrošiti, izgubiti (vrijeme itd.); potratiti
✧ PRO-[4] + *v.* tratiti

protȑčati *svrš.* ⟨*prez.* protȑčīm, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* pr̀ōtrčao⟩ **1.** trčeći projuriti mimo koga/čega ili kroz što **2.** *pren.* vrlo brzo proći, projuriti [~ *kroz izložbu*] // **protȑčávati** *nesvrš.* ⟨*prez.* protȑčāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* protrčati
◆ *pr.* (nadimačka): **Pr̀ōtrka** (190, Imotski, sred. Dalmacija, Slavonija)
✧ PRO-[4] + *v.* trčati

protrèptika *ž*, *v.* majeutika

pr̀ōtrēsti *svrš.* ⟨*prez.* protrésem, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* protrèsen⟩ **1.** (što, se) tresenjem, drmanjem izvesti iz stanja mirovanja [~ *granu*; ~ *stablo*] **2.** (koga, se) (+ *pren.*) učiniti da dođe k sebi naglom akcijom; osvijestiti **3.** učiniti tresenjem da se cijelo tijelo ili sadržaj ili masa sastavljena od sitnih ili pojedinačnih dijelova djelomično izmiješa (što je bilo gore da dođe dolje; ili u donjem sloju ono što je bilo lijevo da dođe desno i djelomično dolje ono što je bilo gore) [*protresi granu da lišće opadne*; ~ *špagete da se ocijede* (i iziđe voda kroz rupe cjediljke)], *usp.* protresati // **protrésati** (što, koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* pròtrēsām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* protresti
✧ PRO-[4] + *v.* tres, tresti

protŕljati (što) *svrš.* ⟨*prez.* pròtr̄ljām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* pròtr̄ljān⟩ izložiti kraćem trljanju, kraće vrijeme trljati [~ *rame* (leđa itd.) primijeniti masažu da se ukloni bol; ~ *oči*] **1.** [poslije buđenja ili drijemanja laganim pokretima prijeći pre; ko očiju, razbuđivati se] **2.** [*pren.* učiniti da se što bolje; shvati ili uoči] // **protrljávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* protȑljāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* protrljati; **pròtrti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* pròtrēm/pròtarēm, *pril. pr.* pròtr̄vši, *prid. trp.* protȑven/pr̀ōtr̄t⟩ kratko vrijeme trti; protrljati
✧ PRO-[4] + *v.* trti, trljati

protŕnuti *svrš.* ⟨*prez.* pròtr̄nēm, *pril. pr.* -ūvši,

prid. rad. protŕnuo⟩ **1.** dobiti trnce u tijelu od jakog uzbuđenja **2.** obamrijeti od iznenađenja, zaprepašćenja, straha [*sav sam protrnuo*]
✧ PRO-⁴ + *v.* trnuti

protrúzija *ž term.* izbočenost, ispupčenost [~ *očne jabučice*]
✧ *lat.* prostrusio ≈ protrusus: izbočen ← protrudere: provaljivati

PROTU- (PROTI-, PROTIV-) u tvorbi glagola, imenica i pridjeva označava **1.** ono što služi za zaštitu od čega [*protuavionski top*] **2.** ono što je u protivnosti s principima čega [*protuprirodan*; *protupravan*; *protuzakonit*] **3.** ono što potire djelovanje, kojim se uzvraća na djelovanje čega [*protuotrov*; *protumjera*; *protunapad*; *protuslovíti*] **4.** onog koji je ili ono što je u suparništvu, protivnik, konkurent [*protupapa*; *protukandidat*]
✧ *v.* protiv

protuberànca (protuberàncija) *ž* **1.** *med.* prstenasto ispupčenje, izraštaj, prominencija (4) **2.** prominencija (3)
✧ *lat.* protuberans: natečen

protudjȅlovānje *sr* djelovanje protivno od glavnog, traženog ili očekivanog djelovanja ili djelovanja o kojem se govori
✧ PROTU- + *v.* djelo, djelovanje

protudòkaz *m* dokaz koji opovrgava tvrdnju iznesenu kao dokaz
✧ PROTU- + *v.* dokazati, dokaz

protudȑžāvnī *prid.* koji djeluje protiv države
✧ PROTU- + *v.* država, državni

pròtugradn|ī *prid.* koji služi za obranu od tuče [~*a raketa*; ~*a obrana*]
✧ PROTU- + *v.* grad

prȍtuha *m* ⟨D L prȍtuhi⟩ skitnica, propalica [*obična* ~; *teška* ~]

protuintelektuálstvo *sr* antiintelektualizam (2)
✧ PROTU- + *v.* intelekt, intelektualac

protukandìdāt *m* izravni protivnik drugome kandidatu [~ *za mjesto predsjednika*] // **protukandidàtkinja** *ž*, *v.* protukandidat
✧ PROTU- + *v.* kandidat

prȍtukorāk *m* ⟨N *mn* -āci⟩ mjera, javni nastup, verbalna poruka, radnja s pravnim učinkom itd., korak koji se poduzimlje kao odgovor na korak drugoga
✧ PROTU- + *v.* korak

protùmačiti (što, kome) *svrš.* ⟨*prez.* protùmačīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* protùmačen⟩ učiniti jasnim; objasniti, rastumačiti // **protumàčiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može protumačiti; objašnjiv; **protumàčivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je protumačivo
✧ PRO-⁴ + *v.* tumač, tumačiti

protumàrati (∅, što, po čemu) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* protumàrao⟩ neko vrijeme tumarati, proći tumarajući
✧ PRO-⁴ + *v.* tumarati

protumeridìjān *m geogr.* polovica bilo kojeg geografskog meridijana s razlikom geografske dužine od 180°
✧ PROTU- + *v.* meridijan

prȍtumjer|a *ž* ono što se poduzimlje, radnja koja se obavlja, propis koji se donosi i sl. da što suzbije, da se neki propis obeskrijepi i sl. [*poduzeti* ~*e*; *donijeti* ~*e*]
✧ PROTU- + *v.* mjera

protunápad *m* napad kao oblik obrane od onoga koji je prvi napao; kontranapad
✧ PROTU- + *v.* napasti, napad

protunárodnī *prid.* koji djeluje protiv narodnih interesa
✧ PROTU- + *v.* narod, narodni

protunóžac *m* ⟨G -óšca, N *mn* -óšci, G protùnōžācā⟩ **1.** *v.* kontrapod **2.** *pren. ekspr.* onaj koji se u pogledima i stavovima razlikuje od drugoga u potpunosti, »za 180 stupnjeva« u odnosu »prema gore« i »prema dolje«
✧ PROTU- + *v.* noga (*kalk.* prema antipod, *v.*)

protuòklopnī *prid. vojn.* koji je namijenjen obrani od oklopnih vozila
✧ PROTU- + *v.* oklopiti, oklopni

prȍtuotrov *m* tvar koja služi kao lijek protiv već unesenog otrova; antidot [*nakon ugriza zmije daje se* ~]
✧ PROTU- + *v.* otrov

protupâpa *m kat.* onaj koji tvrdi da je papa (rimski biskup), a nije izabran na način koji se u dotično doba priznavao kao valjan
✧ PROTU- + *v.* papa

protupòžārn|ī *prid.* koji služi u slučaju požara, koji će se upotrijebiti ako dođe do požara [~*e stepenice*; ~*a zaštita*; ~*o sredstvo* sredstvo za gašenje požara]
✧ PROTU- + *v.* požar, požarni

prȍtuprāvnī *prid.* koji se protivi pravu, zakonitosti // **protuprávnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je protupravno
✧ PROTU- + *v.* pravo, pravni

protuprijédlog *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ prijedlog oprečna sadržaja prijedlogu koji je postavljen
✧ PROTU- + *v.* predložiti, prijedlog
protuprímjer *m* primjer koji je protivan onome što se dokazuje drugim primjerom ili primjerima
✧ PROTU- + *v.* primjer
protuprírod|an *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji je protivan zakonitostima prirode [*~ni blud*]
✧ PROTU- + *v.* priroda
protupròpisan *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ koji je protivan važećim propisima
✧ PROTU- + *v.* propisati, propisan
prȍturatnī *prid.* koji je protiv rata; antiratni
✧ PROTU- + *v.* rat, ratni
protureformácija *ž crkv. teol.* pokret u 16. i 17. st. predvođen Katoličkom crkvom i usmjeren protiv reformacije; katolička obnova // **protureformácījskī** *prid.* koji se odnosi na protureformaciju; **protureformácījski** *pril.* raditi kao protureformacija, na način protureformacije
✧ PROTU- + *v.* reforma, reformacija
pròturiti (što) *svrš.* ⟨*prez.* pròturīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* pròturen⟩ **1. a.** učiniti da iziđe na drugu stranu kroza što užih stijenki, manjeg otvora i sl.; progurati, provući, protjerati **b.** staviti izvan kakva tijesnog otvora, kroz rupu i sl. [*~ glavu kroz prozor*; *~ prst*] **2.** *pren. pejor.* **a.** raznim radnjama progurati koga/što [*~ ideju*] **b.** podmetnuti [*~ lažnu novčanicu*; *~ vijest*; *~ klevetu*], *usp.* proturati // **protúrati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* pròtūrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* proturiti, proturivati; **proturívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* protùrujēm, *pril. sad.* protùrujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* proturiti, proturati
✧ PRO-[4] + *v.* turiti
prȍturjēčje *sr* proturječnost, kontradikcija, protuslovlje // **prȍturječan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji proturječi [*~ stav*]; kontradiktoran, protuslovan; **protùrječiti** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -čēći, *gl. im.* -čēnje⟩ **1.** (čemu) biti u sadržajnoj opreci s kim/čim, biti u kontradikciji; isključivati se **2.** (komu) izražavati protivne stavove [*nemoj mi ~!*]; protiviti se; **prȍturječno** *pril.* na proturječan način; oprečno, isključivo, protuslovno; **prȍturječnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je proturječno, stanje onoga koji proturječi, koji u isti mah tvrdi i odriče, kad jedan sud ujedno negira [*biti u ~i s kim/s čim*]
✧ PROTU- + *v.* riječ

protuslòviti (komu, čemu) *nesvrš.* ⟨*prez.* protùslovīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* protuslòvio⟩ *razg.* proturječiti, *v.* // **prȍtuslōvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ *razg.*, *v.* proturječan; **prȍtuslōvlje** *sr*, *v.* proturječje; **prȍtuslōvno** *pril.*, *v.* proturječno; **protuslóvnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ proturječnost
✧ PROTU- + *v.* slovo
prȍtusmjēr *m* ⟨N *mn* -erovi⟩ smjer pròtivan glavnom smjeru ili smjeru o kojem se govori
✧ PROTU- + *v.* smjer
prȍtusvjetlo *sr* svjetlo koje dolazi u lice onome tko gleda ili fotografira; kontraliht
✧ PROTU- + *v.* svjetlo
protutȅnkovskī *prid.* koji je namijenjen borbi protiv tenkova [*~ top*]
✧ PROTU- + *v.* tenk
protutéža *ž* ono što je protivno čemu i uspostavlja odnos ravnopravnosti, ravnovjesja ili ravnoteže (ob. snaga, sila, mišljenja, argumenata)
✧ PROTU- + *v.* težak, teža
prȍtutijēlo *sr fiziol.*, *v.* antitijelo
✧ PROTU- + *v.* tijelo
protùtnjiti (**protùtnjati**) (∅) *svrš.* ⟨*prez.* pròtutnjīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* protùtnjio⟩ **1.** proći, projuriti uz jaku tutnjavu (o vlaku i sl.) **2.** *pren.* proći uz tutanj, proteći praćeno bukom, galamom (o kakvu događaju) // **protutnjívati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* protùtnjujēm, *pril. sad.* protùtnjujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* protutnjiti
✧ PRO-[4] + *v.* tutanj, tutnjiti
prȍtuudār *m* udar u oprečnom smjeru, udar koji se uzvraća na udar, uzvraćen udar // **protuùdarac** *m* ⟨G -ārca, N *mn* -ārci⟩ udarac koji se uzvraća, uzvraćen udarac, udarac koji se uzvraća na udarac
✧ PROTU- + *v.* udariti, udar
protuvrijédnōst *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ vrijednost koja se daje za primljenu ili ponuđenu vrijednost i prema njoj je odmjerena i izražena △ ***novčana ~*** iznos u novcu za neku vrijednost u čemu drugome ili u drugoj valuti
✧ PROTU- + *v.* vrijediti, vrijednost
protuzákonit *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je protivan zakonu [*~ postupak*] // **protuzákonito** *pril.* na način protivan zakonu [*postupiti ~*]; **protuzákonitōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je protuzakonito
✧ PROTU- + *v.* zakon, zakonit
protuzráčenje *sr meteor.* dugovalno izrač-

ivanje atmosfere prema površini Zemlje, a potječe od vodene pare, ugljičnog dioksida, metana, freona i drugih plinova; protužarenje, *usp.* efekt staklenika, *v.* efekt △
✧ PROTU- + *v.* zrak, zračiti

protužárēnje *sr meteor.*, *v.* protuzračenje
✧ PROTU- + *v.* žar, žariti

pròtvan (**pròtvanj**, **bròtvan**) *m reg.* limeni oblik u kojem se peku kruh, kolači i sl. [*kruh iz ~a*]
✧ *njem.* Brotwanne

proùčiti (koga, što) *svrš.* 〈*prez.* pròučīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* pròučen〉 **1.** steći temeljito znanje o komu ili čemu; prostudirati **2.** promatranjem dobro upoznati; pomnjivo razgledati, istražiti, ispitati // **proučàvalac** *m* 〈G -aoca, N *mn* -aoci〉 onaj koji proučava; proučavatelj; **proučàvalačkī** *prid.* koji se odnosi na proučavaoce; **proučàvalački** *pril.* kao proučavalac, na način proučavalaca; **proučàvatelj** *m*, *v.* proučavalac; **proučavatèljica** *ž*, *v.* proučavatelj; **proučàvateljskī** *prid.* koji se odnosi na proučavatelje; **proučàvateljski** *pril.* kao proučavatelj, na način proučavatelja; **proučávati** *nesvrš.* 〈*prez.* proùčāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* proučiti
✧ PRO-⁴ + *v.* učiti

Proudhon (*izg.* Prudôn), **Pierre Joseph** (1809–1865), francuski teoretičar radničkog pokreta, ekonomist i pisac čije su glavne teze kasnije postale osnovom raznih radikalnih i anarhističkih teorija (Bakunjin, Kropotkin); njegova polemika s K. Marxom začetak je podjele na liberalne i autoritarne struje unutar socijalističkog pokreta

Proust (*izg.* Prȕst) **1. Joseph Louis** (1754–1826), francuski kemičar, 1799. formulirao *Proustov zakon*, *v.* **2. Marcel** (1871–1922), romanopisac, u sedam romana ciklusa *U potrazi za izgubljenim vremenom* specifičnim asocijativnim prosedeom gradi složenu filozofiju vremena, doživljeno »trajanje vremena« koje suprotstavlja prolaznosti, a sjećanjima i osjećajnosti daje dimenziju sveyremenosti; zajedno s djelima F. Kafke i J. Joycea, Proustovo je djelo glavno izvorište cjelokupne moderne prozne književnosti 20. st. // **Proustov** (*izg.* Prȕstov) *prid.* koji pripada Proustu △ ~ ***zakon*** *kem.* stehiometrijski zakon prema kojem se elementi međusobno spajaju uvijek u određenim, jednakim omjerima; **prȕstovskī** *prid.* **1.** koji se odnosi na Prousta **2.** pojam za vrstu moderne proze kakav je ciklus romana M. Prousta koji je u pripovjedačku prozu prvi uveo intimna sjećanja kao bitnu građu i »struju svijesti« kao oblik pripovijedanja

proúzrokovati (što) *dv.* 〈*prez.* proúzrokujēm, *pril. sad.* -kūjući, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje〉 biti, posta(ja)ti uzrok čega; izazvati/izazivati kakvu pojavu // **proúzročiti** (što) *svrš.* 〈*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* proúzročio〉, *v.* prouzrokovati; **prouzročívati** (što) *nesvrš.* 〈*prez.* prouzròčujēm, *pril. sad.* prouzròčujūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* prouzročiti
✧ PROTU- + *v.* uzrok, uzrokovati

próva *ž*, *v.* proja

prôv|a *ž reg. pom.* pramac (barke ili broda) // **pròvīr** *m* 〈G províra〉 *pom.* veslač na provi broda
✧ *tal.* prova

prováljati *svrš.* 〈*prez.* pròvāljām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* pròvāljān〉 **1.** (što) **a.** oblikovati što okrećući što po površini čega **b.** malo valjati **2.** (se) **a.** malo se neko vrijeme valjati **b.** valjajući se proći (o valovima) // **prȍvala** *ž* **1. a.** naglo, snažno izbijanje, probijanje (kao posljedica unutrašnjeg pritiska) [~ *vulkana*] **b.** nagli izljev kiše, veliki pljusak; prolom [~ *oblaka*] **2.** *pov.* nadiranje vojske i sile [~ *Turaka*] **3. a.** naglo izbijanje osjećaja (ljubavi, mržnje, bola i sl.) **b.** naglo pojavljivanje čega u velikoj količini, u jakom intenzitetu (smijeha, suza, svjetla, zvuka) **4.** kriminalna radnja nasilnog i neovlaštenog otvaranja zatvorenog i zaključanog; obijanje [~ *u kuću/kuće*; ~ *u blagajnu/blagajne*; ~ *u banku/banke*] **5.** izdaja u ilegalnoj organizaciji, otkrivanje takve organizacije [~ *terorističke ćelije*]; **provàlija** *ž* ponor; **prováliti** *svrš.* 〈*prez.* pròvālīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* pròvāljen〉 **1.** (što, u što) izvršiti provalu (4) **2.** (∅, iz čega, se) snažno poteći, naglo se pojaviti u velikoj količini, jakim intenzitetom, *usp.* provala (1,3) **3.** (∅, se) pritiskom ili težinom razderati, prolomiti, probušiti [*provalio se pod, krov*] **4.** (u što) izvršiti prodor, prodrijeti, *usp.* provala (2) **5.** (što) izdati, *usp.* provala (5); **pròvāln|ī** *prid.* koji se odnosi na provalu (4) [~*a krađa*]; **pròvālnica** *ž*, *v.* provalnik; **pròvālničin** *prid.* koji pripada provalnici; **pròvālničkī** *prid.* koji se odnosi na provalnike; **pròvālnički** *pril.* kao provalnik, na način provalnika; **pròvālnīk** *m* 〈V -īče,

N *mn* -īci⟩ onaj koji zbog krađe provaljuje u kuće, stanove i sl.; **provaljívati** *nesvrš.* ⟨*prez.* provàljujēm, *pril. sad.* provàljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* provaliti
✧ PRO-[4] + *v.* valjati

Pròvānsa (**Provânsa**) *ž geogr.* pokrajina u *JI* Francuskoj, obuhvaća *J* dio francuskih Alpa i dio Sredozemlja, glavna središta Marseille i Toulon // **Provansálac** *m* (**Provànsālka** *ž*) ⟨G -lca, V Prȍvansālče, N *mn* Provansálci, G Provànsālācā⟩ stanovnik Provanse; **provànsālskī** *prid.* koji se odnosi na francusku pokrajinu Provansu (Provence) △ ~ ***jezik*** *lingv.* **1.** književni jezik (langue d'oc) koji se od 10. do 13. st. razvio u južnofrancuskim pokrajinama, potom ga je, os. nakon 16. st. potisnuo francuski jezik (langue d'oïl) **2.** *usp.* okcitanski jezik, *v.* okcitanski △
✧ *fr.* Provence

provèdītor (**provedîtor**) *m reg. pov.* čin u službeničkoj hijerarhiji; upravitelj, nadzornik, poglavar
✧ *tal.* proveditore

provèdriti se *svrš.* ⟨*prez.* pròvedrīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. rad.* provèdrio se⟩ postati djelomično vedar, malo se razvedriti (o nebu, osobi) // **provedrávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* provèdrāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* provedriti se; **pròvedrica** *ž* manja vedra površina na oblačnu nebu; provedrina, progalina; **pròvedrina** *ž*, *v.* provedrica; **provedrívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* provèdrujēm se, *pril. sad.* provèdrujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* provedriti se
✧ PRO-[4] + *v.* vedar, vedriti

provenijèncij|a *ž* izvor iz kojega što potječe ili dolazi; porijeklo, podrijetlo, potjecanje, proizlaženje
✧ *njem.* Provenienz ≃ *lat.* provenire: potjecati, vući podrijetlo

proventilírati (što) *svrš.* ⟨*prez.* proventìlīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* proventìlīrān⟩ **1.** provjetriti, prozračiti pomoću ventilatora **2.** *žarg.* podrobno raspraviti što; pretresti
✧ PRO-[4] + *v.* ventilirati

pròvērbīj (**provèrbīj**) *m* poslovica, mudra izreka // **prȍverbijālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ poslovičan, dobro poznat
✧ *lat.* proverbium

provesèliti se *svrš.* ⟨*prez.* provèselīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* provèseljen⟩ **1.** provesti neko vrijeme veseleći se **2.** *razg. eufem.* napiti se // **proveseljívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* provesèljujēm se, *pril. sad.* provesèljujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* proveseliti se
✧ PRO-[4] + *v.* veseo

pròvesti[1], *v.* provoditi

pròvesti[2], *v.* provoziti

providèncija *ž* **1.** svojstvo, osobina ili odlika onoga koji je providentan, providencijalan; predviđanje, oprez **2.** osobina onoga koji je brižljiv; briga **3.** *rel.* Božja zaštita i vodstvo; providnost // **prȍvidencijālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji je oprezan; dalekovidan, promišljen, štedljiv, kućevan, brižljiv **2.** *rel.* koji je poslan od providnosti, od Boga
✧ *lat.* providentia

provider (*izg.* provàjder) *m int.* tvrtka koja se bavi iznajmljivanjem veza s internetom [*koristiti se uslugama nekog ~a*]
✧ *engl.*

pròvidjeti *svrš.* ⟨*prez.* pròvidīm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. trp.* pròviđen⟩ **1.** (se) biti proziran, biti takav da se kroza nj vidi **2.** (∅) vidjeti unaprijed, imati sposobnost prosvjetljenja **3.** (ob. *prid. trp.*) unaprijed opremiti čime [*blagajna providena sigurnosnim uređajem*] // **prȍvīdan** *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩, *v.* proziran; **pròvidničkī** *prid.* koji se odnosi na providnike; **pròvidnički** *pril.* kao providnik, na način providnika; **pròvidnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ *pov.* onaj koji upravlja vlastelinstvom; **prȍvīdno** *pril.* na providan način; prozirno; **provídnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** prozirnost **2. a.** djelovanje vrhovnog, božanskog bića [*božanska ~*]; providenje **b.** božansko biće; **províđati** (∅, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* pròvīđām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* providjeti (**3**); **providénje** *sr* **1.** *v.* providnost (**2**) **2. a.** predviđanje **b.** briga, staranje
✧ PRO-[4] + *v.* vid, vidjeti

provìdūr *m* ⟨G providúra⟩ *pov.* namjesnik zemlje u doba mletačke uprave nad Dalmacijom // **provìdūrskī** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na providure; **provìdūrski** *pril.* kao providur, na način providura
✧ *mlet.* provededor *tal.* proveditore

provìjant (**provijȁnt**) *m razg.* hrana potrebna za život (ob. vojnička); namirnice, popudbina
✧ *njem.* Proviant ← *tal.* provianda

províjati *svrš.* ⟨*prez.* prȍvijēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* pròvījān⟩ **1.** (što) pročistiti žito od pljeve **2.** (∅) prohujati, proletjeti poput vjetra // **provijávati** *nesvrš.* ⟨*prez.* provìjāvām,

pril. sad. -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** više puta provijati **2.** prožimati koga/što, odisati čime [*dobra misao provijava iz tih riječi*]
✧ PRO-⁴ + *v.* vijati

províncija *ž* **1.** *pov.* u Rimskom Carstvu, područje izvan Italije, pod upravom predstavnika središnje vlasti (senata ili cara) **2.** *crkv.* **a.** područje od više biskupija s nadbiskupom ili metropolitom na čelu **b.** zajednica od više redovničkih kuća koje su međusobno združene pod jednim starješinom, a sačinjavaju jednu pokrajinu ili jedan dio reda [*franjevačka* ~] **3.** u nekim zemljama, upravno područje s određenom samoupravom; pokrajina **4. a.** područje izvan glavnoga grada; pokrajina **b.** *pejor.* svakovrsna zaostalost (kulturna, politička i sl.) u odnosu na metropolu; uskoća pogleda, ukusa, svjetonazora svojstvena malim sredinama // **provincìjāl** *m* ⟨G provincijála⟩ *kat.* starješina nad nekoliko samostana koji sačinjavaju provinciju; **provincijálac** *m* ⟨G -lca, V prȍvincijālče, N *mn* -lci, G provincìjālācā⟩ onaj koji živi u provinciji, onaj koji ima obilježja provincije u shvaćanjima i ponašanju (4ab); **provincijàlāt** *m* ⟨G provincijaláta⟩ *crkv.* **1.** služba, posao provincijala **2.** ured u kojem provincijal obavlja poslove; **provincijalizacija** *ž* proces provincijaliziranja koga/čega; **provincijalìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ **1.** svakovrsna zaostalost (kulturna, politička i sl.) u odnosu na metropolu; uskoća pogleda, ukusa, svjetonazora svojstvena malim sredinama; provincijalnost **2.** *lingv.* riječ, izraz ili izgovor svojstveni nekom kraju, provinciji; regionalizam; **provincijalizírati** (koga, što, se) *dv.* ⟨*prez.* provincijalìzīrām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *gl. im.* -ānje⟩ (u)činiti (se) provincijalnim, postati/postajati provincijalan; **provincìjālka** *ž* ⟨D L -i⟩, *v.* provincijalac; **prȍvincijālnī** *prid.* koji je svojstven provinciji, koji pripada provinciji; **prȍvincijālno** *pril.*, *v.* provìncījski; **provincijálnōst** *ž* ⟨I -ošću/-osti⟩ osobina onoga koji je provincijalan i svojstvo onoga što je provincijalno; **provincìjālskī** *prid.* koji se odnosi na provincijalce; **provincìjālski** *pril.* kao provincijal i provincijalac, na način provincijala i provincijalaca; **provìncījsk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na provinciju (1, 2, 3) [~*a uprava*] **2.** koji se odnosi na provinciju (4); **provìncījski** *pril.* kao provincijalac i provincija, na način provincijalca i provincije [*razmišljati* ~]; provincijalno
✧ *lat.* provincia

províriti (∅) *svrš.* ⟨*prez.* pròvīrīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* provírio⟩ **1. a.** krišom pogledati kroz uzak otvor **b.** izviriti **2.** postati djelomično vidljiv, pokazati se, pojaviti se **3.** pojaviti se iz poderane obuće ili odjeće [*prst provirio*; *laktovi provirili*] // **proviríváti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* provìrujēm, *pril. sad.* provìrujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* proviriti
✧ PRO-⁴ + *v.* viriti

provitamíni *m mn* ⟨N provitàmīn⟩ *biol. kem.* tvari u hrani iz kojih se u organizmu stvaraju vitamini, predstadij vitamina
✧ PRO-² + *v.* vitamin

pròvīzija (**provîzija**) *ž ekon.* nagrada za posredovanje, za obavljeni posao, prodaju (ob. postotak od ukupne vrijednosti)
✧ *lat.* provisio: predviđanje, oprez

pròvīzor (**provîzor**) *m* **1.** nadstojnik, upravitelj imanja; špan **2.** *farm.* samostalni farmaceut, upravitelj ljekarne
✧ *lat.* provisor ≃ providēre: pribaviti

provìzōrīj (**provizôrīj**) *m* privremeno stanje, rješenje za nuždu koje se kasnije zamjenjuje boljim, stalnim; privremeno rješenje, privremenost // **prȍvizōr|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji je privremeno siguran, osiguran, ali bez određenih, riješenih trajnih aranžmana; privremen, prolazan [~*no sklonište*]; **prȍvizōrno** *pril.* privremeno [~ *se smjestite u hotel*]; **provizórnost** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ privremenost; uvjetnost, pokusnost, određenost za nuždu
✧ *njem.* Provisorium ← *nlat.* provisorium

prȍvjer|a *ž* postupak i posljedica provjeravanja [*izvršiti* ~*u*] // **provjerávati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* provjèrāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* provjeriti; **pròvjeriti** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* pròvjerīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* pròvjeren⟩ **1.** istražujući činjenice utvrditi istinitost onoga što je izrečeno ili napisano **2.** ispitujući, stavljajući na kušnju utvrditi tražene osobine i odlike koga/čega, *usp.* provjeravati; **provjèrljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može provjeriti [~ *navod*]; **provjèrljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je provjerljivo; **pròvjerenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je provjeren i svojstvo onoga što je provjereno
✧ PRO-⁴ + *v.* vjera

pròvjetriti (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* pròvjetrīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* pròvjetren⟩ **1.** kroz otvor uvesti čist zrak [*otvori prozor da se soba provjetri*] **2.** učiniti svježim iznoseći na zrak; prozračiti **3.** *pren.* u slobodnom, nevezanom razgovoru ispitivati svoje stavove, mišljenja // **provjetrávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* provjètrāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* provjetriti, provjetrivati; **provjetrívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* provjètrujēm, *pril. sad.* provjètrujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* provjetravati, provjetriti

✧ PRO-[4] + *v.* vjetar

provocírati (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* provòcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* provòcīrān, *gl. im.* -ānje⟩ (iz)vršiti provokaciju, provokacije [~ *policiju*; ~ *porod*]; izazvati/izazivati // **provokácija** *ž* **1. a.** izazov, izazivanje **b.** *dipl.* izazovno ponašanje neke države ili njezinog predstavnika, kojem je cilj navesti drugu državu na protupravni čin ili međunarodnopravni delikt **2.** postupak provokatora **3.** *med.* **a.** izazivanje simptoma neke bolesti radi dijagnoze i terapije **b.** umjetno izazivanje poroda; **provokànt|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩, *v.* provokativan [~*no pitanje*]; **provokàntno** *pril.* na provokantan način [~ *pitati*]; **prȍvokatīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji provocira [~*no pitanje*; ~*na haljina*]; izazovan, provokantan; **provòkātor** (**provokâtor**) *m* lažni istomišljenik (buntovnik, nezadovoljnik i sl.) koji iznuđuje kompromitirajuće izjave i kažnjive postupke; **provòkātorka** (**provòkātorica**) *ž*, *v.* provokator; **provòkātorskī** *prid.* koji se odnosi na provokatore; **provòkātorski** *pril.* kao provokator, na način provokatora

✧ *njem.* provozieren ← *lat.* provocare

provodàdžija *m* ⟨N *mn* -e⟩ onaj koji nastoji i posreduje pri sklapanju brakova // **provodàdžījka** (**provodàdžinica**) *ž*, *v.* provodadžija; **provodàdžījskī** *prid.* koji se odnosi na provodadžije; **provodàdžījski** *pril.* kao provodadžija, na način provodadžija

✧ *v.* provoditi + -DžIJA

provòditi (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* pròvodīm, *pril. sad.* pròvodēći, *gl. im.* pròvođēnje⟩, *v.* provesti // **pròvedba** *ž* ⟨G *mn* -dābā/-ī⟩ rezultat provođenja, rad na provođenju čega [~ *odluke*]; **pròvedbenī** *prid.* koji služi provođenju, koji se odnosi na provedbu [~ *plan*]; **provèdiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može provesti, koji se može iz zamisli prenijeti u praktičan postupak ili u radni proces do izvršenja; **provèdivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je provedivo [~ *zamisli*]; **pròvesti**[1] (koga, što, se) *svrš.* ⟨*prez.* provèdēm (se), *pril. pr.* -ēvši (se), *prid. rad.* pròveo (se)⟩ **1.** (koga) pokazujući put, vodeći pomoći mu da prođe kroza što, mimo čega **2.** (što) određujući pravac puta učiniti da što dođe kamo [~ *cestu*; ~ *stazu*; ~ *među*] **3.** (što) izvršiti, ostvariti, izvesti [~ *odluku*] **4.** (∅) proboraviti neko vrijeme negdje ili na kakav način [~ *ljeto*; ~ *praznike*; ~ *u zabavi*] **5.** (se) zabaviti se, razonoditi se, *usp.* provoditi; **próvod** *m* **1.** provođenje kroza što [~ *struje*] **2.** zabava, razonoda [*lijep* ~]; **provódati** *svrš.* ⟨*prez.* pròvōdām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* pròvōdān⟩ izvesti na šetnju; prošetati [~ *psa*]; **provòditelj** *m* onaj koji provodi propise, zakone, odluke i ostale instrumente funkcioniranja u poslovanju, zakonodavstvu i administriranju [~ *zakonskih odluka*]; **provoditèljica** *ž*, *v.* provoditelj; **provoditèljičin** *prid.* koji pripada provoditeljici; **próvodnī** *prid.* koji služi provođenju; **próvodnica** *ž* **1.** *mat.* tip krivulje **2.** (+ *potenc.*) ono što služi provođenju, što je u vezi s provođenjem; **próvodničkī** *prid.* koji se odnosi na provodnik; **próvodnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ **1.** tijelo koje ima sastav da dobro provodi elektricitet i toplinu; vodič **2.** (+ *potenc.*) dio konstrukcije, postrojenja itd. kojim se provodi što

✧ PRO-[4] + *v.* voditi

prôvos *m publ. žarg.* onaj koji provocira, koji pripada alternativnim svjetonazorima u politici i u umjetnosti [*kulturni anarhisti slično bitnicima i ~ima ruše sve što je stabilno bez sposobnosti da izgrade nešto bolje*]

✧ *krat.*, *engl.* ⟨*mn*⟩ provos, *v.* provocirati, provokator

provòziti[1] (∅) *svrš.* ⟨*prez.* pròvozīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* provòzio⟩ **1.** početi funkcionirati kao vozilo **2.** početi voziti (steći znanje vozača) // **pròvesti**[2] (se) *svrš.* ⟨*prez.* provèzēm (se), *pril. pr.* -ezāvši (se), *prid. rad.* pròvezao (se)⟩ vozeći (se) proći kroza što, pored koga, čega; **próvoz** *m* prolaženje ljudi ili vozila preko kakva područja; tranzit; **provózati** *svrš.* ⟨*prez.* pròvōzām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* pròvōzān⟩ malo vozati; **provòziti**[2] (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* pròvozīm (se), *pril. sad.* -zēći (se), *gl. im.* pròvožēnje⟩ vozeći (se)

prolaziti kroza što, pored čega, *usp.* provesti[2]; **próvoznī** *prid.* koji se odnosi na provoz; tranzitni

✧ PRO-[4] + *v.* voziti

pròvreti (∅) *svrš.* ⟨*prez.* pròvrīm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. rad* pròvreo⟩ **1.** početi vreti **2.** proključati, uzavreti **3.** *pren.* snažno poteći, prostrujati (ob. o vodi izvora) // **pròvirati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ēm, *pril. sad.* -rūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *v.* provreti **2.** *retor.* izbijati, javljati se, izvirati (o mislima, idejama i zamislima)

✧ PRO-[4] + *v.* vreti

provrijédniti se *svrš.* ⟨*prez.* pròvrijēdnīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. rad.* provrijèdnio se⟩ postati vrijedan, marljiv, početi se odlikovati vrednoćom // **provrednjívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* provrèdnjujēm se, *pril. sad* -njujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* provrijedniti se

✧ PRO-[4] + *v.* vrijediti, vrijedan

provȑšljati (∅) *svrš.* ⟨*prez.* provȑšljām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* provȑšljao⟩ provesti neko vrijeme vršljajući, malo vršljati // **provršljávati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* provȑšljāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* provršljati

✧ PRO-[4] + *v.* vršljati

provȑtjeti (što) *svrš.* ⟨*prez.* pròvrtīm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. trp.* pròvr̄ćen⟩ **1.** vrteći probušiti (svrdlom i sl.) **2.** *pren. iron.* spretnim nastojanjem postići kakvu korist // **provrćívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* provȑćujēm, *pril. sad.* provȑćujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* provrtati; **pȑōvr̄tan** *prid.* ⟨*odr.* pȑōvr̄tnī⟩ koji je prodoran (**2**); **pròvrtati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* pròvrćēm, *pril. sad.* pròvrćūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* provrtjeti; **pròvrtnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je provrtan; **provrtòtina** *ž* ono što je nastalo kad se provrti, ob. velika rupa koja nastaje od rada svrdla ili bušilice

✧ PRO-[4] + *v.* vrtjeti

pròvūći (se, koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* provúčem, *pril. pr.* -ukāvši, *imp.* provúci, *prid. rad.* pròvūkao, *prid. trp.* provùčen⟩ **1.** (što) progurati kroza što; prodjenuti, udjenuti [~ *konac kroz ušicu igle*] **2.** (koga, što) vukući premjestiti, pronijeti kroza što, između čega [~ *plijen kroz grmlje*] **3.** (se) **a.** proći, probiti se kroz kakav uski prolaz, otvor, pukotinu **b.** proći neprimjetno, potajno, ušuljati se **c.** *pren.* vješto proći kroz kakve teškoće **d.** teško proći na ispitu, jedva položiti // **provláčiti** (se, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* pròvlāčīm, *pril. sad.* -čēći, *prid. trp.* pròvlāčen, *gl. im.* -čēnje⟩ **1.** (što) guranjem, pritiskom učiniti da što prođe kroza što [~ *konac*; ~ *kroz rupu*] **2.** (se) **a.** s mukom prolaziti kroza što **b.** *pren.* s teškoćama što obavljati, jedva obavljati [~ *se kroz život*; ~ *se na ispitu*], *usp.* provući; **pȑōvlaka** *ž* **1.** (+ *potenc.*) ono što se provuče **2.** vrsta veza svilom

✧ PRO-[4] + *v.* vući

proxy (*izg.* pròksi) *m int.* poslužitelj koji korištenjem međumemorije ubrzava rad na nekoj mreži i pristup već traženim podacima

✧ *engl.*

próz|a *ž* **1.** *knjiž.* **a.** ukupnost jezičnog izraza bez metričnih shema, *opr.* poezija **b.** *meton.* tako napisan književni tekst **2.** *pren.* ono što je obično, svakidašnje, banalno, trivijalno △ ***pjesma u ~i*** poetski sadržaj u obliku proze; ***~a u trapericama*** književnost modernog gradskog života, slenga i žargona // **prozàičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** nepoetičan; stvaran, činjeničan **2.** koji je običan; svakodnevni, svakidašnji **3.** kojem nedostaje mašte; nezanimljiv; **prozàičkī** *prid.* koji se odnosi na prozaike; **prozàički** *pril.* kao prozaik, na način prozaika; **prozàično** *pril.* s prozaičnošću, na prozaičan način; **prozàičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je prozaično; **prozàik** (**prozàist**) *m* ⟨N *mn* -ici⟩ **1.** *knjiž.* onaj koji piše u prozi, pisac koji stvara prozna djela **2.** *pren.* onaj koji je običan, suhoparan, nepoetičan; **prozaìstičkī** *prid.* koji se odnosi na prozaiste; **prozaìstički** *pril.* kao prozaist, na način prozaista; **prozaìzam** *m* ⟨G -zma⟩ suhoparnost u izražavanju, površnost sadržaja bez analize biti stvari; neduhovitost, plitkost; **prôznī** *prid.* koji je napisan u prozi, koji se odnosi na prozu [~ *tekst*]; **prôzno** *pril.* prozom, na način proze

✧ *njem.* Prosa ← *lat.* prosa (oratio): izravan (govor) ← prosus (prorsus) ← provertere: okrenuti naprijed

pròzba, *v.* prositi

prozbòriti (∅, što) *svrš.* ⟨*prez.* pròzborīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* prozbòrio⟩ *retor.* progovoriti, reći, kazati

✧ PRO-[4] + *v.* zbor, zboriti

pròzēbao, *v.* prozepsti

prozèlīt *m* ⟨G prozelíta⟩ **1.** *rel.* novi, gorljivi obraćenik u vjeru **2.** *pren. podr.* onaj koji je nedavno promijenio mišljenje, stranku i sl. // **prozelitìzam** *m* ⟨G -zma⟩ uporno i dosljedno nastojanje za obraćenjem drugih u svoju

vjeru (ili ideologiju); **prozèlītskī** *prid.* koji se odnosi na prozelite i prozelitizam; **prozèlītski** *pril.* kao prozelit, na način prozelita

✧ *njem.* Proselyt ← *grč.* prosélytos ≃ prosélythos: došljak ≃ prosérkhesthai: prilaziti

prozènhīm *m* ⟨G prozenhíma⟩ *bot.* biljno tkivo građeno iz uskih, produženih na vrhu šiljatih stanica (npr. u vlaknima, sitastim cijevima i listićima mnogih mahovina)

✧ *nlat.* prosenchyma ≃ *grč.* pros-: ka, prema + égkhyma: ulijevanje, infuzija, *usp.* parenhim

pròzēpsti (∅) *svrš.* ⟨*prez.* prozébem, *pril. pr.* pròzebāvši, *prid. rad.* pròzēbao/pròzēbla *ž*⟩ **1.** sasvim, u cijelom tijelu ozepsti, promrznuti, biti zahvaćen hlađenjem **2.** izgubiti potrebna svojstva od djelovanja hladnoće (o namirnicama); promrznuti // **pròzēbao** *prid.* ⟨*odr.* pròzēblī⟩ promrzao, smrznut; **pròzēblōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je prozebao; **prozebljívati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* prozèbljujēm, *pril. sad.* prozèbljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prozepsti

✧ PRO-[4] + *v.* zepsti

prȍzīran, *v.* prozor

prozívati, *v.* prozvati

pròzliti se *svrš.* ⟨*prez.* pròzlīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. rad.* pròzlio se⟩ *rij.* **1.** postati zao **2.** pokvariti se **3.** krenuti na gore (o bolesti)

✧ PRO-[4] + *v.* zao

prozòdēm *m* ⟨G prozodéma⟩ *gram. fon.* ton, intonacija, intenzitet, kvantiteta kao razlikovni element koji zahvaća jedinice manje ili veće od fonema

✧ *v.* prozodija + *v.* (fon)em, (morf)em

prozòdija *ž* **1.** *knjiž.* u metrici znanost o sklopu stiha, naročito o stopama, dugim i kratkim slogovima i akcentima **2.** *lingv.* dio fonologije; proučava one glasovne činjenice što se ne mogu obuhvatiti raščlambom na foneme ili drugom artikulacijom // **prozòdījskī** *prid.* koji se odnosi na prozodiju

✧ *lat.* prosodia ← *grč.* prosōidía

prozopagnòzija *ž pat.* nemogućnost prepoznavanja bliskih osoba

✧ PROZOPO- + *v.* agnozija

prozòpile *ž mn zool.* pore (kod spužava i na opni jajne stanice) kroz koje ulazi voda do bičastih stanica koje pomažu u prehrani

✧ *grč.* prósō: ispred + pýlē: vrata

PROZOPO- (**PROSOPO-**) kao prvi dio riječi znači da cjelina opisuje čovjekovo lice ili osobu [*prozopsihoza*]

✧ *grč.* prósōpon: lice, osoba

prozopogràfija *ž* **1.** opis neke osobe **2.** abecedarij osoba koje pripadaju nekoj skupini

✧ PROZOPO- + -GRAFIJA

prozopolèpsija *ž* odgonetanje karaktera iz crta lica

✧ PROZOPO- + *grč.* lḗpsis: hvatanje

prozopopèjsāž *m*, *v.* personifikacija

✧ PROZOPO- + *v.* pejsaž

prozopoplègija *ž pat.* kljenut ličnog živca

✧ PROZOPO- + -PLEGIJA

prozoposhíza *ž term.* ožiljak na licu

✧ PROZOPO- + *grč.* skhísis: rascijep

prózor *m* **1.** otvor u zidu zgrade ili na prometnom sredstvu kroz koji ulaze svjetlo i zrak [*dvostruki ~*; *francuski ~*; *krilni ~*; *krovni ~*] **2.** okvir sa staklom koji taj otvor zatvara [*gledati s ~a*; *gledati na ~u*; *baciti kroz ~*] **3.** *inform.* uokvireni prostor za prikazivanje podataka na ekranu monitora u radu s grafičkim korisničkim sučeljem [*otvoriti nekoliko ~a*] △ ***slijepi ~*** *arhit.* pravilno, puno zatvoreno udubljenje na zidu zgrade u obliku prozora, niša // **prozírac** *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci, G pròzīrācā⟩ *min.* prozirni kameni kristal; **prȍzīr|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ **1. a.** kroz koji svjetlo prolazi bez zapreke [*~no staklo*]; providan **b.** kroz koji se lako vidi **2.** *pren. pejor.* koji se lako prozire, koji je očit, koji se odmah dešifrira [*~na laž*; *~an trik*]; providan, plitak; **pròzirati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* pròzirēm, *pril. sad.* pròzirūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prozreti; **prȍzīrno** *pril.* na proziran način; providno; **prozírnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo, stanje onoga što je prozirno; **prozòrčić** *m* **1.** *dem.* i *hip.* od prozor **2.** (+ *potenc.*) *anat.* otvor u dijelu srednjega uha; **prozòrčina** *ž* **1.** *augm.* od prozor **2.** *pejor.* prevelik, nepraktičan prozor; **prózorsk|ī** *prid.* koji se odnosi na prozor, koji pripada prozoru [*~o staklo*; *~o krilo*]; **pròzrēti** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* prȍzrēm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. rad.* pròzreo⟩ **1.** prodrijeti pogledom kroza što **2.** *pren.* prodrijeti razumom u što, otkriti, shvatiti čije zle misli ili loše namjere; pročitati (**2**) [*prozreo sam te*], *usp.* prozirati; **pròzriv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može prozreti (**2**)

◈ *top.* (naselja): **Prózor** (Otočac, 1041 stan.), **Pròzōrje** (Dugo Selo, 223 stan.)

✧ PRO-[4] + *v.* zrijeti

Prózor *m* naselje (u blizini Otočca), 1041 stan., prapovijesno i antičko naselje

prozráčiti (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* pròzrāčīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* pròzrāčen⟩ provjetriti (se); izračiti // **pr̀ozrāčan** *prid.* ⟨*odr.* pr̀ozrāčnī⟩ **1.** lagan, rijetko tkan, šupljikav (ob. o platnu) **2.** blijed, nježan [~ *ten*]; **pròzrāčen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ provjetren, *usp.* provjetriti; **prozračívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* prozràčujēm, *pril. sad.* prozràčujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prozračiti; **pr̀ozrāčnōst** *ž* ⟨I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je prozračno

✧ PRO-⁴ + *v.* zrak, zračiti

pròzrēti, *v.* prozor

prozújati (∅) *svrš.* ⟨*prez.* pròzūjīm, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* prozújao⟩ zujeći proći, proletjeti mimo (o muhi i sl. kukcima)

✧ PRO-⁴ + *v.* zuj, zujati

pròzvati (koga) *svrš.* ⟨*prez.* prozòvēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* pr̀ozvān⟩ **1.** dati komu nadimak ili čemu naziv; nazvati [*prozvali su ga Brada*] **2.** pozvati po imenu učenika na školskom satu, zatvorenika u zatvoru i sl. **3.** *žarg.* javno spomenuti ime, apostrofirati radi političkog obračuna [~ *protivnika*], *usp.* prozivati // **próziv** *m*, *v.* prozivka; **prozìvāč** *m* **1.** onaj koji proziva (učenike i sl.) **2.** *pol. žarg.* onaj koji proziva, tj. apostrofira imena ljudi koji će biti izvrgnuti optužbama, okrivljavanju za što, progonima itd.; **prozivàčica** *ž*, *v.* prozivač; **prozìvāčkī** *prid.* koji se odnosi na prozivače; **prozìvāčki** *pril.* kao prozivač, na način prozivača; **prozívati** (koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* pròzīvām, *pril. sad.* -jūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prozvati; **pròzīvka** *ž* ⟨D L -vci/-ī⟩ izvikivanje imena na kakvom skupu [~ *putnika*]; proziv, prozivanje; **pròzīvnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ knjiga iz koje se čitaju imena i proziva (ob. učenike u školi)

✧ PRO-⁴ + *v.* zvati

prozvìžda|ti (∅) *svrš.* ⟨*prez.* prozvìždīm, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* pr̀ozviždao⟩ **1.** početi zviždati (ob. nakon što se očekivalo da počne), početi funkcionirati **2.** proletjeti pored čega velikom brzinom [*metak mi je ~o pored glave*] // **prozviždávati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* prozvìždāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prozviždati

✧ PRO-⁴ + *v.* zviždati

pròždrijēti (što) *svrš.* ⟨*prez.* pr̀oždrēm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. rad.* pr̀oždrō, *prid. trp.* pr̀oždr̄t⟩ **1.** pojesti pohlepno, halapljivo, progutati (o životinji *pejor.* o osobi) **2.** *ekspr.* zahvatiti uništavajući veliku površinu ili u velikoj količini (o požaru, ratu, epidemiji) [~ *cijelu šumu*; ~ *mnoge žrtve*] // **proždèrati** *svrš.* ⟨*prez.* pròžderēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* pr̀ožderān⟩, *v.* proždrijeti; **proždìrāč** *m* ⟨G proždiráča⟩ onaj koji proždire; **proždiràčica** *ž*, *v.* proždirač; **proždìrāčkī** *prid.* koji se odnosi na proždirače; **proždìrāčki** *pril.* kao proždirač, na način proždirača; **pròždirati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* pròždirēm, *pril. sad.* pròždirūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *v.* proždrijeti **2.** *pren.* obuhvaćati, obuzimati potpuno [*proždire me bijes*]; **pròždrlina** *ž razg.* vir, vrtlog; **proždr̀ljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji mnogo i pohlepno jede; nezasitan; **proždr̀ljivac** *m* ⟨G -īvca, V -īvče, N *mn* -īvci⟩ onaj koji je proždrljiv; izjelica; **proždr̀ljivica (proždr̀ljīvka)** *ž*, *v.* proždrljivac; **proždr̀ljivo** *pril.* **1.** lakomo, halapljivo **2.** požudno; **proždr̀ljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je proždrljiv

✧ PRO-⁴ + *v.* žderati, ždrijeti

pròžeći (što) *svrš.* ⟨*prez.* prožèžēm, *pril. pr.* pròžegāvši, *prid. trp.* prožèžen⟩ plamenom, djelovanjem čega što žeže probušiti [~ *mjehur na koži*]

✧ PRO-⁴ + *v.* žeći

pròžēti (koga, što, se) *svrš.* ⟨*prez.* pȑžmēm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. trp.* pr̀ožēt⟩ obuzeti, potpuno ispuniti čime (osjećajem, uvjerenjem, idejom) // **pr̀ožētōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je prožet; **pròžimati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* pròžimām/pròžimljēm, *pril. sad.* -ajūći/-mljūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* prožeti

✧ PRO-⁴ + *v.* žeti

prožívjeti (što) *svrš.* ⟨*prez.* pròžīvīm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. trp.* pròžīvljen⟩ **1.** živjeti određen odsječak vremena [~ *život*; ~ *mnogo godina*] **2.** iskusiti što u životu, preživjeti, doživjeti [~ *rat*] **3.** doživjeti s osjećajnošću, uzeti k srcu [*teško ~ smrt bližnjega*] // **proživljávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* prožìvljāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* proživjeti; **pròžīvljenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je što proživio ili svojstvo onoga što je proživljeno

✧ PRO-⁴ + *v.* živ, živjeti

prožvákati (što) *svrš.* ⟨*prez.* pròžvāčēm, *pril. pr.* prožvákāvši, *imp.* prožváči, *prid. trp.* pròžvākān⟩ potpuno sažvakati, žvakanjem

potpuno usitniti hranu // **prožvakávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* prožvàkāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *v.* prožvakati **2.** *pren. pejor.* dosadno i nestvaralački vraćati se na istu temu
✧ PRO-[4] + *v.* žvakati

pŕpa *ž* **1.** vruć pepeo pomiješan s vodom (služi i kao oblog); prpor, cijeđ, lug, lužnica **2.** piljevina **3.** *rij. reg.* onaj koji besposleno zuri, prodaje zjake
✧ *ekspr.* ≃ *v.* prah (unakrštanjem s *v.* hrpa)

pȑpa *ž razg.* teškoća, škripac, strah; frka // **prpòruše** *m mn etnol.* mlade djevojke koje u doba suše obilaze kuće i dozivaju kišu
◈ **Pȑpa** (Drniš, sred. Dalmacija), **Pȑpić** (3020, Senj, Primorje, Lika, Pokuplje, Slavonija, Podravina), **Pȑpoš** (Zagreb, Vukovar)
✧ *ekspr.*

pȑpati (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (se) prpošati se **2.** (se s kim, koga) *žarg.* (ob u šali) milovati se s kim, pipati (**3**)
✧ *ekspr.*

prpòšati (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* prpòšām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ čistiti se i oslobađati se od nametnika šireći krila u pijesku (o ptici) // **pȑpōš|an** *prid.* ⟨*odr.* -šnī⟩ koji u ponašanju ili obliku odaje dražest i razigranost; neozbiljan, razdragan [*~na djevojka*; *~an razgovor*; *~an stil*]; **pȑpōšno** *pril.* na prpošan način, razdragano, veselo; **pȑpošnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je prpošan ili svojstvo onoga što je prpošno
✧ *ekspr.*

pȑsa *ž pl. tantum* ⟨G pȓsā⟩ **1.** *anat.* prednji dio tijela od vrata do trbuha, dio tijela u kojem su srca i pluća; grudi, prsište [*ta ~*] **2.** dojke žene; sise **3.** *meton.* dio odjeće koji pokriva prsa △ ***kokošja*** ~ prsni koš sa strane stisnut, a s prednje, gornje strane ispupčen; ~ ***u (o)*** ~ *vojn.* boriti se u oružanom sukobu izravno, iz neposredne blizine; ***tvrda*** ~ poseban uškrobljen dio rublja uz košulju kao dio salonskog odijevanja // **pȑsāš** *m* ⟨G prsáša⟩ *sport* onaj koji pliva prsnim stilom; **prsàšica** *ž*, *v.* prsaš; **pȑsāškī** *prid.* koji se odnosi na prsaše i prsno plivanje; **pȑsat** *prid.* ⟨*odr.* pȑsatī⟩ *razg.* **1.** (*m*) koji ima jaka, široka prsa **2.** (*ž*) koja ima velike dojke; **pȑsatōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *razg.* osobina onoga koji je prsat i one koja je prsata; **pȑsi** *ž pl. tantum* ⟨G pȑsijū⟩ *razg.* prsa [*te ~*]; **pȑsīšte** *sr anat.* prednji ventralni dio prsnoga koša između dva ramena; grudište; **pȑsiti se** *nesvrš.* ⟨*prez.* pȑsīm se, *pril. sad.* pȑsēći se, *gl. im.* pȑšēnje⟩ **1.** položajem tijela isticati prsa **2.** *pren.* praviti se važan, razmetati se [*~ pobjedom*]; **pȑsn|ī** *prid.* koji se odnosi na prsa △ ***~a kost***, *v.* sternum; ***~i koš*** *anat.* prostor koji zatvaraju rebra (*thorax*); ***~o plivanje*** *sport* plivački stil simetričnog kretanja ruku plivajući na trbuhu; **pȑsno** *pril.*, ob. u: [*plivati ~*, *opr.* leđno (plivati na prsima raznim stilovima licem prema vodenoj površini)]
✧ *prasl.* i *stsl.* pьrsь (*rus.* pers', *polj.* pierś), *lit.* piršis: grudi konja ≃ *skr.* parśu-: bok, bedro

pŕskati *nesvrš.* ⟨*prez.* pȓskām/pȓšćēm, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (∅) **a.** izbacivati kapljice, iskre ili zrake svjetla na sve strane; prštati **b.** naglo se raspucati ili puknuti na dodir, od unutrašnjeg stezanja, širenja ili napregnutosti [*staklo prska*], *usp.* prsnuti (**1**) **2.** (koga, što) činiti da kapljice lete u raznim pravcima **3.** (što) škropiti posebnim postupkom i tekućom smjesom radi zaštite; špricati *razg.* [*~ lozu*; *~ vinograd*] **4.** (se) **a.** škropiti sam sebe **b.** škropiti se međusobno // **pȑskāč** *m* ⟨G prskáča⟩ sprava kojom se što prska; sprejer, *usp.* pȑskalica (**2**); **pȑskalica** *ž* krijesnica (**3**); **pȑskalica** *ž* **1.** metalna žica presvučena zapaljivom smjesom koja, zapaljena, iskri na sve strane (na božićnom drvcetu) **2.** sprava za prskanje **3.** *reg.* rana koja u jedan mah na više mjesta prsne, koja se na više mjesta otvori; **pȑskav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima svojstvo da prska; **pȑskavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je prskavo; **pȑskotina** *ž rij.*, *v.* krhotina; **pȑslina** *ž*, *v.* pukotina [*~ u stijeni*]; **pȑsnu|ti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* pȑsnēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* pȑsnuo/pȑsnula *ž*⟩ **1.** *v.* prskati, prštati [*staklo će ~ti*] **2.** *ekspr.* raspršiti se (o ljudima, mnoštvu), naglo se razići na sve strane [*ljudi ~li na sve strane*]; pokuljati, razletjeti se
◈ *pr.* (nadimačka): **Pŕskalo** (510, Slavonski Brod, *I* Slavonija, Metković), **Pŕskavac** (Požega, Samobor)
✧ *prasl.* *pъrskati (*rus.* pórskat', *češ.* prskat)

pȑskavac *m* ⟨G -āvca, N *mn* -āvci⟩ *bot.* biljka (*Impatiens noli tangere*) iz porodice balza-

minki (*Balsaminaceae*), čahure joj pri dodiru pucaju; nedirak
✧ *v.* prskati

pȑsluk *m* ⟨N *mn* -uci, G pȑslūkā⟩ **1.** dio muške i ženske gradske odjeće i nošnje bez ovratnika i rukava koji pokriva prsa i pleća; lajbek, pršnjak **2.** dio ženskog rublja koji podržava grudi; grudnjak, pršnjak // **pȑšnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ **1.** krzneni prsluk kao dio narodne nošnje **2. a.** *v.* prsluk **b.** *v.* grudnjak **3.** dio opreme koji se stavlja konju preko prsiju
✧ *v.* prsa

prsòbolja *ž zast. knjiš.* grudobolja, jektika; sušica; tuberkuloza // **prsòbōlnī** *prid.* koji se odnosi na prsobolju [~ *bolesnik*]
✧ *v.* prsa + *v.* bol, boljeti

pȑsobrān *m* **1.** *pom.* zidić na vanjskoj strani lučkoga zaklona protiv prelijevanja valova; grudobran **2.** *vojn.* nasip iznad rova ili pješčani zaklon koji štiti vojnike od vodoravnih hitaca
✧ *v.* prsa + *v.* braniti

pȑst *m* ⟨G *mn* pȑstī/pȑstijū/pȓstā⟩ **1. a.** *anat.* jedan od pet pokretnih završetaka ruke ili noge čovjeka [*mali* ~; *srednji* ~; *dobiti po ~ima*; *udariti po ~ima*; *upirati ~om*] **b.** *meton.* dio rukavice koji se navlači na prst ili navlaka za prst **2.** krajnji, završni članak udova nekih životinja i ptica **3.** *razg.* količina visine i debljine sloja [~ *prašine*] // **pȑstasto** *pril.* u obliku otvorene šake položene na ravnu površinu [*širiti se* ~; *kopno se pruža ~ u more*]; **pȑstn|ī** *prid* koji je dio prsta, koji pripada prstu, koji se odnosi na prst [*~a kost* kost prsta]
✦ *pr.* (nadimačka): **Pȑstac** (Jastrebarsko, Karlovac), **Pȑstačić** (100, Zaprešić, Zagreb), **Pȑstec** (270, Novi Marof, *S* Hrvatska), **Prstójević** (Podravska Slatina, Primorje)
✧ *prasl.* *pьrstъ (*stsl.* prьstъ, *rus.* perst, *polj.* parst), *lit.* pirštas

pȑstac *m* ⟨G prstàca⟩ **1.** *zool.* traženi morski školjkaš (*Lithophaga lithophaga*), živi u kamenu [*vaditi, lupati ~e*] **2.** *bot.* biljka (*Colchicum latifolium*) iz porodice mrazovica (*Colchicaceae*)
✧ *v.* prst

pȑstāš *m* ⟨G prstáša⟩ *zool.* pripadnik porodice polumajmuna (*Daubentonidae*), dugih prstiju s pandžama
✧ *v.* prst

pȑstēn *m* ⟨N *mn* -i/-enovi, *zb.* pȑstēnje⟩ **1.** predmet u obliku malog obruča koji se nosi na prstu kao ukras ili simbol **2. a.** predmet takvog oblika raznih veličina koji služi u razne svrhe **b.** ono što je nalik na takav predmet **3.** niz prigradskih naselja ili manjih gradova obuhvaćenih nekom djelatnošću ili organizacijom djelatnosti iz većega grada ili jednoga središta **4.** (+ *potenc.*) jedinstven sustav komunalnih i drugih djelatnosti [*prometni* ~] △ ***kružni*** ~ *mat.* površina ograničena dvama koncentričnim krugovima; ***Saturnov*** ~ *astron.* svjetlosni krug oko Saturna; ***vjenčani*** ~ vanjski znak bračnog statusa; ***zaručnički*** ~ simbol zadane vjere između zaručnika i zaručnice // **prsténac** *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci, G pȑstēnācā⟩ *etnol.* narodna igra u Istri (konjanik gađa kopljem u alku); **prsténak** *m* ⟨G -nka, N *mn* -nci, G pȑstēnākā⟩ **1.** *hip.* od prsten **2.** *reg.*, *v.* kamilica; **pȑstenast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji ima oblik prstena **2.** koji se sastoji od prstenova [*~e gliste*]; **pȑstenovati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* pȑstenujēm, *pril. sad.* pȑstenujūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *etnol.* isprošenoj djevojci dati/davati prsten u znak dane vjere **2. a.** (iz)rezati dio kore lozi, voćki itd. u obliku prstena **b.** staviti/stavljati prsten s oznakom pticama (i drugim životinjama) radi praćenja seoba i drugih oblika života, selekcije itd.; **prstènjāk** *m* ⟨G prstenjáka, N *mn* prstenjáci⟩ prst na kojemu se nosi prsten, domali; **pȑstēnje** *sr zb.*, *v.* prsten [*zlatno* ~; *staviti* ~]
✧ *prasl.* *pьrsty (*rus.* pérsten’, *češ.* prsten), *v.* prst

pȑstohvāt *m*, *v.* prstovet
✧ *v.* prst + *v.* hvatati

pȑstovēt *m* količina čega u vlatima što ostaje cjelina koliko se uhvati s dva ili tri prsta [~ *rezanog duhana*; ~ *soli*, *rij. knjiš.*; ~ *šećera*]; prstohvat
✧ *v.* prst

pȑsura *ž lokal.*, *v.* tava

pȑšić, *v.* prhak

pršínac, *v.* prhak

pȑšljēn *m* ⟨N *mn* -i/-enovi⟩ **1.** *anat.* kralješak **2.** *bot.* listovi na stabljici (dva ili više) koji su izbili u istoj visini (*verticillum*) // **pȑšljenast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je sličan pršljenu
✧ *v.* prsa

pȑštati (**pȑštiti**) (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* pȑštīm, *pril. sad.* pȑštēći, *gl. im.* -ānje⟩ **1. a.** proizvoditi mukao zvuk lomeći se [*led pršti pod*

nogama] **b.** proizvoditi nejasan, isprekidan šum [*pijesak pršti pod nogama*; *iskre pršte*] **2.** *neob. rij. reg.* mijesiti [~ *tijesto*] **//** **pȑštav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** *refer.* koji sada pršti [~ *mlaz*] **2.** *pren.* koji je vrlo živahan, razigran [~*i humor*; ~*e duhovitosti*]; **pȑštavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je prštavo ili osobina onoga koji je prštav; **pȑštiti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* pȑštīm, *pril. sad.* pȑštēći, *gl. im.* pȑštēnje⟩ iz jedne točke ili izvora razbijati se na sve strane u kapljicama ili sitnim česticama; vrcati (**1**) [*voda pršti*; *iskre pršte*]

✧ *v.* prah

pȑšut *m kulin.* soljen, tlačen i na zraku sušen svinjski but △ ***bodulski*** ~ *razg.* pršut od svinje s otoka (koja jede ostatke riblje hrane, pa se zbog toga pršut manje cijeni); ***dalmatinski*** ~ općenita oznaka za način na koji se suši pršut u Dalmaciji; ***goveđi*** ~ pršut od goveđeg mesa; kaštradina; ***vlaški*** ~ *razg.* (ob. u dalmatinskim gradovima i mjestima na moru) pršut iz dalmatinskog zaleđa (gdje su najbolje okolnosti za postizanje kvalitete)

✧ *mlet.* persuto *tal.* prosciutto ← *lat.* *perexsuctus: skroz isušen ≃ exsuctus: bez soka

pȑten[1] *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je lanen, od konoplje **2.** koji je jadan, kukavan △ ~***a uš*** *zool.* uš (*Pediculus vestimenti*) leže jaja u porubima i šavovima rublja, prenosilac tifusa **//** **prtènina** *ž* odjeća od lana; **prtènjača** *ž reg.* lanena torba

◈ *pr.* (nadimačka): **Prtènjača** (470, Benkovac, *S* Dalmacija), **Prtènjāk** (**Prtenjâk**) (Klanjec, Nova Gradiška)

✧ *prasl.* i *stsl.* prъtъ: komad tkanine (*rus.* pórt: gruba tkanina, *polj.* part)

pȑtiti[1] (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* pȑtīm, *pril. sad.* pȑtēći, *gl. im.* pȑćēnje⟩ **1. a.** dizati, tovariti na leđa da se ponese **b.** *pren.* stavljati, uzimati na sebe neugodan ili nepotreban zadatak, obvezati se na što **2.** nositi na leđima **//** **pȑćija** *ž* **1.** imovina koju žena u brak donosi mužu; miraz, daća **2. a.** *pov.* svojina pojedinca u porodičnoj zadruzi **b.** *iron.* mjesto ili institucija koju netko svojata ili se ponaša kao da je njegova privatna svojina [*država nije ničija* ~]; **prćijàšica** *ž reg.* dotarica, miraždžijka; **pȑtiti se** *nesvrš.* **1.** (∅) opterećivati se **2.** (u što) *pejor.* miješati se u što, ulaziti u što [*on se u sve prti*; *ne prtim se u to*]; **pȑtljāg** *m* ⟨G prtljága⟩ **1.** prtljaga **2.** *pren.* ono što se nosi sa sobom, čega se teško riješiti [*pjesnički* ~; *odgojni* ~; *ideološki* ~]; **prtljága** *ž* ⟨D L prtljázi⟩ kovčezi, torbe i druge priručne stvari na putovanju; **pȑtljāžn|ī** *prid.* koji se odnosi na prtljagu, koji je određen za prtljagu [~*i prostor*; ~*a vaga*]; **pȑtljāžnica** *ž* prostorija određena za čuvanje prtljage; garderoba; **pȑtljāžnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ dio motornog vozila u koji se smješta prtljaga; gepek △ ***krovni*** ~ konstrukcija na krovu vozila predviđena za smještaj prtljage

◈ *pr.* (nadimačko): **Pȑčić** (Samobor, Zagreb i okolica), **Pȑtija** (Pula), **Pȑtina** (Donji Lapac, *v.* i prten), **Pȑtljaga** (Sinj, Pokuplje)

✧ ≃ *slov.* prtiti ? ≃ *v.* prten (prvotno značenje bilo bi: vezati naprtnjaču komadom tkanine)

pȑtiti[2] (∅) *nesvrš.* praviti prtinu **//** **pȑten**[2] *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je svojstven prtini △ ~***i put*** *reg.* put preko polja, kroz šumu, mekan put; **pȑtina** *ž* utabana ili utrta staza ili prolaz u snijegu nastao od prolaska pješaka ili vozila (saonica itd.)

pȑtljati (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* pȑtljām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** kojekako se snalaziti; petljati, prčkati **2.** nebrižljivo raditi; šeprtljati **3.** koješta govoriti (bez smisla ili zaobilazeći); brbljati, petljati, motati

✧ *v.* prtiti[1]

prȕćiti se *svrš.* ⟨*prez.* prȕćīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. rad.* prȕćio se⟩ pružiti se potrbuške u padu

prûd *m* ⟨N *mn* prȕdovi⟩ *arh.* riječni nanos; nasip, sprud

✧ *prasl.* *prǫdъ: brana, obala (*rus.* prud, *polj.* prąd'ь) ? ≃ *stvnjem.* sprinzan: skakati

prudèncija *ž reg.* **1.** osobina onog koji je mudar, sposobnost zrelog rasuđivanja; mudrost, razboritost, pamet **2.** sposobnost određivanja onog što će se dogoditi; predviđanje **3.** ono što je naučeno životnom praksom, znanje koje se steklo i uvećalo radom; iskustvo

✧ *lat.* prudentia ≃ prudens: mudar

prúditi (komu, čemu) *nesvrš.* ⟨*prez.* prúdīm, *pril. sad.* prúdēći, *gl. im.* prúđēnje⟩ *rij. arh. jez. knjiž.* koristiti komu/čemu, ići u prilog

✧ *prasl.* *prǫditi: biti brz, živahan (*rus.* prúdkij: brz, *polj.* prędky)

prûdnīk *m* ⟨N *mn* -īci⟩ *bot.* ljekovita biljka (*Chenopodium botrys*)

✧ *v.* prud

prûg *m zool.*, *v.* jastog

✧ *prasl.* i *stsl.* *prǫgъ: skakač (*rus.* prug: skakavac) ≃ *srvnjem.* spranke: skakavac

prúg|a *ž* ⟨D L prúzi⟩ **1.** željeznički, tramvajski i

sl. kolosijek, ob. dvije tračnice [*duž ~e*; *kraj ~e*] **2.** prometna veza kopnom ili morem [*parobrodarska ~a*; *lička ~a*] **3.** *sport* dužina staze za natjecanje u hodanju, trčanju, vožnji itd. [*kratke ~e*; *srednje ~e*; *duge ~e*] **4.** *pren.* ono što se pruža [*~a rijeke*; *~a ceste*] **5.** (ob. *mn*) šare u obliku crta [*na ~e* uzorak platna ili tkanine u obliku crta, ob. usporednih] **6.** (*mn*) *razg.* bore na licu, otisci u obliku crta; ruge **7.** *pov.*, *v.* prugaš, prùgāškī △ ***brza ~a*** brodska veza koja se uspostavlja uz manji utrošak vremena, ob. uz manji broj pristajanja između dva glavna odredišta // **prùgast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je išaran prugama [*~o odijelo*] **2.** koji je na pruge **3.** kao sastavni dio nekih zooloških termina [*~a hijena*; *~a vjeverica*; *~i rilaš* i sl.]; **prùgastōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je prugasto; **prùgāš** *m* ⟨G prugáša⟩ *pov.* onaj koji na omladinskoj radnoj akciji poslije 2. svjetskog rata sudjeluje u gradnji željezničkih pruga (Brčko-Banovići, Šamac-Sarajevo); **prugàšica** *ž*, *v.* prugaš; **prùgāšk|ī** *prid.* koji se odnosi na prugaše [*~a poezija* poezija koja se sastoji od političkih i ideoloških parola koje veličaju masovan rad na akcijama]; **prùgāški** *pril.* kao prugaš, na način prugaša; **prûžnī** *prid.* koji se odnosi na prugu [*~ prag*; *~ radnik*]

✧ *prasl.* *prǫga (*polj.* pręga, *češ.* prouha)

prùgāvka *ž* ⟨G *mn* -vākā/-ī⟩ *bot.* biljka (*Molopospermum peloponnesiacum*) iz porodice štitarki (*Umbelliferae*)

✧ *v.* pruga

prúglo *sr* **1.** *reg.* zamka za hvatanje ptica **2.** *zast.*, *v.* opruga

Prûgovac *m* ⟨G -ōvca⟩ naselje u Podravini, 826 stan. // **prúgovačkī** *prid.* koji se odnosi na Prugovac i Prugovčane; **Prúgovčanin** *m* (**Prúgovčānka** *ž*) ⟨N *mn* Prúgovčani⟩ stanovnik Prugovca

◆ *pr.* (etnik): **Prugovèčkī** (780, Sveti Ivan Zelina, Zagorje)

prurîgo *m pat.* po nastanku i po izgledu nejedinstvena skupina akutnih i kroničnih kožnih bolesti kojima je osnovni simptom svrbež // **prùritus** *m term.* subjektivni, neugodni osjećaj na koži ili sluznici koji izaziva želju za češanjem; svrbež

✧ *lat.* prurigo: svrbež ≃ pruritus: koji svrbi

Prus (*izg.* Prȕs), **Bolesław** (1847–1912), plodni pisac poljskog književnog realizma; romani iz života sela (*Straža*), povijesni roman (*Faraon*), motivi iz varšavskog građanskog društva (*Lutka*), iz poljske provincije i života žena (*Emancipirane žene*)

Prùska *ž geogr. pov.* njemačka povijesna pokrajina (1618–1847); Prusija // **Prȕs** *m* (**Prùskinja** *ž*) ⟨N *mn* Prùsi⟩ stanovnik Pruske; **prùskī** *prid.* **1.** koji se odnosi na Pruse i Prusiju (Prusku) **2.** koji je militaristički nastrojen, vojnički precizan, točan (odgovara stereotipu o Prusima i Nijemcima općenito) △ ~ ***ovratnik*** *pov.* visoki posuvraćeni ovratnik na pruskim časničkim odorama iz 19. st.

prùstovskī, *v.* Proust

prût *m* ⟨G prúta, N *mn* prútovi, *zb.* prûće⟩ gipka šiba očišćena od izbojaka i lišća // **prûće** *sr zb.* ⟨G prûća⟩, *v.* prut; **prùtast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji ima oblik pruta **2.** koji oblikom podsjeća na prut; **prùtić** *m* **1.** *dem.* od prut **2.** čokoladni, biskvitni i sl. slatkiš koji nalikuje na prutić; **prùtina** *ž augm.* od prut u zn. jak prut kojim se čvrsto udara, kojim se jako tuče

✧ *prasl.* i *stsl.* *prǫtъ (*rus.* prut, *polj.* pręt)

prùžiti *svrš.* ⟨*prez.* prùžīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* prùžen⟩ **1.** (što) izravno iz ruke dati; uručiti **2.** (se) **a.** leći ispruživši se **b.** protegnuti se u dužinu, zauzeti kakav prostor [*rijeka se pružila dolinom*] // **prúžati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* prûžām, *pril. sad.* -jūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* pružiti; **prùživ** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *arh.* koji ima svojstvo da se pruža; pružljiv, protežan, rastezljiv, elastičan; **prùživōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je pruživo; pružljivost; **prùžljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* pruživ; **prùžljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-šću⟩, *v.* pruživost

✧ *prasl.* *prǫžiti (*rus.* prúžit’, *slov.* prožiti)

Pȑvanić (**Pȑvan, Pervanèo**), **Gabrijel** (prva pol. 17. st.), hrv. glazbenik, sastavljač *Hvarske violinske tabulature*, jednoga od 7 primjera violinske tabulature očuvanih u Europi

pȑvašnjī, *v.* prvi

Pȓvča *ž* naselje (u blizini Nove Gradiške), 877 stan.

prvénac[1] *m bot.* biljka (*Asperula odorata*) iz porodice broćeva (*Rubiaceae*)

✧ *v.* prvi

prvènstv|o *sr* ⟨G *mn* -tāvā/-ā⟩ **1.** prvo mjesto kao prednost, najviša počast; starješinstvo, prvijenstvo **2.** prednost [*imati ~o*; *cesta s pravom ~a*] **3.** *sport* natjecanje za naslov prvaka [*osvojiti ~o* postati prvak] △ ***otvoreno ~o*** (čega) *sport* tip natjecanja u kojem sudje-

luju sportaši izvan organizacije priređivača [*otvoreno ~o Europe/Zagreba*] // **prvènstven** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji se odnosi na prvenstvo u sportskom natjecanju [*~a utakmica*] **2.** koji je prije svega, koji je glavni, temeljan [*~i razlog*; *~i uzrok*]; **prvènstveno** *pril.* u prvom redu, prije svega, pretežno, poglavito, najviše, osobito, naročito; **prvènstvenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je prvenstveno; prvenstvo, prioritet; **prvijénstvo** *sr* ⟨G *mn* -tāvā/-ā⟩ crnogorski prvenstvo (**1**)

✧ *v.* prvi

pȑv|ī *prid. br.* (redni) prema broju jedan **1. a.** koji je u nabrajanju ispred svih drugih **b.** koji je u redu ispred svih drugih, prednji **2.** koji se nalazi u neposrednoj blizini; najbliži [*~i susjed*] **3.** koji se javlja kao početak čega [*~i pokušaj*]; prvobitni, početni **4.** najraniji u godini ili u sezoni [*~o voće*; *~i snijeg*] **5.** *pejor.* onaj koji će se prvi naći, koji naiđe [*otići s ~om ženom na koju naiđe*] **6.** koji se još nije ostvarivao [*~a ljubav*] **7. a.** koji je pred drugima u usporedbi (časti, znanju itd.) **b.** koji je prijeko potreban [*~a potreba*]; hitan △ ***~a četvrt*** *astron.* druga od Mjesečevih mijena ili faza, između mlađa i uštapa; ***~a pomoć***, *v.* pomoć △; ***~i grijeh*** *bibl.* grijeh ljudi od prvog čovjeka Adama; ***~i koraci***, *v.* korak △ // **prvàčić** *m*, *v.* prvašić; **pȑvāčkī** *prid.* koji se odnosi na prvake; **pȑvāčki** *pril.* kao prvak na način prvaka; **pȑvāk** *m* ⟨G prváka, V pȑvāče, N *mn* prváci⟩ **1. a.** onaj koji je između svih najbolji, prvi u čemu **b.** sportaš ili sportski kolektiv koji je pobijedio u natjecanju; šampion **2.** *retor.* ugledna, istaknuta ličnost [*~ stranke*; *politički ~*] △ ***đak ~*** đak prvoga razreda; prvaš; **prvàkinja** *ž*, *v.* prvak (**1b**); **pȑvāš** *m* ⟨G prváša⟩ **1.** onaj koji ide u prvi razred (ob. osnovne škole) **2.** (+ *potenc.*) onaj koji spada, koji je određen u odio i sl. što se imenuje sa »prvi« (prema »drugi« itd.); **prvàšić** *m dem.* i *hip.* od prvaš; prvačić; **pȑvāškī** *prid.* koji se odnosi na prvake; **pȑvāški** *pril.* kao prvaš, na način prvaša; **pȑvašnjī** *prid. arh.* koji je bio prvi, prije u prošlosti; početni, prvobitni, prvotni; **prvénac²** (**prvijénac**) *m* ⟨G -nca, V pȑvēnče, N *mn* -nci, G pȑvēnācā⟩ **1.** prvorođeni sin, prvorođenac **2.** ono što se u vremenu pojavilo kao prvo, prije svega ostaloga [*književni ~*] **3.** prva rakija koja poteče iz kotla; prvina, bašica; **prvénačkī** *prid.* koji se odnosi na prvence; **prvénački** *pril.* kao prvenac, na način prvenaca; **prvenáštvo** *sr* ono što pripada prvencu, prava prvenca; prvenstvo; **prvènica** *ž* prvorođena kći; **prvìn|a** *ž* **1.** nešto što je novo, što se prvi put događa [*iz ~e* u početku/početkom čega (kad se što opaža); u prvi mah/čas, ispočetka] **2.** (ob. *mn*) prvi rod, prvo djelo **3.** *v.* prvenac (**3**); **pȑvo** (∅) *pril.* ob. *reg.*, *v.* prije (II) [*to je bilo ~*]; **pȑvotan** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ prvobitan (**2**); **pȑvotno** *pril.* u izvornom obliku; prvobitno, izvorno; **pȑvotnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je prvotno

♦ m. os. imena (narodna), *zast.* (ob. za prvorođenoga sina, Primus): **Pȑvan**, **Pȑven**, **Pȑvoljūb**, **Pȑvoslav**, **Pȑvoš**, **Pȑvota**, **Pȑvul** i sl. ◊ *pr.* (nadimačka i od imena): **Pȅrvan** (900, Vrgorac, Metković, sred. Dalmacija, *v.* i Petar), **Pèrvić** (Zagreb), **Pȑvan** (Split), **Pȑvčić** (Koprivnica, Zagreb), **Pȑvinić** (Split), **Prvonóžac** (Bjelovar, Grubišno Polje), **Prvonóžec** (Turopolje, Sisak), **Prvúlović** (Korčula, Baranja, Slavonski Brod, Pula)

Pȑvić *m* **1.** *geogr.* otok u šibenskom arhipelagu **2.** otočić južno od Krka // **Pȑvićanin** *m* (**Pȑvićānka** *ž*) ⟨N *mn* Pȑvićani⟩ stanovnik Prvića; **pȑvićkī** *prid.* koji se odnosi na Prvić i Prvićane

PRVO- kao prvi dio riječi znači: prvi, prvi po redu [*prvorođeni*]

✧ *v.* prvi

pȑvobīt|an *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1. a.** koji se odnosi na prvo razdoblje, postanje čovječanstva; iskonski, istočni, pradavni **b.** koji se javlja u prvoj etapi, kao prvi stupanj u razvitku čega [*~na organizacija ljudskog društva*] **2.** koji prethodi; prvi, polazni, prvotan [*~an zahtjev*] // **pȑvobītnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je prvobitno

✧ PRVO- + *v.* biti[1]

prvobórac *m* ⟨G -rca, G *mn* prvòbōrācā⟩ **1.** onaj koji ide u red prvih boraca, koji je među onima koji su se prvi počeli boriti **2.** *pov. pol. term.* onaj koji je 1941. pristupio u NOV // **prvobòračkī** *prid.* koji se odnosi na prvoborce; **prvobòrački** *pril.* kao prvoborac, na način prvoboraca; **prvobórstvo** *sr* ⟨G *mn* -tāvā/-ā⟩ isticanje zasluga i stjecanje privilegija onih koji su bili prvi borci u ratu, prvi započeli politički rad i sl.

✧ PRVO- + *v.* boriti se, borac

prvòklas|an *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je najbolji po svojstvima, koji ide u prvu klasu; prvorazre-

dan, odličan, izvrstan [~*no vino*; ~*na roba*] // **prvòklasnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je prvoklasno, osobina onoga koji je prvoklasan

✧ PRVO- + -KLASAN

pȑvokūp *m* prva ponuda komu da može što kupiti, ponuda prodaje komu kao prvom kupcu △ ***pravo*** ~***a*** dužnost seljaka da feudalnom gospodaru ponudi svoj proizvod kao prvom kupcu

✧ PRVO- + *v.* kupiti

prvolȉgāš *m* ⟨G prvoligáša⟩ sportski klub koji je u prvoj prvenstvenoj ligi // **prvolȉgāškī** *prid.* koji se natječe u prvoj ligi, koji se odnosi na prvu ligu; **prvolȉgāški** *pril.* kao prvoligaš, na način prvoligaša [*igrati* ~ igrati dobro kao prvoligaš]

✧ PRVO- + *v.* liga

pȑvopīs *m* prvotan, izvoran, nepročišćeni tekst, *opr.* čistopis

✧ PRVO- + *v.* pisati

prvorázredan *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji je prve klase; izvrstan, izvanredan

✧ PRVO- + -RAZREDAN

pȑvorōd *m* prvi rod // **prvoròđēnče** *sr* ⟨G -eta⟩ dijete koje se prvo rodilo u obitelji; **prvoròđenī** *prid.* koji se prvi rodio u roditelja; **prvòrotka** *ž* **1.** *v.* prvorotkinja **2.** *bot.* biljka koja nosi prvi rod; **prvòrotkinja** (**prvoròtkinja**) *ž* **1.** žena koja rađa prvi put; prvorotka **2.** *zool.* životinja koja nosi prvo mladunče

✧ PRVO- + *v.* rod, roditi

prvòstepenī *prid.* koji je najniži u hijerarhiji nadležnosti [~ *sud*]; prvostupni

✧ PRVO- + *v.* stepen, stepenica

prvostólnica *ž*, *v.* katedrala // **prvòstōlnī** *prid.* katedralni; **pȑvostōlnīk** (**prvòstōlnīk**) ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ *m* najviši crkveni dostojanstvenik u državi; primas

✧ PRVO- + *v.* stol, stolovati

prvòstupnī *prid.* koji je u prvom stupnju, ob. koji odlučuje u prvom stupnju [~ *organ odlučivanja*]; prvostepeni, *usp.* drugostepeni, drugostupanjski // **pȑvostūpanjskī** *prid.*, *v.* prvostupni

✧ PRVO- + *v.* stupanj

prvoškólac *m* ⟨G -lca, V -lče, N *mn* -lci, G prvòškōlācā⟩ đak prvog razreda osnovne škole // **prvòškōlka** *ž* ⟨D L -i⟩, *v.* prvoškolac; **pȑvoškōlskī** *prid.* koji se odnosi na prvoškolce, na one koji idu u prvi razred škole; **pȑvoškōlski** *pril.* kao prvoškolac, na način prvoškolaca

✧ PRVO- + *v.* škola

pȑvotan, *v.* prvi

prvotímac *m* ⟨G -mca, V -mče, N *mn* -mci, G prvòtīmācā⟩ *sport* onaj koji je stalni član prvog tima, prve momčadi // **prvòtīmka** *ž*, *v.* prvotimac

✧ PRVO- + *v.* tim[2]

pȑvotīsak *m* ⟨G -ska, N *mn* -sci⟩ **1.** inkunabula **2.** prvi otisak neke knjige

✧ PRVO- + *v.* tiskati, tisak

prvòuste *ž mn zool.*, *v.* protostomi

pȑznica *m* svađalica, napržica, pržljivac, prgavac [*ta/velika* ~] // **pȑzničkī** *prid.* koji se odnosi na prznice; **pȑznički** *pril.* kao prznica, na način prznica

✧ ≃ *ukr.* porzny: nečist *češ.* przniti: prljati

pȑženica[1] *ž bot.* biljni rod (*Knautia*) iz porodice češljugovina (*Dipsacaceae*)

✧ *v.* pržiti

pȑžiti *nesvrš.* ⟨*prez.* pȑžīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* pȑžen⟩ **1.** (što) pripremati jelo na vrućem ulju [~ *jaja*; *jače* ~/*slabije* ~]; frigati **2.** žeći, paliti zracima, vrelinom (o suncu, vatri) **3.** činiti suhim, oduzimati potrebnu vlagu [~ *zemlju*] **4.** (se) izlagati se jakom suncu (ob. kada se tko sunča) // **pȑžanj** *m* ⟨G pȑžnja, N *mn* -žnji⟩, *v.* pržionik; **pȑženica**[2] *ž* **1.** *kulin.* kriška kruha umočena u mlijeko, uvaljana u razmućena jaja i pržena **2.** *reg.*, *v.* tava; **pȑžilac** *m* ⟨G -ioca, V -ioče, N *mn* -ioci⟩ naprava za prepržavanje narezanog kruha; toster; pržilica; **pȑžilica** *ž* **1.** *v.* pržilac **2.** *inform. razg.* uređaj za pisanje (*razg.* prženje) po CD ili DVD mediju (ime prema laserskoj zraci koja doslovce prži sloj predviđen za pisanje) [*CD* ~; *DVD* ~]; **pȑžina** *ž reg.* **1.** morski pijesak, pijesak s morskog dna **2.** piljevina željeza; opiljci, pospa; **pȑžinār** *m* onaj koji vadi i prevozi pržinu (**1**); **pržiónica** *ž* prostorija ili postrojenje gdje se prži [~ *kave*]; **pržiòničār** *m* onaj koji se bavi prženjem (sirove) kave; **pržiònīk** *m* ⟨G pržioníka, N *mn* pržioníci⟩ naprava za prženje kave u obliku bubnja koji se okreće nad vatrom; pržanj, pržun, broštulin; **pȑžōlica** (**pržȍlica**) *ž kulin.* komad mesa, tanko odrezan, istucan i ispržen na masti ili na ulju; **pȑžūn** *m reg.*, *v.* pržionik

◆ *pr.* (nadimačka): **Pr̀āžen** (Šibenik, Split), **Pȑžić** (Dalmacija), **Pȑžiklās** (Pula) ◇ *top.* (od pržina): **Pržènica** (potok, Grubišno Polje),

Pȑžice (Kotor), **Pȑžina** (Lika, Korčula)
✧ *prasl.* *prъžiti, *prężiti (*rus.* prjážit', *češ.* pražiti)
pȑžūn *m* ⟨G pržúna⟩ *reg.* mjesto, zgrada gdje osuđenici izdržavaju kaznu [*otići u* ~]; zatvor
✧ *tal.* prigione
psàlam *m* ⟨G -lma, N *mn* -lmi⟩ **1.** starozavjetna pjesma religioznog sadržaja; hvalospjev, zanosna nabožna pjesma **2.** *rel.* molitva u kršćanskoj i židovskoj liturgiji; dio časoslova // **psàlmist** (**psalmȉst**) *m* **1.** pisac ili kompozitor psalama **2.** *bibl.* David ili pisac ijednog drugoga biblijskog psalma; **psàltērīj** *m*, *v.* psaltir; **psàltīr** *m* ⟨G psaltíra⟩ **1.** *glazb.* antički i srednjovjekovni instrument sličan citri ili harfi uz koji se pjevaju psalmi; psalterij **2.** dio časoslova koji sadrži psalme; knjiga psalama, psalterij **3.** psalam
✧ *lat.* psalmus ← *grč.* psalmós: pjesma pjevana uz harfu ≃ psállein: svirati harfu; psaltḗrion: žičani instrument sličan harfi
psaligràfija *ž* vještina pravljenja slika izrezivanjem materijala škarama
✧ *grč.* psalís: škare + -GRAFIJA
psalmódija *ž glazb. kat.* **1.** svi načini na koje se jednoglasno pjevaju psalmi **2.** svi gregorijanski napjevi koji se pjevaju na način psalama
✧ *lat.* psalmodia ← *grč.* psalmōidía: pjevanje uz harfu
psàltīr, *v.* psalam
psàmīt *m* ⟨G psamíta⟩ *min.* zajednički naziv za sve vrste kamena pješčenjaka
✧ *grč.* psámmos: pijesak + -IT
psȁmofīlan *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji voli pijesak, koji uspijeva na pijesku (biljke i životinje)
✧ *grč.* psámmos: pijesak + -FILAN
psamofíti *m mn* ⟨N psamòfīt⟩ *bot.* biljke koje rastu na suhim pjeskovitim staništima, naročito dinama; odlikuju se kserofilnom strukturom
✧ *grč.* psámmos: pijesak + -FIT
psamogràfija *ž* disciplina koja se bavi proučavanjem pijeska i pješčanih terena
✧ *grč.* psámmos: pijesak + -GRAFIJA
psamoteràpija *ž med.* liječenje toplim morskim pijeskom
✧ *grč.* psámmos: pijesak + *v.* terapija
psȅc *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *reg.* zavrnuti, posavrnuti i ušiti rub tkanine; porub, opšiv
✧ *njem.* Besatz, ⟨*mn*⟩ Besätze
psefȉzma *ž* ⟨G *mn* -zāmā/-ī⟩ *pov.* **1.** u antičkoj Grčkoj, odluka narodne skupštine sa zakonskom snagom; zakon **2.** *meton.* spomenik nastao urezivanjem ili klesanjem teksta takve odluke da bi se javno izložio [*lumbardska* ~]
✧ *grč.* psḗphisma
pselȉzam *m* ⟨G -zma⟩ *psih.* isprekidano govorenje, sa zapinjanjem i ponavljanjem pojedinih slogova; mucanje, tepanje
✧ *grč.* psellismós: mucanje ≃ psellízein: mucati
psȅto, *v.* pȁs
PSEUDO- kao prvi dio riječi znači izmišljen, patvoren; nazovi-, lažno-, krivo-, nadri- [*pseudodemokracija*]
✧ *grč.* pseud(o)-; pseudḗs: lažan; pseûdos: laž, patvorina
pseudoartróza *ž med.* patološka gibljivost na onom mjestu koštanog sustava na kojem normalno ne postoji; lažni zglob
✧ PSEUDO- + *v.* artroza
pseudocivilizácija *ž razg.* lažna, neutemeljena civilizacija, tobožnja kultiviranost
✧ PSEUDO- + *v.* civilizacija
pseudočȉnjenica *ž* privid činjenice, lažna predodžba o činjenici, činjenica kao laž, lažna činjenica
✧ PSEUDO- + *v.* činjenica
pseudodemèncija *ž psih.* pokušaj bolesnika, manje ili više svjesno, da manifestira sliku demencije; česta kod zatvoreničkih psihoza
✧ PSEUDO- + *v.* demencija
pseudodȍkumentār|an *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji je rađen kao dokumentaran, činjeničan, a zapravo izmišljen [~*ni prosede*]
✧ PSEUDO- + *v.* dokument, dokumentaran
psȅudoglej *m agr.* tlo male plodnosti zbog prekomjerne vlažnosti
✧ PSEUDO- + *v.* glej
pseudogòtika *ž umj.* šablonsko imitiranje gotičkih oblika u arhitekturi, kiparstvu i primijenjenim umjetnostima; javlja se u drugoj pol. 19. i poč. 20. st.
✧ PSEUDO- + *v.* Goti, gotika
pseudogràfija *ž* lažan prijepis čega; falsifikat
✧ *grč.* pseudographía ≃ PSEUDO- + -GRAFIJA
pseudohomoseksualȉtēt *m* ⟨G -itéta⟩ pojava biseksualnih tendencija u pubertetu i homoseksualitet iz nužde (u nedostatku odgovarajućeg partnera)
✧ PSEUDO- + *v.* homoseksualan
pseudointeligèncija *ž* ukupnost školovanih i

formalno kvalificiranih ljudi koji pojednostavljene činjenice, uopćena primijenjena znanja, predrasude, važeće istine u javnosti i neosmišljene podatke pretpostavljaju kritičkom mišljenju i stvaralačkim naporima uma
✧ PSEUDO- + *v.* inteligentan, inteligencija

pseudoklasicìzam *m* ⟨G -zma⟩ **1.** *umj.* umjetnički pravac u 18. i 19. st. kojemu je svojstveno povođenje za antičkim uzorima **2.** primjena klasicističkih arhitektonskih elemenata u graditeljstvu u drugoj pol. 19. i u 20. st., ob. kod izvedbe javnih reprezentativnih objekata, a s ciljem postizanja monumentalnosti **//** **pseudoklasicìstičkī** *prid.* koji se odnosi na pseudoklasicizam; **pseudoklasicìstički** *pril.* po praksi i zasadama pseudoklasicizma, na način pseudoklasicizma
✧ PSEUDO- + *v.* klasicizam

pseudològija *ž psih.*, ob. u: △ ***fantastična*** ~ *psih.* ponašanje pojedinca koji sadržaje fantazije počinje smatrati stvarnima, priopćava ih drugima kao stvarnost i ravna se prema tome
✧ *grč.* pseudología ≃ PSEUDO- + -LOGIJA

pseudomnézija *ž psih.* pogrešan, krivi osjećaj koji se bitno razlikuje od stvarnih događaja
✧ PSEUDO- + *v.* amnezija

pseudomorfóze *ž mn* minerali koji imaju oblik jednog, a kemijski sastav i strukturu drugoga minerala
✧ PSEUDO- + MORF(O)- + -OZA

pseudònim *m* ime kojim se služe autori (publicisti, umjetnici) i osobe iz javnosti kad žele prikriti identitet ili žele djelovati u drugačijem mediju i na drugačiji način od onoga na koji se njihova javnost naviknula
✧ *grč.* pseudṓnymos: lažno nazvan ≃ PSEUDO- + -ONIM

pseudoperìpter *m pov. arhit.* u antičkoj grčkoj arhitekturi, hram kod kojega su polustupovi ugrađeni u zid cele
✧ *grč.* pseudoperípteros ≃ PSEUDO- + *v.* peripter

pseudopôdīj *m biol.* protoplazmatski izdanak u praživotinja; lažna nožica
✧ PSEUDO- + -PODIJ

psȅudopravopisnī *prid.* koji se rješava ili propisuje kao pravopisno rješenje, a nije u kompetenciji pravopisa kao priručnika (npr. kad pravopisni priručnik vrednuje riječi, propisuje njihovu tvorbu itd.)
✧ PSEUDO- + *v.* pravopis

psî *sr* **1.** *lingv.* dvadeset treće slovo grčkog alfabeta **2.** *pov.* u grčkom sustavu bilježenja brojeva oznaka za 700
✧ *grč.*

psȉha[1] *ž* ⟨D L -i⟩ veliko i pokretno sobno ogledalo ugrađeno u nizak toaletni ormarić
✧ *tal.* psiche ← *fr.* psyché ← *grč.* psykhḗ: duša

psȉha[2] *ž* ukupnost duševnih osobina; duša [*djetinja* ~; *narodna* ~; *bolesna* ~] **//** **psȉhičkī** *prid.* koji se odnosi na psihu[2] △ ***~a epidemija*** manifestacija što se javlja odjednom kod većeg broja članova iste grupe; ***~a impotencija*** nesposobnost muškarca za spolni akt unatoč želji i potpuno zdravim spolnim organima; ***~a sljepoća*** sljepoća unatoč potpuno intaktnim vidnim receptorima; ***~a trauma*** događaj kojega izaziva izlaganje prijetećoj opasnosti; **psȉhički** *pril.* u psihičkom pogledu; duševno [~ *se ohrabriti*; *dotući (koga)* ~]; **psȉhika** *ž* ⟨D L -ici⟩ skup svih moralnih, misaonih i osjećajnih osobina neke ličnosti ili zajednice; **psihìzam** *m psih.* ukupnost psihičkog karaktera pojedinca; psihički život
✧ *grč.* psykhḗ: dah, duša; Psiha je u grčkoj mitologiji djevojka koja personificira dušu i u koju je zaljubljen Eros

psihàlgija *ž term.* bol uzrokovana psihičkim faktorima
✧ PSIH(O)- + -ALGIJA

psihastènija *ž psih. zast.* stanje abnormalne duševne iscrpljenosti uz promjene raspoloženja u negativnom smislu
✧ PSIH(O)- + *v.* astenija

psihijàtrija *ž* medicinsko-psihološka znanstvena disciplina koja se bavi proučavanjem, liječenjem i sprečavanjem psihičkih abnormalnosti i duševnih bolesti te rehabilitacijom i zaštitom duševnog zdravlja; frenijatrija △ ***sudska*** ~ grana psihijatrije, bavi se pravnim pitanjima vezanima uz duševne poremećaje **//** **psihìjātar** (**psihijâtar**) *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *med.* stručnjak u psihijatriji; liječnik specijalist za duševne bolesti; **psihijàtrījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na psihijatre i na psihijatriju [*~a ustanova*]
✧ PSIH(O)- + -IJATRIJA

PSIHO- kao prvi dio riječi znači dušu, duševno, doživljeno; duševni; duho- [*psihoanaliza*; *psihofizika*]
✧ *grč.* psykhḗ: dah, duša

psȉhoaktīv|an *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩, ob. u: △ ***~ne***

droge *farm.* sredstva koja aktivno djeluju na središnji živčani sustav, na psihu te ukupno ponašanje i doživljavanje; produženom uporabom nastaje ovisnost
✧ PSIHO- + *v.* aktiv, aktivan

psihoanalíza *ž* **1.** pravac u psihologiji koji ističe nesvjesne i podsvjesne procese u ličnosti kao osnovne pokretače ljudskog djelovanja s naglašenom ulogom seksualnog nagona (disciplina koju je osnovao S. Freud) **2.** terapijske metode u psihologiji i psihijatriji temeljene na psihoanalitičkoj teoriji; analiza // **psihoanalìtičār** *m* onaj koji se bavi psihoanalizom; **psihoanalìtičārev** (**psihoanalìtičārov**) *prid.* koji pripada psihoanalitičaru; **psihoanalìtičārka** *ž*, *v.* psihoanalitičar; **psihoanalìtičārskī** *prid.* koji se odnosi na psihoanalitičare; **psihoanalìtičārski** *pril.* kao psihoanalitičar, na način psihoanalitičara; **psihoanalìtičkī** *prid.* koji se odnosi na psihoanalitičare i psihoanalizu; **psihoanalìtički** *pril.* na način psihoanalize
✧ PSIHO- + *v.* analiza

psihòcīd *m* ⟨G psihocída⟩ sustavno nastojanje da se slomi volja i duh pojedinca ili naroda
✧ PSIHO- + -CID

psihodèlik *m* ⟨N *mn* -ici⟩ halucinogeno sredstvo, jaka droga, posebno LSD // **psihodèlič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji kemijski mijenja psihu i intenzivira percepciju; koji se odnosi na psihodelične droge; koji je živo jarkih boja [*~ne boje*; *~na muzika*; *~na umjetnost*]; halucinogen; **psihodèlija** *ž* **1.** halucinogeno stanje potaknuto uzimanjem droge (LSD) **2.** *umj.* stil u umjetnosti utemeljen na eksperimentu s halucinogenim narkoticima; središte u Kaliforniji krajem 1960-ih, vezan uz supkulturu hipija **3.** *glazb.* podžanr rocka nastao u SAD-u pol. 1960-ih, nadahnut narkotičkim eksperimentiranjem, utjecajima indijske i istočnjačke glazbe te free-jazza
✧ *amer.engl.* psychodelic ≃ PSIHO- + *grč.* dêlos: vidljiv

psihodinàmika *ž* ⟨D L -ici⟩ *psih.* dinamičko gledanje na zbivanja i međuljudske odnose; pojam ušao u psihijatriju s Freudovim učenjem
✧ PSIHO- + *v.* dinamika

psìhodrama *ž* **1.** *med.* tehnika liječenja i terapijska metoda prema kojoj liječeni u igri i ulozi koja mu se dodjeljuje doživljava pročišćenje i simboličko ispunjenje potisnutih želja **2.** *razg.* jak psihički doživljaj, u kojem se sudaraju emocije, potres psihe
✧ PSIHO- + *v.* drama

psihoendokrinòlogija *ž med.* disciplina koja se bavi istraživanjem psiholoških učinaka neuroendokrine aktivnosti
✧ PSIHO- + *v.* endokrinologija

psihofarmakòlogija *ž* disciplina koja se bavi istraživanjem učinaka psihoaktivnih sredstava na ponašanje životinja i ljudi // **psihofàrmak** *m* ⟨N *mn* -aci⟩ *farm.* lijek koji djeluje na psihičke funkcije
✧ PSIHO- + *v.* farmakologija

psihofìzika *ž* granično područje psihologije, fizike i fiziologije; istražuje odnos između fizičkih podražaja i psihičkih doživljaja // **psihofìzičk|ī** *prid.* **1.** koji čini psihičku i fizičku komponentu čovjeka [*~o stanje*] **2.** koji se odnosi na psihofiziku
✧ PSIHO- + *v.* fizika

psihofiziològija *ž* disciplina koja podrazumijeva istraživanje fizioloških temelja psihičkih procesa
✧ PSIHO- + *v.* fiziologija

psihogèneza *ž med.* etiologija, razvoj i tijek psihogeno uvjetovanih bolesti ili simptoma // **psìhogēno** *pril.* ukupnost onoga što je u organizmu čovjeka psihički uzrokovano (ne tjelesno ili organski)
✧ PSIHO- + -GENEZA

psihogènija *ž*, *v.* histerija
✧ PSIHO- + -GENIJA

psihogràfija *ž psih.* biografija osobe s prikazom psihološke uvjetovanosti razvoja i opisa njezinog nagonskog života
✧ PSIHO- + -GRAFIJA

psihohigijéna *ž med.* dio medicine koji se bavi sprečavanjem duševnih poremećaja i čuvanjem duševnog zdravlja
✧ PSIHO- + *v.* higijena

psihoimunològija *ž* disciplina koja se bavi istraživanjem veza između mozga, emocija i imunološkog sustava
✧ PSIHO- + *v.* imunologija

psihoinfantilìzam *m* ⟨G -zma⟩ *psih.* ostatak infantilnih psihičkih odlika u odrasle, normalno razvijene osobe
✧ PSIHO- + *v.* infantil, infantilizam

psihokinéza *ž* sposobnost pomicanja predmeta bez dodira i sl., uglavnom samo voljom osobe koja želi pomaknuti predmet
✧ PSIHO- + -KINEZA

psihokirùrgija *ž pov.* neurokirurška disciplina koja je zastupala operiranje duševnih bolesnika radi smanjenja agresivnosti i unutarnje napetosti (leukotomija, topektomija i sl.)
✧ PSIHO- + *v.* kirurgija

psiholingvìstika *ž* ⟨D L -ici⟩ disciplina koja se bavi psihičkim promjenama što se javljaju pri usvajanju i razvoju jezika, proučava psihološke mehanizme i razumijevanja jezičnih poruka; psihologija govora
✧ PSIHO- + *v.* lingvistika

psihològij|a *ž* **1.** znanost koja proučava duševni život i duševne procese, njihovo nastajanje i očitovanje [*individualna ~a*] **2.** *razg.* **a.** *meton.* razlog psihološke prirode za kakav postupak [*to je stvar ~e*; *to je ~a*] **b.** ukupno djelovanje karaktera, temperamenta, navika, mentaliteta i morala [*ima svoju ~u*; *~a mase*; *~a potrošača*; *~a starenja*] △ ***eksperimentalna ~a*** grana psihologije koja se bavi znanstvenim ispitivanjem, razvojem i procjenom psiholoških načela, osobito kada je riječ o proučavanju ljudskog i životinjskog ponašanja u laboratorijskim uvjetima // **psihòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ **1.** onaj koji se bavi psihologijom kao strukom **2.** *razg.* onaj koji zna promatrati ljude, koji dobro poznaje psihu i karakter ljudi; **psihològījskī** *prid. knjiš. konstr.* koji se odnosi na psihologiju; psihološki; **psihològinja** *ž*, *v.* psiholog; **psihologìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** shvaćanje da se psihologijom najbolje mogu objasniti sve pojave koje se tiču čovjeka i društva **2.** *fil.* vrijednost psihologije u stvaranju pogleda na svijet i svih duhovnih znanosti (često u negativnom kontekstu, da bi se naznačilo kako se psihologiji pridaje preveliko značenje); **psihologizírati** (∅) *dv.* ⟨*prez.* psihologìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** prikaz(iv)ati, opis(iv)ati psihološke, duševne osobine i stanja **2.** *razg. pejor.* analizirati neku pojavu, proces i sl. nepotrebno uvodeći psihološke elemente; **psihòloškī** *prid.* koji se odnosi na psihologe i na psihologiju [*~ film*; *~ roman*; *~ proces*] △ *~* ***atomizam*** svođenje svih fenomena psihičkog života na elementarne jednostavne podatke, različito raspoređene; **psihòloški** *pril.* s obzirom na psihologiju, u skladu sa psihologijom; **psihòloškinja** *ž konstr. neob.*, *v.* psihologinja
✧ *nlat.* psychologia ← psychiologia (oblik prvi put potvrđen kod Marka Marulića) ≃ *grč.* psykhḗ: duša + -LOGIJA

psihomètrija *ž* kvantitativno određivanje psihičkih pojava i procesa putem psiholoških testova // **psìhometar** *m* ⟨G -tra, N *mn* tri⟩ *meteor.* precizni instrument za mjerenje temperature i relativne vlage; sastoji se od dva istovjetna termometra od kojih jedan ima posudicu sa živom omotanu mokrom krpicom (*mokri termometar*), dok drugi takvu krpicu nema (*suhi termometar*); **psìhometarsk|ī** *prid.* koji se odnosi na psihometar △ ***~e tablice*** *meteor.* numeričke tablice u kojima se iz izmjerenih vrijednosti suhog i mokrog termometra može očitati vrijednosti tlaka vodene pare, relativne vlage i rosišta
✧ PSIHO- + -METRIJA

psihomotòrika *ž* ⟨D L -ici⟩ *fiziol.* sprega psihičkih osobina i motorike u pojedincu, rezultat integracije psihičkih i motornih funkcija // **psihomòtōran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji se odnosi na motornu aktivnost pobuđenu i kontroliranu psihičkim procesima
✧ PSIHO- + *v.* motor, motorika

psihoneuroimunològija *ž med.* disciplina koja se bavi proučavanjem biokemijskih i endokrinih mehanizama putem kojih se ostvaruje veza središnjeg živčanog sustava i imunoloških reakcija
✧ PSIHO- + NEURO- + *v.* imunologija

psihoneuróza *ž pat.* blaži oblici psihičkih poremećaja kod kojih ne dolazi do promjene ličnosti ni do poremećaja rasuđivanja // **psihoneuròtičkī** *prid.*, *v.* psihoneùrotskī; **psihoneùrotsk|ī** *prid.* koji ima uzrok u psihoneurozi, koji se odnosi na psihoneurozu [*~e smetnje*]; psihoneurotički; **psihoneùrotski** *pril.* na način kako se očituje psihoneuroza
✧ PSIHO- + *v.* neuroza

psihopanihitìzam *m* ⟨G -zma⟩ *rel.* učenje da duša spava do uskrsnuća tijela
✧ PSIHO- + *grč.* pannykhís: cjelonoćno bdjenje

psihopàtija *ž psih.* prirođeni poremećaj duševnog stanja, odstupanje od normalnosti u očitovanjima karaktera, temperamenta, raspoloženja i općih reagiranja na utjecaje i povode // **psihòpat** *m* ⟨G *mn* -ātā⟩ **1.** *psih.* osoba asocijalna ponašanja, neprilagodljiva, sklona kriminalu, često i opasna za društvo **2.** *razg.* nenormalan, duševno poremećen čovjek; umobolnik; **psihòpatskī** *prid.* koji se odnosi na psihopate; **psihòpatski** *pril.* kao psihopat, na način psihopata
✧ PSIHO- + -PATIJA

psihopatològija *ž* grana psihologije koja proučava abnormalne psihičke pojave (preosjetljivost, halucinacije, zaboravljanje, logičke funkcije i sl.) // **psihopatòloškī** *prid.* koji se odnosi na psihopatologe i psihopatologiju
✧ PSIHO- + *v.* patologija

psȉhopomp *m* **1.** *pov.* epikleza bogova Herma/ Merkurija (»pratilac, sprovoditelj duša«) **2.** *mit.* mitološki pratilac duša u podzemni svijet
✧ *grč.* psykhopompós

psihopòrtrēt *m* ⟨G psihoportréta⟩ **1.** vjeran i opširan prikaz psihe jedne osobe **2.** portret kao likovno djelo koje izražava psihu i duhovno stanje portretiranoga
✧ PSIHO- + *v.* portret

psihosȅksuālnī *prid.* koji se odnosi na psihički aspekt seksualnog ponašanja i poriva
✧ PSIHO- + *v.* seks, seksualan

psihosomàtika *ž* ⟨D L -ici⟩ dio medicine koji proučava odnos i međusobni utjecaj psihičkoga i somatskoga // **psihosòmatskī** *prid.* koji se odnosi na psihosomatiku
✧ PSIHO- + grč. sôma: tijelo

psihosòstrija *ž pravosl.* epitet za Bogorodicu; spasiteljica duša, dušespasiteljica
✧ *srgrč.* psykhosṓstria

psihostāzija *ž mit.* odmjeravanje duša u podzemnom svijetu
✧ *grč.* psykhostasía ≃ PSIHO- + -STAZIJA

psihotèhnika *ž* ⟨D L -ici⟩ *zast.* grana psihologije koja se bavi primjenom psiholoških načela i metoda za rješavanje problema iz praktičnog života
✧ PSIHO- + *v.* tehnika

psihoteràpija *ž med.* ublažavanje ili uklanjanje duševnih i s njima povezanih tjelesnih teškoća i oboljenja sredstvima psihologije // **psihoterapèut** *m* liječnik koji se bavi psihoterapijom; **psihoterapèutkinja** *ž, v.* psihoterapeut; **psihoterapèutskī** *prid.* koji se odnosi na psihoterapeute; **psihoterapèutski** *pril.* kao psihoterapeut, na način psihoterapeuta; **psihoteràpījskī** *prid.* koji se odnosi na psihoterapiju; **psihoteràpījski** *pril.* onako kako traži psihoterapija
✧ PSIHO- + *v.* terapija

psihotònik *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *farm.* sredstvo koje djeluje poticajno na psihički sustav
✧ PSIHO- + *grč.* tonikós: rastezljiv

psihotràuma *ž pat.* psihička ozljeda bez organskih oštećenja mozga ili kojeg drugoga dijela organizma
✧ PSIHO- + *v.* trauma

psihotròpik *m* ⟨D L -ici⟩ *farm.* tvar koja djeluje na psihičke funkcije poticajno ili depresivno
✧ PSIHO- + -TROP

psihóza *ž* **1.** *pat.* teški oblik duševne poremećenosti praćen dezorganizacijom ličnosti i gubljenjem kontakta s okolinom **2.** *razg.* uzbuđenje, uzrujano duševno raspoloženje koje izaziva jaka obuzetost (strahom, neizvjesnošću itd.) [*kolektivna* ~; *masovna* ~; *opća* ~] // **psihòtič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je u psihozi, zahvaćen psihozom, koji ima svojstva stanja psihoze [~*no stanje*]; **psihòtičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je psihotičan
✧ *grč.* psýkhōsis: oživljavanje

psihroàlgija *ž med.* bolno osjećanje hladnoće, bol pri snižavanju temperature
✧ *grč.* psykhrós: hladan + -ALGIJA

psȉhrometar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *meteor.* instrument za mjerenje temperature i relativne vlage; mokri termometar
✧ *grč.* psykhrós: hladan + -METAR

psȉhrotrof *m biol.* mikroorganizam koji je sposoban razvijati se na temperaturama između 0 °C i 6 °C
✧ *grč.* psykhrós: hladan + -TROF

psȉka *ž* (**psîk** *m*) **1.** oštar, visok zvuk koji nastaje snažnim izbacivanjem zraka kroz stisnute usne ili zube **2.** oglašavanje nekih životinja (zmija, glodavaca itd.) // **psíkati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* psîčēm, *pril. sad.* psíčūći, *gl. im.* -ānje⟩ proizvoditi psiku; **psȉkav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je nalik psikanju; **psȉkavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je psikavo ili osobina onoga koji je psikav; **psíknuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* psîknēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* psíkni, *prid. rad.* psíknuo⟩, *v.* psikati
✧ *onom.*

psȉkter *m lik. pov.* antička trbušasta glinena posuda na visokoj nožici, s malim okomitim dršcima i ušicama za vješanje
✧ *grč.* psyktḗr

psilofíti *ž mn* ⟨N psilòfīt⟩ *bot. geol.* najstarije i najprimitivnije fosilne kopnene biljke (*Psilophytales*), potječu s kraja silura
✧ *nlat.* psylla, ime roda ≃ *grč.* psýlla: buha + -FĪT(I)

psilomèlān *m* ⟨G psilomelána⟩ *min.* željeznocrni i tamno čeličnosivi mineral, manganov oksid
✧ *grč.* psilós: ogoljen, gladak + mélas: crn

psilóza *ž pat.* opadanje kose, a i drugih dlaka,

posebno trepavica; stanje potpune ćelavosti i ogoljelosti
✧ *grč.* psílōsis ≃ psilós: ogoljen, gladak + -OZA
psȉna, *v.* pȁs
psitacȉzam *m* ⟨G -zma⟩ **1.** *psih.* papagajsko oponašanje, manija imitiranja **2.** *lingv.* uporaba stranih riječi i kad im se ne zna pravo značenje
✧ *lat.* psittacus: papiga ← *grč.* psittakós + -IZAM
psitakóza *ž pat.* zarazna bolest iz skupine ornitoza, uzročnik je klamidija (*Chlamydia psittaci*); papagajska bolest
✧ *grč.* psittakós: papiga + -OZA
psòglavac *m* ⟨G -āvca, V -āvče⟩ nakaza s pasjom glavom; pasoglav
✧ *v.* pas + *v.* glava
psorijáza *ž pat.* kronična upalna bolest kože, očituje se crvenkastim žarištima pokrivenima karakterističnim srebrnasto-bijelim ljuspicama; uzrok nepoznat, vjerojatno genetska predispozicija // **psorijàtičār** *m* onaj koji boluje od psorijaze
✧ *nlat.* psoriasis ← *grč.* psōríasis
psòvati *nesvrš.* ⟨*prez.* psȕjēm, *pril. sad.* psȕjūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (∅) govoriti nepristojne riječi [~ *majku*] **2.** (koga, što) oštrim riječima napadati, grditi [~ *vlast*] // **psòvāč** *m* ⟨G psováča⟩ **1.** onaj koji psuje, koji govori nepristojne riječi **2.** *retor.* onaj koji žestoko grdi, gnjevno napada pojave u javnom životu; **psovàčica** *ž*, *v.* psovač; **psòvāčkī** *prid.* koji se odnosi na psovače [~ *ton*]; **psòvāčki** *pril.* kao psovač, na način psovača; **psovčètina** (**psovkètina**) *ž pejor.* od psovka, vrlo ružna psovka; **psôvčica** *ž dem.* od psovka; **psôvka** *ž* ⟨D L -vci/-i, G *mn* -ī⟩ nepristojne riječi koje se komu upućuju u gnjevu, kojima se što izvrgava ruglu ili koje se upotrebljavaju kao poštapalice u neuglađenu govoru
✧ *prasl.* *pьsovati (rus. psovát', češ. psouti), *v.* pas (isprva: govoriti kome kao psu)
pst (ob. pssst) *uzv.* kojim se pristojno traži stišavanje od onih koji previše glasno govore ili iz publike pristojno upozorava govornika bez izravnog obraćanja da bi morao govoriti glasnije
✧ *onom.*
Psûnj *m geogr.* gora u Slavoniji, najviši vrh Brezovo polje 985 m // **psûnjskī** *prid.* koji se odnosi na Psunj
pšènica *ž bot.* **1.** jednogodišnja biljka (*Triticum vulgaris*) iz porodice trava (*Gramineae*), jedna od najstarijih i najvažnijih žitarica i glavna krušarica, mnogobrojni tipovi (ozimi, jari, s osjem, bez osja i dr.) **2.** *meton.* zrnje takve biljke koje se melje u brašno // **pšèničnī** *prid.* koji je od pšenice, koji pripada pšenici [~ *kruh*; ~ *klas*]; **pšèničnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ *neob. knjiš.* pšenični kruh; pšeničnjak, *usp.* pšenični; **pšèničnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩, *v.* pšeničnik; **pšèno** *sr* ⟨G -a⟩ *bot.* suhi plod (kod trava) u kojeg je rasplođe sraslo sa sjemenom lupinom
◆ *pr.* (nadimačka): **Pšènica** (Vukovar, Slavonija), **Pšènička** (Pakrac, Slavonski Brod), **Pšèničnīk** (Zagreb, Koprivnica), **Pšèničnjāk** (Zaprešić, Zagreb, Samobor), **Pšénko** (Županja, Kutina), **Šènica** (Ivanić Grad, Baranja, Zagreb, Dugo Selo), **Šèničār** (Kutina), **Šèničnjāk** (**Šeničnjâk**) (Zaprešić, Novska, Ivanić Grad)
✧ *prasl.* *pьšenica (*rus.* pšeníca, *polj.* pszono: proso) ≃ *prasl.* *pьxati: udarati ≃ *lat.* pinsere, *skr.* pinašti: udara
pšènorāž *m agr.* križanac pšenice i raži (*Triticosecale*); tritikale
✧ *v.* pšenica + *v.* raž
pšòres *m reg. zast.* lako ostvarena dobit; ćar, mukteševina
✧ *jidiš*
Pt *kem.* simbol za element platinu
-PTER, -PTERAN, -PTERIČKI kao drugi dio riječi označava da se prvi dio òdnosi na krilo; -krilan, -krilac [*neoropteri*]
✧ *grč.* -pteros; pterón: krilo
PTER-, PTERO- kao prvi dio riječi znači krilo, pero; koji se odnosi na letenje, krila [*pterodaktil*]
✧ *grč.* pter(o)-; pterón: krilo
pteranòdōn *m* ⟨G pteranodóna⟩ *zool. geol.* rod izumrlih, velikih letećih gmazova (*Pterosauria*) iz gornje krede; krilogmazovi
✧ *nlat.* ≃ PTERO- + *grč.* anódōn: bezubi
ptèridosperme *ž mn bot. geol.* izumrle primitivne sjemenjače (*Pteridospermae*), raširene u karbonu
✧ *nlat.* pteridospermales ≃ *grč.* ptéris: paprat + *v.* sperma
PTERO-, *v.* PTER-
pterodàktīl *m* ⟨G pterodaktíla⟩ *zool. geol.* jedan od roda pterosaura (*Pterosauria*), obilježava prijelaz od gmazova prema pticama

✧ *nlat.* Pterodactylus ≃ PTERO- + *grč.* dáktylos: prst

pteropódi *m mn* ⟨N pteròpōd⟩ *zool.* pelagički morski puževi sa stopalom poput krila, prilagođenim za plivanje; krilonošci
✧ *nlat.* pteropoda ≃ PTERO + -POD(I)

pterosàuri *m mn zool. geol.* red fosilnih gmazova (*Pterosauria*) jurskih i kredinih morskih naslaga, sa sletnom opnom između prstiju prednjih nogu
✧ *nlat.* pterosauria ≃ PTERO + *grč.* saûros: gušter

ptȉc|a *ž* ⟨G *mn* ptîcā⟩ *zool.* **1. a.** životinja iz razreda kralješnjaka obrasla perjem, s krilima, kljunom i s dvije noge **b.** (*mn*) razred takvih kralješnjaka (*Aves*) **2.** *pren.* onaj koji ima ptičje lice △ ***noćna ~a*** osoba koja noći provodi izvan kuće u društvu; ***~a selica*** **1.** ptica koja u jesen odlazi u južne krajeve **2.** *pren.* onaj koji se često seli, koji često mijenja mjesto boravka; ***punjena ~a*** **1.** preparirana ptica, preparat **2.** *pren. pejor.* umišljena, arogantna osoba // **ptȉčār** *m* **1.** *kinol. lov.* pas dresiran da u lovu diže i donosi ptice i nisku divljač **2.** onaj koji se bavi pticama kao uzgajač ili trgovac; **ptȉčārskī** *prid.* koji se odnosi na ptičare; **ptȉče** *sr* ⟨G -ta, *zb. mn* -ād⟩ *hip.* od ptica u zn. ptić; **ptičètina** *ž pejor.* od ptica; ptičurina; **ptȉčica** *ž* **1.** *dem.* i *hip.* od ptica **2.** *pren.* lopov, sitan kriminalac, propalica [*on je sumnjiva ~; zatvorska ~*] △ ~ ***selica***, *v.* selica △; **ptȉčić** *m* mlado ptice; **ptȉčj|ī** *prid.* **1.** koji je svojstven ptici **2.** koji je kao u ptice **3.** kao sastavni dio mnogih botaničkih naziva [*~a grahorica*; *~a trava* itd.] △ ***~e lice*** sitno lice na kojem se posebno ističe šiljast nos; ***~e mlijeko*** **1.** *bot.* biljni rod (*Ornithogalum*) iz porodice ljiljana (*Liliaceae*) s o. 100 zeljastih vrsta u nas raste desetak samoniklih vrsta (npr. *O. umbellatum*, *O. tenifolium*) **2.** *ekspr.* ono što je iznimno teško ili nemoguće dobiti [*ti bi ~eg mlijeka?*]; **ptȉčnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ prebivalište ptica, kuća za ptice, aviarij; **ptičùrina** *ž*, *v.* ptičetina; **ptȉć** *m* **1.** mlado ptice **2.** manja ptica općenito
◈ *pr.* (nadimačka i prema zanimanju): **Ftȉć** (Čakovec), **Ftȉčār** (Garešnica, Čakovec), **Ptȉčak** (Zagreb, Đurđevac), **Ptȉčār** (550, Zagorje, Moslavina), **Ptȉček** (650, Varaždin, Zagorje, Međimurje, Prigorje), **Ptȉć** (Donja Stubica, Zagorje), **Ptȉćek** (Vrbovec, Zagorje), **Tȉca** (200, Zagreb, Knin, Vukovar, Rijeka, Split), **Tȉčār** (Zagreb), **Tȉčarić** (Turopolje, Gvozd, Sisak), **Tȉčić** (330, Pag, Našice, Zadar, Zagreb, Split) ◇ *top.* (naselje): **Tȉći** (Vrbovsko, 63 stan.)
✧ *prasl.* *pъtica, *pъtъka (*rus.* ptíca, *polj.* ptak), *lit.* putytis: mlada ptica ≃ *lat.* putus: dječak

ptijàlīn *m* ⟨G ptijalína⟩ *fiziol.* enzim pljuvačke, razlaže škrob i pretvara ga u šećer
✧ *grč.* ptýalon: pljuvačka + -IN

ptijaloréja *ž fiziol.* obilno lučenje sline kao fiziološka pojava (npr. kod trudnica) ili simptom nekog oboljenja; ptijalizam, sijaloreja
✧ *grč.* ptýalon: pljuvačka + -REJA

Ptolèmej (**Ptolemȅj**, **Claudius Ptolemaeus**) (o.90–o.168), grčki matematičar, astronom i geograf iz Aleksandrije, autor teorije o geocentričkom sustavu svijeta koja je bila općeprihvaćena // **Ptolèmejev** *prid.* koji pripada Ptolemeju △ ~ ***sustav*** *pov.* astronomski sustav prema kojemu je Zemlja središte svemira; ~ ***poučak*** *mat.* odnos dijagonala i stranica tetivnog četverokuta

Ptolèmejevići (**Lagídi**) *m mn* egipatska dinastija makedonskog podrijetla, osnovao je 305. pr. Kr. Ptolemej I Soter, nestala 30. pr. Kr. s Kleopatrom, otkad je Egipat provincija Rimskog Imperija

ptomàīn *m* ⟨N *mn* ptomaíni⟩ *kem.* otrovni spoj (amin) koji nastaje truljenjem bjelančevina (npr. putrescin, kadaverin)
✧ *njem.* Ptomain *engl.* ptomaine ≃ *grč.* ptôma: leš

ptóza *ž term.* spuštenost nekog organa zbog popuštanja ligamenata ili mlohavosti muskulature (npr. očnog kapka, vjeđe, želuca, bubrega)
✧ *nlat.* ptosis ← *grč.* ptôsis

PTS *krat. psih.* tjelesno-psihički poremećaj izazvan sjećanjima na iskustva koja su ugrozila osobnost i poljuljala njezinu postojanost
✧ Post traumatski stres

PTSP *krat. psih.* posttraumatski stresni poremećaj; ponovno proživljavanje stresnog poremećaja

Ptȕj *m* (*ant.* Poetovio) grad u *SI* Sloveniji, 11.300 stan. // **ptȕjskī** *prid.* koji se odnosi na Ptuj
◈ *pr.* (etnik): **Ptújec** (Zagreb, Klanjec)

Pu *kem.* simbol za element plutonij

pub (*izg.* pàb) *m*, *v.* pab △ ***Pub Rock*** (*izg.* ~ Rȍk) *glazb.* pravac 1970-ih, glazba uglavnom

izvođena u pabovima (na tragu tradicionalnog rock and rolla); važan za pojavu punka i new wavea
✧ *engl.*

pȕb *m* ⟨N *mn* pùbovi⟩ *reg.* u garnituri francuskih karata četvrta karta po jačini; dečko, fant, unter
✧ *njem.* Bube: dječak, deran

pubèrtēt *m* ⟨G pubertéta⟩ *fiziol.* razvojna dob djeteta koja obuhvaća vrijeme od pojave prvih sekundarnih spolnih obilježja do potpune spolne zrelosti; dječak postaje mladić, a djevojčica djevojka // **pubertètlija** *m* (*ž*) **1.** mladić ili djevojka u pubertetu; adolescent **2.** *pejor.* onaj koji se odlikuje nezrelim i nesigurnim ponašanjem, ukusom i shvaćanjima; **pubèrtētskī** *prid.* koji se odnosi na pubertet; **pubèrtētski** *pril.* kao u pubertetu, poput pubertetlije
✧ *njem.* Pubertät ← *lat.* pubertas ≃ pubes: zrelost, stidne dlake

pubescèntan *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je osut maljama, koji je u stadiju spolnog sazrijevanja // **pubescèncija** *ž* **1.** stanje odraslosti, izlaska iz djetinjstva, punoljetnosti; odraslost, stasalost, dozrelost **2. a.** dlake na tijelu koje rastu do ograničene dužine i ne pokrivaju svu površinu kože; dlačice **b.** mekane dlačice što rastu prije nego što mladiću počne rasti prava brada; malje
✧ *lat.* pubescens ← pubescere: stići u pubertet, sazrijevati

pùbičn|ī *prid. anat.* stidni, preponski [*~a kost*]
✧ *nlat.* pubicus ≃ *lat.* pubes: zrelost, stidne dlake

publicírati (što) *dv.* ⟨*prez.* publìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* publìcīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** objaviti/objavljivati u publikaciji **2.** izići/izlaziti pred javnost, predočiti/predočavati, izložiti/izlagati publici // **publìcist** (**publicìst**) *m* onaj koji se bavi publicistikom; **publicìstičkī** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na publiciste i publicistiku; **publicìstički** *pril.* kao publicist, na način publicista; **publicìstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ pisanje i objavljivanje analitičkih, obuhvatnijih i temeljitijih tekstova u knjigama i periodici koji obrađuju teme iz javnoga i kulturnog života; **publìcistkinja** *ž*, *v.* publicist; **publicìtēt** *m* ⟨G publicitéta⟩ **1.** izlaganje čega javnoj pozornosti; reklama **2.** javni odjek čijih stavova, riječi i mišljenja; **publikácija** *ž* sve ono što se objavljuje kao tiskani tekst sa svojom tematikom (časopis, knjiga, novine i sl.) [*stručna ~*; *znanstvena ~*; *književna ~*]
✧ *njem.* publizieren ← *lat.* publicare: učiniti javnim

publicity (*izg.* pablìsiti) *m* skup sredstava kojima se želi privući pažnja, upozoriti na koga ili što; reklama, propaganda
✧ *engl.*, *v.* publicirati

public relations (*izg.* pàblik riléjšenz) *m* služba neke ustanove ili nekog poduzeća koja se brine za održavanje dobrih odnosa s javnošću, kupcima, strankama, partnerima i sl.
✧ *engl.*

pùblika *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** ukupnost onih koji prisustvuju čemu kao gledatelji ili slušatelji **2. a.** skupina ljudi koja ima za što zajednički interes ili sličan ukus [*~ će pozdraviti novi CD*] **b.** oni koji su obaviješteni i upućeni u neko pitanje, koji oblikuju opće mišljenje; javno mnijenje [*stručna ~*] **3.** široki slojevi koji su putem medija svjedoci ili pratioci nekog događaja; narod, općinstvo, gledateljstvo △ ***čitalačka ~*, *kazališna ~*, *književna ~ i sl.*** javnost zainteresirana za zbivanja u dotičnoj domeni; ***široka ~*** zainteresirana i kvalificirana javnost u najširem smislu
✧ *njem.* Publikum ← *lat.* publicus (poblicus, poplicus): pučki ≃ populus: narod

publikácija, *v.* publicirati

publìkān *m* ⟨G publikána⟩ *pov.* zakupnik poreza u antičkom Rimu
✧ *lat.* publicanus

pȕca *ž reg. fam.* cura, djevojka, djevojčica
✧ *ekspr.*

pȕcalica *ž bot.* sredozemni grm (*Colutea arborescens*) (visok 2–4 m) iz porodice leptirnjača (*Papilionaceae*) s plodom poput mjehura
✧ *tal.* puzzare: smrdjeti

pȕcati[1], *v.* puknuti (pući)

pȕcati[2] *nesvrš.* ⟨*prez.* pȕcām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* činiti čistim odstranjujući prljavštinu; čistiti, rediti // **pucèraj** (**pucerȁj**) *m reg. zast.* radionica u kojoj se čisti; čistionica
✧ *njem.* putzen ← *nizoz.* poetsen *njem.* Putzerei: čistionica

pȕcavac *m* ⟨G -āvca⟩ *bot.* **1.** biljka (*Silene vulgaris*) iz porodice klinčića (*Caryophyllaceae*) **2.** (*mn*) biljni plodovi koji se na bilo koji način otvaraju, pa sjemenke mogu svaka zasebno ispadati iz usploda // **pȕcavica** *ž bot.* **1.** *v.*

pucavac (1) **2.** *bot.* biljka (*Fragaria viridis*) iz porodice ruža (*Rosaceae*)

✧ *v.* puknuti, pucati[1]

Puccini (*izg.* Pučîni), **Giacomo** (1858–1924), talijanski skladatelj opera verističkog smjera u kojima je sačuvao i elemente nježne i osjećajne romantične lirike, što im je održalo trajnu popularnost (*Manon Lescaut*, *La Bohème*, *Tosca*, *Madame Butterfly*, *Turandot*)

pȕce *sr* ⟨G -ta, N *mn* pucèta, G pucétā, *zb.* pȕcād⟩, *v.* dugme

Pȕcić, Medo (1821–1882), hrv. književnik, povjesničar i kulturolog, pristaša ilirskog pokreta; proučavao književnu i političku povijest Dubrovnika, sastavio antologiju dubrovačkih pjesnika 15. i 16. st., objavio zbirku dokumenata iz Dubrovačkog arhiva

Pȕcić-Sorkóčević, Jelena (druga pol. 18. st.), hrv. skladateljica iz Dubrovnika; očuvano 6 klasicističkih kancona za glas i glasovir u maniri rane romantike

puck *m*, *v.* pak[2]

pȕč[1] *m* ⟨N *mn* pùčevi⟩ pokušaj urotnika da silom, sredstvima protivnim demokratskoj proceduri ili krivotvorenjem te procedure obore nosioca državne vlasti ili političke hijerarhije; državni udar [*generalski* ~; *stranački* ~] // **pùčist (pučȉst)** *m* organizator ili sudionik u puču; **pùčistkinja (pùčistica)** *ž*, *v.* pučist; **pučȉstičkī** *prid.* koji se odnosi na pučiste; **pučȉstički** *pril.* kao pučist, na način pučista

✧ *njem.* Putsch ← *švic.njem.*: udar

pȕč[2] *m reg.* zdenac, vrelo; cisterna, bucal, pocal

◈ *top.* hidronimi (ob. za vrela): **Pòdpuč**, **Pȕč** (Istra, Kotor), **Pȕčići** (Istra), **Pȕčul** (Istra), **Pȕčīšća** (Brač), **Pônta od Pȕča** (Pelješac), **Pòtok od Pȕča** (Muo), **Pȕč íspod Škáljara** (Pelješac)

✧ *dalmat.* ← *lat.* puteus: vrelo

púčanin, *v.* puk[1]

pȕči *m mn* ⟨N *mn* pȕč⟩ *bot.* otvori na listu, služe za izmjenu plinova i transpiraciju; stome

pùčina *ž* otvoreno more, nepregledna morska površina

✧ *prasl.* i *stsl.* pǫčina (*slov.* počina, *rus.* pučína) ≃ *v.* puknuti, pucati

Pȕčīšća *sr pl. tantum* naselje na otoku Braču, 1706 stan.

◈ *v.* puč[2]

pûčkī, *v.* puk[1]

pučkoškólac *m* ⟨G -lca, V pȕčkoškōlče, N *mn* -lci, G pučkòškōlācā⟩ učenik pučke škole; osnovac // **pučkòškōlka** *ž* ⟨D L -i⟩, *v.* pučkoškolac; **pučkòškōlskī** *prid.* koji se odnosi na pučke škole i pučkoškolce [~ *učitelj*]; **pučkòškōlski** *pril.* **1.** *pejor.* na način pučkoškolaca **2.** naivno, suviše jednostavno, početnički

✧ *v.* puk[1], pučki + *v.* škola

púćiti *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -ćēći, *gl. im.* -ćēnje⟩ izbaciti ispred (o usnama)

pȕćkati (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što) potezati i ispuštati dimove iz lule i ispuštati pri tome kratke zvukove [~ *lulu*] **2.** proizvoditi zvukove usnama dišući u spavanju **3.** oglašavati se kao pura (konvencija pisanja »puć«); pućpurikati **4.** proizvoditi takve zvukove (neovisno o porijeklu) [*vlak pućka uz brežuljak*] // **pȕćnuti** (čime) *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* pȕćnuo⟩ jednokratno proizvesti zvuk koji nastaje naglim odmicanjem jezika od nepca (pri spominjanju slasna jela i sl.); coknuti

✧ *ekspr.*

pȕć-pȕć *uzv.* izgovor i konvencija pisanja, dočarava glasanje pure // **pućpuríkati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* pućpùrīčēm, *pril. sad.* -íčūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* pućkati (3); **pućpuríknuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* pućpùrīknēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* pućpuríknuo⟩, *v.* pućpurikati

✧ *ekspr.*

pûd *m* ⟨N *mn* púdovi⟩ stara ruska jedinica mase (težine), 16,4 kg.

✧ *rus.* ← *lat.* pondus: uteg

pùdār *m* ⟨G pudára⟩ čuvar vinograda ili drugih usjeva; poljar // **pùdārskī** *prid.* koji se odnosi na pudara; **pùdārski** *pril.* kao pudar, na način pudara

◈ *pr.* (prema zanimanju): **Pùdār** (Sinj, sred. Dalmacija)

púder *m* fini prah koji se upotrebljava u kozmetici, medicinskoj kozmetici i medicini općenito; prašak, talk, prah za posipanje kože // **pȕdrati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ posipati puderom, naprašiti puderom; **pudrijéra** *ž* kutija za puder; puderdoza

✧ *njem.* Puder ← *fr.* poudre ← *lat.* pulver: prah

puderdóza *ž reg. zast.*, *v.* pudrijera

✧ *njem.* Puderdose

pùding *m* ⟨N *mn* -nzi⟩ *kulin.* hladetinasta sla-

stica od mlijeka u koje se ukuhava posebni škrobni prašak različitih mirisa i okusa
✧ *engl.* pudding

púdl *m kinol.* rasa pasa uzgojena u Njemačkoj, ali se drži nacionalnim psom Francuske; kovrčava gusta dlaka šiša se na standardne načine, lako se dresira pa često nastupa u cirkusima △ ~ ***frizura*** kratka, ali kovrčava ženska frizura popularna o. 1940. // **pȕdla** *ž*, *v.* pudl; **pùdlica** *ž dem.* i *hip.* od pudla
✧ *njem.* Pudel(hund)

púdlpointer *m kinol.* ovčarski pas dobiven križanjem francuskog pudla i engleskog pointera
✧ *njem.* Pudlpointer *engl.* Pudelpointer

Pudovkin (*izg.* Pudȍvkin), **Vsevolod Ilarionovič** (1893–1953), ruski filmski redatelj, glumac i teoretičar (*Mati*, *Kraj St. Peterburga*, *Bura nad Azijom*)

pûdu *m* ⟨G pȕdua⟩ *zool.* patuljasti čileanski preživač (*Pudu pudu*) iz porodice jelena
✧ *amer.šp.* ← *egz.* (*araukanski*)

puȅblo *m* ⟨G -a⟩ naziv za tip naselja Pueblo Indijanaca na *JZ* SAD-a; građen od opeka ili kamenih ploča
✧ *amer.šp.*: grad, narod ← *lat.* populus

pùerīlan *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** *psih.* koji je po postupcima kao dijete; djetinjast, zaostao **2.** *pren.* koji nije pouzdan, na kojeg se ne može osloniti; neozbiljan, nezreo, neizgrađen, neoblikovan // **puerilȉzam** *m* ⟨G -zma⟩ *psih.* infantilno ponašanje psihijatrijskog bolesnika, očituje se u djetinjastim gestama i držanju, tepanju i sl.; **pùerīlno** *pril.* na puerilan način, djetinjasto, nezrelo, neodgovorno
✧ *lat.* puerilis ≃ puer: dječak

pȕerpērij *m term.* vrijeme poslije poroda koje porodilja provodi u postelji; babine, babinje
✧ *lat.* puerperium ≃ puerperus: rodiljin (puer: dječak, dijete + parere: roditi)

pȕf *uzv.* izgovor i konvencija pisanja kojom se predočuje mukao zvuk pada čega mekanog, probušenog i polupraznog, *usp.* paf
✧ *onom.*

pùfer *m* **1.** (*mn*) *kem.* smjese (otopine) kojima se može dodati veća količina kiselina ili lužina, a da im se pH-vrijednost ne mijenja; tamponske otopine **2.** *v.* pulfer
✧ *njem.* Puffer

pùfn|a *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ *reg.* **1.** loptasta kićanka kratkih, ob. vunenih niti **2.** ukras na tkanini izrađen u obliku polulopte koja se izdiže nad površinu, reljefni okrugli ukras [*na ~e* tako da su pufne bitno obilježje izgleda] △ ~***a rukav*** *reg.* kratki nabrani stisnuti rukav nalik napuhanom balonu
✧ *fr.* pouf

Pugačev (*izg.* Pugačȍv), **Jemeljan Ivanovič** (o.1742–1775), donski kozak, proglasio se za cara Petra III i podigao ustanak (1773–1775) protiv Katarine II; poslije početnog uspjeha, poražen i pogubljen u Moskvi

pȕh *m* ⟨N *mn* pùhovi⟩ *zool.* **1.** životinja (*Glis glis*) iz reda glodavaca, nalik na vjevericu **2.** (*mn*) porodica glodavaca (*Myoxidae*) // **pȕšina** *ž* rupa u kojoj se nalaze puhovi, duplja u deblu gdje se zadržava puh
◈ *pr.* (nadimačka i prema zanimanju): **Pȕh** (360, Krapina, Pula), **Pùhanić** (180, Našice, Slavonija), **Pùhār** (230, Opatija, Istra, Primorje), **Pùharić** (420, Makarska, Primorje, Dalmacija), **Pùhek** (130, Zabok, Jastrebarsko, Zagreb i okolica), **Pùhelek** (100, Sveti Ivan Zelina), **Pùhov** (Zadar), **Pùhović** (Garešnica, Slavonija), **Puhòvskī** (Zagreb, Zagorje) ◇ *top.*: **Pùhovac**, **Pùšina** (Otočac), **Pušȉnjāk** (Petrinja); (naselja): **Pȕhovo** (Dugo Selo, 286 stan.), **Pùšava** (Klanjec, 46 stan.), **Pùšina** (Orahovica, 391 stan.), **Pȕškarići** (Ogulin, 411 stan.)
✧ *prasl.* *pъlxъ (*rus.* polčók, *polj.* pilch) ≃ *stir.* luch: miš

pùhara *ž bot.* **1.** gljiva (*Lycoperdon bovista*); prhavica **2.** (*mn*) red gljiva (*Gasteromycetes*)
✧ *v.* puhati

púhati *nesvrš.* ⟨*prez.* pûšēm, *pril. sad.* púšūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (∅) pokretati struju zraka u slabijem ili jačem kretanju (o vjetru) [*jako ~*; *slabo ~*; *lagano ~*] **2.** (što, u što) slati iz usta ili kroz nos jaku struju zraka bez namjere ili s namjerom da se što napuni [*~ nos*; *~ svijeću*] **3.** *pren.* ljutiti se šuteći, očitovati unutrašnji nemir i nezadovoljstvo // **pùhāč** *m* ⟨G puháča⟩ **1.** onaj koji tehnikom puhanja oblikuje staklo **2.** *glazb.* duhač; **pùhāčkī** *prid. glazb.* koji se odnosi na puhače; **púhalo** *sr* **1. a.** (+ *potenc.*), *v.* puhaljka **b.** stroj za dobavu i transport plinova i para **2.** (+ *potenc.*) *iron.* onaj koji puše, u kontekstu: onaj koji je **a.** trom, lijen, neokretan **b.** nepoduzetan, bez inicijative [*mrtvo ~*]; **púhāljka** *ž* ⟨D L -ljci, G *mn* -ī⟩ **1.** cijev za puhanje; puhalica, puhalo **2.** igračka u obliku cijevi, ob. od stakla koja se začepi kitom ili vlažnom kudjeljom (u obliku

čepa izbaci se puhanjem); **púhnuti** (∅, što, u što) *svrš.* ⟨*prez.* pûhnēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* púhni, *prid. rad.* púhnuo⟩, *v.* puhati

◈ *pr.* (nadimačka i prema zanimanju): **Pùāč** (270, Požega, Slavonija), **Pùača** (230, Knin, Donji Lapac, Slavonija), **Pùalić** (Donji Lapac, Knin), **Pùhāč** (100, Koprivnica, Đurđevac), **Pùhača** (Vrbovec, Dvor, Vojnić), **Pùhāk** (Zagreb, Zaprešić), **Púhalo** (280, Samobor, Zagreb, Koprivnica, Otočac), **Puhálović** (180, Zadar, Dalmacija), **Pùhalj** (Buzet, Istra)

✧ *prasl.* *puxati (*slov.* puhati, *češ.* puchati)

pûh-pûh *uzv.* *lov.* izgovor i konvencija pisanja za jedan od načina kako se glasa sova, *usp.* hu-hu

✧ *onom.*

pujànīk *m* ⟨G pujaníka, N *mn* pujaníci⟩ *bot.* vrsta paprati (*Osmunda regalis*) iz porodice *Osmundaceae*

pûk[1] *m* ⟨V pûče, N *mn* púkovi/pûci *ekspr.* *knjiš.*⟩ **1. a.** obični ljudi, svijet, običan svijet, široki slojevi, narod **b.** *crkv.* vjernički narod (populacija) koji zajedno sa svećenstvom čine Crkvu, *opr.* kler (1a) **2.** *v.* pučanin, pučanstvo (1) **3.** *pejor.* svjetina △ ***prosti*** ~ običan svijet // **púčanin** *m* ⟨N *mn* púčani⟩ čovjek iz puka, pripadnik trećega staleža [*ban* ~]; **púčānka** *ž* ⟨D L -i⟩, *v.* pučanin; **pučánstvo** *sr* **1.** *pov.* ukupnost pučana, onih koji čine puk, treći stalež, građanski stalež, građanstvo, puk, *opr.* plemstvo, kler **2.** *v.* stanovništvo; **pȕčina** *ž* *pejor.* neuki puk, ljudi iz puka, prosti svijet, svjetina; **pûčk|ī** *prid.* **1. a.** koji se odnosi na puk (1) **2.** koji je svojstven puku, koji odgovara duhu najširih slojeva **3.** koji je određen za puk, za široke slojeve, koji je pristupačan puku △ ~***a škola*** *pov.* osnovna škola od četiri razreda; **pûčki** *pril.* kao puk, onako kako se radi u puku

✧ *prasl.* *pъlkъ (*stsl.* plъkъ, *rus.* polk, *polj.* pułk) ← *germ.* *fulkaz ≃ *njem.* Volk: narod

pûk[2] *m* ⟨N *mn* púkovi⟩, *v.* pukovnija // **pùkōvničkī** *prid.* koji se odnosi na pukovnike [~ *čin*]; **pùkōvnički** *pril.* kao pukovnik, na način pukovnika; **pukòvnija** *ž* **1.** *pov.* puk u vojsci Austro-Ugarske Monarhije (do 1918) **2.** najviša taktička jedinica u kopnenoj vojsci i zrakoplovstvu, sastoji se od 2 do 4 bojne; **pukòvnījskī** *prid.* koji se odnosi na pukovniju; **pùkōvnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ *vojn.* viši časnički čin u različitim vojskama, viši od bojnika ili potpukovnika, niži od brigadira ili generala

✧ *v.* puk[1]

pȕkati, *v.* puknuti (pući)

pûk|ī *prid.* **1.** za pojačavanje u zn. sveden na ono što znači imenica, samo (to), jedino (to), čisti, sušti, goli [~*a formalnost*] **2.** neznatan, ništavan, jadan, beznačajan [*prodati se za ~ih trideset srebrnjaka*]

✧ ? ≃ *češ.* pouhý: čist

pȕknuti (pȕći) *svrš.* ⟨*prez.* pȕknēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* pȕkao/pȕknuo, pȕkla/pȕknula *ž*, *gl. im.* puknúće⟩ **1.** (∅), *v.* pucati **2.** (se) *žarg.* ubosti se iglom radi drogiranja, uzeti iglom dozu droge [*pukao se jednom i riknuo*] **3.** *razg.* *ekspr.* biti napadnut od patnje, boli, napora ili opterećenja u dijelu tijela [*leđa mi puknu kad perem suđe*], *usp.* otpasti (5) **4.** (∅) *ekspr.* raskinuti se, prekinuti se, potpuno prestati funkcionirati [*veza je pukla*; *puklo prijateljstvo*] **5.** slomiti se u suočavanju s teškoćama, naporima i sl. // **pùcāč** *m* ⟨G pucáča⟩ *sport* onaj koji dobro gađa loptom u protivnička vrata; **pucàčina** *ž* *augm.* *razg.* naziv za arkadnu igru na računalima i igraćim konzolama, *usp.* arkada; **pùcāčkī** *prid.* koji se odnosi na pucače; **pùcāčki** *pril.* kao pucač, na način pucača; **pùcāljka** *ž* ⟨D L -ljci, G *mn* -ī⟩ **1.** igračka koju djeca izrađuju od praznog komada bazge, pune čepovima kudjelje i pucaju izbacujući ih na pritisak prikladnog klipa **2.** *iron.* ručno vatreno oružje; **pucánac** *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci, G pùcānācā⟩ *razg.* plod koji na dodir ili pri pečenju puca, rastvara se (za razliku od istoga u sorti koji nema to svojstvo); pucavac [*kesten* ~]; **pûcanj** *m* ⟨N *mn* pûcnji/pȕcnjevi, G pȕcnjēvā⟩ **1.** prasak koji se čuje kad se ispali iz vatrenog oružja **2.** sličan oštar zvuk [~ *biča*]; **pȕcār** *m*, *v.* drndar; **pȕcārka** *ž* ⟨D L -i⟩, *v.* pucar; **pȕcati**[1] *nesvrš.* ⟨*prez.* pȕcām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (∅) **a.** dobivati pukotine **b.** razlomiti se na dijelove, rascijepiti se [*staklo/daska/kora puca*] **2.** (u koga, u što, na koga) **a.** gađati iz vatrenog oružja **b.** *sport* udariti loptu nogom ili baciti rukom nastojeći postići pogodak (u sportskim igrama) **3.** *žarg.* **a.** (na koga) aludirati **b.** (na što) nastojati dokopati se koga/čega, postići kakav položaj **4.** pod pritiskom iznutra ili na dodir izvana izbacivati tekući sadržaj (o plodovima) [*šljiva puca, grožđe puca*]; **pȕckati**

(∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ lagano pucati (1) lagano se raspucavati; **puckètati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** proizvoditi umjereno jak zvuk pri izgaranju suhoga drva na vatri **2. a.** često pucati slabim zvukom (dječjim pištoljem kao igračkom i sl.) **b.** proizvoditi zvuk raspucavanja, ob. pod pritiskom [*led pucketa pod nogama*] **c.** proizvoditi sličan zvuk [~ *bičem*]; **puckètav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima svojstvo da pucketa; **puckètavo** *pril.* pucketajući; **puckètavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je pucketavo; **pȕcnuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* pȕcnēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* pȕcni, *prid. rad.* pȕcnuo⟩, *v.* puckati; **pùcnjava** *ž* skupno, učestalo pucanje, praskanje vatrenog oružja; **pȕkati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām/pûčēm, *pril. sad.* -ajūći/pûčūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg. ekspr.* čupati; **puknúć|e** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* puknuti **2.** stanje bitno različito od stanja kad je što cijelo i neoštećeno [*došlo je do ~a*]; **pùkotina** *ž* **1.** procjep koji nastaje kad se što raspukne ili rascijepi, mjesto na kojem je puklo; prslina **2.** *pren.* praznina, slabost [~ *u znanju (planu, ideji)*]; **pùkotīnskī** *prid.* koji se odnosi na pukotinu, koji nastaje u pukotini, koji je dio pukotine [~ *izvor (vode)*]
✧ *prasl.* *pǫknǫti (*češ.* pukati: lupati, *rus.* púkat')

pùkovica *ž bot.* biljni rod (*Peucedanum*) iz porodice štitarki (*Umbelliferae*); smudnjak

pûl *m* **1.** kolektivni ulog radi postizanja zajedničkog cilja (u ruletu i sl.) **2.** *ekon.* velika grupa organizacija ili posebnih tijela, poduzeća itd. organizirana prema opsežnim planovima neke djelatnosti ili privredne grane; grupacija, interesna skupina u kojoj se dobit dijeli po interesnom ključu **3.** međunarodna razmjena informacija, reportaža i sl. za medije [*informacijski ~*]
✧ *engl.* pool

PUL *krat.* podvodni ultrazvučni lokator, *usp.* sonar

pȕla *ž* ⟨G *mn* pûlā⟩ *reg.* **1.** pločica, ob. okrugla koja prolazi kroz prorez (tkanine, kože, i sl.) i zakapča; dugme, puce, gumb **2.** žuti kovni kolutić kojim se ukrašava odjeća i posteljno rublje
✧ *tur.* pul ← *perz.* pūl: metalni novac

Púla *ž* grad i luka na *JZ* istarskoj obali, 62.378 stan., ostaci iz rimskog doba: slavoluk Sergijevaca, Augustov hram, Arena // **pûlskī** *prid.* koji se odnosi na Pulu; **Púljanin** (**Pulížanin**) *m* (**Púljānka, Pulížānka** *ž*) ⟨N *mn* Pulížani⟩ stanovnik Pule; **pûljskī** *prid.* koji se odnosi na Puljane; **Púljština** *ž geogr.* kraj oko Pule

pùlaka *ž* ⟨D L -aci⟩ *pom.* sredozemni trgovački jedrenjak 17–19. st., ob. s 3 jarbola; od pulaka se razvija brik
✧ *mlet.* placòn: trokutasto jedro, *tal.* pollacca ← *arap.*

pulčinèla *m kazal.* tradicionalni lik napuljske pučke komedije, javlja se u commediji dell'arte; kreštavi grbavac duga nosa, prevrtljivac
✧ *tal.* pulcinella

pȕle *sr* ⟨G -ta, *zb.* -ād⟩ mlado magare // **pȕlād** *ž zb.* ⟨I -i⟩, *v.* pule

pùlēn *m* ⟨N *mn* puléni⟩ **1.** dječak ili mladić koji se odgaja u zavodu, internatu itd. gdje stalno boravi i školuje se; pitomac, gojenac **2.** osoba koju netko moćan ili odgovoran sprema za buduće zadatke [*trenerov ~*; *predsjednikov ~*; *profesorov ~*]
✧ *fr.* poulain: ždrijebe

puléna *ž pom. pov.* figura na pramcu jedrenjaka; ob. ženski (divica) ili životinjski (bestion, zvir) lik kao ukras, simbol ili zaštita; podrijetlo joj je u mitologiji i praznovjerju
✧ *fr.* poulaine

pùlenat (**pùlent**) *m*, *v.* ponent

pulèntāda *m meteor. reg. Z* vjetar olujne snage
✧ *tal.* ponentada

púlež *m bot.* divlja metvica, *v.* metvica △

pùlfer *m reg.* odbojnik željezničkog vagona i tramvajskih kola; pufer [*voziti se na ~u*]
✧ *njem.* Puffer

pȕli *m kinol.* mađarski ovčar koji je stigao s mađarskim nomadima u 10. st., nalik tibetskim pasminama
✧ *mađ.*

pulȉto (I) *prid. reg.* koji je čist // **pulȉto** (II) *čest.* (u dijaloškoj situaciji kao odgovor) lijepo, fino, dobro, neka, samo tako
✧ *tal.* pulito: čist

Pulitzer (*izg.* Pùlicer), **Joseph** (1847–1911), američki novinski magnat mađarskog podrijetla; utemeljio novinarsku školu na Columbia sveučilištu i zakladu za nagrade (1917) // **Pulitzerov** (*izg.* Pùlicerov) *prid.* koji pripada Pulitzeru △ ~***a nagrada*** dodjeljuje se u SAD-u za novinarstvo, karikaturu i književnost (od 1917) i za glazbenu skladbu (od 1943) iz zaklade J. Pulitzera

Pulížanin *m*, *v.* Puljanin, Pula
pȗlka *ž* laponske sanjke nalik na čamac s jednim salincem i sa spravom za upravljanje
✧ *fin.* pukka ← *lap.*
pùlman *m* vrsta vrlo udobnog željezničkog vagona
✧ tvorničko ime proizvoda®, prema američkom izumitelju G. M. Pullmanu (1831–1897)
pulmològija *ž med.* znanost o plućnim bolestima; tretira dijagnostiku, liječenje i prevenciju pluć- nih bolesti // **pulmòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji se bavi pulmologijom
✧ *lat.* pulmo: pluća + -LOGIJA
pulmonáti *m mn* ⟨N pulmònāt⟩ *zool.* životinje koje dišu na pluća; plućnjaci
✧ *nlat.* pulmonatus ≃ *lat.* pulmo: pluća
pulmònija *ž pat.*, *v.* pneumonija
✧ *lat.* pulmo: pluća
pulóver *m* vuneni pleteni odjevni predmet najrazličitijih oblika vratnoga izreza
✧ *engl.* pullover
pȕlpa *ž* **1. a.** *bot.* mesnati dio voćnih plodova **b.** voćna polupreradevina u obliku kašaste mase **c.** *kem.* celulozna kaša u proizvodnji papira **2.** *anat.* meko tkivo koje ispunjava nutrinu zuba [*zubna* ~]
✧ *lat.* pulpa
pùlpīt *m* ⟨G pulpíta⟩ **1.** *pov.* u antičkom Rimu, svako uzvišeno mjesto za javne nastupe **2.** *kat.* **a.** u kršćanskoj bazilici, prostor za pjevanje ili tumačenje liturgije **b.** u srednjovjekovnoj Francuskoj i Njemačkoj, drveni pult na kojem stoje crkvene knjige **c.** od 13. i 14. st., propovjedaonica smještena uz pilastar
✧ *lat.* pulpitum
pulpìtis *m pat.* akutna ili kronična upala zubne pulpe, ob. zbog neliječenog zubnog kvara
✧ *v.* pulpa (2) + -ITIS
pȕls *m* **1.** *fiziol.* **a.** dizanje i spuštanje unutrašnje stijenke arterije ili vene u ritmu otkucaja srca [*arterijski* ~; *venski* ~] **b.** mjesto gdje se takvo dizanje i spuštanje može osjetiti opipom [*pipati* ~]; bȉlo **2.** *pren.* **a.** ritam događanja, atmosfera u kojoj se sve zbiva [*opipati* ~ *grada*] **b.** kretanje, strujanje, napetost, tempo [~ *stvaralaštva*] // **pulsácija** *ž* ritmičko gibanje; kucanje, udaranje (npr. srca); **pȕlsatīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *term.* koji je osobit, karakterističan po ritmičkom pulsiranju; **pulsíra|ti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* pùlsīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** ritmički kucati, *usp.* puls **2.** *pren.* teći, protjecati s periodičkim izmjenama napetosti, strujanja itd. [*život* ~]; **pulzívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* mahovitost
△ ~ **vjetra** *meteor.* nagla promjena brzine vjetra (veća od 20 km/h) zbog turbulencije zračnih strujanja
✧ *njem.* Puls ← *lat.* pulsus: udarac
pùlsār *m* ⟨G pulsára⟩ *astron.* vrlo mala zvijezda koja rotira velikom brzinom i pritom emitira radiovalove pravilnim pulsirajućim ritmom
✧ *engl.* puls(ating) (st)ar
pulsatíla *ž bot.*, *v.* šumarica
✧ *srlat.* pulsatilla ≃ *lat.* pulsata: udarena (vjetrom)
pȕlt *m* ⟨N *mn* pùltovi⟩ **1.** stalak, podložak za ono iz čega čita predavač ili za note kojima se služi dirigent **2.** tezga u trgovini [*ispod* ~*a* krišom, tajno (prodati)] **3.** prikladno i čovjeku prilagođeno mjesto za upravljanje na kojem su pregledno i logički raspoređeni upravljački mehanizmi i pokazivači stanja [*komandni* ~]
✧ *njem.* Pult ← *lat.* pulpitum
pulurόza *ž pat.* akutna zarazna bolest pilića koju uzrokuje bakterija *Salmonella pullorum*
✧ *lat.*
pulverizácija *ž* **1.** pretvaranje, raspadanje u prah, prašinu **2.** raspršivanje tekućine ili praška kroz štrcaljku **3.** prekrivanje predmeta metalnom naslagom raspršivanjem metalne kovine
✧ *lat.* pulver: prah
pulzívnōst, *v.* puls
pùljārka *ž* ⟨D L -i, G *mn* -arākā/-ī⟩, *v.* ispolac
Pùljīz *m* ⟨G Puljíza⟩ *reg. pejor.*, *v.* Apuljanin [*malen kao* ~] // **pùljīškī** *prid. reg.* koji se odnosi na Apuliju i Puljize; **pùljīški** *pril.* kao Puljiz, na način Puljiza
◈ *pr.* (etnici): **Pulìzina** (Split), **Pùljević** (Metković, sred. Dalmacija), **Púljić** (800, Imotski, sred. i *J* Dalmacija, *I* Slavonija), **Pùljīz** (550, Imotski, sred. i *J* Dalmacija), **Puljízević** (Dubrovnik), **Puljízović** (Dugo Selo), **Puljizzi** (*izg.* Puljìzi) (Otočac)
puljižánac *m* ⟨G -nca, V -nče, N *mn* -nci, G puljìžānācā⟩, *v.* debit
pȕma *ž zool.* zvijer (*Felis concolor*) iz porodice mačaka, obitava u Sjevernoj i Južnoj Americi; kuguar
✧ *šp.* ← *egz.* (*kečuan.*)
pȕmi *m kinol.* mađarski ovčar, križanac pulija s francuskim i njemačkim ovčarskim psima
✧ *mađ.*

pûmpa *ž razg.* **1.** mehanička naprava za crpenje tekućine ili plina [*~ za vodu*]; crpka (1) **2.** oruđe kojim se ubacuje zrak u što [*automobilska ~*; *~ za bicikl*] **3.** prodajno mjesto gdje se toči gorivo i pružaju druge usluge; crpka (2) // **pûmpati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što) raditi pumpom, *usp.* pumpa (1,2) **2.** *žarg.* **a.** (koga) postojano izvlačiti od koga novac; iskorištavati **b.** (što) preuveličavati, pretjerivati u pričanju **c.** preopterećivati što planovima, namjerama, projekcijama za budućnost itd.; **pùmperica** *ž razg.* puška koja se puni i prazni povlačenjem potkundaka naprijed-nazad, slično pumpanju; **pùmpica** *ž dem.* od pumpa; **pûmpn|ī** *prid.* koji je svojstven pumpi, koji pripada pumpi [*~a postaja*]

✧ *njem.* Pumpe ← *šp.* bomba: crpaljka na brodu

pùmperice *ž pl. tantum reg.* široke ispod koljena stegnute hlače, ne pokrivaju listove nogu; »pumphoze«

✧ *njem.* Pumphose

pumpìjēr *m reg.* vatrogasac, gasitelj

✧ *tal.* pompiere

pùmpūn *m*, *v.* pompon (3)

pȕn *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1. a.** koji nema praznine; ispunjen, napunjen [*~a posuda*; *~a vreća*] **b.** koji je dokraja zaposjednut čime [*grad ~ ljudi*] **2. a.** koji sadrži u sebi mnogo čega, koji obiluje [*~ lišća*] **b.** koji je obuzet, prožet čim [*~ gnjeva*; *~ radosti*; *~ nade*] **3.** od koga nije ništa oduzeto ili smanjeno; potpun, apsolutan, ničim ograničen [*~o zadovoljstvo*] **4. a.** koji ima određenu, potrebnu normu, mjeru, količinu [*~ kilometar*] **b.** koji sadrži sve potrebne dijelove, sav [*~a serija*] **c.** koji je završen, doveden do kraja [*~i krug*] **5. a.** koji je postigao najviši stupanj, u procvatu [*~a mladost*; *~a ljepota*] **b.** najveći, najviši, maksimalan (o brzini, sili) **c.** koji nije oslabljen, koji je u svojoj prirodnoj jačini (o glasu, zvuku); masivan [*~o drvo*] **6.** koji je umjereno gojazan, krupan (o tijelu) **7.** koji je potpun; cjelovit [*~o značenje riječi*] △ ***dupkom (dupke)*** *~*; *~* ***kao šipak*** potpuno pun, ispunjen do krajnjih mogućnosti; *~* ***Mjesec*** mijena kad se vidi Mjesečev krug u cjelini; uštap; *~* ***puncat*** prepun, krcat // **pȕnāčak** (**pȕnāčan**) *prid.* ⟨*odr.* -čkī⟩ (ublaženo) koji je po dojmu pun (6) donekle, ne pretjerano gojazan (ob. o djeci); **pȕnāšan** (**pȕnāhan**) *prid.* ⟨*odr.* -šnī⟩ onaj koji je lijepo popunjen, koji je punije građe, *usp.* debeo, *opr.* suh, mršav; **pȕnāšnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina ili stanje onoga koji je punašan; **pȕnilac** *m* ⟨G pùnioca, V -ioče, N *mn* -ioci, G pùnilācā⟩ **1.** onaj koji stalno, po dužnosti i sl. puni (top topovskim zrnima i sl.) **2.** *refer.* (+ *potenc.*) onaj koji sada puni; **punìn|a** *ž* svojstvo onoga što je puno; punoća, ispunjenost, potpunost [*osjeća umjetnost u svoj ~i*]; **puniónica** *ž* **1.** uređaj za punjenje boca i sl. **2.** mjesto koje je uređeno za punjenje kao jednu od faza u radnom procesu [*~ plinskih boca*]; **pùnitelj** *m* stroj koji puni (što); **pȕniti** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* pȕnīm, *pril. sad.* pȕnēći, *gl. im.* pȕnjēnje⟩ činiti da što postane puno, *opr.* prazniti; **pȕno** *pril.* **1.** u velikoj količini, u velikom broju, mnogo [*ovdje ima ~ ljudi*; *imam ~ briga*] **2.** previše [*to mi je ~*], *opr.* premalo; **punòća** *ž* **1.** stanje onoga koji je pun; gojaznost **2.** najviši stupanj čega, potpunost, punina, ispunjenost; **pȕnjen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je unutar svoga oblika ispunjen čime **a.** [*~i bomboni*; *~a teleća prsa*] **b.** [*~i fazan*; *~a ptica* preparirana ptica]; **pȕnjēnj|e** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* puniti **2.** ono što u vatrenom oružju eksplozijom dovodi do izbacivanja projektila iz cijevi [*barutno ~e*] **3.** količina određena zapreminom onoga što se puni [*jedno ~e spremnika gorivom, dva ~a itd.*]

◆ **Pùniša** m. os. ime (narodno), *zast.* ◇ *pr.* (nadimačka): **Pùnoš** (190, Zadar, Benkovac, *S* i sred. Dalmacija)

✧ *prasl.* *pьlnъ (*stsl.* plъnъ, *rus.* pólnyj, *polj.* pełny), *lit.* pilnas ← *ie.* *plh₁nos (*lat.* plenus, *got.* fulls)

púnac *m* ⟨G -nca, V pûnče⟩ *razg.* ženin otac; tast // **pȕnica** *ž* ženina majka; **pȕničin** *prid.* koji pripada punici

✧ zbog homonimije riječi tašta: ženina mati i tašta: prazna, stvorena je nova riječ punica od pridjeva pun, *v.*

pȕnat *m* ⟨G pûnta, N *mn* -nti⟩ *reg.* **1.** ubod iglom ili šiljastim predmetom i provlačenje konca, tehnika u vezenju i pletenju; bod [*napraviti dva punta* na brzinu zašiti]; ponat **2.** bod, poen (ob. se koristi u boćanju)

✧ *tal.* punto

Pȕnat *m* ⟨G Pûnta⟩ naselje na *JZ* obali otoka Krka, 1696 stan. // **pȕnatskī** *prid.* koji se odnosi na Punat; **Pûntār** *m* (**Pûntārka** *ž*) ⟨N *mn* Pûntāri⟩ stanovnik Punta

◈ *v.* punta[1]

pûnca *ž* **1.** naprava za utiskivanje kakvog znaka, žiga (u predmete od plemenitog metala) **2.** *meton.* sam taj znak, žig // **puncírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* pùncīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ utisnuti/utiskivati puncu, otisnuti žig **1.** u zlatarstvu: označiti/označavati autora ili radionicu, ukrasiti/ukrašivati površinu metalnog predmeta **2.** u slikarstvu: utisnuti/utiskivati ornament na pozlaćenim površinama (aureola, bordure, pozadina i sl.) **3.** u obradi kože: utisnuti/utiskivati ornament (u slijepom tisku ili na zlatnim folijama)
✧ *njem.* Punze ← *tal.* punzone ← *lat.* punctio

punch card (*izg.* pȁnč kârd) *m inform.* bušena kartica (kodiranje podataka vrši se bušenjem rupa na tvrdom kartonu) služila za prijenos i pohranu podataka u prvim elektromehaničkim kompjuterskim sustavima (Hollerith)
✧ *engl.*

punch-drunk (*izg.* pȁnč-drȁnk) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *sport* izraz za promjene koje se očituju kod boksača kao posljedica ponavljanih ozljeda glave (kronični neurofiziološki poremećaji emocionalne, mentalne i motorne promjene i manjkavosti)
✧ *engl.* ≃ punch: udarac + drunk: pijan

punctum (*izg.* pȕnktum) *m* **1.** *glazb. pov.* znak za jedan ton u menzuralnoj notaciji **2.** točka, *usp.* punktum
✧ *lat.*: točka

punctus (*izg.* pȕnktus) *m glazb. pov.* točka koja odjeljuje 2 skupine od 3 note u menzuralnoj notaciji
✧ *lat.*

pȕnč *m* ⟨N *mn* pùnčevi⟩ vruće ili hladno alkoholno piće koje se priprema od ruma, vina, čaja, šećera i limuna ili naranče
✧ *engl.* punch ← *hind.* panč: pet (sastojaka pića)

púnđ|a *ž* ženska frizura od podignute, začešljane i pričvršćene kose [*nositi ~u*; *imati ~u*] // **púnđica** *ž dem.* i *hip.* od punđa
✧ *mađ.* punty

pȕniti, *v.* pun

punk (*izg.* pȁnk) *m* **1.** pokret mladih s kraja 1970-ih u V. Britaniji (brzo se proširio SAD-om i Europom); karakterizira ga grubost, egzaltiranost, šokantnost, rušenje svih društvenih normi (u modi nošenje poderane odjeće, frizure neobičnih oblika i boja, pribadače probodene kroz tijelo i odjeću i sl.) **2.** *glazb.* glazba karakteristična po snažnim ritmovima, oštrim tonovima, vriskavom vokalu, nauštrb melodioznosti △ ***Punk Revival*** (*izg.* ~ Rivàjvl) *glazb.* poč. 1990-ih u SAD-u, novi val uspješnih obnovitelja izvornog punka (naglašenija melodija i natruhe heavy metala); ~ ***rock*** (*izg.* ~ rȍk) *glazb.* inačica rocka, pojavila se 1976, karakteristična po »povratku« izvornom rocku (energija, jednostavna melodija); prati je novo bujanje subkulture mladih s jakim nabojem buntovništva
✧ *engl.* punk: *dosl.* ništarija, propalica

pùnkcija *ž med.* vađenje tekućine iz tijela ubodom šuplje igle radi utvrđivanja dijagnoze i liječenja bolesti; punktura // **pùnktāt** *m* ⟨G punktáta⟩ *med.* sadržaj dobiven punkcijom nekog organa, tkiva ili šupljine; **punktírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* pùnktīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* pùnktīrān, *gl. im.* -ānje⟩ obaviti/obavljati punkciju; **punktúra** *ž med.*, *v.* punkcija
✧ *lat.* punctio ≃ pungere: bosti

pȕnkt *m* ⟨N *mn* pùnktovi⟩ *reg.* točka, mjesto u prostoru ili sferi utjecaja, djelokrugu poslova, istraživanja tržišta itd. koje ima posebnu važnost (u nalaženju, sastajanju, isporuci, uzimanju uzoraka itd.) // **punktácija** *ž* **1.** *pov.* dokument ili perspektivni program u kojem je sadržaj naveden po glavnim točkama **2. a.** označivanje, obilježavanje točkama (kakvog teksta) **b.** podjela kakvog teksta ili spisa po točkama; **pȕnktīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je obilježen punktovima △ *~i* ***ritam*** *glazb.* ritmička figura koja daje pregnantnost i živost melodiji (u plesu i sl.), bilježi se točkom uz notu; **punktuácija** *ž lingv.* **1.** razmještaj rečeničnih znakova **2.** grana znanosti o jeziku koja se bavi interpunkcijama; **pȕnktuālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *knjiš.* koji je točan, koji ne zakašnjava, koji dolazi u dogovoreno, zakazano vrijeme (o osobi, pojavi i sl.); **punktualìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *glazb.* kompozicijska tehnika u suvremenoj glazbi; specifičan način strukturiranja: tonovi se pojavljuju izolirano, jasno odijeljeni jedan od drugog; **pùnktum** *m lingv.* **1.** pravopisni znak kojim se obilježava dovršenost rečenice, skraćenost riječi ili izraza, redoslijed jedinice u nabrajanju i odijeljenost članova višeznamenkaste brojke; točka **2.** *pravn.* iznos zbog kojega se vodi parnica; predmet spora **3.** *glazb.*, *v.* punctum

✧ *njem.* Punkt ≃ *lat.* punctum: točka, ubod ≃ pungere: bosti

PUNO- kao prvi dio riječi znači zastupljen u potpunosti, potpun, ispunjen, pun [*punokrvan*; *punoljetan*; *punopravan*]
✧ *v.* pun

punòglavac *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ *zool.* organizam s repom i škrgama, razvojni stadij žabe
✧ PUNO- + *v.* glava

pȕnokr̄v|an *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** *razg.* koji ima zdravu krv, *opr.* malokrvan **2.** koji je čiste, nepomiješane pasmine [*~no arapsko grlo*] **3.** koji odiše puninom, ispunjen, bogat čime [*~ni slikar*; *~ni umjetnik*] // **punokŕvnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je punokrvan
✧ PUNO- + *v.* krv

pȕnoljetan *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je navršio zakonom propisani broj godina za stjecanje građanskih prava i izvršavanje građanskih dužnosti // **pȕnoljetnica** *ž*, *v.* punoljetnik; **punȍljetničin** *prid.* koji pripada punoljetnici; **pȕnoljetnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ punoljetan muškarac; **pȕnoljetnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je punoljetan, dostizanje zakonom propisane dobi kojom se stječu građanska prava; punoljetstvo; **pȕnoljetstvo** *sr* ⟨G *mn* -tāvā/-ētstvā⟩ **1.** punina dosegnutih godina zrelosti **2.** *v.* punoljetnost
✧ PUNO- + *v.* ljeto

pȕnomāstan *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ koji sadrži u sebi sve masne sastojke, iz kojega nije izvađena masnoća [*~ sir*; *punomasno mlijeko*]
✧ PUNO- + *v.* mast, mastan

pȕnomōć *ž* **1.** pismena izjava kojom se drugome daje ovlaštenje da umjesto potpisnika nastupa u svojstvu pravne osobe (podiže novac u banci itd.) **2.** pravo koje iz te izjave proizlazi // **pȕnomoćan** *prid.* ⟨*odr.* -ćnī⟩ koji je pravovaljan, validan; **pȕnomōćje** *sr*, *v.* punomoć; **pȕnomoćnica** *ž*, *v.* punomoćnik; **pȕnomoćnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ onaj koji uživa čiju punomoć, kojemu je dana punomoć, koji je ovlašten zastupati koga
✧ PUNO- + *v.* moć

pȕnoprāvan *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji ima pred zakonom sva prava // **pȕnoprāvno** *pril.* na punopravan način; **punoprávnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je punopravno
✧ PUNO- + *v.* pravo

pȕnovāžan *prid.* ⟨*odr.* -žnī⟩ koji ima punu važnost (o dokumentima, službenim potpisima, odlukama itd.) // **pȕnovāžno** *pril.* na punovažan način, sa službenim važenjem, s pravnim djelovanjem; **pȕnovāžnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je punovažno
✧ PUNO- + *v.* važan

pȕnovrijēdan *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ *admin.* važeći
✧ PUNO- + *v.* vrijediti, vrijedan

punòznačnica *ž lingv.* riječ samostalnoga gramatičkog i leksičkog značenja, neovisna o odnosima s drugim riječima
✧ PUNO- + *v.* znak, značiti

pȕnt *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *pom.* **1.** čamac lake građe u Sjevernom moru **2.** radni čun, koristi se u lukama za pomoćne poslove (bojenje brodskog trupa i sl.) **3.** *zast.* teglenica, prijevozna skela i sl.
✧ *lat.* ponto

pûnta[1] *ž* **1.** *geogr.* vrh kopna što se pruža u more; rt [*Punta Križa*; *Punta Skala*] **2.** *reg.* **a.** vršak [*~ olovke*] **b.** oštriji dio, vršak štruce kruha **3.** *pren.* probadanje u predjelu pluća ili leđa (ob. kao simptom) [*uhvatila ga/udarila ga ~*] // **pûntica** *ž dem.* od punta[1] (ob. u zn. (2)); **pùntīna** *ž reg.* čavlić kojim se crtež i sl. pričvršćuje na dasku; crtaći čavlić, rajsnedl
◈ *pr.* (etnici): **Pùntar**
✧ *tal.* punto

pûnta[2] *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* puntarija // **pûntār** *m pov.* pučki i seljački buntovnik u sjevernohrvatskim krajevima s kmetovsko-vlastelinskim odnosima; **puntàrija** *ž* **1.** *pov.* buna, pobuna puntara; punta **2.** ukupnost puntara; **pûntarskī** *prid.* koji se odnosi na puntare i puntarije; **pûntarski** *pril.* **1.** kao puntar, na način puntara **2.** kao Puntar, na način Puntara; **pûntati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *ekspr. reg.* **1.** (se) buniti se **2.** (koga) **a.** buniti koga, podbunjivati, huškati **b.** nagovarati
◈ *pr.* (prema zanimanju): **Pùntar** (Zagreb, Garešnica), **Puntárec** (Zagreb), **Pùntarić** (170, Zagreb, okolica Zagreba), **Puntárović** (Zadar)
✧ *njem.* Bund: savez, urota

Punjab (*izg.* Pàndžab) *m geogr.* **1.** dio indogangeške nizine, u sastavu Indije i Pakistana **2.** savezna država u *SZ* dijelu Indije, 50.362 km^2, 20.190.800 stan., glavni grad Chandigarh

Púnjanin *m* (**Púnjānka** *ž*) ⟨N *mn* Púnjani⟩ *pov.* stanovnik Kartage // **pûnskī** *prid.* koji

se odnosi na Punjane i Kartagu △ **Punski ratovi** *pov.* tri rata (prvi 246–241. pr. Kr., drugi 218–201. pr. Kr. (Kartažane je vodio Hanibal) i treći 149–146. pr. Kr.) između Punjana (Kartažana) i Rimljana za prevlast u središnjem i zapadnom Sredozemlju; pobjedom Rima omogućena svjetska prevlast Rimskog imperija

✧ *lat.* Poeni: Kartažani

pȕp *m* ⟨N *mn* pȕpovi⟩ *bot.* zametak na stabljici od kojega se razvija list, izdanak, izbojak ili pupoljak biljke; oko // **pȕpati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* pȕpām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ tjerati pupoljke, pupove; **pȕpiti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* pȕpīm, *pril. sad.* pȕpēći⟩ pupati; **pȕpoljak** *m* ⟨G -ōljka, V -ōljče, N *mn* -ōljci⟩ razvijen zametak na stabljici od koje se razvija cvijet biljke [~ *ruže*; ~ *karanfila*]; **pȕpoljast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima oblik pupoljka

◆ *pr.* (nadimačka): **Púpo** (Dubrovnik), **Pùpovac** (1280, Benkovac, Obrovac, *S* Dalmacija)

✧ *prasl.* i *stsl.* pǫpъ (*rus.* pup, *polj.* pęp)

pûpa *ž reg.* **1.** pozicija mesa bez kosti, krtina, mekač **2.** sredina kruha (bez kore); mekač // **pȕpast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je mekane tjelesne građe, *opr.* žilav

✧ *dalmat.* ≃ *tal.* polpa

pȕpa *ž reg.* **1.** igračka u obliku lutke; lutka, beba **2.** *pren.* tip žene koja ostavlja dojam lutke (ob. oblo lice bez bora i plava kosa) i dugo ostaje mladolika **3.** *zool.* stadij u razvitku kukca; kukuljica // **pȕpica** *ž reg.* **1.** *dem.* i *hip.* od pupa **2.** tip fizionomije ženske osobe bez obzira na dob (ob. okruglo lice nalik lutki)

✧ *njem.* Puppe ← *lat.* pupa

Pùpačić, Josip (1928–1971), hrv. pjesnik »krugovaške« generacije koji u moderni izričaj unosi elemente folklornog idioma hrv. tradicionalnog pjesništva, na tragu J. Kaštelana i A. B. Šimića (*Kiše pjevaju na jablanima*, *Oporuka*, *Moj križ svejedno gori*); poginuo u avionskoj nesreći

pȕpak *m* ⟨G -pka, N *mn* -pci/-kovi⟩ **1.** *anat.* okrugla udubina u koži na sredini trbuha, zarasli trag pri porodu prerezane pupčanice **2.** *razg.* pupčanica, pupčana vrpca; umbilicus **3.** *bot.* mjesto na kojem je sjemenka pričvršćena na funikulus odn. plodnicu; hilum // **pùpčan|ī** *prid.* koji se odnosi na pupak △ ~**a vrpca** *anat.*, *v.* pupčanica; **pupčànica** *ž anat.* organ u obliku vrpce koji spaja zametak u utrobi s majčinim tijelom (*funiculus umbilicalis*); pupčana vrpca, pupkovina; **pùpčić**[1] *m dem.* i *hip.* od pupak; **pùpkovina** *ž anat.*, *v.* pupčanica

◆ *pr.* (nadimačka, moguće preklapanje s *v.* pup, pupoljak): **Púpac** (Zagreb, Vrbovec), **Pùpačić** (160, Omiš, Split), **Pȕpak** (Pakrac, Zagreb), **Pùpavac** (240, Zagreb, Lika, Zagora, *v.* i pupavac), **Púpčević** (Slavonski Brod, Senj), **Pȕpek** (*S* Hrvatska), **Púpić** (360, Sinj, sred. Dalmacija, Gorski kotar)

✧ *v.* pup

pùpāljka *ž bot.*, *v.* vampir[2]

pȕpavac *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ *zool.* ptica selica s kukmom na glavi (*Upupa epops*) // **pȕpāvci** *m mn zool.* porodica lihoprstaša ili smrdovrana (*Upupidae*) (npr. p. božjak)

✧ *v.* pup

pȕpavica *ž bot.* **1.** biljni rod (*Rudbeckia*) iz porodice glavočika (*Compositae*), (*R. purpurea* koristi se kao imunostimulans) **2.** *v.* gorčik

✧ *v.* pup

pȕpāvka *ž bot.* smrtno otrovna gljiva (*Amanita phalloides*)

✧ *v.* pup

pùpčić[2] *m bot.* biljka (*Cotyledon umbilicus Veneris*) iz porodice tustika (*Crassulaceae*); klobučac

✧ *v.* pup

pupìla *ž anat.* otvor kroz koji prodire svjetlost u unutrašnjost oka; zjenica oka // **pȕpilāran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji se odnosi na zjenicu

✧ *lat.* pupilla

Pȕpīn, Mihajlo (1858–1935), američki fizičar, pronalazač i elektroinženjer srpskog podrijetla; razvio sustav za povećanje dometa telefonskih veza (Pupinov svitak), dao značajna ostvarenja iz oblasti prostiranja električnih talasa, električne rezonancije i multipleks-telegrafije // **pupinizácija** *ž tehn.* ugradnja Pupinovog svitka na o. svaka 2 kilometra telefonskog voda; **Pȕpīnov** *prid.* koji pripada Pupinu △ ~ **svitak** *tehn.* uređaj koji smanjuje prigušenje i bez pojačala omogućuje prijenos dojavnim kabelom do 70 km

pȕpoljak, *v.* pup

pȕpōljka *ž* ⟨G *mn* -oljākā/-ī⟩ *bot.* **1.** biljka Sjeverne Amerike (*Oenothera biennis*) iz porodice pupoljki, kao ukrasna biljka, a i zbog

jestiva korijena, raširena po Europi 2. (*mn*) porodica pupoljki (*Oenotheraceae*)

✧ *v*. pup

pupú-pupú *uzv. lov.* izgovor i konvencija pisanja za jedan od načina kako se glasa ćuk obični, *usp.* kev-kev

✧ *onom.*

púra *ž* jelo od kuhanog kukuruznog brašna; palenta, žganci, kačamak // **púrica** *ž hip.* od púra

❖ *pr.* (nadimačka, *v.* i puran): **Púri** (Jastrebarsko, Vinkovci), **Púrić** (620, Međimurje, Županja, Krk, Primorje)

pùrān *m* ⟨G purána⟩ *zool.* mužjak krupne peradi (*Meleagris gallopavo*), uzgaja se radi mesa; tukac // **pùra** *ž* ženka purana; tuka; **pùrād** *ž zb.* ⟨I -i⟩, *v.* pure; **pùre** *sr* ⟨*zb.* pùrād⟩ mlado od purice; **pùrećī** *prid.* koji se odnosi na purane; **pùretina** *ž* pureće meso; **pùrica** *ž* **1.** *dem.* i *hip.* od pura (ob. u zn. mlada ili mala pura) **2.** (bez obzira na spol) *kulin.* puran ili dijelovi purana priređeni kao jelo [*pečena* ~]; tuka; **pùrići** *m mn dem.* od purad

❖ *pr.* (nadimačka): **Pùrān** (Moslavina), **Puránović** (Rijeka, Vukovar)

✧ ? *tal.* peruano: peruanski (purani su uvezeni u Europu iz Amerike)

pùrāna *ž* indijska legendarna predaja o davnoj prošlosti; vremenom (4. do 6. st.) postala enciklopedija vjerskog i svjetovnog znanja

✧ *skr.* purāṇa-

Purcell[1] (*izg.* Pèrsl), **Edward Mills** (1912), američki fizičar, Nobelova nagrada 1952 (s F. Blochom) za otkriće novih metoda mjerenja magnetizma jezgre

Purcell[2] (*izg.* Persël), **Henry** (1659–1695), najvažniji engleski skladatelj baroka; slavljen kao »Orpheus Britannicus«, dao pečat engleskoj dramskoj, vokalnoj, instrumentalnoj i crkvenoj glazbi svoga vremena (opera *Didona i Eneja*, o. 100 pjesama, glazba za jednu verziju *Sna ljetne noći* W. Shakespearea)

pùrclbaum *m reg.* **1.** okret cijeloga tijela preko glave na podu, okret preko glave s leđima na podu [*raditi* ~; *izvoditi* ~]; tombola (3) okret **2.** *pren. podr.* potpuna promjena ili obrat u mišljenju, preokret u tvrdnjama [*to je njegov ideološki* ~]

✧ *njem.* Purzelbaum

purgácija *ž term.* čišćenje crijeva, ob. da bi se regulirala probava // **pùrgati (se)** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** (o puževima kad se ostave u sanduku s pilovinom prije kuhanja) očistiti se (od izmeta) **2.** *ekspr.* olakšati dušu tako da se sve kaže što leži na srcu; izgovoriti se, izlajati se, istresti se na koga **3.** *fiziol.* čistiti želudac i crijeva, izazvati taj proces nekim sredstvom; **purgàtīv** *m* ⟨G purgatíva⟩ *farm.* sredstvo za čišćenje crijeva, reguliranje stolice i probave; **pùrgatīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji ima svojstva purgativa, *usp.* laksativ; **purgàtōrīj** (**purgatôrīj**) *m rel.* mjesto gdje se poslije tjelesne smrti duše čiste od grijeha prije ulaska u raj; čistilište

✧ *lat.* purgatio ≃ purgativus: koji čisti ← purgare: čistiti

pùrgar *m pov. reg.* **1.** građanin, član gradske zajednice koja je kao cjelina pravni subjekt neposredno podložna vladaru **2.** građanin srednjovjekovnog Zagreba // **pùrgarica** *ž*, *v.* purgar; **pùrgaričin** *prid.* koji pripada purgarici; **pùrgarskī** *prid.* koji se odnosi na purgare; purgerski; **pùrger** *m* **1.** *v.* purgar **2. a.** *pejor.* malograđanin, filistar, sitničav čovjek, burger **b.** nadimak za Zagrepčane, često za zagrebačke navijačke skupine; **pùrgerica** *ž*, *v.* purgarica; **pùrgerskī** *prid.*, *v.* pùrgarskī; **pùrgerstvo** *sr* ukupnost pojave purgera

❖ *pr.* (etnici): **Bùrger** (140, Zagreb i okolica, *I* Slavonija, ← *njem.*), **Pùrgar** (430, Novi Marof, Prigorje, Međimurje), **Pùrgarić** (120, Zagreb, Varaždin), **Pùrger** (Petrinja, Grubišno Polje)

✧ *njem.* Burger

purificírati *nesvrš.* ⟨*prez.* purifìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (∅) *pejor.* odavati se purizmu, shvaćati purizam kao stav **2.** (što) *lingv.* čistiti, činiti čistim u smislu jezičnog purizma // **purifikácija** *ž* čišćenje, pročišćavanje, očišćenje; **purifikàtōrīj** (**purifikatôrīj**) *m kat. crkv.* bijeli laneni rupčić za brisanje kaleža za vrijeme mise

✧ *njem.* purifizieren ← *lat.* purificare ≃ purus: čist + -FICIRATI

Pùrim *m jud.* židovski blagdan 14. adara (veljača/ožujak) u spomen na spašavanje i oslobođenje Židova za vladavine perzijskog cara Ahasvera (Kserksa); događaj opisan u biblijskoj knjizi *Estera*, zasnovanoj na legendi; blagdan se slavi u veselju, s maškarama, danas u Izraelu i karnevalom

✧ *hebr.* pūrīm: ždrijeb, sretan ždrijeb

puríni *m* ⟨N pùrīn⟩ *kem.* skupina organskih

baza, derivati purina $C_5H_4N_4$ (kofein, teobromin, ksantin), sastavni su dio nukleinskih kiselina i nekih enzima

✧ *njem.* Purin ≃ *lat.* purus: čist + urina: mokraća

puritanìzam *m* ⟨G -zma⟩ **1.** *pov. rel.* protestantsko-reformatorski pokret nastao u 16. st. u Anglikanskoj crkvi s ciljem da pojednostavni i regulira formalizirani život crkve **2.** puritanstvo (2) // **puritánac** *m* ⟨G -nca, V pùritānče, N *mn* -nci, G purìtānācā⟩ **1.** *rel.* pristaša puritanizma **2.** *pren.* **a.** onaj koji se ističe moralnom strogošću i osuđuje mnoga uobičajena zadovoljstva; »čistunac« **b.** onaj koji se ističe nesnošljivošću prema načelima i mišljenjima različitima od njegovih; **purìtānka** *ž* ⟨D L -i⟩, *v.* puritanac; **purìtānskī** *prid.* koji se odnosi na puritanizam i puritance; **purìtānski** *pril.* na način puritanaca, kao puritanac; **puritánstvo** *sr* **1.** puritanizam **2.** svojstvo i djelovanje puritanca i puritanizma

✧ *njem.* Puritanismus *engl.* Puritanism ≃ *lat.* puritas: čistoća + -IZAM

purìzam *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ **1.** stroga privrženost ili načelno zahtijevanje preciznosti i korektnosti, težnja za čistoćom, u fizičkom (higijena) i intelektualnom smislu; čistunstvo (često u negativnom kontekstu) **2.** *lingv.* djelatnost u težnji da se književni jezik, osobito njegov rječnik, približi idealu čistoće tako da se odstranjuju usvojene internacionalne riječi ili riječi iz jezika prema kojima je purizam upravljen u nekom vremenu; jezično čistunstvo **3.** *lik.* pravac u slikarstvu nastao iz kubizma, teži za pročišćenim i pojednostavljenim geometrijskim oblicima // **pùrist** *m* pristaša purizma, čistunac; **purìstičkī** *prid.* koji se odnosi na puriste; **purìstički** *pril.* na način purista, kao purist; **pùristkinja** (**pùristica**) *ž, v.* purist

✧ *lat.* purus: čist + -IZAM

pȕrpūr *m* **1.** ljubičastocrvena boja, koja se u antičko doba dobivala iz žlijezde jedne vrste morskog puža; kemijskim sastavom dibromindigo **2.** *meton.* plašt takve boje kao znak vlasti ili dostojanstva // **pȕrpurān** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji se odnosi na purpur, koji ima osobine purpura

✧ *lat.* purpura ← *grč.* porphýra

purulèntan *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ *term.* koji je pun gnoja, koji je sklon gnojenju; gnojan (o rani i sl.)

✧ *lat.* purulentus ≃ pus: gnoj

pùruša *m mit.* u indijskoj mitologiji, pračovjek, div koji se prinio bogovima kao žrtva od čijih je dijelova nastao svemir

✧ *skr.* puruša-: čovjek

pȕs|a *ž reg. fam.* poljubac [*dati/dobiti ~u*] // **pȕsica** *ž dem.* i *hip.* od pusa; **pùslica** *ž reg. kulin.* slatkiš od bjelanjaka i šećera; **pùsličica** *ž dem.* i *hip.* od puslica

✧ *njem.* Pussel

pùsāt *m* ⟨G pusáta⟩ *reg.* **1.** sredstvo za napad i obranu u borbi čovjeka s čovjekom, sredstvo za lovljenje životinja; oružje **2.** konjska odora, konjska oprema

✧ *tur.* pusat

push-up (*izg.* pȕš-ȁp) *m* vrsta ženskog grudnjaka

✧ *engl.*

Púsić, Eugen (1916), hrv. pravnik, više od 30 knjiga s područja upravne znanosti, sociologije i teorije prava (*Američka uprava*, *Društvena regulacija*)

pûst[2] *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je bez ljudi [*~a ulica*] **2.** koji je nenaseljen, neobrađivan, poharan, opljačkan itd. [*~ kraj*] **3.** koji je bez potrebnog dodatka začina ili šećera; prazan, nezačinjen [*~a juha*; *~ čaj*] **4.** *pren.* koji je besadržajan, prazan, štur, bez vrijednosti, jalov [*~ život*] **5.** koji je isprazan; lažan [*~a obećanja*; *~e želje*] **6.** neizmjeran, beskrajan, u velikoj količini [*~e priče*; *~o blago*; *~e brige*] **7.** *rij.* puki [*~a obijest*] // **pústinj|a** *ž* **1.** *geogr.* područje na površini Zemlje koje u oskudici vlage nema vegetacijskog pokrova **2.** *pren.* **a.** pustoš, mjesto koje odiše prazninom **b.** duševna praznina, pustoš [*~a u duši*] **3.** *pren.* samoća, osama [*povući se u ~u*] △ ***glas vapijućeg u ~i*** *bibl.* uzaludan poziv na dobro, poziv koji ne nalazi odaziva; **pústinjāčkī** *prid.* koji se odnosi na pustinjake; **pústinjāčki** *pril.* kao pustinjak, na način pustinjaka; **pústinjāk** *m* ⟨V -āče, N *mn* -āci⟩ **1.** *pov.* onaj koji se iz duhovnih pobuda povukao u samoću, *usp.* pustinja (3) **2.** *razg.* onaj koji voli samoću i vrlo povučen život; **pustinjáštvo** *sr* svojstvo i djelovanje pustinjaka; **pústīnjsk|ī** *prid.* koji se odnosi na pustinju [*~i pijesak*; *~a lisica*; *~i miš*]; **pustòća** *ž* **1.** stanje onoga što je pusto, pustoš **2.** praznina u osjećajima, neispunjenost, pomanjkanje smisla i cilja; **pùstolina** *ž* pust, nenaseljen, neobrađen, napušten kraj ili imanje; **pústoš** *ž* ⟨I -i/-šću⟩ **1.** pust, prazan, nenaseljen kraj

2. opustošen i napušten kraj, mjesto i sl. [*napraviti* ~] 3. praznina, samoća [~ *u duši*]; **pustòšilac** *m* ⟨G -ioca, V -ioče, N *mn* -ioci⟩ onaj koji pustoši, uništava, razara; pustošnik, pustošitelj; **pústošiti** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -šēći, *gl. im.* -šēnje⟩ činiti pustim, ostavljati za sobom pusto; **pùstošnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩, *v.* pustošilac

◆ *pr.* (nadimačka): **Pûst** (Varaždin, Pula), **Pùstak** (110, Zabok, Zagorje, Prigorje), **Pustìčkī** (100, Sesvete, Požega), **Pústić** (Međimurje, Dubrovnik), **Pustijánac** (Pula, Istra) ◇ *top.* (naselja): **Pustákovec** (Koprivnica, 149 stan.), **Pùstike** (Sisak, 149 stan.), **Pùstodōl** (Donja Stubica, 510 stan.), **Pùstodōl Òrehovičkī** (Zabok, 334 stan.), **Pùstodōl Záčretskī** (Zabok, 304 stan.), **Pȕšća** (Klanjec, 78 stan.)

✧ *prasl.* i *stsl.* pustъ (*rus.* pustój, *polj.* pusty), *stprus.* pausto: divlja mačka

pȕst[1] *m* sukno od životinjskog vlakna (dlake kunića, zeca, vidre, dabra i nutrije), dobiva se nabijanjem i prešanjem (pustovanjem) bez predenja i tkanja; fȉlc // **pùsten** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je od pusta

✧ *prasl.* pьlstь (*stsl.* plъstь, *rus.* polst, *češ.* plst) ? ≃ *lat.* pilus: dlaka

pȕst[2] *m* ⟨N *mn* pùstovi⟩ *etnol.* mesopust, karneval // **pûst**[1] *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je neobuzdan, obijestan, razuzdan; **pȕsnī**[1] *prid. etnol.* 1. koji se odnosi na pust[2]; mesopustni 2. karnevalski, pokladni [~*o društvo u Vrbovskom organizira karnevalske zabave*]

✧ *v.* pustiti

pùsta *ž term.* prostrana ravnica u Mađarskoj; služi ob. za konjarstvo i uzgoj svinja na otvorenom [*Janka*-~]; pustara // **pùstara** *ž* prostrano zemljište koje se ne obrađuje već služi za stočarstvo, konjarstvo i uzgoj svinja na otvorenom; **pȕsnī**[2] *prid.* koji se odnosi na pustu, pustaru

◆ *pr.* (etnici): **Pustáić** (Požega, Posavina), **Pȕstāj** (220, Jastrebarsko, Zagreb, Samobor), **Pustájec** (Zaprešić)

✧ *mađ.* puszta

pustàhija *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg. ekspr.* 1. hajduk, razbojnik 2. obijestan, silovit čovjek, nasilnik, siledžija

◆ *pr.* (nadimačka): **Pustàhija** (Zagreb, Turopolje)

✧ od našeg pridjeva: pust po sličnosti s turcizmom kabadahija, s kojim se i značenjski preklapa

pustìkara *ž bot.* rod trajnih ljekovitih zeljastih biljaka (*Digitalis*) iz porodice strupnikovica (*Scrophulariaceae*) (npr. *D. ambigua*, p. crvena *D. purpurea*); napršnjak, naprstak

✧ *v.* pust[1]

pùstiti (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* pȕstīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* pȕšten⟩ 1. a. prestati zadržavati silom, dati komu ili čemu slobodu [~ *pticu iz krletke*] b. dopustiti komu da radi što želi [~ *dijete na izlet*] c. istjerati ili pustiti iz štale ili nastambe [~ *stoku na pašu*; ~ *kokoši*] 2. ispustiti [~ *tanjur iz ruke*] 3. popustiti, olabaviti, otpustiti, upustiti [~ *uzde*; ~ *uzicu*] 4. dopustiti da uđe [~ *u kuću*] 5. osloboditi (iz zatvora, zarobljeništva) 6. staviti u pokret, u optjecaj, u promet (stroj, novac i sl.) 7. učiniti da što teče, da se širi, razglasi [~ *vodu*; ~ *vijest*] 8. ostaviti što nedirnuto, da slobodno raste, da ostane kakvo je i bilo [~ *bradu, brkove*] 9. izbaciti list, potjerati mladicu, korijen (o biljci) 10. ostaviti, prepustiti drugome što svoje, ostaviti, napustiti, odreći se čega // **pùstiti se** *svrš.* ⟨*prez.* pȕstīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. rad.* pȕstio se⟩ 1. prestati se držati za što [~ *s vratila*] 2. spustiti se [~ *niz strminu*] 3. prestati se protiviti, popustiti čijoj volji, pokoriti se, prepustiti se [~ *stihiji*]; **pȗštati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* pȗštām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* pustiti

✧ *prasl.* i *stsl.* pustiti (*rus.* pustít', *polj.* puścić) ≃ *v.* pûst

pùstolōv *m* onaj koji se odaje pustolovinama // **pùstolōvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji je pun pustolovina; avanturistički; **pustolòvina** *ž* neobičan, uzbudljiv doživljaj ili pothvat; avantura; **pùstolōvka** *ž* ⟨D L -i⟩, *v.* pustolov; **pùstolōvno** *pril.* kao pustolov, na način pustolova

✧ *v.* pûst + *v.* lov, loviti

pȕstopāšan *prid.* ⟨*odr.* -šnī⟩ 1. koji je obijestan 2. *arh.* koji je ostavljen na paši bez pastira // **pustòpašica** *ž* mjesto slabe ili nikakve mogućnosti za pašu, ob. krš; **pustòpašicē** *pril.* 1. raspušteno, slobodno, bez čuvara (o stoci) 2. *pren.* sasvim slobodno, opušteno, raspušteno (o lutanjima, traćenju vremena i sl.); **pȕstopāšnica** *ž*, *v.* pustopašnik; **pȕstopāšničkī** *prid.* koji se odnosi na pustopašnike; **pȕstopāšnički** *pril.* kao pustopašnik, na način pustopašnika; **pȕstopāšnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ onaj koji je pustopašan (1);

pȕstopāšno *pril.* na pustopašan način, obijesno, slobodno, razigrano; **pȕstopāšnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je pustopašan ili svojstvo onoga što je pustopašno
✧ *v.* pûst

pustopòljina *ž* pusto, neobrađeno, napušteno polje ili predio
✧ *v.* pûst + *v.* polje

pȕstula *ž pat.* gnojni mjehurić na koži i sluznicama; gnojavica
✧ *lat.* pustula

pȕsula *ž reg.* listić predviđen da se na njemu što zapiše ili tekstom prenese poruka; cedulja, pisamce
✧ *tur.* pusula: pisamce ← *tal.* bussola: kompas

pùšāč, *v.* pušiti

pûšća *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *rib.*, *v.* skosavica

Pȕšćine *ž mn* naselje (u blizini Čakovca), 1254 stan. // **pȕšćīnskī** *prid.* koji se odnosi na Pušćine

pùšer *m žarg.* osoba koja na ulici i sl. prodaje zabranjene droge izravno korisnicima, posljednji u lancu raspačavača
✧ *engl.* pusher

pùšina *ž bot.* biljni rod (*Silene*) s o. 450 zeljastih vrsta iz porodice klinčića (*Caryophyllaceae*)
✧ *v.* puhati

pùšinica *ž bot.* biljka (*Heliosperma*) iz porodice klinčića (*Caryophyllaceae*)
✧ *v.* puhati

pȕšiti *nesvrš.* ⟨*prez.* pȕšīm, *pril. sad.* pȕšēći, *gl. im.* pȕšēnje⟩ **1.** (što) uvlačiti dim (ob. duhana) u usta ili u dišne organe [~ *cigarete*; ~ *cigare*; ~ *lulu*] **2.** (se) **a.** puštati dim, dimiti se **b.** ispuštati paru, pariti se (o jelu pri kuhanju) **3.** (što) **a.** *žarg.* vjerovati komu što [A: *Kažu da će objaviti memoare i kazati velike stvari* B: *To ne pušim*] **b.** biti prevaren, ostati nasamaren [*on stalno puši fore*] **c.** *vulg.* činiti felaciju // **pùšāč** *m* ⟨G pušáča⟩ onaj koji puši; **pušàčica** *ž*, *v.* pušač; **pùšāčkī** *prid.* koji se odnosi na pušače; **pùšāčki** *pril.* kao pušač, na način pušača; **pùšāćī** *prid.* koji služi za pušenje [~ *pribor*]; **pùšara** *ž* koliba bez dimnjaka, s ognjištem; **pušiona** *ž* **1.** *razg.* pušionica **2.** *žarg.* posao ili situacija u kojem se puši (3); **pušiónica** *ž* prostorija za pušenje; **pušiòničar** *m žarg.* onaj koji puši (3); **pùšnica** *ž* sušionica, ob. u kući u kojoj se na dimu suši (meso)
✧ *v.* puhati

pȕš|ka *ž* ⟨D L -šci/-i, G *mn* -šākā⟩ **1.** vatreno vojničko ili lovačko oružje s jednom ili dvije cijevi [*vojnička ~ka*; *lovačka ~ka*] **2.** *meton.* vojnik, ratnik [*pedeset ~aka*] **3.** *žarg.* vrlo atraktivna žena △ ***duga ~ka*** puška koja ima veću dužinu od uobičajene puške istog sistema (ob. kremenjača); ***kratka ~ka*** kubura; ***podvodna ~ka*** harpun s oprugom za ribolov // **pȕšćan|ī** *prid.* koji je svojstven pušci [*~a cijev*; *~i metak*; *~a vatra*]; **puščètina** (**puškètina**) *ž augm.* od puška *pejor.*; **pȕščica** *ž dem.* od puška *pejor.*; **pȕškār** *m* onaj koji izrađuje i popravlja ručno vatreno oružje (puške, pištolje i revolvere); **pùškara** *ž razg.* tvornica ručnog vatrenog oružja; **puškàrati** (∅) *dv.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ isprekidano pucati iz pušaka, razmjenjivati puščanu vatru; **pùškārnica** *ž* **1.** otvor na stijeni utvrde ili oklopa kroz koji se puca **2.** radionica u kojoj se popravlja ručno vatreno oružje; **pȕškārskī** *prid.* koji se odnosi na puškare [~ *zanat*]; **pȕškārski** *pril.* kao puškar, na način puškara; **pȕškica** *ž dem.* i *hip.* od puška [*ukrašena lovačka* ~]
◈ *pr.* (nadimačka i prema zanimanju): **Pȕkšār** (Samobor, Jastrebarsko), **Pùkšec** (240, Sesvete, Zagreb, Prigorje, *v.* i put), **Pȕkšić** (Turopolje, Varaždin, Zagreb), **Pùskarić** (Zagreb, Ogulin), **Puškàdija** (370, Novi Marof, *S* Hrvatska), **Pȕškār** (490, Zagreb, Jastrebarsko, Kordun, Banovina), **Puškàrčuk** (Slavonski Brod), **Puškárević** (Slavonski Brod, Rijeka, Istra), **Pùškarić** (2145, Ogulin, Slunj, Slavonija), **Pȕškāš** (120, Đurđevac, Slavonija)
✧ *srvnjem.* bühse: kutija, (lovačka) puška

Puškin (*izg.* Pȕškin), **Aleksandr Sergejevič** (1799–1837), utemeljitelj nove ruske književnosti, najveći ruski liričar; buntovni nemirni duh u sukobu s vremenom, nadahnuti pjesnik slobode, prirode, lirskog zanosa, strasti ali i skepse, pesimizma, svjetskoga bola, često na tragu narodnog stvaralaštva; u prozi elementi realizma; novator u jeziku, stilu (roman u stihovima *Jevgenij Onjegin*, drama *Boris Godunov*, povijesni roman *Kapetanova kći*); poginuo u dvoboju

pȕškomēt *m* domet puščanog hica, udaljenost između puške i mjesta do kojega doseže ispucani puščani metak
✧ *v.* puška + *v.* metnuti, metati

pȕšl *m reg.* kita cvijeća, kitica, buket // **pȕšlek** (**pùšlec**) *m dem.* od pušl
✧ *njem.* Buschel

pùšljiv *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* pišljiv // **pùšljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je pušljivo

Púšo m. os. ime, *hip.* od Puniša, Putislav, Putnik i dr. ◊ *pr.*: **Púškić** (Petrinja, Sisak), **Pùšelja** (Slavonski Brod, Đakovo), **Pùšeljić** (150, Slavonski Brod, Županja), **Pušènjāk** (Zagreb, Podunavlje), **Pùšetić** (*I* Slavonija), **Pùšica** (Kaštela, Zagreb), **Púšić** (1290, *J* i sred. Dalmacija, *I* Slavonija, Zagreb)

púštati, *v.* pustiti

pȕt *ž* ⟨G pȕti⟩ **1.** ljudsko tijelo kao ukupnost vanjskih fizičkih svojstava i osjećajnosti [*mlada* ~; *gladna* ~] **2.** boja kože [*svijetla* ~; *tamna* ~; *crna* ~]; ten **3.** tjelesnost, putenost, spolnost [~ *je slaba, a duh čvrst*] // **pȕten** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji se ističe putenošću **2.** koji izražava putenost; **pȕtenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ spolna strast

✧ *prasl.* i *stsl.* plъtь (*rus.* plot', *polj.* płeć), *lit.* pluta: kora

pût (I) *m* ⟨G púta, I pútem/pútom, N *mn* pútevi/pútovi/púti *knjiš.*, G pútēvā/pútōvā⟩ **1. a.** utaban i utrt dio zemlje koji služi za prolaženje i kretanje [*seoski* ~; *kolni* ~] **b.** prostor po kome se ili kroz koji se odvija kretanje i javni promet [*morski* ~; *vodeni* ~; *zračni* ~] **2. a.** veza s dalekim krajevima [~ *svile*] **b.** cesta **3.** način, sredstvo, mogućnost da se dođe do čega [*ima* ~*a i načina*] **4.** (ob. *mn*) *anat.* organ u obliku kanala kojim se vrši kakva fiziološka funkcija [*dišni* ~*evi*] **5.** odlazak i boravak izvan svoga mjesta (radi posla, upoznavanja, proučavanja, sporta i sl.); putovanje [*krenuti na* ~; *otići na* ~; *biti na* ~*u*] **6.** smjer kretanja, aktivnosti, razvitka itd. [*pokazati* ~; *naći pravi* ~] **7.** putanja, staza, trag koji se konstruira, zamišlja ili predočuje kao kretanje nekog tijela i sl. [~ *nebeskog tijela*] △ ***kozji*** ~ staza nastala na teškom brdovitom terenu; ***plovni*** ~ *pom.* vode određene za plovidbu brodova; ***seoski*** ~ utaban, ob. nepopločen put između dva sela; ***vječni (posljednji)*** ~ odlazak na drugi svijet // **pût** (II) *prij.* (s G) pokazuje pravac prema komu, čemu [*ulica Put Kotlara (krenuli smo)* ~ *kuće (vozimo se)* ~ *sela*; *krenuo* ~ *grada*]; k, prema, u pravcu, u smjeru; **pût** (III) (**pútā**) *pril. čest.* **1.** u vezi s pridjevima, rednim brojevima i pokaznim zamjenicama pokazuje poredak u nizu drugih radnji ili zbivanja [*ovaj* ~; *posljednji* ~] **2.** u vezi s glavnim brojevima, većim od dva, i drugim riječima za količinu pokazuje ponavljanje radnje [*pet* ~*a*; *mnogo* ~*a*; *svaki* ~] **3.** (-put) s brojevima od 1 do 4 kaže jednostrukost, dvostrukost, trostrukost ili četverostrukost [*jedanput* itd.] **4.** (puta) pri računskoj radnji množenja pokazuje s kolikim se brojem množi [*dva puta dva* 2 x 2]; **pùtanja** *ž* **1.** uzak put, utaban prolaženjem; staza **2.** (+ *potenc.*) staza kretanja (nebeskih tijela, projektila, bačenih stvari, lopte i sl.); **pȕtār** *m* konj svijetlih kopita (bilo koje boje dlake), *usp.* putalj; **pùtār** *m* ⟨G putára⟩, *v.* cestar; **putéljak** *m* ⟨G -ljka, N *mn* -ljci, G pùtēljākā⟩ *dem.* od put; **pútem** (čega) *pril.* (u raznim vezama riječi) na način, tako da [*pismenim* ~ pismeno, tako da se uputi pismo, molba i sl., *opr.* usmeno usmenim putem; ~ *pošte* poštom, poštanskom vezom; ~ *suda, sudskim* ~ tako da riješi sud]; **pùtić** *m dem.* od put (ob. u zn. uzak put); **pȕtīšt|e** *sr* splet seoskih puteva i staza, mjesto gdje se oni približavaju, vode u raznim pravcima ili ih se više siječe; **pútiti** (koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* pûtīm, *pril. sad.* pútēći, *gl. im.* púćēnje⟩ ukazivati komu na pravi put, upućivati ga na pravi put; **pûtn|ī** *prid.* koji je svojstven putu i putovanju, koji pripada putu i putovanju [~*i kovčeg*; ~*a torba*]; **pûtnica** *ž* **1.** isprava koja služi kao dozvola za putovanja iz jedne države u drugu, *usp.* putovnica **2.** *v.* putnik; **pûtničkī** *prid.* koji se odnosi na putnike [~ *automobil*; ~ *vlak*]; **pûtnički** *pril.* kao putnik, na način putnika; **pûtnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ onaj koji putuje △ ~ ***namjernik*** putnik koji se slučajno nađe u gostima; ***slijepi*** ~ putnik bez plaćene karte; ***svjetski*** ~ putnik koji putuje svijetom; ***trgovački*** ~ putnik koji preporučuje ili prodaje robu, trgovački agent; **putovánj|e** *sr* udaljenost s jednim ili više odredišta koja se obuhvaćaju jednim polaskom na put i povratkom s puta [*službeno* ~*e*; *turističko* ~*e*; *poći na* ~*e*; *biti na* ~*u*]; **putòvati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* pùtujēm, *pril. sad.* pùtujūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** ići iz mjesta u mjesto, raznim sredstvima kretati se izvan mjesta stalnog boravka različitim povodima [~ *službeno*; ~ *privatno*]; biti na putu, putovanju **2. a.** kretati se na osobit način [*svjetlost putuje brže od zvuka*] **b.** biti upućivan na osobit način [*informacije putuju optičkim kablom*]; **putóvnica** *ž admin. neol.* isprava koja služi kao dozvola za putovanje iz jedne države u

drugu; putnica, pasoš △ ***diplomatska*** ~ putna isprava koju ministarstvo vanjskih poslova izdaje diplomatskim i konzularnim predstavnicima kao dokaz njihova statusa; putovnica koja se izdaje državnim dužnosnicima i diplomatskim i konzularnim predstavnicima te im daje poseban status; **pùtujūć|ī** *prid.* koji djeluje, radi i sl. na više mjesta poduzimljući putovanja [*~i repòrter*; *~e kazalište*]

◈ **Pûtnīk** m. os. ime, *zast.* ◇ *pr.* (prema zanimanju, *usp.* Cestar te kao putnik trgovac): **Pòtarić** (Samobor, Međimurje), **Pòtec** (Varaždin), **Pútak** (150, Donja Stubica, *Z* Slavonija. Moslavina), **Pȕtār** (260, Ivanec, Zagorje, Moslavina), **Pùtarek** (190, Ivanec, Zagorje, Novska), **Pûtnīk** (490, Sinj, Split, Slavonija), **Putníković** (Šibenik, Orahovica, *S* Dalmacija)

✧ *prasl.* i *stsl.* pǫtь (*rus.* put', *polj.* pąć), *stprus.* pintis ← *ie.* *ponth$_2$- (*lat.* pons: most, *grč.* póntos: more, pátos: put)

pȕta *ž reg.* drvena posuda (po tradiciji rad bačvara)

✧ *stvnjem.* puttina

pȕtālj *m* konj koji nad kopitom ima bijele biljege (kao oputu) // **pȕtast** *prid.* ⟨*odr.* pȕtastī⟩ koji ima bijeli biljeg nad kopitom; putalj, putonog (o konju)

◈ *pr.* (nadimačka): **Pȕtica** (170, Dubrovnik, *J* i sred. Dalmacija)

Pȕtālj *m geogr.* lokacija crkvice Sv. Jurja (iznad Kaštel-Sućurca), kojom je 852. knez Trpimir obdario splitskoga biskupa

pȕt|ar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *reg.* prehrambeni mliječni proizvod, dobiva se preradom slatkog ili kiselog vrhnja; maslac

✧ *njem.* Butter

pȕtatīvan *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji nije onakav kakav se čini da jest ili se predstavlja, koji nije pravi, nije istinit; tobožnji, umišljeni, pretpostavljen [*~ brak*]

✧ *lat.* putativus

putešèstvije *sr ekspr. razg.* putovanje, obilaženje raznih mjesta, tumaranje, lunjanje po svijetu

✧ *rus.* putešéstvie

pùtīr *m* ⟨G putíra⟩ *pravosl.* obredna čaša; kalež

✧ *grč.* potḗr: čaša

pȕto *sr* uže kojim se konjima i stoci sputaju prednje noge; putilo // **pȕtilo** *sr*, *v.* puto

pȕtokāz *m* **1.** vidljiv znak na cesti ili na ulici koji pokazuje smjer puta **2.** *pren.* rad, život i djela ljudska koja služe za poticaj [*dati ~*]

putònog *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima putaste noge (o konju) // **putònogast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* putonog

✧ *v.* puto + *v.* noga

pȕtopīs *m* književna vrsta u kojoj pisac iznosi svoje dojmove i zapažanja o zemljama, krajevima i gradovima kroz koje putuje // **putopísac** *m* ⟨G -sca, V pȕtopīšče, N *mn* -sci, G putòpīsācā⟩ pisac, autor putopisa; **pȕtopīsn|ī** *prid.* koji je svojstven putopisu, koji pripada putopisu [*~a proza*]

✧ *v.* put + *v.* pisati

putrefàkcija *ž* proces i stanje onoga što je trulo, gnjilo, u raspadanju; gnjilež, trulež, kvarež

✧ *lat.* putrefactio ≃ putris: truo + facere: činiti

pùtrīdan *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji je zahvaćen truljenjem; truo, gnjio, pokvaren

✧ *lat.* putridus: truo

Puttar (*izg.* Pȕtar), **Radomir** (1921–1994), hrv. povjesničar umjetnosti, teoretičar grupe »Gorgona« i »Novih tendencija«; pisac brojnih monografija o hrv. likovnim umjetnicima

Puttar-Gold (*izg.* Pȕtar-Gòld), **Nada** (1923–1987), hrv. pjevačica, mezzosopran široka raspona, operna prvakinja u Zagrebu, Berlinu, Frankfurtu na Majni

putto (*izg.* pȕto) *m lik.* u kiparstvu i slikarstvu, lik nagog ili lako odjevenog dječarca, krilatog ili bez krila; amoret

✧ *tal.* ← *lat.* putus

pùtunja *ž reg.* drvena posuda u kojoj se pri berbi nosi obrano grožđe

✧ *mađ.* puttony ← *njem.* Butte

puy (*izg.* pȕi) *m pov.* literarni i glazbeni festivali koje su od 11. do 16. st. priređivali cehovi obrtnika u Francuskoj

✧ *fr.*

pȕza *m bot.* jestiva gljiva listićarka (*Armillariella mellea*); medenjača

puzáši *m mn zool.* natporodica zmijolikih guštera zakržljalih udova

✧ *v.*. puzati

pȕzati (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* pȕžēm/pȕzām, *pril. sad.* pȕžūći/-ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** pomicati se dodirujući površinu donjim dijelom tijela ili nožicama (o gmazovima, kukcima); gmizati **2. a.** pomicati se na koljenima, četvoronoške ili potrbuške (o ljudima) **b.** (pred kim) *pren.* poniznim laskanjem zadobivati čiju naklonost; dodvoravati se, ulizivati se,

usp. puznuti **3.** vrlo polako kretati se ili voziti ili ploviti **4. a.** penjati se hvatajući se rukama i nogama za što **b.** rasti obavijajući se oko čega (o biljkama) // **pȕzav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji ima osobinu da puzi **2.** koji se dodvorava; **pȕzavac**[1] *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ **1.** *bot.* biljka koja puza (**4b**) **2.** *pejor.* onaj koji je puzav (**2**); **pȕzavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je puzav; **púzēć|ī** *prid.* **1.** kojemu je svojstvo da puzi, svojstvo onih koji puze **2.** koji se odvija polako (koji kao da puzi) [*~a kriza*; *~a diktatura*] △ *~a* ***revolucija*** *pol. žarg.* revolucija koja se izvodi nizom političkih pothvata bez oružane borbe s ciljem potpune promjene u društvu i društvenom uređenju; (u raznim sličnim vezama riječi) neprimjetan, postupak koji razne procese u društvu čini sporijima do uspona na društveni vrh i dok ne ovlada društvom u cjelini; **púzēćkē** (**púzēćki**) *pril.* puzeći; **púziti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* púzīm, *pril. sad.* púzēći, *gl. im.* púžēnje⟩ **1.** puzati **2.** lagano spadati s čega, omicati se, klizati se; **pȕznuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* pȕznēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* pȕznuo⟩, *v.* puzati, puziti

◆ *pr.* (nadimačka): **Pùzak** (150, Sesvete, Bjelovar, Zagorje), **Pȕzavac** (Osijek, Požega), **Pùzek** (Jastrebarsko, Karlovac), **Púzić** (120, Petrinja, Kaštela, Banovina), **Pùzigača** (Split, Zagreb), **Pùzigaća** (Rijeka, Buje), **Pȕzjāk** (100, Zaprešić, Zagreb), **Pùzović** (Zagreb, Buje, Rijeka)

✧ *prasl.* *pъlzati (*stsl.* plьzati, *rus.* polzát', *polj.* pełzać) ≃ *stengl.* folgian: slijediti

pȕzavac[2] *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ *zool.* **1.** vrsta zmijastih guštera (*Anguidae*) **2.** ptice (*Certhiidae*), penju se, pužu uz drvo i stijene (mali p. *Certhia familiaris macrodactyla*, kratkoprsti p. *C. brachydactyla ultramontana*)

✧ *v.* puzati

pȕzavica *ž bot.* **1.** mliječna puzavica (*Dendrocoelum lacteum*) **2.** biljka vitke stabljike kojom se obavija uz drugu ili uz stablo (ob. o samoniklim korovima); povijuša

✧ *v.* puzati

pùzlatka *ž zool.* Petrovo uho, *v.* Petrov △

puzzle (*izg.* pàzl) *m* **1.** slagalica **2.** problem, igra ili naprava koja traži inventivnost, razmišljanje ili sposobnost zaključivanja; zagonetka **3.** *pren.* predmet, situacija, osoba koja zbunjuje; zbrka, teškoća

✧ *engl.*

pûž *m* ⟨N *mn* púževi⟩ **1.** *zool.* mekušac koji puzi, s kućicom u koju se uvlači ili bez nje, iz razreda *Gastropoda* [*vinogradski ~*; *vrtni ~*] **2.** vrlo raširen rod takvih mekušaca **3.** (+ *potenc.*) *tehn.* **a.** *razg.* naprava koja ima oblik puževe kućice ili spirale **b.** posebna vrsta zupčanika u obliku vijka koji se upotrebljava u pužnim prijenosima; pužni vijak, beskrajni zavrtanj **4.** krajnji dio vrata na gudačkim instrumentima **5.** *pejor.* spora osoba // **pȕžast** *prid.* ⟨*odr.* pȕžastī⟩ *meton.* koji ima oblik puževe kućice, spiralan [*~i prijenosnik*]; **púžev** *prid.* koji pripada pužu [*~a kućica*]; **púževlj|ī** *prid.* koji pripada puževima [*~a kućica*]; **púževskī** *prid.* puževlji [*~ korak*]; **púževski** *pril.* kao puž, na način puža; **pȕžić** *m* **1.** *dem.* i *hip.* od puž **2.** (+ *potenc.*) ono što oblikom podsjeća na puževlju kućicu (vrsta tjestenine); **pûžjī** *prid.* koji je svojstven pužu, koji pripada pužu; **pûžnī** *prid.* koji je kao puž △ ~ ***prijenosnik*** *tehn.* vrsta zupčanog prijenosnika s pužnim zupčanikom i pužnim vijkom; ~ ***transporter***, *v.* pužnik; **púžnica** *ž anat.* dio ušnog kanala, spiralno zavijen dio ušnog labirinta (u njemu je Cortijev organ koji prima i analizira zvuk); **pûžnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ *tehn.* **1.** naprava za transport velikih količina materijala na kratkom putu; pužni transporter, pužni prijenosnik **2.** specijalna vrsta vijka, vijak bez kraja, upotrebljava se u pužnim prijenosnicima; pužni vijak, spiralni vijak

◆ *pr.* (nadimačka): **Pûž** (520, Opatija, Primorje, Koprivnica), **Pȕžār** (190, Pazin, Istra), **Pùžek** (Dugo Selo), **Púžin** (Karlovac, Jastrebarsko, Samobor)

✧ *prasl.* *pьlžь (*slov.* polž, *češ.* plž) ≃ *v.* puzati

pùžārka *ž* ⟨G *mn* -arākā/-ī⟩ *bot.* biljka (*Isopyrum thalictroites*) iz porodice žabnjaka (*Ranunculaceae*); turski bob

✧ *v.* puž

PVC *m kem. krat.* polivinil-klorid, termoplastično zrno (granula) koje se dobiva polimerizacijom vinil klorida, služi, ob. za pravljenje folija, oblaganje cijevi, kao izolacioni materijal i sl.; pevece

✧ *engl.* polyvinylchloride

Q

q, Q (*izg.* kv., kve) **1.** ⟨*indekl.*⟩ *lingv.* šesnaesto slovo latinske abecede koje se nalazi iza slova P; u hrvatskom pismu bilježi se pri vjernom (etimološkom) prenošenju tuđica [*Quasimodo*] **2.** *fiz.* znak stare jedinice mase centa (kvintal)

qānūn *m*, *v.* kanun

Q-gròznica (*izg.* kjû-~) *ž pat.* akutna zarazna bolest više vrsta domaćih i divljih životinja i ljudi uzrokovana *Coxiellom burnetti*, rikecioza koja zahvaća pluća, s groznicom, temperaturom, znojenjem
✧ *kalk.* prema *engl.* Q fever ≃ Q – query: ispitivanje + fever: groznica

QI *krat.*, *v.* *IQ*

Qing (**Ch'ing**) (*izg.* Čȉng) kineska carska dinastija (1644–1911), za njene vladavine teritorij se utrostručio a broj stanovnika narastao od 150 mil. na 450 mil., mnoge nacionalne manjine su se integrirale i uspostavila se jedinstvena nacionalna ekonomija

Qom (*izg.* Kȍm) *m* grad u središnjem Iranu, *JZ* od Teherana, 543.100 stan.; hodočasničko mjesto muslimana šijita (od 17. st.)

Q-ship (*izg.* Kjû-šȉp) *m pom.* trgovački ili ribarski brod preuređen za protupodmorničku borbu varkom (neratnički izgled); brod stupica
✧ *engl.* decoy ship

quadrille, *v.* kvadrilja

quadruplum (*izg.* kvadrùplum) *m glazb. pov.* u višeglasnom stavku (13. i 14. st.) naziv za četvrti glas
✧ *lat.*

Quaker, *v.* kveker

quark (*izg.* kvȁrk) *m fiz.* elementarna čestica koja izgrađuje hadrone (čestice koje interagiraju jakim interakcijama) i nikad se ne javljaju kao slobodne čestice; kvarkovi su fermioni spina 1/2 i nose 1/3 ili 2/3 elementarnog električnog naboja
✧ *engl.*, *konstr.* (naziv dao američki fizičar M. Gell-Mann 1963, prema tekstu u romanu J. Joycea *Finneganovo buđenje*)

quarterback (*izg.* kvòrterbek) *m sport* igrač u američkom nogometu; organizira fazu napada svoje momčadi
✧ *engl.*

quasar, *v.* kvazar

quasi- (*izg.* kvȁzi), *v.* kvazi-

Quasimodo (*izg.* Kvazimôdo) **1.** *knjiž.* lik iz romana *Zvonar crkve Notre-Dame* V. Hugoa, pojam tjelesno nakaznog čovjeka neobične dobrote i požrtvovnosti **2. Salvatore** (1901–1968), talijanski pjesnik, kritičar i prevoditelj; predvodio tzv. talijanske hermetičke pjesnike, nakon 2. svjetskog rata razvio se u snažnog i angažiranog pjesnika (*Vode i zemlje*, *Dati i imati*); Nobelova nagrada 1959.

quattrocento (*izg.* kvatročénto) *m pov. umj.* razdoblje u talijanskoj umjetnosti i književnosti rane renesanse; petnaesto stoljeće
✧ *tal.*

qubba (*izg.* kȕba) *ž rel.* u *S* Africi naziv za građevinu oblika kocke s kupolom u kojoj je grob sveca
✧ *arap.*

Québec (*izg.* Kebȅk) ili **Quebec** (*izg.* Kvibȅk) *m* **1.** *geogr.* pokrajina u *I* Kanadi, 1.540.680 km², 6,9 mil. stan. **2.** glavni grad istoimene pokrajine na rijeci St. Lawrencea **// kvèbečkī** *prid.* koji se odnosi na Quebec; **kvèbečki** *pril.* kao Kvebečanin, na način Kvebečana; **Kvèbečanin** *m* (**Kvèbečānka** *ž*) ⟨N *mn* Kvèbečani⟩ stanovnik Quebeca

Queneau (*izg.* Kenô), **Raymond** (1903–1976), francuski književnik; iz svog simbolističkog razdoblja zadržao sklonost za verbalnu dosjetku i crni humor pomoću kojih je svladavao duboki pesimizam i opsesivnu zaokupljenost smrću; u najpoznatijim djelima (*Stilske vježbe*, *Zazi u metrou*, *Plavo cvijeće*, *Ikarov let*) donosi kroniku običnih ljudi ispričanu jezikom u rasponu od svakodnevnog slenga do najbogatijeg poetskog govora

qui (*izg.* kvî) tko, ob. u: △ ~ ***pro quo*** (*izg.* ~ prô kvô) **1.** jedan za drugoga, tko umjesto koga **2.** *kazal.* jedno od sredstava dramske tehnike; zamjena osoba, zbrka ličnosti
✧ *lat.*

quid (*izg.* kvȉd) nešto, ob. u: △ ~ ***pro quo*** (*izg.* ~ prô kvô) **1.** nesporazum koji nastaje zamjenom jedne misli drugom neodgovarajućom **2.** *pol. žarg.* zamjena, uzajamni ustupci; nešto za nešto
✧ *lat.*

quidditas (*izg.* kvȉditas) *m fil.* ono što može biti, potencija za »biti«; štostvo
✧ *lat.*

Quidquid id est (timeo Danaos et dona ferentes) (*izg.* Kvȉdkvid ȉd ȅst (tȋmeo Dȁnaos ȅt dôna ferèntes)) (što god je to) bojim se Danajaca/Grka makar i darove nose
✧ *lat.*

Quien (*izg.* Kvìjen), **Krunoslav** (1915–1990), hrv. književnik, pjesnik (*Rime*, *Kameni grad*), prevoditelj (Petrarca), scenarist kratkometražnih (*Vrata Majstora Radovana* i dr.) i igranih filmova (*Kaja*, *ubit ću te* i dr.), dramaturg

quieto (*izg.* kviêto) *pril. glazb.* oznaka za interpretaciju: mirno, spokojno
✧ *tal.*

quilisma (*izg.* kvilìzma) *ž glazb. pov.* u neumatskoj notaciji ukrasni znak koji se nalazi uvijek između tonova uzlazne terce
✧ *lat.*

Quinault (*izg.* Kinô), **Philippe** (1635–1688), francuski pjesnik, pisac tragedija, tragikomedija i komedija, surađivao s P. Corneilleom (*Psiha*); zapamćen kao pisac libreta za opere J. B. Lullyja (*Kadmo i Hermiona*, *Prozerpina*, *Alcesta*) kojima je stvorio prototip francuske lirske tragedije

Quinn (*izg.* Kvȋn), **Anthony** (1915–2001), američki filmski glumac, proslavio se u filmu F. Fellinija *La strada*, dvostruki dobitnik Oskara (*Viva Zapata*, *Grk Zorba*, *Lawrence od Arabije*)

quintfagott (*izg.* kvìntfàgot) *m glazb.* manji fagot čiji je opseg za kvintu viši od normalnoga instrumenta; tenorfagot
✧ *tal.* ≃ *v.* kvinta + *v.* fagot²

quintus (*izg.* kvȉntus) *m glazb. pov.* u višeglasnim kompozicijama (15. i 16. st.) naziv za peti glas
✧ *lat.*

quipu (*izg.* kìpu) *m* ⟨G kìpua⟩ sustav brojenja koji su stvorile Inke; zasnovan na dekadskom principu, bilježi se čvorovima
✧ *šp.* ← *egz.* (*kečuan.*) khipu

quisling *m*, *v.* kvisling

Quito (*izg.* Kìto) *m* glavni grad Ekvadora, 1.049.318 stan., leži na visini od 2850 m

quod (*izg.* kvȍd) što, ob. u: △ ~ ***licet*** (*izg.* ~ lȉcet) početak fraze: ~ ***licet Iovi, non licet bovi*** (*izg.* ~ lȉcet Jôvi, nôn lȋcet bȍvi) što priliči Jupiteru, ne priliči govedu, odnosno što priliči nekoj osobi, ne priliči baš svakoj
✧ *lat.*

quodlibet (*izg.* kvȍdlibet) *m* **1.** *glazb.* oblik u kojem autor povezuje dvije ili više melodija ili tekstova različita karaktera u cjelinu, često za postizanje humorističkih efekata **2.** *v.* kvodlibet △ ***polifoni*** ~ *glazb.* (najvažniji od svih quodlibeta) čest u 15. i 16. st.; povezuje različite melodije s različitim tekstovima, često i na različitim jezicima, poštujući principe kontrapunkta
✧ *lat.*

quod periit, periit (*izg.* kvȍd pȅriit, pȅriit) što je propalo, propalo je; bilo pa prošlo *posl.*
✧ *lat.*

quod rarum, carum (*izg.* kvȍd rârum, kârum) što je rijetko, drago je
✧ *lat.*

quod scripsi, scripsi ili **quod scriptum est, scriptum est** (*izg.* kvȍd skrȋpsi, skrȋpsi/ skrȋptum ȅst, skrȋptum ȅst) što napisah, napisah/što je pisano, pisano je (iz *Evanđelja po Ivanu*)
✧ *lat.*

quorum (*izg.* kvôrum), *v.* kvorum

quo titulo? (*izg.* kvô tȋtulo?) s kojeg naslova?, kojim pravom?
✧ *lat.*

quousque (*izg.* kvoùskve) dokle △ ~ ***tandem***

abutere, Catilina, patientia nostra (*izg.* ~ tȁndem abutére Katilína paciència nȍstra) dokle ćeš, Katilino, iskorištavati našu strpljivost?
✧ *lat.*

quo vadis, Domine (*izg.* kvô vâdis, Dȍmine) kamo ideš, Gospodine?
✧ *lat.*

Qu Yuan ili **Ch'ü Yuan** (*izg.* Čù-Juȁn) (343–289. pr. Kr.), najraniji poznati kineski pjesnik i jedan od najvećih pjesnika drevne Kine; izvršio velik utjecaj na ranu kinesku poeziju (*Devet elegija*, *Pitanja nebu*, *Li sao*)

QWERTY (*izg.* kvérti) *m inform.*, ob. u: △ ~ ***tipkovnica*** *žarg.* naziv za vrstu tipkovnice sa standardnim rasporedom tipaka (prema početnim slovima prvoga reda gdje se nalaze tipke sa slovima)
✧ *engl.*

R

r, **R** **1.** ⟨*indekl.*⟩ *lingv.* **a.** (*m*) *fon.* treptajni (vibrantni), alveolarni, tekući (likvidni), usni (labijalni), poluotvorni (sonantni) glas [*ovaj r*] **b.** (*sr*) dvadeset i treće slovo hrv. latinice i šesnaesto (ili sedamnaesto) u većini drugih latiničnih sustava kojim se piše taj glas [*malo r*; *veliko R*] **c.** (*sr*) izvan konteksta [*ovo er*; ⟨*mn*⟩ *ova er*] **2.** *pov.* u glagoljici i bosančici oznaka za brojčanu vrijednost 100 **3.** *mat.* oznaka za polumjer kružnice ili kruga (radijus) **4.** *krat.* za rusku rublju i indijsku rupiju (i u nekim drugim zemljama gdje se valuta zove istim imenom) **5.** (R ili r) *fiz.* **a.** oznaka za staru jedinicu ionizirajućeg zračenja (röntgen) **b.** oznaka za plinsku konstantu **6.** (R) *kem.* oznaka za radikal **7.** (R) u poštanskom prometu oznaka za preporučeno pismo (od *fr.* recommandé(e): preporučeno) **8.** (R) u bibliotekarstvu oznaka za jedinicu u zbirci rijetkosti (prema *lat.* rara)

Ra *kem.* simbol za element radij

Râ *m mit.* egipatski bog Sunca, stvoritelj svega; faraoni su se smatrali njegovim sinovima, a poslije i njegovim utjelovljenjem; slikovno prikazivan s ljudskim tijelom i sokolovom glavom u Sunčevu krugu

Râb *m* ⟨G Rába⟩ **1.** *geogr.* otok u Kvarneru, *S* Jadran, 90,8 km², 9205 stan. **2.** naselje na otoku Rabu, 592 stan. // **Rábljanin** *m* (**Rábljānka** *ž*) ⟨N *mn* Rábljani⟩ stanovnik Raba; **râpsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Rab i Rabljane [*~a ulica*]

ȑab¹ *m zast.* sluga, rob [~ *Božji* vjernik]
✧ *stsl.* rabъ: sluga, *v.* rabiti

ȑab² *m* **1.** *reg.* gospodar **2.** (Rab) *isl.* Bog
✧ *tur.* Rabb ← *arap.* rabb

ràbab *m glazb.* **1.** *pov.* arapski gudački instrument s 1–3 žice, opisan u 10. st.; s ekspanzijom Arapa proširio se po sjevernoj Africi i dopro do Indije i Jave; rebab **2.** arapsko narodno gudačko glazbalo kruškolike ili trapezaste rezonantne kutije, ob. s dvjema žicama te kratkim gudalom
✧ *arap.*

Ràbac *m* ⟨G Ràpca⟩ naselje (u blizini Labina), 1373 stan. // **ràbačkī** *prid.* koji se odnosi na Rabac; **Ràpčanin** *m* (**Ràpčanka** *ž*) ⟨N *mn* Ràpčani⟩ stanovnik Rapca
◈ *pr.* (etnici): **Ràbac** (Pazin, Istra)

rabàdžija *m reg.* onaj koji prevozi robu zaprežnim kolima za nadnicu; kirijaš, arabadžija // **ȑabadžijskī** *prid.* koji se odnosi na rabadžije; **rabadžȉluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* rabadžijski posao, vozarenje, kolarski obrt
◈ *pr.* (prema zanimanju): **Arabàdžīć** (Zagreb, Split), **Ȓabadžija** (Đurđevac, Podravina, Prigorje), **Ȓabađija** (Đurđevac, Slavonija)
✧ *tur.* arabaci

rabàrbara *ž bot.* rod zeljastih trajnica (*Rheum*) iz porodice dvornika (*Polygonaceae*), u Europi se uzgaja nekoliko vrsta, upotrebljava se u kulinarstvu (*R. rhapontium*, *R. undulatum*), medicini (*R. officinale*, *R. palmatum*), služi i kao ukras; rapotnik, reved
✧ *tal.* rabarbaro ← *lat.* reubarbarum ← *grč.* rhâ bárbaron: barbarsko ra (Rhā: grčko ime za rijeku Volgu kraj koje biljka raste)

ȑabat *m ekon.* odbitak ili popust na prodajnu cijenu, što ga proizvođač daje trgovini ili trgovina na veliko trgovini na malo [*dati* ~; *odobriti* ~]
✧ *njem.* Rabatt ← *tal.* rabatto ≃ rabbattere: zatući

ràbata *ž* ⟨G *mn* ȑābātā⟩ *reg.* gredica uz staze u vrtu ili parku
✧ *fr.* rabattre: izgladiti, poravnati

Rabatta (*izg.* Rabàta), **Josip** (?–1601), povjerenik gradačkog nadvojvode Ferdinanda u Senju; oštrim mjerama pokušao obuzdati uskoke, što je dovelo do pobune i njegova ubojstva (opisao A. Šenoa u romanu *Čuvaj se senjske ruke*)

rabdomàntija *ž* sposobnost otkrivanja materijala skrivenih pod zemljom, osobito ruda i izvora vode, uz pomoć vilinskih rašalja, *usp.* radiestezija // **rabdòmant** (**rabdomȁnt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ onaj koji se bavi rabdomantijom; rašljar; **rabdòmantkinja** (**rabdòmantica**) *ž*, *v.* rabdomant; **rabdòmantskī** *prid.* koji se odnosi na rabdomantiju i rabdomante
✧ *grč.* rhábdos: štap, prut + -MANTIJA

rabdomìōm *m* ⟨G rabdomióma⟩ *pat.* dobroćudni tumor mekih tkiva
✧ *lat.* rhabdomyioma ≃ *grč.* rhábdos: štap, prut + *v.* miom

rabdomiosàrkōm *m* ⟨G rabdomiosarkóma⟩ *pat.* zloćudan sarkom mekih tkiva
✧ *nlat.* rhabdomyiosarcoa ≃ *v.* rabdomiom + *v.* sarkom

rabdovírusi *m mn* ⟨N ràbdovīrus⟩ *biol.* virusi koji pripadaju porodici *Rhabdoviridae*, izazivaju stomatitis i bjesnoću
✧ *grč.* rhábdos: prut, štap + *v.* virus

Rabelais (*izg.* Rablȇ), **François** (?1494–1553), francuski liječnik, humanist i pripovjedač; uz Montaignea najznačajnija figura francuske renesanse; životno djelo fantastično-satirično-epikurejski roman u 5 knjiga o Gargantui i Pantagruelu, genijalna satira života suvremenika, kritika društvenih institucija (samostani, sudovi, sveučilište), osuđuje tiraniju skolastike i vjerski fanatizam hugenota i papista; snagom komike ravan Cervantesu i Molièreu

ràbfak *m* ⟨N *mn* -aci⟩ *pov. ideol.* kratica za Radnički fakultet u SSSR-u
✧ *rus.* Rabóčij fakul'tét

rȁbi *m* ⟨G -ja⟩ *jud.* **1.** *pov.* **a.** počasni naziv židovskih teologa koji su od 1. do 6. st. interpretacijom Biblije i drugih priloga pridonijeli stvaranju Talmuda **b.** (Rabi) ime kakvim su Isusa zvali njegovi učenici **2.** svaki ugledni teolog i mudrac u židovstvu **3.** *v.* rabin **4.** *pren. ekspr.* učitelj ili uzor u književnom stvaranju // **ràbīn** (**rȁbi**) *m* ⟨G rabína⟩ *jud.* **1.** vodeća duhovna i teološka ličnost u židovskim općinama **a.** u srednjovjekovnim općinama imao i funkciju suca te moralnog autoriteta **b.** u suvremenom židovstvu službenik židovske zajednice koji u sinagogi vodi službu Božju, drži propovijedi, tumači Bibliju i Talmud, često obavlja i dužnost vjeroučitelja △ ***vrhovni*** ~ naslov prvoga rabina (u smislu hijerarhije) u nekim državama; **rabìnāt** *m* ⟨G rabináta⟩ **1.** čast i dostojanstvo rabina **2.** ured rabina **3.** organizacija rabina na određenom području; **ràbīnskī** *prid.* koji se odnosi na rabina
✧ *lat.* rabbi ← *grč.* rhabbí ← *hebr.* rabbī: moj gospodar (rabh: učitelj + -i: moj)

rȃbies *m* **1.** *pat.* virusna infekcija tijekom koje nastaje smrtonosni encefalitis, prenosi se ugrizom bolesnih životinja, katkad i dodirom sa zaraženim čovjekom ili životinjom; bjesnoća **2.** bijes, pomama
✧ *lat.* rabies ≃ rabere: ludovati, bjesnjeti

rabíja *ž reg.* žestoko izražena srdžba; bijes, gnjev, jarost // **rȁbijātan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji je sklon gnjevu, spreman na tučnjavu; goropadan, bijesan, bjesomučan **2.** koji je surov; grub, nasilan; **rabíjati** *nesvrš.* ⟨*prez.* rabìjām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *rij.* jako se srditi, bjesnjeti, biti jarostan; **rȁbijātno** *pril.* na rabijatan način, grubo, bijesno, razbješnjelo; **rȁbijātnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je rabijatan; bijes, bjesomučnost, razbješnjelost
✧ *tal.* rabbia

Rabin (*izg.* Rȁbin), **Jichak** (1922–1995), izraelski general i političar, načelnik generalštaba u ratu 1967, predsjednik vlade 1974–1977. i 1992–1995; s J. Arafatom potpisnik izraelsko-palestinskog mirovnog ugovora i dobitnik Nobelove nagrade za mir 1994; ubijen u atentatu izraelskog ekstremističkog fanatika

rábiti (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* rȃbīm, *pril. sad.* rábēći, *prid. trp.* rȃbljen, *gl. im.* rábljēnje⟩ trošiti što, ob. ograničenog trajanja; upotrebljavati [~ *sredstvo za pranje suđa*] // **rȃbljen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je iz druge ruke [~*a knjiga* knjiga koju je već tko čitao; kakva se kupuje u antikvarijatu, knjiga iz druge ruke]; upotrebljavan, trošen △ ~***a marka*** *filat.* poništena marka, takva koja je bila u poštanskom prometu, *opr.* nerabljen; ~***a roba*** stara roba, stara odjeća; **rȃbljenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je rabljeno
✧ *prasl.* *orbiti (*stsl.* rabiti, *polj.* robić: raditi), *v.* rob

ràbota *ž* **1.** *pov.* obveza težačkog rada prema

zemljoposjedniku ili prema feudalcu; tlaka, kuluk, beglučenje **2.** *pren. pejor.* sumnjiva aktivnost, djelatnost usmjerena protiv koga ili čega // **ràbetnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ *reg. rij. zast.* radni dan, *usp.* djelatnik (3); **rabòtati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *ekspr.* teško raditi **2.** *reg.* raditi **3.** *pov.* ići na tlaku; kulučiti; **ràbotnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ *pov.* sluga, kmet, težak, poslenik; **ràbōtnīčkī** *prid.* koji se odnosi na rabotu i rabotnike

✧ *rus.* rabóta: rad, posao

rabùlist (**rabulȉst**) *m* onaj koji izvrće smisao, onaj koji se služi rabulistikom; sofist // **rabulȉstičkī** *prid.* koji se odnosi na rabulistiku i rabuliste; **rabulȉstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** *pravn.* krivo tumačenje zakona **2.** *pren.* izvođenje lažnih zaključaka iskrivljavanjem značenja riječi; sofistika; **rabùlistkinja** (**rabùlistica**) *ž*, *v.* rabulist

✧ *njem.* Rabulist ≃ *lat.* rabula: loš odvjetnik, odvjetnik-galamdžija; rabere: bjesnjeti

Rȁbuzin, Ivan (1921), hrv. slikar naivac; u maštovitim krajobrazima i nadnaravnim prizorima kao svoj likovni izraz koristi točke, krugove i krivulje živih boja

Rȁc[1] *m pov. ekspr.* Srbin (ob. u panonskim krajevima dokle dopire imenovanje naroda po mađarskom jeziku i shvaćanju) // **rȁckī** *prid.* koji se odnosi na Race; **rȁcki** *pril.* kao Rac, na način Raca; **Rȁckinja** *ž*, *v.* Rac[1]

◈ *pr.* (etnici): **Râc** (410, Sesvete, Podravina, Slavonija), **Racánović** (Vinkovci, Zaprešić)

Rȁc[2], **Koloman** (1863–1937), hrv. klasični filolog i vrstan prevodilac antičkih autora (*Antologija stare lirike grčke*)

rȁca *ž* ⟨G *mn* râcā⟩ *reg.* patka // **rácak** *m* ⟨G rácka, N *mn* rácki⟩ patak; **rȁcica** *ž hip.* od raca; **rȁčica** *ž dem.* i *hip.* od raca

◈ *pr.* (nadimačka ili prema zanimanju): **Rȁca** (Buje, Dalmacija, Baranja), **Rȁcan** (160, Pula, Istra), **Rȁcar** (Rijeka, Istra)

✧ *furl.* ratse

racemáti *m mn* ⟨N racèmāt, G racemáta⟩ *kem.* produkti procesa racemizacije optički neaktivne smjese jednakih količina desnog i lijevog izomera optički aktivnog kemijskog spoja; soli ili esteri grožđane kiseline // **racemizácija** *ž kem.* pretvaranje optički aktivnog spoja u optički neaktivan oblik sve do racemične smjese

✧ *lat.* racemus: grozd + -AT(I)

râcij|a[1] *ž* **1.** iznenadna i prostorno ograničena policijska potraga za sumnjivim osobama [*provesti ~u*; *izvesti ~u*] **2.** *pov.* pljačkaški pohod muslimana, ob. protiv kršćana (na Sredozemlju i drugdje)

✧ *tal.*, *fr.* razzia ← *arap.* rhāzyah (rhazáwa): ratni kazneni pohod

râcija[2] *ž zast.* odmjerena količina hrane za određeno vrijeme, dnevni obrok // **racionírānje** *sr ekon.* administrativno raspodjeljivanje sredstava robnoga fonda (hrane, sirovine i dr.) u iznimnim stanjima (ratnim, poslije elementarnih nepogoda, u sprečavanju špekulativnog dizanja cijena i sl.); **racionírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* raciònīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** raspodijeliti, odmjeriti/odmjeravati obroke **2.** planskom raspodjelom ograničiti/ograničavati potrošnju neke robe

✧ *njem.* Ration ← *fr.* ration ≃ *lat.* ratio

Rȁcīn, Kočo (1908–1943), makedonski književnik; zbirkom *Beli mugri* (objavljena 1939. u Zagrebu) najavio oživljavanje poezije na makedonskom jeziku; poginuo kao sudionik NOB-a

Racine (*izg.* Rasȋn), **Jean** (1639–1699), francuski dramski i lirski pjesnik i dramatičar (kapitalne klasicističke drame *Andromaha*, *Britanik*, *Ifigenija*, *Fedra*), rigorozno poštuje pravilo »triju jedinstava«, čistoću stila i dramske strukture; »od svih se pjesnika Racine najviše približio glazbi u najčistijem smislu« (Valéry)

rȁcio *m*, *v.* ratio

rȁcionāl|an *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji je zasnovan na razumu; razuman, razborit, odmjeren **2. a.** koji je dobro zamišljen; praktičan **b.** koji je umjeren u utrošku vremena, građe, novca, prostora itd. △ *~**na funkcija*** *mat.* funkcija zadana u obliku razlomka kojem su u brojniku i nazivniku polinomi; *~**na psihologija*** *term.* učenje o naravi i djelovanju duše, promatrane kao središte intelektualnih i moralnih fenomena (C. Wolff); *~**ni broj*** *mat.* broj koji se može predočiti kao kvocijent dvaju cijelih brojeva // **racionàlist** (**racionalȉst**) *m* onaj koji naučava ili pristaje uz racionalizam; **racionalȉstičkī** *prid.* koji se odnosi na racionalizam i racionaliste; **racionalȉstički** *pril.* kao racionalist, na način racionalista; **racionàlistkinja** *ž*, *v.* racionalist; **racionalizácija** *ž* **1.** prilagođavanje troškova

raspoloživim prihodima i drugim sredstvima i potrebama države, institucije, društvene organizacije, obitelji itd. **2.** ukupnost mjera za povećavanje proizvodnosti i smanjenje troškova u nekoj djelatnosti **3. a.** *psih.* nesvjesni obrambeni mehanizam kod kojega osoba pokušava osjećaje ili ponašanje, koji bi inače bili neprihvatljivi, opravdati ili na prihvatljiv način učiniti svjesno podnošljivima **b.** razumsko objašnjavanje, analiziranje i/ili opravdavanje nekog postupka **4.** *mat.* postupak kojim se neki razlomak koji ima iracionalan nazivnik pretvara u razlomak jednake vrijednosti s racionalnim nazivnikom; **racionalȉzam** *m* ⟨G -zma⟩ *fil.* učenje prema kojemu je razum izvor svake spoznaje, nedvojbeno sposoban utvrditi bitak, te je nadređen iskustvu koje samo pomaže da razum dođe do punog izražaja; sve što postoji ima neki razložni uzrok postojanja pa u pravilu nema ničega što se ne bi moglo razumjeti; najznačajniji predstavnici: R. Descartes, B. Spinoza, G. W. Leibniz; **racionalȉzātor** (**racionalizâtor**) *m* ⟨G racionalizátora⟩ onaj koji razboritom organizacijom rada i učinkovitim rasporedom vremena pospješuje posao i smanjuje troškove; **racionalȉzātorica** *ž*, *v.* racionalizator; **racionalizírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* racionalizīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** učiniti racionalnim, provoditi racionalizaciju **2.** *fil.* svesti ili svoditi u okvire razuma; **rȁcionālno** *pril.* s racionalnošću, pod pretežnim utjecajem razuma, *opr.* emocionalno, iracionalno; **racionálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je racionalno

✧ *njem.* rational ← *lat.* rationalis ≃ ratio: razum, um

racket (*izg.* rȅket) *m*, *v.* reket[1], reket[2] // **racketer** (*izg.* rȅketer) *m*, *v.* reketar; **racketering** (*izg.* rȅketering) *m*, *v.* reketarstvo; **rackets** (*izg.* rȅkets) *m sport* brza igra odbijanja lopte reketom o zidove igrališta

✧ *engl.*

racon (*izg.* ràkon) *m pom.* pasivni radarski far

✧ *engl.* **Ra**dar Bea**con**

Rȁča *ž* selo na Savi // **Rȁčan** (**in**) *m* (**Rȁčānka** *ž*) ⟨N *mn* Rȁčani⟩ stanovnik Rače; **ràčanskī** *prid.* koji se odnosi na Raču i Račane (na mjesta koja imaju kao drugi član Rača – Nova/Stara Rača)

◆ *pr.* (etnici): **Rȁčan** (160, Đurđevac, Slavonija, Moslavina, *v.* i rȁd[1])

Ràčan, **Ivica** (1944), hrv. političar, od 1972. član rukovodećih tijela SKH, 1986–1990. član Predsjedništva CK SKJ, 1989–1990. predsjednik CK SKH, od 1990. predsjednik SDP-a, 2000–2003. predsjednik Vlade Republike Hrvatske

Rȁčić, **Josip** (1885–1908), hrv. slikar i grafičar, član minhenskog kruga, *v.*, jedan od utemeljitelja hrvatske moderne (*Majka i dijete*, *Pont des Arts*, *U Luksemburškom parku*, *Dama s rukavicom*); odlučni zagovornik samosvojnosti umjetničkog stvaralaštva (»čisto slikarstvo«); navodno počinio samoubojstvo u Parizu

Ràčinōvci *m mn* naselje (u blizini Županje), 996 stan.

Ràčki **1. Franjo** (1828–1895), hrv. povjesničar i političar, kanonik, jedan od vođa Narodne stranke, prvi predsjednik JAZU (1866–1886) i autor mnogobrojnih rasprava s područja povijesti znanosti, hrvatske povijesti i povijesti drugih južnoslavenskih naroda (*Nutarnje stanje Hrvatske prije XII vieka*) **2. Mirko** (1879–1982), hrv. slikar pejzaža, portreta i figuralnih kompozicija s alegorijskim i biblijskim temama (ilustracije za Danteovu *Božanstvenu komediju*, *Francesca da Rimini*, *Prijelaz preko Aheronta*)

rȁčlati (**rȁšlati**) *nesvrš.* ⟨*prez.* rȁčlām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** izgovarati (individualno) glas »r« s nedovoljnim brojem titraja i nedovoljno energično, tako što je vrh jezika relativno udaljen od alveola **2.** izgovarati glas »r« u predjelu mekog nepca ili grleno // **rȁčlavac** *m* ⟨G -vca, N *mn* -vci⟩ *podr.* onaj koji račla; **rȁčlavica** *ž*, *v.* račlavac; **rȁčlavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji račla; **rȁšlati** (∅) *nesvrš.*, *v.* račlati

✧ *njem.* ratschen

ràčūn *m* ⟨G račúna⟩ **1.** operacija (ili niz operacija) koja se odnosi na kombinacije brojeva ili na veličine [*algebarski* ~; *infinitezimalni* ~; *diferencijalni* ~; *integralni* ~; *kamatni* ~] **2.** tehnika rješavanja aritmetičkih problema; računanje **3.** unaprijed promišljena sredstva za obavljanje nekog pothvata; proračun **4.** stanje primitaka i izdataka, evidencija o dugovanjima i potraživanjima; obračun **5.** sastavni dio naziva u knjigovodstvu i bankarskom poslovanju [*tekući* ~; *žiro* ~; *bankovni* ~] **6.** *meton.* potvrda o kupnji s oznakom količine i cijene pojedinih artikala i ukupnim

iznosom [*izdati ~*] **7.** novčani iznos utrošene robe i iskorištenih usluga [*za čiste ~e*] △ ~ ***izjednačenja*** *mat.* računanje najvjerojatnije vrijednosti pogreške i razdiobe ostalih vrijednosti pogrešaka oko nje; ~ ***varijacija*** *mat.* disciplina u kojoj se određuju maksimalne ili minimalne vrijednosti integrala u određenim uvjetima; ~ ***vjerojatnosti*** *mat.* aritmetički postupak kojim se nastoji izračunati stupanj vjerojatnosti nekih događaja // **računálac** *m* ⟨G -lca, N *mn* -lci, G račùnālācā⟩ onaj koji radi na računalu; kompjuteraš; **računálčev** *prid.* koji pripada računalcu; **račùnālka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* računalac; **ràčunālnī** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na računala i rad s računalom; **račùnalo** *sr* **1.** sprava ili uređaj koji služi za računanje i obrađivanje brojčano iskazanih podataka **2. a.** *pov.* pomagalo za računanje [*mehaničko ~* (abak); *logaritamsko ~*] **b.** kompjuter [*elektroničko ~*] **c.** *v.* računar (3) △ ***osobno*** ~ kompjuter za osobnu uporabu s operacijskim sustavom za jednog korisnika (*engl.* Personal Computer; PC); ***prijenosno*** ~ kompaktni kompjuter smanjenih dimenzija i težine namijenjen korištenju izvan ureda ili kuće, za takav rad koristi napajanje iz vlastitih akumulatorskih baterija; prijenosnik, laptop, notebook; ***stolno*** ~ svaki kompjuter koji nije namijenjen prenošenju; desktop, *opr.* ***prijenosno*** ~; **računálstvo** *sr term.* znanstvena disciplina o obradi podataka elektroničkim računalima, djelatnost i djelokrug rada s računalima; informatika, računarstvo; **račùnāljka** *ž* ⟨D L -ljci, G *mn* -ī⟩ učilo koje služi da se pomicanjem i razmještanjem zrna po žicama uče i uvježbavaju osnovne računske radnje; **račùnār** *m* ⟨G računára⟩ **1.** *zast.* računarac **2.** *v.* računalo (**2b**) **3.** naprava za računanje jednostavnijih matematičkih zadataka; kalkulator, digitron, računalo; **računárac** *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci, G račùnārācā⟩ *razg.* onaj koji sređuje i vodi računske poslove (u računovodstvu ili u knjigovodstvu); **računárčev** *prid.* koji pripada računarcu; **račùnārka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* računarac; **račùnārskī** *prid.* koji se odnosi na računare; **račùnārski** *pril.* kao računari, na način računara; **računárstvo** *sr* **1.** djelatnost i djelokrug rada s računarom **2.** *v.* računalstvo; **račùnati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez:* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** utvrđivati, određivati pomoću računa, obavljati računsku radnju, izvoditi račun; izračunavati **2.** procjenjivati, određivati cijenu; cijeniti **3.** *razg.* prebirati u mislima; smišljati, ispitivati [*kao računam bolje mi je sutra ustati ranije*] **4.** namjeravati, planirati [~ *s kim, s čim* imati u vidu koga ili što, uzimati u obzir] **5.** (da) nadati se [*računam da ćeš doći*]; **račùnčić** *m dem.* od račun; **račùndžija** *m razg. pejor.* onaj koji sve radi s računom, iz koristoljublja; **račùnica** *ž* **1.** računska knjiga, udžbenik iz računa, aritmetike **2.** račun, plan, namjera (s pretpostavkom dobitka); **ràčūnskī** *prid.* koji se odnosi na račun, na račune i na računanje [*~e knjige*; *~i izvadak*; *~a radnja*; *osnovne ~e operacije*; *~i stroj*]; **ràčūnski** *pril.* zasnovano na računu, s računom; (postupiti) računajući, s pomoću računa, računskom operacijom; **račúnstvo** *sr konstr.* *neodom.*, *v.* aritmetika

♦ *pr.* (nadimačko): **Račùnica** (120, Šibenik)

✧ *roman.* (? *furl.*), *lat.* ratio: razlog, um

računovòdstvo *sr* **1.** vođenje računskih knjiga, sustavno praćenje, bilježenje primitaka i izdataka, kretanje i promjena imovine u poslovanju te utvrđivanje dobiti, *usp.* knjigovodstvo **2.** osoblje ili odjel koji takve poslove vodi // **računovòdstvenī** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na računovodstvo [~ *poslovi*]; **računòvođa** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *razg.* službenik u računovodstvu, osoba koja vodi računovodstvene knjige; **računòvotkinja** *ž*, *v.* računovođa

✧ *v.* račun + *v.* voditi

ȑačva *ž* ⟨G *mn* ȑāčāvā/-ī⟩ (ob. *mn*) **1.** prirodni rast drveta ili biljke koji završava na dva ili više krakova [~ *hrasta*; ~ *vrbe*]; rasohe, rasoha, rašlje **2.** predmet ili naprava takva izgleda // **ȑačvast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ podijeljen u račve, koji se račva; dvokrak; **ȑačvati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ dijeliti se u dva kraka

✧ ? ≃ *rus.* ročít': okačiti, pričvrstiti

râd[1] *m* ⟨L rádu, N *mn* ràdovi, G ràdōvā⟩ **1. a.** svjesna i svrsishodna djelatnost radi postizanja korisnog učinka za zadovoljenje osobnih ili proizvodnih potreba [*fizički ~*; *umni ~*; *proizvodni ~*] **b.** skup djelatnosti ili napora potrebnih da se nešto proizvede, da se postigne određeni rezultat **2.** obavljanje posla uz naknadu, plaćena djelatnost, aktivnost u okvirima dogovora, ugovora, radnog odnosa i vremena; posao **3. a.** (ob. *mn*) djela-

tnost jednog istraživača ili ekipe **b.** napisani ili objavljeni rezultati istraživanja [*tiskani ~*; *doktorski ~*; *diplomski ~*] **4.** kretanje, djelovanje, koje dovodi do korisnog rezultata; funkcioniranje [*~ stroja*; *~ organa*] **5. a.** neposredan (kemijski, mehanički i dr.) utjecaj; djelovanje **b.** promjena oblika djelovanjem vlage, sušenjem itd. [*~ materijala*] **6.** način na koji je oblikovan predmet ili građa; izvedba **7.** proizvod rada; tvorevina, djelo **8.** *fiz.* **a.** mehanička energija što je u danom vremenu proizvodi skup sila **b.** fizikalna veličina određena umnoškom vrijednosti sile i puta na kojem sila djeluje; jedinica rada joule (J) **9.** (*mn*) značajni pothvat koji zahtijeva velike napore i ulaganja [*javni ~ovi*] △ ***burza ~a*** ustanova za reguliranje radnih odnosa, za zapošljavanje, tržište radne snage; ***minuli ~*** *term.* ono što je ostvario radnik ili službenik u radnoj aktivnosti do časa kad se obračunava; ***prisilni ~*** *pov.* rad kao djelatnost kojoj se podvrgavaju zatvorenici; ***~ na crno*** rad koji nije službeno prijavljen i registriran; ***udruženi ~*** *pov.* u teoriji samoupravnog socijalizma (1970-ih i 1980-ih) termin za radnike koji rade i privređuju te zajednički dijele ostvarenu dobit [*organizacija udruženog ~a*, *ideol.* poduzeće]; ***višak ~a*** rad koji ostaje po odbitku potrebnog rada i koji stvara višak proizvoda i višak vrijednosti // **r̀adenica** *ž*, *v.* radenik; **r̀adenīk** *m* ⟨V -īčē, N *mn* -īci⟩ *rij. ekspr.*, *v.* marnik; **rádilica** *ž* **1.** *tehn.* dio stapnog stroja koji pravocrtno gibanje klipa pretvara u kružno gibanje pogonske osovine; koljenčasto vratilo **2.** robot, stroj, android ili lik iz znanstveno-fantastičnih filmova za obavljanje fizičkih poslova **3.** *zool.* pčela koja gradi saće, prerađuje nektar u med, ne liježe jaja, ali odgaja potomstvo; **r̀adin** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji puno i rado radi; marljiv, radišan; **r̀adino** *pril.* na radin način; **r̀adinōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je radin △ ***kućna ~*** *ekon.* posao koji se za tržište radi u kući; **radióna** *ž reg.* radionica, *v.*; **radiónic|a** *ž* **1. a.** prostorija u kojoj se obavlja neki obrt, gdje se nešto izrađuje ili popravlja, ob. ručno **b.** odjel u tvornici u kojem se obavlja neki specifični tip posla **2. a.** *term.* mjesto gdje se radi [*znanstvena ~a*; *likovna ~a*]; atelje **b.** danas, organizirani tečaj pod vodstvom stručnjaka [*~a kreativnog pisanja*; *dramske ~e*]; **radióničkī** *prid.* koji se odnosi na radionicu i radionice; **r̀adiš|a** *m* ⟨N *mn* -e⟩ vrijedan, radin čovjek, dobar radnik; pregalac △ ***Hrvatski ~a*** *pov.* zadruga za školovanje obrtnih kadrova; **r̀adišan** *prid.* ⟨*odr.* -šnī⟩ radin, vrijedan, marljiv; **r̀adišno** *pril.* na radišan način, s radišnošću; vrijedno, marljivo; **r̀adišnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je radišan; marljivost; **ráditi** *nesvrš.* ⟨*prez.* rādīm, *pril. sad.* rádēći, *prid. trp.* rāđen, *gl. im.* ráđēnje⟩ **1.** (što) **a.** obavljati posao, sustavno ulagati napore da se postigne neki rezultat **b.** biti zauzet poslom, biti angažiran na poslu [*~ kao konj (mazga)*, *žarg.* teško, mnogo raditi] **c.** baviti se nekom djelatnošću kao zanimanjem, obavljati neku djelatnost uz naknadu [*~ u školi, tvornici*] **2.** (oko čega, na čemu) truditi se oko čega, nastojati da što uspije [*on radi na našoj stvari*]; djelovati, činiti, postupati **3.** (∅) **a.** biti u stanju aktivnog djelovanja; funkcionirati, obavljati poslovnu aktivnost; poslovati **b.** *lov.* tražiti i podizati divljač (o psu) **4.** (*3. l. jd*) (u raznim vezama riječi) u zn. da djeluje riječ uz koji *gl.* raditi stoji, da se pojavljuju posljedice, da se osjeća prisutnost čega [*strah radi* zavladao je strah; *vrijeme radi* dolaze promjene s protjecanjem vremena]; činiti svoje; **r̀adljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *ekspr.* radišan; **r̀adljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je radljiv; **rādn|ī** *prid.* koji se odnosi na rad, koji je u vezi s radom, koji služi za rad △ ***~a jedinica*** dio zaposlenih u poduzeću ili ustanovi koji u procesu rada predstavljaju cjelinu i imaju određenu samostalnost; ***~a knjižica*** javna isprava koja služi za dokazivanje stručnosti, kvalifikacije, radnog staža i pojedinih prava iz socijalnog osiguranja; ***~a snaga*** ukupnost svih radno sposobnih ljudi u nekoj zajednici; skup ljudi koji su plaćeni za svoj rad; ***~a škola*** smjer u pedagogiji koji zagovara približavanje nastave i odgojnog sustava općem procesu rada bez verbalizma i knjiških metoda; ***~a zajednica*** svi zaposleni (radnici i službenici) u jednom poduzeću ili ustanovi; ***~i dan*** vrijeme koje se provodi na radu u jednom danu; ***~i jezik*** jezik na kojem se odvija rad nekog tijela ili konferencije; ***~i odnos*** odnos između posloprimca i privatnika, poduzeća, ustanove ili države, kao poslodavca; skup prava i obveza koji jest (ili bi trebao biti) reguliran individualnim ili kolektivnim ugovorom; ***~i posjet*** *dipl.* posjet visokih državnih pred-

stavnika stranoj zemlji, koji ima neslužbeni, radni značaj bez ceremonijala i protokolarnih elemenata; *~i* ***spor*** spor između radnika i poslodavca oko ugovorenih ili zakonskih prava i obveza nastao iz radnog odnosa; *~i* ***staž*** vrijeme, ob. mjereno godinama, koje treba provesti na radu da bi se stekla neka prava koja iz toga proizlaze (godišnji odmor, mirovina itd.), vrijeme provedeno u radnom odnosu; *~o* ***pravo*** skup pravnih propisa koji uređuju radne odnose između posloprimca i poslodavca; *~o* ***vrijeme*** pravnim propisima ili sporazumom utvrđeno vrijeme u kojem je radnik dužan osobno obavljati određeni posao; **râdnica** *ž, v.* radnik; **râdničin** *prid.* koji pripada radnici; **râdničk|ī** *prid.* koji se odnosi na radnike △ *~a* ***klasa*** *ideol.* društvena klasa koju čine radnici, oni koji žive od prodavanja svoje radne snage; proletarijat, radništvo; *~i* ***pokret*** *pov.* ukupnost političkog, ideološkog i socijalnog organiziranja radnika; *~i* ***savjet*** *pov.* najviše izborno upravno tijelo u poduzeću ili ustanovi u okviru radničkog samoupravljanja; *~o* ***samoupravljanje*** *pov. ideol.* politički sustav od 1950. do 1990. koji se trebao temeljiti na pravu radnika da raspolažu dohotkom poduzeća u društvenom vlasništvu i da stječu ostala prava koja proizlaze iz društvenog vlasništva nad sredstvima za proizvodnju (u projektu samoupravnog socijalističkog društva); **râdnički** *pril.* kao radnik, na način radnika; **râdnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ **1. a.** onaj koji uz naknadu obavlja pretežno fizičke poslove, koji se bavi fizičkim radom **b.** *ideol. pol.* član radništva kao klase **2.** onaj koji nije vlasnik u okviru obrta, poduzeća i sl. **3.** onaj koji dobro radi, koji se odlikuje dobrim umnim ili fizičkim radom [*on je pravi ~!*] **4.** mrav koji radi (dobavlja hranu, održava gnijezdo, njeguje mlade) △ ***član*** *~* status člana u nekim kulturnim organizacijama; ***kulturni*** *~* onaj koji djeluje u javnosti, u kulturi; djelatnik; ***sezonski*** *~* onaj koji radi povremeno, u sezoni kakvih radova i poslova; **râdnīštvo** *sr zb.* društveni sloj radnika; radnici; **râdno** *pril.* tako da se radi, da se provede u radu; **rádnja** *ž* **1. a.** akt, čin, pokret **b.** postupak, djelo **c.** *mat.* način, oblik izračunavanja; operacija (četiri računske radnje: zbrajanje, oduzimanje, množenje, dijeljenje) **2.** pismeni uradak; rad (3b) **3.** *lingv.* jedno od tri značenja glagola i glagolskih imenica koje sadržava djelovanje vršitelja radnje **4.** lokal u kojem se proizvodi i ujedno prodaje [*pekarska ~; zlatarska ~*] **5.** slijed zbivanja i događaja u književnom djelu i u filmu [*~ u filmu je napeta*]

◈ m složena os. imena (narodna, jedna od najfrekventnijih antroponimijskih osnova, kod muških imena označuje da je rođenje sina uvijek bilo radost u obitelji): **Drȁgorad**, **Mȉlorad** i sl., **Rȁdidrug** *zast.*, **Ràdivōj**, **Rȁdman**, **Rȁdobrad** *zast.*, **Rȁdogost** (**Rȁdigost**) *zast.*, **Rȁdomīl** (**Rȁdimīl**), **Rȁdomīr** (**Rȁdimīr**), **Rȁdogoj**, **Ràdoljūb**, **Ràdoslav**, **Rȁdovān**; *hip.*: **Ràčan**, **Rȁdak**, **Ràdan**, **Rȁdas**, **Ráde**, **Ràdeka**, **Ràden**, **Rȁdeta**, **Rȁdica**, **Rádić**, **Rȁdīn**, **Ràdiša**, **Ràdoje**, **Rádonja**, **Rȁdoš**, **Rȁduč**, **Rȁdul**, **Rȁdun**, **Rȁđa**, **Rȁđen**, **Rájko**, **Rájo**, **Ráko** itd., *usp.* Hilarij, Veseljko, *v.* i Obrad; ž. os. imena: **Ràdmila**, **Rȁdoslava**; *hip.*: **Ráda** ◊ *pr.* (od imena i etnici): **Ràčević** (Dubrovnik), **Ráda** (Zaprešić, Zagreb), **Rȁdāč** (Turopolje), **Rȁdačić** (220, Našice, Kaštela, sred. Dalmacija), **Radáić** (Korčula, Hvar, *J* Dalmacija), **Rȁdāk** (220, Šibenik, Benkovac, Dalmacija), **Radáković** (1660, Lika, Krajina), **Ràdalić** (Đurđevac, Zagreb), **Rȁdālj** (340, Split, Makarska, Vrgorac, Imotski), **Radáljac** (130, Ploče, sred. Dalmacija), **Ràdan** (940, Split, Sinj, sred. Dalmacija, Zagora), **Radánac** (Bjelovar, Koprivnica, Čazma), **Radánčević** (Bjelovar, Zagreb), **Radánec** (Prigorje, Đurđevac), **Ràdanić** (Valpovo, Garešnica, Slavonija), **Ràdanov** (Slavonija, Dalmacija), **Radánović** (2210, Gvozd, Dalmacija, Slavonija, Banovina), **Rȁdās** (240, Drniš, sred. i *S* Dalmacija), **Rȁdāš** (200, Benkovac, Dalmacija), **Radášević** (Vukovar), **Ràdašić** (Ludbreg), **Radašínović** (Osijek, Kordun, Banovina), **Rȁdat** (Đakovo, Imotski), **Radátović** (Karlovac, Jastrebarsko), **Ràdavić** (Nova Gradiška), **Ráde** (370, Karlovac, Trogir, Istra), **Ràdečić** (110, Šibenik, Pokuplje), **Ràdej** (Zagreb, Ogulin), **Ràdek** (190, Međimurje, Samobor, Zagorje), **Rȁdeka** (380, Obrovac, Korenica, Pula, Benkovac), **Rȁdelić** (720, Đurđevac, *Z* Slavonija), **Rȁdelj** (Dubrovnik), **Ràdelja** (170, Split, Jastrebarsko, sred. Dalmacija), **Radèljāk** (200, Drniš, Zagreb, Split), **Radéljević** (Vinkovci, Turopolje, Dubrovnik), **Ràdeljić** (260, Imotski, sred. Dalmacija), **Ràdēnčić** (Ozalj, Karlovac), **Ràdenić** (100, Zagreb, Petrinja, Turopolje), **Radénković** (Karlovac, Istra, *I* Slavonija),

Radénović (Zaprešić, Zagreb), **Ràdešić** (250, Poreč, Istra), **R̀ādeta** (Zadar, Split), **Ràdetić** (870, Primorje, Rovinj, Istra), **Ràdev** (Varaždin, Zagreb), **Ràdibratović** (Dubrovnik), **R̀ādić** (Baranja, Križevci), **Ràdica** (200, Split, J Dalmacija), **Ràdičanin** (120, Gvozd, Kordun, Banovina), **R̀ādiček** (Križevci, Koprivnica), **R̀ādičev** (Vinkovci, I Slavonija), **Radíčević** (650, Slavonski Brod, Zagreb i okolica), **Ràdičić** (120, Osijek, Koprivnica, sred. Dalmacija), **Rádić** (7750, sred. i J Dalmacija, Podunavlje), **Radígović** (I Slavonija, Varaždin), **Radíjevac** (Virovitica, Daruvar), **Radíković** (370, Međimurje), **R̀ādil** (Crikvenica), **R̀ādilj** (Vinkovci), **Radílović** (Omiš, Zagreb i okolica), **Radimírović** (Rijeka, Zagreb, Nova Gradiška), **R̀ādīn** (320, Buje, Poreč, Dubrovnik, Zadar), **R̀ādina** (Split, Solin, Turopolje), **Ràdīnčić** (Otočac, Sisak, Virovitica), **Ràdinić** (Jastrebarsko, Zagreb), **Radínković** (Orahovica, Dubrovnik), **Radínovac** (Donji Miholjac, Daruvar, Ozalj), **Radínović** (470, Knin, Duga Resa, Moslavina, Zagora), **Radisávljević** (Zagreb, Slavonija), **R̀ādiš** (Dubrovnik), **Ràdiša** (Sinj, Osijek, Knin), **Radíšević** (150, Sisak, Petrinja), **Ràdišić** (900, I Slavonija, Vis, sred. Dalmacija, Banovina), **Ràdišković** (Zagreb, Rijeka), **Ràdivōj** (110, Krk, Osijek), **Radivójac** (Slavonija, Krk), **Radivójčević** (Osijek, Križevci, Petrinja), **Radivójević** (420, Požega, Slavonija), **R̀ādja** (Split, Sinj), **Radjénović** (Pakrac, Knin), **Ràdljević** (Požega, Našice), **R̀ādlović** (Osijek, Rijeka, Orahovica), **R̀ādman** (1410, Split, Sinj, Zadar, Ozalj), **R̀ādmanić** (270, Međimurje, Podravina, Moslavina), **Radmánović** (860, Benkovac, Lika, Zadar), **Ràdmilo** (170, Split, Solin, Dalmacija), **Radmílović** (550, Obrovac, Benkovac, Slavonija), **Radmírović** (Nova Gradiška, Požega), **R̀ādnić** (560, sred. Dalmacija, Zagora), **R̀ādnović** (Rijeka, Trogir), **Rádo** (Osijek, I Slavonija, Metković), **R̀ādočāj** (1450, Duga Resa, Pokuplje, Lika), **R̀ādoja** (Drniš, sred. Dalmacija), **Radójčević** (110, Gvozd, Kordun, Koprivnica), **Ràdōjčić** (1180, Slavonija, Banovina, Gorski kotar), **Ràdōjčin** (Vukovar, Rijeka), **R̀ādoje** (Dubrovnik, Drniš), **Radójević** (310, Slavonija, Podravina, Banovina), **Radòjica** (Podravina, Prigorje), **Radòjičić** (Pula, Lika, Dalmacija), **Radójković** (360, Makarska, Poreč, srednjedalmatinski otoci), **R̀ādola** (110, Pula, Labin), **Radólović** (780, Pula, Poreč), **R̀ādomilja** (Split), **Radomíljac** (Vrgorac, sred. i J Dalmacija), **Radomílović** (Slunj, Drniš, sred. Dalmacija), **R̀ādomīr** (Rijeka, Slavonija, Dalmacija), **Radomírović** (Sisak, Slavonija), **Ràdōnčić** (Gospić, Otočac), **Radonìčić** (Dubrovnik, sred. Dalmacija), **Ràdonić** (960, Dubrovnik, Vrgorac, Hvar, Slavonija), **Ràdonja** (Sinj, Dalmacija), **Ràdonjić** (330, Rijeka, Slavonija, Dalmacija, Primorje), **R̀ādos** (Zadar, Ozalj), **Radosávac** (Virovitica, Grubišno Polje), **Radosávljević** (740, Slavonija, Posavina), **Radósević** (Delnice, Primorje), **R̀ādoslāv** (Pazin, Primorje, Istra), **R̀ādoslavić** (Hvar, Rijeka, Split, Dubrovnik), **R̀ādoslović** (Rijeka, Pag, kvarnerski otoci), **R̀ādosović** (Petrinja), **R̀ādoš** (1650, Slavonija, Sesvete, Knin), **Radóšević** (2690, Petrinja, Gorski kotar, Lika, sred. Dalmacija, Primorje, Istra), **Ràdošić** (220, Nova Gradiška, Istra, Slavonija, Prigorje), **Radóšljević** (Slavonski Brod), **Ràdotić** (180, Zagreb, Otočac, Z Slavonija, Banovina), **Radótović** (140, Križevci, Koprivnica, Bjelovar), **Ràdov** (Zadar, Cres-Lošinj), **R̀ādovac** (Dubrovnik, Slavonija, Istra), **R̀ādovān** (310, Poreč, Istra, Korčula, Međimurje), **Radovánac** (Pakrac, Moslavina, Korenica, Turopolje), **Radovánčević** (Osijek, Zagreb), **Radòvānčić** (Hvar, sred. Dalmacija), **Radòvāni (Radovâni)** (Hvar, Rijeka, Split), **Radòvanić (Radovànić)** (280, Samobor, Zagreb i okolica), **Radovànlija** (Požega), **Radovánović** (1420, Slavonski Brod, Korčula, Slavonija, Baranja), **R̀ādōvčić** (770, Šibenik, Poreč, Dalmacija), **R̀ādovec** (Zagreb), **Radovèčkī** (Zabok), **Rádović** (2390, Zadar, Kordun, Dalmacija), **Radovínović** (Zagreb, Imotski), **Radovníković** (130, Split), **Ràdūjko** (Knin, sred. Dalmacija), **Radújković** (170, Gvozd, Bjelovar, Karlovac, Slavonija), **Ràduka** (100, Daruvar, Z Slavonija), **Ràdukić** (Nova Gradiška, Z Slavonija), **Radúlec** (Vrbovec), **Ràdulić** (170, Zadar, Z Slavonija), **Ràdulov** (Poreč, Vukovar), **Radúlović** (2100, Knin, Ogulin, Dubrovnik, Slavonija), **R̀ādulj** (Dubrovnik, Istra, sred. Dalmacija), **Radùmilo** (Zagreb, Rijeka, Sisak), **R̀ādūn** (100, Split, Kaštela, Primorje), **R̀ādunić** (Kaštela, Bjelovar, Split), **Radúnković** (Podravska Slatina, Slavonija), **Radúnović** (Kostajnica, Zagreb i okolica), **R̀ādusīn** (190, Gračac, Slavonija, Zagreb i okolica, v. i sin), **Radusínović** (Slavonija, Banovina), **Radúšević** (Petrinja,

Sisak), **Rȁdušić** (Zagreb), **Rȁđa** (420, Split, Solin), **Rȁđan** (Sinj, Valpovo), **Rȁđen** (100, Sinj, Knin), **Rađénović** (1040, Donji Lapac, Moslavina, *Z* Slavonija, Banovina), **Rȁđević** (Rijeka, Nova Gradiška, Pula), **Ráič** (500, Drniš, Benkovac, *J* Dalmacija), **Raíčević** (Zagreb, Rijeka, Slavonija), **Raíčković** (Slavonija, Dalmacija), **Ráić** (780, Zagreb i okolica, Dalmacija, Slavonija, Pokuplje), **Rȁjačić** (360, Otočac, Primorje, Slavonija), **Rȁjāk** (170, Gvozd, Lika, Gorski kotar), **Rajáković** (330, Moslavina, Pokuplje, Ozalj), **Rȁjan** (Otočac, Petrinja), **Rájčevac** (Valpovo), **Râjčević** (770, Zadar, Gospić, Slavonija), **Râjčić** (1000, Split, Drniš, sred. Dalmacija), **Rájič** (200, Imotski, *Z* Slavonija, Donji Lapac), **Rajíčević** (Dubrovnik, Gospić), **Ràjičić** (Osijek, Rijeka, Zagreb), **Rájić** (1520, Slavonija, sred. Dalmacija, Zagreb, Donji Lapac), **Ràjilić** (Zagreb, Sesvete), **Rájko** (220, Pula, Istra), **Rájkov** (Pula, Osijek), **Rájkovača** (Slavonski Brod, Rijeka, Slavonija), **Rájković** (2430, Vinkovci, Otočac, Banovina, Labin, Slavonija), **Ràketić** (130, Vukovar, Drniš, Banovina), **Rákić** (2230, Benkovac, Slavonski Brod, Vrgorac, Podunavlje, sred. Dalmacija, i rak), **Rȁknić** (Đurđevac, Bjelovar), **Ráko** (480, Split, Imotski, sred. Dalmacija; Hercegovina), **Rȁkōš** (Rijeka, Čazma, Prigorje), **Rakòšec** (Zagreb, Vrbovec), **Rakóšević** (Virovitica, Daruvar), **Ràkuša** (Zagreb, Požega, Podravina), **Ràkušić** (220, Vrgorac, Đakovo, sred. Dalmacija), **Ràletić** (Koprivnica, Podravina), **Rȁlević** (Kaštela, Baranja), **Rálić** (370, Ogulin, Lika, Slavonija), **Rȁljević** (310, Zadar, Omiš, Sali na Dugom otoku), **Ráljić** (Bjelovar, Delnice, Grubišno Polje), **Rȁšan** (Koprivnica, Bjelovar), **Ráše** (Dubrovnik, Moslavina), **Rȁšeta** (520, Donji Lapac, Slavonija), **Rȁšetić** (Knin, Virovitica, Daruvar), **Rašètina** (Drniš, sred. Dalmacija), **Rášević** (Rijeka, Knin), **Rȁšica** (Dubrovnik), **Rášić** (1800, Slavonski Brod, Slavonija, Vojnić, Prigorje), **Rȁšković** (620, Knin, sred. Dalmacija, Kordun), **Rášo** (110, Slavonski Brod, Zadar, Baranja), **Râšović** (Zaprešić, Buje, Dalmacija), **Rȁšula** (Vinkovci, Primorje, Žagrović kod Knina), **Rȁšuo** (190, Knin, Donji Lapac, Glina) ◇ *hidronim.* (kod nekih moguće i drugo tumačenje, od *prasl.* hidronimne osnove): **Rȁdākovac** (potok, Kostajnica), **Rȁdašnica** (potok, Petrinja), **Ràdēnci** (izvor, Samobor), **Radílovec** (potok, Samobor), **Rȁdljevac** (potok, Knin), **Rȁdlovačka rijéka** (potok, Slatina), **Radmílovača** (potok, Bjelovar), **Ràdonja** (potok, Karlovac), **Ràdonjak** (potok i brdo, Kostajnica), **Radoslávac** (vrelo, Pakrac), **Rȁdotič** (potok, Ogulin), **Ràdotina** (potok, Slatina), **Radovánci** (potok, Požega), **Rȁdovica** (potok, Karlovac), **Ràdōvlje** (potok, Samobor), **Radùčićka** (potok, Novigrad), **Rȁdušica** (potok); ◇ *top.* (naselja): **Rȁdatovići** (Ozalj, 31 stan.), **Rȁdeljevo Sélo** (Koprivnica, 124 stan.), **Ràdešić** (Novi Marof, 275 stan.), **Rȁdetići** (Pazin, 251 stan.), **Rádići** (Poreč, 31 stan.), **Ràdigōjna** (Vrbovsko, 47 stan.), **Radíkovci** (Donji Miholjac, 348 stan.), **Rádina Gorìca** (Jastrebarsko, 39 stan.), **Rádina Vâs** (Ozalj, 18 stan.), **Radíni** (Buje, 102 stan.), **Radínovo Bȑdo** (Jastrebarsko, 23 stan.), **Rȁdljevac** (Knin, 387 stan.), **Rȁdmani** (Poreč, 98 stan.), **Rȁdmanovac** (Vojnić, 72 stan.), **Rȁdnovac** (Požega, 198 stan.), **Rȁdočāj Bròdskī** (Delnice, 47 stan.), **Ràdočaji** (Duga Resa, 144 stan.), **Radoíšće** (Sveti Ivan Zelina, 307 stan.), **Rȁdōjčići** (Ogulin, 54 stan.), **Ràdonić** (Drniš, 650 stan.), **Rȁdonić** (Šibenik, 124 stan.), **Ràdonja** (Vojnić, 165 stan.), **Ràdonja Lúka** (Sisak, 108 stan.), **Radosávci** (Slatina, 114 stan.), **Radòševići** (Vrbovsko, 43 stan.), **Rȁdoši Kod Višnjána** (Poreč, 23 stan.), **Rȁdoši Kod Žbandája** (Poreč, 73 stan.), **Ràdošić** (Sinj, 605 stan.), **Ràdošić** (Kaštela, 263 stan.), **Radošínovci** (Benkovac, 479 stan.), **Rȁdovān** (Ivanec, 363 stan.), **Radovánci** (Požega, 502 stan.), **Radòvāni** (Poreč, 50 stan.), **Radòvanje** (Slavonski Brod, 348 stan.), **Rȁdōvčići** (Dubrovnik, 243 stan.), **Rȁdovec** (Varaždin, 284 stan.), **Radóvec Pȍlje** (Varaždin, 158 stan.), **Ràdovīn** (Zadar, 724 stan.), **Rȁduč** (Gospić, 336 stan.), **Ràdučić** (Knin, 482 stan.), **Radólec** (Vrbovec, 112 stan.), **Ràdunić** (Solin, 112 stan.)

✧ *prasl.* *raditi (*rus.* radét': brinuti se, *stčeš.* neroditi: ne htjeti), *lit.* rodyti: pokazati ← *ie.* *(H)reh$_2$dh- (*skr.* rādhyate: dospijeva, *got.* rodjan: govoriti)

râd² *m fiz.* stara jedinica apsorbirane doze ionizirajućeg zračenja (simbol rd), jednaka 0.01 joulea apsorbirane energije po kilogramu, danas se koristi gray (1rd = 1/100 Gy)

✧ *engl.* **r**adiation **a**bsorbed **d**ose

rȁd¹ (što) *prid.* ⟨*komp.* ràdijī⟩ *ekspr. knjiš.* koji nešto želi, hoće; voljan, spreman, sklon

// **rȁdo** *pril.* ⟨*komp.* ràdijē⟩ **1.** s voljom, sa zadovoljstvom, od srca, dragovoljno, svesrdno, spremno, sa željom **2.** u obliku komparativa označava davanje prvenstva kome ili čemu; bolje
✧ *prasl.* i *stsl.* radъ (*rus.* rad, *polj.* rad) ≃ *stengl.* rót: veseo
rȁd² *mat.* znak za jedinicu kuta radijan
râda *ž* ⟨G *mn* rádā⟩ *pom.* mjesto prikladno za sidrenje plovila; vanjska luka, predluka
✧ *tal.* rada
Rȁdākovo *sr* naselje (u blizini Klanjca), 595 stan.
◈ *v.* rȁd¹
rȁdār *m* **1.** *tehn.* sprava koja odašilje i prima elektromagnetske valove i omogućuje da se odredi smjer i udaljenost nekog objekta na zemlji, u zraku ili u vodi [*navigacijski* ~; *meteorološki* ~; *nišanski* ~] **2.** *sport* bilješke o svim podacima u reli utrci koje suvozač čita vozaču △ ***Dopplerov*** ~ radar za istraživanje atmosfere koji se koristi vrlo kratkim zvučnim valovima za mjerenje onečišćenja atmosfere i mjerenje visinskog vjetra **//** **radàrist** (**radarȉst**) *m* onaj koji upravlja radarom; **radarìstica** *ž*, *v.* radarist; **rȁdarsk|ī** *prid.* koji se odnosi na radar [~*a kontrola*; ~*a antena*; ~*a slika*; ~*i detektor*; ~*i far*] △ ***~a meteorologija*** dio meteorologije koji proučava raspršivanje radarskih valova na svim vrstama atmosferskih pojava kao i upotrebu radara za meteorološka mjerenja i prognozu vremena; **rȁdarski** *pril.* pomoću radara, radarom [*kontrolirati* ~]
✧ *engl.* ← **R**adio **D**etecting **a**nd **R**anging
Rȁdauš, Vanja (1906–1975), hrv. kipar, slikar i pisac, izrađuje plastiku nemirne ali čvrste forme (javni spomenici i ciklusi posvećeni Petrici Kerempuhu *Tifusari*, *Panopticum croaticum*, mapa linoreza *Mi pamtimo*)
raddolcendo (*izg.* radolčěndo) *pril.* *glazb.* oznaka koja upućuje da interpretacija naznačenog odlomka mora bivati sve mekša i blaža dok ne prijeđe u »dolce«
✧ *tal.*
ràderford *m*, *v.* rutherford
raderfórdij *m*, *v.* rutherfordij
Radetzky (*izg.* Radècki), **Joseph** (1766–1858), austrijski feldmaršal i vojni reformator, vodio mnoge uspješne ratne operacije protiv Napoleona 1813–1814. i u *S* Italiji 1848–1849; J. Strauss St. posvetio mu je i danas popularnu koračnicu *Radetzky marš*
Rȁdev, Marijana (1913–1973), hrv. pjevačica (mezzosopran), prvakinja HNK opere od 1939, osobito zapažena ulogom Karmen
Ràdgost *m* *mit.* u slavenskoj mitologiji bog rata i gostoprimstva, glavno božanstvo Polapskih Slavena
◈ *v.* rȁd¹
Radhakrishnan (*izg.* Radakrȉšnan), **Sarvapalli** (1888–1975), indijski filozof i političar, predsjednik Indije (1962–1967); nastojao zapadu približiti indijsku misao (*Indijska filozofija*)
rȁdi (koga, čega) *prij.* (s G) **1.** za iskazivanje namjere, cilja, namjene i nije vezan na mjesto pred riječju uz koju stoji [~ *probitka*; *probitka* ~; ~ *općeg dobra*; *općeg dobra* ~]; zarad, zaradi **2.** *v.* zbog
✧ *prasl.* i *stsl.* radi (*rus.* rádi, *bug.* radi) ≃ *stperz.* rādiy: zbog, radi
radiátus *m* *meteor.* podvrsta oblaka, pojavljuje se u paralelnim prugama koje izgledaju konvergentno prema jednoj točki na horizontu
✧ *nlat.* ← *lat.*: usporedno poredano *dosl.* koji ima svjetlosne zrake
radicírati, *v.* radiks
ràdīč *m* ⟨G radíča⟩ *bot.* **1.** dvogodišnja zeljasta biljka (*Cichorium intybus*) iz porodice glavočika (*Compositae*), povrće; žutenica **2.** nazubljeni listovi maslačka koji se jedu kao salata
✧ *tal.* radicchio
Radíčević, Branko (1824–1853), srp. pjesnik rane romantike, »proljeće srpske poezije«; lirski dojmljivo opjevao razuzdanu mladost, uživanje života i predsmrtnu bol; neke njegove pjesme po više su puta uglazbljene (*Đački rastanak*, *Kad mlidijah umreti*)
Rádić **1.** **Antun** (1868–1919), hrv. političar i pisac, brat Stjepana, položio temelje hrv. etnografiji, pokrenuo seljački list *Dom* **2.** **Pavle** (1880–1928), hrv. političar, sinovac Stjepana, jedan od vođa HSS-a, ubijen u Narodnoj skupštini u Beogradu prilikom atentata na Stjepana **3.** **Stjepan** (1871–1928), hrv. publicist i političar, od studentskih dana u političkom životu; jedan od organizatora paljenja mađarske zastave 1895, osnivač Hrvatske pučke seljačke stranke (kasnije HSS), nakon 1918. središnja ličnost hrv. političke scene; umro od posljedica ranjavanja u atentatu u Narodnoj skupštini u Beogradu **//** **rádićevac** *m* ⟨G -ēvca, N *mn* -ēvci⟩ *pov.* *pol.* pristaša,

propagator ideja S. Radića; **rádićēvka** *ž* 〈G *mn* -ī〉, *v.* radićevac; **rádićēvstvo** *sr pov. pol.* ukupnost pojave i djelovanja ideja S. Radića i njegovih sljedbenika

radiestézija *ž* navodna osjetljivost nekih osoba na zračenje što im omogućava, uz pomoć viska ili vilinskih rašalja, otkrivanje izvora vode, ležišta ruda pod zemljom, lokalizaciju skrivenih osoba; radioestezija // **radiestézījskī** *prid.* koji se odnosi na radiesteziju i radiesteziste; **radiestèzist** (**radiestezȉst**) *m* onaj koji se bavi radiestezijom; rašljar; **radiestèzistica** *ž*, *v.* radiestezist

✧ RADIO-² + *grč.* aísthēsis: opažanje

râdīj *m kem.* prirodni radioaktivni element (simbol Ra, atomski broj 88), vrlo rijedak, nastaje i kao produkt radioaktivnog raspada urana // **râdījskī**¹ *prid.* koji se odnosi na kemijski element radij

✧ *nlat.* radium ≃ *lat.* radius: zraka

radijácija *ž fiz.* **1.** prijenos energije kroz prostor pomoću čestica, elektromagnetskih valova, zvuka, itd.; zračenje **2.** *meton.* tako emitirane čestice, elektromagnetski valovi, zvuk, itd. △ ***adaptivna*** ~ *biol.* u evoluciji, proces razvoja živih bića, u kojem se ona prilagođavaju, pa tako nastaju novi prilagođeni tipovi, i konačno se pojavljuju nove vrste // **radijácījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na radijaciju △ ~***a bolest*** *pat.* bolest koja nastaje izlaganjem organizma radioaktivnom zračenju

✧ *njem.* Radiation ← *lat.* radiatio

rȁdijālan, *v.* radijus

radȉjān *m* 〈G *mn* radijána〉 *mat.* jedinica mjere kutova; kut koji pripada luku kružnice čija je duljina jednaka polumjeru, približno 57°-17'44'' (jedinica rad)

✧ *lat.* radi(us): zraka + -AN

radȉjānca (**radijȁnca**) *ž meteor.* jakost zračenja izvora; omjer intenziteta emitirane energije iz neke točke na površini izvora u nekom smjeru i veličine površine okomito na taj smjer // **radijáncija** *ž fiz.* sposobnost nekog tijela da zrači; zračivost

✧ *engl.* radiance

radȉjātor (**radijátor**) *m* **1.** dio sustava centralnog grijanja, sastavljen od željeznih cijevi ispunjenih vrućom vodom, parom ili uljem **2.** hladnjak nekih motora s unutarnjim izgaranjem, hladnjak automobila // **radȉjātorsk|ī** *prid.* koji se odnosi na radijatore △ ~***o rebro*** izbočen dio radijatora (ob. pomoćna jedinica mjere za obračun utroška energije)

✧ *njem.* Radiator *fr.* radiateur ← *lat.* radiare: isijavati

râdijus (**râdius**) *m mat.* polumjer △ ~ ***akcije***, ~ ***kretanja*** *tehn.* udaljenost koju vozilo na kopnu, na moru ili u zraku može prijeći i vratiti se u početni položaj bez dopune goriva; ~ ***kružnice*** dužina koja spaja bilo koju točku kružnice s njezinim središtem, ujedno duljina te dužine; analogno se definira: ~ ***sfere***, ~ ***kruga***, ~ ***kugle***; ~**-vektor** **1.** *mat.* **a.** vektor točke u prostoru je vektor koji unaprijed istaknutu točku (ishodište ili pol) spaja s tom točkom **b.** spojnica fokusa konike s točkom te krivulje **2.** udaljenost bilo koje točke od Sjevernog ili Južnog pola (polarne koordinate) // **rȁdijāl|an** *prid.* 〈*odr.* -lnī〉 koji je usmjeren duž polumjera, iz središta ili prema središtu kruga ili kugle; zrakast [~*na guma*; ~*na autoguma*]; **radijálka** *ž* 〈D L -i, G *mn* -ī〉 *razg.* automobilska guma kojoj je osnova od čeličnih žica, a vlakna položena poprečno u odnosu na smjer vožnje; **radȉjant** (**radijȁnt**) *m* 〈G *mn* -nātā〉 **1.** ishodište, izvor isijavanja, zračenja **2.** *astron.* točka na nebeskome svodu u kojoj se sijeku prividne smjernice meteora meteorskog roja u pravcu suprotnom njihovom gibanju; **rȁdijāran** *prid.* 〈*odr.* -rnī〉 koji zrači, koji isijava

✧ *lat.* radius ≃ *srlat.* radialis ≃ *lat.* radians: koji zrači, sja

râdiks *m* osnovni dio mnogih stvari i pojava; osnova, temelj, korijen // **radicírati** (∅, što) *dv.* 〈*prez.* radìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje〉 *mat.* vaditi korijen iz nekoga broja; korjenovati; **radȉkāl** *m* 〈G radikála〉 **1.** **a.** pristaša odlučnih mjera, konkretnih promjena (u politici i sl.) **b.** pripadnik ili pristaša radikalne stranke; radikalac **2.** *mat.* znak za korjenovanje, rezultat korjenovanja **3.** *lingv.* oblik riječi bez elemenata koji tvore njezinu fleksiju; korijen riječi **4.** *kem.* atom ili skup atoma s neparnim brojem elektrona; ponaša se kao jedinstven element i prolazi kroz niz kemijskih reakcija; **radikálac** *m* 〈G -lca, N *mn* -lci, G radìkālācā〉, *v.* radikal (**1**); **rȁdikāl|an** *prid.* 〈*odr.* -lnī〉 **1.** koji sve radi vrlo temeljito, sustavno, u kojem se sve mijenja; temeljit [~*na promjena*] **2.** *pren.* koji ne želi popustiti, koji ide u krajnosti; ekstreman, zadrt (ob. u politici); **radikàlist** (**radikalȉst**) *m* onaj koji pristaje uz radikalizam; **radikalȉstičkī** *prid.* koji se odnosi na radikalizam i radikaliste; **radikalȉstički** *pril.* kao radikalist, na način radi-

kalista; **radikàlistkinja** *ž*, *v.* radikalist; **radikalizácija** *ž* **1.** stanje onoga što je radikalizirano, krajnje zaoštravanje **2.** radikaliziranje, *usp.* radikalizirati; **radikalȉzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ **1.** težnja za odlučnim izmjenama, pristajanje uz radikalne mjere, najveća oštrina i maksimalan program u zastupanju nekog shvaćanja **2.** načela i ciljevi radikala; radikalstvo; **radikalizírati** (što, koga, se) *dv.* ⟨*prez.* radikalìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1. a.** (što) temeljito izmijeniti što ili predodžbu o čemu **b.** učiniti radikalnijim; stavove, postupke, odluke zaoštriti do krajnje mjere **2.** (se) podvrgnuti se korjenitim promjenama, pristati ili pristajati uz radikalne mjere; **ȑadikālno** *pril.* na radikalan način, iz osnove; korjenito, potpuno, temeljito; **radikálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je radikalno ili osobina onoga koji je radikalan; **radȉkālskī** *prid.* koji se odnosi na radikale i radikalce; **radȉkālski** *pril.* kao radikal i radikalac, na način radikala i radikalaca; **radȉkand** (**radikànd**) *m* ⟨G *mn* -nādā⟩ *mat.* naziv za veličinu pod znakom korijena; broj ili izraz iz kojega se izvodi korjenovanje; **radìkula** *ž bot.* nerazgranjeni zametak korijena u embriju biljke; **ȑadikulāran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ klični, početni

✧ *lat.* radix: korijen *lat.* radicula: korjenčić ≃ *srlat.* radicalis: korijenski, korjenit ≃ *lat.* radicandus: koji treba biti korjenovan

radikulȉtis *m pat.* upala korijena živca leđne moždine

✧ *nlat.* radiculitis

Ràdīmlja *ž* arheološki lokalitet *Z* od Stoca, BiH, velika nekropola stećaka

râdi|o *m* ⟨G -ija, I -iom⟩ **1.** prenošenje signala i zvukova s pomoću elektromagnetskih valova; radiodifuzija [*emitirati putem ~ja*; *čuti na ~ju*] **2.** opći naziv za **a.** *meton.* radioprijemnik [*upaliti (ugasiti) ~o*] **b.** *meton.* instalacija radiodifuzije; skraćeni naziv za radiokomunikacije **3.** *razg.* **a.** *meton.* ustanova koja organizira program; radiopostaja, radiostanica [*idem na ~o*] **b.** skup državnih radijskih postaja [*Hrvatski ~o*] // **râdījskī**[2] *prid. neol.* koji se odnosi na radio [*~ program* program radija, radioprogram, program na radiju]; **râdījski** *pril.* pomoću radija, tako da se iskoristi radio, radiom [*obavijestiti ~* obavijestiti preko radija]

✧ *engl.*, *fr.*, *njem.* ≃ *lat.* radius: zraka

RADIO-[1] kao prvi dio riječi označava ono što se odnosi na radio, što potječe od radija i sl. [*radioaparat*; *radiodifuzija*]

✧ *lat.* radius: zraka

RADIO-[2] kao prvi dio riječi označava ono što se odnosi na zračenje, zrake [*radioaktivan*; *radioskopija*]

✧ *lat.* radius: zraka

radioàktīv|an *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji se odlikuje radioaktivnošću [*~ni element*; *~na tvar*; *~ni proces*] △ ***~ni elementi*** *kem.* elementi s nestabilnom atomskom jezgrom koji emitiraju radioaktivno zračenje; radionukleidi; ***~no datiranje*** utvrđivanje starosti materijala iz količine i brzine raspada radioaktivnih izotopa i količine u njemu nastalih elemenata (ob. izotopom C_{14}); ***~no zračenje*** svojstvo nekih kemijskih elemenata da iz svojih jezgara ispuštaju alfa-čestice, beta-čestice i gama-zrake // **radioaktivìtēt** *m* ⟨G radioaktivitéta⟩, *v.* radioaktivnost; **radioàktīvno** *pril.* na radioaktivan način; **radioaktívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *kem.* svojstvo kemijskih elemenata da spontano prelaze u druge elemente i pritom zrače nevidljive čestice i zrake velike energije (alfa, beta i gama); radioaktivitet

✧ RADIO-[2] + *v.* aktiv, aktivan

radioàltimetar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *tehn.* uređaj koji služi letačima za mjerenje visine

✧ RADIO-[1] + *v.* altimetar

radioamàtēr *m* ⟨G radioamatéra⟩ onaj koji se neprofesionalno bavi radiotehnikom, onaj koji uspostavlja vezu s drugim radioamaterima diljem svijeta // **radioamàtērka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* radioamater; **radioamàterskī** *prid.* koji se odnosi na radioamatere i radioamaterstvo; **radioamatérstvo** *sr* djelatnost i služba radioamatera

✧ RADIO-[1] + *v.* amater

radioapàrāt *m* ⟨G radioaparáta⟩ *razg.* radioprijemnik

✧ RADIO-[1] + *v.* aparat

radioastronòmija *ž* disciplina astronomije, bavi se proučavanjem radiovalnog zračenja svemirskih objekata i odraza radiovalova od objekata u međuplanetskom prostoru i visokoj atmosferi // **radioastrònomsk|ī** *prid.* koji se odnosi na radioastronomiju [*~a navigacija*]

✧ RADIO-[1] + *v.* astronomija

radioautoàlarm (**radioautoalȁrm**) *m pom. tehn.* automatski prijemnik signala uzbunjivanja podešen na međunarodnu radiofrekvenciju

✧ RADIO-[1] + *v.* autoalarm

radiobìkōn *m* ⟨G radiobikóna⟩ *tehn.* odašiljač radiosignala, pokazivač pozicije na svjetioniku ili na brodu
✧ *engl.* radio beacon
radiobiològija *ž* grana biologije, proučava djelovanje radioaktivnoga zračenja na procese u stanici i u čitavom organizmu // **radiobiòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji se bavi radiobiologijom; **radiobiològinja** *ž konstr.*, *v.* radiobiolog; **radiobiològījskī** *prid.* koji se odnosi na radiobiologiju kao znanstvenu disciplinu; **radiobiòloškī** *prid.* koji se odnosi na radiobiologiju i radiobiologe
✧ RADIO-[2] + *v.* biologija
radiocèntar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ vrsta veze i dio centra veze
✧ RADIO-[1] + *v.* centar
radiodermatìtis *m term.* posljedica djelovanja ionizirajućeg zračenja na kožu
✧ RADIO-[2] + *v.* dermatitis
radiodìfūzija *ž* organizacija rada i širenja radijskoga programa na određenome prostoru // **radiodìfuznī** *prid.* koji se odnosi na radiodifuziju
✧ RADIO-[1] + *v.* difuzija
radiodnêvnīk *m* ⟨N *mn* -īci⟩ *pom.* knjiga koju je dužan voditi svaki brod koji mora imati radiostanicu
✧ RADIO-[1] + *v.* dan[1], dnevnik
radiodràma *ž* dramsko djelo pisano i prilagođeno radijskoj izvedbi
✧ RADIO-[1] + *v.* drama
radioemìsija *ž* sadržajem određen program koji se emitira na radiovalovima
✧ RADIO-[1] + *v.* emitirati, emisija
radioestézija *ž, v. radiestezija*
râdiofār (radiofâr) *m* ⟨N *mn* radiofárovi⟩ *tehn.* uređaj za emitiranje radiovalova, služi za određivanje smjera kretanja na brodovima i letjelicama; radiosvjetionik
✧ RADIO-[1] + *v.* far[1]
radiofàrmak *m* ⟨N *mn* -aci⟩ *farm.* medicinski pripravak radioizotopa, daje se u svrhu dijagnostike i terapije
✧ RADIO-[2] + *grč.* phármakon: lijek
radioficírati *dv.* ⟨*prez.* radiofìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *neodom.* izgraditi/izgrađivati mrežu radiostanica // **radiofikácija** *ž neodom.* proces izgradnje mreže radiostanica
✧ RADIO-[1] + -FICIRATI
radiofònija *ž* prenošenje zvukova elektrotehničkim uređajima // **radiofònič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je prikladan za dobru reprodukciju preko mikrofona [*~ni glas*]; **radiofònījskī** *prid.* koji se odnosi na radiofoniju; radiofonski; **radiòfonskī** *prid.*, *v.* radiofonijski
✧ RADIO-[1] + -FONIJA
radiofrekvèncija *ž fiz.* svaka frekvencija elektromagnetskog zračenja ili alternantne struje u intervalu od 3 do 300 gigahertza
✧ RADIO-[1] + *v.* frekvencija
radiogalàktika *ž* ⟨D L -ici⟩ *astron.* naziv za galaktiku s jakim radiozračenjem
✧ RADIO-[2] + *v.* galaktika
radiogenètika *ž* ⟨D L -ici⟩ *biol.* grana genetike koja proučava djelovanje radioaktivnoga zračenja na zakone nasljeđivanja u živih bića // **radiogenètičkī** *prid.* koji se odnosi na radiogenetiku
✧ RADIO-[2] + *v.* gen, genetika
radiogoniomètrija *ž fiz.* određivanje i mjerenje kutova pomoću radiovalova // **radiogòniometar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *tehn.* **1.** uređaj kojim se utvrđuje položaj udaljenoga broda ili zrakoplova određivanjem pravca prijema radiovalova, *usp.* radiopelengator **2.** uređaj za upravljanje avionom sa zemlje; **radiogoniomètrījskī** *prid.* koji se odnosi na radiogoniometriju i radiogoniometre
✧ RADIO-[1] + GONIO- + -METRIJA
radiogràfija *ž* fotografsko snimanje rendgenskim zrakama (ob. u medicini radi dijagnoze) // **radiogràfījskī** *prid.* koji se odnosi na radiografiju
✧ RADIO-[2] + -GRAFIJA
radiògram *m* **1.** poruka (brzojav) poslana putem radiostanice (posebnim znakovima, ob. na brodovima) **2.** fotografija izrađena radiografijom; rendgenogram
✧ RADIO-[1] + -GRAM
radioizòtōp *m* ⟨G radioizotópa⟩ *fiz.* nestabilan izotop čija se atomska jezgra raspada šaljući korpuskularno (alfa- i beta-zračenje) ili elektromagnetsko zračenje (gama-zračenje)
✧ RADIO-[2] + *v.* izotopi
radiokànāl *m* ⟨G radiokanála⟩ *fiz.* usko frekvencijsko područje oko nosive frekvencije, njime se prenose radioinformacije
✧ RADIO-[1] + *v.* kanal
radiokazetòfōn *m* ⟨G radiokazetofóna⟩ *tehn.* prijemnik s kazetofonom, radioprijemnik na

kojem se sluša radioprogram i kazeta (radiokazeta); radioaparat
✧ RADIO-¹ + *v.* kazetofon
radiokémija *ž* grana kemije, proučava djelovanje radioaktivnoga zračenja na materiju // **radiokèmičār** *m* onaj koji se bavi radiokemijom; **radiokèmičārka** *ž*, *v.* radiokemičar; **radiokémījskī** *prid.* koji se odnosi na radiokemiju i radiokemičare
✧ RADIO-² + *v.* kemija
radiokirùrgija *ž med.* kirurško unošenje radioaktivnih tvari u organizam u svrhu terapije
✧ RADIO-² + *v.* kirurgija
radiokomèntātor (**radiokomentâtor**) *m* ⟨G komèntātora⟩ *publ.* novinar koji za radio piše i čita komentare // **radiokomèntātorica** *ž*, *v.* radiokomentator
✧ RADIO-¹ + *v.* komentar, komentator
radiokòmpās *m tehn.* sprava za orijentaciju u prostoru određivanjem smjera radiosignala od odašiljača poznatog smještaja
✧ RADIO-¹ + *v.* kompas
radiokomunikácije *ž mn* sustav telekomunikacija mnogih radiouređaja upotrebom radiovalova
✧ RADIO-¹ + *v.* komunikacija
radiolàrije *ž mn zool.* jednostanične morske praživotinje (*Radiolaria*), zrakastoga tijela, s tankim ljušturama od silicija/kremena; zrakaši // **radiolàrījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na radiolarije [*~a zemlja*; *~i mulj*]
✧ *nlat.* Radiolaria ≃ *lat.* radiolus: zrakica
radiològija *ž* **1.** znanost o oblicima zračenja; proučava fizikalnu narav zrakâ i njihovu primjenu, osobito u medicini radi dijagnosticiranja i liječenja **2.** rendgenologija // **radiòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ specijalist na području radiologije; **radiològījskī** *prid.* koji se odnosi na radiologiju kao znanstvenu disciplinu; **radiòloškī** *prid.* koji se odnosi na radiologiju i radiologa [~ *institut*]
✧ RADIO-² + -LOGIJA
radiolokácija *ž* određivanje položaja broda ili zrakoplova metodom elektronske navigacije
✧ RADIO-¹ + *v.* lokacija
radiomehàničār *m* stručnjak koji popravlja i postavlja radioaparate // **radiomehàničārka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* radiomehaničar; **radiomehàničārskī** *prid.* koji se odnosi na radiomehaničare
✧ RADIO-¹ + *v.* mehanika, mehaničar
radiometeorològija *ž meteor.* grana meteorologije koja proučava širenje radio energije kroz atmosferu kao i korištenje radija i radara u meteorologiji // **radiometeoròlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji se bavi radiometeorologijom; **radiometeorològījskī** *prid.* koji se odnosi na radiometeorologiju kao znanstvenu disciplinu; **radiometeoròloškī** *prid.* koji se odnosi na radiometeorologiju i stručnjake koji se njome bave
✧ RADIO-¹ + *v.* meteorologija
radiomètrija *ž fiz.* metoda zasnovana na mjerenju radioaktivnosti ruda; njome se otkrivaju nalazišta neorganskih materija // **râdiometar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ detektor radiozračenja namijenjen mjerenju stupnja radioaktivne kontaminacije △ ***akustički*** ~ instrument za mjerenje jačine, intenziteta zvuka; **radiomètrījskī** *prid.* koji se odnosi na radiometriju △ ~ ***efekt*** pojava pri kojoj se tijelo ostavljeno u razrijeđenom plinu pokrene kad se obasja svjetlošću
✧ RADIO-² + -METRIJA
râdiomreža *ž* organiziran prijenos radioprograma preko radija na određenim radiokanalima
✧ RADIO-¹ + *v.* mreža
radionavigácija *ž tehn.* način orijentiranja u prostoru uz pomoć radiotehničkih sredstava i metoda pri upravljanju brodom ili zrakoplovom // **radionavigácījskī** *prid.* koji se odnosi na radionavigaciju
✧ RADIO-¹ + *v.* navigacija
radionekróza *ž term.* uništenje tkiva zračenjem
✧ RADIO-² + *grč.* nékrōsis: usmrćenje
radiónica, *v.* râd¹
radionuklídi *m mn* ⟨N radionùklīd, G radionuklída⟩ *fiz. kem.* elementi s nestabilnom atomskom jezgrom, zrače nevidljive čestice i zrake velike energije (uran, radij i dr.); radioaktivni elementi
✧ RADIO-² + *lat.* nucleus: jezgra
radioodašìljāč *m* ⟨G radioodašiljáča⟩ *tehn.*, *v.* odašiljač
✧ RADIO-¹ + *v.* odaslati, odašiljač
radioodređívānje *sr* određivanje položaja, brzine i drugih svojstava objekta pomoću radiovalova; radiodeterminacija
✧ RADIO-¹ + *v.* odrediti, određivanje
radiopèleng *m* ⟨N *mn* -nzi⟩ *pom.* određivanje mjesta radiostanice uz pomoć elektromagnetskih valova // **radiopelèngātor** (**radiopelengâtor**) *m tehn.* uređaj za radiopeleng, *usp.* radiogoniometar

✧ RADIO-[1] + *nizoz.* peleng: kut između pravca kompasne igle i pravca u kojem se vidi neki predmet

radiopòstaja *ž*, *v.* radiostanica

✧ RADIO-[1] + *v.* postaja

radioprèdājnīk *m* ⟨N *mn* -īci⟩ *tehn.* uređaj namijenjen predaji poruka bežičnim spojnim putom

✧ RADIO-[1] + *v.* predati, predajnik

radioprȉjēmnīk *m* ⟨N *mn* -īci⟩ *tehn.*, *v.* prijemnik

✧ RADIO-[1] + *v.* primiti, prijemnik

radioprijénos *m* prijenos signala, govora ili glazbe pomoću radiovalova, prijenos putem radijā [~ *utakmice*]

✧ RADIO-[1] + *v.* prenijeti, prijenos

radioprògram *m* niz govornih i glazbenih emisija prema unaprijed utvrđenom rasporedu

✧ RADIO-[1] + *v.* program

radioprómet *m* prijenos poruka preko radiokomunikacijskih sustava

✧ RADIO-[1] + *v.* prometati, promet

radiorepòrtēr *m* ⟨G radioreportéra⟩ novinar radiostanice koji priprema vijesti za radioemisije ili se javlja s mjesta zbivanja // **radiorepòrtērka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* radioreporter; **radiorepòrtērskī** *prid.* koji se odnosi na radioreportere

✧ RADIO-[1] + *v.* reporter

radioskòpija *ž med.* dijagnostička metoda pregleda bolesnika rendgenskim aparatima bez izradbe snimaka // **radiòskopskī** *prid.* koji se odnosi na radioskopiju

✧ RADIO-[2] + -SKOPIJA

radioslùžba *ž pom.* radiokomunikacijska služba između obalnih i brodskih radiopostaja

✧ RADIO-[1] + *v.*. sluga, služba

radiosônda *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *meteor. tehn.* instrument namijenjen mjerenju u atmosferi, ponesen uvis balonom; opskrbljen je osjetnicima za mjerenje meteoroloških elemenata (temperature, tlaka, vlage itd.), a ima i radiopredajnik kojim se mjereni podaci automatski emitiraju zemaljskoj postaji // **radiosondáža** *ž meteor.* mjerenje slobodne atmosfere pomoću radiosonde; **radiosòndāžnī** *prid.* koji se odnosi na radiosondažu

✧ RADIO-[1] + *v.* sonda

radiostànic|a *ž* **1.** *tehn.* uređaj koji stvara električne oscilacije visoke učestalosti, pojačava ih, modulira i zrači preko antene **2.** *meton.* **a.** ustanova iz koje se emitira radioprogram; radiopostaja **b.** zgrada u kojoj se nalazi takav uređaj **c.** *razg.* frekvencija na kojoj se emitira program radiostanice [*tražiti ~u*] // **radiostàničnī** *prid.* koji se odnosi na radiostanicu

✧ RADIO-[1] + stanica

radiosvjetiònīk *m* ⟨G radiosvjetioníka⟩, *v.* radiofar

✧ RADIO-[1] + *v.* svjetionik

radiotèhnika *ž* ⟨D L -ici⟩ *tehn.* grana tehnike koja se bavi bežičnim prijenosom raznih signala elektromagnetskim valovima // **radiotèhničār** *m* onaj koji se bavi radiotehnikom; **radiotèhničārev (radiotèhničārov)** *prid.* koji pripada radiotehničaru; **radiotèhničārka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* radiotehničar

✧ RADIO-[1] + *v.* tehnika

radiotelefònija *ž* sustav bežičnoga slanja i primanja glasova na veće udaljenosti putem radiovalova // **radiotelefònījskī** *prid.* koji se odnosi na radiotelefoniju; **radiotelefònist (radiotelefonȉst)** *m* onaj koji se bavi radiotelefonijom; **radiotelefònistica** *ž*, *v.* radiotelefonist

✧ RADIO-[1] + *v.* telefon, telefonija

radiotelegràfija *ž* slanje i primanje brzojava radiopredajnikom i radioprijemnikom // **radiotelegràfījskī** *prid.* koji se odnosi na radiotelegrafiju; **radiotelegràfist (radiotelegrafȉst)** *m* onaj koji se bavi radiotelegrafijom; **radiotelegràfistica** *ž*, *v.* radiotelegrafist; **ràdist (radȉst)** *m rij.* radiotelegrafist

✧ RADIO-[1] + *v.* telegraf, telegrafija

radiotelègram *m* brzojav poslan radiotelegrafski

✧ RADIO-[1] + *v.* telegram

radiotèleskop *m tehn.* prijemni uređaj za proučavanje radiovalova što ih zrače svemirska tijela, te radarskih valova odbijenih od svemirskih brodova, meteorita i sl.

✧ RADIO-[1] + *v.* teleskop

radiotelevízija *ž* (*krat.* RTV) **1.** ustanova koja stvara i emitira televizijske i radijske programe **2.** prijenos programa sredstvima radio- i TV-tehnike // **radiotelevízījskī** *prid.* koji se odnosi na radioteleviziju

✧ RADIO-[1] + *v.* televizija

radioteodòlīt *m* ⟨G radioteodolíta⟩ *meteor.* elektronski uređaj kojim se automatski pra-

ti položaj radiosonde u atmosferi i primaju njeni podaci
✧ RADIO-[1] + *v.* teodolit
radioteràpija *ž med.* liječenje bolesti (osobito raka) rendgenskim zrakama
✧ RADIO-[2] + *v.* terapija
radiovalovi *m mn fiz.* elektromagnetski valovi (ultrakratki, kratki, srednji, dugi) koji služe za prijenos signala u radiotehnici
✧ RADIO-[1] + *v.* val
radírati (∅) *dv.* ⟨*prez.* ràdīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril· pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** (po)brisati struganjem (gumicom, nožićem, žiletom) nešto napisano ili narisano **2.** čeličnom iglom izraditi/izrađivati crtež urezujući u metalnu (ob. bakrenu) ploču // **radírer** *m razg.* umjetnik koji radiranjem izrađuje slike ili crteže; bakrorezac, bakropisac; **radírung** *m* ⟨N *mn* -nzi⟩ **1.** tehnika kojom se crtež iglom urezuje u metalnu ploču; bakropis **2.** slika ili crtež dobiven radiranjem; bakrorez
✧ *njem.* radieren ← *lat.* radere: strugati
ràdīrguma *ž reg. zast.* guma kojom se uklanja trag olovke s papira ili druge površine; guma (za brisanje), gumica
✧ *njem.* Radiergummi
ráditi, *v.* râd[1]
râdius *m*, *v.* radijus
rádla *ž reg. razg.* kotačić za rezanje tijesta; kovrtač, radl
✧ *njem.* Rad: kotač, Rädlein: kotačić
râdnīk, *v.* râd[1]
ȑado, *v.* ȑād[1]
Ȑadoboj *m* ⟨G Ȑadoboja⟩ naselje (u blizini Krapine), 1359 stan.
radòdājka *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ *žarg.* ona koja lako ulazi u spolne odnose s muškarcima
✧ *v.* râd[1] + *v.* dati
radohòličār *m neol.* onaj koji se u potpunosti posvećuje trajnom i upornom radu, ovisnik o radu, koji ne može bez rada, kojemu je rad strast [*rad + o + (alko)holičar*]; radoholik // **radohòličārev (radohòličārov)** *prid.* koji pripada radoholičaru; **radohòličārka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* radoholičar; **radohòličārskī** *prid.* koji se odnosi na radoholičare; **radohòličārstvo** *sr* svojstvo i djelovanje radoholičara; **radohòlīk** *m* ⟨N *mn* -ici⟩, *v.* radoholičar; **radohòlizam** *m* ⟨G -zma⟩ pretjerana vezanost uz rad
✧ *v.* râd[1], raditi (prema alkoholičar, *v.*)
ràdōm *m* ⟨G radóma⟩ *meteor.* kuglasta kupola od plastičnog materijala providnog za radiovalove, koja se postavlja oko radara u cilju zaštite od vremenskih utjecaja
✧ *engl.* ra(dar) + dom(e): kupola
ràdōn *m* ⟨G radóna⟩ *kem.* radioaktivni kemijski element iz grupe plemenitih plinova (simbol Rn, atomski broj 86); nastaje radioaktivnim raspadanjem radija; radijeva emanacija
✧ *v.* rad(ij) + -ON
Ràdonić *m* naselje (u blizini Drniša), 650 stan. // **ràdonićkī** *prid.* koji se odnosi na Radonić
◈ *v.* râd[1]
ȑādōst *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osjećaj ponesenosti i dragosti izazvan ljepotom, ljubavlju, skladom i unutrašnjim zadovoljstvom [*(lud) od ~i*; *topi se u ~i* vrlo je radostan] // **ȑādosno** *pril.* na radostan način, s radošću, veselo; **ȑādostan** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ **1.** dobro raspoložen, ispunjen radošću; razdragan, veseo **2.** koji izaziva radost; **ȑādovati** (∅, se, čemu, komu) *nesvrš.* ⟨*prez.* ȑādujēm, *pril. sad.* ȑādujūći, *gl. im.* -ānje⟩ ispunjavati (se) radošću, osjećati radost, iskazivati radost
✧ *prasl.* *radostь, *v.* ȑād[1]
Ràdošić *m* naselje (u blizini Sinja), 605 stan. // **ràdošićkī** *prid.* koji se odnosi na Radošić
◈ *v.* râd[1]
Ȑādovān 1. *v.* ◈ **2.** ili **Majstor Radovan** (13. st.), hrv. kipar, izradio glavni portal trogirske katedrale (1240), remek-djelo s romaničkim obilježjima (tek pojedini dijelovi koji potječu iz vremena pregradnje portala u 14. st. pripadaju gotici)
◈ *v.* râd[1]
Ràdovīn *m* naselje (u blizini Zadra), 724 stan. // **ràdovīnskī** *prid.* koji se odnosi na Radovin
◈ *v.* râd[1]
radòznao *prid.* ⟨*odr.* -alī⟩ **1. a.** koji pokazuje želju da nešto vidi, sazna, nauči; znatiželjan **b.** koji želi saznati tuđe tajne **2.** koji je prožet željom za saznavanjem, istraživanjem [~ *duh*] // **radòznalac** *m* ⟨G -ālca, N *mn* -ālci⟩ onaj koga sve zanima, onaj koji je radoznao; **radoználčev** *prid.* koji pripada radoznalcu; **radòznālka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* radoznalac; **radòznalo** *pril.* s radoznalošću; **radòznalōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je radoznao
✧ *v.* ȑād[1] + *v.* znati
ràdula *ž* **1.** *zool.* nazubljeni dio u usnoj šupljini puževa i glavonožaca za hvatanje i usitnja-

vanje hrane; trenica **2.** *bot.* vrsta mahovine, lišaja (na raslinju)
✧ *lat.*: strugač ≃ radere: strugati

rȁdža *m* ⟨N *mn* -e, G rȃdžā⟩ **1.** *pov.* **a.** prvotno, kraljev naslov u Indiji **b.** kasnije, titula kraljevih nasljednika i pripadnika feudalne kaste **2.** figura u staroindijskoj verziji šaha (čaturanga), odgovara šahovskoj figuri kralja
✧ *hind.* rājā: kralj ← *skr.* rājan

rȁdžput *m* pripadnik jedne od indijskih kasta čiji se članovi smatraju kšatrijama ili njihovim potomcima; jedan od 12 mil. zemljoposjednika pretežno nastanjenih u središnjoj i sjevernoj Indiji, osobito u nekadašnjoj Radžputani
✧ *skr.* rāja-putra: sin kralja

ráđati, *v.* rod

rȁf *m* ⟨N *mn* ràfovi⟩ *reg.* **1. a.** polica na zidu **b.** pretinac u ormaru **2.** polica u prodavaonici
✧ *tur.* raf ← *arap.* räff

RAF *m* ⟨G RAF-a⟩ *krat. vojn.* Britansko kraljevsko zrakoplovstvo // **ràfovac** *m* ⟨G rafóvca⟩ *razg. zast.* pripadnik britanskoga Kraljevskoga zrakoplovstva (u vrijeme 2. svjetskog rata)
✧ *engl.* **R**oyal **A**ir **F**orce

Rafael (*izg.* Ràfael) (pravo ime Raffaello Santi, *tal.* Sanzio) (1483–1520), talijanski visokorenesansni slikar i graditelj; učio kod Perugina i u botegi svoga oca, kasnije utjecaj Michelangela, Leonarda i Bartolomea; 1508. stupa u Rimu u službu pape Julija II (zidne i stropne freske u Vatikanu); slika povijesne, mitološke, religiozne i alegorijske teme; 1514. postaje prvi arhitekt bazilike Sv. Petra u Rimu, kao i glavni konzervator antičkih spomenika (*Sikstinska Madona*, *Atenska škola*, *Požar u Borgu*)

Ràfael *m* **1.** *v.* ♦ **2.** *bibl.* arkanđeo, uzor anđela čuvara, zaštitnik mladih, hodočasnika, putnika i ljekarnika
♦ m. os. ime; **Rafaèla** ž. os. ime; *hip.*: **Ȅla**
◇ *pr.*: **Ràf** (Glina, Osijek), **Ràfael** (Zagreb, Koprivnica, Prigorje), **Rafàelić** (Pazin, Istra), **Ràfela**, **Raffaelli** (*izg.* Rafaèli) (Zagreb, Split, Opatija, ← *tal.*), **Raffel** (*izg.* Ràfel) (Korber), **Rapáić** (480, Korenica, Lika), **Rapájić** (110, Korenica, *I* Slavonija), **Rápić** (310, Trogir, sred. Dalmacija, Nova Gradiška)
✧ *lat.* Raphael, *grč.* ← *hebr.* rēphā'ēl: Bog iscjeljuje

ràfāl *m* ⟨G rafála⟩ **1.** *vojn.* brza, učestala paljba iz vatrenoga (osobito automatskoga) oružja [*mitraljeski* ~] **2.** *meteor.* iznenadni, kratkotrajni jaki porast brzine vjetra u odnosu na njegovu srednju vrijednost; udar vjetra, mah vjetra **3.** (ob. *mn*) *pren.* teški, neugodni ideološko-politički napadi [~*i optužbi*] // **ràfāln|ī** *prid.* koji je u rafalu, koji čini rafal [~*a paljba*; ~*a vatra*]
✧ *fr.* rafale

Raffball (*izg.* Ràfbol) *m sport* momčadska sportska igra sa 7–10 igrača u kojoj se nastoji ubaciti lopta u protivnička vrata ili preko protivničke obrambene crte
✧ *engl.*

raffinement *m*, *v.* rafinirati, rafinman

ràfija *ž* **1.** *bot.* vrsta palme (*Raphia ruffia*) iz središnje Afrike **2.** elastično i otporno likovo vlakno dobiveno od te palme; liko
✧ *engl.* raffia/raphia ← *mal.* rofia

rafinírati (što) *dv.* ⟨*prez.* rafìnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ posebnim postupkom (pro)čistiti, dovesti/dovoditi do željene čistoće i finoće // **rafinácija** *ž tehn.* proces pročišćavanja, postupak odvajanja nekorisnih ili neugodnih sastojaka iz neke sirovine; rafiniranje; **rafinèrija** *ž* industrijsko postrojenje u kojem se sirovine ili tehnički proizvodi pročišćavaju u čiste proizvode [~ *nafte*; ~ *ulja*]; **rafinèrījskī** *prid.* koji se odnosi na rafineriju; **rafinèrījski** *pril.* na način kao u rafineriji; **rafinīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je pročišćen, podvrgnut rafinaciji; očišćen [~*i šećer*] **2.** *pren.* **a.** koji je istančan, pun suptilnosti; profinjen, tankoćutan [~ *ukus*; ~*a izvedba*] **b.** koji je dosjetljiv, pun proračunatosti; vješt, lukav [~*i postupak*]; **rafinirano** *pril.* na rafiniran način [*postupati* ~]; **rafinīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je rafiniran ili svojstvo onoga što je rafinirano, *usp.* rafinman; **rafinmān** (**rafinmân**) *m* ⟨G rafinmána⟩ *razg.* tankoćutnost, finoća i osjetljivost u procjenjivanju kvalitete čega, stvaranju suda o čemu [*umjetnički* ~; *slikarski* ~; ~ *ukusa*]
✧ *njem.* raffinieren ← *fr.* raffiner; raffinement: rafiniranost

rafinóza *ž kem.* trisaharid, hidrolizom kiselinama daje galaktozu, glukozu i fruktozu, ima je malo u šećernoj repi, a najviše u eukaliptusu, dobiva se iz melase
✧ *v.* rafinirati, rafiniran + -OZA

raflézija *ž bot.* biljni rod dvosupnica (*Rafflesia Arnoldi*) iz porodice *Rafflesiaceae*, pretežno tropski paraziti na korijenu ili stablu drugih biljaka
✧ *nlat.* rafflesia, prema engleskom kolonijalnom službeniku T. S. Rafflesu (1781–1826) koji je pronašao vrstu

ràfos *m tehn. pom.* vrsta hidroakustičkog navigacijskog sustava za traganje i spašavanje (brodova i aviona na otvorenom moru); slično kao i sofar
✧ *engl.* **R**anging **a**nd Fixing **S**ound (isto: SOFAR: **S**ound **F**ixing **A**nd **R**anging)

ràft *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *sport* gumeni (pneumatski) čamac za splavarenje na riječnim brzacima // **ràfter** *m* **1.** *sport* onaj koji se bavi raftingom **2.** splavar; **ràfterica** *ž*, *v.* rafter; **ràfting** *m* ⟨N *mn* -nzi⟩ *sport* rekreacijsko i natjecateljsko splavarenje na riječnim brzacima
✧ *engl.* isto: extreme rafting

raftextrem (*izg.* ràftikstrīm) *m sport* vrsta natjecateljskoga čamca za splavarenje, namijenjen sedmeročlanoj posadi
✧ *engl.*

ràfung *m* ⟨N *mn* -nzi⟩ *reg.* zidani odvod kroz koji se iz zatvorene prostorije odvodi dim; dimnjak, odžak, rauhfang, fumar
✧ *njem.* Rauchfang

rȁga[1] *ž* ⟨G *mn* rāgā⟩ **1.** loš konj, mršav i islužen konj, staro kljuse **2.** *pren. pejor.* koščata, neskladna osoba [*stara* ~]
✧ *njem.* Racker

rȁga[2] *ž glazb.* temeljni prastari ljestvični glazbeni model skladbe u indijskoj glazbenoj teoriji
✧ *skr.* rāga-: boja, ton

ragáda *ž pat.* bolna krvava napuklina na tvrdoj i suhoj ili upaljenoj koži, ob. na dlanovima, tabanima i dojkama
✧ *grč.* rhagás: pukotina

rȁgbi *m* ⟨G -ja⟩ *sport* momčadska igra s jajastom loptom [~; *-klub*; *~-utakmica*] // **ragbìjāš** *m* ⟨G ragbijáša⟩ igrač ragbija; **rȁgbījskī** *prid.* koji se odnosi na ragbi; **ragbìjaškī** *prid.* koji se odnosi na ragbijaše
✧ *engl.* rugby (football), prema engleskom mjestu Rugby

ragga (*izg.* rȁga) *ž glazb.* glazbeni stil nastao miješanjem reggaea i drugih glazbenih žanrova, posebice hip hopa i rhythm and bluesa
✧ *amer.engl.*

ràglān (I) (**rànglān**) *m* ⟨G raglána⟩ kratki sportski kaput ukoso ušivenih rukava // **ràglān** (II) (**rànglān**) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ koji se odnosi na poseban kroj rukava, koji seže od ručnog zgloba do vrata, učvršćen dijagonalnim šavom do pazuha [~ *kroj*; ~ *rukav*]
✧ *engl.*, prema engleskom generalu lordu Raglanu (1788–1855)

ràgnarek *m mit.* u nordijskoj mitologiji smak svijeta, propast bogova i uništenje zemlje u plamenu
✧ *stisland.* ragnarökr

ragoût *m*, *v.* ragu

ragtime, *v.* regtajm

ràgū (**ragû**) *m* ⟨G ragùa⟩ *kulin.* jelo od isjeckanog mesa (ili ribe) i povrća kuhano u obilnom začinjenom umaku
✧ *fr.* ragoût

Ragúza *ž pov.* stari talijanski naziv za Dubrovnik, često upotrebljavan u dubrovačkoj književnosti // **ragùzejskī** *prid.* **1.** *pov.* koji se odnosi na stari Dubrovnik **2.** *iron.* koji je tipično dubrovački (u smislu nekih nepoželjnih oblika u tradicionalnom vođenju politike) △ ~ ***govor (idiom)*** *lingv.* izumrli dalmatoromanski predmletački govor u Dubrovniku; **Ragužájac** *m* (**Ragùžājka** *ž*) ⟨G -jca, N *mn* Ragužájci, G Ragùžājācā⟩ *zast.* stanovnik Dubrovnika, Dubrovčanin
◈ *pr.* (etnici): **Rȁguš** (Donji Miholjac, Duga Resa, Vukovar), **Rȁgūz** (Zagreb, Varaždin, Split), **Rȁguzin** (Cres-Lošinj, Split, Rijeka, Zadar), **Rȁgūž** (1180, Dubrovnik, Požega, Vinkovci), **Rȁgužīn** (Krk, Slavonski Brod)
✧ *tal.* Ragusa ← Ragusium

rȁhao (**rȁhla** *ž*) *prid.* ⟨*odr.* -hlī⟩ koji nije gusto nabijen, koji je takve strukture da između čestica ima zraka; porozan, prhak (o krutoj tvari), koji se lako kopa i obrađuje (o tlu) // **rȁhliti** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* rȁhlēći, *gl. im.* rȁhljēnje⟩ činiti rahlim (zemlju i sl.); **rȁhlōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je rahlo
✧ samo južnoslavenski *slov.* rahel ≃ *bug.* reša: češem *slov.* rašiti: rahliti

ráhat (I) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg. ekspr.* koji je spokojan; miran // **ráhat** (II) *pril.* mirno, spokojno, ugodno; **rahàtluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* zadovoljstvo, ugoda, ćeif, spokojnost, odmor [*nisam ovdje od sreće i ~a, nego od jada*]
✧ *tur.* ← *arap.* raha

ràhat-lòkum *m kulin. reg.* orijentalna poslastica od ukuhanog škroba i šećera s mirisom ružina ulja (reže se u kocke, poslužuje se uz vodu i

kavu); ratluk // **rátluk** *m reg.*, *v.* rahat-lokum
✧ *tur.* ← *perz.* rahati-halkum ← *arap.* rāhā (rahat) + halqūm: grlo
Ràhela *ž* **1.** *v.* ♦ **2.** *bibl.* (*Postanak* 19–35), kći Labanova, žena patrijarha Jakoba, majka patrijarha Josipa
♦ ž. os. ime; isto: **Rakèla** (← *tal.* Rachele) ◊ *pr.*: **Ràhelić** (100, Rijeka, Primorje), **Rakèla** (170, Brač, Split, sred. Dalmacija, ← *tal.*)
✧ *grč.* Rhakhél ← *hebr.*
rahìgraf *m med.* instrument za obilježavanje obrisa leđa
✧ *nlat.* rhachis ← *grč.* rhákhis: kralješnica + -GRAF
rahishíza *ž pat.* prirođena malformacija: kralješnica i leđna moždina otvoreni su cijelom dužinom
✧ *grč.* rhákhis: kralješnica + skhísis: procijep
rahìtis *m pat.* bolest rasta koja zahvaća kosti, a koju uzrokuje pomanjkanje vitamina D, poremećaj izmjene minerala pri čemu se u krvi i tkivima smanjuje sadržaj fosfora i kalcija; engleska bolest // **rahìtičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji je zahvaćen rahitisom **2.** *pren.* koji je slabe tjelesne konstitucije; krhak, vrlo mršav; **rahìtičār** *m* **1.** onaj koji boluje od rahitisa **2.** *pren. pejor.* onaj koji je slabe tjelesne konstitucije; krhak, vrlo mršav; **rahìtičārev** (**rahìtičārov**) *prid.* koji pripada rahitičaru; **rahìtičārka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* rahitičar; **rahìtičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je rahitično ili onoga koji je rahitičan
✧ *nlat.* rhachitis ← *grč.* rhákhítēs: koji se tiče kralješnice
Rahmanjinov (*izg.* Rahmànjinov), **Sergej Vasiljevič** (1873–1943), ruski skladatelj, dirigent i pijanistički virtuoz, od 1918. u SAD-u; posljednji veliki predstavnik ruskog romantizma (*Rapsodija na Paganinijevu temu* i popularni koncerti za klavir i orkestar)
ràhmet *m reg.* **1.** pokoj, mir mrtvima (u islamskim običajima) [~ *mu duši!* pokoj mu duši! neka mu se Bog smiluje] **2.** milost, oprost grijeha **3.** plodonosna ljetna kiša // **rahmètli** *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* pokojni, umrli; **rahmètlija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* pokojnik
✧ *tur.* ← *arap.* raḥmä
r̀aht *m* ⟨N *mn* ràhtovi⟩ *reg.* konjska oprema, nakit za konja
✧ *tur.* ← *perz.* raẖt
ràhvān *m* ⟨G rahvána⟩ **1.** *reg.* **a.** ravnomjeran konjski hod pri kojem jahač mirno sjedi i ne miče se **b.** konj takva hoda **2.** *sport* u konjičkom sportu vrsta umjetnog kasa pri kojem konj podiže i spušta istovremeno obje desne ili obje lijeve noge
✧ *tur.* ← *perz.* rāhwār
rahvànija *ž reg. kulin.* orijentalni kolač, biskvit preliven zašećerenim sokom
✧ *tur.* revani: zalivena pandišpanja
RAI *krat.* Talijanska radiotelevizija
✧ *tal.* **Ra**diotelevisione **i**taliana
Ràić, Ivo (1881–1931), hrv. kazališni glumac i redatelj, prvak drame HNK u Zagrebu od 1909, nastupao na pozornicama u Beču, Berlinu, Pragu i Budimpešti na njemačkom, češkom i mađarskom jeziku
raid, *v.* rejd
raison, *v.* rezon
raison d'être (*izg.* rezòn dêtr) razlog postojanja čega, smisao [*imati/nemati* ~]
✧ *fr.*
râj *m* ⟨N *mn* ràjevi⟩ **1.** *rel.* **a.** prema učenju raznih religija, mjesto blaženstva kamo nakon smrti dolaze duše pravednika **b.** *bibl.* boravište Adama i Eve prije progonstva; Eden **2.** *pren.* mjesto, boravište koje pruža potpunu sreću; nebo, nebesa // **râjskī** *prid.* **1.** koji se odnosi na raj, koji pripada raju **2.** koji je kao u raju; divan (o ljepoti)
✧ *prasl.* i *stsl.* rajь (*rus.* raj, *polj.* raj) ← *iran.* (*avest.* rāy-: bogatstvo, sreća)
rája *ž zb.* **1.** *pov.* u Osmanskom Carstvu **a.** podanici koji nisu muslimani i koji plaćaju danak **b.** muslimanski i kršćanski radni sloj stanovništva **2.** *razg.* običan svijet; puk, ljudi // **rajètīn** *m* ⟨G rajetína⟩ *pov.* kršćanin u Osmanskom Carstvu koji je morao plaćati danak; podanik, kmet; **rájīnskī** *prid.* koji se odnosi na raju
♦ ž. os. imena: **Râjka**, **Râjna**; moguće i za m. os. ime **Rájko**, ali češće od *v.* rȁd[1] ◊ *pr.* (od imena, nadimačka): **Râjnić** (Donji Miholjac, Podravska Slatina, Slavonija), **Rájnovac** (Požega, Karlovac), **Rájnović** (550, Virovitica, Vrbovsko, Slavonija), **Ràjskī** (Ivanić Grad)
✧ *tur.* râya, reaya ← *arap.* räyaʻ: stado, podanici
Rajasthan (*izg.* Rȁdžasthān) *m geogr.* savezna država u Indiji, 342.239 km^2, 43.881.000 stan., glavni grad Jaipur // **rȁdžastānskī** *prid.* koji se odnosi na Rajasthan

ràjber *m reg.* **1.** alatka kojom se izrađuju navoji (npr. na cijevima i sl.) **2.** kuhinjsko pomagalo za ribanje zelja s jednim sječivom; ribež **3.** šarka, zaponac na vratima ili prozorima; pant
✧ *njem.* Reiber

rȁjc *m* ⟨N *mn* -evi/-i⟩ *reg.* podražaj, izazov (ob. u seksualnom smislu), nadražaj, nadraženost // **rȁjcati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* nadraživati (se), podražavati (se), izazivati koga, ob. u seksualnom smislu
✧ *njem.* Reiz

ràjčica *ž* **1.** *bot.* jednogodišnja biljka (*Solanum lycopersicum*) iz porodice pomoćnica (*Solanaceae*), potječe iz J. Amerike, daje crveni mesnat plod; paradajz, pomidor **2.** (*mn*) *zool.* porodica ptica pjevica (*Paradiseidae*) jarko obojena perja; rajske ptice
✧ *v.* raj (*kalk.* prema *njem.* Paradiesapfel)

Rȁjevō Sèlo *sr* naselje (u blizini Županje), 1476 stan. // **Rȁjevčanin** *m* (**Rȁjevčānka** *ž*) ⟨N *mn* Rȁjevčani⟩ stanovnik R. Sela; **rȁjevskī** *prid.* koji se odnosi na Rajevo Selo i Rajevčane

rȁjf *m* ⟨N *mn* rȁjfovi⟩ *reg.* ukras u ženskoj kosi u obliku čvrstog kotura, sprečava padanje kose na oči
✧ *njem.* Reif

ràjfrok *m* ⟨N *mn* -oci⟩ *reg. zast.* široka, obručima napeta suknja; krinolina
✧ *njem.* Reifrock

Rȁjh *m pov.* naziv za njemačku državu, njemačko carstvo (Sveto Rimsko Carstvo Njemačke Narodnosti), osnovano 962 [*Prvi Rajh*]; obnovljeno 1871 [*Drugi Rajh*] i 1933 [*Treći Rajh* nacionalsocijalistička Hitlerova Njemačka, do 1945]
✧ *njem.* Reich

rȁjhsmarka *ž* ⟨D L -rci, G *mn* -rākā/-ī⟩ *pov.* novčana jedinica u Njemačkoj 1924–1948, sadržavala 100 pfeniga, zamijenjena njemačkom markom [*Deutsche Mark*]
✧ *njem.* Reichsmark

Rájić *m* ⟨G Rájića⟩ naselje (u blizini Novske), 1424 stan.

Rajk (*izg.* Rȁjk), **László** (1909–1948), mađarski revolucionar i političar; od 1945. ministar unutrašnjih, zatim vanjskih poslova; uhapšen 1949, osuđen u montiranom procesu i smaknut, 1956. rehabilitiran

Ràjmund m. os. ime *rij.*; isto: **Ràjmond** (← *tal.* Raimondo); *hip.*: **Rájko** ◊ *pr.*: **Ràimund** (16, Rijeka)
✧ *njem.* Raimund

Râjna *ž geogr.* najveća rijeka u Z Europi, duga 1320 km, nastaje u Švicarskoj spajanjem Prednje i Stražnje Rajne, utječe u Sjeverno more // **râjnskī** *prid.* koji se odnosi na Rajnu △ ***Rajnska konfederacija*** *pov.* država pod Napoleonovim protektoratom, osnovana 1806, obuhvaća *J* i *Ž* dio njemačkog teritorija i Tirol; ***Rajnska oblast*** područje u *Z* Njemačkoj s obje strane srednjeg toka Rajne

rájndlika *ž* ⟨D L -ici/-i⟩ *reg.* plitka posuda za kuhanje; šerpa, rajngla, teća
✧ *njem. dijal.* Reindl

rájngla *ž, v. rajndlika*

ràjōn[1] (**rèjōn**) *m* ⟨G rajóna⟩ *pov.* **1.** *pravn.* upravna jedinica u jednom dijelu grada, prostor, dio grada koji potpada pod tu upravnu jedinicu (poslije 2. svjetskog rata) **2.** (+ *potenc.*) izdvojeno ograničeno područje veće cjeline // **rajonizácija** *ž* podjela na područja (rajone); **ràjōnskī** *prid.* koji se odnosi na rajon
✧ *fr.* rayon

ràjōn[2] (**rajȍn**) *m* ⟨G rajóna⟩ **1.** vrsta sintetičkog vlakna **2.** tkanina od istoimenog vlakna slična svili
✧ *engl.* rayon

rȁjsbret *m reg.* drvena podloga (ob. daska) za tehničko crtanje
✧ *njem.* Reissbrett

rȁjsfēder *m reg.* specijalno pero za izvlačenje crta tušem
✧ *njem.* Reissfeder

ràjsferšlus *m reg.* patentni zatvarač na odjeći; patent, ciferšlus, zip, smičak
✧ *njem.* Reissverschluss

rȁjsnēgl *m reg.* čavlić, crtaći čavlić, puntina
✧ *njem.* Reissnägel

ràjšina *ž reg.* tehničko ravnalo s okomicom na jednom kraju; služi za izvlačenje dugih ravnih crta
✧ *njem.* Reissschiene

ràjtar *m zast.* konjanik, jahač
◈ *pr.* (prema zanimanju, nadimačka): **Ràjtar** (Vrbovec), **Ràjtarić** (Zagreb), **Ràjtek** (Osijek), **Ràjter** (160, Međimurje, Slavonija), **Ràjterić** (Zagreb, Turopolje)
✧ *njem.* Reiter

rȃjtati *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** činiti neurednim, dovoditi u nered; unerеđivati **2.** *žarg.* nemilice trošiti, rasipati novac
✧ *njem.* reitern: rešetati

ȑajthōze *ž pl. tantum reg.* specijalne hlače za jahanje; jahaće hlače, rajterice
✧ *njem.* Reithose
ȑajtrok *m reg.* jahački kaput posebnoga kroja, čvrsto priljubljen uz struk
✧ *njem.* Reitrock
ȑajtšul *m reg. zast.* škola jahanja (ob. vojnička u doba Austro-Ugarske)
✧ *njem.* Reitschule
ràjzeberajt *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg. zast.* koji je pripravan za put, spreman krenuti; odjeven za izlazak iz kuće
✧ *njem.* reisebereit ← Reise: putovanje + bereit: pripravan
ràjzefertig *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg. zast.* koji je spreman za putovanje
✧ *njem.* reisefertig ← Reise: putovanje + fertig: gotov
rajzefíber *m reg.* putna groznica, nervoza koja se javlja prije putovanja [*imati* ~]
✧ *njem.* Reisefieber
ȑak *m* ⟨N *mn* ràkovi⟩ **1.** *zool.* naziv za razne životinje iz istoimenog razreda (*Crustacea*), člankonošci duguljasta ili četvrtasta, oklopljena tijela, prsnog dijela tijela srasla s glavom, hvataju kliještima **2. a.** *pat.* zloćudni tumor kod kojega anarhično bujaju stanice organa ili tkiva (*cancer*) [*bolovati od ~a; imati ~; umrijeti od ~a*] **b.** *biol.* naziv za biljne bolesti uzrokovane virusima ili bakterijama **3.** (Rak) *astron.* **a.** zviježđe u Zodijaku **b.** zodijački znak od 22. lipnja do 22. srpnja [*rođen u ~u; rođen u znaku ~a*] △ ~ ***potočni*** *zool. Potamobius torrentum*; ~ ***samac*** *zool.* rak (*Pagurus bernhardus*), mekani trup štiti tako da se naseli u praznu puževu kućicu (*Cerithium* ili *Murex*), porodica *Diogenidae*; bamburač, gamburata, šiljak; ***riječni*** ~ *zool.* rak naših voda (*Astacus astacus*) // **ràčica** *ž konstr. neob. ekspr.* ženka raka; **ràčić** *m dem.* od rak; **ȑačjī** *prid.* **1.** koji se odnosi na rakove, koji pripada rakovima **2.** koji se odnosi na race, koji pripada racama; **ràkov** *prid.* koji pripada raku, račji (**1**) [*razbježati se kao ~a djeca* razići se na sve strane (ob. braća i sestre ili prijatelji tijekom života)] △ ~***a obratnica***, *v.* obratnica; **ȑakovica** *ž arhit.* plastični ukras u obliku savijenog lista (ob. na gotskim zabatima i tornjevima); puzavica; **ȑakovice** *ž mn zool.* deseteronožni kratkorepi rakovi (*Brachyura*), porodica *Maiidae* (npr. veliki morski r. *Maia squinado*; rakovica grancigula, bogdan); **rakúšci** *m mn* ⟨N rakúšac, G -šca, G *mn* ràkūšācā⟩ *zool.* red morskih i slatkovodnih rakova (*Amphipoda*), čiste vodu od truleži, hrana su ribama (obični r., morski r., slijepi r.)
◆ **Ȑak** m. os. ime (narodno), *zast.* ◇ *pr.* (od imena, prema zanimanju, nadimačka i etnici): **Ràčić** (850, Zagreb, Dubrovnik, Dalmacija, Lika, Slavonija), **Ȑak** (1110, Šibenik, Turopolje, Primorje, Zagorje, Banovina), **Ràkačić** (Podravina, Orahovica), **Rakánović** (Vukovar, Split, Benkovac, *v.* i radost), **Ȑakār** (Buje, Zaprešić, Primorje), **Ràkarić** (310, Gvozd, Banovina, Turopolje, Moslavina), **Rakóčević** (Zagreb, Rijeka, Vukovar, ← rakoč: kojemu su oči kao u raka), **Ȑakovac** (220, Poreč, Pula, Istra), **Ȑakovčān** (Čazma), **Ȑakovec** (Zagreb), **Ȑaković** (300, Zagreb, Đakovo, Primorje, Slavonija, *v.* i rȁd[1]) ◇ *hidronim.*: **Ȑača** (potok), **Ràčice** (rječica, Buzet), **Ȑakovac** (potok, Samobor), **Ȑakovec** (potok, Čakovec), **Ȑakovica** (potok, Zagreb, Pakrac, Samobor), **Ȑakovīk** (potok, Pazin), **Ȑačinjī**, **Rákac** (Brod na Kupi), **Ȑakovac**, **Ȑakovica**, **Ȑakovača** ◇ *top.* (u složenim imenima tipa): **Ȑačī pòtok** (Slavonija), **Ȑakova bȁra**, **Ȑakova drȁga**, **Ȑakova nòga**, **Ȑakova njȉva**, **Ȑakov dôl**, **Ȑakov pòtok** (potok, Pazin), itd.; (naselja): **Ráčak** (Duga Resa, 12 stan.), **Ràčice** (Buzet, 24 stan.), **Ràčičkī Brijêg** (Buzet, 52 stan.), **Račínovci** (Županja, 996 stan.), **Ràčīšće** (Korčula, 456 stan.), **Ȑačjā Vâs** (Buzet, 55 stan.), **Ràkalj** (Pula, 502 stan.), **Rakòtule** (Pazin, 228 stan.), **Ȑakov Pòtok** (Grad Zagreb, 1005 stan.), **Ràkōvci** (Poreč, 10 stan.), **Ȑakovec** (Vrbovec, 227 stan.; Novi Marof, 141 stan.), **Ȑakovec Tomaševèčkī** (Klanjec, 139 stan.), **Ȑakovica** (Slunj, 1012 stan.)
✧ *prasl.* *rakъ (*rus.* i *polj.* rak) ← *ie.* *kark- (*lat.* cancer, *grč.* karkínos)
ȑaka *ž* ⟨D L rȁci, G *mn* râkā⟩ jama u koju se pokapa mrtvac; grob
◆ *pr.* (etnici): **Ȑačkī** (600, Delnice, Gorski kotar, Pokuplje)
✧ *prasl.* *orka (*stsl.* raka, *rus.* ráka, *bug.* raka) ← *lat.* arca: sanduk
ràkam, *v.* rekamavati
rakèta *ž* ⟨G *mn* rakétā⟩ **1. a.** projektil na vlastiti pogon mlaza plinova nastalih izgaranjem goriva [*balistička ~; ~ zemlja-zrak; ~ zemlja-zemlja*] **b.** projektil s reaktivnim motorom

[*svemirska* ~] **2.** projektil koji izgarajući svijetli i služi za osvjetljivanje, signalizaciju, pripremu vatrometa i sl. △ ***krstareća*** ~ kompjuterski navođena raketa koja unaprijed pronalazi cilj krstareći po zadanoj stazi; ~-***nosač*** višestupanjska raketa pomoću koje se lansiraju sateliti i druge letjelice u svemir // **raketírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* rakètīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ napasti raketama, gađati raketama, uništavati raketama; **ràketn|ī** *prid.* koji se sastoji od raketa, koji se obavlja raketama [~*i napad* napad izveden raketnom vatrom] △ ~***i motor*** motor s unutarnjim izgaranjem koji radi na načelu potiskivanja ili reakcije užarenog mlaza plina što iz njega istječe; ~***i pištolj*** ručna naprava koja izbacivanjem mlaza plina omogućuje gibanje astronauta u svemiru izvan broda; ~***i zrakoplov*** zrakoplov koji koristi raketni motor kao glavni pogonski sustav; ~***o gorivo*** pogonsko sredstvo za ispaljivanje raketa; ~***o oružje*** oružje na raketni pogon

✧ *njem.* Rakete ← *tal.* rocchetto: vreteno

rȁketodrom *m* raketni poligon za ispitivanje i lansiranje raketa, *usp.* kozmodrom

✧ *v.* raketa + -DROM

raketonósac *m* ⟨G -sca, N *mn* -sci⟩ podmornica, brod ili zrakoplov namijenjen prijevozu, nošenju i lansiranju raketa

✧ *v.* raketa + *v.* nositi

rȁketoplān *m* pilotirana svemirska letjelica aèrodinamična oblika, polijeće pomoću raketnoga pogonskoga sustava, a na Zemlju se spušta slobodnim poniranjem; shuttle, šatl

✧ *engl.* rocket (air)plane

ràkij|a *ž* **1.** alkoholno piće dobiveno destilacijom provrele, fermentirane komine voća, biljaka ili žitarica; najčešće od šljive (npr. šljivovica, komovica, viski itd.) **2.** *meton.* čašica toga pića (ob. 0,3 dl) [*hoćeš li jednu ~u?*] △ ***ljuta*** ~***a*** vrlo jaka rakija; ***meka*** ~***a*** rakija s malim postotkom alkohola // **rakìdžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* onaj koji stalno pije rakiju; **rakìdžījka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* rakidžija; **rakìjāš** *m* ⟨G rakijáša⟩ *pejor.* onaj koji se odaje rakiji; **rakijášiti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* rakìjāšīm, *pril. sad.* -šēći, *gl. im.* -šēnje⟩ odavati se neumjerenom pijenju rakije, piti neumjereno rakiju; **rakìjāškī** *prid.* koji se odnosi na rakijaše; **rakìjāški** *pril.* kao rakijaš, na način rakijaša; **rakijètina** *ž augm.* od rakija; **ràkijica** *ž dem.* od rakija; **ràkījskī** *prid.* koji je namijenjen rakiji, u kojem se drži, proizvodi, peče rakija [~ *kotao*]

◈ *pr.* (prema zanimanju i nadimačka): **Rakìdžija** (Dubrovnik, Kutina, sred. Dalmacija), **Rakìđija** (Zagreb, Dubrovnik, Split), **Rakìgjija** (Dubrovnik), **Ràkijār** (Trogir), **Rakìjāš** (Bjelovar, *Z* Slavonija, nadimačko, koji voli piti rakiju), **Rakìjašić** (Đurđevac, Podravina)

✧ *tur.* raki i arak ← *arap.* aräq

Rakìjaš, Ante (?–1871), krajiški vojnik i dezerter koji se pridružuje E. Kvaterniku, jedan od vođa Rakovičke bune (1871); ubijen prilikom njenog gušenja

ràkita *ž bot.* vrsta niske šibljaste grmolike vrbe crvenkaste kore (*Salix purpurea*) iz porodice vrba (*Salicaceae*) // **ràkitnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ mjesto obraslo rakitovim grmljem

◈ **Ràkita** ž. os. ime (narodno), *zast.* ◇ *pr.* (od imena i etnici): **Ràkita** (Rijeka, Primorje, *S* Dalmacija), **Ràkitić** (300, Slavonski Brod, *I* Slavonija), **Rakìtničan** (160, Đurđevac, Prigorje), **Rakítovac** (Donji Miholjac, Slavonija) ◇ *top.* (naselja): **Rakìtnica** (Đurđevac, 158 stan.), **Rakítovec** (Grad Zagreb, 556 stan.)

✧ *prasl.* *orkyta (*rus.* rakíta, *polj.* rokita)

Ràkītje *sr* ⟨G Ràkītja⟩ naselje (u blizini Zagreba), 1615 stan.

◈ *v.* rakita

Ràkitovica *ž* naselje (u blizini Donjeg Miholjca), 945 stan.

◈ *v.* rakita

rȁklje *ž mn*, *v.* rašlje // **rȁkljast** *prid.* ⟨*odr.* ī⟩, *v.* rašljast

Rakóczy (*izg.* Rȁkoci) **1. Ferenc I** (1645–1676), erdeljski knez, sudionik Zrinsko-Frankopanske urote 1669, nakon gušenja urote pomilovan **2. Ferenc II** (1676–1735), erdeljski knez, sin Ferenca I, vođa urota protiv Habsburgovaca (1701. i 1703–1708), ne prihvaća mir 1711. i odlazi u inozemstvo, umire u Turskoj; nacionalni heroj Mađarske

rákoliti (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. sad.* -lēći (se), *gl. im.* -oljēnje⟩ **1.** glasati se kao kokoš prije nego što snese jaje ili kad vodi piliće; kokotati **2.** (se) *pren.* praviti se važan; šepuriti se

rȁkolov *m rib.* lov rakova mrežama stajaćicama, vršama, račnjacima i drugim ribarskim priborom

✧ *v.* rak + *v.* lov

Rákosi (*izg.* Râkoši), **Mátyás** (1892–1971), vođa komunističkog režima u Mađarskoj

(1945–1956), smijenjen zbog narodnog nezadovoljstva

Ràkovac, Dragutin (1813–1854), hrv. književnik, anonimni urednik više novina, agitator ilirskog pokreta, autor prve antologije novije hrv. poezije (*Pesme domorodne*)

Ràkovica *ž* selo *J* od Slunja, 1012 stan., središte rakovičke bune // **ràkovičk|ī** *prid.* koji se odnosi na Rakovicu △ ~***a buna (8–11. 10. 1871)*** *pov.* pokušaj Eugena Kvaternika da revolucionarnim putem ostvari oslobođenje Hrvatske od austro-ugarske vlasti

◆ *v.* rak

ràkovice, *v.* rak

Ràkov Pòtok *m* naselje (u blizini Zagreba), 1005 stan.

◆ *v.* rak

ràkūn *m* ⟨G rakúna⟩ **1.** *zool.* mali sjevernoamerički medvjed (*Procyon lotor*) s crno-bijelim prugama na krznu i kitnjastim repom **2.** *meton.* cijenjeno skupocjeno krzno istoimene životinje **3.** (*mn*) *Procyonidae*, porodica podreda psolikih zvijeri // **ràkūnskī** *prid.* koji se odnosi na rakuna △ ~ ***gonič*** *kinol.* naziv za više vrsta lovačkih pasa, podrijetlom iz V. Britanije i SAD

✧ *amer.engl.* raccoon ← *egz.* (*algonkijski*)

ràkurs *m* **1.** *film.* **a.** kut snimanja **b.** detalj u filmu koji kamera osobito ističe **2.** *pren.* pogled na neki društveni ili znanstveni problem; pozicija, perspektiva, gledište, točka gledišta △ ***normalni*** ~ kut snimanja iz položaja u visini uspravljena čovjeka; ***ptičji (gornji)*** ~ kut snimanja odozgo, iz »ptičje perspektive«; ***žablji (donji)*** ~ kut snimanja odozdo, iz »žablje perspektive« // **ràkursnī** *prid.* koji se odnosi na rakurs

✧ *fr.* raccourci ← raccourcir: skratiti

râl *ž* ⟨G -i⟩ mjera za površinu zemljišta (1600 kv. hvati ili 5754 m^2); jutro, ralo // **ràlica** *ž* naprava za razgrtanje snijega vučenjem ili guranjem (u obliku naprijed sastavljenih, a straga raširenih saonica) △ ***ručna*** ~ oruđe nalik velikoj lopati, služi za ručno razgrtanje snijega; **ràlo** *sr* **1.** oštrica pluga; crtalo, lemeš **2.** *v.* plug **3.** *v.* ral; **raònīk** *m* ⟨G raoníka, N *mn* raoníci⟩ lemeš

✧ *prasl.* *ordlo: ralo (*rus.* rálo, *polj.* radło), *v.* orati

ralàntīr *m* ⟨G ralantíra⟩ *term.* **1.** smanjenje brzine u letenju **2.** *film.* usporena projekcija filma; slow motion

✧ *fr.* ralentir

Raleigh (Ralegh) (*izg.* Rêili), **Walter** (1554?–1618), engleski avanturist, pomorac, istraživač, vojnik i pisac, miljenik kraljice Elizabete I; utamničen i pogubljen u londonskom Toweru po nalogu Jamesa I

rallentando (*izg.* ralentàndo) *pril.* *glazb.* usporavajući △ ~ ***ma non troppo*** (*izg.* ~ mà nòn trȍpo) *glazb.* usporavajući, ali ne previše

✧ *tal.*

rally, *v.* reli

rȁlje *ž pl. tantum* ⟨G *mn* râljā⟩ *zool.* čeljusti zajedno s otvorom usta nekih životinja, ob. zvijeri, sisavaca mesoždera i zmija [*lavlje* ~; *pseće* ~]

✧ *v.* ral, ralo

RAM *m* ⟨G RAM-a⟩ *krat.* *inform.* memorija s izravnim pristupom; obično se podrazumijeva poluvodička memorija čiji se sadržaj briše gašenjem kompjutera, a služi za izvođenje programa i brzu obradu podataka [*SD*-~; *RD*-~; *DDR*-~]

✧ *engl.* **R**andomm **A**ccess **M**emory

ráma *ž* *reg.* **1.** okvir bicikla, kostur bez kotača **2.** okvir slike

✧ *njem.* Rahmen

rȁma *ž* ⟨G *mn* râmā⟩ *zool.* mješanac između mužjaka deve i ženke ljame (lame), prema nekim mišljenjima obnavlja vrstu koja je postojala prije 30 mil. godina

Ráma *m* *mit.* sedma inkarnacija božanstva Višnua; junak epa *Ramayana*, uzor vrlina i ćudoređa

Rȁma *ž* *geogr.* **1.** desni pritok Neretve **2.** pokrajina između Vrhbosne i Hercegovine // **rȁmskī** *prid.* koji se odnosi na Ramu; **Rȁmljāk (Rȁmljanin)** *m* (**Rȁmljānka** *ž*) ⟨N *mn* Rȁmljaci⟩ stanovnik Rame (**2**)

◆ *pr.* (etnici): **Rȁma** (Zagreb, Pula, Rijeka), **Rȁmāč** (Vukovar, Slavonija), **Rȁmić** (češće Rámić ← Ramadan, *v.* ramazan), **Rȁmljāk** (680, Zagreb, Drniš, sred. Dalmacija, *I* Slavonija)

ramàdān *m*, *v.* ramazan

Ramakrishna (*izg.* Ramakrȉšna), **Gadadhar Chatterji** (1836–1886), indijski vjerski vođa i reformator, zastupao i osobnim primjerom pokazivao suštinsko jedinstvo svih vjera

Raman (*izg.* Ràman), **Chandrasekhara Venkata** (1888–1970), indijski fizičar, za otkriće da dio svjetlosti koja prolazi kroz prozirni materijal mijenja valnu duljinu Nobelova nagrada 1930. // **Ràmanov** *prid.*

koji pripada Ramanu △ ~ **efekt** *fiz.* promjena frekvencije zračenja raspršenoga prolazom kroz neku tvar

ramàndel *m reg.* pomagalo kojim se otvaraju sve brave; otpirač; kalauz, šperhakl
✧ *tur.* mandal: zasun

ramapìtek *m* ⟨N *mn* -eci⟩ *antrop.* fosilni antropoid iz grupe *Dryopithecinae*, vjerojatno prvi direktni čovjekov predak, živio prije 15 do 8 milijuna godina
✧ *nlat.* Ramapithecos ≃ *grč.* píthēkos: majmun

ràmark *m* ⟨N *mn* -rci⟩ *tehn.* aktivni radarski far, mikrovalni predajnik male snage, koji odašilje elektromagnetske signale stalno ili u određenim razmacima
✧ *engl.* Ra(dar) Mark(er)

Ramayana (*izg.* Ramajâna) *m mit.* indijski junački ep na sanskrtu nastao o. 3. st. pr. Kr. na osnovi narodne predaje; pripisuje se pjesniku Valmikiju; sastoji se od 24 tisuće dvostihova razdijeljenih u 7 knjiga; opisuje junačka djela Rame i ljubav prema njegovoj ženi Siti
✧ *skr:* Rāmāyaṇa: Ramino putovanje, Ramina junaštva

ramàzān (**ramàdān**) *m* ⟨G ramazána⟩ *isl.* deveti mjesec islamskog kalendara, mjesec velikog posta, *usp.* Bajram // **ramàzānskī** *prid.* koji se odnosi na ramazan [~ *post*]
◈ **Ramàdan** m. os. ime (*musl.*); *hip.*: **Rámo** ◇ *pr.*: **Ràbadan** (Kaštela, Split), **Ramàdan** (Dubrovnik, Zagreb, Istra), **Ramadáni** (170, Pula, Primorje, Prigorje), **Ramadánović** (Zagreb, Karlovac, Makarska), **Ràmadža** (100, Šibenik), **Ràmađa** (Zagreb, Šibenik), **Ràmčić** (Đakovo, Gorski kotar), **Ràmeša** (Šibenik, Rijeka), **Rámič** (Metković, Primorje), **Rámić** (760, Zadar, Primorje, sred. Dalmacija, *v.* i Ràmić ← Ràma), **Rámov** (Zadar, Dalmacija), **Rámović** (Rijeka, Dubrovnik, Pula) ◇ *top.* (naselje): **Ràmanōvci** (Požega, 219 stan.)
✧ *tur.* ramazan ← *arap.* ramadan ≃ *arap.* ramad: ljetna žega, vrućina

ràmbērga *ž pom. pov.* engleski tip dugog i uskog čamca na vesla i jedra u 16. st.
✧ *engl.*

ràmbo *m žarg.* tjelesno vrlo razvijen, mišićav muškarac nasilna i ob. asocijalna ponašanja // **ramboizácija** *ž publ. žarg.* stanje društva i javnoga mnijenja u kojem se ne sprečava navala nasilja i agresivnoga ponašanja; ramboiziranost; **ramboìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ *žarg.* postupci grubijana, nasilnika; nasilnost, grubost
✧ prema liku vojnika Ramba iz istoimenih američkih filmova

Rambouillet (*izg.* Rambujê) **1.** *m* gradić kraj Pariza (o. 25.000 stan.) i istoimeni dvorac iz 14. st., dograđivan 1783. za Mariju Antoanetu; posljednje sjedište Napoleona I prije pada i odlaska u progonstvo, danas ljetna rezidencija predsjednika Francuske Republike **2. Catherine de Vivone** (1588–1665), supruga markiza Rambouilleta, tadašnjeg vlasnika istoimenog dvorca; u Parizu držala znameniti književni salon // **rambouillet** (*izg.* rambujê) *m* pasmina ovaca razvijena u Francuskoj u 18. st.
✧ *fr.*

rambursírati *svrš.* ⟨*prez.* rambùrsīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* rambùrsīrān⟩ *razg.* isplatiti naknadu za troškove (službenog putovanja) // **ràmburs** *m ekon.* naplata ili odobrenje; obeštećenje za troškove isplate učinjene za račun treće osobe; **ràmbursnī** *prid.*, ob. u: △ ~ **kredit** vrsta akceptnog kredita što ga banke odobravaju na osnovi robnih dokumenata prenesenih na njih (ob. u prekomorskom uvozu)
✧ *fr.* rembourser ← re-: iznova + embourser: naplatiti

rȁme *sr* ⟨G -na, N *mn* ramèna, G raménā⟩ **1.** *anat.* dio tijela između vrata i nadlaktice **2.** zaštitni oklop, zaklon topa // **raménce** *sr dem.* od rame; **rȁmen|ī** *prid.* koji pripada, koji je dio ramena [~*a kost*]; **ramènica** *ž* **1.** *anat.* gornji dio ruke koji prelazi u rame **2.** *vojn.*, *v.* epoleta
✧ *prasl.* *ramę ramo (*stsl.* ramo, *rus.* rámo, *polj.* ramię), *stprus.* irmo: ruka ← *ie.* *$h_2$ermo- (*lat.* armus, *got.* arms)

Rameau (*izg.* Ramô), **Jean-Philippe** (1683–1764), francuski skladatelj i glazbeni teoretičar, usavršio francusku operu (*Hipolit i Aricija*), danas poznatiji po skladbama za čembalo

ramenonóšci *m mn* ⟨N ramenonóžac, G *mn* ramenonóžācā⟩ *zool.* fosilni razred sesilnih morskih malokolutićavaca (*Brachiopoda*), živjeli su u tercijaru
✧ *v.* rame + *v.* noga

ramenòrepke *ž mn* ⟨N ramenòrepka, G *mn* -pākā/-ī⟩ *zool.* red riba (*Lophiiformes*), (npr. udičarke, grdobinke *Lophiidae* itd.)
✧ *v.* rame + *v.* rep

rȁmifēran *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ *term.* koji sadrži bakar; bakronosan
✧ *tal.* ramifero ≃ rame: bakar + -FER(AN)

ramificírati (se) *dv.* ⟨*prez.* ramificīrām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ *term.* dijeliti/podijeliti se na dva ili više krakova ili grana; (raz)račvati se, razuditi se, razgranati se // **ramifikácija** *ž biol.* dijeljenje na dva ili više krakova ili grana; račvanje, grananje, razgranatost
✧ *lat.* ramificare, ramus: grana + facere: činiti ≃ *srlat.* ramificatus: razgranan

rámija *ž bot.* vlakno koje se dobiva od biljke *Boehmeria nivea*, koristi se za izradu mreža, užadi, finog konca, čipke, platna
✧ *mal.* rami

ràmīna *ž reg.* velika metalna posuda kraćeg donjeg promjera, ob. s uškama, u kojoj se sadržina ispire, iskuhava ili se miješa veća količina tijesta i izvode slične radnje; vana, vangl, vangla
✧ *tal.* ramina: bakrena posuda ≃ rame: bakar

Rȁmljane *sr* ⟨G Rȁmljānā⟩ naselje (u blizini Knina), 569 stan. // **Rȁmljanin** *m* (**Rȁmljānka** *ž*) ⟨N *mn* Rȁmljani⟩ stanovnik Ramljana; **rȁmljānskī** *prid.* koji se odnosi na Ramljane i njegove stanovnike

ramnóza *ž kem.* metil-pentoza $C_6H_{12}O_5$, šećer koji se nalazi u mnogim glikozidima, lako topljiv
✧ *grč.* rhámnos: trnje + *v.* (gluk)oza

ramòndija *ž bot.* tropska i suptropska višegodišnja zeljasta biljka (*Ramondia*) iz porodice *Gesneriaceae*
✧ prema francuskom botaničaru Louisu Ramondu de Carbonnièresu

rámp|a *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ **1.** *reg.* pregrada na željezničkim ili graničnim prijelazima koja se spušta radi zaustavljanja i diže radi prolaza vozila i ljudi; branik, brklja [*dignuti/spustiti ~u* omogućiti/spriječiti nešto] **2. a.** uzdignut kolni prilaz zgradama; kosa ravan s blagim nagibom umjesto stuba u vrtovima i parkovima te ispred ulaza u zgradu; kosina **b.** ploha posebne konstrukcije kojom se premošćuje razmak između broda i obale radi prekrcaja vozila **3.** *kazal.* prednji dio pozornice s niskom pregradom koja gledateljima zaklanja rekvizite za osvjetljenje pozornice **4.** *vojn.* postolje za izbacivanje raketa i projektila **5.** *sport* sprečavanje, blokada (ob. u košarci); banana
✧ *njem.* Rampe ← *fr.* rampe

ramplàsmān (**ramplasmân**) *m* ⟨G ramplasmána⟩ *ekon.* instrument vanjskotrgovinske politike zemlje; uvoz uvjetovan izvozom
✧ *fr.* remplacement

ràmpōn *m* ⟨G rampóna⟩ *rib.* ribarski alat na kočama i većim ribarskim brodovima; kuka, osti, harpun
✧ *tal.* rampone

Ramsay (*izg.* Rȅmzi), **William** (1852–1916), engleski kemičar, za otkriće plemenitih plinova (neon, argon, kripton i ksenon) Nobelova nagrada za kemiju 1904.

ràmstek *m* ⟨N *mn* -eci⟩ *kulin.* goveđe meso kao jelo i odrezak
✧ *engl.* rump-steak

ràmšl *m reg.* vrsta stare kartaške igre
✧ *njem.* Ramsch

Ràmzes 1. II (o.1304–1237. pr. Kr.), egipatski faraon, veliki ratnik (ratovi protiv Hetita) i graditelj (špiljski hramovi u Abu Simbelu) **2. III** (? –1151. pr. Kr.), egipatski faraon, obranio Egipat od najezde »naroda s mora« i sagradio hram u Medinet Habu

rȁn *m*, *v.* run

rȁn|a *ž* ⟨G *mn* rânā⟩ **1.** ozljeda tjelesnog tkiva izazvana vatrenim ili hladnim oružjem, oruđem, opekotinom, ozeblinom i dr.; boljka **2.** *pren.* ono što izaziva bolan psihički, duševni osjećaj (tuga, uvreda, nesreća, strah, briga) // **rànārničkī** *prid.* koji se odnosi na ranarnike; **rànārnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ *pov.* vojni kirurg; vidar; **rȁnica** *ž dem.* od rana; **rȁniti**[1] *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* rȁnjen⟩ **1.** (koga, što, se) nanijeti tjelesnu ozljedu; napraviti ranu **2.** (koga) *pren.* nanijeti duševnu bol; **ranjávati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* rànjāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ nanositi rane; **rȁnjavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je u ranama; **rȁnjenica**[1] *ž*, *v.* ranjenik[1]; **rȁnjeničin** *prid.* koji pripada ranjenici; **rȁnjeničkī** *prid.* koji se odnosi na ranjenike; **rȁnjenīk**[1] *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ onaj koji je ranjen; **rànjiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** (∅) kojega je lako povrijediti **2.** *pren.* (na što) *razg.* koji je osjetljiv na što, kojemu je što osobita slabost [~ *na sina*; ~ *na novac*]; **rànjivōst** (**rànljivōst**) *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** osobina i stanje onoga koji je ranjiv, podložan ranjavanju **2.** *pren.* postojanje slabog mjesta (u znanju, dokazivanju)
✧ *prasl.* i *stsl.* rana (*rus.* rána, *polj.* rana) ← *ie.* *wren- (*skr.* vraṇa-, *alb.* vras: ubiti)

ránac *m* ⟨G ránca, N *mn* ránci, G rânācā⟩ *reg.* torba koja se nosi na leđima; telećak, naprtnjača, ruksak // **rànčić**[1] *m dem.* od ranac
✧ *njem.* Ranzen

rȁnč *m* ⟨N *mn* rànčevi⟩ **1.** stočarska farma, prvotno u Meksiku i J. Americi **2.** danas, mali posjed izvan grada na kojem se uzgajaju konji, goveda i sl. (u Americi) **3.** *žarg.* vikendica i manji posjed izvan grada // **rȁnčer** *m* **1.** vlasnik ranča; stočar, farmer, renčer **2.** radnik na ranču **3.** meksikanski seljak španjolsko-indijanskog porijekla; jahač, lovac; **rȁnčerica** *ž*, *v.* rančer; **rȁnčerskī** *prid.* koji se odnosi na ranč i rančere
✧ *engl.* ranch ← *šp.* rancho: koliba

rànčić[2] *m bot.*, *v.* kròvīć

ràndes *m*, *v.* randevu

randèvū (randevû) *m* ⟨G randevùa⟩ *razg.* ugovoreni (ljubavni) sastanak [*imati ~ (s kim)*]; randes, rendes
✧ *fr.* rendez-vous

randomizácija *ž, v. rendomizacija*

rȁng *m* **1.** općenito, stupanj, razred **2.** relativan položaj u nekoj skupini, skupu i sl. **3. a.** položaj i status u društvu [*osoba visokoga ~a*] **b.** položaj u nekoj hijerarhiji [*njegovo je mjesto u ~u ministra*] **4.** *mat.* pojam različitog značenja u pojedinim područjima matematike [~ *matrice* broj linearno nezavisnih redaka ili stupaca matrice] △ ***~-lista*** poredak (sportaša, glazbenika i sl.) na ljestvici prema rezultatima glasovanja, ocjenjivanja ili plasmana u natjecanju [*na ~-listi*] // **rangírānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* rangirati **2.** općenito, svaki postupak kojim se tko ili što rangira **3.** *ekon.* postupak kojim specijalizirane institucije procjenjuju bonitet sudionika na financijskom tržištu i objavljuju rang-liste (ocjene su od A do D, često dopunjene brojkama); **rangírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* ràngīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ odrediti ili određivati rang, (po)redati po rangu [~ *sportaše*]; **rȁngōvnī** *prid. knjiš.* (koji je uspostavljen) prema rangovima ili prema rangu; **rànžīr** *m* ⟨G ranžíra⟩ raspored, razmještaj u nekom redu prema veličini, po stupnju važnosti; svrstavanje, klasificiranje; **ranžírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* rànžīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ rasporediti, raspoređivati, razmjestiti, razmještati (vagone, željezničku kompoziciju); **rànžīrnī** *prid.* koji služi za ranžiranje, za postavljanje željezničkih kompozicija [~ *kolodvor*]
✧ *njem.* Rang *fr.* rang

ranger *m*, *v.* rendžer

Rȁnger, Ivan (1700–1753), slikar iz Tirola, pavlin; zidove i stropove crkava u Belcu, Štrigovi, Lepoglavi i Remetincu oslikao baroknim figuralnim kompozicijama i arhitektonsko-iluzionističkim dekoracijama

Range Rover (*izg.* Rěīndž Ròver) *m* vrsta terenskoga vozila s pogonom na sva četiri kotača
✧ *engl.* tvorničko ime proizvoda®

rànglān *m* i *prid.*, *v.* raglan (I), raglan (II)

Rangoon (*izg.* Ràngūn) *m* glavni grad Burme i riječno-morska luka, 2.458.712 stan. // **ràngūnskī** *prid.* koji se odnosi na Rangoon

rân|ī *prid.* ⟨*neodr.* rân, *komp.* rànijī⟩, *opr.* kasan **1. a.** koji biva, koji se događa, koji nastaje rano ujutro, u početku jutra **b.** koji se odnosi na prvu pojavu, na početak pojavljivanja izjutra (obično o Suncu) **2. a.** koji se događa ili javlja, nastaje prije uobičajenog ili određenog vremena, odnosno na samom početku tog vremena **b.** koji se događa, javlja ili sazrijeva u početku (djetinjstva, mladosti, godišnjeg doba) [*~o voće*; *~i srednji vijek* prva stoljeća srednjega vijeka (ob. 5–11), *opr.* razvijeni (od 12. st.) i kasni (1350–1500)] // **rànijē** *pril.* **1.** ⟨*komp.*⟩, *v.* rano **2.** prije, nekada, nekoć **3.** prije uobičajenog časa, prije nego što je predviđeno [*zamoli ga neka te pusti sa sata ~*]; **rànijī** *prid.* **1.** ⟨*komp.*⟩, *v.* rânī **2.** prošli, prijašnji **3.** koji je vremenski prije onoga o kome je riječ; prethodni; **rànilac** *m* ⟨G -ioca, N *mn* -ioci⟩ onaj koji rani, koji rano ustaje; ranitelj; **rànilačkī** *prid.* koji se odnosi na ranioce; **rànilački** *pril.* kao ranilac, na način ranilaca; **rànilica** *ž*, *v.* ranilac; **rànitelj** *m*, *v.* ranilac; **ranitèljica** *ž*, *v.* ranitelj; **ranitèljičin** *prid.* koji pripada raniteljici; **rȁniti**[2] (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* rȁnēći, *gl. im.* rȁnjēnje⟩ rano ustajati, rano dolaziti na posao ili odlaziti na put; **rânka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ (u apozitivnom položaju) voćka koja rano sazrijeva, rano donosi plod [*šljiva ~*]; **rȁno** *pril.* ⟨*komp.* rànijē⟩ **1.** u početku dana, *opr.* kasno **2.** na početku, u ranoj fazi, u prvim razdobljima **3.** prije nego što je prirodno, prije nego što je dogovoreno, nego što se očekuje; ranije (**1**) [*ove godine sve dozrijeva ~*], *opr.* poslije

❖ **Rânko** m. os. ime (narodno, ob. se daje

prerano rođenomu djetetu, može biti i *hip.* od Goranko) ◊ *pr.* (od imena i nadimačka): **Ránković** (190, Slavonija, Primorje), **Ranogájac** (Našice, Donji Miholjac), **Ranogájec** (730, Krapina, *I* Slavonija, Prigorje, Moslavina)
✧ *prasl.* i *stsl.* rano (*rus.* ráno, *polj.* rano)

rȁni (**rȁna**) *ž* supruga radže, radžina žena; radžinica
✧ *hind.* rānī ← *skr.* rājñī

Ranke (*izg.* Rȁnke), **Leopold von** (1795–1886), njemački povjesničar, utemeljitelj genetičke, »tradicionalne« historiografije (»kako se zapravo događalo«)

rankètiv *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *reg.* koji je upaljen, užegao (ulje, mast, maslac)
✧ *dalmat.* ← *lat.* rancidus

rànking *m* ⟨N *mn* -nzi⟩ *razg.* položaj na rang-listi ili nekoj drugoj ljestvici vrijednosti (ob. u sportu ili glazbi); rang, rang-lista, renking, poredak
✧ *amer.engl.* ranking

Ránković, Aleksandar (1909–1983), srp. političar, 1937–1966. član najužeg rukovodstva KPJ (SKJ), bliski suradnik J. Broza; od 1945. na čelu saveznih jugoslavenskih resora unutrašnjih poslova i državne sigurnosti, zagovornik i organizator stroge centralizacije i političke represije; 1966. smijenjen sa svih dužnosti i umirovljen

rànkūn *m* ⟨G rankúna⟩ *rib.* rašljasta sprava za vađenje dagnji i kunjka

RANO- kao prvi dio riječi znači: **1.** da se što zbiva u ranom dijelu većega razdoblja [*ranocvatući*] **2.** da se odnosi na rani dio većeg razdoblja [*ranojutarnji* (program radija)]
✧ *v.* rani

ranobàrokn|ī *prid.* koji se odnosi na razdoblje ranoga baroka [*~o slikarstvo*]

ranohȑvātskī *prid.* koji se odnosi na početke hrv. povijesti (do kraja 11. st.) [*~ spomenici*]

ranokȑšćānskī *prid.* koji se odnosi na prva stoljeća kršćanstva (do poč. 4. st.) [*~ mučenici*]

ranorànilac *m* ⟨G -ioca, N *mn* -ioci⟩ onaj koji rani, rano ustaje; ranilac // **ranorànilačkī** *prid.* koji se odnosi na ranoranioce; **ranorànilački** *pril.* kao ranoranilac, na način ranoranilaca; **ranorànilica** *ž*, *v.* ranoranilac
✧ RANO- + *v.* rani, ranilac

rȁnula *ž pat.* cista na dnu usne šupljine ispod jezika
✧ *lat.* ranula: žabica, oteklina

ranvèrsmān *m* ⟨G ranversmána⟩ *term.* složena akrobacija u kojoj zrakoplov mijenja pravac leta za 180° u gornjoj točki propinjanja
✧ *fr.* renversement

ranžírati, *v.* rang

rȁnj *m* ⟨N *mn* rànjevi⟩ *zool.*, *v.* pauk (**2b**)
◈ *pr.* (nadimačko): **Rȁnj** (Zadar)
✧ *tal.* ragno

rȁnjenica[1], *v.* rana

rȁnjenica[2] *ž bot.* biljka (*Physanthyllis tetraphylla*) iz porodice leptirnjača (*Papilionaceae*)

rȁnjenīk[1], *v.* rana

rȁnjenīk[2] *m* ⟨N *mn* -īci⟩ *bot.* krmna biljka (*Anthyllis*) iz porodice leptirnjača (*Papilionaceae*)

Rȁnjina, Dinko (1536–1607), hrv. pjesnik, u više navrata biran za kneza Dubrovačke Republike; petrarkist, autor ljubavnih, satiričkih, bukoličkih i refleksivno-didaktičkih pjesama, epigrama i prepjeva grčke, rimske i talijanske poezije (zbirka *Pjesni razlike*, 1569)

Rȁnjina Àndretić, Nikša (1494–1582), dubrovački vlastelin, sastavio najstariju rukopisnu zbirku hrv. pjesama *Ranjinin zbornik* (pjesme Š. Menčetića, Dž. Držića, M. Vetranovića, M. Krstičevića i dr.)

Rȁos, Ivan (1921–1987), hrv. književnik, pisac predratne Dalmatinske zagore, njenih ljudi i svog djetinjstva među njima (*Prosjaci i sinovi*)

rap (*izg.* rȅp) *m glazb.* glazbeni žanr popularne crnačke glazbe nastao narativnim (provokativnim i društveno angažiranim) tekstovima »repera« na glazbenoj podlozi disk-džokeja i elektronskih ritmova ritam mašina; rap se kasnije dopunjuje utjecajima hard-rocka i apliciranjem gitara, tehnikom semplanja i kolažiranjem snimljene glazbe // **raper** (*izg.* rȅper) *m* **1.** izvođač rap glazbe koji umjesto pjevanja recitira tekst u ritmu glazbe **2.** onaj koji voli rap glazbu
✧ *engl.*: kucanje, udaranje

rapakívi *m* ⟨G -ja, N *mn* -ji⟩ *min.* vrsta crvenog granita; upotrebljava se za izgradnju masivnih konstrukcija
✧ *fin.*

Rapallo (*izg.* Rapȁlo) *m* grad i luka *I* od Genove (Italija), 27.100 stan. // **ràpālskī** *prid.* koji se odnosi na Rapallo △ ***Rapalski ugovor*** *pol. pov.* sporazum o granicama između Italije i Kraljevine SHS (1920) prema kojem je

Italija dobila Trst, Goricu, Istru, Cres, Lošinj, Palagružu, Lastovo i Zadar; Rijeka i dio okolice trebali su biti autonomni teritorij, ali ih je Italija 1922–1923. nasilno pripojila akcijom koju je predvodio G. D'Annunzio

rȁpīdan *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji je vrlo brz, vrtoglavo brz (ob. o napredovanju bolesti i degenerativnih procesa, procesa u društvu i sl.) [~ *napredak*] // **rȁpīdno** *pril.* vrlo brzo [*to je išlo* ~]; **rapídnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1. a.** brzina, hitrina **b.** osobina onoga koji je pun života, vrlo živ; živahnost **2.** *pejor.* naglost, prijekost **3.** svojstvo onoga što je rapidno

✧ *lat.* rapidus: brz, nagao

rapína *ž pravn. zast.* silovito otimanje; pljačka, grabež

✧ *lat.* rapina

ràpīr *m* ⟨G rapíra⟩ *pov.* ravan mač s dugim dvosjeklim sječivom, na vrhu zašiljen (16. i 17. st.)

✧ *njem.* Rapier ← *fr.* rapière

ràpontīk *m* ⟨N *mn* -īci⟩ *bot.*, *v.* rabarbara

ràport *m* **1.** *vojn.* **a.** saslušanje kod nadređenoga o prijestupu ili želji podređenoga **b.** usmena obavijest pretpostavljenom o stanju u jedinici; prijavak **2.** usmeni ili pismeni izvještaj pretpostavljenom ili višoj instanci // **raportírati** *dv.* ⟨*prez.* rapòrtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *vojn.* podnijeti/podnositi raport, prijavak, izvještaj po službenoj dužnosti; izvijestiti/izvješćivati, prijaviti; **ràportnī** *prid.* koji se odnosi na raport

✧ *njem.* Rapport ← *fr.* rapport

rapprochement (*izg.* raprošmân) *m dipl.* poboljšavanje odnosa između država, približavanje stajališta o spornim pitanjima

✧ *fr.* ≃ rapprocher: približiti

ràpsōd *m* ⟨G rapsóda⟩ *pov.* **1.** putujući recitator epskih pjesama uz pratnju lire u staroj Grčkoj **2.** sastavljač pjesama // **ràpsōdija** *ž* **1.** *pov.* (u staroj Grčkoj) epska pjesma ili dio epa koji izvode putujući pjevači, rapsodi **2.** *glazb.* kompozicija slobodne strukture i naglašene emotivnosti; **ràpsōdījskī** *prid.* koji se odnosi na rapsodiju

✧ *grč.* rhapsōidós ≃ rháptein: šivati + ōidḗ: pjesma

ràptus *m* **1.** *pat.* iznenadni napadaj jake uznemirenosti u melankoličnoj psihozi (znak duševne bolesti) **2.** otmica, otimačina, grabež, razbojstvo

✧ *lat.*

rara (*izg.* râra) *ž pl. tantum* ⟨*indekl.*⟩ rijetkosti (ob. u bibliotečnoj klasifikaciji) △ ~ **avis** (*izg.* ~ ȁvis) rijetka ptica, velika rijetkost

✧ *lat.*

rarébus *m* podvrsta rebusa, zagonetka kod koje se glasovi izostavljeni kod rješavanja rebusa čitaju iza glasova prethodno riješenog zadatka

✧ (PA)RA- + *v.* rebus

rarìtēt *m* ⟨G raritéta⟩ nešto nesvakidašnje, neobično, nešto skupocjeno; rijetkost // **rarìtētan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ za kojega je bitno da je raritet, koji se odlikuje vrlo velikom rijetkošću [~ *primjerak knjige*]

✧ *njem.* Rarität ← *lat.* raritas ≃ rarus: rijedak

ràrog *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ *zool.*, *v.* hlap[1]

✧ *prasl.* *rarogъ (*ukr.* rarog, *polj.* raróg: vrst sokola)

rȁs *m* ⟨N *mn* ràsovi⟩ **1.** *pov.* visoki etiopski dvorski dostojanstvenik **2.** *pol. žarg.* u raznim strankama, hijerarhijama i sl. najviše plasirani ljudi, posebno moćni u nomenklaturi

✧ *arap.* ra's: glava

RAS- (RAŠ-), *v.* RAZ-

rȁsa[1] *ž* ⟨G *mn* râsā⟩ **1.** *antrop.* povijesno nastao tip ljudi koji ima neke zajedničke nasljedne fizičke osobine (boju kože, oblik lubanje, rast i sl.) [*bijela* ~; *crna* ~; *žuta* ~] **2.** *zool.* istovrsne životinje koje imaju zajedničko porijeklo, slične tjelesne osobine, a prilagođene su određenim životnim uvjetima (neki put dobivene i selekcijom); pasmina, soj **3.** *biol.* klasifikacijska jedinica niža od podvrste (subspecies), viša od podvrste (varietas); u uporabi u zoologiji (u botaničkoj terminologiji: sorta) **4.** *razg.* ljudi koji se odlikuju ili se razlikuju od drugih nekim posebnim osobinama; soj // **rȁsan** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩, *v.* rasni; **ràsist** *m* onaj koji raspiruje ili usvaja rasizam, pristaša rasizma; **rasìstičkī** *prid.* koji se odnosi na rasiste; **rasìstički** *pril.* kao rasist, na način rasista; **ràsistkinja** *ž*, *v.* rasist; **rasìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ ideologija i politička konstrukcija o postojanju viših i nižih rasa, po kojoj rasna svojstva predodređuju kulturnu i povijesnu misiju pojedinih naroda; **rȁsn|ī** *prid.* ⟨*neodr.* rȁsan⟩ **1.** koji se odnosi na rase, koji pripada rasi, koji potječe od rase [~*a teorija*; ~*a segregacija*; ~*a mržnja*] **2.** koji je lijepa izgleda, koji pripada pravim predstavnicima određene vrste, koji je najbo-

ljih osobina, odličnih kvaliteta i sl. [*~i pas*; *~i konj*] **3.** koji ima jasna obilježja rase, koji je lijep ili naočit zahvaljujući jasnim obilježjima rase [*~i Šveđanin*]; punokrvan △ ***~a diskriminacija*** metode neravnopravnosti prema pripadnicima druge rase (npr. *pov.* u Južnoj Africi); ***~i zakoni*** **1.** *pov.* diskriminirajući zakoni (uglavnom prema Židovima, odn. »nearijevcima«) doneseni u nacističkoj Njemačkoj, NDH i nekim drugim zemljama koje su 1939–1945. bile pod vlašću ili u savezništvu s njemačkim Trećim Reichom **2.** svaka zakonsko-pravna odredba koja se izravno ili neizravno odnosi na položaj »rasnih« skupina; **rȁsno** *pril.* na rasan način; punokrvno; **rȁsnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ posjedovanje izrazitih odlika jedne rase ili drugog podtipa i sl.; punokrvnost

✧ *njem.* Rasse ← *fr.* race ← *tal.* razza ≃ *arap.* ra's: glava, porijeklo

rȁsa[2] *ž* ⟨G *mn* râsā⟩ *crkv.* gornja haljina u redovnika

✧ *srgrč.* rháson

rasáditi (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràsādīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràsāđen⟩ ono što se sadi staviti na više mjesta, kultivirati na više mjesta // **rásad** *m* mlade biljke (obično povrće) koje služe za presađivanje; **rásadīšte** *sr* **1.** *pejor.* mjesto odakle se šire bolesti, loše vijesti itd. **2.** *retor.* mjesto odakle se šire ideje, znanje i sl.; žarište **3.** mjesto, grad, organizacija, sportski klub itd. gdje se rađaju ili nastaju mnogi pojedinci vrsni u čemu [*naš klub je ~ dobrih nogometaša*]; **rásadnīčkī** *prid.* koji se odnosi na rasadnik; **rásadnīk** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ mjesto, zemljište gdje se gaji rasad [*voćni ~*; *šumski ~*]; **rasađívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* rasàđujēm, *pril. sad.* rasàđujūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *v.* rasaditi **2.** *v.* klonirati

✧ RAZ- + *v.* sad, saditi

ràsaniti se *svrš.* ⟨*prez.* ràsanīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ràsanjen⟩ razbuditi se, doći k sebi nakon dužeg ili kraćeg sna // **rasanjívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* rasànjujēm se, *pril. sad.* rasànjujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rasaniti se

✧ RAZ- + *v.* san

rásap, *v.* rasipati

rascijépati *svrš.* ⟨*prez.* ràscijēpām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràscijēpān⟩ **1.** (što) cijepajući (sjekirom) razdvojiti na više dijelova; rascijepiti **2.** (se) razdvojiti se, razjediniti se, izdijeliti se // **ràscijēpānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je rascijepano; **rascijépiti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràscijēpīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràscijēpljen⟩ **1.** *v.* rascijepati **2.** *v.* precijepiti **3.** *pren.* unijeti rascjep u neku zajednicu; podijeliti; **ráscjep** *m* razbijanje neke cjeline ili zajednice; razlaz, raskid (ob. o strankama, organizacijama i sl.); podjela; **ràscjepkānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina i stanje onoga što je rascjepkano, podijeljenost na sitne dijelove; **ràscjepkati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* -ān⟩ **1.** iscjepkati **2.** cijepanjem dobiti više manjih po prilici sličnih ili suvislih komada, ob. kao nepovoljno novo svojstvo u odnosu na veću cjelinu od koje su ti komadi dobiveni [*~ posjed*]; isitniti, rasitniti; **rascjepkávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* rascjèpkāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rascjepkati; **rascjepljívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* rascjèpljujēm, *pril. sad.* rascjèpljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rascijepiti

✧ RAZ- + *v.* cijepati

rascópati *svrš.* ⟨*prez.* ràscōpām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràscōpān⟩ *reg.* **1.** (koga) udariti koga žestoko, razbiti, ob. glavu **2.** (se) pasti, udariti (se), razbiti (se)

rascúfati (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràscūfām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràscūfān⟩ *reg.* raščupati, raščerupati (ob. o tkanini, sagu i sl. koji se na taj način uništavaju)

✧ RAZ- + *njem.* zupfen: trgati, čupkati

rascvjètati se (**ràscvasti se**) *svrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. trp.* rȁscvjetān⟩ **1.** potpuno otvoriti cvjetove, razviti cvjetove (o biljci) **2.** *pren.* bujno se razviti (o osobi) // **rascvjetávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* rascvjètāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rascvjetati se

✧ RAZ- + *v.* cvijet

rasèdlati (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* rȁsedlān⟩ skinuti sedlo (s konja) // **rasedlávati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* rasèdlāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rasedlati

✧ RAZ- + *v.* sedlo, sedlati

rasèliti *svrš.* ⟨*prez.* ràselīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràseljen, *gl. im.* raseljénje⟩ **1.** (koga, se) učiniti da ljudi napuste mjesto prebivanja i odsele se u različita mjesta, preseliti na razne strane **2.** (se) iseliti se u razne krajeve ili zemlje △ ***raseljena osoba*** *pov.* status izbjeglica u zapadnim zemljama poslije 2. svjetskog rata (bez mogućnosti da se vra-

te kući) // **raseljávati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* rasèljāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raseljivati, raseliti; **raseljènica** *ž*, *v.* raseljenik; **raseljèničin** *prid.* koji pripada raseljenici; **raseljèničkī** *prid.* koji se odnosi na raseljenje i raseljenike; **raseljènīk** *m* ⟨G raseljeníka, N *mn* raseljeníci⟩ onaj koji se iselio, onaj koga su iselili; **ràseljenōst** *ž* ⟨G -osti, I osti/-ošću⟩ osobina/stanje onoga koji je raseljen; **raseljénje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* raseliti **2.** dijaspora; **raseljívati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* rasèljujēm, *pril. sad.* rasèljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raseljavati, raseliti

✧ RAZ- + *v.* seliti

rasformírati (što) *svrš.* ⟨*prez.* rasfòrmīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* rasfòrmīrān, *gl. im.* -ānje⟩ raspustiti neku formaciju ili skupinu

✧ RAZ- + *v.* forma, formirati

ràsfrātriti se *svrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. rad.* ràsfrātrio se⟩ prestati biti fratar, napustiti svoj crkveni red // **ràsfrātar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ onaj koji je ostavio red, koji više nije fratar; **rasfratrívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* rasfràtrujēm se, *pril. sad.* rasfràtrujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rasfratriti se

✧ RAZ- + *v.* fratar

rashláditi *svrš.* ⟨*prez.* ràshlādīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràshlāđen, *gl. im.* rashlađénje⟩ **1.** (što) učiniti hladnim, hladnijim, ukloniti osjećaj prekomjerne topline [~ *prostoriju*; ~ *piće*] **2.** (se) smanjiti neugodnu toplinu tijela; osvježiti se, ohladiti se // **ráshladnī** *prid.* koji služi hlađenju, koji je dio sustava hlađenja △ ~ ***uređaj*** sustav hlađenja zraka u zatvorenim prostorima; **ràshlāđenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je rashlađeno; **rashlađìvāč** *m* ⟨G rashlađiváča⟩ stroj za rashlađivanje; **rashlađívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* rashlàđujēm, *pril. sad.* rashlàđujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rashladiti

✧ RAZ- + *v.* hlad, hladiti

ráshod *m ekon.* novčani izdatak fizičke ili pravne osobe, *opr.* prihod // **ráshodnī** *prid.* koji se odnosi na rashod; rashodovni, *opr.* prihodni; **ráshodovati** (što) *dv.* ⟨*prez.* -dujēm, *pril. sad.* -dujūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ maknuti/micati iz upotrebe (prijevozna sredstva, strojeve, pribor, namještaj i sl.) zbog zastarjelosti ili dotrajalosti; **ràshodōvnī** *prid.*, *v.* rashodni

✧ RAZ- + *v.* hod, hodati

rashódati *svrš.* ⟨*prez.* ràshōdām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràshōdān⟩ **1.** (se) hodanjem razgibati tijelo, osloboditi tijelo slabe gibljivosti i drugih teškoća od pomanjkanja kretanja, *opr.* ukrutiti (se), ukočiti se **2.** (što) hodanjem postići željenu gibljivost čega [~ *cipele*]; razgaziti // **rashodávati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* rashòdāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rashodati

✧ RAZ- + *v.* hod, hodati

Rashomon (*izg.* Ràšomon) film Akira Kurosawe (1950); više likova pripovijeda isti događaj, ali svatko na svoj način; sugerira da se istina ne može pouzdano ustanoviti // **ȑašomōn** *m razg.* stanje kad se ne može saznati prava istina ili odabrati prava verzija između više istina ili interpretacija, kad svatko ima svoju istinu ili priču [*razriješiti (razmrsiti)* ~ doći do istine; (u okolnostima rašomona)]; **ȑašomōnsk|ī** *prid.* koji se odnosi na rašomon [~*a situacija*; ~*e verzije*; ~*a priča*]; **ȑašomōnski** *pril.* tako da je zapleteno kao rašomon (govoriti, postupati, prikazivati činjenice) [*prikazivati* ~]

✧ *jap.* ime jednoga šintoističkog hrama

ràsijati *svrš.* ⟨*prez.* ràsijēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* ràsīj, *prid. trp.* ràsijān, *gl. im.* rasijánje⟩ **1.** (što) sijati na sve strane **2.** (se) razići na razne strane; rasuti se (o ljudima), raspršiti se // **ȑasijān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je raspršen **2.** *razg.* koji je rastresen; nekoncentriran; **ràsijāno** *pril.* rastreseno, bez koncentriranosti; **ràsijānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** osobina ili stanje onoga što je rasijano **2.** *v.* rastresenost; **rasijávati** *nesvrš.* ⟨*prez.* rasìjavām, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rasijati (**1**)

✧ RAZ- + *v.* sijati

Ràsīnja *ž* naselje (u blizini Koprivnice), 927 stan. // **ràsīnjskī** *prid.* koji se odnosi na Rasinju

ràsipati (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām/-pljēm, *pril. sad.* -ajūći/-pljūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *v.* rasuti **2.** izgubiti svaku mjeru u trošenju čega [~ *novac*] // **rásap** *m* ⟨G -a⟩ **1.** rasulo, propadanje, raspad (društva, organizacije itd.) **2.** rasipanje (sipke tvari); **rásip|an** *prid.* ⟨*odr.* -pnī⟩ **1.** koji rasipa, razbacuje **2.** koji mnogo troši, rasipa, razbacuje (novac, imovinu) △ ~***na leća*** izdubljena leća, u kojoj se svjetlosne zrake rasipaju; **rasipávati** *nesvrš.* ⟨*prez.* rasìpāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rasuti; **rásipnica** *ž*, *v.* rasipnik; **rásipničin**

prid· koji pripada rasipnici; **rásipničkī** *prid.* koji je svojstven, koji se odnosi na rasipnike; **rásipnički** *pril.* kao rasipnik, na način rasipnika; **rásipnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ onaj koji mnogo troši, rasipa, razbacuje (novac, imovinu); raspikuća; **rásipnīštvo** *sr* ⟨G *mn* -tāvā/-ā⟩ djelovanje rasipnika (ob. kao pojava u radu, organizaciji itd.); **rásipno** *pril.* na rasipan način; rasipnički (2); **rásipnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina ili postupak onoga koji je rasipan; **rasúće** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* rasuti **2.** *zast.*, *v.* rasulo; **rasúl|o** *sr* stanje nereda, dezorganizacije, raspad neke zajednice, organizacije ili cjeline, opća pometnja [*došlo je do ~a*; *nastupilo je ~o*; *izazvati ~o*]; rasuće; **ȑasūt** *prid.* ⟨*odr.* -utī⟩ **1.** *pren.* koji ima obveze na mnogo strana; iskidan, istrzan **2.** slomljen, satrven, skršen, rastrojen △ *~i tereti* sipki tereti, *v.* sipak △; **ràsūti** (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ȑaspēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* ràspi, *prid. rad.* ȑasuo, *gl. im.* rasúće⟩ **1. a.** sipanjem raspršiti **b.** lošim i nespretnim rukovanjem istresti što sipko **2.** *pren.* rastjerati na razne strane, razići se na razne strane; **ȑasūtōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je rasuto

✧ RAZ- + *v.* sipati

rasìtniti *svrš.* ⟨*prez.* ràsitnīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràsitnjen⟩ razbiti u sitne dijelove, učiniti da se nešto pretvori u mnogo sitnih dijelova; isitniti

✧ RAZ- + *v.* sitan, sitniti

ràsjeći (što) *svrš.* ⟨*prez.* rasijéčēm, *pril. pr.* ràsjekāvši, *imp.* rasijéci, *aor.* ràsjekoh, (*2.* i *3. l. jd*) ȑasiječe, *prid. trp.* rasjèčen⟩ **1.** oštrim predmetom (nožem, sabljom) jednim potezom razdvojiti na dva dijela **2.** sijekući podijeliti na komade (dva ili više), *usp.* razrezati // **rasijécati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràsijēcām, *pril. sad.* -ajūći, *prid. trp.* ràsijēcān, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rasjeći

✧ RAZ- + *v.* sjeći

ràsjesti se *svrš.* ⟨*prez.* ràsjednēm se, *pril. pr.* -ēvši se, *prid. rad.* ràsjeo se⟩ **1.** razići se ili rastaviti tako da se oblikuje rasjed, rasjedina ili raskolina gledano tako da se važnost daje onome što se rastavlja, *opr.* usjesti **2.** rastaviti se na dijelove na mjestima na kojima je bilo spojeno, slijepljeno i sl. [*stolica se rasjela*]; raspasti se, rasušiti se // **rásjed** *m* pukotina u Zemljinoj kori gdje se jedan dio slojeva, u odnosu na drugi s kojim čini pukotinu, uzdiže ili spušta; rasjedina, rasjelina, raskolina; **rasjédati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* ràsjēdām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rasjesti se; **ràsjedina** *ž*, *v.* rasjed; **rásjednī** *prid.* koji je nastao rasjedanjem; **ràsjelina** *ž*, *v.* rasjed

✧ RAZ- + *v.* sjesti

ȑaskalāšan *prid.* ⟨*odr.* -šnī⟩ koji je sklon raspojasanom ponašanju, sklon raskalašnosti // **raskàlāšen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se raskalašio; **raskalašènica** *ž*, *v.* raskalašnica; **raskalašènīk** *m* ⟨G raskalašeníka, V -īče, N *mn* -íci⟩, *v.* raskalašnik; **raskàlāšeno** *pril.* na raskalašen način, razuzdano, raspušteno, raspojasano; **raskàlāšenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji se raskalašio ili osobina onoga što je raskalašeno; raspojasanost; **raskalašènjāk** *m* ⟨G raskalašenjáka, N *mn* raskalašenjáci⟩, *v.* raskalašnik; **raskalášiti se** *svrš.* ⟨*prez.* raskàlāšīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* raskàlāšen⟩ ponašati se suprotno dobrim običajima (pristojnosti, skromnosti i sl.); razuzdati se, raspustiti se, raspojasati se; **raskalašívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* raskalàšujēm se, *pril. sad.* raskalàšujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raskalašiti se; **raskàlāšnica** *ž*, *v.* raskalašnik; **raskàlāšnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ onaj koji je raskalašen; raskalašenik, raskalašenjak; **ȑaskalāšno** *pril.* na raskalašan način; **ȑaskalāšnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je raskalašan

✧ RAZ- + *tur.* kalle: rasipnik ← *arap.* qälläš ← *perz.* qalāš

raskáljati *svrš.* ⟨*prez.* ràskaljām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràskāljān, *gl. im.* -ānje⟩ učiniti kaljavim, blatnjavim

✧ RAZ- + *v.* kal

raskàntati (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ȑaskantān⟩ *reg.* razbiti, uništiti, rasturiti (ob. o sportskom momčadskom protivniku i spravama koje nepažljivim postupkom prestaju funkcionirati)

✧ RAZ- + *v.* kanta

ràskašiti se *svrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ràskašen⟩ raznim procesima obrađivanja hrane postati kaša, pretvoriti se u kašu (ob. iz krutog stanja kao nepoželjno novo stanje) // **raskašívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* raskàšujēm se, *pril. sad.* raskàšujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raskašiti se

✧ RAZ- + *v.* kaša[1]

raskídati (što, s kim, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràskīdām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raskinuti // **ráskid** *m* **1.** prestanak veze, prestanak

odnosa, kontakta; prekid, prekidanje, raskidanje, poništenje **2.** *pat. reg.*, *v.* kila[1]; **raskìdāč** *m* ⟨G raskidáča⟩ onaj koji što raskida, *usp.* raskinuti; **ràskidāno** *pril.* nepovezano, nesuvislo; **ràskidānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je raskidan, svojstvo onoga što je raskidano; raskinutost; **raskìdiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može raskinuti; **raskìdivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je raskidivo; **ráskidnī** *prid.* kojemu je uzrok raskid (**2**); **ràskinuti** *svrš.* ⟨*prez.* ràskinēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. trp.* ràskinūt⟩ **1.** (što) **a.** jačim pokretom učiniti da se pocijepa ili odijeli ono što je bilo vezano i sl. **b.** izazvati raskid [~ *zaruke*] **2.** (s kim) **a.** prekinuti vezu, razvesti se (o braku) **b.** prekinuti prijateljstvo **3.** (s čim) svojom voljom prestati što raditi (što je bilo važno i činilo stalnu vezu, bilo pratilac itd.) [~ *s pušenjem* prestati pušiti; ~ *s iluzijama* prestati se zanositi čime; prestati se zavaravati] **4.** (se) *razg.* jako se založiti za što, uložiti najveće napore, dati sve od sebe za što [*raskinuo se od želje da uspije svoje*; *raskinuo se trudeći se*]; **ràskinūtōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* raskidanost

✧ RAZ- + *v.* kidati

ràskiseliti (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràskiseljen, *gl. im.* raskiseljénje⟩ *reg.* natopivši u vodi ili drugoj tekućini razmekšati; raskvasiti, razmočiti // **raskiseljívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* raskisèljujēm, *pril. sad.* raskisèljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raskiseliti

✧ RAZ- + *v.* kiseo, kiseliti

ràskititi (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *prid. trp.* ràskićen, *gl. im.* raskićénje⟩ skinuti ukrase i nakit s onoga što je bilo okićeno [~ *jelku*; ~ *bor*; ~ *božićno drvce*], *opr.* okititi

✧ RAZ- + *v.* kita, kititi

rasklàsa|ti se *svrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. trp.* ràsklasān⟩ pustiti klasove [*pšenica se ~la*]

✧ RAZ- + *v.* klas, klasati

ràsklimati *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* -ān⟩ **1.** (što) jačim pritiscima ili pokretima učiniti da ne ostane čvrsto u ležištu ili podlozi, umanjiti jakost držanja u osnovi ili podlozi **2.** (se) izgubiti čvrstinu veze u ležištu ili među sastavnim dijelovima, *usp.* klimati // **rasklimávati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* rasklìmāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rasklimati

✧ RAZ- + *v.* klimati

rasklòpiti (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràsklopīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràsklopljen⟩ **1.** rastaviti što na sastavne dijelove (ob. mehanizam koji je sklopljen) **2.** rastvoriti nešto što je sklopljeno; raširiti, otvoriti // **rasklápati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràsklāpām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rasklopiti; **rasklòpiv** (**rasklòpljiv**) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je takav da se može rasklopiti, koji je na rasklapanje

✧ RAZ- + *v.* sklop, sklopiti

raskókati se *svrš.* ⟨*prez.* ràskōkām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. trp.* ràskōkān⟩ **1.** dobiti oblik kokica (o kukuruznom zrnju), raspucati se, *usp.* kokica[3] (**2**) **2.** *pren. razg.* povećati se i dobiti jaku boju, ružno se povećati i izgubiti prvobitan oblik [*nos mu se raskokao od pijanstva*] // **raskokávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* raskòkāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raskokati se

✧ RAZ- + *v.* kokoš, kokati

raskokodákati se *svrš.* ⟨*prez.* raskokòdāčēm se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. rad.* raskokodákao se⟩ **1.** početi kokodakati naglo i zaglušno, dati se u kokodakanje **2.** *pren.* početi naveliko brbljati, početi previše pričati (ob. glasno)

✧ RAZ- + *v.* kokoš, kokodakati

raskòliti (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràskolīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràskoljen⟩ rascijepiti (se) po dužini, rasjeći (po dužini) u dva dijela // **ráskol** *m* **1.** rascjep, razdor, raskid, podjela **2.** *pov.* prekid crkvenih odnosa između Rima i Carigrada u 11. st.; šizma; **ràskolina** *ž* **1.** rasjed **2.** raskoljeno mjesto, velika duboka rana nanesena oštrim predmetom; **ráskolnica** *ž*, *v.* raskolnik; **ráskōlničkī** *prid.* koji se odnosi na raskolnike, koji ima osobine raskolnika; **ráskōlnički** *pril.* kao raskolnik, na način raskolnika; **ráskōlnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ izazivač raskola, pristaša raskola; **ráskōlnīštvo** *sr* ⟨G *mn* -tāvā/-ā⟩ djelatnost raskolnika; **raskoljívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raskòljujēm (se), *pril. sad.* raskòljujūći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raskoliti

✧ RAZ- + *v.* kalati

Raskòljnikov *m knjiž.* lik mladog intelektualca, studenta iz romana *Zločin i kazna* (1886) F. M. Dostojevskog, oličenje moralne borbe čovjeka između dobra i zla, između zločina i pokajanja

ráskōljnjik *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *pov. rel.* **1.** u Ruskoj pravoslavnoj crkvi naziv za pristašu svakog pokreta koji je težio odvajanju od službenog

stavă Crkve **2.** pripadnik ruske vjerske sekte starovjeraca ili staroobrednika
✧ *rus.* raskól'nik

raskomàdati (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* rȁskomadān⟩ **1.** iskidati, rasjeći, izdijeliti na komade (o mesu i sl.) **2.** *pren.* razbiti na dijelove (o državi) // **rȁskomadāno** *pril.* na raskomadan način, izlomljeno, razbijeno; **rȁskomadānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je raskomadano
✧ RAZ- + *v.* komad, komadati

raskomótiti se *svrš.* ⟨*prez.* raskòmōtīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* raskòmōćen⟩ svući ili raskopčati suvišnu ili neudobnu odjeću ili obuću, udobno se smjestiti // **raskòmōćenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je raskomoćen; **raskomoćívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* raskomòćujēm se, *pril. sad.* raskomòćujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raskomotiti se
✧ RAZ- + *v.* komotan

ràskōna *ž pom. pov.* venecijanski jedrenjak s 2 jarbola
✧ *mlet.* rascona

raskòpati (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* rȁskopān⟩ **1.** kopanjem raširiti otvor, potkopavanjem razvaliti **2.** *pren.* prevrnuti tražeći ili kopajući, razmetnuti [~ *sobu*] // **raskápati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràskāpām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raskopati; **raskopávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* raskòpāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raskopati, raskapati
✧ RAZ- + *v.* kopati

raskòpčati (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* rȁskopčān⟩ **1.** otkopčati (dugmad) **2.** razdvojiti, rastaviti ono što je zakopčano oslobađajući dugme iz rupice, rastvoriti (odjeću); raspučiti // **rȁskopčānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je raskopčan; **raskápčati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràskāpčām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raskopčati; **raskopčávati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raskòpčāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ raskapčati, *usp.* raskopčati
✧ RAZ- + *v.* kopča, kopčati

rȁskorāk *m* ⟨N *mn* -āci⟩ **1.** stojeći stav razmaknutih nogu **2.** *pren.* nedostatak sklada, harmonije; nesklad, neslaganje, razilaženje (u radu, postupcima itd.) [*biti (uhvatiti, zateći i sl.) u ~u (s kim, s čim)* **1.** biti (uhvatiti, zateći i sl.) u položaju neprikladnom za obavljanje kakve kretnje **2.** biti (uhvatiti i sl.) u neskladu s čim] // **raskòrāčen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se nalazi u raskoraku; **raskoráčiti se** *svrš.* ⟨*prez.* raskòrāčīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* raskòrāčen⟩ stati raširenih, razmaknutih nogu, raširiti noge stojeći; **raskoračívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* raskoràčujēm se, *pril. sad.* raskoràčujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raskoračiti se
✧ RAZ- + *v.* korak

ráskoš *ž* (*rij. m*) ⟨G -i⟩ **1.** obilje i biranost dobara ili ukrasa, skupocjeni predmeti i užici, sjaj i rastrošnost u načinu života; luksuz **2.** *pren.* velika raznolikost, veliko bogatstvo [~ *boja*] // **ráskošan** *prid.* ⟨*odr.* -šnī⟩ **1.** koji je pun raskoši; blistav, sjajan, skupocjen, luksuzan **2. a.** vrlo bogat i raznovrstan u izboru; obilan **b.** kitnjast; **ráskōšj|e** *sr ekspr.* obilje ljepote prirode i krajolika koji se nudi oku [*A sada klikće mlada Opatija u ~u i milju*]; raskoš; **ráskošno** *pril.* na raskošan način, s raskoši; **ráskošnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina ili stanje onoga što je raskošno; raskoš
✧ *prasl.* *orzkošь (*rus.* róskošž, *polj.* roskosz)

raskòvati (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràskujēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* rȁskovān⟩ kovanjem razvaliti, vratiti u stanje prije nego što je bilo skovano ili zakovano // **raskívati** *nesvrš.* ⟨*prez.* ràskīvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raskovati
✧ RAZ- + *v.* kovati

ràskōvnīk *m* ⟨N *mn* -īci⟩ *bot.* trajna zelen (*Laserpitium siler*) iz porodice štitarki (*Umbelliferae*); gladac, silj
✧ *v.* raskovati

raskráviti se *svrš.* ⟨*prez.* ràskrāvīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ràskrāvljen⟩ *razg.* **1.** *v.* odmrznuti (se) **2.** *pren.* udobrovoljiti se, opustiti se // **raskravljívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* raskràvljujēm se, *pril. sad.* raskràvljujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ràskraviti se, raskráviti se

ràskraviti se *svrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. rad.* ràskravio se⟩ *razg. pejor.* izgubiti dopadljiv stas i figuru, raširiti se kao krava (o ženskoj osobi)

ràskrčiti (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràskrčīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràskrčen⟩ **1.** krčenjem (šume, šikare i sl.) raščistiti zemljište **2.** dovesti u red, osloboditi od većih ili glomaznih predmeta; raščistiti // **raskrčívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* raskr̀čujēm, *pril. sad.* raskr̀čujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raskrčiti
✧ RAZ- + *v.* krčiti

ràskrčmiti (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràskrčmīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràskrčmljen⟩ *razg.* potrošiti do kraja, razdati imovinu, imanje ili novac na krajnje neracionalan način // **raskrčmljívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* raskr̀čmljujēm, *pril. sad.* raskr̀čmljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raskrčmiti
✧ RAZ- + *v.* krčma

raskréčiti se *svrš.* ⟨*prez.* ràskrēčīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ràskrēčen⟩ široko se raskoračiti, široko razmaknuti noge // **raskrečívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* raskrèčujēm se, *pril. sad.* raskrèčujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raskrečiti se
✧ RAZ- + *v.* kretati, krečiti

raskríliti (se) *svrš.* ⟨*prez.* ràskrīlīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ràskrīljen⟩ **1.** raširiti krila **2.** *pren.* **a.** raširiti ruke **b.** širom otvoriti vrata i sl. // **ràskrīljenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina, stanje onoga što je raskriljeno; **raskriljívati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raskrìljujēm (se), *pril. sad.* raskrìljujūći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raskriliti
✧ RAZ- + *v.* krilo, kriliti se

ràskrīnkati (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* -ān⟩ prikazati koga ili što u pravom svjetlu; razotkriti, demaskirati (predodžba o skidanju krinke s lica) // **raskrinkávati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* raskrìnkāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raskrinkati
✧ RAZ- + *v.* krinka

ràskriti (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràskrijēm, *pril. pr.* -īvši, *imp.* ràskrīj, *prid. trp.* raskrìven/ràskrīt⟩ otkriti ono što je bilo pokriveno // **raskrívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràskrīvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raskriti
✧ RAZ- + *v.* kriti

ráskrīžje *sr* raskršće, križanje [~ *cesta*; ~ *sa semaforom*] // **raskrížiti** *svrš.* ⟨*prez.* ràskrīžīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràskrīžen⟩ **1.** raširiti u obliku križa [~ *ruke*] **2.** definitivno prekinuti kakav odnos [*on je s tim raskrižio*]
◈ *top.* (naselja): **Ráskrīžje** (Delnice, 5 stan.), **Ráskrīžje Tihovo** (Delnice, 16 stan.)
✧ RAZ- + *v.* križ

raskròjiti (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràskrojīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràskrojen⟩ rasporiti po šavovima (ono što je skrojeno, u platnu, tkanini i sl.) razrezati po šavovima; oporiti, rasparati // **raskrájati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràskrājām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raskrojiti
✧ RAZ- + *v.* krojiti

raskr̀stiti (s kim, s čim) *svrš.* ⟨*prez.* ràskrstīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràskršten⟩ **1.** raskinuti svaku vezu (s kim), prekinuti zauvijek vezu (s kim) **2.** osloboditi se koga, čega [~ *s drogom*] // **ráskrsnica** *ž* **1.** križanje (2) **2.** raskršće; **ráskr̄šće** *sr razg.* **1.** križanje **2.** odlučan čas u životu, trenutak kad se donosi važna odluka u korist jedne od mogućnosti [*životno* ~]; raskrsnica; **raskršćívati** (s kim, s čim) *nesvrš.* ⟨*prez.* raskr̀šćujēm, *pril. sad.* raskr̀šćujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raskrštati, raskrstiti; **ráskŕštati** (s kim, s čim) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràskr̄štām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raskrštavati, raskrstiti; **raskrštávati** (s kim, s čim) *nesvrš.* ⟨*prez.* raskr̀štāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raskrštati, raskrstiti
✧ RAZ- + *v.* krst, krstiti

raskrùpnjeti se *svrš.* ⟨*prez.* ràskrupnīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. rad.* raskrùpnio/raskrùpnjela *ž*⟩, *v.* okrupnjeti // **raskrupnjívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* raskrùpnjujēm se, *pril. sad.* raskrùpnjujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raskrupnjeti se
✧ RAZ- + *v.* krupan

raskrváviti (**raskrváriti**) (koga, što, se) *svrš.* ⟨*prez.* raskr̀vāvīm (raskr̀vārīm), *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* raskr̀vāvljen (raskr̀vāren)⟩ učiniti da poteče krv, ozlijediti (se) do krvi, postati krvav // **raskrvavljívati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raskrvàvljujēm, *pril. sad.* raskrvàvljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raskrvaviti
✧ RAZ- + *v.* krv, krvaviti

ràskućiti (koga, se) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràskućen⟩ **1.** ostati bez kuće **2.** *pren.* osiromašiti, ostati bez ičega, bez imovine (zbog lošeg rada, diobe i sl.) // **raskućívati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raskùćujēm, *pril. sad.* raskùćujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raskućiti
✧ RAZ- + *v.* kuća

ràskuhati (se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* -ān⟩ kuhanjem (se) previše razmekšati, raspasti se u kuhanju, učiniti da se raspadne u kuhanju, skuhati (se) dokraja; prekuhati // **raskuhávati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raskùhāvām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raskuhati
✧ RAZ- + *v.* kuhati

raskúmiti se (∅, s kim) *svrš.* ⟨*prez.* ràskūmīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ràskūmljen⟩ razvrgnuti kumstvo s kim, *opr.* okumiti se
✧ RAZ- + *v.* kum

raskùpusiti (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši,

prid. trp. raskùpušen⟩ iskidati (se) na listove, postati neuredan, neuredno se raspasti (o knjizi, bilježnici i sl.); raskupusati // **raskupùsati** (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràskupusān⟩, *v.* raskupusiti
✧ RAZ- + *v.* kupus

raskuráẑiti (se) *svrš.* ⟨*prez.* raskùrāžīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* raskùrāžen⟩ *ekspr.* početi se slobodnije, neposrednije, hrabrije ponašati; ohrabriti (se), osokoliti (se), okuražiti (se)
✧ RAZ- + *v.* kuraža

raskusùrati (se) (∅, s kim) *svrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. rad.* ràskusurao (se)⟩ *reg.* **1.** raščistiti račune s kim do posljednjeg novčića, do onoga što je kusur **2.** *pren.* raščistiti račune, izvesti odnose načistac [*na kraju se morao ~ s onima kojima duguje svoj uspon u hijerarhiji, a i s onima koji su njemu visili o vratu*]
✧ RAZ- + *v.* kusur, kusurati (se)

ràskuštrati (koga, se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràskuštrān⟩ učiniti kuštravim, razbarušiti kosu, postati kuštrav; raščupati (se) // **raskuštrávati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raskùštrāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raskuštrati
✧ RAZ- + *v.* kuštrav

ràskužiti (što, koga, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràskužīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ràskužen⟩ uništiti uzročnike zaraznih bolesti (ob. o prostorijama i o rublju); dezinficirati, dekontaminirati // **ráskuž|an** *prid.* ⟨*odr.* -žnī⟩ koji djeluje tako da raskužuje [*~no sredstvo*]; **ráskužba** *ž* ⟨G *mn* -kūžbā/-ī⟩ proces raskuživanja; dezinfekcija, dekontaminacija; **raskùžitelj** *m* onaj koji raskužuje; **raskužitèljica** *ž*, *v.* raskužitelj; **raskužívati** (što, koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raskùžujēm, *pril. sad.* raskùžujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raskužiti
✧ RAZ- + *v.* kuga, kužiti

raskvàsati (**ràskvasiti**) (se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* ràskvasān⟩ **1.** nabujati pod djelovanjem kvasca (o tijestu) **2.** izgubiti oblik i čvrstinu tkiva djelovanjem masnoća, debljanjem i sl.; neskladno se ugojiti i postati debeo [*nakon poroda se raskvasala*] // **ràskvasiti**[1] (se) *svrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. rad.* ràskvasio (se)⟩, *v.* raskvasati; **ràskvāšenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je raskvasano
✧ RAZ- + *v.* kvasac (kvas)

ràskvasi|ti[2] *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràskvašen⟩ (što, se) prožeti vlagom, postati mekan od vlage, izgubiti oblik i čvrstoću od močenja vodom ili drugom tekućinom [*~le se cipele*]; razmočiti // **raskvasívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raskvàsujēm, *pril. sad.* raskvàsujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raskvasiti
✧ RAZ- + *v.* kvasac (kvas), kvasiti

ràskvocati se *svrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. rad.* ràskvocao se⟩ **1.** početi jako kvocati (o kokošima) **2.** *pren. razg.* mnogo prigovarati komu, (početi) gnjaviti pretjeranim i dosadnim savjetima i s mnogo riječi, dosađivati pričanjem
✧ RAZ- + *v.* kvoc, kvocati

Ràslina *ž* naselje (u blizini Šibenika), 667 stan.

ráslīnje, *v.* rasti

raslòjiti (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràslojīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràslojen⟩ **1.** podijeliti na slojeve (o kakvoj cjelini slojevite građe) **2.** podijeliti (se) na imovne, statusne itd. slojeve (o ljudskom društvu) // **raslojávati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raslòjāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raslojiti; **ràslojeno** *pril.* na raslojen način, u slojevima; **ràslojenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je raslojeno
✧ RAZ- + *v.* sloj

RASNO- kao prvi dio riječi znači da se drugi dio tiče rase, da ima obilježje rase [*rasnobiološki*; *rasnonacionalni*]
✧ *v.* rasa, rasni

rasnopolìtičkī *prid.*, ob. u: △ ***Rasnopolitičko povjerenstvo*** *pov.* deveteročlana komisija pri MUP-u NDH osnovana u lipnju 1941. koja je odlučivala o konkretnoj primjeni rasnih zakona
✧ *v.* rasa + *v.* politika

ràsohe *ž pl. tantum* **1.** *v.* rašlje **2.** račvanje rijeke **3.** ⟨N ràsoha⟩ stablo kojemu se deblo dijeli u dva dijela, u rasohe, u rašlje; stablo ili grana koja se račva // **ràsohast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je račvast; rašljast
◆ *hidronim.*: **Ràsoha** (Hvar), **Rasohàtica** (zemljište kod Biograda, Benkovca, na Braču, vrelo kod Zadra), **Ràsohe** (zemljište, Brač), **Rasohátac** (potok, Sisak), **Ràsoša** (potok, Križevci), **Ràsaška** (l. pritok Rogoljice); ◇ *top.* (naselje): **Ràsohe** (Brod na Kupi, 6 stan.)
✧ RAZ- + *v.* soha

rásol *m* slana tekućina u kojoj se kiselio kupus
◆ *pr.* (nadimačko): **Rásol** (Varaždin, Primorje)
✧ RAZ- + *v.* sol[1]

ràspa *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ *zast. glazb.* društveni ples popularan 1950-ih; rašpa
✧ *meks.šp.*

raspàčati (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràspačān⟩ **1.** raznijeti, podijeliti, razdati kupcima, čitateljima itd.; razdijeliti (novine, propagandni materijal i sl.) **2.** baviti se prodajom zabranjene ili krijumčarene robe [~ *drogu*; ~ *krijumčarene cigarete*] // **raspačàvāč** *m* ⟨G raspačaváča⟩ onaj koji raspačava što [~ *droge*; ~ *lažnog novca*]; raspačavatelj; **raspačavàčica** *ž*, *v.* raspačavač; **raspačàvatelj** *m*, *v.* raspačavač; **raspačavatèljica** *ž*, *v.* raspačavatelj; **raspačávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* raspàčāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspačati
✧ RAZ- + *v.* pačati se

ràspadati se, *v.* raspasti se

raspakírati (što) *svrš.* ⟨*prez.* raspàkīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* raspàkīrān⟩ otvoriti paket, *opr.* spakirati (1) // **raspakirávati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raspakìrāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspakirati, *opr.* spakirati; **ràspakovati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -kujēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* -ān⟩, *opr.* spakovati
✧ RAZ- + *v.* paket, pakirati

raspáliti *svrš.* ⟨*prez.* ràspālīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràspāljen⟩ **1.** (se) jako potaknuti, razgorjeti, rasplamsati, razbuktati (o vatri, ognju, plamenu) **2.** (se) *pren.* **a.** naljutiti, pasti u vatru, razdražiti **b.** jako zagrijati, raspoložiti **3.** (koga) snažno udariti, lupiti svom snagom **4.** (po čemu) **a.** (+ *potenc.*) *žarg.* početi brzo pucati, gađati iz vatrenog oružja **b.** brzo voziti [~ *120 km/h*] **c.** pohlepno jesti, piti; početi brzo, živo raditi, govoriti, pjevati i sl. // **ràspāljenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je raspaljen, onoga što je raspaljeno; **raspàljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se lako raspali, koji se može raspaliti; **raspaljívati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raspàljujēm, *pril. sad.* raspàljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspaliti; **raspàljivo** *pril.* **1.** na raspaljiv način **2.** razgorjelo, rasplamtjelo **3.** *pren.* ljutito, srdito, naglo, razdraženo; **raspàljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je raspaljiv
✧ RAZ- + *v.* paliti

raspamétiti se *svrš.* ⟨*prez.* raspàmētīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* raspàmēćen⟩ izgubiti pamet, sići s uma, izgubiti moć rasuđivanja (u prenesenom smislu: od fascinacije čime, zaljubljenosti i sl.) [*raspametio se od radosti*] // **raspàmēćenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je izgubio pamet, razbor, moć rasuđivanja; **raspamećívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* raspamèćujēm se, *pril. sad.* raspamèćujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspametiti se
✧ RAZ- + *v.* pamet

raspárati (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràspārām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràspārān⟩ **1.** razdvojiti šav parajući, kidajući konac u šavu, raskinuti ili razrezati po šavu ono što je bilo sašiveno; oporiti, *usp.* raskrojiti **2.** poderati, razderati (odjeću ili rublje) // **raspàrāč** *m* ⟨G rasparáča⟩ onaj koji što para, odvaja na komade; **rasparàčica** *ž*, *v.* rasparač; **ràspārānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je rasparano; **rasparávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* raspàrāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rasparati
✧ RAZ- + *v.* parati

rasparcelírati (što) *svrš.* ⟨*prez.* rasparcèlīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* rasparcèlīrān⟩ razdijeliti na parcele
✧ RAZ- + *v.* parcela, parcelirati

raspáriti (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràspārīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràspāren⟩ učiniti da predmeti koji čine par (čarape, cipele) ili garnituru (šalice, čaše) ne budu zajedno; odvojiti ono što je u paru // **rasparívati**[1] (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raspàrujēm, *pril. sad.* raspàrujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspáriti
✧ RAZ- + *v.* par[2]

ràspariti (se) *svrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ràsparen⟩ predati se ugodnu osjećaju topline (nakon hladnoće ili podnošenja studeni) // **rasparívati**[2] (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raspàrujēm, *pril. sad.* raspàrujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ràspariti
✧ RAZ- + *v.* para

ràspasati (koga, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràspašēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* ràspaši, *prid. trp.* -ān⟩ **1. a.** skinuti pojas, osloboditi koga ili sebe pojasa **b.** osloboditi se onoga što je o pojasu (oružja) **2.** smaknuti, skinuti opremu s konja; rasedlati, razulariti **3.** (se) osloboditi stege; opustiti // **raspasávati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raspàsāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspasati; **raspasívati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raspàsujēm, *pril. sad.* raspàsujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspasati
✧ RAZ- + *v.* pojas[1]

ràspasti se *svrš.* ⟨*prez.* ràspadnēm se, *pril. pr.*

-āvši se, *imp.* ràspadni se, *aor.* ràspadoh se, *prid. rad.* ràspao se⟩ **1.** rastaviti se na dijelove (zbog dotrajalosti, pod teretom i sl.); rasprsnuti se, polomiti se [*krevet se raspao*] **2.** pretvoriti se u bezobličnu masu, propasti truleći; rasuti se, biti razoren [*tijelo se raspalo*] **3.** *pren.* dospjeti u rasulo, prestati funkcionirati kao cjelina [*stranka se raspala*] // **ráspad** *m* propast neke cjeline ili sustava; rasulo, rasap; **ràspadati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspasti se; **raspàdljiv** *prid.* koji se može raspasti, rasuti; **ràspadnūt** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *razg.*, *v.* raspao; **ràspa|o** *prid.* ⟨*odr.* -alī⟩ koji se raspao, koji je u stanju raspadanja [*~la stranka*; *~le čarape*; *~le cipele*]; raspadnut

✧ RAZ- + *v.* pasti

raspèčatiti (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* raspèčaćen⟩ slomiti pečat i otvoriti pošiljku ili pismo (koje je zapečaćeno) // **raspečaćívati** *nesvrš.* ⟨*prez.* raspečàćujēm, *pril. sad.* -ćujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspečatiti

✧ RAZ- + *v.* pečat

raspéčiti *svrš.* ⟨*prez.* ràspēčīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràspēčen⟩ *pejor.* **1.** (se) ružno ili pretjerano razmaknuti (noge); raskrečiti se **2.** (što) razrogačiti oči // **raspečívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raspèčujēm, *pril. sad.* raspèčujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspečiti

raspéće, *v.* raspeti

raspèkmeziti se *svrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* raspèkmežen⟩ *razg.* **1.** pokazati preveliku osjećajnost; raznježiti se **2.** postati neotporan, mekušan, slab // **raspekmezívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* raspekmèzujēm se, *pril. sad.* raspekmèzujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspekmeziti se

✧ RAZ- + *v.* pekmez

ràspēti (koga) *svrš.* ⟨*prez.* ràspnēm, *pril. pr.* -ēvši, *imp.* ràspni, *prid. rad.* ràspeo, *prid. trp.* ràspēt⟩ **1.** pribiti na križ raširenih ruku **2.** razapeti // **raspéće** *sr* **1.** pribijanje na križ; raspinjanje **2.** *v.* raspelo; **raspélo** *sr* križ s kipom raspetoga Krista; propelo, raspeće; **ràspinjati** (koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* -njēm, *pril. sad.* -njūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspeti; **razàpēti** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* ràzapnēm, *pril. pr.* -ēvši, *imp.* razàpni, *prid. trp.* ràzapēt⟩ **1.** *v.* raspeti **2.** razmaknuti i učvrstiti krajeve da se površina zategne; zategnuti, rastegnuti [*~ šator*; *~ kišobran*; *~ mreže*; *~ žicu*] **3.** zategnuti (se), napeti (se); **razàpinjati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -njēm, *pril. sad.* -njūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razapeti

✧ RAZ- + *v.* penjati se (peti se)

raspètljati (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràspetljān⟩ **1. a.** odriješiti petlju, razdvojiti ono što se zapetljalo; razmrsiti, rasplesti **b.** osloboditi, izvući iz čega spetljanog (konopca, uzice, trave i sl.) **2.** *pren.* objasniti, odgonetnuti, riješiti (nešto nejasno) // **raspetljávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* raspètljāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspetljati

✧ RAZ- + *v.* petlja, petljati

ràspičkati *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* ràspičkao⟩ *vulg. ekspr.* **1.** (koga) udariti, zviznuti **2.** (što) uništiti **3.** (se) teško stradati (pri padu, u prometnoj nesreći i sl.)

✧ RAZ- + *v.* pička

ràspigati se *svrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. rad.* ràspigao se⟩ *žarg.* uzrujati se, iznervirati se, naljutiti se (naglo i žestoko, ob. uz mnogo riječi koje iskazuju ljutnju); ražestiti se, raspaliti se, razbjesniti (razbješnjeti) se

✧ RAZ- + *v.* pigati se

ràspikuća *m* ⟨N *mn* -e⟩ *razg.* onaj koji sve potroši, koji sve rastepe, do krajnosti rastrošna i u materijalnom smislu neodgovorna osoba

✧ RAZ- + *v.* piti + *v.* kuća

raspiláviti (se) *svrš.* ⟨*prez.* raspìlāvīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* raspìlāvljen⟩ *reg.* **1.** predati se ugodnim čuvstvima, rastopiti se od milja **2.** *žarg.* prenemagati se // **raspilavljívati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raspilàvljujēm (se), *pril. sad.* raspilàvljujūći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspilaviti

✧ RAZ- + *v.* pilav

raspíliti (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràspīlīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràspīljen⟩ upotrebom pile podijeliti što na željeni ili jedini mogući broj dijelova [*~ na jednake dijelove*]

✧ RAZ- + *v.* pila, piliti

raspíriti (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràspīrīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràspīren⟩ **1.** pirenjem, puhanjem raspaliti vatru, učiniti pirenjem da se oganj razgori **2.** *pren.* potaknuti, izazvati (svađu, sukob, razmirice, strasti), nahuškati (na svađu, sukobe i sl.) // **raspirìvāč** *m* ⟨G raspiriváča, N *mn* raspiriváči⟩ onaj koji što raspiruje, *usp.* raspiriti (**1, 2**); **raspirivàčica** *ž*, *v.* raspirivač; **raspirívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* raspìrujēm, *pril. sad.* raspìrujūći, *prid. trp.* raspìrīvān, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspiriti

✧ RAZ- + *v.* piriti

raspísati *svrš.* ⟨*prez.* ràspīšēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràspīsān⟩ **1.** (što) *admin.* objaviti [~ *natječaj*; ~ *potjernicu*] **2.** (se) proizvoditi mnogo tekstova, dati se na pisanje // **ráspis** (∅, čega) *m admin.* **1.** umnožen službeni akt što ga vlast upućuje svim organima; okružnica, cirkular **2.** svi propisi predviđeni za sudjelovanje u nekoj akciji [~ *natječaja*]; **raspisívati** *nesvrš.* ⟨*prez.* raspìsujēm, *pril. sad.* -sujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspisati
✧ RAZ- + *v.* pisati

raspištóljiti se *svrš.* ⟨*prez.* raspìštōljīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. rad.* raspištóljio se⟩ *razg. ekspr.* dati sebi oduška, jako se raspoložiti (u veselju, na zabavi, u društvu, u trošenju novca i sl.)
✧ RAZ- + *v.* pištolj

raspítati se (∅, o čemu) *svrš.* ⟨*prez.* ràspītām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. rad.* raspítao se⟩ pitajući jednu ili više osoba itd. obavijestiti se o čemu [~ *kod službenika*] // **raspitívati se** (∅, o čemu) *nesvrš.* ⟨*prez.* raspìtujēm se, *pril. sad.* raspìtujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspitati se
✧ RAZ- + *v.* pitati

raspízditi *svrš.* ⟨*prez.* ràspīzdīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* raspízdio⟩ *vulg. ekspr.* **1.** (se) razljutiti se, ponašati se bez kontrole **2.** (koga) **a.** razljutiti **b.** zviznuti; raspičkati
✧ RAZ- + *v.* pizda

ràspjevati se *svrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. rad.* ràspjevao se⟩ **1.** predati se pjevanju, uživjeti se pjevajući **2.** ugoditi glas // **ràspjevān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji se predao pjesmi, koji predano pjeva **2.** dobro ugrijan, ugođen, doveden do prikladnog stanja; upjevan (o ljudskom glasu) **3.** *pren.* vedar; **ràspjevāno** *pril.* **1.** s pjesmom, pjevajući **2.** *pren.* veselo, vedro, poletno, radosno; **ràspjevānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je raspjevano; **raspjevávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* raspjèvāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspjevati se
✧ RAZ- + *v.* pjevati

ràsplakati (koga, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràsplačēm (se), *pril. pr.* -āvši (se), *imp.* ràsplači (se)⟩ **1.** (koga) natjerati u plač, ražalostiti do suza **2.** (se) briznuti u plač // **ràsplakān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je u suzama, koji je doveden do suza; **ràsplakānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je rasplakan; **rasplakívati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* rasplàkujēm, *pril. sad.* rasplàkujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rasplakati
✧ RAZ- + *v.* plakati

rasplàmsati se (**rasplàmtjeti se**) *svrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. trp.* ȑsplamsān⟩ **1.** početi gorjeti velikim plamenom; raspaliti se (o vatri) **2.** *pren.* uzeti maha; razviti se, raširiti se // **rasplamsávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* rasplàmsāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rasplamsati se
✧ RAZ- + *v.* plamen, plamsati

ràsplašiti (što, koga) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràsplašen⟩ raspršiti plašenjem, učiniti da se rasprši zato što se poplašilo [~ *divljač* rastjerati je uznemiravanjem ili ugrožavanjem] // **rasplašívati** (što, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* rasplàšujēm, *pril. sad.* rasplàšujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rasplašiti
✧ RAZ- + *v.* plah, plašiti

ràsplesti *svrš.* ⟨*prez.* rasplètēm, *pril. pr.* -ēvši, *imp.* rasplèti, *prid. rad.* ràspleo, *prid. trp.* rasplèten⟩ **1.** (što) **a.** rastàviti, odijeliti ono što je bilo spleteno ili upleteno; rasukati **b.** osloboditi ono što se zaplelo **2.** *pren.* razjasniti, odgonetnuti, raščistiti **3.** (se) pojaviti se kao rezultat, kao ishod čega, proizaći iz čega // **ràsplet** *m* **1.** rješenje onoga što se zaplelo, zamrsilo **2.** *pren.* razvoj radnje, rješenje zapleta, sukoba, težnji i interesa likova u književnom djelu; **ràspletati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràsplećēm, *pril. sad.* ràsplećūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rasplesti
✧ RAZ- + *v.* plesti

rasplínuti se *svrš.* ⟨*prez.* ràsplīnēm se, *pril. pr.* -ūvši se, *prid. trp.* ràsplīnūt⟩ **1.** raširiti se širom nekog prostora (o plinu) **2.** *pren.* upustiti se u opširno kazivanje, izgubiti se u pojedinostima **3.** nestati bez traga [~ *kao mjehurić od sapunice*] // **ràsplīnūt** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji se širenjem počeo gubiti ili se izgubio **2.** *pren.* koji je izgubljen u pojedinostima, u izlaganju, nekonkretan u tvrdnjama i činjenicama [~*o predavanje*], *opr.* sažet, koherentan, gûst, zbijen; **ràsplīnūto** *pril.* na rasplinut način, bez jasnih kontura; razliveno [~ *pričanje*]; **ràsplīnūtōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što se rasplinulo [*građanstvo obuhvaća »autsajdere« uslijed ~i svojih ideala*]; **rasplìnjāč** *m* ⟨G rasplinjáča⟩ *tehn.* uređaj u kojem se tekuće gorivo raspršuje i miješa sa zrakom; karburator; **rasplìnjāčkī** *prid.* koji se odnosi na rasplinjač; **rasplinjávānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* rasplinjavati se **2.** proizvodnja gorivih plinova iz čvrstih goriva nepotpunim izgaranjem ili reakcijama s vodenom parom

u generatorima; gazifikacija; **rasplinjávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* rasplìnjāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rasplinuti se
✧ RAZ- + *v.* plin

rásplod *m agr.* planirani ili prirodni proces proizvodnje domaćih životinja; množenje, plođenje, rasplođivanje [*ostaviti za* ~ namijeniti za rasplođivanje, za daljnje razmnožavanje] // **rásplodīšte** *sr* prostor namijenjen procesu rasploda; **rasplòditi** *svrš.* ⟨*prez.* ràsplodīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* rasplòdio, *prid. trp.* ràsplođen⟩, *v.* ploditi; **rásplodnī** *prid.* koji se odnosi na rasplod, namijenjen rasplodu [~ *bik*; ~ *organ*; ~ *fond*]; **rásplodnica** *ž* **1.** *v.* rasplodnik **2.** *bot. agr.* biljka namijenjena razmnožavanju (za cijepljenje, za rasad); **rásplodnīčkī** *prid.* koji se odnosi na rasplod i rasplodnike; **rásplodnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci, G -īkā⟩ onaj koji rasplođuje, oplođuje; **rasplođìvāč** *m* ⟨G rasplođiváča⟩ onaj koji se bavi rasplodom; **rasplođívati** *nesvrš.* ⟨*prez.* rasplòđujēm, *pril. sad.* rasplòđujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rasploditi, ploditi
✧ RAZ- + *v.* plod

rasplóštiti se *svrš.* ⟨*prez.* ràsplōštīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ràsplōšten⟩ raširiti se po površini čega od pada i sl., postati plosnat (kad što mekano ili žitko padne), prostrijeti se po tlu cijelim tijelom // **rasplošćívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* rasplòšćujēm se, *pril. sad.* rasplòšćujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rasploštiti se
✧ RAZ- + *v.* ploha

raspodijéliti *svrš.* ⟨*prez.* raspòdijēlīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* raspòdijēljen⟩ **1.** (što) dati prema planu ili prema potrebama na razne strane; podijeliti što, rasporediti **2.** (se) **a.** rasporediti se, razmjestiti se **b.** razvrstati se na dvije ili više strana, razdijeliti se // **ràspodjela** *ž* **1.** dijeljenje čega i određivanje koji će dio kome pripasti; podjela, dioba **2.** *ekon.* proces dijeljenja proizvoda između pojedinaca i zajednice; **raspodjeljívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raspodjèljujēm, *pril. sad.* raspodjèljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspodijeliti
✧ RAZ- + *v.* podijeliti

raspojàsati se *svrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. rad.* ràspojasao se⟩ dati sebi potpunu slobodu u veselju i zabavi (predodžba skidanja pojasa); raskalašiti se // **ràspojasān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je u vrlo otvorenom raspoloženju, koji je sebi dao oduška da govori što misli, da pjeva i veseli se [*u ~om raspoloženju*]; opušten do kraja, vrlo raspoložen i sasvim ležeran, *opr.* suzdržan, rezerviran, konvencionalan, hladan; **ràspojasāno** *pril.* na raspojasan način; **ràspojasānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je raspojasan; raskalašenost; **raspojasávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* raspojàsāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspojasati se
✧ RAZ- + *v.* pojas[1]

raspolágati, *v.* raspoložiti

raspolòviti *svrš.* ⟨*prez.* raspòlovīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* raspòlovljen⟩ **1.** podijeliti na dvije polovine; prepoloviti **2.** (se) postati upola manji, manje brojan, prepoloviti se brojem // **raspolávljati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raspòlāvljām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspoloviti; **raspolovljívati** *nesvrš.* ⟨*prez.* raspolòvljujēm, *pril. sad.* raspolòvljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspoloviti, raspolavljati; **raspolòvnica** *ž* crta koja što raspolavlja
✧ RAZ- + *v.* pola

raspolòžiti (koga, se) *svrš.* ⟨*prez.* raspòložīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* raspolòžio, *gl. im.* raspoložénje⟩ učiniti raspoloženim, veselim, postati raspoložen, veseo // **raspolágati** (čime) *nesvrš.* ⟨*prez.* raspòlāžēm, *imp.* raspoláži, *pril. sad.* raspolážūći, *gl. im.* -ānje⟩ služiti se po svojoj volji, slobodno rukovati; **raspòložen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je u lijepu raspoloženju; vedar, veseo **2.** (prema komu, čemu) koji zauzima povoljan stav, koji je sklon, koji gaji dobru volju; **raspòloženo** *pril.* na raspoložen način, vedro, veselo; **raspòloženōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je raspoložen; **raspoložénj|e** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* raspoložiti **2. a.** duševno stanje, ugođaj, odnos prema čemu [*čudno ~e*; *dobro ~e*; *kvariti ~e*; *loše ~e*] **b.** ugodno stanje, veselost, vedrina; **raspolòživ** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ onaj kojim se može raspolagati, koji stoji na raspolaganju [~ *novac*; *~e snage*]; **raspoložívati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raspolòžujēm, *pril. sad.* raspolòžujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspoložiti
✧ RAZ- + *v.* polegnuti, položiti

raspolútiti *svrš.* ⟨*prez.* raspòlūtīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* raspòlūćen⟩ **1.** (što) razdvojiti na podjednake dijelove, polutke **2.** (se) *pren.* trošiti previše snage na raznim stranama; rastrgnuti se [~ *se od poslova, prevelikih želja*] // **raspòlūćenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je raspolućeno; raspolovlje-

nost; **raspolućívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raspolùćujēm, *pril. sad.* raspolùćujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspolutiti

✧ RAZ- + *v.* pola, polutka

raspomámiti se *svrš.* ⟨*prez.* raspòmāmīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* raspòmāmljen⟩ pasti u pomamu, iskaliti bijes; razbješnjeti se, pomamiti se // **raspomamljívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* raspomàmljujēm se, *pril. sad.* raspomàmljujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspomamiti se

✧ RAZ- + *v.* pomama, pomamiti se

ráspon *m* **1.** razmak između dviju krajnjih točaka predmeta izražen u jedinicama mjere [~ *krila*] **2.** razlika između najvećeg i najmanjeg iznosa u nekoj raspodjeli i sl. [~ *plaća*; *u ~u od ... do*] **3.** *tehn.* dio mosta ili kakve druge konstrukcije između dva stupa odnosno dva nosača

✧ *prasl.* *orzponъ ≃ RAZ- + *v.* penjati se (peti se), *usp.* napeti

ràspop *m razg.* onaj koji je ostavio svećeničko zvanje // **raspòpiti se** *svrš.* ⟨*prez.* ràspopīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ràspopljen⟩ *razg.* napustiti svećeničko zvanje, prestati biti pop, postati raspop

♦ *pr.* (nadimačko): **Raspópović** (Osijek, Dubrovnik, Rovinj)

✧ RAZ- + *v.* pop[1]

ȑaspōranj *m* ⟨G -rnja⟩ podupirač

ȑasporēd *m* **1. a.** međusobni odnos pojedinaca u sklopu jedinice ili u prostoru [~ *vojnih jedinica*; ~ *igrača*] **b.** redoslijed i međusobni odnos vremenskih jedinica, utvrđeni ili dogovoreni redoslijed; program aktivnosti ili obveza [~ *školskih sati*; ~ *priredaba*] **2.** određivanje radnog mjesta i upućivanje na rad, razmještaj [~ *na dužnost*] // **rasporèdiv** (**rasporèdljiv**) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se da rasporediti; **rasporéditi** (koga, što, se) *svrš.* ⟨*prez.* raspòrēdīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* raspòrēđen⟩ **1. a.** izvršiti raspored; razmjestiti **b.** podijeliti tako da se podmiri više potreba, provesti ravnomjernu potrošnju i sl. **c.** uputiti na dužnost **2.** (se) zauzeti odgovarajuće mjesto; razvrstati se, razmjestiti se; **raspòrēđenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što se da rasporediti; **rasporeďivāč** *m* ⟨G raspoređiváča, N *mn* raspoređiváči⟩ onaj koji što raspoređuje; **rasporeďivàčica** *ž*, *v.* raspoređivač; **raspoređívati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* rasporèđujēm, *pril. sad.* rasporèđujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rasporediti

✧ RAZ- + PO- + *v.* red

raspòriti *svrš.* ⟨*prez.* ràsporīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràsporen⟩ **1.** (koga, što) oštrim predmetom ili oštricom otvoriti nutrinu **2.** (što) rašiti šav; oparati, oporiti // **ráspor** *m* **1.** razrez na hlačama; rasporak **2.** razrez na odjeći; izrez; **rásporak** *m* ⟨G -ōrka, N *mn* -ōrci⟩, *v.* raspor (**1**)

✧ RAZ- + *v.* poriti

raspòslati *svrš.* ⟨*prez.* raspòšaljēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ȑasposlān⟩ poslati na mnoge strane; razaslati

✧ RAZ- + *v.* poslati

raspòznati (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* ȑaspoznao, *prid. trp.* ȑaspoznāt⟩ **1.** uočiti razliku među viđenim pojavama; razaznati **2.** postati svjestan čega; razlučiti, uvidjeti, prepoznati // **raspoznàtljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može raspoznati, koji ima prepoznatljiva svojstva; **raspoznàtljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je raspoznatljivo ili osobina onoga koji je raspoznatljiv; **raspoznávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* raspòznājēm, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspoznati

✧ RAZ- + *v.* poznati

rasprášiti *svrš.* ⟨*prez.* ràsprāšīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràsprāšen⟩ **1.** posuti (što) prahom **2.** *pren.* ići, kretati se (ob. automobilom) na način da se sve praši [~ *drumom*] // **rasprašivāč** *m* ⟨G rasprašiváča⟩ naprava za rasprašivanje, za posipanje prahom radi zaštite, dezinsekcije itd.; **rasprašívati** *nesvrš.* ⟨*prez.* raspràšujēm, *pril. sad.* -šujūći, *prid. trp.* raspràšīvān, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rasprašiti

✧ RAZ- + *v.* prah, prašiti

ràspraviti *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràspravljen⟩ **1.** (što) razmotriti sa željom da se objasni; pretresti **2.** (se) dogovorno riješiti spor, međusobno raščistiti stvari, probleme itd. // **ȑaspra** *ž* ⟨G *mn* rȃsprā/-ī⟩ **1.** spor, borba mišljenja, nadmetanje riječima; razmirica **2.** usmena rasprava, raspravljanje, debata, diskusija; **rȃsprav|a** *ž* **1.** sustavno razmatranje nekog pitanja, spis u kojem se svestrano razmatra neka opsežnija tema **2.** *pravn.* rješavanje spora na sudu; sudski pretres; suđenje, ročište **3.** usmeno raspravljanje; debata, diskusija, razmatranje [*žestoka ~a*; *predmet ~e*; *otvaram ~u*; *zaključujem ~u*]; **rȃspravica** *ž dem.* od rasprava (u autorovu

izražavanju označava skromnost, u izražavanju drugih podcjenjivanje); **raspràvljāč** *m* ⟨G raspravljáča, N *mn* raspravljáči⟩ onaj koji raspravlja; **raspravljàčica** *ž*, *v.* raspravljač; **ràspravljati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspraviti; **raspràvljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ o kojem se može raspravljati
✧ RAZ- + *v.* pravi

ràsprčkati (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* -ān⟩ neodgovornim odnosom ili neracionalnim gospodarenjem i trošenjem upropastiti ili bitno umanjiti ušteđevinu, kapital ili imovinu // **rasprčkávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* rasprčkāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rasprčkati
✧ RAZ- + *v.* prčkati

rasprédati, *v.* raspresti

rasprégnuti (**ràsprēći**) (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràsprēgnēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. trp.* ràsprēgnūt⟩ osloboditi, pustiti iz zaprege; ispregnuti // **rasprézati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràsprēžēm, *pril. sad.* raspréžūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspregnuti
✧ RAZ- + *v.* pregnuti

rasprémiti *svrš.* ⟨*prez.* ràsprēmīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràsprēmljen⟩ srediti tako da se sve stvari nakon upotrebe stave na svoje mjesto; raščistiti, skloniti, posklanjati // **rasprèmāč** *m* ⟨G raspremáča⟩ onaj koji osprema, dovodi u red; **raspremàčica** *ž*, *v.* raspremač; **rasprémānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* raspremati **2.** *pren. razg.* znatne promjene u javnom i političkom životu, polaganje i svođenje računa o čijoj djelatnosti, dovođenje javnog života u red; prestrukturiranje, spremanje; **rasprémati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràsprēmām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspremiti
✧ RAZ- + *v.* spremiti

ràspresti *svrš.* ⟨*prez.* rasprédēm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. trp.* rasprèden⟩ **1.** (što) razlučiti ono što je predeno **2.** (o čemu) početi pričati nadugačko i naširoko, razvezati priču // **rasprédati** (što, o čemu) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràsprēdām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspresti
✧ RAZ- + *v.* presti

ràspretati (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràsprećēm, *pril. sad.* ràsprećūći, *gl. im.* -ānje⟩ razgrtati pepeo sa žara ili s onoga što se peče ili nalazi pod pepelom; raspretavati, *opr.* zapretati // **raspretávati** *nesvrš.* ⟨*prez.* rasprètāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspretati
✧ RAZ- + *v.* pretati

raspríčati se *svrš.* ⟨*prez.* ràsprīčām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. rad.* raspríčao se⟩ naveliko pričati // **ràsprīčan** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** *refer.* koji se raspričao **2.** u kojem ima previše pričanja; razliven (o tekstu, izlaganju); **ràsprīčanōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je raspričano [~ *teksta*]
✧ RAZ- + *v.* priča, pričati

raspripovijédati se *svrš.* ⟨*prez.* raspripòvijēdām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. rad.* raspripovijédao se⟩ naveliko pripovijedati
✧ RAZ- + *v.* pripovijedati

raspròdati (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràsprodān⟩ **1.** prodati (sve) raznim kupcima, ob. po sniženim cijenama **2.** sve prodati (o onome što se sastoji od više komada) // **ràsprodaja** *ž* prodaja ukupne preostale količine robe, ob. po sniženim cijenama △ ~ ***obiteljskog zlata (obiteljskih dragulja, srebra)*** *publ. ekon. sociol.* čin kojim država pribjegava krajnjim sredstvima da otkloni teške ekonomske probleme (trošenjem posljednjih rezervi itd.); **ràsprodān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je prodan, koji se ne može više kupiti **2.** *pren.* koji ima mnogo obaveza i malo ili nimalo slobodnog vremena; **rasprodávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* raspròdājēm, *pril. sad.* -ājūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rasprodati
✧ RAZ- + *v.* prodati

rasprostrániti se *svrš.* ⟨*prez.* raspròstrānīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* raspròstrānjen⟩ zauzeti veliki prostor, na mnogo strana, *usp.* rasprostrijeti (se), raširiti (se) // **raspròstrānjenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga što je rasprostranjeno, *usp.* raširenost; **rasprostrànjiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može rasprostraniti, raširiti, razmjestiti, rasporediti; **rasprostranjívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* rasprostrànjujēm se, *pril. sad.* rasprostrànjujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rasprostraniti se
✧ RAZ- + *v.* prostran

raspròstrijēti (**raspròstrti**) (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràsprostrēm, *pril. pr.* -ēvši, *imp.* raspròstri, *prid. trp.* ràsprostrt⟩ **1.** **a.** prostrijeti cijelom dužinom i širinom; razastrijeti, raširiti **b.** pružiti na velikom prostoru, šireći nešto zahvatiti ili nastavati veliki prostor **2.** prostirući se, šireći se zahvatiti prostor; raširiti se, raznijeti se **3.** razglàsiti se, pročuti se // **raspròstirati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -rēm, *pril. sad.* -rūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rasprostrijeti, rasprostrti;

raspròstrti (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràsprostrēm, *pril. pr.* -rvši, *prid. rad.* ràsprostro⟩, *v.* rasprostrijeti
✧ RAZ- + *v.* prostrijeti
ràsprsnuti se *svrš.* ⟨*prez.* ràsprsnēm se, *pril. pr.* -ūvši se, *prid. trp.* ràsprsnūt⟩ od pritiska iznutra naglo se raspasti na dijelove, prestati biti cjelina djelovanjem iznutra prema vani ili izvana na cjelinu (napuhan balon kad se prepuni zraka, tijelo ili kućište u kojem je došlo do eksplozije, tijelo pogođeno razornim djelovanjem) // **rasprskávajūć|ī** *prid.* koji se rasprskava [*~e streljivo*]; **rasprskávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* rasprskāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rasprsnuti se; **rasprskìvāč** *m* ⟨G rasprskiváča⟩, *v.* raspršivač; **raspŕštati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* ràspŕštām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rasprskavati se; **raspŕštiti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ràspŕštim (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. rad.* raspŕštio (se)⟩, *v.* raspršťati se
✧ RAZ- + *v.* prskati, prsnuti
raspŕšiti (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràspršīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràspršen⟩ **1.** učiniti da se tekućina raziđe u kapima **2.** učiniti da se prašina ili prah raziđe na sve strane **3.** *pren.* (+ *potenc.*) **a.** potrošiti novac **b.** razbiti, rastjerati kakvu masu, mnoštvo, vojnu jedinicu, radno tijelo, organizaciju **c.** učiniti da svaki ode na svoju stranu **d.** učiniti da što nestane [*~ iluzije*] // **ràspršenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je raspršeno; **raspršénje** *sr fiz.* promjena gibanja snopa čestica ili valova pri nailasku na prepreku; **raspršìvāč** *m* ⟨G raspršiváča⟩ naprava za raspršivanje tekućine (mirisnih tvari, insekticida, lijekova i sl.); rasprskivač; **raspršívānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* raspršivati **2.** *meteor.* **a.** rasipanje Sunčeve energije na molekulama plinova i aerosolima u atmosferi što rezultira širenjem zračenja u svim smjerovima bez gubitka energije **b.** širenje neke tvari atmosferom; **raspršívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raspr̀šujēm, *pril. sad.* raspr̀šujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspršiti
✧ RAZ- + *v.* prah
ràsprtiti *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràsprćen⟩ **1.** (koga, što) skinuti uprćen teret **2.** (se) skinuti sa sebe što uprćeno; rasteretiti se
✧ RAZ- + *v.* prtiti[1]
ráspūće *sr* **1.** mjesto gdje se put račva; rasputica **2.** *pren.* trenutak odluke kojim putem poći, situacija u kojoj treba donijeti odluku važnu za budućnost
✧ RAZ- + *v.* put

Raspùćin, *v.* Rasputin
ràspući se, *v.* raspuknuti se
raspúhati (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràspūšēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràspūhān⟩ *razg.* **1.** puhanjem rastjerati (prašinu i sl.) **2.** raspiriti (vatru mijehom i sl.) // **raspuhívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* raspùhujēm, *pril. sad.* raspùhujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspuhati
✧ RAZ- + *v.* puhati
ràspuknuti se *svrš.* ⟨*prez.* ràspuknēm se, *pril. pr.* -ūvši se, *prid. rad.* ràspuknuo se, *gl. im.* raspuknúće⟩ **1.** razdvojiti se (od opterećenja, pritiska, rastezanja), rascijepiti se u dva ili više dijelova **2.** otvoriti se, raširiti se (zreo plod i sl.) // **ràspucati se** *svrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. trp.* -ān⟩ **1.** *sport* **a.** (u sportskim igrama) odati se pucanju iz zadovoljstva (u lovu, u sportskom gađanju) **b.** *razg.* početi mnogo i precizno pucati (po protivničkim vratima, preko mreže) **2. a.** prekriti se pukotinama, puknuti na više mjesta po površini (o površinama koje su lakirane i sl.); ispucati **b.** dobiti duboke pukotine do u nutrinu tijela (o drvu koje se naglo sušilo i sl.) **3.** *v.* raskokati se; **raspucávānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* raspucavati se **2.** *sport* u gađanju glinenih golubova završni, izlučni dio natjecanja (svaki natjecatelj puca naizmjenično po dva hica do promašaja); **raspucávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* raspùcāvām se, *pril. sad.* -ājući se, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *v.* raspucati se **2.** vježbati pucanje na gol i druge jake udarce loptom; **ràspući se** *svrš.* ⟨*prez.* ràspuknem se, *pril. pr.* ràspukāvši se, *prid. rad.* ràspukao se⟩ *razg.* raspuknuti se; **ràspuklina** *ž* uzdužno napuknuće ili šupljina, oštećenje nastalo pucanjem materijala; **raspuknúć|e** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* raspuknuti se **2.** puknuće u značenju da se što raspalo na dva dijela ili se bitno odijelilo, da se stvorila pukotina ili da je puklo što na dvoje [*došlo je do ~a*]
✧ RAZ- + *v.* puknuti
raspùpati (se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* ràspupān⟩ razviti pupoljke, biti u pupoljcima // **raspupávati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raspùpāvām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspupati
✧ RAZ- + *v.* pup, pupati
raspùstiti *svrš.* ⟨*prez.* ràspustīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràspušten⟩ **1.** (koga, što) **a.** odobriti razlaz, pustiti da se raziđu oni koji su bili na okupu prema disciplini, propisu i sl. (đaci,

vojnici) **b.** donijeti odluku o prestanku ili obustavi rada nekog tijela, udruženja ili organizacije; ukinuti **c.** dopustiti da se zapusti disciplina, odgoj ili red **d.** rasplesti (kosu) **2. a.** (se) zanemariti obveze i disciplinu, postati neposlušan, nehatan, početi se ponašati raspusno **b.** razlabaviti se, opustiti se **// ráspusnica** *ž*, *v.* ràspusnik; **ráspusničkī** *prid.* koji se odnosi na raspusnike; **ráspusnički** *pril.* kao raspusnik, na način raspusnika; **ráspusnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ onaj koji je raspustan; razvratnik; **ráspusnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je raspustan ili onoga što je raspusno; **ráspust** *m* **1.** školski praznici, prekid nastave u školskoj godini ili između dvije školske godine; ferije [*ljetni ~*; *zimski ~*; *semestralni ~*] **2.** raspuštanje, ukidanje radnih i sl. odnosa, *usp.* raspustiti (**1a,b**); **ráspustan** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ koji je sklon raspuštanju, izbjegavanju obveza, koji je sklon neurednosti u vršenju dužnosti; raspušten; **raspúštati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràspūštām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raspustiti; **ràspušten** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se predao neurednosti, koji nije discipliniran, koji je zanemario obveze i dužnosti; **raspuštènica** *ž razg.* razvedena ženska osoba; **raspuštèničin** *prid.* koji pripada raspuštenici; **ràspušteno** *pril.* na raspušten način, nedisciplinirano, neodgovorno; **ràspuštenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je raspušteno

✧ RAZ- + *v.* pustiti

Rasputin (*izg.* Raspùćin), **Grigorij Jefimovič** (o.1872–1916), sibirski seljak, raskalašeni lutalica, iscjelitelj i vidovnjak, »sveti čovjek«; na carskom dvoru Nikole II postaje utjecajan miljenik carice Aleksandre; ubijen u dvorskoj uroti

rasŕditi (koga, što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràsrdīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràsrđen⟩ izazvati srdžbu; razljutiti, naljutiti **// ràsrđenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je rasrđen; **rasrđívati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* rasr̀đujēm, *pril. sad.* rasr̀đujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rasrditi

✧ RAZ- + *v.* srditi se

rastafarijánstvo *sr* **1.** *pov. rel.* vjerska sljedba udomaćena na Jamajci 1930-ih, nastala pod utjecajem svećenika M. M. Garveya (1887–1940) koji je zagovarao povratak u Afriku i vjeru u biblijska proročanstva, a Haile Selasija smatrao Mesijom koji će osloboditi potlačene crnce **2.** *glazb.* glazbeni stil, biblijske teme i metafore česte su u ikonografiji i tekstovima reggaea koji postaje rastafarijanski glazbeni iskaz (začetnik Bob Marley) **// ràsta** *m* ⟨N *mn* -e, G râstā⟩, *v.* rastafarijanac; **rastafarijánac** *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci, G rastafarìjānācā⟩ pripadnik rastafarijanskoga pokreta; rastaman, rasta; **rastafarìjānka** *ž* ⟨G -ī⟩, *v.* rastafarijanac

✧ *amhar.* ras täfäri: Princ Tafari, ime cara Haile Selasija prije krunidbe (ras: glava, princ + täfäri: kojeg se treba bojati)

rastáliti *svrš.* ⟨*prez.* *ràstālīm*, *pril. pr.* *-īvši*, *prid. trp.* *ràstāljen*⟩, *v.* *taliti*

✧ *RAZ- + v. taliti*

ràstaman *m*, *v.* rastafarijanac

✧ *engl.* Rastaman

rastambùrati *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràstamburān⟩ **1.** (se) odati se užitku sviranja tambure, tamburati uvelike **2.** (što) *pren.* **a.** razglasiti na sve strane ono što je moralo ostati tajnom; rastrubiti, rastelaliti **b.** obračunati s kakvom vezom dviju ili više strana [*rastamburali su inače čvrst savez sa seljacima*]; razbucati, razbiti, raskinuti **// rastamburávati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* rastambùrāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rastamburati

✧ RAZ- + *v.* tambura

rastápati, *v.* rastopiti

ràstati se *svrš.* ⟨*prez.* ràstanēm se, *pril. pr.* -āvši se, *imp.* ràstani se, *aor.* ràstah/ràstadoh se⟩ **1. a.** poći u raznim smjerovima, poći svatko na svoju stranu; razići se **b.** pozdraviti se na rastanku; oprostiti se **c.** *pren.* napustiti nadu [*~ s iluzijama*] **2. a.** prekinuti drugovanje, napustiti jedno drugo; razdvojiti se **b.** *razg.* razvesti se **// ràstajati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -jēm se, *pril. sad.* -jūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rastati se; **ràstanak** *m* ⟨G -ānka, N *mn* -ānci⟩ vrijeme ili čas razdvajanja ili razilaženja; razlaz; **râstava** *ž razg.*, *v.* razvod; **ràstaviti** *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràstavljen⟩ **1.** (koga) učiniti da se združeni raziđu, udalje jedno od drugoga; razdvojiti **2.** (što) **a.** demontirati (motor, stroj) **b.** razložiti na sastavne elemente, raščlaniti na sastavne dijelove, razgraničiti dijelove cjeline; razlučiti (krutu tvar od tekućine), odijeliti (riječ na slogove) **3.** (se) razvesti se (o supružnicima), zakonski raskinuti bračnu vezu; **rastàvljāč** *m* ⟨G rasta-

vljáča⟩ **1.** onaj koji rastavlja **2.** (+ *potenc.*) **a.** sprava za izlučivanje krutih tvari iz tekućine; vrcalica, vrcaljka, centrifuga, separator **b.** dio aparature za razvođenje kojim se struja uključuje i isključuje; **rastavljàčica** *ž*, *v.* rastavljač; **ràstavljānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* rastavljati **2.** postupak razdruživanja, razdvajanja **3.** *lingv.* logički odnos rastavljanja opsega pojma da bi se stvorila dva ili više pojmova (npr. afiks = sufiks + prefiks + infiks); disjunkcija; **ràstavljati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rastaviti; **rastavljènica** *ž*, *v.* rastavljenik; **rastavljènīčkī** *prid.* koji se odnosi na rastavljenike; **rastavljènīk** *m* ⟨G rastavljeníka, N *mn* rastavljeníci⟩ onaj koji je rastavljen (od koga, od čega); **rastàvljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može rastaviti; **rastàvljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što se može rastaviti; **rástāvnī** *prid.* onaj koji rastavlja, razdvojni, koji sadrži dvije mogućnosti koje jedna drugu isključuju, koji ukazuju na takav odnos; disjunktivan [~ *veznik*]; **rástoj** *m rij.* razmak, razdaljina

✧ RAZ- + *v.* stati, staviti

rastégnuti *svrš.* ⟨*prez.* ràstēgnēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. trp.* ràstēgnūt⟩ **1.** (što) **a.** istezanjem učiniti dužim, zatežući razvući; istanjiti, izdužiti (o stvarima) **b.** *pren.* odužiti, protegnuti, proširiti suvišnim pojedinostima; razvući (izlaganje, priču) **2.** (se) razvući se, izdužiti se // **rastègače** *ž pl. tantum* (+ *potenc.*) vrsta ljestava (npr. vatrogasnih) koje se mogu produživati prema potrebi; **ràstegljāj** *m rij.* mjera za dužinu, koliko se ruke sasvim rastegnu (od vrha do vrha prstiju); **rastègljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji se može rastegnuti, koji istezanjem mijenja oblik **2.** *pren.* prilagodljiv, povitljiv, koji se može objašnjavati na razne načine (o pojmovima, propisima itd.); **rastègljivōst** (**rastèzljivōst**) *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je rastegljivo; **rastèzāč** *m* ⟨G rastezáča⟩ onaj koji što rasteže, ono pomoću koga se što rasteže; **rastèzāljka** *ž* ⟨G -ī⟩, *v.* rastezač; **rastézati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràstēžēm, *pril. sad.* rastéžūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rastegnuti; **rastèzljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* rastegljiv; **rastèzljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onog što je rastezljivo

✧ RAZ- + *prasl.* *tęgnǫti, *v.* težak

rasteláliti (što) *svrš.* ⟨*prez.* rastèlālīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* rastèlāljen⟩ *razg.* razvikati, rastrubiti, razbubati, raširiti glas, *usp.* telaliti // **rastelaljívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* rastelàljujēm, *pril. sad.* rastelàljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rastelaliti

✧ RAZ- + *v.* telal, telaliti

ràstepsti (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* rastèpēm, *pril. pr.* -pāvši, *prid. rad.* ràstepao/ràstepla *ž*, *prid. trp.* rastèpen⟩ **1.** razbiti, raznijeti **2.** *pren.* rasipnički potrošiti, rasuti, upropastiti (imanje) // **rastepèno** *pril.* na rastepen način, potrošeno, izgubljeno, rasuto

✧ RAZ- + *v.* tepsti, *usp.* stepsti

ràster *m tehn.* prozirna ploča s mrežom vodoravnih i okomitih crta koje se sijeku pod pravim kutom, primjenjuje se u tiskarstvu, kompjuterskoj tehnici, slikarstvu, fotografiji △ ~**-folija** *graf.* providna folija s otisnutim rasterom, često se koristi u reklamnoj grafici // **rasterizácija** *ž graf.* postupak kojim se grafički elementi pretvaraju u točke; **ràstersk|ī** *prid.* koji se odnosi na raster △ ~**a grafika** *inform.* model manipulacije grafičkih objekata u kojem je slika reprezentirana matricom nezavisnih piksela; **rastrírati** *nesvrš.* ⟨*prez.* ràstrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* praviti crte

✧ *njem.* Raster ≃ *lat.* rastrum: grablje ≃ radere: grepsti

rastèretiti (koga, što, se) *svrš.* ⟨*prez.* rastèretīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* rastèrećen, *gl. im.* rasterećénje⟩ **1.** osloboditi tereta, skinuti teret (nekome, nečemu) **2.** osloboditi obveze, odgovornosti // **rastèrećenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je rasterećen; **rasterećénje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* rasteretiti **2.** skidanje tereta, olakšanje u podnošenju tereta; **rasterećívati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* rasterèćujēm, *pril. sad.* rasterèćujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rasteretiti

✧ RAZ- + *v.* teret

râsti (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* rástem, *pril. sad.* rástūći, *prid. rad.* râstao/râsla *ž*⟩ **1.** postajati viši, težiti u visinu, napredovati; razvijati se (o svemu živome) **2.** provoditi gdje djetinjstvo i ranu mladost [~ *na selu*] **3. a.** povećavati obujam, dimenzije, postajati veći **b.** povećati iznos, visinu, vrijednost, razinu (cijena, temperatura, tlak, voda) **c.** postajati brojniji; širiti se (obitelj) **4.** *pren.* dobivati šire razmjere, uzimati maha; jačati **5.** postajati intenzivniji, postajati vidljiviji (čir, oteklina); rasprostirati se, širiti se **6.** *pren. razg.* pokazati veliku

radost, zračiti srećom; blistati // **ráslīnje** *sr* ono što raste, biljke (trave, bilje, šiblje, stabla); flora, rastinje; **râst** *m* **1.** *biol.* prirodno povećanje tjelesne mase (naročito povećanje visine) kao posljedica razmnožavanja stanica **2.** *ekon.* **a.** dinamika i razvoj privređivanja promatran kao porast društvenog bruto-proizvoda, društvenog proizvoda i nacionalnog dohotka, proces proširene reprodukcije mjeren porastom realnog nacionalnog dohotka **b.** uvećanje iznosa, količine čega; porast [~ *proizvodnje*; ~ *prihoda*] **3.** uvećanje veličine, dimenzija čega **4.** visina tijela; stas [*visok* ~; *srednji* ~; *nizak* ~]; **rástīnje** *sr*, *v.* raslinje; **ràstūć|ī** *prid.* koji raste, koji postaje sve teži ili važniji [(ob. u stalnim vezama riječi) *~i deficit*, *~a inflacija*, *~e nezadovoljstvo*, *~e teškoće*]

◈ m. os. imena (narodna): **Ȑastimīr**, **Ràstislav**

✧ *prasl.* *orsti (*stsl.* rasti, *rus.* *dijal.* rostí, *polj.* rość) ← *ie.* *$h_3$er-: podizati se (*lat.* oriri, *grč.* órnysthai)

Ràstislav (846–870), velikomoravski knez; želeći oslabiti njemački utjecaj zatražio od bizantskog cara Mihajla III da mu pošalje svećenike koji propovijedaju na slavenskom jeziku; na taj poziv 864. u Moravsku dolaze braća Konstantin i Metod, *v.*

ràstjerati (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* -ān⟩ nagnati skupinu, mnoštvo, stado, jato i sl. u bijeg, potjerati na razne strane; razjuriti, razagnati // **rastjerávati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* rastjèrāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rastjerati, rastjerivati; **rastjerívati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* rastjèrujēm, *pril. sad.* rastjèrujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rastjerati

✧ RAZ- + *v.* tjerati

ràstoč *m zool.* sitni kukac (*Tyroglyphus*) iz reda grinja [*brašneni* ~]

✧ *v.* rastočiti[1]

rastòčiti[1] (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràstočīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràstočen⟩ **1.** (što) nagrizajući učiniti da se ošteti; razjesti (o crvu i drvetu) **2.** (se) rasklimati se od sušenja, razdvojiti se na spojevima, rasušiti se (o predmetima od drva)

◈ *pr.* (nadimačka i etnici): **Ȑastočić** (110, Metković, sred. Dalmacija), **Ȑastoka** (Zagreb, Kostajnica) ◊ *hidronim.*: **Ȑastog** (lijevi pritok Glogovnice kod Čakovca), **Ȑastok** (jezerce u Dalmatinskoj zagori s krškim ponornicama; polje kod Vrgorca; zemljište, Gospić), **Ȑastoka** (bara, Vukovar; zemljište, Karlovac), **Ȑastoke** (kod Slunja; polje, Vinkovci), **Ȑastoki** (selo, Jastrebarsko), **Ràstōnčica** (potok, desni pritok Sušice, Rijeka); ◊ *top.* (naselja): **Ȑastoka** (Gospić, 82 stan.), **Ȑastoki** (Jastrebarsko, 103 stan.)

✧ RAZ- + *v.* točiti[1]

rastòčiti[2] (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràstočīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràstočen⟩ preliti (tekućinu) iz jedne posude u više posuda [~ *ulje*; ~ *vino*] // **rastákati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràstāčēm, *pril. sad.* rastáčūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rastočiti[2]; **ràstōčje** *sr*, *v.* rastoka; **ràstoka** *ž* **1.** mjesto gdje se rijeka račva ili se dijeli na rukavce, na dva toka; rastočje **2.** *reg.* rukavac

✧ RAZ- + *v.* točiti[2]

rástoj, *v.* rastati se

rastòpiti *svrš.* ⟨*prez.* ràstopīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràstopljen⟩ **1.** (što) učiniti da se (što) do kraja otopi, završiti proces topljenja, *usp.* topiti **2.** (se) **a.** pod utjecajem prirodne topline prijeći iz krutog u tekuće stanje (led u vodu) **b.** otopiti u čemu (sol u vodi) **3.** (se) *pren.* ispuniti se zadovoljstvom, biti presretan // **rastápati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràstāpām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rastopiti; **ràstopina** *ž razg.*, *v.* otopina

✧ RAZ- + *v.* topiti

rastòvariti (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* rastòvaren⟩ osloboditi tovara životinju, skinuti tovar sa životinje ili s vozila // **rastovarívati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* rastovàrujēm, *pril. sad.* rastovàrujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rastovariti

✧ RAZ- + *v.* tovar, tovariti

ràstrāl *m* ⟨G rastrála⟩ risaća naprava za pravljenje crta

✧ *njem.* Rastral

rastranšírati *svrš.* ⟨*prez.* rastrànšīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* rastrànšīrān⟩ *reg.* razdijeliti na tranše; razrezati, raskrojiti

✧ RAZ- + *njem.* transchieren

rastȑčati se *svrš.* ⟨*prez.* ràstrčīm se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. trp.* ȑastrčān⟩ **1.** razgibati se trčanjem **2.** *razg.* živo nastojati na više strana da se što postigne (o jednoj ili više osoba) [~ *na sve strane*]; razletjeti se // **rastrčávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* rastȑčāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rastrčati se

✧ RAZ- + *v.* trk, trčati

rastrellamento (*izg.* rastrelamènto) *m pov.* vojna ili vojno-policijska akcija talijanskih okupatorskih jedinica za vrijeme 2. svjetskog rata u Istri, Dalmaciji i drugim okupiranim područjima protiv partizana i njihovih pristaša, često popraćena nasiljem nad stanovništvom i paležom naselja
✧ *tal.* ≃ *lat.* rastrum: grablje

ràstrēsti (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* rastrésem, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* rastrèsen⟩ **1.** rasuti, istresti na razne strane, tresući raširiti **2.** prenuti iz mrtvila i sl. // **rastrèsāč** *m* ⟨G rastresáča⟩ *agr.* stroj za rastresanje otkosa trave; **rastrésati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràstrēsām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rastresti; **rastrèsen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je razbacan tresenjem; rasut **2.** *pren.* koji ne može usredotočiti pozornost; nepažljiv, nepribran, nekoncentriran; **rastrèseno** *pril.* bez usredotočenosti, nepribrano, nesabrano, rasijano (o ponašanju u pojedinim situacijama, načinu djelovanja u određenim okolnostima itd.); **rastrèsenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** stanje ili osobina onoga koji je rastresen **2.** nesposobnost održavanja pozornosti; rasijanost; **ràstresit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je slabe kohezije, koji se lako rastrese; sipak, rahao, porozan [~*o tlo*]; **ràstresito** *pril.* na rastresit način, sipko, rahlo, porozno; **ràstresitōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je rastresito
✧ RAZ- + *v.* tres, tresti

ràstrgnuti *svrš.* ⟨*prez.* ràstrgnēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* ràstrgni, *aor.* ràstrgnuh/ràstrgoh, *prid. rad.* ràstrgnuo/ràstrgao⟩ **1.** (što, koga) **a.** vukući u raznim smjerovima iskidati na komade **b.** iskomadati zubima (kao zvijer) **2.** (se) **a.** raskinuti se, razdvojiti se **b.** *razg.* uprijeti iz sve snage radeći; preopteretiti se poslovima [~ *se od posla*] // **ràstrgāno** *pril.* raskomadano, razlomljeno; nepovezano, nesuvislo; **ràstrgānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je rastrgano; **ràstrgati** *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* -ān⟩ pokidati, raskidati što na komade; **ràstrzati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràstržēm, *pril. sad.* ràstržūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rastrgnuti
✧ RAZ- + *v.* trgati, trgnuti

rastrijézniti se *svrš.* ⟨*prez.* ràstrijēznīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ràstrijēžnjen⟩ **1.** postati opet trijezan, osloboditi se utjecaja alkohola; postati kadar trezveno razmišljati **2.** *pren.* osloboditi se obuzetosti/opijenosti nekim/nečim // **rastrežnjívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* rastrèžnjujēm se, *pril. sad.* rastrèžnjujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rastrijezniti se; **ràstrijēžnjenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je rastriježnjen, stanje onoga što je rastriježnjeno
✧ RAZ- + *v.* trezven, trijezan

rastrírati, *v.* raster

rastŕljati (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràstr̄ljām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràstr̄ljān⟩ raznijeti trljajući, razmazati trljanjem // **rastrljávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* rastr̀ljāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rastrljati
✧ RAZ- + *v.* trti, trljati

rastròjiti (koga, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràstrojīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràstrojen⟩ **1.** dokinuti red, organizaciju **2.** (se) *pren.* dovesti (se) u stanje velike živčane napetosti, izgubiti sposobnost hladna rasuđivanja // **rastrojávati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* rastròjāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rastrojiti; **ràstrojeno** *pril.* bez pribranosti; nesređeno, neuredno, rastreseno, odsutno; **ràstrojenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga što je rastrojeno; **rastrójstvo** *sr* ⟨G *mn* ràstrōjstāvā/-ā⟩ **1.** rasulo, nered, raspad, rastrojenost **2.** živčana poremećenost koja onemogućuje trezveno rasuđivanje [~ *uma*]
✧ RAZ- + *v.* stroj[1]

rastròšiti *svrš.* ⟨*prez.* ràstrošīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràstrošen⟩ potrošiti mnogo, previše, rasuti (novac) // **rástrošan** *prid.* ⟨*odr.* -šnī⟩ koji mnogo, rasipnički troši; rasipan; **rástrošnica** *ž*, *v.* rastrošnik; **rástrošničkī** *prid.* koji se odnosi na rastrošnost i rastrošnike; **rástrošnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ onaj koji mnogo troši, rasipa; **rástrošno** *pril.* rasipnički, rasipno; **rástrošnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je rastrošan ili svojstvo onoga što je rastrošno
✧ RAZ- + *v.* trošiti

ràstrti (**ràstrijeti**) (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràstrēm, *imp.* ràstri, *prid. rad.* rȁstro⟩ **1.** tarući što raširiti po podlozi [~ *kremu*] **2.** *v.* prostrti, prostrijeti (što) // **ràstrijeti** *svrš.* ⟨*prez.* rȁstrēm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. trp.* rȁstr̄t⟩, *v.* rastrti
✧ RAZ- + *v.* trti, *usp.* pro-strijeti

rastrúbiti (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràstrūbīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràstrūbljen⟩ *žarg.* razvikati, raširiti glas o čemu, učiniti da se mnogo o čemu priča, raznijeti u javnosti kao senzaciju (ob. o pojedinostima koje su trebale ostati nepozna-

te ili koje nije trebalo širiti); razvikati, razbubati, rastelaliti // **rastrubljívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* rastrùbljujēm, *pril. sad.* rastrùbljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rastrubiti

✧ RAZ- + *v.* truba, trubiti

rastùmačiti *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* rastùmačen⟩ razjasniti, objasniti, protumačiti

✧ RAZ- + *v.* tumač, tumačiti

ràsturiti (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràsturen⟩ *razg. ekspr.* **1.** učiniti da nestane dio po dio [~ *društvo*] **2.** grubo razbiti neku cjelinu, bacajući dijelove na razne strane, raznoseći i sl.; upropastiti, uništiti, razoriti **3.** natjerati na razlaz, učiniti da se raziđe; raspustiti, raspršiti, rastjerati **4.** raspačati **5.** *žarg.* nadmoćno pobijediti u kakvoj igri ili borbi [~ *neprijatelja, suparnika*] // **rástur** *m* **1.** unaprijed proračunat i predviđen gubitak, šteta od rasturanja (pri dijeljenju, razmjeravanju, prenošenju i sl.) **2.** *bal. lov.* rasipanje (zrna ili sačme iz istog vatrenog oružja na daljini mete); **rastúrati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràstūrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *v.* rasturiti **2.** proizvoditi jako izražen rastur (2)

✧ RAZ- + *v.* turiti

rastúžiti (koga, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràstūžīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràstūžen⟩ izazvati osjećaj tuge u nekom ili u sebi; ražalostiti // **ràstūženōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je rastužen; **rastužívati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* rastùžujēm, *pril. sad.* rastùžujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rastužiti

✧ RAZ- + tuga, tužiti

rastvòriti (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràstvorīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràstvoren⟩ **1.** potpuno otvoriti ono što ima krila, npr. vrata i sl. **2.** otopiti (se) // **rastvàrāč** *m* ⟨G rastvaráča⟩, *v.* otapalo; **rastvárati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràstvārām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rastvoriti; **rástvor** *m*, *v.* otopina

✧ RAZ- + *v.* tvoriti

rasúditi *svrš.* ⟨*prez.* ràsūdīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràsūđen⟩, *v.* rasuđivati // **rásud|an** *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ **1.** *knjiš.* koji je sposoban dobro rasuđivati, koji može ispravno prosuditi što; razborit, oštrouman, *opr.* nerasudan **2.** koji se odnosi na rasuđivanje △ **~na moć** *fil.* sposobnost smještanja pojedinačnog predmeta pod odgovarajući opći pojam (Kant) [*estetska ~na moć*; *teleologijska ~na moć*]; **rasuđívānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* rasuđivati **2.** *log.* umski postupak u kojem zaključak proizlazi iz razumnih premisa; **rasuđívati** (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* rasùđujēm, *pril. sad.* rasùđujūći, *gl. im.* -ānje⟩ donositi sud, izgrađivati sud

✧ RAZ- + *v.* sud[1], suditi

rasùkāč *m* ⟨G rasukáča⟩ *knjiš.* valjak za tijesto

✧ RAZ- + *v.* sukati

rasúšiti se *svrš.* ⟨*prez.* ràsūšīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. rad.* rasúšio se, *prid. trp.* ràsūšen⟩ gubitkom vlage, stajanjem itd. rastaviti se na dijelove na mjestima gdje je nešto bilo sastavljeno ili slijepljeno [*stolica se rasušila*]; rasjesti se, rastaviti se // **rasušívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* rasùšujēm se, *pril. sad.* rasùšujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rasušiti se

✧ RAZ- + *v.* suh, sušiti

ràsūti, *v.* rasipati

rasvijétliti *svrš.* ⟨*prez.* ràsvijētlīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràsvijētljen⟩ **1.** (što) **a.** baciti na nešto puno svjetlo, osvijetliti sa svih strana tako da sve bude osvijetljeno **b.** *pren.* objasniti, protumačiti neki problem **2.** (se) *pren.* postati jasan, razgovijetan // **râsvjeta** *ž* **1.** obasjavanje svjetlom, osvjetljenje, osvijetljenost **2.** ukupnost instalacija za opskrbu svjetlom; **rasvjetljìvāč** *m* ⟨G rasvjetljiváča⟩ onaj kojemu je posao da rasvjetljuje, da upravlja izravno izvorom svjetla; **rasvjetljìvàčica** *ž*, *v.* rasvjetljivač; **rasvjetljívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* rasvjètljujēm, *pril. sad.* rasvjètljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rasvijetliti; **rásvjetn|ī** *prid.* koji se odnosi na rasvjetu, koji služi za rasvjetu [*~i plin*; *~o sredstvo*; *~o mjesto*]

✧ RAZ- + *v.* svjetlo, svijetliti

ȑaša *ž* ⟨G *mn* râšā⟩ *reg.* **1.** vrsta gruboga domaćeg sukna u četiri niti **2.** vrsta suknje **3.** ženski nakit za glavu

✧ *tal.* Rascia

Ȓaša *ž* (*ant.* Arsia) **1.** naselje (u blizini Labina), 1970 stan. **2.** *geogr.* rijeka u Istri, duga 23 km, izvire u Čepićkom polju, uvire u Raški zaljev // **Rášanin** *m* (**Rášānka** *ž*) ⟨N *mn* Rášani⟩ stanovnik Raše; **ȑāškī** *prid.* koji se odnosi na Rašu i Rašane

rášac (**rášak**) *m* ⟨G -šca (-ška), N *mn* -šci, G râšācā (râšākā)⟩ *bot.* jednogodišnja vodena biljka (*Trapa natans*) iz porodice rašaca (*Trapaceae*), sjemenke služe kao namirnica; vodeni orah

✧ ≃ *v.* orah

raščépiti *svrš.* ⟨*prez.* ràščēpīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràščēpljen⟩ **1.** (što) raširiti što od

dva dijela na neugodan ili grub način [~ *vilice komu*] **2.** (se) raširiti noge (u zn. ružnom ili bolnom kretnjom) // **raščepljívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raščèpljujēm, *pril. sad.* raščèpljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raščepiti
✧ RAZ- + *v.* čep, čepiti

raščepr̀kati *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* rȁščeprkān⟩ čeprkajući razbacati
✧ RAZ- + *v.* čeprkati

raščèrečiti (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* raščèrečen⟩ **1.** *ekspr.* isjeći na čereke, rastrgati na komade (na četvero); raščetvrtati **2.** ubiti koga na brutalan način (tako da ga rastrgnu konji i dr.)
✧ RAZ- + *tur.* çeyrek: komad čega raskomadanog

raščerùpati (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* rȁščerupān⟩ **1.** čerupanjem i djelomičnim skidanjem perja ptici ili domaćoj peradi učiniti da ostaci strše na sve strane **2.** zamrsiti kosu na vjetru, rukama, nečešljanjem; raščupati // **raščerupávati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* raščerùpāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raščerupati
✧ RAZ- + *v.* čerupati

raščèšljati *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* rȁščešljān⟩, *v.* češljati // **raščešljávati** *nesvrš.* ⟨*prez.* raščèšljāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raščešljati
✧ RAZ- + *v.* češalj, češljati

raščetvòriti (što, koga) *svrš.* ⟨*prez.* raščètvorīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* raščètvoren⟩, *v.* raščetvrtati // **raščetvorívati** (što, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* raščetvòrujēm, *pril. sad.* raščetvòrujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raščetvoriti; **raščetvr̀tati** (**raščetvòriti**) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* rȁščetvrtān⟩ (što, koga) **1.** (*dosl.*) podijeliti na četiri dijela **2.** *ekspr.* raskomadati (bez obzira na koliko dijelova); raščerečiti
✧ RAZ- + *v.* četiri, četvero

rȁščica *ž bot.* trajna zelen (*Brachypodium ramosum*) iz porodice trava (*Gramineae*), česta biljka sredozemnih kamenjara
✧ *v.* rasti

raščíhati (**raščíjati**) (što) *svrš.* ⟨*prez.* rȁščīhām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* rȁščīhān⟩ **1.** rukom rastaviti očupano perje na sitna perca i na paperje **2.** raščešljati ostriženu vunu // **raščihávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* raščìhāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raščihati; **raščíjati** *svrš.* ⟨*prez.* rȁščījām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* rȁščījān⟩ *razg.*, *v.* raščihati
✧ RAZ- + *v.* čije, čihati

raščȉniti se *svrš.* ⟨*prez.* rȁščinīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* rȁščinjen⟩ **1.** *razg.* fizički se oblikovati, razviti se u jedru i kršnu osobu **2.** *zast.* razliti, uništiti [*raščinjavanje Hrvatske* (Pop Marti; nac, 16. st.)] // **raščinjávati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raščìnjāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raščiniti se
✧ RAZ- + *v.* čin, činiti

rȁščistiti (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* rȁščišćen⟩ **1.** ukloniti iz nekog prostora ono što smeta; raskrčiti, očistiti [~ *stvari*] **2.** *pren.* razjasniti, raspraviti (problem) [~ *pojmove*] **3.** raspraviti (se) [~ *sam sa sobom*] **4.** (se) *razg.* razvedriti se (o nebu i oblacima) // **raščišćávati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raščišćāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raščistiti; **rȁščišćen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je čišćenjem oslobođen suvišnoga [~*a ulica* (od snijega itd.), *opr.* zakrčen, zameten] **2.** *pren.* koji je izveden na čistac, koji je postao jasan nakon razmatranja i odmjeravanja raznih mišljenja [~ *pojam*; ~*o mišljenje*, *opr.* neraščišćen, (još) nejasan]
✧ RAZ- + *v.* čist, čistiti

rȁščlaniti (što) *svrš.* ⟨*prez.* rȁščlanīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* rȁščlanjen⟩ podrobno ispitati; pomno razmotriti, analizirati (predodžba o rastavljanju na članke) // **ráščlāmba** *ž* ⟨G *mn* -ā⟩ *knjiš.* **1.** raščlanjivanje **2.** analiza; **rȁščlambenī** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na raščlambu; **rȁščlanjenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je raščlanjeno; **raščlànjiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se da raščlaniti; **raščlanjìvāč** *m* ⟨G raščlanjiváča, N *mn* raščlanjiváči⟩ onaj koji što raščlanjuje; **raščlanjivàčica** *ž*, *v.* raščlanjivač; **raščlanjívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* raščlànjujēm, *pril. sad.* raščlànjujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raščlaniti
✧ RAZ- + *v.* član

raščùpati *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* rȁščupān⟩ **1.** (koga, što) učiniti čupavim **2.** (se) postati čupav // **raščupánko** *m* ⟨G -a, N *mn* -nci, G raščùpānākā⟩ onaj koji je raščupan; čupavac; **raščupánka** *ž* ⟨D L -i, G *mn* -ī⟩, *v.* raščupanko; **raščupávati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raščùpāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raščupati
✧ RAZ- + *v.* čupati

rȁščuti se *svrš.* ⟨*prez.* (*3. l. jd*) rȁščuje se, *pril. pr.* -ūvši se, *prid. rad.* (*3. l. jd*) rȁščulo se⟩ *razg. ekspr.* pročuti se nadaleko, na sve stra-

ne; razglasiti se (ob. o lošim vijestima, lošim osobinama), razvikati se

✧ RAZ- + *v.* čuti

ràšēljka *ž* ⟨D L -ljci⟩ *bot.* **1.** grm ili stablo (*Prunus mahaleb*) iz porodice ruža (*Rosaceae*); podloga za cijepljene trešnje i višnje **2.** jestiv plod te biljke

✧ *rus.* rašél'ka

Rȁšica, Božidar (1912–1992), hrv. arhitekt (niz stambenih, školskih i sajmišnih objekata), scenograf na mnogim domaćim i stranim pozornicama, slikar (član grupe Exat 51)

rašíriti *svrš.* ⟨*prez.* ràšīrīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràšīren⟩ **1.** (što) **a.** povećati u širinu, učiniti širim **b.** opružiti ili razastrijeti cijelom površinom; rasprostrijeti, razviti, otvoriti (rublje, posteljinu, sag) **c.** učiniti da uzme maha [~ *zarazu*] **2.** (se) **a.** pružiti se, smjestiti se na velikom prostoru **b.** udobno se namjestiti; razmjestiti se **c.** postati debeo; ugojiti se // **ràšīreno** *pril.* na raširen način; **ràšīrenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je rašireno, rasprostranjenost; **rašírívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* rašìrujēm, *pril. sad.* rašìrujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raširiti

✧ RAZ- + *v.* širina, širiti

ràšiti *svrš.* ⟨*prez.* rȁšijēm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* rašìven⟩ **1.** (što) rasporiti ono što je zašiveno; odšiti **2.** (se) rasporiti se od duge upotrebe, velikog natezanja i sl. // **rašívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràšīvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rašiti; **rašìvenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je rašiveno

✧ RAZ- + *v.* šiti

Rȁškā *ž pov.* naziv za srednjovjekovnu srp. državu, prijestolnica grad Ras (u blizini Novog Pazara) // **Rȁšani** *m mn* ⟨N Rȁšanin⟩ (**Rȁšānka** *ž*) *pov.* stanovnici Raške

Ràškaj, Slava (1877–1906), hrv. slikarica akvarela ob. s prikazima Ozlja i okolice; od rođenja gluhonijema, umire u duševnoj bolnici (*Ozalj*, *Na Mrežnici*, *Zima*, *Rano proljeće*)

rȁšlati, *v.* račlati

rȁšlje *ž pl. tantum* ⟨G rȁšāljā/-ī⟩ drvo ili grana koja se razdvaja u dva kraka; rasohe, račve, raklje // **rȁšljāk** *m* ⟨N *mn* rašljáci, G rašljákā⟩ *pom.* rašlja s trokrakim nosačem na boku sportske brodice; **rȁšljār** *m* onaj koji posebno konstruiranim rašljama otkriva zračenje iz tla i čovjekove sredine koja loše utječu na čovjeka; **rȁšljārev** (**rȁšljārov**) *prid.* koji pripada rašljaru; **rȁšljarica** *ž*, *v.* rašljarka; **rȁšljārka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* rašljar; **rȁšljārstvo** *sr* ⟨G *mn* -tāvā/-ā⟩ djelatnost rašljara; **rȁšljast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je u obliku rašalja; rakljast **2.** koji tvori rašlje; **rȁšljati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ granati se u rašlje; **rȁšljice** *ž pl. tantum dem.* od rašlje; **ràšljika**[1] *ž* ⟨D L -ici⟩ *bot.* končast organ biljaka puzavica kojim se one pripijaju i penju uz druge biljke

✧ *v.* rahao

ràšljika[2] *ž* ⟨D L -ici⟩ *zool.* lastavica rašljasta repa (*Hirundo rustica rustica*); čađava lasta

✧ *v.* rašlje

rȁšomōn, *v.* Rashomon

rašópati se *svrš.* ⟨*prez.* ràšōpām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. trp.* ràšōpān⟩ izgubiti oblik i predviđenu ili pravu veličinu, povećati se uz gubljenje sklada [(ob. o obući); *cipele se rašopale*]

✧ RAZ- + *v.* šopati

rȁšpa[1] *ž* ⟨G *mn* râšpā/-ī⟩ turpija, strugalica; jege // **rȁšpati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ strugati, obrađivati ili oblikovati rašpom; turpijati; **rȁšpica** *ž* **1.** *dem.* od rašpa[1] **2.** (+ *potenc.*) *term.* ob. manja priručna rašpa posebne namjene [~ *za nokte*]

◈ *pr.* (nadimačko): **Rȁšpica** (Zagreb, Ogulin)

✧ *njem.* Raspe

rȁšpa[2] *ž*, *v.* raspa

ràšta *pril. knjiš.* radi čega, za što

ràštan *m bot. reg.*, *v.* raštika

ràštel *m pov.* mjesto određeno za trgovinu na nekadašnjoj hrv.-osmanskoj granici, koje su s obje strane nadzirali graničari

✧ *njem.* Raststelle: odmorište

ràštele *ž pl. tantum* ⟨G rȁštēlā⟩ *reg.* **1.** rešetke na vratima dvorišta ili kuće, ob. se mogu otvarati [*gledati kroz* ~; *otvoriti* ~]; kapidžik **2.** roštilj, gradele

◈ *top.*: **Ràštela** (Korenica), **Ràštel** (Dalmacija)

✧ *mlet.* restelo, *tal.* rastello; *njem.* Rastel, *v.* raster

Raštèvīć *m* ⟨G Raštevíća⟩ naselje (u blizini Benkovca), 1230 stan.

ràštika (**ràšćika**) *ž* ⟨D L -ici⟩ *bot.* dvogodišnja zeljasta biljka (*Brassica acephala*) iz porodice krstašica (*Cruciferae*), varijetet kelja; raštan

✧ *v.* rasti

ràštimati (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -

āvši, *prid. trp.* -ān⟩ **1.** *glazb.* olabaviti žice na instrumentu i tako ga učiniti nepogodnim za skladno sviranje [~ *violinu*; ~ *klavir*] **2.** *pren.* lošim postupcima ili ispadima učiniti stanje nepodnošljivim, teškim [~ *atmosferu*; ~ *poduzeće*] // **raštimávati** *nesvrš.* ⟨*prez.* raštìmāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raštimati

✧ RAZ- + *v.* štimati

raštŕkati *svrš.* ⟨*prez.* ràštr̄kām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràštr̄kān⟩ **1.** (koga, što) **a.** rastjerati, razgnati **b.** natjerati u bijeg **2.** (se) bez reda otići na razne strane, kojekako se razići (o životinjama i ljudima) // **raštrkávati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raštr̀kāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raštrkati, raštrkivati; **raštrkívati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raštr̀kujēm, *pril. sad.* raštr̀kujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raštrkavati, raštrkati

ȑat *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ **1.** oružani sukob velikih razmjera između dviju ili više država, dvaju naroda, dviju ljudskih skupina [*navijestiti* ~; *biološki* ~; *elektronski* ~; *imperijalistički* ~; *kolonijalni* ~; *obrambeni* ~]; vojna, *opr.* mir **2.** *pren.* **a.** neprijateljstvo ili svađa [~ *riječima*] **b.** sustavno suzbijanje čega [~ *protiv kriminala*; ~ *protiv siromaštva*]; borba △ ***bratoubilački*** ~ *ideol.* građanski rat u kojem se sukobljuju predstavnici dviju ili više bliskih nacionalnih, vjerskih itd. skupina, rat braće; ***domovinski*** ~ **1.** *pov.* rat SSSR-a protiv nacističke Njemačke, Staljin ga je tako nazvao želeći privremeno potisnuti ideološke razlike **2.** *pov.* rat koji je vodila Hrvatska od poč. 1990-ih do završne pobjede vojnom akcijom »Oluja« i mirnom reintegracijom Podunavlja; ***građanski*** ~ oružani sukobi unutar jedne države, jedne nacije; ***hladni*** ~, *v.* hladan △; ***prvi*** ~ *razg.* 1. svjetski rat (1914–1918); ***drugi*** ~ *razg.* 2. svjetski rat (1939–1945); ~ ***dviju ruža*** *pov.* naziv za engleski građanski rat u 15. st. između plemićkih obitelji Lancaster i York; ~ ***zvijezda*** *publ.* u Americi (1980-ih) izmišljen naziv za iz svemira satelitski upravljani obrambeni sustav zaštite od interkontinentalnih raketa // **ȑatīšte** *sr*, *v.* bojište, fronta; **ȑatn|ī** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na rat [~*i plijen*; ~*i sud*; ~*i zarobljenik*] △ ~***a vještina*** *vojn.* umijeće vođenja rata (dijeli se na strategiju, taktiku i operatiku); ~***e postrojbe*** *vojn.* oružane postrojbe neke vojske za vođenje rata na kopnu (kopnena vojska), morima, rijekama i jezerima (ratna mornarica) i u zraku (ratno zrakoplovstvo); ~***i brod*** *vojn.* brod u sastavu ratne mornarice osposobljen za ratna djelovanja (npr. podmornica, razarač, nosač zrakoplova, fregata itd.); ~***i zločin*** *pravn.* zlodjelo počinjeno u ratnom stanju i u ratovanju, povreda normi međunarodnog ratnog prava; ~***o stanje*** položaj zemlje koja je, uz objavu rata ili bez nje, stupila u oružanu borbu s drugom zemljom ili više njih; **ȑatnica** *ž*, *v.* ratnik; **ȑatničkī** *prid.* koji se odnosi na ratnike; **ȑatnički** *pril.* kao ratnik, na način ratnika; **ȑatnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ onaj koji vodi rat; borac; **ȑatovati** *nesvrš.* ⟨*prez.* ȑatujēm, *pril. sad.* ȑatujūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** biti u ratu, voditi rat **2.** *pren.* **a.** voditi tešku neugodnu borbu [~ *s komarcima*] **b.** mučiti se s čim, teško učiti ili prihvaćati [~ *s knjigom*]

❖ m. os. imena (narodna): **Ȑatibōr**, **Ȑatimīr** (**Ȑatomīr**); *hip.*: **Ráto**, **Ȑatko** (preklapanje s imenima od *v.* ȑād[1]) ◊ *pr.*: **Ȑatkić** (Vinkovci, Primorje, Slavonija), **Ȑatko** (Sesvete, Baranja, Turopolje), **Ȑatkovac** (Bjelovar), **Ȑatkovčić** (Đakovo, *I* Slavonija), **Ȑatković** (1810, Novi Marof, Sinj, sred. Dalmacija, Lika), **Ȑatnīk** (Bjelovar, Zagreb), **Ȑatoša** (Buzet, Istra) ◊ *top.* (naselja): **Ȑatkov Dôl** (Đakovo, 46 stan.), **Ȑatkovac** (Nova Gradiška, 327 stan.), **Ȑatkovec** (Zlatar, 161 stan.), **Ȑatkovica** (Požega, 320 stan.), **Ràtulje** (Rijeka, 114 stan.)

✧ *prasl.* *ortь (*stsl.* ratь, *rus.* rat’, *bug.* rat) ← *ie.* *$h_1$or- (*grč.* éris: bijes, *skr.* rti-: napad)

rát|a *ž razg.* određeni novčani iznos koji se u utvrđenim rokovima daje radi otplate duga; obrok [*na* ~*e*; *plaćati u* ~*ama*]

✧ *njem.* Rate *tal.* rata ← *srlat.* ← *lat.* (pro) rata (parte): (prema) određenom (dijelu) ≃ ratus ≃ reri: prosuditi

ȑatār *m* onaj koji obrađuje zemlju; poljodjelac, zemljodjelac, poljoprivrednik, seljak // **ȑatarev** (**ȑatarov**) *prid.* koji pripada rataru; **ȑatarica** *ž*, *v.* ratar; **ȑatarskī** *prid.* koji se odnosi na ratare; **ratárstvo** *sr* obrada zemlje kao grana privrede i narodnog gospodarstva; poljoprivreda, poljodjelstvo

❖ *pr.* (prema zanimanju): **Ratáić** (Karlovac), **Ȑatāj** (Zagreb), **Ȑatājc** (Zagreb), **Ratájec** (150, Međimurje, Podravina)

✧ *prasl.* *ortajь (*slov.* rataj, *rus.* rátaj, *polj.* rataj), *lit.* artojis ≃ *v.* orati

ratìcīd *m* ⟨G raticída⟩ *rij.* otrov za glodavce (šta-

kore, miševe i dr.) [*upotrijebiti/postaviti* ~]
✧ *njem.* Ratte: štakor + -CID

ratificírati (što) *dv.* ⟨*prez.* ratifìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ izvršiti ili vršiti ratifikaciju // **ratifikácija** *ž pravn.* čin kojim ovlašteni organ prihvaća međunarodni ugovor ili sporazum kao obvezatan; potvrđivanje, odobrenje; **ratifikàcījskī** *prid.* koji se odnosi na ratifikaciju
✧ *njem.* ratifizieren ≃ *srlat.* ratificare

ratihabícij|a *ž pravn.* naknadno odobrenje, osnaženje neovlaštenoga pravnog posla [*dati/izdati ~u*]
✧ *lat.* ratihabitio

ratìnē (ratinê) *m* ⟨G ratinèa⟩ izvorno debela vunena tkanina kovrčave površine
✧ *fr.* ratiné ← ratiner: praviti kovrče na tkanini

ratio (*izg.* rȁcio) *m fil.* sposobnost poimanja, logičkog mišljenja, zaključivanja i rasuđivanja; um, razum, pamet, razbor △ ~ ***iuris*** (*izg.* ~ jûris) *pravn.* logika pravnoga sustava; ~ ***legis*** (*izg.* ~ lêgis) *pravn.* smisao zakona; svrha koja se želi postići pravnom normom; ~ ***recta*** (*izg.* ~ rȅkta) onaj koji ispravno prepoznaje osobito moralne norme; »ispravan razum«; ~ ***studiorum*** (*izg.* ~ studiórum) izraz koji se odnosi na skup normi iz pedagogije i metode učenja koje su korištene u isusovačkim školama; ***ultima*** ~ (*izg.* ȕltima ~) *pravn.* posljednji dokaz
✧ *lat.* ratio

Ràtkaj (Rattkay) **1.** plemenitaška obitelj iz mjesta Ratkha u *S* Ugarskoj **2. Ivan** (1647–1683), isusovac, misionar i kartograf u Meksiku, autor dvaju putopisa (do Amerike i po Meksiku), otrovali ga Indijanci **3. Juraj** (1612–1666), isusovac, zagrebački kanonik i autor jedne od prvih sustavnih povijesti Hrvata (*Povijest kraljeva i banova kraljevstva Dalmacije, Hrvatske i Slavonije*) **4. Nikola** (1601–1662), isusovac, misionar u Indiji i Tibetu

ràtkapa *ž reg.* poklopac glavine; naplatak
✧ *njem.* Radkappe

rȁtler *m kinol. reg.* pas jamar; »štakoraš«
✧ *njem.* Rattler

rátluk, *v.* rahat-lokum

ratnodòbitničkī *prid.* koji se odnosi na ratne dobitnike, *usp.* krigsgeviner // **ratnodòbitnički** *pril.* kao ratni dobitnik, na način ratnih dobitnika
✧ *v.* rat, ratni + *v.* dobit, dobiti

ratnohȕškāčkī *prid.* koji se odnosi na ratne huškače // **ratnohȕškāčki** *pril.* kao ratni huškač, na način ratnih huškača
✧ *v.* rat, ratni + *v.* huškati, huškački

ratnoprofitērskī *prid.* koji se odnosi na ratne profitere // **ratnoprofitērski** *pril.* kao ratni profiter, na način ratnih profitera
✧ *v.* rat, ratni + *v.* profit, profiterski

rȁtobōran *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ **1.** koji je raspoložen za rat **2.** koji je raspoložen za sukob, za borbu // **rȁtobōrno** *pril.* na ratoboran način, s ratobornošću; **ratobórnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je ratoboran
✧ *v.* rat + *v.* boriti se

rat-proof (*izg.* rètprūf) *m term.* objekt izgrađen tako da u nj ne mogu ući štakori
✧ *engl.* rat: štakor + proof: siguran

ràuber *m reg.* **1.** razbojnik, lopov, otimač, pljačkaš **2.** položaj isprepletenih prstiju ruku koji služi kao oslonac drugoj osobi da se popne ili što dosegne [*dati ~a*]; lopovske ljestve // **ràub** *m reg.* **1.** *zast.* vrsta kartaške igre u kojoj djelitelj uzima otkriveni adut **2.** *rib.* u slatkovodnom ribarstvu, udičarski pribor sa živim mamcem; **ràubati** *dv.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** igrati raub **2.** *zast.* pljačkati, otimati **3.** iscrpljivati (se), nesmiljeno (se) trošiti (o osobama i stvarima – automobilima i sl.) **4.** *publ.* pljačkati zakonskim sredstvima, osiromašivati koga primjenom za tako što prilagođenih propisa; **ràubērka (ràuberica)** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* rauber; **ràuberskī** *prid.* koji se odnosi na raubere i raub
◈ *pr.* (nadimačko): **Ràuber** (Ozalj)
✧ *njem.* Räuber

ràubšic *m reg.* zvjerokradica, krivolovac, lovokradica // **raubšicèraj (raubšicerȁj)** *m reg.* radnja protivna zakonitu lovu na divljač, lov koji se obavlja za lovostaja, na neispravan način; krivolov
✧ *njem.* Raubschütz

Rauch (*izg.* Ràuh) **1. Levin** (1819–1890), hrv. političar, jedan od osnivača Mađaronske i vođa Unionističke stranke, kao ban (1868–1871) guši političke slobode, 1868. nameće Hrvatsko-ugarsku nagodbu, *v.* **2. Pavao** (1865–1933), hrv. političar, ban (1908–1919); unionist, protivnik Hrvatsko-srpske koalicije, *v.*

rauvòlfija *ž bot.* grmolika tropska biljka ljekovita korijena (*Rauwolfia*) iz porodice zim-

zelena; podzemni dijelovi indijske vrste (*R. serpentina*) sadrže alkaloide (rezerpin, serpentin) koji snizuju krvni tlak

✧ *nlat.* rauwolfia, prema L. Rauwolfu, njemačkom botaničaru iz 16. st.

Ráva *ž* **1.** *geogr.* otočić između Iža i Dugog otoka **2.** naselje na otoku, 120 stan.

ráv|an *prid.* ⟨*odr.* râvnī⟩ **1. a.** koji je bez izbočina i udubljenja, bez neravnina (o površinama) **b.** koji je neiskrivljen, nesavijen, koji se pruža kao pravac **2.** (komu, čemu) koji je jednak (po nekoj osobini, vrijednosti i sl.), isti kao tko ili što; ravnopravan [*~an budali*; *~an geniju*; *~an nuli*] △ ***~no stopalo*** spušteno stopalo, platfus // **râv|an** *ž* ⟨G râvni⟩ **1.** *geogr.* ravna površina, ravnica, nizina **2.** *mat.* ravnina **3.** razina, nivo [*na toj ~ni problema* na toj razini, na tom nivou]; **ràvnalica** *ž mat.* direktrisa, *usp.* konika; **ràvnalo** *sr* dio crtaćeg pribora koji služi za povlačenje ravnih crta; redalica; **ràvnatelj** *m* **1.** najodgovornija osoba institucije (ob. škole ili zavoda); direktor, upravitelj **2.** *rij.*, *v.* dirigent △ ***~ stola*** onaj koji upravlja gozbom, slavljem; stoloravnatelj; **ravnatèljica** *ž*, *v.* ravnatelj; **ravnatèljičin** *prid.* koji pripada ravnateljici; **ràvnateljskī** *prid.* koji se odnosi na ravnatelje; **ràvnateljski** *pril.* kao ravnatelj, na način ravnatelja; **ravnatèljstvo** *sr* **1.** vrhovno tijelo kakve institucije; direkcija, uprava **2.** dužnost, zvanje ravnatelja; **ràvnati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što) činiti ravnim, glatkim; poravnavati **2.** (čime) obavljati funkciju ravnatelja; upravljati (ob. zborom ili orkestrom) **3.** (se) postavljati se u istu ravnu crtu s drugim **4.** (se prema komu, čemu) upravljati se, orijentirati se prema komu ili čemu, prilagođivati svoje držanje, vladati se (prema komu) **5.** (se s kim) izjednačivati se, uspoređivati se s kim; **ravnìca** *ž* prostran ravni dio Zemljine površine; **ràvničār** *m* stanovnik ravnice, nizine; **ràvničārev** (**ràvničārov**) *prid.* koji pripada ravničaru; **ràvničārskī** *prid.* koji se odnosi na ravnicu i na ravničare; **ràvničārski** *pril.* na način ravničara, kao ravničari; **ravnìna** *ž* ⟨G *mn* ravnínā⟩ **1.** neomeđena površina bez zakrivljenosti **2.** *mat.* jedan od osnovnih geometrijskih pojmova, intuitivno beskonačna ravna ploha određena s bilo koje tri točke koje ne pripadaju jednom pravcu; **ràvnīnskī** *prid.* koji se odnosi na ravninu; **râvno** *pril.* **1. a.** u ravnoj liniji bez nagiba **b.** najkraćim putem; izravno, direktno **2. a.** u istoj visini (s nekim ili nečim) **b.** usporedno, jedan pored drugog **3.** na jednake dijelove; ravnomjerno, podjednako **4.** ni manje ni više; točno, upravo, baš; **ràvnjāč** *m* ⟨G ravnjáča⟩ *agr.* oruđe za ravnanje tla prije i nakon sjetve; **ràvnjač|a** *ž* **1.** *pov. vojn.* pomagalo u obliku duže drvene lopatice nalik malome veslu kojim se ravnaju rubovi kreveta i postiže da slamarica dobije oštre bridove [*izbijati ~om*] **2.** (+ *potenc.*) **a.** ono što služi ravnanju površine **b.** letva za ravnanje žbuke na zidu ili fasadi; **ȑavnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ plošnjak; **râvnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩, *v.* ploča (**2b**)

♦ *pr.* (etnici): **Ràvānčić** (Vukovar, Pula; Hercegovina), **Ravènščāk** (**Ravenščâk**) (Bjelovar, Zagreb i okolica), **Ravènšćāk** (**Ravenšćâk**) (Jastrebarsko, Bjelovar, Krapina), **Râvnić** (260, Pazin, Istra, Primorje), **Râvnik** (Poreč, Pula), **Râvnjak** (150, Slavonija, Podravina) ◇ *mikrotop.* (ob. za livade, pašnjake i sl. po Lici, Dalmaciji, Banovini i dr.): **Rávan**, **Rávanj** (Split), **Ráven** (Čazma), **Râvnā** (Lika, Banovina), **Rávneš**, **Ravnìca**, **Ravnìce**, **Râvnīk** (potok), **Rávnište**, **Ràvnjāk**, **Râvnō**, te u dvočlanim imenima tipa: **Râvnā dȑaga**, **Râvnā glâva**, **Râvnā glàvica**, **Râvnā gòmila**, **Râvnā gȍra**, **Râvnā kàpela**, **Râvnā kȍsa**, **Râvnā strána**, **Râvnē njȉve**, **Ràvneš pȍlje**, **Râvnī brèzik**, **Râvnī dȁbar**, **Râvnī gâj**, **Râvnī vȓh**, **Râvnī zòvīk**, **Râvnō bȑdo**, **Râvnō pȍlje** i sl.; ◇ *top.* (naselja): **Râvan** (Slavonski Brod, 170 stan.), **Rávneš** (Bjelovar, 200 stan.), **Râvnī** (Labin, 48 stan.), **Ravnìca** (Ozalj, 29 stan.), **Ravnìce** (Zabok, 337 stan.; Čabar, 74 stan.), **Ravnìce Dèsinićke** (Pregrada, 247 stan.), **Ravnìnsko** (Krapina, 412 stan.), **Râvno Brézje** (Klanjec, 258 stan.), **Rávno Rášće** (Glina, 314 stan.)

✧ *prasl.* *orvьnъ (*stsl.* ravьnъ, *rus.* róvnyj)

ravanàta *ž glazb.* vrlo rašireno prastaro indijsko gudačko glazbalo s dvjema žicama

✧ *skr.* rāvanaṭa

ravànela *ž bot. reg.*, *v. rotkvica*

✧ *tal. ravanello*

rave (*izg.* rêjv) *m glazb.* **1.** maratonska plesna događanja na kojima se pušta acid house, techno, acid jazz, house glazba i sl.; happening s naglašenom notom psihodelije i uporabom halucinogena, nema razlike između izvođača (najčešće DJ) i publike **2.** glazbena scena na-

stala u V. Britaniji krajem 1980-ih △ ~ ***party*** (*izg.* ~ pârti) noćna zabava velikog broja mladih uz zvuke house glazbe; ~ ***scena*** sva rave događanja na nekom području // **ràveri** (**rèjveri**) *m mn* **1.** sudionici ravea (1) **2.** izvođači i ljubitelji ravea
✧ *engl.*

Ravel (*izg.* Ravȅl), **Maurice** (1875–1937), francuski skladatelj, napušta neoromantičarske tendencije, protivnik Wagnera; nadovezuje se na tradiciju francuske glazbe 17. i 18. st. (Rameau) s elementima suvremenih glazbenih tehnika i harmonije, španjolskog folklora, plesnih stavaka; rafinirani instrumentalni kolorit (*Španjolska rapsodija*, *Bolero*, *Pavana za infantkinju*)

Ravêna *ž* grad u *SI* Italiji, 135.800 stan. // **ràvēnsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Ravenu △ ~***i egzarhat*** *pov.* bizantska administrativna jedinica od kraja 6. st. do 751; imala je neizravnu kontrolu i nad dijelovima istočnog Jadrana; ~***o pismo*** *pov.* kurzivna minuskula koja se upotrebljavala u Raveni i okolici u 7. i kasnijim st.; **Ravénjanin**[1] *m* (**Ravénjānka** *ž*) ⟨N *mn* Ravénjani⟩ stanovnik Ravene

Ravénjanin[2], **Ivan** (7. st.), po legendi prvi splitski biskup koji je pokrštavao stanovništvo Dioklecijanove palače nakon propasti Salone (u 7. st.)

râvi *m* ⟨G -ja, N *mn* -ji⟩ skupljač i recitator orijentalnih pjesama; pripovjedač, kazivač
✧ *skr.* rāvi-

ravijóli (**ravióli**) *m mn kulin.* vrsta tjestenine, komadići razvaljana tijesta napunjeni nadjevom od mljevenoga mesa, sira, povrća i sl.
✧ *tal.* ravioli

ràvlēn *m* ⟨G ravléna⟩ *arhit.* vanjski dio utvrde u obliku polumjeseca koji se obično nalazi ispred središnjeg bedema; revelin
✧ *fr.* ravelin

Râvnā Gòra *ž* **1.** naselje (u blizini Delnica), 2036 stan. **2.** (Ravna gora) *geogr.* **a.** niska planina *Z* od Papuka, 854 m **b.** područje pašnjaka na zapadnim padinama planine Suvobora, *Z* Srbija (između Čačka i Valjeva), mjesto gdje je u svibnju 1941. Draža Mihailović sa suradnicima osnovao štab četničkih odreda // **ȑavnogorskī** *prid.* koji se odnosi na Ravnu Goru (i Ravnu goru) △ ~ ***pokret*** *publ.* četnički pokret pod vodstvom D. Mihailovića u njegovoj prvoj fazi, karakterističnoj po naviještanju borbe protiv okupatora
◈ *v.* ravan

Râvnī kotári *m mn* kraj u Dalmaciji između zadarsko-biogradskog primorja i Bukovice // **Ravnokotárac** *m* (**Ravnokòtārka** *ž*) ⟨N *mn* Ravnokotárci⟩ stanovnik Ravnih kotara; **ravnokòtarskī** *prid.* koji se odnosi na Ravne kotare i Ravnokotarce
◈ *v.* ravan

ravnobràdīć *m* ⟨G ravnobradíća⟩ *bot.* biljka (*Oplismenus undulatifolius*) iz porodice trava (*Gramineae*)
✧ *v.* ravan + *v.* brada

ȑavnocȓtno *pril. konstr. knjiš.*, *v.* *pravocrtno*
✧ *v. ravan* + *v. crta*

ravnòdnevica (**ravnòdnēvnica**) *ž* vrijeme u godini kad su dan i noć jednake dužine; ekvinocij [*proljetna* ~; *jesenska* ~] // **ravnòdnevičkī** *prid.* koji se odnosi na ravnodnevicu
✧ *v.* ravan + *v.* dan[1]

ravnòdušan *prid.* ⟨*odr.* -šnī⟩ koji nema ili ne teži za stavom prema nekomu ili nečemu; nezainteresiran; flegmatik // **ravnòdūšje** *sr*, *v.* ravnodušnost; **ravnòdušnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ onaj koji je ravnodušan, nezainteresiran flegmatik; **ravnòdušno** *pril.* nezainteresirano, indiferentno; **ravnòdušnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina ili stanje onoga koji je ravnodušan; ravnodušje
✧ *v.* ravan + *v.* duša

ravnokrílci *m mn* ⟨N ravnokrílac, G -lca, G *mn* -lācā⟩ *zool.* red kukaca ravna pokrilja (*Orthoptera*); glavne skupine: zrikavci, konjici i čegrtaši // **ravnokrílčev** *prid.* koji pripada ravnokrilcu
✧ *v.* ravan + *v.* krilo

ȑavnomjēran *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ **1.** koji se oblikuje u istoj mjeri; ujednoličen **2.** koji se javlja ili djeluje u jednakim razmacima; ujednačen // **ȑavnomjērje** *sr* stanje ravnomjernosti; ujednačenost, izbalansiranost; **ȑavnomjērno** *pril.* na ravnomjeran način; ujednačeno, bez nepravilnosti u ritmu, jednako u snazi itd.; **ravnomjérnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je ravnomjerno
✧ *v.* ravan + *v.* mjera

ȑavnoprāvan *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji ima ista prava kao i drugi, koji je s drugim jednak po pravima, *opr.* podređen [~ *odnos*] // **ȑavnoprāvno** *pril.* na ravnopravan način; **ravnoprávnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je ravnopravan, onoga što je ravnopravno
✧ *v.* ravan + *v.* pravo

ravnotéž|a *ž* **1. a.** *fiz.* stanje mirovanja tijela

kad su sve sile koje na njega djeluju međusobno neutralizirane, kad se njihovo djelovanje potire [*stabilna ~a*; *labilna ~a*; *indiferentna ~a*] **b.** stanje organizma ili tvari pri kojem suprotstavljene reakcije stoje u najpovoljnijem omjeru **2.** *pren.* ujednačen odnos, sklad između duhovnih osobina, duhovne angažiranosti, djelatnosti i sl.; ujednačenost, usklađenost, ravnovjesje **3.** odnos snaga koji onemogućuje nadmoć jednih nad drugima; ujednačenost snaga (država, političkih itd.) **4.** *bank.* stanje zaključnog računa kad su aktiva i pasiva jednake, usklađenost primitaka i izdataka **//** **rȁvnotēžnī** *prid.* koji se odnosi na ravnotežu
✧ *v.* ravan + *v.* težak

rȁvnovjēsje *sr*, *v.* ravnoteža (**2**)
✧ *rus.* rovnovésje

rawin (*izg.* rèvin) *m meteor.* mjerenja visinskog vjetra automatskim uređajem koji izračunava smjer i brzinu
✧ *krat.*, *engl.* ra(dio) + win(d): vjetar

rawinsonda (*izg.* rèvinsonda) *ž meteor.* sonda za određivanje visinskog vjetra; smještena je u balonu
✧ *v.* rawin + *v.* sonda

Ray (*izg.* Rȇj) **1. Man** (1890–1976), američki umjetnički fotograf, slikar i sineast; dadaist i nadrealist, značajan po brojnim tehničkim inovacijama u raznim medijima **2. Satyajit** (1921–1992), bengalski filmski producent, pisac i ilustrator; filmovima poznatim kao *Trilogija Apu* privukao pozornost na indijsku kinematografiju

Rayleigh (*izg.* Rȇili), **John William Strutt** (1842–1919), engleski fizičar i matematičar, otkrićima na polju akustike i optike stvorio temelje za razvoj teorije o širenju valova u fluidima; Nobelova nagrada za fiziku 1904.

rayon *m*, *v.* rajon[2]

RAZ- (**RAZA-** ispred nekih kombinacija suglasnika; **RAS-** ispred bezvučnih suglasnika; **RAŠ-**, **RAZ-** ispred palatala) prefiks složenih glagola (i njihovih izvedenica) kojima se označava **1.** dijeljenje, odvajanje, međusobno udaljavanje jedinki skupa ili dijelova cjeline; lomljenje, raspadanje, rasipanje čega [*razaslati*; *razbiti*; *razbježati se*; *rastjerati*; *razdioba*] **2.** radnja oprečna radnji izraženoj osnovnim glagolom [*razmrsiti*; *razoružati*] **3.** širenje čega, uvećavanje obujma, opsega, veličine čega [*razbujati se*; *razrasti se*] **4.** dostizanje punog intenziteta nekog procesa [*razbuktati se*; *raspričati se*] **5.** nastanak stanja [*razbješnjeti se*; *razdražiti se*] **6.** oduzimanje čega, lišavanje čega, prestanak stanja [*razbaštiniti*; *raspopiti*] **7.** unošenje promjene u neko stanje prema značenju osnovne riječi [*razblažiti*; *razvodniti*; *razbuditi*; *razdaniti se*]
✧ *prasl.* *orz- (*stsl.* raz-, *rus.* roz-, *polj.* roz-)

rȃz[1] *m* ⟨N *mn* ràzovi⟩ letvica, daščica kojom se zrna i sl. sadržaj poravnava do rubova posude **//** **ràzin|a** *ž* **1.** ravna površina mirne vode **2. a.** vertikalna udaljenost od podloge; visina, nivo **b.** stupanj razvijenosti (kulturne, ekonomske i sl.); **rȃzom** (∅, čega) *pril.* **1.** tako da se posuda, žlica s tekućinom ili krutom tvari (kavom, šećerom) napuni do ruba i čini ravnu površinu i ne uzdiže se; uvršito, *opr.* »na brdašce«, »na hrpicu« **2.** uz razinu (mirne vode, zemlje i sl.); razantno, *opr.* u luku, u (visokoj) paraboli; **ràzulja** *ž tehn.* naprava kojom se određuje je li neka ploha ili ravnina vodoravna odn. okomita; libela, ravnjača, vaservaga
✧ *prasl.* *razъ: put, udarac, lik (*rus.* raz: put, *polj.* raz), *lit.* ruožas: odrezak ≃ *v.* rezati

rȃz[2], *v.* razmaknuti

razàbrati (što) *svrš.* ⟨*prez.* razabèrēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* rȁzabrān⟩ **1.** doći do jasne osjetilne predodžbe o čemu; raspoznati, razaznati (očima ili sluhom) **2.** doći do jasnoće, izvjesnosti o čemu; shvatiti, razumjeti, razlučiti (o pojmovima, pojavama i sl.) **//** **razàbirati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -rēm, *pril. sad.* -rūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razabrati
✧ RAZ- + *v.* brati

razàgnati (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* rȁzagnān⟩ rastjerati, razjuriti [*vjetar razagnao oblake*; *~ ovce* (na sve strane)] **//** **razgánjati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràzgānjām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razgoniti, razgnati; **ràzgnati** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* rȁzgnān⟩ *rij.* goneći učiniti da se što raziđe na sve strane [*~ stoku*; *~ oblake* (o vjetru)]; rastjerati, *usp.* razagnati; **razgòniti** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràzgonīm, *pril. sad.* ràzgonēći, *gl. im.* ràzgonjēnje⟩, *v.* razgnati
✧ RAZ- + *v.* goniti, gnati

razàkija *ž agr.* sorta bijelog grožđa
✧ *tur.* razaky

ràzantan (**razàntan**) *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji ima putanju gotovo paralelnu s ravnom površinom, kojemu je parabola vrlo niska [~ *hitac* (iz puške); ~ *udarac* ob. u nogometu jak udarac na vrata]
✧ *fr.* rasant ← raser: brijati

razàpēti, *v.* raspeti

razárati, *v.* razoriti

razàsipati (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām/-pljēm, *pril. sad.* -ajūći/-pljūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razasuti // **razàsūti** *svrš.* ⟨*prez.* ràzaspēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* razàspi, *prid. rad.* ràzasuo, *prid. trp.* ràzasūt⟩ **1.** (što) sipanjem (nešto sipko, zrnato, usitnjeno i sl.) razbacati ili ostaviti posvuda, na svim stranama **2.** (se) prosuti se po kakvoj površini ili prostoru (o nečemu što se sastoji od sitnih dijelova)
✧ RAZ- + *v.* sipati

razàslati *svrš.* ⟨*prez.* razàšaljēm/ràzašljēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràzaslān⟩ poslati, uputiti na više strana, na više mjesta; otposlati na sve strane [~ *pisma*; ~ *dopisnice*] // **razašìljāč** *m* ⟨G razašiljáča, N *mn* razašiljāči⟩ onaj koji što šalje na razne strane; **razašìljāčkī** *prid.* koji se odnosi na razašiljače; **razàšiljati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* razàšiljēm, *pril. sad.* razàšiljūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razaslati
✧ RAZ- + *v.* slati

razàstrijēti (**razàstrti**) *svrš.* ⟨*prez.* ràzastrēm, *pril. pr.* -ēvši, *imp.* razàstri, *prid. trp.* ràzastrt⟩ **1.** (što) raširiti, razviti na sve strane po kakvoj površini; rasprostrijeti (stolnjak, plahtu) **2.** (se) *pren.* rasprostrijeti se, pružiti se pred očima (o krajoliku itd.) // **razàstirati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -rēm (se), *pril. sad.* -rūći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razastrijeti; **razàstrti** (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràzastrēm, *pril. pr.* -rvši, *prid. rad.* ràzastro⟩, *v.* razastrijeti
✧ RAZ- + *v.* pro-strijeti

razàsūti, *v.* razasipati

***razàznati** (što) svrš. ⟨prez. -ām, pril. pr. -āvši, prid. trp. ràzaznāt⟩, v. razabrati (1) // **razaznávati** (što) nesvrš. ⟨prez. razàznājēm, pril. sad. razàznājūći, gl. im. -ānje⟩, v. razaznati*
✧ RAZ- + v. znati

razbàcati (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràzbacān⟩ pobacati na razne strane, rasuti bacajući // **ràzbacān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je smješten, raspoređen na mnogo prostora bez zbijenosti i bez povezanosti dijelova u cjelinu **2.** *razg.* koji je vrlo snažno razvijen, širokih ramena, širok, robustan; **ràzbacānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ odlika onoga koji je razbacan ili svojstvo onoga što je razbacano; **razbacìvāč** *m* ⟨G razbaciváča⟩ **1.** onaj koji što razbacuje ili koji se razbacuje čime [~ *novca*; ~ *narodnog dobra*; ~ *novca poreznih obveznika*] **2.** *tehn.* jedan od priključaka za traktor koji ravnomjerno razbacuje gnojivo po površini njive; **razbacivàčica** *ž*, *v.* razbacivač; **razbacívati** *nesvrš.* ⟨*prez.* razbàcujēm, *pril. sad.* razbàcujūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što), *v.* razbacati **2.** (se, se čime) biti rastrošan, nimalo ne štedjeti [~ *se novcem*; ~ *se materijalom* (pri gradnji, u obavljanju praktičnih poslova)], *opr.* biti racionalan, biti ekonomičan, biti umjeren u trošenju ili predviđanju utroška, štedjeti
✧ RAZ- + *v.* baciti, bacati

razbàdriti se *svrš.* ⟨*prez.* ràzbadrīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. rad.* razbàdrio se⟩ *reg.* razbuditi (se), *v.* // **razbadrívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* razbàdrujēm se, *pril. sad.* razbàdrujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razbadriti se
✧ RAZ- + *bъdriti *v.* buditi, bdjeti

razbarúšiti (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* razbàrūšīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* razbàrūšen⟩ dovesti u nered, razdvojiti se u neuredne pramenove; raščupati, zamrsiti (ob. o kosi) // **razbàrūšen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *pren.* koji se ne drži konvencija; neobuzdan, neuglađen (o osobi); **razbarušénka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* razbarušenko; **razbarušénko** *m* ⟨N *mn* -nci, G -nākā⟩ onaj koji je razbarušen; **razbàrūšeno** *pril.* na razbarušen način; **razbàrūšenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je razbarušen ili svojstvo onoga što je razbarušeno; **razbarušívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razbarùšujēm, *pril. sad.* razbarùšujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razbarušiti

razbáštiniti *svrš.* ⟨*prez.* razbáštīnīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* razbáštinjen⟩ lišiti koga nasljedstva, odreći (kome) pravo na nasljeđe // **razbaštinjènica** *ž*, *v.* razbaštinjenik; **razbaštinjènīk** *m* ⟨G razbaštinjeníka, V -īče, N *mn* razbaštinjeníci⟩ onaj koji je razbaštinjen, kome je uskraćeno naslijeđe
✧ RAZ- + *v.* baština, baštiniti

razbatáliti (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* razbàtālīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* razbàtāljen⟩ *reg. razg.* (+ *srp.*) učiniti da što prestane raditi ili funkcionirati; pokvariti // **razbataljívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* razbatàljujēm, *pril. sad.* razbatàljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razbataliti
✧ RAZ- + *tur.* battal: pokvaren

ràzbibriga *ž* ⟨D L -izi⟩ ono što služi za razonodu, zabavu, što pruža zadovoljstvo
✧ *v.* razbiti + *v.* briga

razbìstriti *svrš.* ⟨*prez.* ràzbistrīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzbistren⟩ **1.** (se) **a.** postati bistar, prestati biti zamućen, postati proziran (o vodi, piću i sl.) **b.** prestati biti u izmaglici; razvedriti se (o vremenu) **c.** *pren.* osloboditi se smrknutosti, namrgođenosti, postati vedriji **d.** osloboditi se zbrkanosti, pometenosti, postati sređen, sposoban za rasuđivanje **e.** postati jasniji, doći do razrješenja, raspleta, postati izvjesniji; razjasniti se **2.** (što) *pren.* osloboditi nejasnosti; objasniti [~ *pojmove*] // **razbistrívati** (se, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* razbìstrujēm, *pril. sad.* razbìstrujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razbistriti
✧ RAZ- + *v.* bistar, bistriti

ràzbiti *svrš.* ⟨*prez.* rȁzbijēm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* razbìjen/rȁzbīt, *imp.* ràzbīj⟩ **1. a.** (što, se) učiniti da se što razlomi, da prestane biti cjelina, da postane skup od dva ili više nepovezanih dijelova **b.** (se) ozlijediti (udarcem ili pri padu) [~ *nos*; ~ *koljeno*] **2.** (koga) **a.** pobijediti, poraziti, izazvati rasulo, onesposobiti, probiti, dovesti u nered [~ *vojsku*; ~ *obranu*; ~ *organizaciju*] **b.** *razg.* istući [*razbit ću te*] **3. a.** učiniti neujednačenim, nepravilnim; potkopati, narušiti [~ *slogu*] **b.** razoriti, uništiti **c.** učiniti da se što ublaži ili iščezne; potisnuti, suzbiti, svladati [~ *sumnje*; ~ *predrasude*; ~ *potištenost*] **4.** (kome, što) isprebijati koga s teškim ozljedama [~ *nos*] // **razbìjāč** *m* ⟨G razbijáča⟩ **1.** (+ *potenc.*) onaj koji (ili ono što) razbija, lomi ili mrvi **2.** *pren.* **a.** onaj koji unosi rastrojstvo, koji razbija neki program, nastojanje i sl.; sektaš, destruktivna osoba **b.** onaj koji izaziva tučnjave; **razbìjāčkī** *prid.* koji je svojstven, koji se odnosi na razbijače, koji je kao kod razbijača; **razbìjāčki** *pril.* kao razbijač, na način razbijača; **razbíjati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràzbījām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razbiti; **razbìjen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se širi po velikom prostoru, koji nema jedinstva; neujednačen, raznorodan (o tipu naselja, tekstu, načinu izlaganja i sl.); **razbìjeno** *pril.* na razbijen način; **razbìjenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je razbijeno (ob. u zn. razbijen (2)); **rázboj** *m* **1.** tkalački stan, naprava za tkanje; krosna **2.** *sport* gimnastička sprava koju čine dva vodoravna štapa na uspravnim nosačima **3.** *ekspr.* **a.** razbojište, bojište **b.** bojevi, ratovanje **4.** *reg.* razbijanje, obijanje, provala; **rázbojīšte** *sr* **1.** mjesto gdje je počinjeno razbojstvo, ob. mjesto gdje su očiti tragovi paljenja, pljačke, rušenja, ubijanja i drugih zlodjela **2.** mjesto gdje se vide tragovi proždiranja i gdje je životinjama pripisano djelo razbojstva; **rázbojnica** *ž rij.*, *v.* razbojnik; **rázbōjničkī** *prid.* koji se odnosi na razbojnike, svojstven razbojnicima; **rázbōjnički** *pril.* kao razbojnik, na način razbojnika; **rázbōjnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ **1.** onaj koji je počinio razbojstvo, koji otima, pljačka i provodi nasilje **2.** *fam.* onaj koji pravi nepodopštine [*pravi mali* ~]; **rázbōjnīštvo** *sr* ⟨G *mn* -tāvā/-ā⟩ **1.** svojstvo razbojnika, pojava razbojstava **2.** *v.* razbojstvo; **rázbōjstvo** *sr* ⟨G *mn* -tāvā/-ā⟩ *pravn.* teško kazneno djelo protiv imovine, čin oduzimanja tuđe pokretne imovine upotrebom sile, razbojničko djelo; razbojništvo
◆ *mikrotop.* (ob. za livade): **Rázboj**, **Rázbojīšte** ◇ *top.* (naselje): **Rázbojīšte** (Našice, 414 stan.)
✧ RAZ- + *v.* biti²

ràzbjeći se, *v.* razbježati se

razbjèsniti (se, koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* ràzbjesnīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzbješnjen⟩ izazvati bijes, učiniti bijesnim; ražestiti // **razbjèšnjelōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji se razbjesnio; **razbjèšnjeti se** *svrš.* ⟨*prez.* ràzbjesnīm se, *pril. pr.* -ēvši se, *prid. rad.* razbjèsnio se⟩ ispuniti s bijesom, početi bjesnjeti; razjariti se; **razbješnjívati** (se, koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* razbjèšnjujēm, *pril. sad.* razbjèšnjujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razbjesniti (se), razbješnjeti se
✧ RAZ- + *v.* bijes

razbjèžati se (∅) *svrš.* ⟨*prez.* ràzbježīm se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. rad.* rȁzbježao se⟩ pobjeći iz grupe, s jednog mjesta na sve strane ili u neodređenim pravcima [~ *u strahu*] // **ràzbjeći se** *svrš.* ⟨*prez.* ràzbjegnēm se, *pril. pr.* -egāvši se, *prid. rad.* ràzbjegao se⟩ bježeći rastrčati se na sve stane; razbježati se
✧ RAZ- + *v.* bijeg, bježati

razblážiti (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràzblāžīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ràzblāžen⟩ **1.** (što) učiniti tekućinu oštra sastava blažom po okusu ili djelovanju razrjeđivanjem, ublažiti jačinu, žestinu (vino, ocat, kiselina) **2.** (se)

izgubiti dotadašnju, prijašnju oštrinu, intenzitet, postati blaži, mekši // **razblažívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razblàžujēm, *pril. sad.* razblàžujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razblažiti

✧ RAZ- + *v.* blag, blažiti

rázbludan *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji se odaje bludu, koji odiše bludom // **rázbludnica** *ž*, *v.* razbludnik; **rázbludničkī** *prid.* koji se odnosi na razbludnike; **rázbludnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -ici⟩, *v.* bludnik; **rázbludno** *pril.*, *v.* bludno; **rázbludnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je razbludan; putenost, sladostrasnost

✧ RAZ- + *v.* blud, bludan

rázboj, *v.* razbiti

razbòljeti se *svrš.* ⟨*prez.* ràzbolīm se, *pril. pr.* -ēvši se, *prid. rad.* razbòlio se⟩ pasti u bolest, biti zahvaćen bolešću, postati bolestan // **razbolijévati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* razbòlijēvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razboljeti se; **razbòljelōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji se razbolio

✧ RAZ- + *v.* bol, boljeti

rázbor *m* sposobnost logičkog mišljenja, prosuđivanja, shvaćanja stvarnosti; razboritost, razložnost, razum // **rázborit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se u svojim postupcima rukovodi zahtjevima razbora; razuman, trezven, mudar, razložan; **rázborito** *pril.* na razborit način, s razboritošću; **rázboritōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** osobina onoga koji je razborit **2.** *fil.* **a.** ljudska umska sposobnost ispravnog razlikovanja dobra i zla (Aristotel) **b.** krepost koja čovjeku pomaže da usmjeruje svojevoljno djelovanje prema određenom cilju (T. Akvinski)

✧ *pr.* (nadimačko): **Razbòršek** (Zagreb, Zagorje)

✧ RAZ- + *v.* brati

razbȑbljati se *svrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. rad.* rȁzbrbljao se⟩ početi naveliko brbljati, upustiti se u brbljanje // **razbrbljávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* razbȑbljāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razbrbljati se

✧ RAZ- + *v.* brbljati

razbròjiti *svrš.* ⟨*prez.* ràzbrojīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzbrojen⟩ prebrojati sve, brojeći pregledati

✧ RAZ- + *v.* broj, brojiti

razbúbati (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràzbūbām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràzbūbān⟩ rastrubiti, razvikati // **razbubávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* razbùbāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razbubati

✧ RAZ- + *v.* bubnjati

razbúcati (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràzbūcām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràzbūcān⟩ *reg.* **1.** razmetnuti ono što je lako potrgati; potrgati, istrgati [~ *knjigu, bilježnicu, plakat*] **2.** rastjerati, razjuriti // **razbucávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* razbùcāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razbucati

✧ RAZ- + *njem.*, *dijal.* bautzen: stropoštati se

razbúditi (se, koga) *svrš.* ⟨*prez.* ràzbūdīm, *prid. trp.* ràzbūđen⟩ prestati spavati, postati budan, doći u budno stanje; dovesti koga u budno stanje // **ràzbūđenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je razbuđen; **razbuđívati** (se, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* razbùđujēm, *pril. sad.* razbùđujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razbuditi

✧ RAZ- + *v.* buditi

razbùjati se *svrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. trp.* rȁzbujān⟩ **1.** raširiti se bujanjem, bujno se razrasti (o biljci, travi, grmlju itd.) **2.** *pren.* raširiti se, uznapredovati, proširiti se (o pojmovima, idejama itd.) [*to se uvjerenje razbujalo*] // **razbujávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* razbùjāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razbujati se

✧ RAZ- + *v.* bujati

razbùktati se (**razbùktjeti se**) *svrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. trp.* rȁzbuktān⟩ **1.** početi intenzivno gorjeti, razgorjeti se, raspaliti se (o vatri) **2.** *pren.* razviti se do visokog stupnja, postati intenzivan, dobiti snagu, silinu, uzeti maha [*strasti su se razbuktale* (sukob se razbuktao)] // **razbùktalōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što se razbuktalo; razbuktjelost; **razbuktávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* razbùktāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razbuktati se, razbuktjeti se; **razbùktjelōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* razbuktalost; **razbùktjeti se** *svrš.* ⟨*prez.* razbùktīm se, *pril. pr.* -ēvši se, *prid. rad.* razbùktio/razbùktjela se *ž*⟩, *v.* razbuktati se

✧ RAZ- + *v.* buknuti, buktati

rázdaljina *ž razg.*, *v.* udaljenost

✧ RAZ- + *v.* dalj, daljina

razdániti se *svrš.* ⟨*prez.* ràzdānīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. rad.* razdánio se⟩ dobiti svojstva dnevnoga svjetla, dobiti svojstva vidjela, postati ili prijeći u dan iz noći; rasvijetliti se svjetlom dana // **rázdanak** *m* ⟨G -ānka, N *mn*

-ānci〉 *arh.* svanuće; **razdanjívati se** *nesvrš.* 〈*prez.* razdànjujēm se, *pril. sad.* razdànjujūći se, *gl. im.* -ānje〉, *v.* razdaniti se
✧ RAZ- + *v.* dan¹, daniti

ràzdati (što) *svrš.* 〈*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ȑazdān〉 **1.** razdijeliti dajući mnogima, dati u više prilika na sve strane (stvari, predmete, novac, robu itd.) **2.** *v.* raspačati // **razdávati** (što) *nesvrš.* 〈*prez.* ràzdājēm, *pril. sad.* ràzdājūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* razdati
✧ RAZ- + *v.* dati

razdèrati *svrš.* 〈*prez.* ràzderēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* razdèri, *prid. trp.* ȑazderān〉 **1.** (što) **a.** potrgati, iskidati [~ *papir*; ~ *plakat*] **b.** izrabiti nošenjem, pohabati, iznositi do kraja upotrebljivosti; doderati (odjeću, obuću) **c.** *pren.* zadati veliku bol komu [~ *dušu*; ~ *srce*] **2.** (se) **a.** iskidati se na komade; pohabati se, dotrajati (o odjeći, o obući) **b.** duboko se ogrepsti **3.** jako viknuti, proderati se // **razderáčiti se** *svrš.* 〈*prez.* razdèrāčīm se, *pril. pr.* -īvši se〉 naglo, jako ili grubo viknuti, viknuti na koga; **razderávati** (što, se) *nesvrš.* 〈*prez.* razdèrāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* razderati; **razdèriv** *prid.* 〈*odr.* -ī〉 koji se da razderati, potrgati, iskidati; **ràzdirati** (što) *nesvrš.* 〈*prez.* -rēm, *pril. sad.* -rūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* razdrijeti; **rázdor** *m* raskol, rascjep, raskid; **ràzdrijēti** *svrš.* (što) 〈*prez.* ȑazdrēm, *pril. pr.* -ēvši, *imp.* ràzdri, *prid. rad.* ȑazdro, *prid. trp.* ȑazdȓt〉 razderati; **ȑazdȓt** *prid.* 〈*odr.* -ī〉 **1.** 〈*prid. trp.*〉, *v.* razdrijeti **2.** (*odr.*) *pren.* promukao, hrapav, razderan, raspukao (o ljudskom glasu); **ȑazdrtōst** *ž* 〈G -osti, I -osti/-ošću〉 stanje onoga što je razdrto
✧ RAZ- + *v.* derati

razdijéliti (što, se) *svrš.* 〈*prez.* ràzdijēlīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzdijēljen〉 **1.** podijeliti u skupine (o osobama) **2.** razlučiti, odijeliti [~ *žito od kukolja*] **3.** rasporediti, razmjestiti tako da se dijeli [~ *kosu*]; napraviti razdjeljak **4.** dati većem broju osoba; razdati; rasporediti [~ *hranu, obroke*] **5.** izvršiti međusobnu podjelu; razgraničiti se, podijeliti se [~ *imanje, nasljedstvo*] // **rázdio** (**rázdjel**) *m* 〈G rázdjela〉 jedan od samostalnih dijelova neke cjeline; odjeljak [~ *spisa, skladbe*]; jedan od više označenih, samostalnih ili odijeljenih članova veće cjeline; **ràzdioba** *ž* **1.** razdvajanje na razdjele **2.** podjela na dijelove, raspoređivanje na dijelove (imovine, dobara i sl.); dioba; **rázdjēlnica** *ž* zamišljena crta koja nešto dijeli, linija razgraničenja; razmeđe; **rázdjeljak** *m* 〈G -ēljka, N *mn* -ēljci〉 (+ *potenc.*) **1. a.** crta koja dijeli kosu češljanu na dvije strane **b.** zamišljena crta vododjelnice **2.** *v.* pretinac; **razdjèljiv** *prid.* 〈*odr.* -ī〉 koji se da podijeliti, djeljiv; **razdjeljìvāč** *m* 〈G razdjeljiváča, N *mn* razdjeljiváčī〉 onaj koji što dijeli, luči, razdvaja; **razdjeljivàčica** *ž*, *v.* razdjeljivač; **razdjeljìvāčkī** *prid.* koji se odnosi na razdjeljivače; **razdjeljívati** (što, se) *nesvrš.* 〈*prez.* razdjèljujēm, *pril. sad.* razdjèljujūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* razdijeliti
✧ RAZ- + *v.* dio, dijeliti

ràzdirati, *v.* razderati

razdjèvičiti (koga) *svrš.* 〈*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* razdjèvičen〉 *knjiš.* oduzeti djevičanstvo, deflorirati koga
✧ RAZ- + *v.* djevojka, djevica

rázdōblj|e *sr* dio, odsječak vremena; doba, period, era [*sunčana ~a*; *teško ~e*]
✧ RAZ- + *v.* dob

rázdol *m* duguljasta dolina među bregovima; razdolje // **rázdōlje** *sr*, *v.* razdol
✧ RAZ- + *v.* dol

rázdor, *v.* razderati

razdrágati (koga, se) *svrš.* 〈*prez.* ràzdrāgām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràzdrāgān〉 prožeti (se) dragošću, biti u radosnu raspoloženju // **ràzdrāgān** *prid.* 〈*odr.* -ī〉 dobro raspoložen; veseo, radostan; **ràzdrāgāno** *pril.* na razdragan način; **ràzdrāganōst** *ž* 〈G -osti, I -osti/-ošću〉 stanje onoga koji je razdragan; veselost
✧ RAZ- + *v.* drag

razdrápati *svrš.* 〈*prez.* ràzdrāpām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràzdrāpān〉 **1.** grebući, kidajući, derući ozlijediti [~ *lice komu*] **2.** raskomadati, razderati, ràskidati [~ *odjeću*]
✧ RAZ- + *v.* drapati

razdrážiti (koga, što, se) *svrš.* 〈*prez.* ràzdrāžīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ràzdrāžen〉 **1.** (koga, što) potaknuti, pobuditi, pojačati zlovolju, ljutnju ili drugi kakav osjećaj **2.** (se) jako se uznemiriti, uzrujati se; razljutiti se, rasrditi se // **ràzdrāženo** *pril.* na razdražen način; **ràzdrāženōst** *ž* 〈G -osti, I -osti/-ošću〉 stanje onoga koji je razdražen; uzrujanost, ljutina; **razdražívati** (koga, što, se) *nesvrš.* 〈*prez.* razdràžujēm (se), *pril. sad.* razdràžujūći (se), *gl. im.* -ānje〉, *v.* razdražiti; **razdràžljiv** *prid.* 〈*odr.* -ī〉 koji se lako razdra-

žuje, koji se može razdražiti; **razdràžljivac** *m* ⟨G -īvca, N *mn* -īvci⟩ onaj koji je razdražljiv; razdražljivko; **razdràžljivica** *ž*, *v.* razdražljivac; **razdražljívko** *m* ⟨N *mn* -vci⟩ *hip.*, *v.* razdražljivac; **razdràžljivo** *pril.* tako da razdražuje; **razdràžljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga koji je razdražljiv; **razdràžujūćī** *prid.* koji razdražuje, koji djeluje na osjetila i želje
✧ RAZ- + *v.* dražiti

razdrijémati (se) *svrš.* ⟨*prez.* ràzdrijēmām (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* ràzdrijēmān⟩ **1.** osloboditi se drijemeža; rasaniti se, razbuditi se **2.** *pren.* pokrenuti se iz mrtvila, učmalosti; prenuti se **//** **razdremljívati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razdrèmljujēm (se), *pril. sad.* razdrèmljujūći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razdrijemati
✧ RAZ- + *v.* drijemati

razdriješiti (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràzdrijēšīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzdrijēšen⟩ učiniti da ne bude više zavezano; razvezati, odriješiti **//** **razdrešívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* razdrèšujēm, *pril. sad.* razdrèšujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razdriješiti
✧ RAZ- + *v.* riješiti

ràzdrijēti, *v.* razderati

razdŕljiti (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràzdr̄ljīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzdr̄ljen⟩ *ekspr.* raskopčati košulju preko grudi, preko ukusa i mjere (ob. vrat ili grudi tako da se vidi tijelo); razotkriti (se), razgolititi (se), razgaliti (se) **//** **razdrljívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razdr̀ljujēm, *pril. sad.* razdr̀ljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razdrljiti
✧ RAZ- + *v.* drljati

ràzdrmati *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* -ān⟩ **1.** (koga, što) upotrebom snage nekoliko puta pomaknuti amo-tamo ono što je čvrsto ili se drži u podnožju (zub, kolac u zemlji) **2.** *pren.* pokrenuti iz mrtvila; prenuti, živnuti **//** **razdrmávati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* razdr̀māvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razdrmati
✧ RAZ- + *v.* drmati

razdròbiti (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràzdrobīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzdrobljen⟩ razlomiti u sitne komade; raspasti se, razbiti **//** **ràzdrobljenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je razdrobljeno
✧ RAZ- + *v.* drobiti

razdrúžiti se *svrš.* ⟨*prez.* ràzdrūžīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ràzdrūžen⟩ **1.** prestati se družiti s kim; razići se **2.** prekinuti poslovnu, ekonomsku, političku i sl. vezu, ne biti više udružen, prekinuti udruženost **//** **ràzdrūženōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onih koji su razdruženi; **razdružívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* razdrùžujēm se, *pril. sad.* razdrùžujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razdružiti se
△ ***mirno razdruživanje*** *pol. žarg.* proces suprotan rješavanju problema silom ili ratom, míran razlaz
✧ RAZ- + *v.* drug

razdúžiti (koga, što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràzdūžīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ràzdūžen⟩ **1.** osloboditi koga obveze oko stvari koju je uzeo na upotrebu (opremu, spravu, instrument itd.) **2.** osloboditi koga dužnosti **3.** (se) isplatiti dug **//** **ràzdūženōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je razdužen; **razdužívati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razdùžujēm (se), *pril. sad.* razdùžujūći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razdužiti
✧ RAZ- + *v.* dug

razdvòjiti *svrš.* ⟨*prez.* ràzdvojīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzdvojen⟩ **1.** (koga, što, se) razdijeliti, razvrstati na dva dijela (predmete, različite plodove itd.); podvojiti **2.** (se) odijeliti, pregraditi (prostoriju) **3.** (se) usmjeriti na razne strane; razmaknuti **4.** (koga, što) rastaviti one koji se fizički obračunavaju **5.** (se) uputiti se u dva različita smjera, na dvije različite strane, *usp.* razdvajati **//** **razdvájānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* razdvajati **2.** *psih.* duševni mehanizam kod kojega se vlastito sebstvo ili druge osobe doživljavaju kao potpuno dobre ili potpuno loše; **razdvájati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràzdvājām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razdvojiti; **ràzdvojeno** *pril.* tako da je odvojeno, separatno; **ràzdvōjenost** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je razdvojen, stanje onoga što je razdvojeno; razdvojivost; **razdvòjiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se da razdvojiti, separirati; **razdvòjivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* razdvojenost; **rázdvōjnī** *prid.* koji razdvaja (što), rastavni, disjunktivni
✧ RAZ- + *v.* dva, dvoje

razgalámiti se *svrš.* ⟨*prez.* razgàlāmīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. rad.* razgalámio se⟩, *v.* galamiti
✧ RAZ- + *v.* galama, galamiti

razgáliti (se) *svrš.* ⟨*prez.* ràzgālīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ràzgāljen⟩ **1.** raskopčati odjeću, koliko je tijelu ugodno **2.** razvedriti

se, raspoložiti se **3.** *v.* razdrljiti // **ràzgalica** *ž reg.* **1.** *v.* progalina **2.** *reg.* kava koja se pije za dobro raspoloženje; **razgaljívati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razgàljujēm (se), *pril. sad.* razgàljujūći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razgaliti
✧ RAZ- + *v.* galiti

ràzgaziti (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzgažen⟩ **1.** gaženjem učiniti da ono što je bila humka, busen ili hrpa postane jednako široj podlozi i da nestane, da se izravna; poravnati nogama (gazeći); utabati, utrti, napraviti prtinu (u snijegu) **2.** hodanjem i upotrebom učiniti da pođe za oblikom noge, da se prilagodi nozi, da se smekša, da izgubi tvrdoću kao neželjeno svojstvo [~ *cipele*]
✧ RAZ- + *v.* gaz, gaziti

razgíbati (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràzgībām/ràzgībljēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràzgībān⟩ **1.** učiniti pokretljivijim dio tijela [~ *prst*; ~ *ruku*] **2.** (se) cijelo tijelo učiniti gibljivijim, elastičnijim // **razgibávati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razgìbāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razgibati
✧ RAZ- + *v.* gib, gibati

razglábati, *v.* razglobiti

razglagòljati se *svrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. rad.* ràzglagoljao se⟩ *ekspr.* raspričati se, početi i nastaviti mnogo govoriti, sipati riječi, dati oduška svojoj rječitosti, pustiti jeziku na volju
✧ RAZ- + *v.* glagoljati

razglásiti (koga, što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràzglāsīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzglāšen⟩ **1.** pronijeti vijest, raširiti glas; oglasiti, objaviti **2.** učiniti da se pročuje ime ili glas o komu ili čemu; razvikati // **rázglas** *m* sprava pomoću koje se jačina glasa i zvukova znatno povećava [*objaviti preko ~a*]; **rázglasn|ī** *prid.* koji se odnosi na razglas, koji služi za razglašavanje, za objavljivanje [*~a stanica*; *~i uređaj*]; **razglašávati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razglàšāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razglasiti; **ràzglāšenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je razglašeno i onoga koji je razglašen, *usp.* razglasiti (**2**); **razglašívati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razglàšujēm, *pril. sad.* razglàšujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razglasiti
✧ RAZ- + *v.* glas

razgláviti se *svrš.* ⟨*prez.* ràzglāvīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ràzglāvljen⟩ izbaciti se iz ležišta, izići iz zgloba, iščašiti se [*ljude su vješali tako dugo dok im se zglobovi ne razglave*], *opr.* uglobiti, uglaviti // **razglavljívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* razglàvljujēm se, *pril. sad.* razglàvljujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razglaviti se
✧ RAZ- + *v.* glava

razglédati (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràzglēdām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ gledati ono što ima više dijelova, gledati sa svih strana [~ *izložbu*]; razgledavati // **rázgled** *m* razglédanje, *usp.* razglédati; **razglèdāč** *m* ⟨G razgledáča⟩ onaj koji razgleda; **razgledàčica** *ž*, *v.* razgledač; **ràzgledati** *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* -an⟩, *v.* razglédati; **razgledávati** *nesvrš.* ⟨*prez.* razglèdāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razglédati; **rázglednica** *ž* **1.** poštanska karta sa slikom (grada, predjela i sl.) na jednoj strani; ilustrirana dopisnica **2.** *publ.* skup fotografija ili kraći film o nekom gradu, pejzažu i sl.
✧ RAZ- + *v.* gledati

razglòbiti (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràzglobīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzgloblјen⟩ **1.** rastaviti na dijelove, izvaditi iz zglobova; rasklopiti (o spravama itd.) **2.** *pren.* pomno razmotriti po dijelovima; raščlaniti, analizirati // **razglábati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràzglābām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *v.* razglobiti **2.** (o čemu) opširno pričati; raspredati, razglobljivati; **rázgloba** *ž konstr. neodom.*, *v.* analiza; **ràzglobljenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je razglobljeno; **razglobljívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* razglòbljujēm, *pril. sad.* razglòbljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razglabati
✧ RAZ- + *v.* globiti

razgnjéviti (koga, što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràzgnjēvīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzgnjēvljen⟩ učiniti gnjevnim; postati gnjevan, rasrditi (se), razljutiti (se) // **razgnjevljívati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razgnjèvljujēm, *pril. sad.* razgnjèvljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razgnjeviti
✧ RAZ- + *v.* gnjev, gnjeviti se

razgòditi *svrš.* ⟨*prez.* ràzgodīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzgođēn⟩ poremetiti odnos među sastavnim dijelovima; rasklopiti, razglobiti, rasklimati // **rázgodak** *m* ⟨G -otka⟩ *lingv.* **1.** *neol.* znak interpunkcije (npr. točka, zarez, upitnik, uskličnik itd.) **2.** *zast.* zagrada
✧ RAZ- + *v.* god

razgolítiti *svrš.* ⟨*prez.* razgòlītīm, *pril. pr.* -īvši, *prid.* razgòlīćen⟩ **1.** (se) skinuti svu odjeću ili najveći dio odjeće, svući (se) toliko da se

ostavlja dojam kako je tijelo golo ili je doista golo; otkriti, obnažiti, razgoliti se **2.** (koga) *pren.* iznijeti istinu o kome, o čemu, razotkriti njegovu djelatnost; raskrinkati, demaskirati, golititi, razgoliti // **razgòlīćenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je razgolićen ili onoga što je razgolićeno; **razgolićívati** (se, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* razgolìćujēm, *pril. sad.* razgolìćujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razgolititi; **razgòliti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* ràzgolīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzgoljen⟩, *v.* razgolititi
✧ RAZ- + *v.* gol[1]

razgòniti, *v.* razagnati

razgòrje|ti se *svrš.* ⟨*prez.* ràzgorīm se, *pril. pr.* -ēvši se, *prid. rad.* razgòrio/razgòrjela se *ž*⟩ iz tinjanja prijeći u plamen (o vatri) [*vatra se ~la*]; raspaliti se, rasplamsati se, razbuktati se, rasplamtjeti se // **r̀àzgār** *m pren.* stanje kad se razgorjelo, stanje razbuktalosti, raspaljenost [*vrhunac svoga upliva doživio je M. H. o. 1907. u ~u čuvenog političkog procesa protiv grofa E.*]; **razgárati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* ràzgārām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razgorjeti se; **razgorijévati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razgòrijēvām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razgorjeti se
✧ RAZ- + *v.* gorjeti

razgoropáditi se *svrš.* ⟨*prez.* razgoròpādīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* razgoròpāđen⟩ dati oduška svojoj goropadnosti, postati goropadan // **razgoròpāđeno** *pril.* na razgoropađen način, ljutito, bijesno, furiozno; **razgoròpāđenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je razgoropađen; **razgoropađívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* razgoropàđujēm se, *pril. sad.* razgoropàđujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razgoropaditi se
✧ RAZ- + *v.* goropadan, goropaditi se

razgovárati (∅, o čemu) *nesvrš.* ⟨*prez.* razgòvārām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** riječima razmjenjivati misli, stavove itd. **2.** pričati s kim u neposrednom doticaju [*~ o djeci*] **3.** voditi s kim razgovor; govoriti [*~ na engleskom*] // **r̀àzgovōr** *m* izravna usmena razmjena mišljenja, stavova, dojmova itd. između dviju ili više osoba, izmjenjivanje govornih poruka [*~ sa samim sobom*; *~ u četiri oka*; *službeni ~*; *živi ~*]; **r̀àzgovōran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji je sklon razgovoru [*~ čovjek*]; **razgovòrčić** *m dem.* od razgovor; **razgovòriti** *svrš.* ⟨*prez.* razgòvorīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* razgòvoren⟩ razgovorom utješiti, raspoložiti, zabaviti; **razgovòrljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji rado razgovara; pričljiv; **razgovòrljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je razgovorljiv; **r̀àzgovōrnī** *prid.* **1.** koji pripada, koji se odnosi na razgovor [*~ jezik*; *~ stil*] **2.** koji je karakterističniji za govornu komunikaciju nego za pismenu, *opr.* knjiški; **r̀àzgovornīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ *admin. neol.* popis pitanja (koja postavlja policija Republike Hrvatske na tzv. informativnim razgovorima); **razgovòruša** *ž reg.* kava koja se pije uz razgovor
✧ RAZ- + *v.* govor, govoriti

r̀àzgovijētan *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je jasan; razumljiv [*~ govor*] // **r̀àzgovijētno** *pril.* na razgovijetan način, jasno, razumljivo; **r̀àzgovijētnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je razgovijetno; jasnoća, razumljivost
✧ od starijega *orzgovětьnъ ≃ RAZ- + *v.*. vijeće

ràzgrabiti (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzgrabljen⟩ **1.** grabeći ili otimajući raznijeti **2.** *pren.* na brzinu, u navali, raznijeti u zn. pokupovati, domoći se i sl. [*~ robu u trgovini*; *~ nasljedstvo*; *~ zajedničku imovinu*] // **razgrabljívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* razgràbljujēm, *pril. sad.* razgràbljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razgrabiti
✧ RAZ- + *v.* grabiti

razgráditi *svrš.* ⟨*prez.* ràzgrādīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzgrāđen⟩ **1.** (što) **a.** porušiti ono što je sagrađeno **b.** *pren.* uništiti, upropastiti kakvo djelo [*~ djelo otaca*] **2.** (se) *kem.* rastaviti (se), razložiti (se) na sastavne dijelove, elemente // **razgràdiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može razgraditi; **razgràdljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može razgraditi na sastavne dijelove [*~a ambalaža* ambalaža koja se može razgraditi prirodnim procesima ili posebnim postupcima]; **razgrádnj|a** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ razgrađivanje, stanje kad je što razgrađeno [*došlo je do ~e*], *opr.* izgradnja; **razgrađìvāč** *m* ⟨G razgrađiváča, N *mn* razgrađiváči⟩ onaj koji što razgrađuje, upropaštava; **razgrađivàčica** *ž*, *v.*. razgrađivač; **razgrađívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razgràđujēm, *pril. sad.* razgràđujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.*. razgraditi
✧ RAZ- + *v.* graditi

razgrànati *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* r̀àzgranāt⟩ **1.** (se) rastom dobiti grane, potjerati grane na sve strane (o stablu) **2.** (∅,

što)*pren.* razviti, raširiti, uvećati [~ *djelatnost poduzeća* itd.] // **ràzgranāto** *pril.* na razgranat način, razgranato, rasprostrto; **ràzgranātōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je razgranato; **razgranávati** (se, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* razgrànāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razgranati

✧ RAZ- + *v.* grana

razgràničiti (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* razgràničen, *gl. im.* razgraničénje⟩ odrediti što kome pripada, odijeliti obilježavanjem granice, označivanjem ili povlačenjem crte; razdvojiti [~ *imanje*] // **razgraničávati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razganìčāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razgraničivati, razgraničiti; **razgràničenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je razgraničeno; **razgraničénje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* razgraničiti **2.** čin kojim se utvrđuju granice posjeda ili država jedne prema drugoj (ob. nakon nejasnoća, sporova i sl.) [*provesti* ~]; delimitacija, demarkacija; **razgranìčiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se da razdvojiti, odijeliti; **razgraničívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razgranìčujēm, *pril. sad.* razgranìčujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razgraničavati, razgraničiti

✧ RAZ- + *v.* granica, graničiti

ràzgrijati (se) *svrš.* ⟨*prez.* -jēm (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* -ān⟩ **1.** grijući sve dobro zagrijati **2.** radom, razgibavanjem zagrijati **3.** *pren.* ispuniti ugodnim osjećajem // **razgrijávati** *nesvrš.* ⟨*prez.* razgrìjāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razgrijati

✧ RAZ- + *v.* grijati

ràzgristi *svrš.* ⟨*prez.* razgrízem, *pril. pr.* ràzgrizāvši, *prid. trp.* razgrìzen⟩ **1.** posve izgristi **2.** *pren.* uništiti kemijskim djelovanjem // **razgrízati** *nesvrš.* ⟨*prez.* ràzgrīzam, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razgristi

✧ RAZ- + *v.* gristi

razgŕnuti (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràzgr̄nēm, *pril. pr.* -ūvši, *aor.* razgŕnuh, *prid. trp.* ràzgr̄nūt⟩ **1.** skinuti gornji sloj onoga što je zgrnuto, skupljeno na gomilu [~ *pepeo*] **2.** rastvoriti ono što je zatvoreno, sklopljeno; raskopčati [~ *kaput*] // **razgr̀tāč** *m* ⟨G razgrtáča⟩ *agr.* stroj koji razgrće stajski gnoj po polju; **ràzgrtati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràzgrćēm, *pril. sad.* ràzgrćūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razgrnuti

✧ RAZ- + *v.* grnuti, grtati

ràzīći se *svrš.* ⟨*prez.* ràzīđēm se, *pril. pr.* ràzišāvši se, *imp.* razíđi se, *prid. rad.* ràzišao se⟩ **1. a.** otići na razne strane (o većem broju osoba) **b.** razdvojiti se (o dvjema osobama ili o više osoba koje kreću u dva pravca) **2.** pomalo se rasplinuti; izgubiti, iščeznuti [*razišla se magla, dim, miris*] **3.** ne složiti se u mišljenju, ocjeni [~ *u mišljenju*] **4.** prekinuti uzajamne odnose, razdvojiti se; prekinuti bračnu zajednicu; razvesti se **5.** prestati s radom, ne biti više zajedno u radnoj organizaciji, udruženju [*zaposleni su se razišli*] // **razìlazak** *m* ⟨G -aska, N *mn* -asci⟩, *v.* razlaz; **razìlaziti se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. sad.* -azēći se, *gl. im.* -ažēnje⟩, *v.* razići se; **rázlaz** *m* **1. a.** odlazak na razne strane; razilaženje, razilazak **b.** poziv i naredba većem broju ljudi za razilaženje (upućuje ga policija i sl.) **2.** prekid uzajamnih odnosa; raskid, rascjep [*došlo je do ~a*]

✧ RAZ- + *v.* ići

razìgrati *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràzigrān⟩ **1.** (se) **a.** uživjeti se u igru, predati se igri [*djeca su se razigrala*] **b.** doći u vedro, čilo raspoloženje, prožeti se poletom i radošću **c.** *sport* zaigrati kvalitetnije, bolje [~ *se u drugom poluvremenu*] **2.** (koga, što) potaknuti da postane čio [~ *konja*] // **ràzigrān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je u vedrom, čilom stanju **2.** koji je pun snage; živahan [~*o dijete*] **3.** uvježban [~*i igrači*]; **ràzigrānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje/osobina onoga koji je razigran; **razigrávati** (se, koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* razìgrāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razigrati

✧ RAZ- + *v.* igra, igrati

Razin (*izg.* Ràzin), **Stepan** (**Stenka**) (1630–1671), vođa velike bune Kozaka i seljaka na *JI* Rusije (1670–1671); popularni junak u narodnim pjesmama i legendama

ràzina, *v.* raz[1]

ràzinomjer *m pom.* vodokaz

✧ *v.* raz, razina + *v.* mjera, mjeriti

razírati (koga) *dv.* ⟨*prez.* ràzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** (o)brijati **2.** (po)ravnati, (iz)gladiti

✧ *njem.* rasieren ← *fr.* raser

ràzizēm|an *prid.* ⟨*odr.* -mnī⟩ **1.** koji je u razini zemlje, koji je postavljen razom tla, visine ulice kao mjerila za gradnju i sl. **2.** ⟨*odr.*⟩ u složenim izrazima [~*ni stan* stan u razizemlju] // **ràzizēmlje** *sr* stan ili slična prostorija izgrađena u razini zemlje, niža od prizemlja, suteren, *usp.* prizemlje

✧ *v.* raz + *v.* zemlja

razjáditi *svrš.* ⟨*prez.* ràzjādīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzjāđen⟩ **1.** (koga) **a.** posve ojaditi, razjediti **b.** rastužiti, ražalostiti **2.** (se) rastužiti se, ražalostiti se

✧ RAZ- + *v.* jad, jaditi

razjàgmiti *svrš.* ⟨*prez.* ràzjagmīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzjagmljen⟩ jagmeći se pootimati; razgrabiti [~ *čiju imovinu*]

✧ RAZ- + *v.* jagma, jagmiti

razjápiti (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràzjāpīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzjāpljen⟩ *razg.* širom otvoriti, raširiti da ostane neugodno otvoreno [~ *usta*; ~ *vrata*] // **razjapljívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razjàpljujēm (se), *pril. sad.* razjàpljujūći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razjapiti

✧ RAZ- + *v.* zjapiti

razjáriti (koga, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràzjārīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzjāren⟩ dovesti (se) u stanje jarosti, postati jarostan; razbješnjeti se, razgnjeviti se // **ràzjāreno** *pril.* na razjaren način, gnjevno, bijesno, furiozno; **ràzjārenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje/ osobina onoga koji je razjaren; **razjarívati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razjàrujēm, *pril. sad.* razjàrujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razjariti

✧ RAZ- + *v.* jar, jariti

razjàsniti *svrš.* ⟨*prez.* ràzjasnīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzjašnjen, *gl. im.* razjašnjénje⟩ **1.** (što) učiniti jasnim, razumljivim; objasniti **2.** (se) **a.** postati jasan, razumljiv **b.** međusobno izložiti stavove i doći do jasnoće (o nesporazumima) // **razjašnjávati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razjàšnjāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razjasniti; **razjašnjénje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* razjasniti **2.** objašnjenje, tumačenje, jasan odgovor; **razjàšnjiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može razjasniti; protumačiv

✧ RAZ- + *v.* jasan

razjedíniti (koga, što, se) *svrš.* ⟨*prez.* razjèdīnīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* razjèdīnjen, *gl. im.* razjedinjénje⟩ **1.** rastaviti na sastavne dijelove ono što je bilo u jedinstvu, jedinstveno **2.** učiniti da nekoć složno, harmonično postane nesložno, posvađano [~ *obitelj*; ~ *stranku*] // **razjedinjávati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razjedìnjāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razjediniti; **razjèdīnjenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je razjedinjeno; razdvojenost

✧ RAZ- + *v.* jedan

razjéditi *svrš.* ⟨*prez.* ràzjēdīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzjēđen⟩ rasrditi, razljutiti, *usp.* razjaditi (1)

✧ RAZ- + *v.* jed, jediti

razjednáčiti se *svrš.* ⟨*prez.* razjèdnāčīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* razjèdnāčen⟩ od jednakog postati nejednak, *opr.* izjednačiti (se) // **razjednačívānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* razjednačivati se **2.** *lingv.*, *v.* disimilacija; **razjednačívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* razjednàčujēm se, *pril. sad.* razjednàčujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razjednačiti se

✧ RAZ- + *v.* jednak, jednačiti

razjunáčiti se *svrš.* ⟨*prez.* razjùnāčīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. rad.* razjunáčio se⟩ doći u stanje kad se iskazuje hrabrost i junaštvo, postati u jednom času junak, dati maha svom junaštvu; ojunačiti se, osmjeliti se // **razjunačívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* razjunàčujēm se, *pril. sad.* razjunàčujūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razjunačiti se

✧ RAZ- + *v.* junak

razjúriti *svrš.* ⟨*prez.* ràzjūrīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzjūren⟩ **1.** (koga, što) *razg.* natjerati u bijeg na razne strane veći broj osoba, prisiliti da se raziđu, grubo, silom raspustiti, uputiti u raznim smjerovima; rastjerati [~ *demonstrante*] **2.** (se) **a.** pojuriti u raznim smjerovima **b.** početi juriti [*djeca se razjurila*] // **razjurívati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razjùrujēm, *pril. sad.* razjùrujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razjuriti

✧ RAZ- + *v.* juriti

ràzlabaviti *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzlabavljen⟩ **1.** (što) učiniti labavim **2.** (se) oslabiti, popustiti [~ *stegu*]

✧ RAZ- + *v.* labav, labaviti

razlágati, *v.* razložiti

ràzlajati se *svrš.* ⟨*prez.* -jēm se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. rad.* ràzlajao se⟩ **1.** početi snažno lajati (o psu) **2.** *pren. razg.* **a.** razvikati se **b.** raspričati se (ob. u značenju prenošenja trača)

✧ RAZ- + *v.* lajati

razlàufati (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* -ān⟩ *reg. tehn.* razraditi i uskladiti (nakon određenog broja prevaljenih km) rad svih dijelova automobilskog motora i omogućiti mu postizanje najvećih brzina; uhodati, razraditi

✧ RAZ- + *njem.* laufen: trčati

rázlaz, *v.* razići se

ràzlegnuti se (ràzleći se) *svrš.* ⟨*prez.* -nēm se,

pril. pr. -ūvši/-gāvši se, *prid. rad.* ràzlegnuo/ràzlegao se⟩ raširiti se na velikom prostoru, odjeknuti, zaoriti se (o zvuku) // **razlijégati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* ràzlijēžēm se, *pril. sad.* razlijéžūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razlegnuti se (razleći se)

✧ RAZ- + *v.* ležati, legnuti

razlètjeti se *svrš.* ⟨*prez.* ràzletīm se, *pril. pr.* -ēvši se, *prid. rad.* razlètio se⟩ **1.** odletjeti na razne strane (o pticama) **2.** *razg.* **a.** rastrčati se u žurbi; užurbati se obavljajući poslove na više mjesta **b.** brzo, žurno nastojati na čemu, živo se zauzimati na sve strane za koga **3.** *pren.* razbiti se u potpunosti, na komade [*razletjelo se staklo*] // **razlijétati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* ràzlijēćēm se, *pril. sad.* razlijéćūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razletjeti se

✧ RAZ- + *v.* letjeti

razlíčak *m* ⟨G -čka, N *mn* -čci, G ràzlīčākā⟩ *bot.* biljni rod (*Centaurea*) iz porodice glavočika (*Compositae*) (vrsta *C. cyanus*, plavica, plavih cvjetnih glavica, čest je korov žitnih polja), neke su vrste zaštićene (npr. *C. ragusina*); zečina

✧ RAZ- + *v.* lik

rázlik|a *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** stanje u kojem su dva predmeta, pojave ili živa bića drukčija, ne nalikuju, različita jedno od drugoga **2.** element, čimbenik u kojima se oni razlikuju **3. a.** stupanj različitosti **b.** količina u kojoj se dvije veličine razlikuju [*~a u bruto nacionalnom proizvodu dviju zemalja je golema*] **4.** *mat.* rezultat računske radnje oduzimanja △ ***socijalna (društvena) ~a*** razlika u položaju u društvu i materijalnim mogućnostima // **rázličit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji sadrži razliku, koji se u odnosu na drugoga odlikuje drukčijim svojstvima, koji nije jednak, koji se ne slaže, neistovjetan, koji nije kao drugi, koji je drukčiji [*~i temperamenti*]; **rázličito** *pril.* na razne načine, praveći razliku [*~ raspoređeni*]; razno; **rázličitōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je različito; **rázlīčje** *sr zast.* razlika, *v.*; **rázličnica** *ž lingv.* pojedinačna riječ koja se razlikuje od neke druge riječi (npr. u elektronskom korpusu riječ koja se bilježi samo pri prvom pojavljivanju jer se sa svakim kasnijim pojavljivanjem smatra pojavnicom); **rázlikovati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràzlikujēm, *pril. sad.* -kujūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** uočavati razliku, znati da dvoje nije jednako, da je drugačije [*~ boje*; *~ laž od istine*] **2.** pridavati komu ili čemu veće značenje među drugima, izdvajati, činiti nejednakim [*~ djecu*]; **rázlikovnī** *prid.* koji se bavi razlikama, koji popisuje razlike [*~ rječnik*]; **razlikóvnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je zasnovano na različitostima

✧ RAZ- + *v.* lik

razlȉstati se *svrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. trp.* rȁzlistān⟩ razviti lišće, pokriti se lišćem; prolistati // **razlistávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* razlìstāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razlistati se

✧ RAZ- + *v.* list[1], listati

rȁzliti *svrš.* ⟨*prez.* rȁzlijēm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* razlȉven⟩ **1.** (što) **a.** iz jedne izliti u više posuda; rastočiti **b.** (po čemu) [*lijevati tako da se tekućinom ili žitkošću prekrije neka površina*; *~ po stolu*] **2.** (se) izići iz korita, prijeći preko obale; preliti se, izliti se (o vodi, rijeci i sl.); poplaviti // **razlijévati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràzlijēvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razlivati, razliti; **razlitávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* razlìtāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razlitati se; **razlítati se** *svrš.* ⟨*prez.* ràzlītām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. trp.* razlítao se⟩ **1.** *razg.* dobiti litavicu **2.** *pren. podr.* previše govoriti ili pisati bez smisla i vrijednosti; razbrbljati se bez mjere; **razlívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràzlīvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razlijevati, razliti; **razlȉven** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** ⟨*prid. trp.*⟩, *v.* razliti **2.** koji je razvučen, rasplinut, bez kohezije [*~ tekst*]; **razlȉvenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je razliveno; razljevenost; **razljèvenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* razlivenost

◈ *top.* (naselje): **Rázljev** (Ivanić Grad, 140 stan.)

✧ RAZ- + *v.* liti

rázlog, *v.* razložiti

razlòkati (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràzločēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* rȁzlokān⟩ postati neravan, ob. djelovanjem vode iza koje ostaju lokve // **rȁzlokān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je pun neravnina; razrovan, pun lokava [*~ seoski put*]; **rȁzlokānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je razlokano

✧ RAZ- + *v.* lokati

razlòmiti (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràzlomīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzlomljen⟩ pritiskom ili udarcem nešto cijelo rastaviti na više komada, lomeći razdvojiti na komade; izlomiti [*~ opeku*]

// **razlámati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràzlāmām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razlomiti; **rázlomačkī** *prid.* koji se odnosi na razlomke; **rázlomak** *m* ⟨G -ōmka, N *mn* -ōmci⟩ *mat.* brojčani izraz oblika △ ***nepravi*** ~ *mat.* onaj kojem je vrijednost veća od 1, odn. razlomak kojem je brojnik veći od nazivnika (npr. 8/5); ***pravi*** ~ *mat.* onaj kojem je vrijednost manja od 1, odn. razlomak kojem je nazivnik veći od brojnika (npr. 2/3); **razlòmčić** *m dem.* od razlomak; **ràzlomljenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje/svojstvo onoga što je razlomljeno

✧ RAZ- + *v.* lom, lomiti

razlòžiti (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràzložīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzložen⟩ **1.** rastaviti na sastavne dijelove, na elemente na sastojke; razgraditi, razdijeliti **2.** sustavno izložiti // **razlágati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràzlāžēm, *pril. sad.* razlážūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razložiti; **rázlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ **1.** činjenica zbog koje nešto jest ili se događa, ono što posredno dovodi do nekog postupka, pojave i sl.; uzrok [~ *za svađu*] **2.** (Razlog) književni časopis u Zagrebu 1961–1967; objavio o. 300 autora, uglavnom poznije modernističke orijentacije (»postkrugovaška generacija«) i kritičkim odnosom prema društvenim prilikama (»razlogovci«); **rázložan** *prid.* ⟨*odr.* -žnī⟩ **1.** sposoban da mudro, ispravno ocjenjuje, prosuđuje; razuman, razborit, pametan **2.** osnovan, opravdan [~ *zahtjev*]; **rázložit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je potkrijepljen razlozima, koji se odlikuje razlozima, kojega podupiru razlozi; **rázložito** *pril.* na razložit način; razložno; **rázložitōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je razložito; **rázložno** *pril.* osnovano na razlogu; s razlozima, obrazloženo; **rázložnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je razložno

✧ RAZ- + *v.* ložiti (u zn. slagati)

razlúčiti (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràzlūčīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzlūčen⟩ **1.** rastaviti, razdijeliti, razdvojiti, odvojiti (s namjerom da se razlikuje ili zato što se razlikuje) **2.** jasno uočiti razliku; razlikovati [~ *što je pravo, a što je krivo*] // **razlučénje** *ž inform.* **1.** broj točaka na ekranu od kojih se sastoji slika (vodoravno i okomito; npr. 800x600); rezolucija **2.** preciznost kojom pisač ispisuje dokumente (mjeri se brojem točaka po jedinici dužine, npr. 1200x600 dpi); **razlùčiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može razlučiti; rastavljiv, razdjeljiv; **razlučívānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* razlučivati **2.** *tehn.* sposobnost mjernog uređaja da razlikuje slična svojstva tvari, stanja ili pojave; **razlučívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razlùčujēm, *pril. sad.* razlùčujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razlučiti; **razlùčīvost** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je razlučivo; **rázlučnica** *ž* crta ili zamišljena ukupnost pojedinosti po kojima se što luči od drugoga, ukupnost razlika, linija razdvajanja, granica koja dijeli ukupnost svojstava jednog pojma od ukupnosti svojstava drugoga pojma; **ràzludžba** *ž* ⟨G *mn* -džābā/-ā/-ī⟩ *konstr. neodom.*, *v.* analiza

✧ RAZ- + *v.* lučiti

razlúpati (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràzlūpām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràzlūpān⟩ kruti ili tvrdi predmet razbiti tako da ostane neupotrebljiv [~ *auto*; ~ *lonac*]; (predodžba o udarcima ili jakom udaru popračenom lupom)

✧ RAZ- + *v.* lupiti, lupati

ràzljetiti se *svrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ràzljećen⟩ *ekspr.* odjenuti se tako kako traži ljetna sezona, obući se lakše jer je došlo ljeto; razodjenuti se // **razljećívati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* razljèćujēm, *pril. sad.* razljèćujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razljetiti se

✧ RAZ- + *v.* ljeto

razljútiti (koga, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràzljūtīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzljūćen⟩ **1.** (koga) učiniti da tko bude ljut, dovesti u stanje ljutnje; naljutiti, rasrditi **2.** (se) zapasti u ljutnju, naljutiti se, rasrditi se // **ràzljūćenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je razljućen; **razljućívati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razljùćujēm, *pril. sad.* razljùćujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razljutiti

✧ RAZ- + *v.* ljut, ljutiti

r̀azma *ž* ⟨G *mn* r̀azāmā/râzmā/-ī⟩ *pom.* daska ili greda koja je dio konstrukcije broda, proteže se po rubu s jedne i druge strane

✧ *tal.* rasma

razmáhati (**razmáhnuti**) (se) *svrš.* ⟨*prez.* ràzmāšēm (se), *pril. pr.* -āvši (se), *imp.* razmáši (se)⟩ **1.** snažno, širokim pokretima udarati ili mahati, početi mahati ili vitlati čime **2.** (se) **a.** uzeti maha; razviti se, raširiti se, raspaliti se [*bolest se razmahala*] **b.** razviti djelatnost, dati maha svojim nastojanjima [~ *se u poslu*] // **rázmah** *m* zamah, kretnja, poticaj; **ràzmāhān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je u zamahu, punom pokretu, koji se ponavlja,

traje; **ràzmahānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je razmahan, svojstvo onoga što je razmahano; **razmahívati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razmàhujēm (se), *pril. sad.* razmàhujūći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razmahati; **razmáhnuti** *svrš.* ⟨*prez.* ràzmāhnēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. trp.* ràzmāhnūt⟩, *v.* razmahati

✧ RAZ- + *v.* mah, mahati

razmàknuti (**ràzmaći**) (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràzmaknēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* razmàkni, *prid. trp.* ràzmaknūt⟩ **1.** napraviti razmak, razdvojiti (se) do neke udaljenosti [~ *krevete*] **2.** zauzeti mjesta na međusobnoj udaljenosti zapremajući širi prostor; raširiti (se) // **râz**² *m* ⟨N *mn* ràzovi⟩ **1.** razmak, *v.* **2.** *žarg.* razmaknica, *v.*; **ràzmaći** *svrš.* ⟨*prez.* -aknēm, *pril. pr.* -akāvši, *prid. trp.* -aknūt⟩, *v.* razmaknuti; **rázmak** *m* ⟨N *mn* -aci⟩ **1.** udaljenost između dvaju predmeta ili između dviju točaka [*održavajte* ~; *u razmacima*]; odstojanje, protega **2.** vrijeme između dva događaja i sl. [*u ~u od 2 godine*]; interval; **rázmaknica** *ž* *inform.* tipka na tipkovnici kojom se kursor pomiče jedno polje naprijed; **ràzmicati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ičēm, *pril. sad.* -ičūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razmaknuti

✧ RAZ- + *v.* maknuti

ràzmazati (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràzmažēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* ràzmaži, *prid. trp.* -ān⟩ nešto tekuće ili žitko raširiti ravnomjerno laganim dodirom po površini [~ *boju*] // **razmazívati**¹ (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razmàzujēm, *pril. sad.* razmàzujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ràzmazati

✧ RAZ- + *v.* mazati

razmáziti (koga, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràzmāzīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzmāžen⟩ **1.** činiti maznim [~ *dijete*] **2.** (se) naviknuti (se) na udobnosti, na ispunjenje želja i prohtjeva (o ljudima) // **razmazívati**² (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razmàzujēm, *pril. sad.* razmàzujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razmáziti; **razmažénka** *ž* ⟨D L -i, G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* razmaženko; **razmažénko** *m* ⟨N *mn* -nci, G -nākā⟩ *hip.* onaj koji je razmažen; **ràzmāženo** *pril.* na razmažen način, s razmaženošću; **ràzmāženōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je razmažen

✧ RAZ- + *v.* maza, maziti

rázmēđ|e *sr* **1.** vremenska granica između dvaju razdoblja [*na ~u stoljeća* vrijeme kad se smjenjuju dva stoljeća, kraj jednog i početak drugog (ob. u razdoblju od više godina, prema kontekstu)] **2.** *v.* razdjelnica // **razmèđiti** *svrš.* ⟨*prez.* ràzmeđīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzmeđen⟩ postaviti među; razdvojiti, razdijeliti što; **razmeđívati** *nesvrš.* ⟨*prez.* razmèđūjem, *pril. sad.* -đujūći, *prid. trp.* razmèđīvān, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razmeđiti

✧ RAZ- + *v.* međa

razmèkšati *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràzmekšān⟩ **1.** (što) nekim postupkom (gnječeći, grijući, potapajući u tekućini i sl.) učiniti mekim [~ *tijesto*] **2.** (koga) ublažiti čiju narav ili odluku; raznježiti, odobrovoljiti **3.** (se) **a.** postati mekan, omekšati **b.** postati blag; raznježiti se, udobrovoljiti se // **ràzmekšānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je razmekšano; **razmekšávati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razmèkšāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razmekšati

✧ RAZ- + *v.* mek, mekšati

ràzmetati se (∅, čime) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràzmećēm se, *imp.* razmèći se, *gl. im.* -ānje⟩ praviti se važan, biti bahat u pokazivanju moći, imovine, znanja itd. [~ *novcem*] // **ràzmetan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji nemilice troši, rasipa; rasipan [*Suze sina razmetnoga* I. Gundulić]; **razmètljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se razmeće, *opr.* skroman; **razmètljivac** *m* ⟨G -īvca, N *mn* -īvci⟩ onaj koji se razmeće; **razmètljīvčev** *prid.* koji pripada razmetljivcu; **razmètljivica** *ž*, *v.* razmetljivac; **razmètljīvka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* razmetljivica; **razmètljivo** *pril.* na razmetljiv način, s razmetljivošću, razmećući se [*ponašati se* ~]; **razmètljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je razmetljiv ili svojstvo onoga što je razmetljivo; **rázmetnica** *ž*, *v.* razmetnik; **rázmetnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ onaj koji je razmetan; **ràzmetnuti** *svrš.* ⟨*prez.* ràzmetnēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* ràzmetni, *prid. rad.* ràzmetnuo⟩ premještanjem razbiti nešto što je bilo cijelo [~ *tiskarski slog*]; rasuti, rastaviti

✧ RAZ- + *v.* metnuti, metati

razmijéniti (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* ràzmijēnīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzmijēnjen⟩ zamijeniti jedno za drugo [~ *novac*; ~ *akreditive*; ~ *vjerodajnice*; ~ *mišljenja*]; izmijeniti // **râzmjena** *ž* **1. a.** čin razmjenjivanja, *usp.* razmijeniti **b.** uzajamno, dvostrano ustupanje [~ *zarobljenika*]; cesija **2.** *trg.* uzimanje i davanje jedne stvari za drugu; trgovina, trampa; **razmjènjiv** (**razmjènljiv**) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji

se može razmijeniti; **razmjenjívati** *nesvrš.* 〈*prez.* razmjènjujēm, *pril. sad.* razmjènjujūćí, *gl. im.* -ānje〉, *v.* razmijeniti
✧ RAZ- + *v.* mijena

Razmílović, Bone (o.1636–1678), hrv. minijaturist, franjevac, ukrasio korale sa zabilježenim notama sačuvanima u Splitu

razmíljeti se *svrš.* 〈*prez.* ràzmīlīm se, *pril. pr.* -ēvši se, *prid. rad.* -ílio se〉 **1.** mileći razići se na sve strane; raštrkati se (o kukcima i dr. što mili) **2.** *pren.* raširiti se, razići se na sve strane (o ljudima i životinjama, ali ne kukcima) // **razmiljívati se** *nesvrš.* 〈*prez.* razmìljujēm se, *pril. sad.* razmìljujūći se, *gl. im.* -ānje〉, *v.* razmiljeti se
◆ *pr.* (nadimačka): **Ràzmilić** (Brač, sred. Dalmacija), **Razmílović** (Split, Zadar)
✧ RAZ- + *v.* militi, miljeti

razminírati (što) *svrš.* 〈*prez.* razmìnīrām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* razmìnīrān, *gl. im.* -ānje〉 očistiti od mina, učiniti tako da mine više ne mogu eksplodirati ili da ih ne bude; deminirati // **razminírānje** *sr* **1.** 〈*gl. im.*〉, *v.* razminirati **2.** tehnički postupak kojim se uklanjaju ili demontiraju mine (ostavljene na polju, oko fortifikacija itd.); **razminirávati** *nesvrš.* 〈*prez.* razminìrāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* razminirati
✧ RAZ- + *v.* mina[1], minirati

rázmirica *ž* nesuglasica, raspra, sukob riječima, svađa
✧ RAZ- + *v.* mir

ràzmisliti *svrš.* 〈*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* ràzmislio〉 **1.** (∅) odvagnuti u mislima da bi se donio sud ili izgradilo mišljenje; promisliti **2.** (što) ocijeniti, razmotriti // **razmíšljati** (∅) *nesvrš.* 〈*prez.* ràzmīšljām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* razmisliti
✧ RAZ- + *v.* misliti

rázmjer *m* **1.** (ob. *mn*) prostorna veličina, prostiranje, dimenzije [*velikih ~a*; *malih ~a*] **2. a.** odnos količine, intenziteta ili vrijednosti jedne stvari prema drugoj; proporcija, srazmjer **b.** *mat.* izraz koji naznačuje jednakost dvaju ili više omjera, npr. $a:b:c = d:e:f$; proporcija, srazmjer **3.** metrička struktura stiha; metar **4.** odnos udaljenosti na crtežu, geografskoj karti, planu i sl. prema dužini u stvarnosti // **rázmjēran** (čemu) *prid.* 〈*odr.* -rnī〉 **1.** koji odgovara mjeri, razmjeru **2.** koji je u dobrom razmjeru; skladan, proporcionalan; **razmjérati** (**razmjerávati**) (što) *nesvrš.* 〈*prez.* ràzmjērām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* razmjeriti; **ràzmjeriti** (što) *svrš.* 〈*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzmjeren〉 **1.** izmjeriti u više mjera, izmjeriti sve što je na jednom mjestu u više manjih količina **2.** izvršiti mjerenje tako da se vodi posebna briga o odnosima veličina [*~ zemljište*]; **rázmjērno** (čemu, s čim) *pril.* **1.** u skladu s čim; proporcionalno **2.** u usporedbi s drugim, s obzirom na okolnosti; relativno; **razmjérnōst** *ž* 〈G -osti, I -osti/-ošću〉 **1.** svojstvo onoga što je razmjerno **2.** *mat.* veza dviju veličina x i y zadana funkcijom $y = ax$ pri čemu je a konstanta različita od 0; proporcionalnost △ ***obrnuta (indirektna)*** ~ ima oblik $y = a/x$
✧ RAZ- + *v.* mjera, mjeriti

ràzmjestiti (koga, što, se) *svrš.* 〈*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzmješten〉 postaviti (se), smjestiti (se) na razna mjesta; rasporediti (se) // **ràzmještāj** *m* **1.** raspored, svrstavanje, određivanje mjesta **2.** *gram.* uređeni niz (slijed) jezičnih jedinica po određenim pravilima; kombinacija; **razmjéštati** *nesvrš.* 〈prez. ràzmjēštām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* razmjestiti; **ràzmještenōst** *ž* 〈G -osti, I -osti/-ošću〉 stanje onoga što je razmješteno
✧ RAZ- + *v.* mjesto

razmnòžiti (što, se) *svrš.* 〈*prez.* ràzmnožīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ràzmnožen〉 **1.** (što) učiniti da čega živoga bude više, povećati broj [*~ stoku*] **2.** (se) postati mnogobrojan, namnožiti se (o živim bićima, štetočinama i divljim životinjama) // **razmnážati** (što, se) *nesvrš.* 〈*prez.* ràzmnāžām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* razmnožiti; **razmnožávānje** *sr* **1.** 〈*gl. im.*〉, *v.* razmnožavati **2.** *biol.* postupak kojim živi organizmi obnavljaju život vlastite vrste stvarajući potomstvo [*gamičko ~*; *agamičko ~*]; reprodukcija; **razmnožávati** *nesvrš.* 〈*prez.* razmnòžāvām, *prid. trp.* razmnòžāvān, *gl. im.* -ānje〉, *v.* razmnažati; **ràzmnoženōst** *ž* 〈G -osti, I -osti/-ošću〉 odlika, svojstvo ili stanje onoga što je razmnoženo
✧ RAZ- + *v.* mnogi, množiti

razmòčiti (što, se) *svrš.* 〈*prez.* ràzmočīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzmočen〉 učiniti da se što omekša namakanjem [*~ kožu*] // **razmákati** (što, se) *nesvrš.* 〈*prez.* ràzmāčēm, *pril. sad.* razmáčūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* razmočiti
✧ RAZ- + *v.* mokar, močiti

razmòtati *svrš.* 〈*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid.*

trp. ȑazmotān⟩ **1.** (što), *opr.* zamotati **2.** (se) *pren.* odgonetnuti se, početi se odvijati tako da se pokažu pojedinosti jedna za drugom; odmotati se // **razmotávati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razmòtāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razmotati
✧ RAZ- + *v.* motati

razmòtriti (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràzmotrīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzmotren⟩ razgledati što s više strana; raspraviti, pretresti, proučiti, ispitati, *usp.* razmatrati // **razmàtrāč** *m* ⟨G razmatráča, N *mn* razmatráči⟩ onaj koji što razmatra; **razmatràčica** *ž*, *v.* razmatrač; **razmàtrāčkī** *prid.* koji se odnosi na razmatranje i razmatrače; **razmátrati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràzmātrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razmotriti
✧ RAZ- + *v.* motriti

ràzmrdati *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* -ān⟩ **1.** (što) *razg. ekspr.* **a.** olabaviti, učiniti da bude manje čvrsto zavezano, sastavljeno u pojedinim sastavnim dijelovima, da se manje čvrsto drži u dijelovima koji čine cjelinu jednog predmeta **b.** učiniti da slabije radi ili da više ne funkcionira (o aparatima, strojevima, mehanizmima itd.); pokvariti **c.** *pren.* upropastiti nešto što postoji kao organizacija, stil rada, radni proces ili organiziran način života **2.** *žarg.* **a.** (se) razgibati se, protegnuti se **b.** (koga) pokrenuti, potaknuti koga na djelovanje // **razmrdávati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razmr̀dāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razmrdati
✧ RAZ- + *v.* mrdati

razmŕsiti (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràzmrsīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzmršen⟩ **1. a.** rasplesti, razdvojiti ono što je zamršeno **b.** *pren.* razjasniti nešto nerazumljivo, teško shvatljivo // **razmrsívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razmr̀sujēm, *pril. sad.* razmr̀sujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razmrsiti
✧ RAZ- + *v.* mrs, mrsiti

razmŕskati *svrš.* ⟨*prez.* ràzmrskām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràzmrskān⟩ **1.** (što) izravnom upotrebom snage, udarcem razbiti na komade; zdrobiti, smrskati, smrviti **2.** (se) razbiti se, smrskati se // **ràzmrskānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je razmrskan; **razmrskávati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razmr̀skāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razmrskati
✧ RAZ- + *v.* smrskati

ràzmrviti (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzmrvljen⟩ **1.** razdrobiti u mrve, pretvoriti u mrve, pretvoriti u sitne čestice **2.** *pren.* pretvoriti u manje jedinice, razbiti u manje dijelove [*veliko poduzeće razmrvljeno je u više manjih*] // **ràzmrvljeno** *pril.* na razmrvljen način; usitnjeno, razdrobljeno; **ràzmrvljenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je razmrvljeno; **razmrvljívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razmȑvljujēm, *pril. sad.* razmȑvljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razmrviti
✧ RAZ- + *v.* mrva, mrviti

ràzmrznuti se *svrš.* ⟨*prez.* -nēm se, *pril. pr.* -ūvši se, *prid. rad.* ràzmrznuo se⟩ otopiti se (o ledu)
✧ RAZ- + *v.* mraz, mrznuti

razmútiti (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràzmūtīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzmūćen⟩ mućenjem pomiješati s tekućinom, mućenjem otopiti ili pomiješati // **razmućívati** *nesvrš.* ⟨*prez.* razmùćujēm, *pril. sad.* razmùćujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razmutiti
✧ RAZ- + *v.* mutiti

râzn|ī *prid.* (nesamostalni za *mn*) **1.** koji se javlja u neodređenom broju, koji se odnosi na više neodređenih predmeta ili pojmova [*~i događaji*; *u ~im prilikama*; *~e knjige*] **2.** *pejor.* koji su skupljeni s raznih strana [*~i geniji*; *~i usrećitelji*]; kojekakvi, raznorazni // **râznō** (I) *pril. rij.*, *v.* različito; **râznō** (II) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ različito, razne stvari, svašta različito; **raznòrāznī** *prid.* (nesamostalni za *mn*) *ekspr.* **1.** razni (u pojačanom značenju, kad se ističe višestrukost ili raznolikost pojmova), raznovrstan, raznolik **2.** *pejor.*, *v.* razni (2)
✧ *prasl.* *orzьnъ (*rus.* róznyj, *polj.* różny), *v.* RAZ-

ràznijēti (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* raznèsēm, *pril. pr.* -ēvši, *imp.* raznèsi, *prid. rad.* ȑaznio, *prid. trp.* raznèsen⟩ **1. a.** odnijeti na razne strane, u raznim smjerovima, na razna mjesta [*~ poštu*] **b.** razvući na razne strane, razbacati na razne strane, materijalno upropastiti odnoseći vrijedne stvari **2.** pronijeti vijesti na razne strane; raspričati, razglasiti **3.** eksplozijom srušiti, dignuti u zrak **4.** učiniti da se nešto raziđe, iščezne; razbiti, rastjerati [*~ oblake*] // **raznòsāč** *m* ⟨G raznosáča⟩ onaj kojemu je posao da raznosi [*~ pošte*]; **raznosàčica** *ž*, *v.* raznosač; **raznòsāčkī** *prid.* koji se odnosi na raznosače; **raznòsilac** *m* ⟨G -ioca, N *mn* -ioci⟩ onaj koji raznosi (novosti i sl.);

raznòsilačkī *prid.* koji se odnosi na raznosioce; **raznòsitelj** *m refer.* onaj koji sada raznosi; raznosilac; **raznositèljica** (**raznòsitēljka**) *ž*, *v.* raznositelj; **raznòsiteljski** *pril.* kao raznositelj, na način raznositelja; **raznòsiti** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràznosīm, *pril. sad.* ràznosēći, *gl. im.* ràznošēnje⟩, *v..* raznijeti
✧ RAZ- + *v..* nositi

RAZNO- kao prvi dio riječi odgovara značenju raznih svojstava onoga što je u drugome dijelu [*raznobojan*]
✧ *v..* razni

r̀aznobōjan *prid.* ⟨*odr.* -jnī⟩ koji se sastoji od različitih boja; višebojan // **r̀aznobōjno** *pril.* u raznim bojama; **raznobójnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je raznobojno
✧ RAZNO- + *v..* boja

raznočínac *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci, G raznòčīnācā⟩ *pov..* intelektualac koji ne potječe iz plemićkoga staleža, već iz drugih društvenih slojeva (u Rusiji potkraj 18. i poč. 19. st.)
✧ *rus.* raznočínec

raznokrílci *m mn* ⟨N raznokrílac, G -lca, G raznòkrīlācā⟩ *zool.* podred kukaca (*Heteropteroidacea*); važnije porodice: stjenice, cvrčci, ušenjaci // **raznokrílčev** *prid.* koji pripada raznokrilcu
✧ RAZNO- + *v.* krilo

raznòlik *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji se javlja u više likova ili oblika, koji je različit osjetilu vida, koji se različito vidi [*~o cvijeće*]; raznoličan **2.** koji se sastoji od elemenata ili dijelova različite prirode; raznorodan, različit, heterogen **3.** koji nema jedinstva, koji se sastoji od vrlo različitih elemenata [*~o društvo*] // **raznòličan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩, *v..* raznolik; **raznòličnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je raznolično; **raznòliko** *pril.* na raznolik način, s raznolikošću; **raznòlikōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je raznoliko
✧ RAZNO- + *v..* lik

r̀aznolīst *m bot.* biljka (*Allosurus crispus*) iz porodice osladnjača (*Polypodiaceae*)
✧ RAZNO- + *v..* list[1]

raznòmislēćī *prid.* (ob. *mn*) koji misle na različit način, koji imaju razna mišljenja, koji se razlikuju u mišljenjima // **raznòmišljenica** *ž*, *v..* raznomišljenik; **raznòmišljenīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ *žarg.* onaj koji prema drugom ili prema drugima ima drukčije mišljenje, jedan od onih čija se mišljenja opisuju kao »razna« (za razliku od istomišljenika)
✧ RAZNO- + *v..* misliti, misleći

r̀aznorod|an *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ **1.** koji je različita roda, koji se razlikuje rodom, etničkom pripadnošću [*~no stanovništvo*] **2.** koji nije u skladu jedan s drugim; heterogen [*~ni pojmovi*] // **r̀aznorodno** *pril.* na raznorodan način; **r̀aznorodnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je raznorodan, svojstvo onoga što je raznorodno; heterogenost
✧ RAZNO- + *v..* rod

raznòrotka *ž* ⟨D L -i, G *mn* -odākā/-ī⟩ *bot.* **1.** biljka (*Marsilia quadrifolia*); četverolisna djetelina **2.** (*mn*) porodica *Marsiliaceae*
✧ *v..* raznorodan

raznòsiti, *v..* raznijeti

raznòstran *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** *v.* raznostraničan **2.** raznovrstan, višestran [*~a problematika*] // **raznostrànič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ kojemu su strane različite dužine [*~ni trokut*]; raznostran
✧ RAZNO- + *v..* strana

raznòvjerac *m* ⟨G -ērca, N *mn* -ērci⟩ onaj koji je druge vjere, koji se od drugoga razlikuje po vjeri, *opr.* istovjerac // **raznòvjērka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v..* raznovjerac; **r̀aznovjēran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji je različite, druge vjere
✧ RAZNO- + *v.* vjera

raznòvrstan *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ koji je raznih vrsta, koji se javlja u više vrsta [*raznovrsna roba*] // **raznòvrsno** *pril.* na raznovrstan način; **raznòvrsnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je raznovrstan i svojstvo onoga što je raznovrsno △ ***biološka*** ~ mjera za broj vrsta u nekom ekosustavu; biodiverzitet
✧ RAZNO- + *v..* vrsta

raznjéžiti (koga, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràznjēžīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ràznjēžen⟩ **1.** prožeti (se) nježnošću; ganuti **2.** učiniti nježnim, postati neotporan na bolest i infekciju // **ràznjēženōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je raznježen; **raznježívati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* raznjèžujēm, *pril. sad.* raznjèžujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* raznježiti
✧ RAZ- + *v..* nježan

razoblíčiti (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* razòblīčīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* razòblīčen⟩ razotkriti, demaskirati kakvu rabotu ili čije djelovanje (u prvotnom značenju skinuti kome masku s lica) // **razobličávati** *nesvrš.* ⟨*prez.* razoblìčāvām, *prid. trp.* razoblìčāvān⟩, *v..* razobličiti, razobličivati; **razobličívati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* razoblìčujēm, *pril. sad.* razoblìčujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v..* razobličiti
✧ RAZ- + *v.* oblik

razobrúčiti *svrš.* ⟨*prez.* razòbrūčīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* razòbrūčen⟩ **1.** (što) osloboditi obruča, skinuti obruče (koji drže bačvu, kacu itd.) **2.** (se) *pren.* raspustiti se, postati neodgovoran, popustiti u stezi, postati nedisciplinirian **3.** (koga, što) *pren.* raspustiti, pustiti da se raspusti, da popuste stege // **razòbrūčenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *ekspr. rij.* stanje onoga koji je razobručen, stanje onoga što je razobručeno [*demokracija je ~ za neke filozofe*]; **razobručívati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razobrùčujēm, *pril. sad.* razobrùčujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razobručiti
✧ RAZ- + *v.* obruč

razočárati *svrš.* ⟨*prez.* razòčārām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* razòčārān⟩ **1.** (koga) izazvati nezadovoljstvo zbog neispunjenih očekivanja, ne opravdati nade **2.** (se) izgubiti oduševljenje, prevariti se u nadama, očekivanjima // **razòčārāno** *pril.* na razočaran način, bolno, izgubljenih iluzija, neostvarenih nada; **razòčārānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je razočaran; **razočáranje** *sr* težak, gorak osjećaj, nezadovoljstvo zbog neostvarenih očekivanja ili nada; razočarenje; **razočarávati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razočàrāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razočarati; **razočarénje** *sr*, *v.* razočaranje
✧ RAZ- + *v.* očarati

râzom, *v.* raz[1]

r̀azonoda *ž* **1.** ugodno provođenje vremena; zabava **2.** *meton.* ono što razonođuje, ono što je za razonodu; lagana razbibriga // **razonòditi** (koga, se) *svrš.* ⟨*prez.* razònodīm, *pril. pr.* -īvši⟩ učiniti da bude ugodno, zabavno, naći razonodu; zabaviti, raspoložiti; **razonođívati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razonòđujēm, *pril. sad.* razonòđujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razonoditi

razòrati *svrš.* ⟨*prez.* ràzorēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* r̀azorān⟩ sve uzorati [*~ njive*] // **rázor** *m reg.* **1.** brazda po sredini njive koja je dijeli na dva dijela **2.** *v.* brazda
✧ RAZ- + *v.* orati

razòriti (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràzorīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzoren⟩ **1.** uništiti rušeći, razrušiti silom [*~ kuću*; *~ građevinu*] **2.** *pren.* unijeti razdor; uništiti [*~ brak*] // **razàrāč** *m* ⟨G razaráča⟩ **1.** *vojn.* brzi ratni brod naoružan torpedima, koji prvenstveno služi za zaštitu ratnih i trgovačkih brodova od podmornica **2.** *žarg.* onaj koji što razara; **razàrāčkī** *prid.* koji se odnosi na razarače; **razàrāčki** *pril.* kao razarač, na način razarača; **razàratelj** *m* onaj koji razara, ništi, uništava; razoritelj; **razaratèljica** *ž*, *v.* razaratelj; **razárati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràzārām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razoriti; **rázōr|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ **1.** koji ima svojstvo da razara, koji djeluje tako da razara [*~an udarac*] **2.** ⟨*odr.*⟩ u složenim izrazima [*~na bomba*; *~no djelovanje*]; **razòritelj** *m*, *v.* razaratelj; **razoritèljica** *ž*, *v.* razoritelj; **razòriv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se da razoriti, uništiti; **rázōrno** *pril.* na razoran način, tako da razara; **razòrivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je razorivo
✧ RAZ- + *prasl.* *oriti (*stsl.* razoriti, *rus.* -orít'), *lit.* ardyti: odvajati

razorùžati (koga, se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* r̀azoružān⟩ **1.** (koga) **a.** oduzeti oružje onome tko je bio naoružan, tko je imao oružje na sebi **b.** lišiti naoružanja [*~ vojsku*] **c.** *pren. razg.* oduzeti argumente, pobiti u mišljenju **2.** (se) **a.** skinuti sa sebe oružje, predati oružje **b.** lišiti se naoružanja // **razoružávānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* razoružavati **2.** postupak smanjenja ili potpunog ukidanja oružanih snaga, uništavanja oružja i ratne tehnike [*~ poražene vojske*; *opće (djelomično) ~*; *prisilno ~*]; **razoružávati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razorùžāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razoružati
✧ RAZ- + *v.* oružje, oružati

razòtkriti (koga, što, se) *svrš.* ⟨*prez.* r̀azotkrijēm, *pril. pr.* -īvši, *imp.* razòtkrīj, *prid. trp.* razotkrìven⟩ **1.** skinuti pokrivač, odjeću ili drugo pokrivalo **2.** *pren.* pokazati pravu prirodu ili bit čega, pokazati (se) u pravom svjetlu [*~ čiju djelatnost*] // **razotkrívati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razòtkrīvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razotkriti
✧ RAZ- + *v.* otkriti

razračùnati se *svrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. trp.* r̀azračunāt⟩ **1.** srediti račune; obračunati se (s kim) **2.** istjerati na čistac; raspraviti se // **razračunávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* razračùnāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razračunati se
✧ RAZ- + *v.* račun

razráditi (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràzrādīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzrađen⟩ **1.** obraditi podrobno, u pojedinostima [*~ u detalje*] **2.** razgibati, uhodati [*~ motor*] // **râzrada** *ž razg.* podrobnija obrada, razvijanje kakve teme,

zamisli, plana i sl.; razradba; **rázradba** *ž knjiš.*, *v.* razrada; **razrađívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* razràđujēm, *pril. sad.* razràđujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razraditi
✧ RAZ- + *v.* rad[1], raditi

ràzrāsti se *svrš.* ⟨*prez.* razrástem se, *pril. pr.* -tāvši se⟩ bujno izrasti, narasti, razviti se u širinu i visinu (o svemu što raste) // **razrástati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* ràzrāstām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razrasti se
✧ RAZ- + *v.* rasti

rázred *m* **1. a.** osnovna organizacijska jedinica u osnovnim i srednjim školama **b.** jednogodišnje razdoblje školovanja (u osnovnoj ili srednjoj školi), taj dio školskog programa [*prvi* ~] **c.** *meton.* učenici koji prate takav program (uopće, ili oni koji nastavu slušaju zajedno) [*I. b* ~] **d.** *meton.* učionica **2.** *zast. neodom.* društveni sloj **3.** kvaliteta putničke udobnosti u vlaku, na brodu, nekoć u bolnicama itd.; klasa [*prvi, drugi* ~] **4.** (+ *potenc.*) uopće kategorija u nekoj podjeli, razlikovanju naporednih pojmova (u zoološkoj i botaničkoj klasifikaciji) △ ***činovni*** ~ *pov.* grupa, stupanj u činovničkoj hijerarhiji; ***plaćevni*** ~ hijerarhijska skupina u odnosu na iznos plaće // **rázredbenī** *prid. služb. admin.* klasifikacijski, klasifikacioni [~ *postupak*; ~ *ispit* postupak ili ispit koji osigurava selekciju po nekim kriterijima za upis (na fakultete i druga učilišta)]; **rázrednī** *prid.* koji se odnosi na razred, koji pripada razredu; **rázrednica** *ž*, *v.* razrednik; **rázredničin** *prid.* koji pripada razrednici; **rázrednički** *pril.* kao razrednik, na način razrednika; **rázrednīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ nastavnik kojemu je povjerena posebna briga o jednom razredu (**1c**); **rázrednīštvo** *sr* ⟨G *mn* -tāvā/-ā⟩ dužnost i funkcija razrednika, ono što radi razrednik izvan izravne nastavne obaveze (briga za tekuće probleme razreda)
✧ *rus.* razrjád ≃ RAZ- + *v.* red

-RAZREDAN ⟨*odr.* -dnī⟩ kao drugi dio riječi kazuje da je nešto svrstano po vrijednosti [*prvorazredan* najbolji, prve klase; *drugorazredan* **1.** odmah nakon prvorazrednog **2.** osrednji, prilično loš; *treće (četvrto, peto, deseto) razredan* nikakav, sasvim loš, najgori mogući]
✧ *v.* razred

razréditi se *svrš.* ⟨*prez.* ràzrēdīm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ràzrēđen⟩ napustiti svoj crkveni red ili svećeničko zvanje; rasfratriti se, raspopiti se
✧ RAZ- + *v.* red

ràzrezati (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràzrežēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* ràzreži, *prid. rad.* ràzrezao, *prid. trp.* -ān⟩ **1.** rezanjem podijeliti na više dijelova ili komada; rasjeći **2.** odrediti veličinu poreza, davanja [~ *porez*] // **rázrez** *m* **1.** izrez, otvor na odjeći **2.** određivanje visine poreza; **razrezívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* razrèzujēm, *pril. sad.* razrèzujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razrezati
✧ RAZ- + *v.* rez, rezati

razrijéditi (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràzrijēdīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ràzrijēđen⟩ **1.** (što) učiniti rjeđim ili rijetkim, smanjiti koncentraciju, jačinu, učiniti slabijim, razvodniti (boju, kiselinu) **2.** (se) postati rjeđi ili rijedak, slabije koncentracije, postati slabiji // **ràzrijēđenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je razrijeđeno; **razrjeđìvāč** *m* ⟨G razrjeđiváča⟩ tvar koja služi tome da razrijedi, da umanji gustoću druge tvari [~ *za boju*]; **razrjeđívati** *nesvrš.* ⟨*prez.* razrjèđujēm, *pril. sad.* razrjèđujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razrijediti
✧ RAZ- + *v.* rijedak, rijediti

razrijéšiti (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràzrijēšīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzrijēšen⟩ **1.** dati odgovor na što; odgonetnuti, rasplesti, raščistiti, riješiti **2.** smijeniti, ukloniti s položaja [~ *dužnosti (koga)*] // **razrješénje** *sr* **1.** službeni akt, rješenje o prestanku dužnosti ili radnog odnosa (ob. višeg službenika) **2.** rješenje zapleta, rasplet događaja; konac do kojeg je doveo slijed stvari; **razrjèšilica** *ž glazb.* znak u notnom pismu kojim se prethodno povišeni ili sniženi ton vraća na temeljni ton; **razrjèšitelj** *m* onaj koji razrješuje (što), *usp.* razriješiti; **razrješitèljica** *ž*, *v.* razrješitelj; **razrjèšiv** (**razrjèšljiv**) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može razriješiti; **razrješívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razrjèšujēm, *pril. sad.* razrjèšujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razriješiti; **razrjèšivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je razrješivo; **rázrješnica** *ž* (+ *potenc.*) **1.** ocjena da je neki organ ispravno vodio poslove i suglasnost da nakon toga može predati dužnost [~ *upravi društva*] **2.** *glazb.* znak kojim se ukida prethodno povišenje ili sniženje tona; povratilica
✧ RAZ- + *v.* riješiti

ràzriti, *v.* razrovati

razrogáčiti *svrš.* 〈*prez.* razrògāčīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* razrògāčen〉, ob. u: [~ *oči* u čuđenju, divljenju, strahu širom otvoriti oči] // **razrògāčenōst** *ž* 〈G -osti, I -osti/-ošću〉 osobina onoga koji je razrogačen; **razrogačívati** (što) *nesvrš.* 〈*prez.* razrogàčujēm, *pril. sad.* razrogàčujūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* razrogačiti

ràzrok *prid.* 〈*odr.* -ī〉 *razg.* kojemu oči gledaju u smjerovima koji se razilaze, *opr.* škiljav // **ràzroko** *pril.* kao onaj koji je razrok, neusklađeno, neskladno, neusuglašeno; **ràzrokōst** *ž* 〈G -osti, I -osti/-ošću〉 osobina onoga koji je razrok

✧ RAZ- + *v.* oko[1]

razròšta|ti *svrš.* 〈*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* rȁzroštān〉 *reg.* rasklimati [~*na kola* (sa zapregom)]

✧ RAZ- + *v.* roštati

razròva|ti (**ràzriti**) *svrš.* 〈*prez.* ràzrujēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* rȁzrovān〉 **1.** (što) raskopati, razrahliti ili rasitniti rovanjem, *usp.* rovati **2.** (što) uništiti rovanjem tako da se uruši [~*ti kuću*; ~*ti temelje*] **3.** (što, se) *pren.* uništiti polaganim propadanjem [*prijateljstvo se* ~*lo*; *dobra zamisao se* ~*la*] // **ràzriti** *svrš.* 〈*prez.* rȁzrijēm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* razrìven〉, *v.* razrovati; **razrívati** *nesvrš.* 〈*prez.* ràzrīvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* razriti; **rȁzrovānōst** *ž* 〈G -osti, I -osti/-ošću〉 svojstvo onoga što je razrovano

✧ RAZ- + *v.* rov, rovati

rázrožan *prid.* 〈*odr.* -žnī〉 koji grubo odudara, koji udara u oči razlikom, koji nikako nije u skladu // **rázrožnōst** *ž* 〈G -osti, I -osti/-ošću〉 osobina, stanje onoga što je razrožno

✧ RAZ- + *v.* rog

ràzrušiti (što) *svrš.* 〈*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzrušen〉 rušeći uništiti; razoriti, razvaliti // **razrušávati** *nesvrš.* 〈*prez.* razrùšāvām, *prid. trp.* razrùšāvān〉, *v.* razrušiti; **razrùšiv** *prid.* 〈*odr.* -ī〉 koji se da razrušiti

✧ RAZ- + *v.* rušiti

razúditi (što) *svrš.* 〈*prez.* ràzūdīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzūđen〉 **1.** rasjeći na dijelove, na komade, sječenjem raskomadati **2.** *zast.* secirati, obaviti razudbu // **rázudba** *ž* 〈G *mn* -dāba/-ī〉 *med. zast.*, *v.* obdukcija, autopsija; **rázudbenī** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na razudbu; **ràzūđen** *prid.* 〈*odr.* -ī〉 **1.** *geogr.*, *v.* razveden **2.** *ekspr.* koji je razgranat; raščlanjen; **ràzūđenōst** *ž* 〈G -osti, I -osti/-ošću〉 svojstvo onoga što je razuđeno [~ *obale* razvedenost obale]; **razuđívati** (što) *nesvrš.* 〈*prez.* razùđujēm, *pril. sad.* razùđujūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* razuditi

✧ RAZ- + *v.* ud

razuláriti *svrš.* 〈*prez.* razùlārīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* razùlāren〉 **1.** osloboditi konja od ulara, skinuti konju ular **2.** (se) *pren.* raspustiti se, potpuno se razuzdati, ponašati se divlje i nekulturno // **razùlāreno** *pril.* na razularen način; **razùlārenōst** *ž* 〈G -osti, I -osti/-ošću〉 **1.** osobina onoga koji je razularen [~ *gomile*; ~ *neodgojenih ljudi*] **2.** *neob.* stanje onoga što je razulareno [~ *konja*], *usp.* razulariti (**1**); **razularívati** (koga, što, se) *nesvrš.* 〈*prez.* razulàrujēm, *pril. sad.* razulàrujūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* razulariti

✧ RAZ- + *v.* ular

ràzulja, *v.* raz[1]

rȁzūm *m* sposobnost poimanja, logičkog mišljenja, zaključivanja i rasuđivanja; um, pamet, razboritost // **rȁzūman** *prid.* 〈*odr.* -mnī〉 **1.** koji ima razuma; razborit [~ *čovjek*] **2.** koji je u skladu s razumom; razborit [~ *čin*]; **razumijévati** (koga, što, se; se u što) *nesvrš.* 〈*prez.* razùmijēvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* razumjeti; **razùmjeti** *dv.* 〈*prez.* razùmijēm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. rad.* razùmio〉 **1.** (koga, što) **a.** shvatiti, shvaćati smisao, značenje, sadržaj, bit čega; pojmiti, poimati, proniknuti, pronicati u smisao [~ *govornika*; ~ *izlaganje*; ~ *film*] **b.** moći pratiti s razumijevanjem, poimati čiji jezik, govor [~ *njemački*] **2.** shvatiti/shvaćati čije pobude, biti svjestan njihove opravdanosti **3.** (se u što) poznavati što, vladati nekim znanjem, biti vješt u čemu **4.** (se) **a.** shvaćati jedno drugo, uskladiti ili imati usklađene odnose s kim **b.** dobro se slagati u nazorima i sl.; **razùmljiv** *prid.* 〈*odr.* -ī〉 **1.** koji se može razumjeti, shvatiti; jasan **2.** opravdanost kojega je lako razumjeti; logičan; **razùmljivo** **1.** *pril.* na razumljiv način [*govoriti* ~] **2.** modalna riječ u zn. naravno, razumije se, prirodno, jasno, dakako, dabome; **razùmljivōst** *ž* 〈G -osti, I -osti/-ošću〉 svojstvo onoga što je razumljivo; **rȁzūmnica** *ž*, *v.* razumnik; **rȁzūmnīk** *m* 〈V -īče, N *mn* -īci〉 onaj koji je razuman; **rȁzūmno** *pril.* na razuman način, u skladu s razumom, po razumu; **rȁzūmnōst** *ž* 〈G -osti, I -osti/-ošću〉 osobina onoga koji je razuman; **rȁzūmskī** *prid.* koji se odnosi na razum; **rȁzūmski** *pril.* razumom, pomoću razuma

♦ *pr.* (nadimačka): **Ràzūm** (690, Samobor, Zagorje, Prigorje), **Ràzumić** (Ozalj, Pokuplje, Posavina), **Razúmović** (120, Požega, Slavonija)
✧ *prasl.* *orzumъ (*stsl.* razumъ, *polj.* rozum) ≃ RAZ- + *v.* um

razúra *ž reg.* **1.** ispravak napisana teksta **2.** obrijan krug kose na tjemenu; tonzura
✧ *lat.* rasura ≃ radere: grepsti, brijati

razùvjeriti (koga, što, se) *svrš.* ⟨*prez.* -īm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* razùvjeren⟩ **1.** dokazati kome pogrešnost onoga u što vjeruje **2.** (se) uvjeriti se u protivno, u pogrešnost onoga u što se vjerovalo (ob. u tvrdnjama) // **razuvjerávati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* razuvjèrāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razuvjeriti
✧ RAZ- + *v.* uvjeriti

razùzdati *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràzuzdān⟩ **1.** (što) osloboditi uzda **2.** (se) *pren.* raspustiti se, postati raskalašen, neobuzdan // **ràzuzdān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je pušten s uzda **2.** *pren.* koji se ne može obuzdati; neobuzdan; **ràzuzdāno** *pril.* na razuzdan način; raskalašeno, neobuzdano; **ràzuzdānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je razuzdan; **razuzdávati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razùzdāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razuzdati
✧ RAZ- + *v.* uzda

razùzlati *svrš. ⟨prez. -ām, pril. pr. -āvši, prid. trp. ràzuzlān⟩ razvezati uzao //* ***razuzlávati*** *nesvrš. ⟨prez. razùzlāvām, pril. sad. -ajūći, gl. im. -ānje⟩, v. razuzlati*
✧ RAZ- + v. uzao, uzlati

ràzvaditi *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzvađen⟩ **1.** (što) izvaditi ono što se negdje nalazi na okupu ili je spremljeno i podijeliti u manje hrpe ili pojedinačno staviti na svoje mjesto [~ *brašno* (iz vreće); ~ *suđe* (iz stroja za pranje)]; razmjestiti, rasporediti, raspodijeliti **2.** (koga) prekinuti kakav sukob, fizički ili verbalni obračun; razdvojiti, umiriti, *opr.* zavaditi // **razváđati** (koga, što se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràzvāđām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razvaditi
✧ RAZ- + *v.* vaditi

razvagániti (se) *svrš.* ⟨*prez.* razvàgānīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. rad.* razvagánio (se)⟩ *reg.* prepustiti se udobnosti; razbaškariti se, raskomotiti se // **razvaganjívati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razvagànjujēm (se), *pril. sad.* razvagànjujūći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razvaganiti

razváliti *svrš.* ⟨*prez.* ràzvālīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzvāljen⟩ **1.** (što) jakim udarcem raskomadati, uništiti što [~ *vrata*; ~ *bačvu*] **2.** (se) široko se opustiti u ležećem stavu raširenih ruku i nogu uzimljući mnogo mjesta [*stisni se malo, što si se tako razvalio*] **3.** *ž-arg.* jako udariti [~ *(kome) nos*; ~ *po nosu*] // **ràzvalina** *ž* (ob. *mn*) ostaci građevine, grada, crkve, mosta, zidina; ruina, ruševina; **ràzvāljenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje/svojstvo onoga što je razvaljeno; **razvaljívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razvàljujēm, *pril. sad.* razvàljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razvaliti
♦ *pr.* (nadimačko): **Ràzvalić** (Samobor)
◊ *top. mikrotop.* (ob. za ostatke nekoga zdanja): **Ràzvala**, **Ràzvale**, **Ràzvaline**, **Ràzvalje**
✧ RAZ- + *v.* valjati

razváljati (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràzvāljām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràzvāljān⟩ valjkom učiniti da što postane tanje [~ *tijesto*]
✧ RAZ- + *v.* valjati

razvèdriti *svrš.* ⟨*prez.* ràzvedrīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzvedren⟩ **1.** (što, se) rastjerati oblake, donijeti vedrinu, postati vedar, ostati bez oblaka (o nebu) **2.** (koga, se) *pren.* ispuniti vedrinom, dobrim raspoloženjem, ozariti radošću, osloboditi smrknutosti; razgaliti // **razvedrávati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razvèdrāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razvedriti
✧ RAZ- + *v.* vedar, vedriti

razvesèliti (se, koga) *svrš.* ⟨*prez.* razvèselīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* razvèseljen⟩ učiniti da tko postane veseo, učiniti kome veselje; postati veseo, obradovati se, *opr.* rastužiti, ražalostiti // **razveseljívati** (se, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* razvesèljujēm, *pril. sad.* razvesèljujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razveseliti
✧ RAZ- + *v.* veseo, veseliti

ràzvesti[1], *v.* razvoditi

ràzvesti[2], *v.* razvoziti

razvézati *svrš.* ⟨*prez.* ràzvēžēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* razvéži, *prid. trp.* ràzvēzān⟩ **1.** (što) učiniti da što ne bude više svezano, odriješiti, osloboditi onoga čime je netko bio svezan ili čime je bilo svezano [~ *čvor*; ~ *magare*] **2.** (∅) *pren.* početi naširoko govoriti, udariti u opširno pričanje [~ *priču*] // **razvezívati** (što, ∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* razvèzujēm, *pril. sad.* razvèzujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razvezati
✧ RAZ- + *v.* vezati

ràzvidjeti (što) *svrš.* ⟨*prez.* ràzvidīm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. rad.* ràzvidio/ràzvidjela *ž*⟩ steći uvid u što, uvidom se temeljito obavijestiti o čemu // **rázvid|an** *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ *neol. knjiš.* **1.** koji je posve jasan; očit, očigledan **2.** koji se može zapaziti; vidljiv; **rázvidnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je razvidno
✧ *slov.* razvideti

razvìgōr *m* ⟨G razvigóra⟩ *knjiš. ekspr.* lagani, osvježujući vjetar; razvigorac // **razvigórac** *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci, G razvìgōrācā⟩, *v.* razvigor; **razvìgōran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji ima svojstva razvigora
✧ RAZ- + *lat.* vigor: snaga

razvìjati (što) *svrš.* ⟨*prez.* razvìjām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* ràzvijao⟩ **1.** rastjerati, razagnati (oblak, maglu), razvijoriti na razne strane, rastjerati vjetrom **2.** učiniti da što iščezne; razoriti, uništiti, raspršiti (nadu, iluzije) // **razvijávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* razvìjāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razvìjati
✧ RAZ- + *v.* vijati

razvíjati, *v.* razviti

razvijòriti (**razvihòriti**) *ekspr.* (što) *svrš.* ⟨*prez.* razvìjorīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* razvìjoren⟩ razbacati, raspuhati, rastjerati na sve strane snagom vihora, *usp.* vijoriti
✧ RAZ- + *v.* vihor, vihoriti

razvìjuša *ž bot.* biljka (*Euclidium syriacum*) iz porodice krstašica (*Cruciferae*)
✧ *v.* razviti

razvíkati (koga, što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràzvīčēm (se), *pril. pr.* -āvši (se), *imp.* razvíči (se), *prid. trp.* ràzvīkān⟩ **1.** (koga, što) pretjerano razglasiti, iznijeti na glas, izvikati, reklamirati **2.** (se) početi jako vikati, dati se u viku // **ràzvīkanōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je razvikan; **razvikávati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razvìkāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razvikati; **razvikívati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razvìkujēm, *pril. sad.* razvìkujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razvikati
✧ RAZ- + *v.* vikati

ràzviti *svrš.* ⟨*prez.* ràzvijēm, *pril. pr.* -īvši, *imp.* ràzvīj, *prid. rad.* ràzvio, *prid. trp.* razvìjen/ràzvīt⟩ **1.** (što) odmotati zavijeno; odviti (omot, zavežljaj) **2.** raširiti, raskriliti, razapeti, rastegnuti (zastavu, krila) **3.** pretvoriti u potpun izričaj; proširiti (temu) **4.** učiniti jačim, sposobnijim, prijeći u višu fazu, na viši stupanj; napredovati (o državi, privredi, bolesti i sl.) **5.** primjenom kemikalija izazvati pojavu slike na fotografskoj emulziji **6.** (se) dobiti lišće umjesto pupoljaka; razlistati se **7.** narasti, ojačati, razjačati se u tijelu △ ~ ***figure*** *šah* učiniti da sve figure dođu do izražaja, da postanu aktivne; ~ ***snage*** *vojn.* rasporediti jedinice za borbu // **razvíće** *sr arh.* razvoj, razvitak; **razvìjāč** *m* ⟨G razvijáča⟩ **1.** otopina koja se primjenjuje u fotografiji za izazivanje vidljive slike na osvijetljenoj emulziji **2.** *konstr. rij.* valjak za tijesto; **razvíjati** *nesvrš.* ⟨*prez.* ràzvījām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razviti; **razvìjenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga što je razvijeno (privrede, tijela); **razvítak** *m* ⟨G -tka, N *mn* -íci, G ràzvītākā⟩ razvoj; **rázvoj** *m* **1. a.** poprimanje sve savršenijih, potpunijih i bolje prilagođenih oblika kod pojava i stvari koje se s vremenom usavršavaju; razvitak **b.** obratan slijed: prema lošijem i gorem **c.** prirodno usavršavanje živog organizma stjecanjem novih funkcija, novih organa (za razliku od rasta); evolucija **d.** povećavanje mentalnih sposobnosti osobe **2.** *ekon.* povećavanje ukupne društvene proizvodnje, porast nacionalnog dohotka; **rázvōjnī** *prid.* koji se odnosi na razvoj [~ *plan*]
✧ RAZ- + *v.* viti

razvjènčati *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràzvjenčān⟩ **1.** (koga) poništiti vjenčanje; rastaviti **2.** (se) raskinuti bračnu vezu; rastaviti se // **razvjenčávati** *nesvrš.* ⟨*prez.* razvjènčāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razvjenčati
✧ RAZ- + *v.* vijenac, vjenčati

razvláčiti, *v.* razvući

razvlástiti (koga) *svrš.* ⟨*prez.* ràzvlāstīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzvlāšten⟩ **1.** učiniti da tko izgubi vlast, oduzeti vlast kome **2.** oduzeti kome vlasništvo nad čim // **razvlašćívati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razvlàšćujēm, *pril. sad.* razvlàšćujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razvlastiti
✧ RAZ- + *v.* vladati, vlast

razvòditi (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràzvodīm (se), *pril. sad.* ràzvodēći (se), *gl. im.* ràzvođēnje⟩, *v.* razvesti[1] // **razvèden** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ razuđen, ob. u: △ ~***a obala*** *term.* obala koja nije ravnocrtna, obala s dosta otoka, prodora kopna u more i mora u kopno; **razvèdenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je razvedeno [~ *obale*]; **ràzvesti**[1] (koga, što, se) *svrš.*

⟨*prez.* razvèdēm, *pril. pr.* -ēvši, *imp.* razvèdi, *prid. rad.* ràzveo, *prid. trp.* razvèđen⟩ **1.** učiniti razgranatim, u više oblika i ravnina (o pročelju zgrade itd.) **2.** rastaviti (se) od supružnika, prekinuti bračnu vezu, raskinuti brak; **rázvod** *m* **1.** *term.* raskidanje bračne veze, razvrgavanje bračne zajednice zakonskim putem; rastava **2.** *zast.* razdvajanje, razgraničenje, granica, međa [*Istarski* ~]; **rázvodn|ī** *prid.* koji se odnosi, koji služi za razvođenje (vode, električne struje, topline i sl.) [*~i sustav*; *~a mreža*; *~a kapa*] △ ***~a ploča*** *tehn.* **1.** ploča s upravljačkim, signalnim, mjernim i zaštitnim uređajima u postrojenjima, industrijskim pogonima, elektranama itd. **2.** ploča s osiguračima, sklopkom i brojilom kod svakog potrošača električne struje; **rázvodnica** *ž* **1.** (+ *potenc.*), *v.* razvodnik **2.** *hidr.* općenito granična linija koja dijeli susjedne slivove; vododijelnica, razvođe △ ***hidrološka (hidrogeološka)*** ~ razvodnica koja ne ovisi samo o topografiji terena, već i o geološkim te hidrogeološkim uvjetima, njen položaj nije stalan jer je uvjetovan razinama podzemnih vodostaja; ***topografska*** ~ granična linija koja u geološki povoljnim uvjetima dijeli susjedne slivove po najvišim točkama terena, a određuje se na topografskoj karti na temelju položaja izohipsa; **ràzvodničkī** *prid.* koji se odnosi na razvodnike; **rázvodnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ **1.** onaj koji posjetitelje (u dvorani) razvodi na mjesta, onaj koji razvodi stražu i sl., *usp.* razvesti[1] (1) **2.** *vojn.* **a.** *pov.* najniži čin iznad običnog vojnika (npr. u domobranstvu 1941–45. i u J(N)A u SFRJ) **b.** čin iznad pozornika za vojnike i gardiste Republike Hrvatske **3.** (+ *potenc.*) uređaj za razvođenje, usmjeravanje toka pare, električne energije itd.; **rázvōđe** *sr hidr.* područje ili zamišljena crta koja razdvaja dva susjedna porječja ili dva sliva; razvodnica

♦ *top.* (naselje): **Rázvōđe** (Drniš, 507 stan.)

✧ RAZ- + *v.* voditi

razvòdniti (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràzvodnīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzvodnjen⟩ **1.** razrijediti ili razblažiti vodom do željenih svojstava [~ *vino*] **2.** (se) postati voden, pretvoriti se u vodu, postati suviše razrijeđen **3.** *pren.* lišiti bitnih odlika, učiniti bezizražajnim, postati bezbojan (o mislima, idejama, prijedlozima, pothvatima itd.) **//** **razvodnjávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* razvòdnjāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razvodniti; **ràzvodnjenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje ili svojstvo onoga što je razvodnjeno

✧ RAZ- + *v.* voda

rázvōđe, *v.* razvoditi

razvojáčiti (koga, što, se) *svrš.* ⟨*prez.* razvòjāčīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* razvòjāčen, *gl. im.* razvojačénje⟩ *pov. knjiš.* otpustiti iz vojske; demobilizirati **//** **razvojačénje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* razvojačiti **2.** čin otpusta iz vojske, čin oslobađanja od daljnjeg služenja vojske ili vojne službe; čin ili akt demobiliziranja; **razvojačívati** (koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* razvojàčujēm, *pril. sad.* razvojàčujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razvojačiti

✧ RAZ- + *v.* vojnik, vojačiti

razvòziti (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràzvozīm, *pril. sad.* ràzvozēći, *prid. trp.* ràzvožen, *gl. im.* ràzvožēnje⟩, *v.* razvesti[2] **//** **razvážati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràzvāžām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razvoziti, razvesti[2]; **ràzvesti[2]** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* razvèzēm, *pril. pr.* -ēvši, *imp.* razvèzi, *prid. rad.* ràzvezao⟩ odvesti više osoba na više predviđenih mjesta, odvesti na razna mjesta; **rázvoz** *m* razvoženje na različite strane; **razvòzāč** *m* ⟨G razvozáča⟩ onaj koji razvozi

✧ RAZ- + *v.* voziti

razvrátiti *svrš.* ⟨*prez.* ràzvrātīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràzvrāćen⟩ **1.** okrenuti naopako; prevrnuti, preokrenuti **2.** *v.* iskvariti, izopačiti **//** **ràzvraćati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razvratiti; **rázvrāt** *m* spolna raspuštenost; razbludnost; **rázvratan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji se odaje razvratu; **rázvratnica** *ž*, *v.* razvratnik; **rázvratničin** *prid.* koji pripada razvratnici; **rázvratničkī** *prid.* koji se odnosi na razvratnike; **rázvratnički** *pril.* kao razvratnik, na način razvratnika; **rázvratnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ onaj koji se odao razvratu; **ràzvrātno** *pril.* na razvratan način; bludno [~ *živjeti*]; **rázvratnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je razvratan

✧ RAZ- + *v.* vratiti

ràzvrgnuti (**ràzvrći**) (što) *svrš.* ⟨*prez.* -nēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* ràzvrgni, *prid. rad.* ràzvrgnuo/ràzvrgao/ràzvrgla *ž*, *prid. trp.* ràzvrgnūt⟩ **1.** *arh.* upotrebom snage odijeliti na dva dijela; rastrgnuti, raskinuti **2.** prekinuti **a.** kakvu vezu, prijateljstvo **b.** kakav odnos (ugovor i sl.) **//** **razvrgávati** (što) *nesvrš.*

⟨*prez.* razvȑgāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razvrgnuti; **razvrgnúće** *sr* čin kojim se što razvrgne; prekid, raskid
✧ RAZ- + *v.* vrgnuti
razvrijéžiti (se) *svrš.* ⟨*prez.* ràzvrijēžīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* ràzvrijēžen⟩ pustiti vriježe, prostrijeti se u obliku vriježa; razgranati se // **razvrežívati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razvrèžujēm (se), *pril. sad.* razvrèžujūći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razvriježiti
✧ RAZ- + *v.* vriježa
razvȑstati (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* rȁzvrstān⟩ **1.** odvojiti prema svojstvima, rasporediti po vrstama, grupirati **2.** poredati u vrstu, u red // **razvȑstač** *m* ⟨G razvrstáča⟩ onaj koji razvrstava, određuje kakav poredak; razvrstavač; **razvrstàvāč** *m* ⟨G razvrstaváča⟩, *v.* razvrstač; **razvrstavàčica** *ž*, *v.* razvrstač; **razvrstávati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* razvȑstāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* razvrstati
✧ RAZ- + *v.* vrsta
ràzvūći (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* razvúčem (se), *pril. pr.* ràzvukāvši (se), *imp.* razvúci (se), *aor.* razvúkoh (se), (*2.* i *3. l. jd*) rȁzvūče (se), *prid. rad.* ràzvūkao (se), *prid. trp.* razvùčen⟩ **1.** istezanjem povećati dužinu čega, učiniti dužim; rastegnuti [~ *oprugu, gumu*] **2.** povlačeći izvaditi dio do željene veličine [~ *stol za razvlačenje*] **3.** *pren.* izlažući, pričajući produžiti trajanje čemu; protegnuti, odužiti [~ *predavanje*; ~ *pregovore*] **4.** *pren.* razgrabiti, odvući, upropastiti [~ *imanje*; ~ *nasljedstvo*] **5. a.** (se) istežući se postati duži, širi; raširiti se, rastegnuti se **b.** učiniti da što izgubi oblik, gustoću; istegnuti [~ *dijelove odjeće*; ~ *hlače na koljenima*] // **razvláčiti** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ràzvlāčīm, *pril. sad.* -čēći, *gl. im.* -čēnje⟩, *v.* razvući; **razvlàčiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može razvući; **razvùčen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je rastegnut, produžen **2.** *pren.* koji je pretjerano opširan, koji lišen živosti i dinamike (o tekstu, izlaganju); **razvùčeno** *pril.* na razvučen način, tako da bude pretjerano opširno [*pisati* ~; *govoriti* ~]; **razvùčenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je razvučeno [~ *radnje filma*; ~ *predstave*]
✧ RAZ- + *v.* vući
râž *ž* ⟨G rȁži, I rȁži/rȁžju⟩ *bot.* jednogodišnja biljka (*Secale cereale*) iz porodice trava (*Gramineae*), uzgaja se najviše na područjima s umjerenom klimom radi zrna za krušno brašno; hrž // **ràženī** *prid.* koji je od raži [~ *kruh*]; **ràžov** *prid.* koji pripada raži [~*a slama*; ~*o klasje*] △ ~**a gljivica** *bot.* žitni gljivični parazit (*Claviceps purpurea*) ob. na raži; ražena glavnica (glavica), snijet, ergot
◈ *pr.* (nadimačka): **Hòržić** (160, Novi Marof, Sisak), **Hòržinek** (Kostajnica, Prigorje), **Hȑžān** (Zagreb), **Hȑžek** (Sesvete), **Hržènjāk** (**Hrženjâk**) (990, Zagorje), **Hȑžica** (130, Pregrada), **Hȑžić** (530, Samobor, Brač, Primorje, Međimurje, Krk), **Hȑžina** (180, Zagreb, Zagorje, Moslavina), **Rážnjević** (160, Benkovac, *S* Dalmacija, *v.* i ražanj[1]), **Ràžov** (430, Zadar, Dalmacija) ◇ *mikrotop.* (ob. za oranice na kojima se sadi): **Ràžen**, **Ràžīšte**, **Ȓžīšće** ◇ *top.* (naselje): **Hržènīk** (**Hrženîk**) (Jastrebarsko, 154 stan.)
✧ *prasl.* *rъžь (*rus.* rož', *polj.* reż), *lit.* rugys ≃ *stnord.* rugr
rȁža *ž* ⟨G *mn* râžā⟩ *zool.* riba (*Raja sp.*) iz porodice raža (*Rajiidae*), spljoštena tijela, tanka obla repa i hrapave kože, živi na morskom dnu (r. kamenica *Raja clavata*); hrž
✧ *mlet.* rasa, *tal.* razza ili *dalmat.* ← *lat.* raia
ràžaliti se (nad kim) *svrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. trp.* ràžaljen⟩ *ekspr.* ražalostiti se, osjetiti sućut // **ražalòstiti** (koga, se) *svrš.* ⟨*prez.* ražàlostīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ražàlošćen⟩ učiniti žalosnim, ožalostiti; postati žalostan, rastužiti (se); **ražalošćívati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ražalòšćujēm, *pril. sad.* ražalòšćujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ražalostiti
✧ RAZ- + *v.* žal[1], žaliti
ràžalovati (koga) *dv.* ⟨*prez.* -lujēm, *pril. sad.* -lujūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *zast.* (+ *srp.*) oduzeti vojnički ili drugi čin u hijerarhiji; degradirati
✧ *rus.* razžalovát'
Ražánac *m* ⟨G Ražánca⟩ naselje (u blizini Zadra), 1039 stan. // **ražánačkī** *prid.* koji se odnosi na Ražanac; **Ražančánac** *m* (**Ražánčānka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Ražančánci⟩ stanovnik Ražanca
◈ *v.* ražanj[1]
rážanj[1] *m* ⟨G rážnja, N *mn* rážnjevi/rážnji, G rážnjēvā⟩ **1.** zašiljeni štap na koji se natiče i na kojem se okreće meso ili životinja kraj vatre kad se peče **2.** *geogr.* šiljasti rt // **rȁžnjić** *m* **1.** *dem.* od ražanj **2.** (ob. *mn*) *kulin.* jelo od manjih komada mesa nanizanih na štapić i pečenih na žaru

♦ *top. mikrotop.* (za rtove, osobito na otocima): **Rážanj** (Dugi otok, Žirje), **Ràžnjić** (Korčula)
✧ *prasl.* *oržьnjь (*stsl.* ražьnъ, *rus.* rožón, *češ.* rožeń)
rážanj[2] *m* ⟨G rážnja, N *mn* rážnjevi⟩ *zool.* **1.** ptica močvarica (*Plegadis falcinellus*) iz porodice ibisa, ima nadolje zavinut kljun; blistavi r. **2.** (*mn*) porodica ptica močvarica (*Plegadidae*) iz reda rodarica
✧ *v.* ražanj[1]
ražáriti (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràžārīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràžāren⟩ **1.** potaknuti, raspaliti, razgorjeti [~ *vatru*; ~ *žar*] **2.** užariti, razbijeliti, usijati [~ *željezo*] // **ràžārenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je ražareno; **ražarívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ražàrujēm, *pril. sad.* ražàrujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ražariti
✧ RAZ- + *v.* žar
ražéstiti (koga, se) *svrš.* ⟨*prez.* ràžēstīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* ràžēšćen⟩ jako (se) rasrditi, razljutiti, razbjesniti, razbješnjeti se // **ražešćívati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ražèšćujēm, *pril. sad.* ražèšćujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* ražestiti
✧ RAZ- + *v.* žest[1], žestiti se
Rb *kem.* simbol za element rubidij
ȑbina *ž* krhotina, krnjatak, okršak
ȑci *m lingv.* ime slova r u glagoljičkoj i ćiriličkoj azbuci, *usp.* r (2)
✧ *stsl.* rьci: reci
rd *fiz.* znak za staru jedinicu **1.** apsorbirane doze, rad **2.** aktivnosti radioaktivnog izvora, rutherford
ȑđa (**hȑđa**) *ž* ⟨D L (h)ȑđi, A (h)ȑđu, V (h)ȑđo⟩ **1.** (hrđa) ono što nastaje korozijom željeza, prevlaka na željezu koja nastaje djelovanjem kisika, vodene pare i soli **2. a.** *biol.* nametnička biljna gljivica iz roda *Uredineae* **b.** biljna bolest koju izaziva ta gljivica **3.** *pren.* muka, nevolja, bijeda, zlo **4.** (+ *m*) (*izg.* samo ȑđa) *pejor.* nevaljalac, nitkov, bijednik, pokvarenjak // **ȑđati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ prekrivati se rđom; hrđati; **ȑđav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je zahvaćen rđom, zarđao; hrđav, *usp.* rđa (**1**) **2.** *pren. pejor.* koji je nevaljao, pokvaren, zao [~ *čovjek*; ~*o društvo*]; **ȑđavōst** (**hȑđavōst**) *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je rđavo; **ȑđāvština** *ž* postupak rđavog čovjeka, zloća, naneseno zlo kao čin rđe, onoga koji je rđa od čovjeka

♦ *pr.* (nadimačka, ob. prema crvenkastoj boji kose, *v.* i hrđa), **Ȅrjavac** (140, Delnice), **Ȅrjavec** (180, *Z* Slavonija)
✧ *prasl.* *rъdja (*stsl.* rъžda, *rus.* ržа, *polj.* rdza) ≃ *v.* ruda[1]
rê *m glazb.* drugi ton solmizacijske ljestvice
Re *kem.* simbol za element renij
RE- kao prvi dio riječi znači ponovno, iznova, natrag [*reinkarnacija*; *reformacija*]
✧ *lat.* re-
Rȅa *ž mit.* **1.** kći Uranova i Gejina, žena Kronova, majka Zeusova, Posejdonova, Hadova i dr. bogova **2. Silvija** mati Romula i Rema, *v.*
Read (*izg.* Rīd), **Herbert** (1893–1968), engleski književnik i povjesničar umjetnosti, analitičar moderne umjetnosti i njen veliki zagovornik i interpretator (*Umjetnost i društvo*, *Suvremena umjetnost*)
readaptácija *ž* ponovna adaptacija, ponovno prilagođivanje čemu // **readaptírati** *dv.* ⟨*prez.* readàptīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ provesti ili provoditi readaptaciju
✧ RE- + *v.* adaptacija
reader (*izg.* ríder) *m tehn.* uređaj za čitanje (npr. optičkih diskova, mikrofilmova i sl.); čitač
✧ *engl.*
readmìsija *ž dipl.* obveza države da prihvati stranog državljanina koji je preko njezina teritorija otputovao u treću zemlju, za koju nije imao vizu ili dozvolu boravka
✧ RE- + *v.* admisija
ready (*izg.* rèdi) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ koji je spreman na što; gotov, pripravan △ **~-made** (*izg.* ~-mêid) **1.** ono što je već gotovo, što se ne priprema posebno za kupca ili korisnika **2.** gotov funkcionalan proizvod koji se izlaže kao umjetničko djelo **3.** naziv za besmislene objekte nastale kao kombinacija predmeta svakodnevne upotrebe kojima se proizvoljno dodaju ili ukidaju neki dijelovi
✧ *engl.*
Reagan (*izg.* Réigan/ob. Règan), **Ronald Wilson** (1911), američki političar i državnik, republikanac, predsjednik SAD-a 1981–1989. // **reganìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *publ.* politička i gospodarska doktrina vezana uz ime predsjednika SAD-a R. Reagana
reagírati (na što) *dv.* ⟨*prez.* reàgīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** pokazati reakciju, odgovoriti/odgovarati, odazvati

se na poticaj primljen izvana **2.** pružiti/pružati otpor, suprotstaviti/suprotstavljati se, djelovati u suprotnom smjeru // **rèagens** *m kem.* tvar koja služi za izazivanje kemijske reakcije s drugim tvarima; reaktiv; **reàkcija** *ž* **1.** uzvratno djelovanje, protudjelovanje, protuučinak, proces ili djelovanje koje se javlja zbog prethodnog procesa ili djelovanja **2.** *kem. fiz.* djelovanje jednih tvari na druge ili djelovanje topline, električne struje, svjetlosti i sl. na pojedine tvari pri čemu nastaju promjene **3.** *fiziol.* **a.** *psih.* djelovanje, aktivnost organizma ili organa izazvana vanjskim ili unutarnjim utjecajem ili podražajem **b.** odgovor organizma na utjecaj lijeka ili liječenja u suzbijanju bolesti **4.** *pov.* **a.** nazadnjaštvo, suprotstavljanje novinama i društvenom napretku, zalaganje za održavanje preživjelih ili naslijeđenih institucija **b.** *ideol.* u komunističkim režimima etiketa kojom su obilježavani svi protivnici vlasti △ ***lančana*** ~ niz reakcija koje po nekoj zakonitosti izazivaju jedna drugu, domino-efekt; **reakciònār** *m* ⟨G reakcionára⟩ *pov. ideol.* **1.** onaj koji zastupa i brani političku i društvenu reakciju, protivnik napretka razvoja građanskih sloboda; natražnjak, nazadnjak **2.** u komunističkim režimima propagandistički pejorativni naziv za svakog protivnika vlasti; **reakciònārka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* reakcionar; **rȅakcionārno** *pril.* na reakcionaran način, natražnjački, nazadnjački; **reakciònārskī** *prid.* koji se odnosi na reakcionare; **reakciònārski** *pril.* kao reakcionar, na način reakcionara; **reàkcījskī** *prid.* koji se odnosi na reakciju

✧ *njem.* reagieren ≃ RE- + *lat.* agere: raditi, činiti

reagrarizírati *dv.* ⟨*prez.* reagrarìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ provesti ili provoditi reagrarizaciju // **reagrarizácija** *ž sociol.* proces vraćanja poljodjelstvu s ciljem njegova unapređenja i razvitka ili zbog nemogućnosti zapošljavanja u industriji i uslugama

✧ RE- + *v.* agrar

reaktàncija *ž fiz.* onaj dio ukupnoga otpora (impedancije) strujnoga kruga izmjenične struje koji potječe od njegova kapaciteta i induktiviteta; ukupnom otporu strujnog kruga (impedanciji) pored kapaciteta i induktiviteta doprinosi također i čisti omski otpor (kod istosmjerne struje reaktancija je nula i preostaje samo omski otpor)

✧ *engl.* reactance

rȅaktibīlan *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se može povratiti, koji može ponovno doći u isto stanje; povratljiv

✧ RE- + *lat.* agere: djelovati *njem.* Reaktionsfähig

rȅaktīv *m*, *v.* reagens

reaktivírati *dv.* ⟨*prez.* reaktìvīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (se) vratiti/vraćati se u prijašnje stanje; obnoviti/obnavljati se **2.** (koga) ponovno vratiti/vraćati u službu (umirovljenoga, suspendiranoga ili otpuštenoga namještenika) // **reaktivácija** *ž pov. admin.* vraćanje u službu, ponovno uspostavljanje djelatnosti, reaktivizacija; **rȅaktīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji djeluje u suprotnom smjeru △ ***avion na ~ni pogon (~ni zrakoplov)*** mlazni ili raketni zrakoplov koji se kreće djelovanjem reaktivnoga (mlaznoga ili raketnoga) motora; ***~na psihoza*** *psih.* stanja koja nastaju kao reakcija na provokaciju vanjskim činiocima; ***~na sila*** *fiz.* sila koja nastaje pri izlasku plinova iz mlaznica (reaktivnog motora); ***~ni motor*** *tehn.* sustav motora s unutarnjim izgaranjem; **rȅaktīvno** *pril.* funkcionirajući tako da djeluje u suprotnom pravcu ili na takvom principu; **reaktívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** svojstvo onoga što je reaktivno **2.** *kem.* sklonost stupanja u kemijsku reakciju; **rèaktor** *m tehn.* **1.** postrojenje ili uređaj u kojem se odvija neka reakcija **2.** zavojnica velike samoinduktivnosti kojom se, zbog induktivnog otpora, ostvaruje pomak u fazi između struje i napona △ ***nuklearni (atomski)*** ~ uređaj za razbijanje teške atomske jezgre nuklearnih goriva i za dobivanje energije koja se pri tome razvija, ili za dobivanje radioaktivnih izotopa ili neutrona; **rèaktorskī** *prid.* koji se odnosi na reaktore; **rèaktorski** *pril.* (koji djeluje, radi) kao reaktor, na način reaktora

✧ *njem.* reaktivieren ≃ RE- + *v.* aktiv, aktivirati

reaktològija *ž psih.* pristup u psihologiji koji drži da je njena temeljna zadaća proučavanje reakcije (u ponašanju, unutarnjim doživljajima i fiziološkim promjenama) // **reaktòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji se bavi reaktologijom; **reaktològījskī** *prid.* koji se odnosi na reaktologiju kao znanstvenu disciplinu; **reaktòloškī** *prid.* koji se odnosi na reaktologiju i reaktologe

✧ *v.* reagirati, reakcija + -LOGIJA

REAL- kao prvi dio imenice, pridjeva i izvedenog priloga znači nešto u vezi s realnošću, realitetom i shvaćanjem ograničenja koja proizlaze iz realiteta [*realpolitika*]
✧ *njem.* real: stvaran ← *srlat.* realis ≃ res: stvar

rèāl[1] *m* ⟨G reála⟩ **1.** *pov.* stari španjolski srebrni i bakreni novac, uveden i u nekim drugim zemljama (Portugal, Meksiko, Brazil) **2.** mjera za plemenite metale u Indoneziji (težine 27-,374 grama)
✧ *šp.*

rȅāl|an *prid.* ⟨*odr.* -lni⟩ **1. a.** koji postoji u stvarnosti; stvaran, istinit, zbiljski [*~no stanje*] **b.** koji je uzet iz života, utemeljen na iskustvu; pravi, istinski [*~an problem*] **c.** *fil.* koji objektivno i zbiljski postoji, neovisno o ljudskom mišljenju i spoznaji, *opr.* idealan (**1b**) **2.** koji se može ostvariti, primijeniti, izvršiti; ostvariv, primjenjiv, izvršiv [*~ni cilj*] **3.** koji je povezan sa stvarnim potrebama i mogućnostima; praktičan [*~an čovjek*] △ ***~na cijena*** *trg.* cijena koja se postiže na tržištu i odgovara cijenama drugih istovrsnih proizvoda ili izvršenih usluga; ***~na definicija*** definicija koja objašnjava prirodu stvari, a ne njezino etimološko značenje; ***~na gimnazija*** srednja škola u kojoj se više uče prirodne znanosti i živi jezici; realka, *usp.* klasična gimnazija, *v.* klasičan △; ***~na kamatna stopa*** *ekon.* realni kamatnjak, prilagođen očekivanoj promjeni razine cijena, odnosno očekivanoj inflaciji; ***~na nadnica*** količina proizvoda što ih radnik može kupiti za novac dobiven kao zaradu; ***~na unija*** zajednica dviju ili više država koja se zasniva na međunarodnom ugovoru sklopljenom u cilju trajnog zajedničkog vođenja vanjske politike, pri čemu svaka članica zadržava svoju neovisnost; ***~na vrijednost*** *ekon.* stvarna vrijednost nekog novca, papira i sl., *opr.* nominalna vrijednost, *v.* nominalan △; ***~na znanost*** *term.* znanost čiji je predmet bavljenja u neposrednoj vezi sa životom (prirodne znanosti, tehnika i sl.); ***~ni broj*** *mat.* osnovni matematički pojam, obuhvaća sve racionalne brojeve i sve granične vrijednosti konvergentnih nizova racionalnih brojeva, dakle i iracionalne brojeve poput π, e; stvarni broj, *opr.* imaginarni broj, *v.* imaginaran △; ***~ni stjecaj*** *pravn.* slučaj kada počinitelj kaznenoga djela odgovara za više krivičnih djela počinjenih odvojeno, ali mu se za sva djela sudi istodobno // **rèāl**[2] *m* ⟨G reála⟩ *fil.* temeljni čimbenik stvarnosti, nepromjenjivo i supstancijalno načelo bića; **reálac** *m* ⟨G -lca, N *mn* -lci, G rèālācā⟩ *zast.* učenik realke, realne gimnazije; **reálčev** *prid.* koji pripada realcu; **rèālije** *ž mn* ukupnost činjenica, pojedinosti i pojavnosti onoga što je stvarno, što uistinu postoji; realnost, stvarnost, zbilja; **reàlist** (**realìst**) *m* **1.** sljedbenik realizma u umjetnosti i književnosti **2.** onaj koji životnu stvarnost prihvaća onakvom kakva jest, bez uljepšavanja i idealiziranja; praktičar, pragmatičar, trezvenjak, *opr.* idealist, fantast, zanesenjak **3.** *fil.* sljedbenik realizma u skolastičkoj filozofiji; **reàlistica** *ž*, *v.* realist; **realìstičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji se odnosi na realnost; **realìstičkī** *prid.* koji je uzet iz stvarnog života [*~ prikaz života*]; stvaran, realan, realističan, *opr.* nestvaran, irealan, nerealan; **realìstički** *pril.* na realističan način, kao realist, na način realista; stvarno, realno, realistično; **realìstično** *pril.*, *v.* realìstički; **realìstičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je realistično; **reàlistkinja** *ž*, *v.* realist; **reàliter** *pril. knjiš. zast.* stvarno, istinski, zbiljski, doista, zaista, uistinu [*~o temi se može govoriti na razne načine*]; **realìtēt** *m* ⟨G realitéta⟩ **1.** ono što je realno, činjenica realnosti **2.** imovina koja se ne može prenositi; nekretnina, nepokretna imovina; **realizácija** *ž* **1.** čin kojim što postaje realno; realiziranje, izvršenje, ostvarenje, ostvaraj **2.** pretvaranje vrijednosnog papira ili druge imovine u gotov novac [*~ zajma*]; unovčenje **3.** *sport* uspješnost nekog sportaša ili momčadi u postizanju cilja igre (davanju zgoditaka, koševa, skupljanju bodova i sl.) [*~ je dobra*]; **realìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1. a.** objašnjavanje i promatranje svijeta usmjereno na stvarne, doista postojeće pojave i probleme **b.** smisao za adekvatno odražavanje stvarnosti **c.** *pov. umj.* pravac i stil u umjetnosti i književnosti u 19. st. koji teži za opisom svijeta kakav jest **2.** *fil.* **a.** pravac u skolastičkoj filozofiji, suprotstavljen nominalizmu; idealističko učenje po kojem univerzalije, objektivni opći pojmovi, postoje prije pojedinačnih stvari kao vječne ideje u Bogu i kao uređene u našem duhu **b.** u novijoj filozofiji, opće stajalište, suprotstavljeno idealizmu, po kojem postoji vanjski svijet neovisno o spoznajnom subjektu △ ***kritički ~*** *fil.* učenje po kojem

se smatra da se na osnovi kritički obrađenog iskustva i mišljenja može doći do potpunije spoznaje objektivno postojeće stvarnosti; **socijalistički** ~ *pov.* ideologizirani i dirigirani smjer u umjetnosti i književnosti, koji osnovne doktrine o izgradnji socijalizma projicira u zadanom obliku u književno i umjetničko stvaralaštvo; socrealizam; **znanstveni** ~ učenje koje smatra da predmeti u svijetu ne zadržavaju sve svoje osobine jer neke od njih ovise o njihovu odnosu prema subjektu koji ih opaža; **realìzātor** (**realizâtor**) *m* **1.** onaj koji što realizira, ostvaruje; izvršitelj, provoditelj, oživotvoritelj [~ *TV dnevnika*] **2.** *sport* igrač koji je zadužen da daje golove, koševe i sl.; **realìzātorica** *ž*, *v.* realizator; **realizírati** (što, se) *dv.* ⟨*prez.* realìzīrām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* realìzīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** provesti u djelo, učiniti da nešto postane činjenica, da se ostvari **2.** *sport* dati zgoditak, koš i sl. [~ *priliku*]; **rèālka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ *pov.* **1.** *razg.* realna gimnazija, škola koja je u programu naobrazbe imala težište na prirodnim predmetima (matematika, fizika, prirodopis, zemljopis) i živim jezicima, za razliku od klasične gimnazije **2.** *v.* realac; **rȅālno** *pril.* na realan način, stvarno, konkretno; **reálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** ono što je realno; stvarno, činjenično stanje **2.** ukupnost svih postojećih stvari; stvarnost, zbilja **3.** *razg.* konkretan, praktičan život [*treba uzeti u obzir* ~]

✧ *srlat.* realis: stvarni ≃ *lat.* res: zbilja, istina

real estate (*izg.* rìel istèit) *m* nepokretna imovina; nekretnina

✧ *engl.*

reàlgār *m* ⟨G realgára⟩ *min.* crveni arsenov sulfid AsS, upotrebljava se za spravljanje arsenskih preparata

✧ *njem.* Realgar *fr.* réalgar ← *arap.* rahj alghār: prah iz rudnika ili spilje

realimentácija *ž med.* postupak bržeg davanja hranjivih tvari dojenčadi nakon proljeva, kako bi se izbjegla malnutricija

✧ RE- + *v.* alimentacija

realpolìtika *ž* ⟨D L -ici⟩ *pol.* politika koja se zasniva na realnoj procjeni i prilagođavanju mogućnostima, politika koja ne podliježe idealima ni dalekim vizijama, već je strogo pragmatična, u nekim prilikama i oportunistička // **realpolìtičkī** *prid.* koji se odnosi na realpolitiku; **realpolìtički** *pril.* na način realpolitike

✧ *njem.* Realpolitik

reamaterizácija *ž sport* stanje i postupak kojim profesionalni sportaš u nekom sportu ponovno stječe status amatera; reamateriziranje

✧ RE- + *v.* amater

reambulácija (∅, čega) *ž term.* **1.** utvrđivanje granice između dviju prostornih jedinica **2.** izmjene i dopune zemljovida na terenu dopunskom izmjenom; reambuliranje // **reambulírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* reambùlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ provoditi ili provesti reambulaciju

✧ *nlat.* reambulatio (metarum)

reanimácij|a (∅, koga) *ž med.* niz postupaka kojima se pokušava ponovno uspostaviti iz bilo kojeg razloga prekinut rad srca i pluća; oživljavanje, reanimiranje [*primijeniti* ~*u*] // **reanimírati** (koga) *dv.* ⟨*prez.* reanìmīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ provesti ili provoditi reanimaciju

✧ RE- + *v.* animirati, animacija

reanimatològija *ž med.* disciplina koja se bavi izučavanjem postupaka oživljavanja obamrlih organizama

✧ *v.* reanimacija + -LOGIJA

reasumírati *dv.* ⟨*prez.* reasùmīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ izložiti/izlagati u najkraćim crtama; rezimirati, sažeti/sažimati

✧ RE- + *lat.* assumere: zbrojiti

rèbab *m*, *v.* rabab

rȅbalans *m* ⟨G *mn* -ānsā⟩ *ekon.* naknadna promjena i/ili uravnoteživanje financijskog plana ili budžeta zbog prihoda ili troškova većih ili manjih od prvobitno planiranih [~ *budžeta*] // **rebalansírati** *dv.* ⟨*prez.* rebalànsīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ provesti ili provoditi rebalans

✧ RE- + *v.* balans

rebàmbiti (**ribàmbjati**) (∅) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* rebàmbio⟩ *reg.* podjetinjiti, poseniliti, rebambiškati (o starijim osobama koje izgube intelektualne sposobnosti) // **rebambìškati** *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* rebambiškao⟩, *v.* rebambiti

✧ *tal.* ribambire

rebàtina *ž* ⟨G -ī⟩ *reg.* zakovica // **rebàtīnke** *ž pl. tantum reg.* hlače načinjene od teksas-platna; traperice, farmerke, blu džins

✧ *tal.* rebbio

rèbek *m* ⟨N *mn* -eci⟩ *glazb. pov.* gudački instrument, mala violina s 2 do 3 žice, koja se razvila iz rebaba i u 9. i 10. st. proširila Europom; preteča violine
✧ *fr.* rebec ← *arap.* rabāb

Rèbeka *ž* **1.** *v.* ◈ **2.** *bibl.* žena patrijarha Izaka, majka Ezavljeva i Jakovljeva
◈ ž. os. ime *bibl.* podrijetla ◊ *pr.*: **Rèbekić** (*I* Slavonija)
✧ *grč.* Rhebéka ← *hebr.*

rebèkīn *m* ⟨G rebekína⟩ *reg. fam.* onaj koji ima prćast nos
✧ *tal.* rebecchino *dijal.*

rebèlija *ž rij.* oružana pobuna puka; ustanak, buna // **rèbel** *m rij.* pobunjenik, ustanik, buntovnik; **rèbelskī** *prid.* koji se odnosi na rebele; **rebelìjant** (**rebeljànt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ *ekspr.* rebel
✧ *lat.* rebellio ≃ RE- + bellum: rat

rebîul-áhir *m reg.* četvrti mjesec muslimanske godine (po Mjesečevu kalendaru)
✧ *tur.* rebyülâhir ← *arap.* räb-l-ahir: posljednje proljeće

rebîul-ével *m reg.* treći mjesec muslimanske godine (po Mjesečevu kalendaru)
✧ *tur.* rebyülevel ← *arap.* räbu-l-awwäl: prvo proljeće

rebop (*izg.* ob. rìbap) *m glazb.* prvobitni naziv za stil u jazzu, kasnije poznatiji pod imenom be-pop
✧ *engl.*

rebound (*izg.* ribàund) *m* **1.** *med.* jedan od specifičnih znakova oštećenja funkcije hemisfere malog mozga (kretnja se ne zaustavlja, jer nema kontrole); odskok **2.** *sport* uspješno hvatanje lopte pod protivničkim ili svojim košem (u košarci); skok
✧ *engl.*

rèbrača *ž bot.* biljka (*Blechnum spicant*) iz porodice osladnjača (*Polypodiaceae*); rebrenjača // **rebrènjača** *ž*, *v.* rebrača

rebráši *m mn* ⟨N rèbrāš, G rebráša⟩ *zool.* koljeno grabežljivih morskih planktonskih beskolutićavaca (*Ctenophora*), slični su meduzama, u Jadranu živi obični rebraš (*Hormiphora plumosa*)
✧ *v.* rebro

rebràtica *ž bot.* biljka (*Hottonia palustris*) iz porodice jaglaca (*Primulaceae*)
✧ *v.* rebro

rèbr|o *sr* ⟨N *mn* -a, G rebárā⟩ **1.** *anat.* jedna od dvanaest pari vitkih kostiju, vezanih za kralježnicu, koje čine prsni koš **2.** planinska kosa; greben, rebar **3.** (+ *potenc.*) **a.** *arhit.* poprečna savijena greda u konstrukciji broda, čamca, dio kobilice, svoda i sl. **b.** ono što je nalik na rebro (dio naprave, stroja i sl.) // **rebárce** *sr* ⟨G -a/-ta⟩ **1.** *dem.* i *hip.* od rebro **2.** (ob. *mn*) *kulin.* svinjska (najčešće) rebra pržena kao specijalitet; **rȅbnuti** (koga) *svrš.* ⟨*prez.* rȅbnēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* rȅbnuo⟩ *razg.* **1.** snažno udariti u rebra (ob. šakom ili laktom) **2.** *pren.* naplatiti vrlo visoku cijenu; udariti po džepu, opaliti, opaliti cijenu, zacijeniti; **rȅbrast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima paralelne izbočine poput rebara [*~i krov*]; **rebrènica** *ž* **1.** *pom.* poprečni dio na brodskome dnu od hrptenice do uzvoja obaju bokova **2.** (*mn*) drveno ili metalno krilo, kapak na prozoru napravljen od pomičnih dijelova koji omogućuju reguliranje količine svjetla i zraka; špaletne, žaluzine, škure, grilje
◈ *pr.* (nadimačka i etnici): **Lèbar** (Međimurje, *Z* Slavonija, Zagorje), **Podrebárac** (Ozalj, Pokuplje), **Rebèrnīk** (170, Međimurje, *I* Slavonija), **Rebernìšāk** (**Rebernišâk**) (Zagreb, Zagorje), **Rebèrnjāk** (**Rebernjâk**) (Pregrada, Zagorje), **Rebèrskī** (Zaprešić, Zagreb), **Rebèršāk** (**Reberšâk**) (Zagreb, Sesvete), **Rèbrača** (Glina, Banovina, Slavonija), **Rèbrek** (Međimurje), **Rèbrina** (Valpovo, *I* Slavonija), **Rebȑnjāk** (**Rebrnjâk**) (Zagreb, Klanjec), **Rèbronja** (Labin, Brač), **Rèbrović** (460, Zagreb, Ogulin, Moslavina, Banovina) ◊ *top.* (vrlo često u oronimiji): **Rèbar** (Samobor, Rijeka, Karlovac), **Rebarínce** (Požega), **Réber** (Samobor), **Rèbra** (Rijeka), **Rèbro** (dio Zagreba), **Rèbrovac** (Požega); (naselja): **Pòdrebar** (Duga Resa, 44 stan.; Buzet, 18 stan.), **Rèbrovići** (Ogulin, 306 stan.)
✧ *prasl.* i *stsl.* rebro (*rus.* rebró, *polj.* rzebro) ≃ *stvnjem.* ribbi

rebumbávati *nesvrš.* ⟨*prez.* rebùmbāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* odgovarati jekom, odbijati zvuk ili glas; odjekivati, odzvanjati (ob. neugodno kao prasak i sl.)
✧ *tal.* rimbombare

rèbūr *m* ⟨G rebúra⟩ *sport* u hrvanju, bacanje ili prevrtanje protivnika prema naprijed obratnim obuhvatom trupa
✧ *fr.* rebours

rébus *m* **1.** zagonetka u kojoj se tekst (riječ, rečenica) koji treba odgonetati krije u kom-

binacijama slika, slova, brojeva i drugih znakova i simbola **2.** *pren.* pojava koju je teško objasniti, ono što nije unaprijed jasno, ono što se mora odgonetati [*ono što nisi provjerio, ostaje* ~]; nepoznanica // **rébusnī** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na rebuse
✧ *njem.* Rebus ← *lat.*: po stvarima ← res: stvar (← non verbis sed rebus: ne po riječima već po stvarima)

Récamier (*izg.* Rekamjê), **madame de** (1777–1849), francuska plemkinja, u svom salonu u Parizu okupljala francusku duhovnu elitu // **rekàmijēra** (**rekamijéra**) *ž* vrsta ležaljke, sofe, prema slici Mme de Récamier, s kraja 18. i poč. 19. st.

receiver (*izg.* risíver) *m tehn.* elektronski uređaj za primanje radijskih i televizijskih signala; prijamnik
✧ *engl.*

rèčelj *m kulin. reg.* **1.** voće ukuhano sa šećerom; marmelada, pekmez, redžel **2.** kompot
✧ *tur.* reçel

recènt|an (**recȅntan**) *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je odnedavna; nov, nedavni, skorašnji [~*na pojava*; ~*ni događaji*]
✧ *lat.* recens

recènzija *ž* **1.** pismeni kritički prikaz, ocjena umjetničkog ili znanstvenog djela, predstave, koncerta, filma i sl. **2.** *lingv.* oblik staroslavenskog jezika nastao (često svjesnim) unošenjem elemenata iz domaćeg govora, staroslavenski jezik u izgovoru drugoga jezika [*bugarska* ~; *ruska* ~; *hrvatska* ~; *češka* ~] // **recènzent** (**recenzȅnt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ pisac recenzije, ocjenjivač, kritičar nekoga djela koji iznosi mišljenje u obliku pisanoga teksta prije ili poslije objavljivanja djela (knjige, znanstvene studije itd.); **recènzentica** (**recènzentkinja**) *ž, v.* recenzent; **recènzentskī** *prid.* koji se odnosi na recenzente; **recènzentski** *pril.* kao recenzent, na način recenzenata; **recènzijīca** *ž dem.* od recenzija u zn. kraća recenzija; **recenzírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* recènzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ pisati ili napisati recenziju (**1**)
✧ *lat.* recensio ≃ RE- + censēre: prosuditi

recèpcij|a *ž* **1.** primanje, prihvaćanje, preuzimanje, usvajanje [~*a dojmova*; *kriva* ~*a*] **2.** prostor za primanje, za prijavljivanje i odjavljivanje gostiju (u hotelu, u bolnici i sl.) **3.** *knjiž.* odjek i povijest djelovanja nekog književnog teksta ili pojave na čitatelje [*teorija* ~*e*; *dobra* ~*a novog romana*] △ ~***a prava*** *pravn.* preuzimanje (recipiranje) pravne institucije druge države u domaće pravo // **recèpcījskī** *prid.* koji se odnosi na recepciju; **recepciònār** *m* ⟨G recepcionára⟩ namještenik u hotelu koji radi na recepciji (**2**); **recepcionárev** (**recepcionárov**) *prid.* koji pripada recepcionaru; **recepciònārka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* recepcionar; **rȅceptīvan** (∅) *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji je sposoban za primanje, za recepciju; osjetljiv **2.** koji je osjetljiv na dojmove, spoznaje; **receptívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je receptivno; **rèceptor** (**recȅptor**) (∅, čega) *m* **1.** onaj koji prima; primalac, primatelj, hvatač, *usp.* recepcija (**1**) **2.** *anat.* **a.** stanica ili organ osjetljiv na specifične podražaje [*osjetni* ~]; osjetni primatelj [*mehano*~; *termo*~; *kemo*~] **b.** *fiziol.* molekula (bjelančevina) u staničnoj membrani ili unutrašnjosti stanice koja reagira s aktivnim tvarima △ ***čulni*** ~ *anat.* senzitivni ili senzorni živčani završetak ili čulna stanica koja prima podražaje izvana; **recipìjent** (**recepijȅnt**) (∅, čega, koga) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ **1.** onaj koji prima, usvaja; primatelj, primalac [~ *informacija*] **2.** *med.* bolesnik koji transfuzijom prima krv **3.** *kem.* posuda za hvatanje tekućina i plinova; **recipìjentica** *ž, v.* recipijent; **recipírati** *dv.* ⟨*prez.* recìpīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ složiti/slagati se s kim ili čim; prihvatiti/prihvaćati, usvojiti
✧ *lat.* receptio ≃ recipere: primiti

recèpis *m term.* priznanica za primljenu stvar (pismo, novac, pošiljku i sl.); predatnica, skladišnica, primka, potvrda
✧ *lat.* recepis

rècept *m* ⟨N *mn* -i, G -pātā⟩ **1.** *med. farm.* pismeni ovjereni nalog liječnika za izdavanje ili pripremanje lijeka [~ *za antibiotik*] **2. a.** uputa za pripremanje nekog jela, smjese itd. [~ *za tortu*] **b.** *pren.* naputak, uputa nekoga iskusnog za djelovanje [~ *za pobjedu na izborima*] // **receptírati** *dv.* ⟨*prez.* recèptīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** propisati lijek **2.** izdati ili spraviti lijek prema receptu; **receptúra** (∅, čega) *ž* sadržaj recepta, ukupnost pojedinosti i postupaka koji čine recept kao izravan naputak za izradu lijeka ili pripravka; **recipe** (*izg.* rȅcipe) *med.* uzmi, primi, stavi (na liječničkim receptima, kratica R, Rs ili Rp)

✧ *njem.* Rezept ← *lat.* receptum: dobiveno ≃ recipere: primiti

receptàkul *m* **1.** *knjiš.* mjesto ugovorenoga sastanka; sastajalište **2.** *bot.*, *v.* talamus

✧ *lat.* receptaculum

rèces *m ekon. zast.* **1.** zaostatak u plaćanju **2.** poravnavanje duga

✧ *njem.* Rezess ← *lat.* recessus: vraćanje, povrat

recèsija *ž ekon.* opadanje ekonomske moći zemlje, stanje ili razdoblje usporenih privrednih djelatnosti; blaža gospodarska kriza, usporavanje gospodarskog rasta △ ~ ***naglaska*** *lingv.* pomicanje naglaska prema početku ili na početak riječi // **recèsījskī** *prid.* koji se odnosi na recesiju; **rècesīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji je zahvaćen recesijom ili recesivnošću, koji je dio recesije ili recesivnosti **2.** prikriven; **recesívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** *fiziol.* potisnutost izražajnosti gena: recesivni geni ne dolaze do izražaja u nazočnosti dominantnoga gena **2.** pojava recesije, neko od svojstava recesije

✧ *lat.* recessio ≃ recedere: povratiti se ≃ RE- + cedere: povući se

recìdīv (∅, čega) *m* ⟨G recidíva⟩ **1.** *med.* povratak preležane bolesti **2.** ponovna pojava nečega iz prošlosti **3.** *pravn.*, *v.* recidivizam // **rècidīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji se pojavljuje kao recidiv, koji je uzrokovan recidivom; **recidìvist** (**recedivìst**) *m pravn.* osoba koja čini isto ili slično kazneno djelo za koje je već bila osuđivana; **recidìvistica** (**recidìvistkinja**) *ž*, *v.* recidivist; **recidivìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pravn.* ponavljanje kaznenog djela već prije osuđivane osobe, što predstavlja otegotnu okolnost; recidiv; **recidívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je recidivno; ponovljivost

✧ *njem.* Rezidiv ≃ *lat.* recidivus ≃ recidere: pasti natrag

recìjār *m* ⟨G recijára⟩ *pov.* borac u starorimskoj areni koji je nastojao protivnika uloviti u mrežu i tako sputanog ubiti trozubom; retiarij

✧ *lat.* retiarius ≃ rete: mreža

reciklírati (što) *dv.* ⟨*prez.* recìklīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** preraditi otpadni materijal tako da se u cjelini ili djelomice dovede u stanje u kojem se može upotrijebiti **2.** *pren. podr.* ponovno upotrebljavati već otprije poznate misli, svoje stare tekstove i sl. // **reciklàža** *ž* **1.** proces, postupak obrade otpadnih materijala radi dobivanja sirovina i energije te zaštite okoliša od onečišćenja **2.** *pren. podr.* prerada već poznatih svojih ili tuđih misli, prežvakavanje; **recìklīrān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je prošao kroz reciklažu △ ~***i papir*** papir dobiven preradom otpadnog papira

✧ *engl.* recycle ≃ RE- + *lat.* cyclus ← *grč.* kýklos: krug

recipìjent, *v.* recepcija

recipírati, *v.* recepcija

recìpročan *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** kojemu se obje strane na isti način odnose jedna prema drugoj, uzvraćaju jedna drugoj istom mjerom; uzajaman, obostran **2.** koji odgovara jedan drugome; skladan △ ~***na vrijednost*** *mat.* recipročna vrijednost realnog broja *x* različitog od 0, jest broj 1/*x*; ~***ni glagol*** *gram.* povratni glagol koji izriče radnju koju vrše dva ili više subjekata uzajamno jedan na drugome ili jedan prema drugome (uzajamno povratni glagoli) // **reciprocìtēt** *m* ⟨G reciprocitéta⟩ **1.** uzvraćanje istom mjerom; recipročnost, uzajamnost, obostranost (u ekonomskim odnosima i sl.) **2.** *pravn.* načelo međunarodnoga prava prema kojem jedna država daje određena prava ili povlastice stranim državljanima, uz uvjet da i ta druga država postupa isto prema njezinim državljanima **3.** *mat.* odnos između dvaju međusobno recipročnih brojeva, tako da je njihov umnožak 1; **recìpročno** *pril.* na recipročan način, uzajamno, obostrano; **recìpročnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** osobina onoga što je recipročno; uzajamnost, obostranost **2.** *log.* odnos između izjava tako da je subjekt prve zamijenjen predikatom u drugoj rečenici (npr. od »Sve su istine spoznatljive« recipročna je izjava: »Sve što je spoznatljivo jest istina«)

✧ *njem.* reziprok ← *lat.* reciprocus

recitácija *ž* **1.** javno kazivanje pjesme s posebnom dikcijom, *usp.* deklamacija **2.** *meton.* pjesma pogodna za recitiranje // **recitàcījskī** *prid.* koji se odnosi na recitaciju; **recìtāl** *m* ⟨G recitála⟩ **1.** priredba na kojoj se recitira poezija **2.** *glazb.* solistički koncert nekog glazbenika; **recitàtīv** *m* ⟨G recitatíva⟩ *glazb.* u opernoj i vokalno-instrumentalnoj glazbi način pjevačkog izražavanja (prevladavaju govorni ritam i akcenti riječi, a glazbeni element prilagođen je zahtjevima teksta); **rècitatīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji ima svojstva recitativa,

koji je izražen recitativom; **recitatívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je recitativno; **recìtātor** (**recitâtor**) *m* onaj koji recitira, umjetnik u recitiranju; **recìtātorica** *ž*, *v.* recitator; **recìtātorskī** *prid.* koji se odnosi na recitatore; **recìtātorski** *pril.* kao recitator, na način recitatora; **recìtātorstvo** *sr* ⟨G *mn* -tāvā/-ā⟩ recitiranje kao pojava u javnim nastupima, govorništvu, načinu izražavanja i artikuliranja riječi; **recitírati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* recìtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ čitati ili govoriti napamet umjetnički tekst pred slušateljima, izvoditi recitaciju; deklamirati

✧ *lat.* recitatio: čitanje naglas ≃ recitare: čitati naglas ≃ RE- + citare: okupiti, izložiti

rȅcka, *v.* rez

recommended (*izg.* rikomèndid) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ »preporučen« (kratica R), natpis na ulazu hotela koji međunarodni turistički uredi preporučuju gostima

✧ *engl.* ≃ *srlat.* recommendatus

record (*izg.* rikôrd) *m tehn.* tipka i naredba za snimanje na audio i videouređajima, te u računalnim programima // **recorder** (*izg.* rikórder) *m tehn.* uređaj za snimanje [*CD*-~; *video*~]; snimač

✧ *engl.*

recta (*izg.* rȅkta) *pril.* izravno △ ~ ***klauzula*** *pravn.* klauzula kojom se vrijednosni papiri »po naredbi« pretvaraju u vrijednosne papire »na ime«, tako da se mogu prenositi cesijom ili nasljedstvom; ~ ***papiri*** vrijednosni papiri na donosioca, ne mogu se prenositi indosiranjem

✧ *lat.* rectus

recte (*izg.* rȅkte) zapravo, upravo, dobro △ ~ ***et stricte*** (*izg.* ~ ȅt strȉkte) pravilno i strogo

✧ *lat.*

rečènica, *v.* riječ

Rèčica *ž* ⟨G Rèčice⟩ naselje (u blizini Karlovca), 777 stan.

◆ *v.* rijeka

rečìjāk *m* ⟨G rečijáka, N *mn* rečijáci⟩ *rib.* vrsta ribarske mreže kojom rukuje jedan ribar

✧ *lat.* rete: mreža

rèćām *m* ⟨G rećáma⟩ *reg.* komadić hrane, zvuk i sl. kojim se životinja, divljač ili riba mame kada se žele uloviti; mamac, meka, ješka, eška

✧ *tal.* richiamo

rèćāt (**rèkāt**) *m* ⟨G rećáta⟩ *reg.* dio islamskog molitvenoga obreda; jedan namaz ima 2, 3 ili 4 rećata

✧ *tur.* rekât ← *arap.* räka'

rȅći, *v.* riječ

rèćīne *ž mn* ⟨N -a⟩ *reg.* nakit koji se nosi na uhu; naušnica, rinčica, minđuša

✧ *tal.* orecchino

rêd *m* ⟨N *mn* rȅdovi⟩ **1. a.** skup onoga što dolazi jedno za drugim **b.** položaj onoga što se nalazi poredano jedno za drugim, jedno ispred drugog ili jedno pored drugog [~ *stolica u kazalištu*] **2.** *v.* redak **3. a.** društveni stalež, staleška skupina; klasa **b.** crkveno udruženje ili organizacija; svećenstvo **4.** veći broj koga ili čega; skupina, jedinica **5.** *biol.* jedna od sistematskih kategorija u biologiji (za razliku od klase, razreda i porodice); ordo **6.** (ob. *mn*) *mat.* izraz $a_1 + a_2 + ... + a_n + ...$ koji naznačuje sumu svih članova zadanog niza, sa smislom proširenja operacije zbrajanja na beskonačno mnogo pribrojnika; suma reda definira se kao limes niza konačnih suma oblika $a_1 + a_2 + ... + a_n$ ako taj postoji [*konvergentan* ~, inače *divergentan* ~] **7.** stanje uređeno zakonskim propisima [*zakoni* ~*a*]; poredak **8. a.** pravilo, propis o ponašanju, postupcima, pristojnost **b.** pravilan, ustanovljen slijed i način rada; postupanje, postupak **c.** uređeno stanje, disciplina (u kući, ustanovi i sl.) **d.** stanje određeno po nekim načelima (običajima, tradicijom, zakonima); poredak **9.** zakonita uzajamna povezanost mnoštva različitih elemenata unutar pojedinih područja u prirodi, društvu i mišljenju; organizacija △ ***dnevni*** ~ utvrđen raspored onoga o čemu će se raspravljati (na sjednicama, sastancima i sl.); ***drugi*** ~ *zast. žarg.* negativna školska ocjena; ***geometrijski*** ~ *mat.* red koji se dobiva iz geometrijskog niza; ***kućni*** ~ ukupnost propisa o zajedničkom i susjedskom životu i stanovanju; ~ ***čitanja*** *crkv.* liturgijska knjiga koja sadrži čitanja iz Svetog pisma za misna slavlja ili za moljenje časoslova; ~ ***mise*** *kat.* srednji dio misala koji sadrži nepromjenjive tekstove misnog slavlja uz koje su i točne upute za održavanje mise; ~ ***potencija*** *mat.* red koji je građen kao polinom s beskonačnim brojem članova; ***vozni*** ~, ~ ***vožnje***, ~ ***letenja***, ~ ***plovidbe*** raspored polaska i dolaska vlakova ili drugih sredstava javnog prometa // **rédak** *m* ⟨G rétka, N *mn* réci, G rêdākā⟩ niz pisanih ili tiskanih slova, odnosno riječi u jednoj crti; red;

rédāljka *ž* ⟨D L -ljci, G *mn* -ī⟩ *žarg.* spolno općenje jedne žene s više muškaraca; **rèdār** *m* ⟨G redára⟩ **1. a.** učenik koji pazi na red u razredu **b.** osoba koja održava red prilikom neke svečanosti, proslave, zbora i sl. **2.** *razg. zast.* općinski policijski službenik; redarstvenik; **rèdārskī** *prid.* koji se odnosi na redare; **rèdārski** *pril.* kao redar, na način redara; **redàrstvenī** *prid.* koji se odnosi na redarstvo △ ~ **sat** *pov. služb.* (u 2. svjetskom ratu) vrijeme u danu u okviru kojega nije dopušteno izlaženje na ulicu (npr. od 20 do 6 sati); **redàrstveničkī** *prid.* koji se odnosi na redarstvenike; **redàrstvenički** *pril.* kao redarstvenik, na način redarstvenika; **redàrstvenīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ onaj koji služi u redarstvu; policajac; **redárstvo** *sr* ⟨G *mn* rèdārstāvā/-ā⟩ **1.** *pov.* gradska policija **2.** *zast.* policija; **rèdatelj** *m* umjetnički voditelj i organizator postavljanja na scenu kazališne predstave; **redatèljica** *ž neob. konstr.*, *v.* redatelj; **rédati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* rêdām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ **1.** slagati, stavljati u red (jedno do drugog, jedno iza drugog, jedno iznad drugog) **2.** nabrajati, navoditi **3.** (se) smjenjivati se jedno za drugim; nizati (se); **redènīk** *m* ⟨G redeníka, N *mn* redeníci⟩ *vojn.* pojas za smještanje i nošenje metaka (svaki metak ili patrona za lovačku pušku smješta se posebno); **réditi** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* rêdīm, *pril. sad.* rédēći, *gl. im.* réđēnje⟩ dovoditi u red, praviti red, unositi reda u zn. stavljati stvar svaku na svoje mjesto, čistiti prostoriju, činiti urednim; **rêdnī** *prid.* koji se odnosi na red, koji označuje redoslijed △ ~ **broj 1.** *mat.* karakteristika skupa na kojem je zadana relacija uređaja, npr. skupovi cijelih i racionalnih brojeva imaju jednak kardinalni broj, ali različite redne brojeve **2.** *razg.* broj koji određuje mjesto u nekom nizu ili redu (npr. prvi, osamnaesti i sl.); **rêdom** *pril.* po redu, jedan za drugim (u prostoru i vremenu); **rȅdomicē** *pril. arh. ekspr.* redom, uzastopce; **rèdov** *m vojn. zast.* vojnik, vojak; **rȅdōv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1. a.** koji se zbiva po utvrđenom redu, u određeno vrijeme ili po pravilu **b.** koji je sukladan običajima ili propisima; uobičajen, običan [~*nim putem* prema propisima i zakonima određenih instancija (žaliti se i sl.), po običajima] **2.** ⟨*odr.*⟩ stalni, s prvim određenim rangom [~*ni član Akademije*] △ ~**na vojska** *vojn.* regularna vojska, vojska profesionalaca; **redòvit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji redovno dolazi, koji ne izostaje; rèdovan, uredan (u dolaženju i sl.) [~ *učenik*]; **redòvito** (**rȅdōvno**) *pril.* **1.** ne propuštajući red **2.** stalno, neprekidno **3.** uobičajeno, normalno; **redòvitōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina ili postupak onoga koji je redovit; **redòvnica** *ž*, *v.* redovnik; **redòvničin** *prid.* koji pripada redovnici; **redòvnīčkī** *prid.* koji se odnosi na redovnike △ ~ **zavjet** *rel.* promišljeno obećanje koje redovnici daju Bogu da će živjeti u siromaštvu, čistoći i poslušnosti; **redòvnīčki** *pril.* kao redovnik, na način redovnika; **redòvnīk** *m* ⟨G redovníka, N *mn* redovníci⟩ *crkv.* **1.** onaj koji pripada katoličkom crkvenom redu i živi u samostanu **2.** *v.* kaluđer **3.** onaj koji u drugim kulturama i religijama živi na način sličan redovniku; monah; **redovnǐštvo** *sr* ⟨G *mn* redòvnīštāvā/-ā⟩ *crkv.* **1.** redovnička služba, poziv; kaluđerstvo **2.** redovnički stalež, redovnici; **rȅdōvno** *pril.*, *v.* redovito; **redóvnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je redovno, što se javlja redovno ili osobina onoga koji je redovan u čemu; **rèduša** *ž* ona koja redi; **réđēnje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* rediti **2.** *crkv.* čin stupanja u neki vjerski red [*isusovačko* ~; *franjevačko* ~]; zaređivanje

◆ *pr.* (nadimačko): **Redovníković** (Zagreb, Slunj)

✧ *prasl.* i *stsl.* *rędъ (*rus.* rjad, *polj.* rząd), *lit.* rinda ≃ *stir.* rand: dio, stih

redàkcij|a *ž* **1. a.** radno tijelo koje uređuje novine, časopise i sl.; uredništvo **b.** *meton.* prostorije uredništva [*ići u* ~*u*] **2. a.** priređivanje (ispravljanje, dotjerivanje) rukopisa za objavljivanje; redigiranje **b.** izdanje predloška s nekim posebnim značajkama (izmjenama, dopunama i sl.) **3.** *lingv. pov.* oblik staroslavenskog jezika, nastao prodiranjem elemenata iz drugih slavenskih jezika // **redàkcījskī** *prid.* koji se odnosi na redakciju [~ *komentar* komentar koji je napisala redakcija; komentar koji potpisuje redakcija]; **redàkcījski** *pril.* kao redakcija, na način redakcije; **rèdaktor** (∅, čega) *m* **1. a.** onaj koji priprema, priređuje, ispravlja, dotjeruje rukopis za objavljivanje; onaj koji redigira **b.** *tisk.* osoba koja ispravlja pravopisne i gramatične pogreške, dotjeruje stil i ispravnost navoda u tekstu (za razliku od lektora i korektora) **2.** *v.* urednik; **rèdaktorica** *ž*, *v.* redaktor; **rèdaktorskī** *prid.* koji se odnosi na redaktore; **rèdaktorski** *pril.*

kao redaktor, na način redaktora; **redaktúra** *ž* posao redaktora; redigiranje [*dobra ~; novinska ~; površna ~*]; **redigírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* redìgīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ pripremiti/pripremati, ispraviti/ispravljati, dotjerati/dotjerivati rukopis za objavljivanje
✧ *njem.* Redaktion ≃ *nlat.* redactio: dotjerivanje

Red Bull (*izg.* Rȇd Bȕl) *m* bezalkoholno izoteričko piće
✧ *engl.* tvorničko ime proizvoda®

redefinírati (što) *dv.* ⟨*prez.* redefìnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** drukčije formulirati postojeću definiciju, drukčije definirati što **2.** drukčije usmjeriti, dati drukčiji smisao [~ *politiku prema selu*] // **redefinícija** *ž* redigirana definicija, na nov način uobličena postojeća definicija
✧ RE- + *v.* definicija, definirati

redemptòrist (**redemptorȉst**) *m pov. kat.* pripadnik katoličkoga crkvenog reda (osnovanog 1732), osobito usmjerenog na misije i duhovne vježbe
✧ *lat.* redemptor: otkupitelj, spasitelj

rèdengot (**rèdingot**) *m* **1.** izvorno, engleski jahaći kaputić (18. st.) **2.** dugačak dvoredni muški kaput, prilegnut u struku i ob. crne boje, vrlo moderan u cijeloj Europi u 19. st. **3.** ženski dugačak kaput s velikim ravnim ovratnikom (19. st.)
✧ *fr.* redingote ← *engl.* riding-coat: jahaći kaput

red herring (*izg.* rȇd hèring) *m ekon.* burzovni izraz za pismenu obavijest o zakonskim okolnostima koje se tiču emisije dionica i obveznica
✧ *engl.*

rȅdi *prid., v. ready*

rèdīf *m* ⟨G redífa⟩ *knjiž.* riječ ili skupina riječi koje se ponavljaju u orijentalnoj poeziji iza rime u svakom stihu
✧ *arap.* rědif: *dosl.* rezerva

redífa *ž pov. vojn.* pričuvna vojska Osmanskog Carstva // **redȉflija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *pov.* pripadnik redife
✧ *tur.* rädif ← *arap.* rädif

rêdije *ž mn zool.* ličinački stadij u dvorodnih metilja (red *Digeniae*), mijenjaju 3 ili 4 domadara
✧ *nlat.* rediae

rèdīkul (**rȉdīkul**) *m reg.* **1.** onaj koji služi za ruganje, onaj koji izaziva porugu, često uživljen u svoju ulogu [*gradski ~*]; spadalo, arlekin **2.** onaj koji općim dojmom, ponašanjem, odijevanjem izaziva porugu [*obući se kao ~*] // **redikùlōzan** (**ridikùlōzan**) *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji izaziva podsmijeh; **redikulóznōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je redikulozno ili osobina onoga koji je redikulozan
✧ *tal.* ridicolo ← *lat.* ridiculus: smiješan

rèdingot *m, v.* redengot

redȉskōnt *m* ⟨G *mn* -onātā⟩ *ekon.* diskontiranje mjenice ili zadužnice koja je već jednom bila diskontirana
✧ RE- + *v.* diskont

rédis-pèro *sr* crtaće pero za izvlačenje linija uz pomoć ravnala
✧ *njem.* Reissfeder

redȉstribúcija *ž* ponovno dijeljenje čega i određivanje koji će dio komu pripasti; ponovna raspodjela, preraspodjela (prihoda, bogatstva, robe i sl.) // **redistribuírati** *dv.* ⟨*prez.* redistribùīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ ponovo (što) raspodijeliti, preraspodijeliti
✧ RE- + *v.* distribucija

redizajnírati *dv.* ⟨*prez.* redizàjnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *prid. trp.* redizàjnīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** ponovno dizajnirati **2.** *pren.* (u)činiti da što drukčije izgleda nego što je bilo ili jest, ob. da se prikrije pravo stanje; prepraviti, preudesiti [~ *povijest*]
✧ RE- + *v.* dizajn, dizajnirati

rèdoks-reàkcija *ž kem.* kemijska reakcija pri kojoj je oksidacija jedne tvari vezana uz istodobnu redukciju druge; oksiredukcijska reakcija (npr. u prirodi fotosinteza, disanje i sl.)
✧ *inverz.* **oks**idacija-**red**ukcija + *v.* reagirati, reakcija

rèdōn *m* ⟨G redóna⟩ vrsta sintetičkoga vlakna
✧ tvorničko ime proizvoda®

rèdop *m sport* vremenski kratak galop trkaćih konja, kratkotrajan galop
✧ *engl.* red(uced) (gall)op

rȅdoslijēd *m* raspored dviju ili više osoba, stvari ili pojava po nekom sustavu; poredak
✧ *v.* red + *v.* slijed, slijediti

rȅdōvan, *v.* red

redresácija *ž, v.* redresman

redresírānje *sr* pretvaranje projekcije s fotosnimke u projekciju snimke na planu u određenom mjerilu
✧ *engl.* redress

redresírati *dv.* ⟨*prez.* redrèsīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što) *admin.* ispraviti već uknjiženo; stornirati **2.** (koga) ponovno obučiti već jednom dresirane životinje (pse, konje i sl.)
✧ *fr.* redresser

redrèsmān (**redresmân**) *m* ⟨G redresmána⟩ *med.* vraćanje iščašenoga zgloba ili prijelomom pomaknute kosti u normalan položaj bez operacijskoga zahvata, ručno, uz učvršćenje sadrenim zavojem ili ortopedskim pomagalima; redresacija
✧ *fr.* redressement

Red River (*izg.* Rèd Rîver) *m geogr.* rijeka u *J* dijelu SAD-a, duga 2050 km, izvire na ravnjaku Llano Estacadu, utječe u Meksički zaljev (jedan rukavac) i u Mississippi (drugi rukavac)

reductio ad absurdum (*izg.* redùkcio àd apsùrdum) *log.* dovođenje do besmisla; metoda dokazivanja kada se nastoji dokazati istinitost neke tvrdnje pokazujući neistinitost ili apsurdnost njezine suprotnosti

redùkcija *ž* **1.** svođenje složenoga na jednostavnije odvajanjem dijelova; smanjivanje **2.** *fil.* svođenje pojedinačne spoznaje na osnovno i opće **3. a.** *kem.* proces, oprečan oksidaciji, kojim se spoju oduzima kisik ili općenitije gdje se spoju ili atomu dodaju elektroni **b.** *biol.* pojednostavnjivanje građe, smanjivanje razmjera, a često i gubitak funkcije organa ili tkiva životinjskih i biljnih organizama **c.** *lingv.* slabljenje samoglasnika u nenaglašenim slogovima što može dovesti i do ispadanja samoglasnika **d.** *meteor.* svođenje neke meteorološke veličine na referentnu razinu (npr. tlak zraka se za potrebe prognoze vremena svodi na morsku razinu da bi podaci postaja na raznim visinama bili međusobno usporedivi) **4.** (+ *potenc.*) *razg.* smanjivanje uobičajene redovne količine (električne struje i sl.), smanjenje broja radnika, radne snage △ ~ ***samoglasnika*** *lingv.* pojava u mnogim jezicima da se samoglasnici u nenaglašenim slogovima pokraćuju, slabe i mijenjaju boju, ponekad i posve gube // **rèducibilan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se može reducirati; svodiv; **redùcīrānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je reducirano, ograničenost, smanjenost; **reducírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* redùcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ provesti ili provoditi redukciju, smanjiti količinu, veličinu, boju, rang ili cijenu; **redùkcījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na redukciju; smanjen, ograničen, stegnut, redukcioni △ ~***a dijeta*** prehrana usmjerena k smanjenju tjelesne težine; ~***a dioba*** *biol.* smanjivanje broja kromosoma kod diobe spolnih stanica na pola; **rȅdukciōnī** *prid.*, *v.* redukcijski; **redukciònist** (**redukcionȉst**) *m* sljednik, realizator postavki redukcionizma; **redukciònistica** *ž*, *v.* redukcionist; **redukcionìstičkī** *prid.* koji se odnosi na redukcionizam i redukcioniste; **redukcionìzam** *m* ⟨G -zma⟩ u znanosti i umjetnosti svođenje na bitno odstranjivanjem onoga što stvaralac smatra suvišnim za svoje djelo ili način mišljenja; **rèduktor** (**redȕktor**) *m* **1.** *tehn.* uređaj koji smanjuje brzinu obrtaja uz pomoć prijenosnika (nazupčanog, remenastog ili lančanog), *opr.* multiplikator **2.** *kem.* sredstvo za oslobađanje metala od kisika, sumpora, soli i sl.
✧ *lat.* reductio ≃ reducere: voditi natrag

redundàncija *ž* **1.** preopširno, razvučeno izlaganje zbog suvišnih i nepotrebnih riječi **2.** *lingv.* ponavljanje obavijesti u komunikaciji radi sprečavanja nesporazuma; zalihost, zališnost **3.** *tehn.* višak istovrsnih komponenata u nekom složenom sustavu bez kojih bi sustav mogao raditi, ali se funkcije umnožavaju zbog sigurnosti // **redundànt|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji je pretjerano opširan; preopširan, razvučen [~*ni stil*] **2.** koji se ponavlja radi sprečavanja nesporazuma; zalihostan
✧ *lat.* redundantia

reduplicírati *dv.* ⟨*prez.* reduplìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ uvećati, uvećavati za još toliko; udvajati, udvostručiti, ponoviti // **reduplikácija** *ž* **1.** uvećanje za još toliko; udvajanje, udvostručenje, ponavljanje **2.** *lingv.* ponavljanje, udvajanje riječi, slogova ili slova (ob. u dječjem govoru ili kao stilsko sredstvo); udvajanje
✧ RE- + *v.* duplati, duplicirati

redúta *ž* **1.** *vojn.* u fortifikacijskoj arhitekturi utvrda namijenjena obrani u povlačenju; može biti stalna, mobilna i poljska **2.** zabava s maskama, krabuljni ples **3.** dvorana u kazalištu koja služi publici za odmor // **rèdūtn|ī** *prid.* koji služi, koji se odnosi na redutu (3) [~*a dvorana*]
✧ *njem.* Redoute ← *fr.* redoute

redwood (*izg.* rêdvūd) *m bot.*, *v.* mamutovac
✧ *engl.*

rèdžel *m*, *v.* recelj

rèdžep *m rel.* sedmi mjesec islamske Mjesečeve godine

◆ **Rèdžep** m. os. ime, *musl.* (daje se ob. djeci rođenoj u tom mjesecu); *hip.*: **Rédžo** ◇ *pr.*: **Rèdžep** (Baranja, Banovina), **Rèdžepagić** (Dalmacija, Slavonija, *v.* i aga), **Rèdžepi** (Primorje, Slavonija, Dalmacija), **Rèdžepović** (Zagreb, Rijeka, Slavonija), **Rédžić** (190, Rijeka, Sisak, Slavonija), **Rédžo** (Dubrovnik, Osijek), **Rèdžović** (Rijeka,Zagreb, Dubrovnik), **Rèđaj** (Kaštela, Varaždin), **Rèđep** (100, Đurđevac, Bjelovar, Podravina), **Rèđepi** (Zagreb, Dalmacija, Slavonija), **Rèđepović** (Šibenik, Rijeka)
✧ *tur.* Recep ← *arap.* Rağab

ređipet *m reg.* dio ženskog rublja za zaštitu i oblikovanje dojki (grudi); grudnjak
✧ *tal.* reggipetto

Reed (*izg.* Rîd) **1. Carol**, **Sir** (1906–1976), engleski filmski redatelj, autor nekih među najuspješnijim britanskim poslijeratnim filmovima (*Bjegunac*, *Treći čovjek*) **2. John** (1887–1920), američki pjesnik, novinar, revolucionarni aktivist; kao reporter izvještavao i napisao knjige impresija o revoluciji u Mexicu (1914) i o bojištima 1. svjetskog rata (1916); kao neposredni svjedok napisao knjigu *Deset dana koji su potresli svijet*, najživlji publicistički opis Oktobarske revolucije u Rusiji 1917 (o njegovu uzbudljivom i kratkom životu film *Crveni*, 1981) **3. Walter** (1851–1902), američki vojni patolog i bakteriolog; dokazao da se žuta groznica prenosi ubodom komarca

reèksport *m trg.* **1.** izvoz ranije uvezene robe **2.** pretvaranje uvezene robe u domaću pomoću carinskih manipulacija, kako bi se zbog tečajnih razlika povećala vrijednost te iste robe za izvoz // **reekspòrtēr** *m* ⟨G reeksportéra⟩ *trg.* fizička ili pravna osoba koja se bavi reeksportom
✧ *engl.*, RE- + *v.* eksport

reemitírati *dv.* ⟨*prez.* reemìtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ emitirati program (emisiju i sl.) neke strane mreže u svom difuznom sustavu
✧ RE- + *v.* emitirati

reèskont *m ekon.* postupak u kojem jedna banka drugoj ustupa u eskont mjenice iz svog mjeničnog portfelja ustupajući im dio ostvarenog diskonta // **reeskònt|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩, ob. u: △ ~***na stopa*** diskontna stopa, kamatna stopa po kojoj središnja banka prima od poslovnih banaka na eskont robne mjenice ili druge vrijednosne papire što su ih banke prethodno stekle (središnja banka nastoji utjecati na ponudu i potražnju za novcem); **reeskontírati** *dv.* ⟨*prez.* reeskòntīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (iz)vršiti reeskont
✧ *fr.* réescompte ≃ RE- + *v.* eskont

reevakuírati *dv.* ⟨*prez.* reevakùīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ provesti ili provoditi reevakuaciju // **reevakuácija** *ž rij.* organizirani povratak stanovništva u mjesto stanovanja nakon evakuacije; evakuacija u obratnom pravcu
✧ RE- + *v.* evakuirati

refait, *v.* refe

refàkcija *ž ekon.* **1.** vraćanje dijela plaćene vozarine u slučaju prevezene veće količine tereta, da bi se teret opet privukao na isti pravac ili prijevozno sredstvo **2.** povrat carinskih, poreznih i drugih dažbina **3.** *bank.* kompenziranje negativnih tečajnih razlika
✧ *njem.* Refaktie ← *nizoz.* ≃ *lat.* refactio ≃ reficere: popraviti

rèfati se *svrš.* ⟨*prez.* r̀efām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. rad.* rèfao se, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* oporaviti se
✧ *tal.* rifare, reficiare ← *lat.* reficere: popraviti

rèfē (**refê**) *m* udvostručenje vrijednosti bodova kada ni jedan igrač ne licitira; refetl
✧ *fr.* refait ≃ refaire: ponovno uraditi, igrati

refèktōrīj (**refektôrīj**) *m kat.* velika zajednička blagovaonica u samostanima i sjemeništima
✧ *srlat.* refectorium ≃ *lat.* refletorius: koji obnavlja, okrepljujući

refèna (**revèna**, **revìna**) *ž razg. zast.* **1.** zajednički trošak jednako raspodijeljen na sve sudionike **2.** ono što je učinjeno o zajedničkom trošku (izlet, gozba i sl.) // **revèn|a** *ž reg.* **1.** zajedničko jelo koje se plaća novcem skupljenim od onih koji su izostali s ribarenja **2.** *v.* refena
✧ *tur.* herifane ← *arap.* harīf: drug u veselju

referèndum *m* podvrgavanje prijedloga novog ustava, ustavnih promjena, nekog zakona ili političke odluke od bitnog značenja (na državnoj, regionalnoj ili lokalnoj razini) glasovanju građana koji odlučuju o tome sa »da« ili »ne« (za/protiv) // **referèndumsk|ī** *prid.* koji se odnosi na referendum [~*a odluka*]; **referèndumski** *pril.* pomoću referenduma, referendumom [*odlučiti* ~]

✧ *lat.*: koje treba dovesti natrag, ponovno ispitati

referíra|ti (što) *dv.* ⟨*prez.* refèrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1. a.** podnijeti, podnositi referat (na znanstvenom, stranačkom skupu i sl.) **b.** izvijestiti, izvještavati **2.** (se) pozvati/pozivati se na što, upućivati na što; aludirati [*~m se na Krležinu misao*] // **referáda** *ž* odjel u uredu, ustanovi gdje radi referent za pojedina pitanja [*studentska ~*]; **refèrādnī** *prid.* koji je dio, koji pripada, koji se odnosi na referadu; **refèrāt** *m* ⟨G referáta⟩ **1.** javno izlaganje, predavanje na određenu temu pred kvalificiranom publikom **2.** pismeni izvještaj; **refèrātskī** *prid.* koji se odnosi na referat, koji je u stilu referata [*~ način izlaganja*]; **refèrātski** *pril.* kao što se piše ili čita referat, na način kao u referatu; **referènc|a** (**referéncija**) *ž* (ob. *mn*) **1. a.** povoljno mišljenje; preporuka **b.** podaci o službovanju; ocjena, karakteristika **2.** (+ *potenc.*) podaci koje pruža informatička služba, bibliografski podaci itd.; **refèrent** (**referènt**) *m* ⟨G -a, G *mn* -nātā⟩ **1.** onaj koji podnosi referat; predavač **2.** službenik koji je zadužen za obradu nekog područja i za izvještavanje o njemu; **referènt|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩, ob. u: △ *~na grupa sociol.* društvena skupina koja neposredno ili posredno utječe na stavove i ponašanje pojedine osobe, poduzeća ili društvene skupine (ob. u marketingu da bi se objasnilo ponašanje potrošača/kupaca); **refèrentica** (**refèrentkinja**) *ž*, *v.* referent

✧ *njem.* referieren ← *lat.* referre: ponovno donijeti

refètl *m*, *v.* refe

refeudalizírati (što) *dv.* ⟨*prez.* refeudalìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** provoditi/provesti refeudalizaciju **2.** ponovno uspostaviti/uspostavljati feudalizam ili feude // **refeudalizácija** (∅, čega) *ž pov.* ponovna uspostava nekih oblika podložničkih odnosa karakterističnih za klasični tip feudalizma (ponovno uvođenje naturalne i radne rente i sl., u Hrvatskoj u 16. i kasnijim st.)

✧ RE- + *v.* feud, feudalizam

rèfil (**refìl**) *m razg.* uložak pisaćega pribora s tintom ili bojom; patrona

✧ *engl.* refill

reflácija *ž ekon.* ukupnost mjera kojima se uklanjaju štetne posljedice deflatorne politike; oživljavanje gospodarske aktivnosti poticanjem potražnje

✧ *engl.* reflation ≃ *lat.* reflare: puhati u suprotnom pravcu

refleksològija *ž psih.* smjer u psihologiji koji proučava samo vanjske reakcije, čovjekovo ponašanje, a ne pridaje veću važnost unutarnjem doživljaju

✧ *v.* reflektirati, refleks + -LOGIJA

refleksoteràpija *ž med.* liječenje jednog (bolesnog, oštećenog) dijela tijela podraživanjem drugoga, udaljenog dijela tijela koristeći se živčanim refleksima

✧ *v.* reflektirati, refleks + *v.* terapija

reflektírati *dv.* ⟨*prez.* reflèktīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što, se) **a.** odbiti, odbijati, odraziti, odražavati (svjetlost, elektromagnetske valove) **b.** biti, postati odraz, biti slika čega **2.** (na što, na koga) polagati pravo na što, željeti što postići **3.** (se) dolaziti do izražaja u nekoj popratnoj pojavi; odražavati se // **rèfleks** *m* ⟨G *mn* rȅflēksā/-kāsā⟩ **1. a.** *fiz.* svjetlost koju odbija neka površina; odbljesak, odsjaj **b.** pojava u kojoj se ogleda neka okolnost, odražena slika; odraz, odjek **2.** *fiziol.* neovisno o volji, automatsko reagiranje organizma na vanjski podražaj **3.** *psih.* nenaučen ili instinktivan odgovor [*patelarni ~*; *pupilarni ~*] △ *bezuvjetni ~* refleks koji se pojavljuje dok djeluje podražaj (kašalj, kihanje, bljedilo ili crvenilo izazvano uzbuđenjem itd.); *uvjetni ~* refleks uzrokovan podražajem koji je, zbog ponavljanja, asocijativno vezan s nekim bezuvjetnim podražajem; **rèfleks|an** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ **1.** (ob. *odr.*) *fiz.* koji se odnosi na svjetlosne i sl. reflekse (refleksiju) [*~na svjetlost*; *~no staklo*] **2.** *fiziol.* **a.** koji se odnosi na fiziološke reflekse; nehotičan, spontan [*~na reakcija*; *~no grčenje*] **b.** koji se događa kao refleks (o pojavama i sl.); **reflèksija** *ž* **1.** *fiz.* potpuno ili djelomično odbijanje valova ili snopa čestica od neke površine (npr. odbijanje svjetlosti od neke površine) [*totalna ~* potpuno odbijanje valova ili snopa čestica od neke površine]; odsjaj **2.** *psih.* zamjećivanje vlastite psihičke djelatnosti, usmjeravanje pozornosti na vlastite doživljaje; rasuđivanje, razmišljanje, misao **3.** *književ.* stilska figura, vrsta pareheze; anaklaza, antanaklaza; **reflèksīv** *m* ⟨G refleksíva⟩ *gram.* refleksivna riječ ili oblik (npr. refleksivan, povratan glagol); **rȅfleksīv|an**

prid. ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji pripada refleksiji (**2**), zasnovan na razmišljanju [*~na lirika*]; misaon **2.** koji je povezan s refleksima (**2**); nehotičan **3.** (ob. *odr.*) *gram.* povratan △ ***~an glagol*** *gram.* glagol koji pokazuje radnju kojoj su subjekt (vršilac) i objekt identični, povratni glagol [*češljam se*]; ***~na zamjenica*** *gram.* zamjenica koja u službi objekta predstavlja osobu koja je istovremeno subjekt, povratna zamjenica; **rèfleksīvno** *pril.* na refleksivan način [*razmišljajući ~*; *promatrajući ~*]; **refleksívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** misaonost **2.** spontanost **3.** nehotičnost; **rèfleksnī** *prid.* koji pripada refleksu, koji se događa po refleksu (pokret, grč); **rèfleksno** *pril.* po refleksu, bez sudjelovanja volje; nehotice, spontano; **rèfleksnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je refleksno; **reflèktant** (**reflektȁnt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ onaj koji čvrsto želi postići točno određeni cilj, koji reflektira (2) na što; **reflèktantica** *ž*, *v.* reflektant; **rèflektor** *m* **1.** *fiz.* element na kojem nastaje refleksija [*optički ~*; *antenski ~*] **2.** svjetiljka s konkavnim ogledalom koje svjetlost usmjerava u obliku mlaza [*scenski ~*; *protuavionski ~*]; obasjavalo **3.** svaka od lampi na automobilu; far △ ~ ***za oblake*** *meteor.* snažni reflektor usmjeren vertikalno za obasjavanje podnice oblaka; mjerenjem kuta pod kojim se vidi svijetla mrlja na oblaku može se odrediti visina podnice oblaka; **rèflektorsk|ī** *prid.* koji se odnosi na reflektor [*~o svjetlo*]; **rèflektorski** *pril.* pomoću reflektora, reflektorom

✧ *njem.* Reflex ← *lat.* reflexus: obraćen ← reflectere: okrenuti natrag; vratiti, odbiti

rèfōrma *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ **1. a.** čin ponovnog stvaranja **b.** čin reformiranja **2.** izmjena, preinačenje neke strukture radi poboljšanja ili prilagođivanja njezinih funkcija bez razgrađivanja njezinih osnova [*agrarna ~*; *privredna ~*; *ekonomska ~*; *~ školstva*] // **reformácija** *ž* **1. a.** čin reforme **b.** stanje onoga koji je reformiran **2.** *pov.* naziv za velike vjerske i socijalno-političke pokrete u zapadnoj i srednjoj Europi u 16. st. protiv papinske vlasti i stanja u Crkvi, započinje 1517. kada je Martin Luther objavio 95 teza što dovodi do raskola Zapadne crkve i rezultira osnutkom neovisnih (protestantskih, evangeličkih) crkava; **reformácījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na reformaciju △ ***~a književnost*** *pov.* sveukupnost književnih ostvarenja u duhu protestantskih ideja (djela, kritike i dr.); **reformácījski** *pril.* u stilu reformacije, na način reformacije; **refòrmātor** (**reformâtor**) *m* onaj koji reformira, koji provodi reformu; preobražavalac, preobrazitelj; **refòrmātorskī** *prid.* koji se odnosi na reformatore; **refòrmātorski** *pril.* kao reformator, na način reformatora; **reformírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* refòrmīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** provesti/provoditi reformu [*~ školstvo*] **2.** ponovno formirati, stvoriti iznova **3.** poboljšati/poboljšavati uklanjajući manjkavosti ili ispravljajući greške **4.** ukloniti ili uklanjati zlouporabe, prevare i sl.; **refòrmist** (**reformȉst**) *m* onaj koji pristaje uz reformizam, pristaša reforme; **reformìstičkī** *prid.* koji se odnosi na reformizam i reformiste; **reformìstički** *pril.* kao reformist, na način reformista; **refòrmistkinja** (**refòrmistica**) *ž*, *v.* reformist; **reformìzam** *m* ⟨G -zma⟩ (+ *potenc.*) *pol. ideol.* doktrina i politički stav koji zagovara postupne reforme unutar postojećih državnih i društvenih institucija prema većoj socijalnoj pravdi, demokratičnosti i sl., protiveći se radikalnim promjenama revolucionarnim putem; **rèfōrmnī** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na reformu; reformski; **rèfōrmskī** *prid.* koji se odnosi na reformu; **rèfōrmski** *pril.* reformom, pomoću reforme, tako da se provede reforma

✧ *njem.* Reform ≃ *fr.* réforme ≃ RE- + *lat.* forma: oblik *lat.* reformatio: obnova

rèfošk (**refȍšk**) *m agr.* **1.** loza **2.** crno vino od te loze

✧ *mlet.*, *tal.* refosco

refracta dosis (*izg.* refràkta dȍzis) *m med.* smanjena količina pojedinog lijeka (npr. polovica tablete, žličica sirupa i sl.); in dosibus refractis

✧ *lat.*

refrain, *v.* refren

refràkcija (∅, čega) *ž fiz.* lom, promjena smjera zrake elektromagnetskog, akustičkog ili nekog drugog vala na plohi koja razdvaja dvije različite tvari; do refrakcije dolazi kod svih vrsta valova, ali se taj pojam najčešće odnosi na refrakciju svjetlosti, u optici iznos refrakcije ovisi o indeksu loma (refraktivni indeks) prema Snellovom zakonu △ ~ ***oka*** *fiziol.* način na koji se svjetlosne zrake lome u oku za vrijeme mirovanja i akomo-

dacije // **rèfraktor** (**refr̀aktor**) *m tehn.* teleskop koji ima konvergentnu leću kao objektiv; **rèfraktorskī** *prid.* koji se odnosi na refraktore
✧ *srlat.* refractio: prijelom ≃ RE- + *lat.* frangere: lomiti

r̀efraktāran *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji je vrlo nepopustljiv, koji uporno ostaje pri svome i na kojega se ne može utjecati; tvrdokoran, tvrdoglav
✧ *srlat.* refractarius

refraktomètrija *ž* **1.** *fiz. kem.* određivanje koncentracije nekih organskih spojeva mjerenjem indeksa loma svjetlosti **2.** *med.* objektivna metoda za određivanje refrakcije oka // **rèfraktometar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *fiz. tehn.* instrument za mjerenje indeksa loma krutog ili tekućeg uzorka
✧ *v.* refrakcija + -METRIJA

rèfrēn *m* ⟨G refréna⟩ **1.** *knjiž.* stihovi, stih ili dio stiha koji se ponavlja na određenim mjestima **2.** *glazb.* cjelovit kraći odlomak koji se ponavlja bez izmjena u pjesmi ili u skladbi; pripjev // **rèfrēnskī** *prid.* koji je dio refrena, koji se odnosi na refren
✧ *fr.* refrain alteracija od refrait ← refraindre ← *prov.* refraingre: povratni zapljuskaj vala ← *lat.* refrangere

refrigerácija *ž* odstranjivanje suvišne topline iz tijela; rashlađivanje, hlađenje, osvježenje // **refrigèransi** *m mn* ⟨N refrigèrans⟩ sredstva za rashlađivanje tijela (led, hladan oblog, ocat i sl.)
✧ *lat.* refrigeratio ≃ refrigerans: koji rashlađuje

r̀eft *m* ⟨N *mn* r̀eftovi⟩ smjesa boja za slikanje lica onoga koji je predstavljen na ikoni; sankir

rèfūgij (**refûgīj**) *m* **1. a.** mjesto sigurnosti za onoga koji se sklanja od nevolje ili opasnosti; utočište, pribježište (u srednjem vijeku često crkva i sl.) **b.** *pov. arhit.* građevina (ob. u antici i srednjem vijeku) koja pruža sigurno utočište; utvrda **2.** *pren.* način ili postupak kojim se pronalazi izlaz iz teške situacije △ ***refugium (peccatorum)*** (*izg.* refùgium pekatórum) **1.** *rel.* utočište (grješnika) (molitveni izričaj) **2.** *razg.* utočište ili mjesto gdje se nalaze oni koji se ne mogu mjeriti s drugima, ob. oni koji imaju sitne slabosti (neuredni, dokoni, lijeni, muktaši i sl.)
✧ *lat.* refugium

r̀eful *m reg.* nalet (ob. o vjetru)
✧ *tal.* refolo

refùlmān *m* ⟨G refulmána⟩ potiskivanje, zatomljivanje, suzbijanje // **refulírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* refùlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ prigušiti/prigušivati, potisnuti/potiskivati misao ili osjećaj; zatomiti/zatomljavati
✧ *fr.* refoulement

refundírati *dv.* ⟨*prez.* refùndīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *ekon.* vratiti/vraćati uplaćeni iznos novca; nadoknaditi, namiriti/namirivati // **refundácija** *ž ekon.* povrat novca, duga; naknada
✧ *njem.* refundieren ← *lat.* refundere: natrag izliti

refutácija *ž* pobijanje čije tvrdnje; opovrgavanje, osporavanje
✧ *lat.* refutatio ≃ refutare: opovrgnuti

règāl *m* ⟨G regála⟩ **1.** pretinac, polica (u tiskarama, s pregradama za pojedina slova) **2.** *glazb.* **a.** male prijenosne orgulje kod kojih se ton dobiva s pomoću titranja jezičaca bez posebnih rezonatora **b.** pojedini tonski registar orgulja **3.** *razg.* komad pokućstva ili kombinacija više dijelova (ormara, polica itd.) // **regàlčić** *m* **1.** *dem.* i *hip.* od regal **2.** posebno izrađena kutija s pregradama za smještaj onoga što se želi zaštititi od udara, pada ili gnječenja [~ *za jaja*]; **regàlić** *m dem.* od regal
✧ *njem.* Regal ? ≃ *tal.* riga: red, niz, crta

règāl|an *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se odnosi na vladara (kralja), koji pripada vladaru (kralju); kraljevski, vladarski △ ~***na prava*** *pov. pravn.* u srednjem vijeku prava koja su pripadala samo kralju (pravo donošenja zakona, sudovanja, kažnjavanja, carine, kovanja novca itd.) // **règālije** *ž mn pov.* **1.** *pravn.* vladarska prava u feudalno doba, kada je vladaru pripadala sva zemlja kojom je vladao **2.** znakovi vladarske časti, *usp.* insignije **3.** izraz u carinskim tarifama i obrascima za darovne pošiljke članovima stranih diplomatskih i drugih misija koje su oslobođene carine; **regalírati** (koga) *dv.* ⟨*prez.* regàlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ iskazati/iskazivati komu čast kao svome gostu; (po)častiti, gostiti
✧ *lat.* regalis ≃ rex: kralj, vladar

regàlati (što) *dv.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* dati na dar; darovati, pokloniti
✧ *tal.* regalare

reganìzam, *v.* Reagan (Ronald)

regàta[1] *ž* vrlo jaka, gusta, bijelo-plavo pruga-

sta ili bijeljena pamučna tkanina s utkanim uzorkom
✧ *tal.* rigata ≃ rigare: iscrtati

regàta² *ž sport* natjecanje u veslanju, jedrenju ili u vožnji motornim čamcima // **règatn|ī** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na regatu, koji služi za regatu [*~i čamac*] △ *~**o polje*** dio vodene površine s plutajućim oznakama pruge regate
✧ *tal.* regatta

rȅge, *v.* reggae

regelácija *ž meteor.* pojava da se led, koji se kod nepromijenjene temperature, pod djelovanjem pritiska, počinje topiti, ponovo smrzne kada prestane djelovati pritisak
✧ *nlat.* regelatio: ponovno smrzavanje

regenerírati (se) *dv.* ⟨*prez.* regenèrīrām(se), *pril. sad.* -ajūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *gl. im.* -ānje⟩ *razg.* **1.** preporoditi/preporođivati se moralno i duhovno **2. a.** (sa)graditi, stvarati ili započinjati iznova **b.** steći/stjecati novu životnu snagu; obnoviti (se), pomladiti (se) **3.** *biol.* obnoviti, nadomjestiti/nadomještati (izgubljeni organ i sl.) stvaranjem novoga tkiva // **regenerácija** *ž* **1.** *biol.* obnova pojedinih dijelova organa ili tkiva u nekom biljnom ili životinjskom organizmu koji su se istrošili, izgubili ili uništili [*fiziološka ~*; *reparativna ili traumatska ~*] **2.** *tehn.* pretvaranje gotovih proizvoda u početne produkte procesa proizvodnje **3.** velika, temeljita, vidljiva promjena; preobrazba, preporod (ob. u moralnom i duhovnom smislu); **regenèrāt** *m* ⟨G regeneráta⟩ *biol.* obnovljeni dio tkiva ili organa nekog organizma; **rȅgeneratīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji se odnosi na regeneraciju, koji nastaje regeneracijom △ *~**ni proces*** proces obnavljanja prirodnih funkcija nekog organa ili dijela tijela; **regenèrātor** (**regenerâtor**) *m* **1.** *tehn.* uređaj za zagrijavanje zraka pomoću otpadnih plinova, ob. kod peći za topljenje željeza **2.** *razg.* preparat koji se kod pranja kose stavlja na kosu prije ispiranja da bi kosa bila meka, sjajna i lako se raščešljavala **3.** onaj koji što obnavlja ili koji je što obnovio, preporodio; obnovitelj, preporoditelj
✧ *njem.* regenerieren ← *lat.* regenerare

régenmantl (**régnmantl**) *m reg.* ogrtač za kišu [*obući ~*]; kišna kabanica
✧ *njem.* Regenmantel

<u>regens</u> (*izg.* rȅgens) *m* **1.** upravitelj odgojnoga zavoda **2.** glavni dirigent pjevačkoga zbora △ *~ **<u>chori</u>*** (*izg.* ~ kȍri) glavni dirigent crkvénoga zbora
✧ *lat.* ← regere: vladati

règent *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ privremeni vladar u monarhiji, vršilac vladarske dužnosti kad je budući vladar (kralj, car, knez i sl.) još malodljetan ili iz drugih razloga ne može obavljati dužnost // **règentica** (**règentkinja**) *ž, v.* regent; **règentičin** *prid.* koji pripada regentici; **règentsk|ī** *prid.* koji se odnosi na regente, koji čine regenti △ *~**o vijeće*** vijeće koje ima ovlasti regenta (ako je budući vladar maloljetan ili u drugim okolnostima); **règentski** *pril.* kao regent, na način regenata; **règentstvo** *sr pov.* kraljevsko (carsko, kneževsko i sl.) namjesništvo, razdoblje u kojem regent obavlja vladarske dužnosti ako je vladar odsutan ili malodoban
◈ *pr.* (nadimačko): **Règent** (Garešnica, Rijeka, Samobor)
✧ *njem.* Regent ← *lat.* regens, *v.*

regèsta *ž* ⟨G *mn* regéstā⟩ **1.** *pov. pravn.* **a.** zbirka isprava ili prijepisa isprava **b.** kodeks isprava (u prijepisima) koje se odnose na prava i posjede nekog samostana, grada, feudalca i sl. **2.** u suvremenim izdanjima povijesnih izvora prepričani kratki sadržaji tiskanih dokumenata
✧ *lat.* regesta: uneseno ← regestus: popisan

regètati, *v.* reg-reg

<u>reggae</u> (*izg.* rȅge) *m glazb.* suvremena glazba koja se temelji na glazbenoj orijentaciji rhythm and bluesa, nastala 1960-ih na Jamajci, povezuje se uz rastafarijanstvo
✧ *engl.*

regìcīd *m* ⟨G regicída⟩ *knjiš.* ubojstvo kralja
✧ *lat.* rex + -CID

rêgija¹, *v.* regimenta

rêgija² *ž* **1.** *pol. geogr. pov.* **a.** zemljopisno, povijesno, politički ili na neki drugi način izdvojeno ili označeno područje jedne ili više zemalja; region **b.** područno tijelo na razini neposredno ispod države (koje negdje ima pravo na političku autonomiju) **2.** *anat.* dio tijela, zona, centar [*abdominalna ~*; *~ artikulacije glasa*] **3.** *pov.* u starom Rimu zgrada u kojoj je stolovao *pontifex maximus* // **regìōn** *m* ⟨G regióna⟩ (+ *srp.*), *v.* regija²; **rȅgionāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji pripada, koji se odnosi na regiju; pokrajinski, lokalni △ *~**na obojenost*** *lingv.* pokrajinska obojenost govora, načina

izražavanja, neknjiževni jezik svojstven nekoj regiji; ~*na riječ (izraz)* *lingv.*, *usp.* regionalizam (3); **regionàlist** (**regionalȉst**) *m* onaj koji formulira ili koji pristaje uz regionalizam; **regionalȉstičkī** *prid.* koji se odnosi na regionalizam i regionaliste; **regionalȉstički** *pril.* kao regionalist, na način regionalista; **regionàlistkinja** *ž*, *v.* regionalist; **regionalizácija** *ž* **1.** čin regionaliziranja [*državna* ~ proces kada država regionalizira] **2.** stanje onoga što je regionalizirano [*državna* ~ država je regionalizirana]; **regionalȉzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ **1.** težnja za ekonomskim, političkim i kulturnim razvojem regija jedne zemlje, *opr.* metropolizam **2. a.** opisivanje i tematiziranje regija u umjetničkom i književnom djelu **b.** *lingv.* riječ ili druga jedinica jezika (fraza) kao svojstvo jedne regije, npr. Dalmacije (pijat u zn. »tanjur«) **3.** umjetnička ili kulturna osobitost neke regije u odnosu na širi prostor **4. a.** težnja za autonomijom regija ili za većim stupnjem regionalne autonomije **b.** naglašena (katkad i pretjerana) zaokupljenost ili ljubav prema vlastitoj regiji; **regionalizírati** (što, se) *dv.* ⟨*prez.* regionalìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ organizirati po regijama, organizirati državu tako da se poštuju interesi i specifičnosti regija

✧ *lat.* regio

regìmēnta *ž* ⟨G *mn* -nātā/-ī⟩ **1.** *pov. vojn.* **a.** puk, pukovnija, samostalna vojna jedinica sastavljena od četiri bataljuna u vojsci Habsburške Monarhije; regija **b.** teritorijalna jedinica u Vojnoj krajini; kotar **2.** *pren.* mnogo ljudi okupljenih na jednom mjestu; mnoštvo, svjetina, masa // **rêgija**[1] *ž vojn. pov.*, *v.* regimenta (**1**)

✧ *njem.* Regiment ← *srlat.* regimentum

Regína ž. os. ime, *rij. zast.*; *hip.*: **Gína** (← *tal.*), **Réga**, **Règica** ◇ *pr.*: **Régić** (Glina, Samobor, Požega)

✧ *lat.* regina: kraljica, vladarica

règistar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ **1.** *pravn.* **a.** popis, pregled (osoba, riječi, predmeta itd.) u knjizi po abecednom redu **b.** službena knjiga u koju se upisuju prispjeli dopisi, spisi, akti itd. **c.** (+ *potenc.*) knjiga u koju se upisuje stjecanje određenih prava (pravo na posjedovanje, na korištenje itd.) **2.** *glazb.* **a.** određeni niz tonova nekog instrumenta ili ljudskog glasa koji se proizvode na isti način i imaju zajedničku boju **b.** naprava za mijenjanje visine, boje i jačine zvuka (orgulja, harmonike i sl.) [*duboki* ~; *srednji* ~; *visoki* ~] **3.** (+ *potenc.*) red slova pisaćeg i sličnih strojeva **4.** *tisk.* u tradicionalnoj (zastarjeloj) tiskarskoj tehnici izraz za poklapanje redaka prednje strane s redovima na poleđini (slaganje »red na red«) **5.** *inform.* brza memorija u procesoru ili drugoj jedinici koja služi za privremeno pohranjivanje određenih podataka i obavljanje aritmetičkih i ostalih operacija; spremnik △ ~*-kasa* *razg.* blagajna koja ima prostor za spremanje novca i uređaje za automatsko računanje, knjiženje, ispostavu računa i njihovo zbrajanje // **règistarsk|ī** *prid.* koji se odnosi na registraciju, koji je dio postupka registracije [~*a tablica*; ~*i broj*] △ ~***a tona*** stara jedinica obujma brodskog prostora (bruto registarska tona – 2,823 m³); **registrácija** *ž* **1.** unošenje, upis u registar, u knjigu (vozila itd.) **a.** broj i slova koji potvrđuju taj upis [~ *vozila*] **b.** dokument koji svjedoči o postupku registracije **2.** *pov. ideol. 1945.* sklapanje građanskog braka **3.** *inform.* prijavljivanje korištenja programa kod autora ili proizvođača (često s naplatom za produženje daljnje uporabe nakon nekog ograničenog besplatnog probnog roka), *usp.* shareware; **registràcījskī** *prid.* koji se odnosi na registraciju △ ~ ***broj*** *inform.* broj koji se nalazi na registracijskoj kartici softvera koji služi za raspoznavanje originalnog programskog paketa; **regìstrātor** (**registrâtor**) *m* **1. a.** onaj koji sastavlja i vodi registar **b.** *pren.* onaj koji bilježi, zapisuje; zapisivač [*pažljivi* ~ *događaja*] **2.** *tehn.* automatski uređaj koji bilježi neke veličine, vrijeme i sl. (vrijeme dolaska na posao itd.) **3.** mapa za pohranu spisa; **regìstrātorica** *ž*, *v.* registrator (**1**); **registratúra** *ž pov. zast.* ured u kojem se nalazi registar i čuvaju spisi; pismohrana, arhiv; **registrírānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* registrirati **2.** *glazb.* umjetnost odabiranja i kombiniranja registara kod sviranja orgulja; **registríra|ti** (što) *dv.* ⟨*prez.* regìstrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* regìstrīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** uvesti, uvoditi u registar (**1**) **2.** obaviti/obavljati registraciju čega **3.** očitati/očitavati na nekoj skali, tablici [~*ti temperaturu*] **4.** *glazb.* odabirati i kombinirati registre kod sviranja orgulja **5.** *razg.* uočiti/uočavati neku pojavu, pokret i sl.; opaziti/opažati, primijetiti/primjećivati [*toliko je*

zaokupljen poslom, da uopće ne ~ što se oko njega događa]
✧ *njem.* Register ← *srlat.* registrum ← *lat.* regesta

registered (*izg.* rèdžisterd) *prid.* 〈*indekl.*〉 **1.** koji je unesen u popis; uknjižen **2.** koji je zaštićen zakonom; patentiran **3.** koji se u poštanskome prometu posebno naplaćuje kao usluga s obvezom posebnog rukovanja; preporučen (pismo, pošiljka i sl.)
✧ *engl.*

regláž|a (∅, čega) *ž razg.* namještanje u pravilan položaj i dotjerivanje nekog instrumenta, uređaja, stroja [*napraviti ~u*] // **règler** *m* **1.** regulator, kontrolor **2.** naprava kojom se vrši reglaža, ventil za podešavanje; **reglèta** *ž* 〈G *mn* reglétā〉 **1.** *tehn.* ravnalo za mjerenje vodoravnih i uspravnih kutova **2.** *tisk. zast.* metalna pločica koja se u klasičnoj tiskarskoj tehnologiji umetala između redaka da bi se regulirao razmak između slogova
✧ *fr.* réglage ≃ règle: pravilo

reglèment (**reglemȅnt**) *m* 〈G *mn* -nātā〉 *zast.* ukupnost propisa, pravilnik, poslovnik rada koji određuje rad sjednica, skupština, popis pravila neke službe // **reglèmān** *m* G 〈reglemána〉, *usp.* reglement; **reglementácija** *ž pravn.* **1.** zakonsko reguliranje određenih pravila **2.** *ekon.* pravilnik koji detaljno regulira međunarodni promet robe
✧ *njem.* Reglement ← *fr.* règlement

rȅgloskop *m tehn.* instrument za kontrolu ispravnosti rada pojedinih motora i sl.
✧ *v.* reglaža, regler + -SKOP

Regnard (*izg.* Renâr), **Jean-François** (1655–1709), francuski pisac vedrih komedija, bez moraliziranja; na lak i zabavan način prikazuje blještavo ali dekadentno društvo (*Kockar*, *Nasljednik*)

Régnier (*izg.* Ren'jê), **Mathurin** (1573–1613), francuski satirički pjesnik; u aleksandrinskim kupletima strastveno i relistički piše o tipičnim likovima svog doba (*Macette*satira o Hipokritu poslužila je Molièreu za *Tartuffea*)

rȅgnikolār|an *prid.* 〈*odr.* -rnī〉 koji zastupa interese stanovnika kraljevine; kraljevinski △ *~**na deputacija** pov.* hrv. saborski zastupnici koji su 1868. i 1873. pregovarali o hrv.-ugarskoj nagodbi; *~**ni dom** pov.* sabor
✧ *lat.* regnum: kraljevstvo ≃ *nlat.* regnicola: stanovnik kraljevstva

régnmantl *m*, *v.* regenmantl

regnum regno non praescribit leges (*izg.* rȅgnum rȅgno nôn preskríbit lêges) suverena država sama određuje svoje pravne (i druge) poslove; izreka osobito korištena u Hrvatskoj u vrijeme Habsburške Monarhije
✧ *lat.*: kraljevstvo kraljevstvu ne propisuje zakone

rȅgosōl *m geol.* tlo koje je evoluiralo vrlo malo, u kojem mineralna tvar snažno preteže
✧ *grč.* rhêgos: pokrivač + *lat.* solium: tlo

regotizácija *ž arhit.* metoda obnavljanja gotičkih građevina u 19. st.; purifikacija
✧ RE- + *v.* Goti, gotika

rȅg-rȅg (**rȅga-rȅga**) *uzv.* izgovor i konvencija pisanja tihog glasanja patke // **regètati** (∅) *nesvrš.* 〈*prez.* règećēm, *pril. sad.* règećūći, *gl. im.* -ānje〉 **1.** kreketati **2.** čuti se kao neodređen isprekidan zvuk iz daljine (npr. vatreno automatsko oružje)
✧ *onom.*

règres *m* **1. a.** *pravn.* odšteta **b.** naknada, pripomoć [*~ za godišnji odmor*] **2.** *rij.* nazadak, regresija △ ***mjenični** ~ ekon. pravn.* pravo onoga koji je izdao mjenicu da traži naknadu od potpisnika // **regredìjent** (**regredijȇnt**) *m* 〈G *mn* -nātā〉 *ekon. pravn.* posjednik mjenice koji traži naplatu te mjenice od potpisnika mjenice (regresata); regresant; **regredírati** *dv.* 〈*prez.* regrèdīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje〉 **1.** provòditi, ostvarivati regres **2.** *ekon. pravn.* utjerati/utjerivati tražbinu za obvezu izvršenu umjesto druge osobe, *usp.* regresirati; **regrèsant** (**regresȁnt**) *m* 〈G *mn* -nātā〉, *v.* regredijent; **regrèsāt** *m* 〈G regresáta〉 *ekon. pravn.* potpisnik mjenice od kojega se traži da isplati tu mjenicu; **regrèsija** *ž* **1. a.** vraćanje, povlačenje na prethodni ili na niži stupanj; nazadovanje **b.** opadanje snage, intenziteta ili broja [*~ bolesti* uzmicanje, povlačenje, poboljšanje zdravlja] **2.** *geol.* povlačenje mora od obale u velikim geološkim razdobljima **3.** *psih.* gubljenje pamćenja i zaboravljanje stečenih vještina i znanja **4.** u genetici pojava da potomci imaju tendenciju variranja u istom smislu kao i njihovi roditelji, ali slabijeg intenziteta **5.** *fil.* postupak traženja uzroka polazeći od posljedica prema počelima, *opr.* progresija; **regresírati** *dv.* 〈*prez.* regrèsīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje〉 **1.** vraćati se nazad; nazadovati **2.** dobiti naknadu za učinjenu štetu; odštetiti, naknaditi, *usp.* regredirati (2); **rȅgresīv|an**

prid. ⟨*odr.* -vnī⟩ koji je u regresiji, koji je zahvaćen regresijom, koji djeluje regresivno; nazadan △ ~**na evolucija** *biol.* oblik evolucijskog razvoja; morfološko pojednostavljivanje i nazadak, degeneracija ili redukcija organa koji su postali nevažni; **règresīvno** *pril.* na regresivan način, djelujući unazad; **regresívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je regresivno ili osobina onoga koji je regresivan
✧ *lat.* regressus: vraćanje ≃ regressio: uzmak ≃ regredi: vraćati se

regressus in infinitum (*izg.* regrèsus ȉn infinítum) »vraćanje u beskonačnost«; nizanje uzroka (od pojedinačnih prema sve općenitijim) koji se međusobno povezuju u beskraj
✧ *lat.*

règrūt *m* ⟨G regrúta⟩ *vojn. pov.* onaj koji je tek pristupio vojsci obuhvaćen vojnom obvezom i obukom stječe vojnička znanja; novak // **regrutácija** *ž* **1.** *vojn.* popunjavanje vojnih jedinica novim vojnicima nakon popisa, pregleda i kategorizacije; novačenje **2.** općenito, pridobivanje novih članova, popunjavanje redova (nekog pokreta, sportskog kluba i sl.); **regrutírati** (koga) *dv.* ⟨*prez.* regrùtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *vojn.* popisati/popisivati i primati vojne obveznike za vojnu službu; novačiti, *usp.* leva **2.** *pren.* pridobiti/pridobivati nove pristaše, popunjavati redove novim kadrovima; **règrūtn|ī** *prid.* koji se odnosi na regrute [~*a komisija*]; **règrūtskī** *prid.* koji se odnosi na regrute, novački
✧ *njem.* Rekrut ≃ *fr.* recrue: prinova, podmladak

rȅgtājm *m glazb.* američki klavirski stil s poč. 20. st., izmjenjivanje pučke melodije s oštro sinkopiranim ritmom; preteča jazza
✧ *engl.* ragtime ← ragged time: isprekidan takt

rȅgul|a *ž razg.* **1.** obveza koja određuje način rada i ponašanja; pravilo, propis, običaj, red [*živim po ~ama*; *to su svakodnevne ~e*] **2.** *kat.* skup pravila po kojima žive i djeluju redovnici △ **regula fidei** (*izg.* rêgula fìdei) *kršć.* norma koja je zadana u vjerovanju svakog kršćanina; pravilo vjere (objava Božja kao riječ *Svetoga pisma* i sl.) // **regulácija** *ž* **1. a.** uređivanje, dovođenje u red, izrađivanje po nekom planu [~ *prometa*] **b.** ugađanje, reguliranje, baždarenje **2.** uređivanje korita rijeka i potoka produbljivanjem i utvrđivanjem obala te osiguravanje od poplava **3.** *ekon.* sustav djelovanja i mjera kojima država uređuje ponašanje ekonomskih subjekata te određuje djelokrug i pravce njihova djelovanja **4.** *fiziol.* održavanje uzajamnih fizioloških procesa u organizmu [*hormonska* ~; *termička* ~]; **regulácījskī** *prid.* koji se odnosi na regulaciju; **regùlār**[1] *m* ⟨G regulára⟩ *kat.* onaj koji se pridržava regule, naziv za redovnika koji živi po svečanim zavjetima, *usp.* franjevac, dominikanac, benediktinac; **rȅgulār|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ **1.** koji je u skladu s propisima, prema propisima; uređen, pravilan **2.** koji je uobičajen; normalan **3.** koji se pojavljuje u određenim intervalima; periodičan **4.** koji je usklađen, prilagođen nekoj proceduri ili nizu procedura **5.** koji ne varira; konstantan **6.** koji je uredan, skladan, metodičan ili simetričan △ ~**na vojska (trupe, jedinice)** *vojn.* vojska organizirana prema vojnim propisima, redovna, stajaća vojska; ~**ni kanonici** *kat.* svećenici, članovi stolnog ili zbornog kaptola; provode zajednički život po statutima Sv. Augustina, *usp.* regular[1]; **rȅgulārno** *pril.* na regularan način; redovno, propisno, normalno [*zaraditi novac* ~]; **regulárnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je regularno; **regulàtīv** *m* ⟨G regulatíva⟩ **1.** načelo koje unosi red i određuje metode s obzirom na određeni cilj **2.** *fil.* kod Kanta, ideje koje nisu nedvojbeno spoznatljive, ali omogućuju usmjeravanje misaonog procesa u određenom smjeru; **regulatíva** *ž* ukupnost propisa ili pravila kojima se što regulira [*pravna* ~], *usp.* regulativ (**1**); **rȅgulatīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji unosi red; **regùlātor** (**regulâtor**) *m* **1.** *tehn.* uređaj za automatsko održavanje ravnomjernog rada (određene brzine, temperature, tlaka itd.) **2. a.** onaj koji regulira, usklađuje [~ *prometa*] **b.** pojava ili snaga koja unosi red i/ili pravilnost; uređivač, dotjerivač [~ *probave*; ~ *apetita*]; **rȅgulatōr|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji usmjerava, vodi [~*ni plan*], *usp.* regulativan; **regulíra|ti** (što) *dv.* ⟨*prez.* regùlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* regùlīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** podvrgnuti/podvrgavati pravilu ili propisima; urediti/uređivati [~*ti promet*; ~*ti vojnu obvezu*] **2.** ustanoviti/ustanovljavati pravilan odnos među dijelovima mehanizma; ugađati, dotjerivati (sat) **3.** provesti/provoditi

regulaciju △ *~nje protoka hidr.* dnevno, tjedno ili godišnje izravnavanje voda u vodotoku gospodarenjem akumuliranim količinama vode da bi se postiglo optimalno korištenje u melioracijama, vodoopskrbi, hidroelektrani i dr.; izravnavanje voda
◈ *pr.* (nadimačko): **Rȅgula** (Zagreb)
✧ *lat.* regula: vodilja, pravilo, obrazac; regularis: redovni
regȕlār² *m* ⟨G regulára⟩ *kem.* benzin manjeg oktanskog broja (za razliku od supera)
✧ *engl.* regular
regurgitácija *ž term.* povraćanje neprobavljene hrane
✧ *srlat.* regurgitatio ≃ regurgitare: povraćati ≃ RE- + *lat.* gurges: vrtlog, poplava, struja
rehabilitírati (koga, što, se) *dv.* ⟨*prez.* rehabilitīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* rehabilìtīrān, *gl. im.* -ānje⟩ izvršiti/vršiti rehabilitaciju // **rehabilitácija** *ž* **1.** *term.* ponovno osposobljavanje bolesnih, ozlijeđenih ili invalidnih osoba za normalan život [*~ invalida*] **2. a.** *pravn.* ponovno priznavanje osporenog prava, prestanak pravnih posljedica vezanih uz nepravednu osudu [*zakonska ~*; *sudska ~*] **b.** ponovno priznavanje izgubljenog ili osporenog ugleda ili povjerenja [*~ nakon niza loših rezultata*]; **rehabilitácījskī** *prid.* koji se odnosi na rehabilitaciju
✧ *njem.* rehabilitieren ← *srlat.* rehabilitare
rehidratácija *ž term.* postupak kojim se bolesnom organizmu nadoknađuje izgubljena tekućina // **rehidratácījskī** *prid.* koji se odnosi na rehidrataciju
✧ RE- + *v.* hidrat, hidratacija
rȅhnšībег *m reg.* mehaničko računalo, omogućuje množenje, logaritmiranje i druge računske operacije [*računati na ~*; *računati ~om*]; šiber
✧ *njem.* Rechenschieber
Reich¹ (*izg.* Ràjh), **Wilhelm** (1897–1957), austrijski liječnik, psiholog, 1939. emigrirao u SAD; razvio vlastitu teoriju »karakternoanalitičke terapije« s novim pogledima na seksualne slobode i odgoj (*Seksualna revolucija*, *Masovna psihologija fašizma*); u tzv. McCarthyjevim čistkama osuđen na zatvor gdje je i umro
Reich² *m*, *v.* Rajh
Reichsrat (*izg.* Ràjhsrāt) *m pov.* savezni parlament u Austro-Ugarskoj Monarhiji sa sjedištem u Beču, čiji su zastupnici bili iz zemalja u sastavu Monarhije
✧ *njem.*
Reichstag (*izg.* Ràjhstāg) *m* naziv za njemačka predstavnička tijela koja su u raznim povijesnim periodima imala različit sastav i značaj; danas parlament Savezne Republike Njemačke
✧ *njem.*
reificírati (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* reifìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ učiniti/činiti stvarnim ili predmetnim, opredmetiti/opredmećivati // **reifikácija** *ž* stanje i proces činjenja čega stvarnim, predmetnim; opredmećivanje, reificiranje
✧ *lat.* res: stvar + -FICIRATI
rȅiki *m* ⟨*indekl.*⟩ istočnjačka vještina relaksacije koja je na Zapad stigla krajem 20. st. // **reìkist** (**reikìst**) *m* onaj koji izvodi reiki; **reìkistica** *ž*, *v.* reikist
✧ *jap.*
reimplantácija *ž* **1.** *med.*, *v.* replantacija **2.** ponovno umetanje, ugrađivanje ili usađivanje čega
✧ RE- + *v.* implantirati, implantacija
reìmport *m ekon.* uvoz u zemlju neke robe koja je prethodno iz te zemlje izvezena
✧ RE- + *v.* importirati, import
re infecta (*izg.* rê infèkta) *pril.* s neuspjehom, neobavljena posla; neuspješno
✧ *lat.*
reinfèkcija *ž pat.* ponovna pojava zaraze, s istim uzročnicima
✧ RE- + *v.* infekcija
reinkarnácija *ž* **1.** *rel.* **a.** poslije smrti prelazak duha koji je živio u jednom tijelu u tijelo novorođenog čovjeka, životinje ili biljke; metempsihoza **b.** nauk o tom fenomenu, nauk o utjelovljivanju (duša) (ob. u indijskoj teologiji) **2.** obnavljanje ili oživljavanje čega što je nestalo (npr. kroz likove romana, medije i sl.) // **reinkarnírati** (se) *dv.* ⟨*prez.* reinkàrnīrām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* reinkàrnīrān, *gl. im.* -ānje⟩ doživjeti reinkarnaciju
✧ RE- + *v.* inkarnirati, inkarnacija
reinkorporácija *ž* proces ponovnoga uključivanja, pripajanja čemu // **reinkorporírati** (što, se u što) *dv.* ⟨*prez.* reinkorpòrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ ponovno se pripojiti čemu, sjediniti se s čim
✧ RE- + *v.* inkorporirati, inkorporacija

reintegrácija *ž* **1.** ponovno pretvaranje ili spajanje dijelova u cjelinu; ponovna integracija [~ *Podunavlja*] **2.** ponovno uključivanje u što (npr. stjecanje ranije izgubljenog državljanstva) **3.** *lingv.* proširenje osnove; perintegracija, deetimologizacija, pojednostavljenje △ ***mirna*** ~ *dipl.* ponovna uspostava suvereniteta neke države na pobunjenom ili okupiranom području mirnodopskim sredstvima // **reintegrírati** (koga, što, se) *dv.* ⟨*prez.* reintègrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši; *gl. im.* -ānje⟩ ponovno integrirati
✧ *lat.* re(d)integratio ≃ RE- + *v.* integralan, integracija

reinterpretácija *ž* **1.** ponovna interpretacija neke pojave, činjenice i sl.; prevrednovanje, preosmišljavanje **2.** *lingv.* promjena značenja morfema koji ulazi u sastav posuđenica // **reinterpretírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* reinterprètīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ ponovno interpretirati
✧ RE- + *v.* interpretirati, interpretacija

reintrodùkcija *ž biol.* naseljavanje životinja ili kultiviranje biljnih vrsta na nekadašnjim staništima s kojih su nestale
✧ RE- + *v.* introdukcija

rȅis *m isl.* vjerski poglavar muslimana △ ***reis-ul-ulema*** *isl.* poglavar učenih u vjeri, prvak islamske zajednice u nekoj zemlji
◈ *pr.* (prema službi): **Rèjzović** (Kostajnica)
✧ *tur.* reisūl-ulema: starješina učenjaka ← *arap.* rä'ıs: starješina + el-ulämā': učenjaci

Reiser (*izg.* Ràjzer), **Nikola** (1918), hrv. slikar intimnih portreta, vaza sa cvijećem suptilnog kolorita, interijera i pejzaža lirske intonacije

Reisinger (*izg.* Rájzinger), **Oto** (1927), hrv. karikaturist međunarodne reputacije; autor više tisuća političkih karikatura, desetak mapa i popularnog Pere koji kroz četiri desetljeća u *Vjesniku* duhovito prati dnevne domaće i međunarodne događaje

reiterácija *ž knjiž.* **1.** ponavljanje jedne te iste riječi, izreke ili govora **2.** figura kojom se ista misao ponavlja uvijek drugim sinonimima
✧ *lat.* reiteratio ≃ reiterare: ponoviti

reivindikácija (**reivindìkcija**) *ž*, *v.* revindikacija

reizàbrati (koga) *svrš.* ⟨*prez.* reizabèrēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* rèizabrān⟩ ponovno izabrati koga, izvršiti ponovni izbor koga na neki položaj (o položajima ili akademskim zvanjima koja podliježu postupku izbora nakon propisana vremena) // **reìzbor** (∅, u što) *m* ponovni izbor za obavljanje neke funkcije u hijerarhiji upravljanja i zvanjima reguliranim propisom (sudac, sveučilišni profesor i sl.) [*raspisati* ~; *izvršiti* ~; ~ *u isto zvanje*]; **reizbórnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ zakonom, propisima itd. uređena obveza da se u nekom roku (npr. svakih tri ili pet godina) ponovno bira onaj tko obavlja dužnost na radnom mjestu ili na položaju [~ *nastavnika na Sveučilištu*]
✧ RE- + *v.* izabrati

Rej (*izg.* Rêj), **Mikołaj** (1505–1569), prvi poljski svjetovni pisac, poznat kao »otac poljske književnosti« (*Kratka rasprava između plemića, kmeta i župnika*, *Zvjerinjak*, *Pošalice*)

-REJA, -REIČAN kao drugi dio riječi označava ono što je u vezi sa značenjem: koji teče, tok, tečenje, curenje [*endoreja*]
✧ *grč.* rheîn: teći; rhoḗ: struja, tijek

rȅjd *m* ⟨N *mn* rèjdovi⟩ *vojn.* kratak i brz prodor vojnih jedinica u dubinu neprijateljskoga teritorija // **rèjder** *m* **1.** *vojn. žarg.* vojnik jedinice koja vrši rejd; komandos **2.** *vojn. pom. žarg.* brod koji vrši prepade na brodove
✧ *engl.* raid

rejdòvāk (**rêjdovak**) *m* ⟨G rejdováka⟩ *glazb.* društveni ples porijeklom iz Češke, srodan mazurki
✧ *češ.*

rejicírati (što) *dv.* ⟨*prez.* rejìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ ne usvojiti/usvajati, ne prihvatiti/prihvaćati čiji prijedlog, zahtjev i sl.; odbiti/odbijati, odbaciti // **rejèkcija** *ž pravn.* neusvajanje nekog zahtjeva; odbacivanje
✧ *lat.* reicere

rèjōn *m*, *v.* rajon[1]

rejonìzam *m* ⟨G -zma⟩ *lik.* eksperimentalni pokret u slikarstvu suvremen kubizmu i futurizmu, javlja se 1910. u Rusiji, ispituje prostornost i novu ulogu boje
✧ *fr.* rayonnisme ≃ rayon: zraka + -IZAM; *rus.* lučizm

rȅjser *m sport* trkaći motorni čamac
✧ *engl.* racer

réjting 1. *m* ⟨N *mn* -nzi⟩ *term.* ugled, vjerodostojnost fizičke ili pravne osobe, ocjena koju uživaju u javnosti, ocjena kojom ih ljudi procjenjuju [*imati dobar* ~; *uništiti* ~ *glupošću*] **2.** kao prvi dio polusloženice, koji se vrednuje u bodovima i drugim sličnim jedinicama

na temelju postignutih uspjeha, glasovanja publike i sl. [~*-bodovi*; ~*-lista*; ~*-pozicija*] // **rejtȉngīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *rij.* koji je prema broju bodova uključen u rang-listu; **rejtingírati** *dv.* ⟨*prez.* rejtȉngīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *rij.* staviti na rang-listu prema broju dobivenih bodova

✧ *engl.* rating: ocjena, procjena

rȅk *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *razg. sport* gimnastička sprava za vježbanje, poprečna šipka na dva stupa; vratilo, preča

✧ *engl.* rack

Réka *ž* naselje (u blizini Koprivnice), 1477 stan. // **rȇčkī** *prid.* koji se odnosi na Reku

✦ *v.* rijeka

rekamávati (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* rekamájēm/rekàmāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* izrađivati u vezu, ukrasiti vezom; vesti, rekamati // **ràkam** *m reg.* crtež ili šara na tkanini izrađena posebnom tehnikom; vez; **rakàmati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ràkamān⟩, *v.* rekamavati; **rakamávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* rakàmāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rakamati

✧ *tal.* ricamare

rekàmijēra, *v.* Récamier

rekapitulírati (što) *dv.* ⟨*prez.* rekapitùlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** kratko, sažeto ponoviti/ponavljati, izložiti ili promisliti u sažetom obliku **2.** *admin.* u posebnu knjigu unijeti/unositi glavne stavke nekog računa // **rekapitulácija** (∅, čega) *ž* **1.** kratak pregled i ponavljanje sadržaja izlaganja, sažimanje bitnih dijelova teksta ili govora; rezimiranje, sumiranje **2.** *admin.* **a.** unos glavnih stavki nekog računa u posebnu knjigu **b.** knjiga s takvim pregledom podataka iz ostale knjigovodstvene dokumentacije **3.** prisjećanje na prošle događaje, doživljaje i sl. te razmišljanje o njima; **rekapitulácījskī** *prid.* koji se odnosi na rekapitulaciju

✧ *njem.* rekapitulieren ← *lat.* recapitulare

rèkcija *ž gram.* sintaktička pojava ravnanja jednih riječi prema drugima, svojstvo glagola, pridjeva i prijedloga da otvaraju mjesto drugim riječima u nekom padežu (npr. gradim kućU, govorim o kućI); upravljanje, valencija // **rèkcījskī** *pril.* koji se odnosi na rekciju

✧ *lat.* rectio: upravljanje

rekèsa *ž* ⟨G *mn* rekésā⟩ *reg.* prirodno povlačenje mora; oseka

✧ *dalmat.* ← *lat.* recessus: vraćanje, odmicanje

rȅket[1] *m sport* **1. a.** rekvizit kojim se udara i odbacuje loptica u tenisu, stolnom tenisu i sl. **b.** *meton.* tenisač ili stolnotenisač [*naš najbolji* ~] **2.** označeni prostor ispod koša (u košarci)

✧ *engl.* racket

rȅket[2] *m* **1.** djelatnost reketara, reketarstvo [*baviti se* ~*om*; *biti pod* ~*om*] **2.** novac koji se plaća reketaru [*platiti* ~] // **rekètār** *m* ⟨G reketára⟩ (*engl.* racketer) onaj koji se bavi reketarstvom; ucjenjivač, iznuđivač, gangster, reketaš; **reketárstvo** *sr* (*engl.* racketering) ilegalna ucjenjivačka djelatnost organiziranih grupa ili mafije koja se sastoji u iznuđivanju novca od ljudi za tobožnju zaštitu njih, njihove imovine ili poslovnih prostora od kriminalaca (koje organiziraju sami ucjenjivači); **rekètāš** *m* ⟨G reketáša⟩, *v.* reketar; **reketàšica** *ž*, *v.* reketar

✧ *amer.engl.* racket: varka, nedopušten posao

rékla *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *reg.* **1.** *etnol.* dio slavonske nošnje, muški modri kaput od valjane vune, s crveno-bijelim šarama na donjim rubovima i na rubovima rukava [*šokačka* ~; *graničarska* ~]; tušle **2.** ženski pleteni ili kačkani odjevni predmet bez rukava

✧ *njem.* Röcklein

reklám|a *ž* **1.** smišljeno i organizirano informiranje (sredstvima masovnih medija), plansko populariziranje industrijskih proizvoda i različitih usluga; publicitet, promidžba, promičba **2.** *meton.* oglas ili spot u masovnim medijima kojim se potrošači potiču na kupnju robe i usluga **3.** *pren. razg.* isticanje, hvalisanje [*sam sebi pravi najbolju* ~*u*] // **reklàmēr** *m* ⟨G reklaméra⟩ **1.** *razg.* stručnjak za reklamu, reklamni stručnjak **2.** *pejor.* onaj koji reklamira, koji pravi reklamu komu ili čemu [*njegov* ~]; **reklàmērka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* reklamer; **reklàmērskī** *prid.* koji se odnosi na reklamu i reklamere, često u pejorativnom značenju; **reklamérstvo** *sr* ukupnost pojave i djelovanja reklame i reklamera; **reklámica** *ž dem.* od reklama, ob. u zn. manjeg plakata, naljepnice i sl.; **reklamírati** *dv.* ⟨*prez.* reklàmīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* reklàmīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (koga, što) putem masovnih medija oglašavati prodaju robe i usluga; promicati **2.** (što) uložiti žalbu, zahtijevati nadoknadu štete; **rèklāmn|ī** *prid.* koji se odnosi na reklamu [~*e poruke*;

~*i trik*] △ ~**a cijena** cijena proizvoda snižena radi reklame

✧ *fr.* réclame ≃ *lat.* reclamare: vikati

reklamácija *ž* žalba, protest, prigovor na kvalitetu odnosno kvantitetu ili rok isporuke robe ili izvršene usluge // **reklamácījskī** *prid.* koji se odnosi na reklamaciju

✧ *njem.* Reklamation ← *lat.* reclamatio

reklàmanta *ž* ⟨G *mn* -nātā/-ī⟩ *pov.* brojka, slog ili riječ na dnu stranice neke knjige kao najava prve riječi na sljedećoj stranici; kustoda

✧ *nlat.* ⟨*mn*⟩ reclamantes

reklasifikácija *ž* ponovna klasifikacija, ocjenjivanje nečijeg znanja, vještine, kvalitete [~ *broda* dodjela klase brodu koju je zbog nekog razloga izgubio]

✧ RE- + *v.* klasificirati, klasifikacija

reklinácija *ž* naginjanje unazad

✧ *srlat.* reclinatio ≃ *lat.* reclinare: nagnuti se, leći ≃ RE- + clinare: naslanjati se

rekognoscírati *dv.* ⟨*prez.* rekognòscīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** istražiti/istraživati, izviditi/izviđati u različite svrhe (vojne, znanstvene, sportske i sl.) [~ *teren*] **2.** priznati/priznavati ili potvrditi ispravnost čega na osnovi prethodnoga pregleda i ispitivanja // **rekognícija** *ž* **1.** priznanje **2.** *pravn. pov.* priznanje da je isprava sastavljena po propisima kancelarije i da odgovara volji osobe koja u ispravi vrši pravnu radnju

✧ *njem.* rekogniszieren ← *lat.* recognoscere ≃ RE- + cognoscere: znati, spoznati

rekolèkcija *ž crkv.* duhovna vježba

✧ *srlat.* recollectio

rekomandírati *dv.* ⟨*prez.* rekomàndīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *rij.* davati preporuku; preporučiti // **rekomandácija** *ž* povoljno pismeno ili usmeno mišljenje; preporuka; **rekomàndīran** (∅) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ preporučene poštanske pošiljke (pošiljke koje primalac mora sam preuzeti) [~*o pismo*]; **rekomàndīrano** *pril.* preporučeno (kratice R i Rc), (ob. na poštanskoj pošiljci) [*poslati* ~]

✧ *njem.* rekommandieren ← *lat.* recommendare

rekombinácija *ž kem.* proces neutralizacije dvaju iona suprotnog naboja izmjenom elektrona prilikom sudara

✧ RE- + *v.* kombinirati, kombinacija

rekompenzírati (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* rekompènzīrām, *pril. pr.* -āvši, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** dobiti/dobivati protuvrijednost za što oštećeno, neispravno, izgubljeno ili zamijenjeno **2.** izvršiti/izvršavati osvetu; osvetiti, uzvratiti/uzvraćati // **rekompenzácija** *ž* **1.** protuvrijednost koja se dobije za što oštećeno, neispravno, izgubljeno ili zamijenjeno; naknada, odšteta, zadovoljština **2.** postupak kojim se pokušava uzvratiti nanesena bol, uvreda ili gubitak; osveta, odmazda; **rekompenzácījskī** *prid.* koji se odnosi na rekompenzaciju

✧ RE- + *v.* kompenzirati

rekompozícija *ž* **1.** općenito, preslagivanje, premještanje **2.** *lingv.* postupak kojim se uspostavlja oblik jednog elementa složenice kakav je imao dok je bio samostalan (npr. *lat.* sacrare prelazi u consecrare u vulgarnom *lat.* i opet u consacrare) **3.** ponovno slaganje u kompoziciju [~ *željezničkih vagona*]

✧ RE- + *v.* komponirati, kompozicija

rekomprèsij|a *ž term.* u ronilaštvu, vraćanje ronilaca na povišeni tlak radi izbjegavanja ili liječenja dekompresijske bolesti [*obaviti* ~*u*] // **rekomprèsījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na rekompresiju △ ~**a komora** specijalni uređaj, služi za profilaktičke rekompresijsko-dekompresijske postupke

✧ RE- + *v.* komprimirati, kompresija

rekoncilijácija *ž* **1.** čin izmirenja nakon sukoba; pomirenje **2.** *crkv. kat.* **a.** posvećenje svetog mjesta nakon što je oskvrnjeno ili profanirano **b.** oslobođenje izopćenika od prokletstva

✧ *lat.* reconciliatio

rekonkvìsta (**rekonkìsta**) *ž* **1.** *pov.* postupno oslobađanje Pirenejskog poluotoka od arapske vlasti (od 8. do kraja 15. st.) **2.** prošireno, osvajanje ratom izgubljenih područja

✧ *šp.* reconquista: ponovno osvajanje

rekonstituírati *dv.* ⟨*prez.* rekonstitùīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ pokrenuti/pokretati, oživjeti ono što je prije postojalo; obnoviti/obnavljati, uspostaviti // **rekonstitúcija** *ž* vraćanje čega u prijašnje stanje, ponovno uspostavljanje; obnova

✧ RE- + *v.* konstitucija, konstituirati

rekonstruírati (što) *dv.* ⟨*prez.* rekonstrùīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ obaviti ili obavljati rekonstrukciju // **rekonstrùkcija** *ž* **1. a.** ponovna gradnja, zidanje, obnova konstrukcije **b.** izmjena ustrojstva ili jednoga dijela sastava čega;

reorganizacija, preinaka **2. a.** utvrđivanje i prikazivanje nekadašnjeg izgleda, stanja ili slijeda događaja u vezi s čim što je postojalo ili se dogodilo u prošlosti (prema iskopinama, svjedočenjima, sjećanju itd.) **b.** *lingv.* uspostavljanje vjerojatnih oblika jezičnih elemenata koji nisu izravno zabilježeni [~ *indoeuropskog prajezika*] **3.** *med.* plastična operacija kojom se nastoji nadoknaditi ili prikriti gubitak ozlijeđenog, odstranjenog ili uništenog dijela tijela [~ *dojke*; ~ *nosa*; ~ *usnica*]; **rekonstrùkcījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na rekonstrukciju [~*i postupak*] △ ~***a kirurgija*** *med.* **1.** grana kirurgije kojoj je cilj dobiti što bolji funkcionalni učinak, uz istodobnu težnju (iako ne po svaku cijenu) za postizanjem estetskog rezultata **2.** plastična kirurgija

✧ RE- + *v.* konstruirati

rèkōntra (**rekôntra**) *ž* izraz u preferansu kojim glavni igrač odgovara na tzv. kontru protivnika, prihvaćajući izazov i udvostručujući vrijednost igre; kontra na kontru

✧ RE- + *v.* kontra

rekonvalescèncija *ž med.* razdoblje oporavka od bolesti // **rekonvalèscent** (**rekonvalescènt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ onaj koji se oporavlja od bolesti; **rekonvalèscentica** (**rekonvalèscentkinja**) *ž*, *v.* rekonvalescent; **rekonvalescèntskī** *prid.* koji se odnosi na rekonvalescente i rekonvalescenciju

✧ *srlat.* reconvalescentia ≃ RE- + *lat.* convalescere: ozdraviti, jačati

rekonvèrzija *ž* ponovna konverzija; ponovna promjena, prelazak i sl.

✧ RE- + *v.* konvertirati, konverzija

rèkord *m* **1.** *sport* najviši uspjeh, domet koji nadmašuje sve prethodne u nekom natjecanju, najbolji rezultat [*držati* ~; *postići* ~; *oboriti* ~] **2.** *term.* najveća statistička količina u svojoj vrsti, ono što se mjeri kao najveće, najbrojnije itd. // **rèkōrd|an** (**rekȍrdan**) *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji se odnosi na rekord, koji predstavlja rekord; vrhunski [~*no vrijeme u atletici*]; **rekòrdēr** *m* ⟨G rekordéra⟩ **1.** onaj koji je postigao rekord na nekom području (ob. u sportu); prvak, as **2.** *tehn.* mehanički ili elektromehanički uređaj za zapis određene mjerene vrijednosti, u ovisnosti od druge varijable (vremena, prijeđenog puta i sl.) **3.** *razg.* videorekorder; **rekòrdērka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* rekorder; **rekordérstvo** *sr* borba za rekorde, težnja za postizanjem rekorda; **rèkordno** *pril.* na rekordan način, vrhunski, visoko kvalitetno

✧ *njem.* Rekord *engl.* record *tal.* ricordo ≃ *lat.* recordari: sjećati se

rekreácija *ž* **1.** aktivno opuštanje, oporavak za ponovno stvaranje i rad; odmor obično vezan uz tjelesne aktivnosti **2.** ponovna kreacija, ponovno stvaranje // **rekreácījskī** *prid.* koji se odnosi na rekreaciju [~ *sportski centar*]; **rekȑeácījski** *pril.* kao što traži rekreacija, po zahtjevima rekreacije [*odmarati se* ~]; **rekreatívac** *m* ⟨G -vca, N *mn* -vci, G rekreàtīvācā⟩ **1.** onaj koji se bavi rekreacijom, koji organizira rekreaciju **2.** *sport* onaj koji nema natjecateljskih ambicija, koji se bavi sportom zbog zadovoljstva i održavanja kondicije; **rekreatívčev** *prid.* koji pripada rekreativcu; **rȅkreatīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ kojemu je sadržaj u rekreaciji, koji je namijenjen rekreaciji, koji služi za rekreaciju [~*no bavljenje sportom*]; **rekreàtīvka** (**rekreatívka**) *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* rekreativac; **rekreírati** (se) *dv.* ⟨*prez.* rekrèīrām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *gl. im.* -ānje⟩ **1.** provesti/provoditi rekreaciju; osvježiti, osvježavati, oporaviti, oporavljati (se) za ponovno stvaranje i rad [~ *u prirodi*; ~ *tjelovježbom*] **2.** ponovno kreirati, ponovno stvarati

✧ *lat.* recreatio ≃ recreare: oporaviti se

rekredȉtīv *m* ⟨G rekreditíva⟩ *dipl.* diplomatsko pismo koje šef države primateljice uručuje veleposlaniku koji odlazi s dužnosti, nakon što mu je ovaj poslao svoje opozivno pismo

✧ *njem.* Rekreditiv ≃ RE- + *lat.* credere: vjerovati

rekriminácij|a *ž admin.* provođenje protumjere ili mjere izazvane drugom mjerom [*provesti* ~*u*]; protuoptužba // **rekriminírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* rekrimìnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *admin.* provoditi/provesti rekriminaciju, provesti protumjeru

✧ *srlat.* recriminatus: ponovno optužen ← recriminare: *v.* rekriminirati

rekristalizácija *ž kem.* ponovljena kristalizacija radi dobivanja čistijih kristala ili kristala željenih oblika **1.** ponovno pojavljivanje kristalne strukture kod valjanih metala; nastaje nakon grijanja

✧ RE- + *v.* kristal, kristalizacija

rekrudescèncija *ž med.* pogoršanje neke bolesti

✧ *lat.* recrudescere: ponovno buknuti

rèksist (**reksȉst**) *m pov. ideol.* pripadnik kvislinške organizacije u Belgiji u 2. svjetskom ratu
✧ prema Christus Rex, naslovu publikacije koju su izdavali reksisti

reksistázija *ž geol.* faza velike erozivne aktivnosti, izazvana nepostojanjem ili rijetkošću biljnog pokrova (primjerice, u prošlim stoljećima na primorskoj strani Velebita)
✧ *grč.* rhêksis: razbijanje, prijelom + stágis: stajanje

rȅkta *pril., v.* *recta*

rektascènzija *ž astron.* koordinata nebeskog tijela kojom se određuje njegov položaj na nebeskoj sferi, *usp.* deklinacija
✧ *nlat.* rectascensio ≃ rectus: ravan, prav + ascensio: uzlaz

rektificírati *dv.* ⟨*prez.* rektifìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1. a.** *tehn.* osloboditi/oslobađati tekućine ili pare od hlapljivih sastojaka ponovljenom destilacijom ili kondenzacijom **b.** ukloniti neispravnost ili nepotpunost, učiniti što boljim ili potpunijim; poboljšati, popraviti, ispraviti **2.** *mat.* izračunavati duljinu luka krivulje // **rektifikácija** *ž* **1.** *tehn.* postupak oslobađanja tekućine ili pare od hlapljivih sastojaka ponovljenom destilacijom ili kondenzacijom **2.** *mat., v.* rektificirati **3.** postupak kojim se što ispravlja, čini boljim ili potpunijim; popravak, ispravak
✧ *njem.* rektifizieren ← *srlat.* rectificare ≃ *lat.* rectus: ravan, prav

rektȉtis *m pat.* upala rektuma
✧ *v.* rektum + -ITIS

rektòkela (**rektokȅla**) *ž term.* spuštanje i ispad debelog crijeva i stijenke rodnice pri teškom porodu
✧ *v.* rektum + *grč.* kếlē: izraslina

rȅktor *m* **1.** *pov.* u starom Rimu upravitelj (ob. u vezama riječi) **2.** *pov.* (rektur, rehtur) u srednjem vijeku u hrv. primorskim gradovima (i drugdje u Europi) odgovorna osoba na različitim mjestima u crkvenoj i svjetovnoj hijerarhiji **3.** *admin.* **a.** sveučilišni profesor na čelu suvremenog sveučilišta **b.** upravitelj konvikta, kolegija ili zaklade △ ***rector magnificus*** (*izg.* ~ magnìfikus) službena titula sveučilišnoga rektora // **rektòrāt** *m* ⟨G rektoráta⟩ **1.** čast i dostojanstvo rektora **2.** rektorov ured; **rȅktorica** *ž, v.* rektor; **rȅktōrstvo** *sr* djelatnost, služba rektora; **rȅktorskī** *prid.* koji se odnosi na rektore [~ *lanac*] △ ~ ***zbor*** najviše tijelo na sveučilištu, čine ga rektor i dekani pojedinih fakulteta
✧ *lat.* rector: starješina, upravitelj, vođa ≃ regere: upravljati

rektoskòpija *ž med.* dijagnostička metoda pregleda bolesnika rektoskopom // **rȅktoskop** *m med. tehn.* instrument kojim se vrši pregled rektuma; **rektoskopírati** *dv.* ⟨*prez.* rektoskòpīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (iz)vršiti rektoskopiju
✧ *v.* rektum + -SKOPIJA

rèktum *m anat.* završni dio debelog crijeva // **rèktālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se odnosi na rektum [~ *pregled*]; **rèktālno** *pril. med.* na rektalan način, putem rektuma [*pregledati* ~]
✧ *nlat.* rectum (intestinium): ravno (crijevo)

rekuperácija *ž* **1.** oporavak nakon bolesti ili slabosti **2.** *tehn.* **a.** hvatanje i iskorištavanje korisnih sastojaka iz otpadnoga materijala **b.** iskorištavanje energije (npr. toplinske) koja ostaje neiskorištena u osnovnom procesu **c.** ponovno dobivanje tvari koje se troše u tehnološkim procesima [~ *otapala*; ~ *maziva*] // **rekupèrātor** (**rekuperâtor**) *m tehn.* uređaj za rekuperaciju (2) △ ~ ***topline*** *tehn.* uređaj kojim se toplina iz ogrjevnih plinova koristi za grijanje zraka koji se troši na gorenje; **rekuperírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* rekupèrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *knjiš.* ponovno osvojiti/osvajati; spasiti/spasavati
✧ *lat.* recuperatio

rekupèrati se *svrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. trp.* rȅkuperān⟩ *reg.* oporaviti se, doći k sebi (nakon veće slabosti ili bolesti, nakon financijskih i sl. nevolja ili sloma)
✧ *tal.* recuperare

rekurírati *dv.* ⟨*prez.* rekùrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** obratiti se, obraćati se komu za pomoć, potražiti utočište **2.** *pravn.* uložiti, ulagati žalbu, ob. višestupanjskom sudu; žaliti se // **rekurèncija** *ž pravn., v.* rekurs; **rekùrens** *m* **1.** *pat.* zarazna bolest, jaka i visoka groznica uzrokovana spirohetama, javlja se u više navrata; povratna groznica **2.** *anat.* ogranak živca vagusa koji povezuje grkljan i dijelove dušnika i jednjaka; **rekùrent** (**rekurȇnt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ onaj koji rekurira, koji ulaže žalbu višem sudu; žalitelj, žalilac; **rekùrēnt|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩, ob. u: △ ~***ni stihovi*** *knjiš.* stihovi u kojima se slova mogu čitati običnim, ali i

obrnutim redom, a da se pritom ne mijenja ni oblik ni smisao (ob. u srednjovjekovnoj poeziji); **rèkurs** *m pravn.* žalba višestupanjskom sudu na presudu nižestupanjskoga suda; rekurencija; **rekùrzija** *ž inform.* sposobnost rutine (4) u kompjuteru da poziva samu sebe; **rȅkurzīv|an** *prid.* povratni △ *~ne formule mat.* formule kojima se u nekim slučajevima može sukcesivno mijenjati forma funkcije i tako lakše doći do rješenja

✧ *njem.* rekurrieren ← *lat.* recurrere: vratiti se, trčati natrag, ponovo ← recurrens: koji se vraća

rekuzírati *dv.* ⟨*prez.* rekùzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** izraziti/izražavati neslaganje s čijom odlukom; usprotiviti se **2.** *pravn.* (za)tražiti izuzeće suca za kojeg se misli da bi bio pristran pri donošenju presude // **rekùzant** (**rekuzȁnt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ **1.** onaj koji rekuzira **2.** *pov.* onaj koji je od kraja 16. do poč. 18. st. u Engleskoj odbijao ići na bogoslužja Engleske crkve što je tada po zakonu bilo obvezatno (uglavnom jer su bili katolici)

✧ *fr.* récuser ← *lat.* recusare: odbiti

rèkvijem *m* **1.** *kat.* misa za mrtve, misa zadušnica, nazvana po početnim riječima molitve: *Requiem aeternam dona eis* (*Domine*) – *Pokoj vječni daruj im* (*Gospodine*) **2.** *glazb.* skladba s tekstom mise za mrtve, ali i s tekstovima svjetovnog sadržaja // **rèkvijemskī** *prid.* koji se odnosi na rekvijeme; **rèkvijemski** *pril.* kao rekvijem, na način rekvijema, prema svojstvima rekvijema

✧ *lat.* requies ⟨A requiem⟩: mir, počinak (prema prvim riječima mise za mrtve: requiem aetenam dona es: daj im vječni počinak)

rekvirírati (što) *dv.* ⟨*prez.* rekvìrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ provesti/provoditi rekviziciju // **rekvizícija** *ž* prisilno, odn. privremeno oduzimanje imovine uz namiru fizičkim i pravnim osobama, ob. u ratne svrhe; **rekvizícījskī** *prid.* koji se odnosi na rekvizicije; rekvizicioni; **rekvizícījski** *pril.* (na način) kao kad se provodi rekvizicija; **rȅkvizicīōnī** *prid.*, *v.* rekvizícījskī

✧ *njem.* requirieren ← *lat.* requirere: tražiti, zahtijevati

rekvìzīt *m* ⟨G rekvizíta⟩ **1.** (+ *potenc.*) **a.** predmet potreban za kazališnu, cirkusku i sl. predstavu kao dopuna ili kao element vizualnog dojma [*mađioničarski ~i*; *žonglerski ~i*] **b.** pojedinačan komad ili par sportske opreme (dres, lopta, tenisice itd.) **2.** (*mn*) *pravn.* skup formalnih elemenata u sastavu nekog ugovora ili dokumenta bez kojih oni ne proizvode pravni učinak // **rȅkvizītan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji se odnosi na rekvizite, koji pripada rekvizitima; **rȅkvizitāran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji ima svojstvo rekvizita, koji spada u rekvizite; **rekvizìtārīj** (**rekvizitârīj**) *m* ukupnost općih mjesta, uobičajenih sredstava čega, ukupnost rekvizita kao prepoznatljivih obilježja [*pjesnički ~*; *~ (političkih* i sl.); *argumenata*]; **rekvizìtārnica** *ž* prostorija u kojoj se čuvaju rekviziti (1); **rekvizìtēr** *m* ⟨G rekvizitéra⟩ namještenik koji vodi brigu o rekvizitima (u sportskim društvima, kazalištima i sl.); **rekvizìtērka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* rekviziter

✧ *lat.* requisitum: traženo, zahtijevano

relácija *ž* **1. a.** način (logički, prirodni i sl.) na koji različiti pojmovi stoje jedni s drugima u vezi, odnos prema komu, vezanost ili stupanje u dodir s kim **b.** uvjetovanost jedne količine drugom količinom; razmjer, omjer **2.** *prom.* udaljenost između dva mjesta označena njihovim imenima [*Zagreb-Rijeka*]; odsječak puta, etapa **3.** *fil.* kategorija koja označuje odnos supstancije prema nekom drugom biću (Aristotel) △ ***binarna** ~ mat.* relacija među skupovima A i B koji mogu biti jednaki, jest svaki skup uređenih parova oblika (a, b), pri čemu je a element skupa A, a b element skupa B; ***n-arna** ~ mat.* poopćenje binarne relacije za svaki prirodni broj n; *~ **ekvivalencije***, *v.* ekvivalencija (2); *~ **uređaja** mat.* poopćenje relacije »manji od« ($a < b$) među realnim brojevima // **relácījskī** *prid.* koji se odnosi na relaciju; relacioni △ *~ **model** mat.* model podataka za primjenu u velikim, zajedničkim bankama podataka; **rȅlacīōnī** *prid.*, *v.* relacijski

✧ *lat.* relatio ≃ referre: ponovno donijeti

relaksírati (koga, što, se) *dv.* ⟨*prez.* relàksīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** opustiti/opuštati (se) tjelesno ili duševno, (u)činiti da popusti napetost živaca, mišića ili ukupnog subjektivnog osjećanja **2.** postati/postajati manje formalan ili rezerviran // **relaksácija** *ž* **1.** *fiz.* povratak u ravnotežno stanje nekog sustava koji je pomaknut iz ravnoteže (npr. povratak u prvobitan položaj elastičnog tijela deformiranog silom nakon što je ta sila prestala djelovati) **2.** *psih.* opu-

štanje duha i tijela; **relaksácījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na relaksaciju; relaksacioni △ *~**o vrijeme*** *fiz.* vrijeme potrebno da se sustav vrati u ravnotežno stanje; **relaksácījski** *pril.* (na način) kao kad se provodi relaksacija; **rȅlaksaciōnī** *prid.*, *v.* relaksácījskī
✧ *lat.* relaxare ≃ RE- + laxare: popustiti

relansírati *dv.* ⟨*prez.* relànsīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *lov.* pronaći/pronalaziti i podići divljač **2.** ponovno izbaciti/izbacivati, odbaciti koga ili što **3.** *razg.* povisiti ulog u npr. kartaškoj igri **//** **rèlans** *m reg.* povišenje uloga (ob. u hazardnoj igri)
✧ *fr.* relancer ≃ RE- + *v.* lansirati

relata refero (*izg.* reláta rȅfero) priopćujem, prenosim onako kako mi je priopćeno
✧ *lat.*

rȅlatīv|an *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1. a.** koji podrazumijeva neki odnos, koji je u odnosu, u vezi s drugim pojmovima i pojavama, ovisan o određenom uvjetu i okolnosti **b.** koji nema vrijednost sam po sebi, nego samo u odnosu na nešto drugo, koji svoje značenje potvrđuje samo u usporedbi s drugim pojmovima, *opr.* apsolutan **2.** *gram.* odnosni [*~na rečenica*; *~na zamjenica*] **3.** osrednji, nepotpun, nedostatan [*~an mir*] △ *~**an sluh*** *glazb.* sposobnost raspoznavanja međusobnog odnosa tonova (prema funkcijama u tonalitetu, visinskoj razlici ili skupnom dojmu u akordu), *usp.* apsolutni sluh, *v.* apsolutan △; *~**na kronologija*** *pov.* u povijesnim znanostima i znanosti o književnosti određivanje starosti neke pojave u odnosu na drugu pojavu (u drugoj zemlji, jeziku i sl.), *opr.* apsolutna kronologija (koja se zasniva npr. na kršćanskoj eri); *~**na permeabilnost***, *v.* permeabilnost △; *~**na permitivnost***, *v.* permitivnost △; *~**na većina*** većina izbornog tijela i dobivenih glasova na izborima, manja od 50%; *~**na visina*** razlika između apsolutnih visina dviju točaka u reljefu; *~**na vlažnost*** količina vodene pare u zraku, izražene u postotku maksimuma koji zrak može primiti pri određenoj temperaturi **//** **relatìvist** (**relativìst**) *m* ⟨G -a⟩ pristaša, zagovornik relativizma; **relatìvistica** *ž*, *v.* relativist; **relativìstičkī** *prid.* koji se odnosi na relativizam i relativiste; **relativìtēt** *m* ⟨G relativitéta⟩ stanje onoga što je relativno; odnosnost, *usp.* relativnost; **relativizácija** *ž* **1.** činjenje čega relativnim (**1b**) **2.** uvođenje, prihvaćanje ili primjena načela relativizma; **relativìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ **1.** *razg.* stajalište prema kojemu je sve relativno; relativnost **2.** *fil.* **a.** idealističko učenje prema kojemu je apsolutna istina nedostižna, a objektivna spoznaja ograničena i uvjetovana nizom čimbenika **b.** u etici: stajalište prema kojemu su dobro i zlo relativni pojmovi, pa ne postoje ni općevažeće vrijednosti ni općeobvezni kriterij za moralne postupke; **relativizírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* relativìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (u)činiti relativnim, shvatiti/shvaćati kao relativno; **rȅlatīvno** *pril.* u odnosu na drugo, na druge mogućnosti, druge pojave i sl. donekle, u nekoj mjeri, *opr.* apsolutno △ *~ **prosti brojevi*** *mat.* prirodni brojevi koji nemaju zajedničkih djelitelja osim broja 1; **relatívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je relativno △ ***opća teorija relativnosti*** *fiz.* (A. Einstein 1916), temelji se na ekvivalentnosti gravitacijske i trome mase, ukida pojam gravitacijske sile (kojom silom se u Newtonovoj teoriji sva nebeska tijela međusobno privlače) i zamjenjuje ga pojmom zakrivljenosti prostor-vremena; ***specijalna teorija relativnosti*** *fiz.* (A. Einstein 1905), temelji se na ekvivalentnosti svih inercijalnih sustava i konstantnosti brzine svjetlosti (masa i energija su ekvivalentne prema relaciji $E = mc^2$)
✧ *njem.* relativ ← *lat.* relativus, *v.* relacija

relegírati *dv.* ⟨*prez.* relègīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* relègīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** udaljiti koga iz neke sredine; izagnati, otpraviti **2.** *pov.* privremeno ili trajno isključiti iz službeničke ili akademske sredine **//** **relegácija** *ž* **1.** *pravn.* trajno ili privremeno protjerivanje neke osobe iz određene sredine; deportacija, egzil, konfinacija **2.** odbacivanje nekorisnih sastojaka iz neke mase; odabiranje, probiranje
✧ *njem.* relegieren ← *lat.* relegare: otpraviti

rèlēj *m* ⟨G relèja⟩ *tehn.* **1.** posredna radiostanica koja prima i dalje emitira radioelektrične valove čime se premošćuje udaljenost između krajnjih stanica [*akustički ~*; *optički ~*] **2.** elektromehanički sklop za pretvaranje električnih u mehaničke signale; sklopnik **//** **rèlējn|ī** *prid.* koji pripada, koji je dio releja [*~a stanica*]; **rèlējskī** *prid.* koji se odnosi na relej i releje; **rèlējski** *pril.* (na način) kao kad se postavlja, kad radi relej
✧ *njem.* Relais ← *fr.* relais

relèvantan (**relevȁntan**) *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji ima važnosti, utjecaja na što; značajan, važan, bitan, *opr.* irelevantan // **relevácij|a** *ž* oslobođenje od kakve obveze [*dati ~u*]; razrješenje; **relevàncija** *ž*, *v.* relevantnost; **relèvantno** *pril.* na relevantan način, važno, značajno, bitno; **relȅvantnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina, svojstvo onoga što je relevantno; značajnost, važnost, bitnost, relevancija
✧ *lat.* relevans ← relevare: podići, olakšati

rèli *m* ⟨G relìja⟩ *sport* natjecanje automobila (motocikla, kamiona) u više etapa sa zadanim prosječnim brzinama [*~-vozač*; *voziti ~*; *nastupati na ~ju*] // **relìjāš** *m* ⟨G relijáša⟩ *sport* onaj koji sudjeluje u reliju, onaj koji vozi reli, relist; **relijàšica** *ž*, *v.* relijaš; **rèlist** (**relȉst**) *m*, *v.* relijaš; **rèlistica** (**rèlistkinja**) *ž*, *v.* relist
✧ *engl.* rally: okupljanje, sastanak

rèlīgija *ž* sustav vjerovanja u kojem je središnje mjesto nadnaravno biće, duh ili svemoćna sila, u monoteističkim religijama Bog, u mnogobožačkim više raznih božanstava ili nadnaravnih sila; u većini religija Bog, odnosno bogovi, ujedno je i stvoritelj svijeta i onaj koji određuje opća zbivanja i sudbinu svijeta, sudi o granicama dobra i zla; religije su ob. povezane i s vlastitim moralnim kodeksom i čvrstim obrednim zakonima, kod nekih i kultnim obožavanjima o čijim pravilima i provođenjima brinu duhovni religijski vođe i njima podređeni svećenici [*politeistička ~*; *monoteistička ~*] △ ~ ***slobode*** *term.* pojam kojim je talijanski filozof Benedetto Croce (1866–1952) nazvao snažan slobodarski duh što ga je pokrenulo građansko društvo i njime obilježilo svoje brojne pokrete i revolucije u 18. i osobito 19. st. // **rèlīgījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na religiju [*~a kultura*]; **rȅligiōzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ **1.** koji vjeruje; pobožan **2.** koji se odnosi na vjeru ili na vjeroispovijest; **rȅligiōzno** *pril.* na religiozan način, po religiji, prema religiji [*~ živjeti*]; **religióznōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ prožetost religioznim osjećajima, vjerom; pristajanje uz odgovarajući vjerski sustav, organizaciju itd.; osobina onoga koji je religiozan
✧ *lat.* religio

rèlikt (**relȉkt**) *m* ⟨G *mn* -kātā⟩ **1.** *biol.* organizam ili vrsta iz ranijeg vremena koji/koja je preživio/preživjela u izmijenjenoj okolini **2.** *pren.* **a.** ono što je preživjelo, preostalo iz prošlosti [*patrijarhalni odnosi ~ su prošlih vremena*] **b.** materijalni ostatak [*arheološki ~*] // **rèliktnī** *prid.* koji je relikt, koji pripada reliktu [*~ nalaz*]; **relìkvija** (ob. rèlikvije *mn*) *ž rel.* materijalni ostatak vezan uz osobu koja je predmet osobitog ili religioznog štovanja (tjelesni ostaci takvih osoba, predmeti koji su im pripadali ili oni koje su dodirnuli); moći; **relikvìjār** *m* ⟨G relikvijára⟩ *rel.* umjetnički izrađen predmet u kojem se čuva relikvija; moćnik, spremnica
✧ *njem.* Relikt ← *lat.* relictum: ostatak ← reliqui: ostaviti ≃ reliquiae: ostaci

<u>reliquiae reliquiarum olim magni et inclyti regni Croatie</u> (*izg.* relìkvie relikviárum ôlim mägni ȅt ȉnkliti rȅgni Kroácie) ostaci ostataka nekada velike i slavne kraljevine Hrvatske
✧ *lat.*

Rélković (**Réljković**), **Matija Antun** (1732–1798), hrv. književnik, samouk, svladavši nekoliko jezika prihvatio prosvjetiteljske ideje; autor didaktičkog deseteračkog spjeva *Satir iliti divji čovik* kojim se bori protiv zaostalosti i »turskih skula«; zanimao se i za probleme jezika i pravopisa (*Nova slavonska i nimačka gramatika*), djelovao i kao prevodilac (*Ezopove basne*)

relùktantan (**reluktȁntan**) *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩, ob. u: △ ~ ***motor*** *tehn.* sinkroni električni motor, primjenjuje se ob. kao jednofazni mali motor // **reluktáncija** *ž fiz.* omjer magnetske sile i magnetskog toka (simbol R), magnetski otpor analogan otporu električnih krugova, recipročno od permeancije
✧ *lat.* reluctans: koji pruža otpor ← reluctari: opirati se

Rȅlja m. os. ime, *v.* Hrelja, krilo

rèljef *m* **1.** *geogr.* oblik tla, površina Zemljine kore s obzirom na razlike u visini, prirodna uzdignuća i udubljenja [*planinski ~*] **2.** *lik.* kiparsko djelo kod kojeg se oblici izdižu iznad ravne površine [*izraditi ~*] // **rèljef|an** *prid.* ⟨*odr.* -fnī⟩ **1.** koji se odnosi na reljef zemljišta, tla **2.** koji je obrađen u reljefu, ukrašen reljefom △ *~**na karta*** *geogr.* zemljovid izrađen od sadre, gume ili sintetičkih masa koji uz ispupčenja i udubljenja prikazuje vodoravnu sliku zemljišta u smanjenom mjerilu; **rèljefno** *pril.* **1.** na način reljefa, tako da u likovnom i plastičnom smislu ima svojstva reljefa **2.** *pren.* vrlo jasno, slikovito i potkrijepljeno primjerima, plastično [*~ prikazati*; *~*

izložiti građu (na predavanju)]; **rèljefnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je reljefno; plastičnost, izrazitost
✧ *fr.* relief

rêm *m fiz.* stara jedinica ekvivalentne doze ionizirajućeg zračenja, koristi se u zaštitne svrhe, danas se koristi sievert (1rem = 1/100 Sv)
✧ *engl.* **r**oentgen **e**quivalent in **m**an

REM *m fiziol.* brz, povremen, grčevit pokret očiju u fazama sna kada se počinje sanjati
✧ *engl.* **r**apid **e**ye **m**ovement: brz pokret očiju

Rêm, *v.* Romul i Rem

remake (*izg.* rimêjk) *m* **1.** ono što je ponovno proizvedeno [*današnja moda je ~ sedamdesetih*] **2.** nova verzija već snimljena filma ili odigrane predstave
✧ *engl.*

remànent|an (**remanèntan**) *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je ostao od veće cjeline; preostali △ ***~ni magnetizam*** *fiz.* magnetizam koji preostaje u nekom tijelu nakon što je prestalo djelovanje magnetskoga polja // **remanèncija** *ž* **1.** preostala količina ili sadržaj **2.** sposobnost zadržavanja nekog svojstva i poslije uklanjanja sile koja ga izaziva
✧ *lat.* remanens ← remanēre: ostajati

remàrka *ž* ⟨D L -rci, G *mn* -ī⟩ popratno objašnjenje, kratka dopuna; napomena, bilješka // **rèmark** *prid.* ⟨*indekl.*⟩ koji upućuje na što; popratni △ ~ ***otisak*** *tisk.* prvi otisak bakropisa ili litografije s popratnim bilješkama ili crtežima
✧ *engl.* remark ← *fr.* remarque ≃ RE- + marquer: bilježiti

Remarque (*izg.* Rèmark), **Erich Maria** (1898–1970), njemački pisac, antimilitarist, antifašist, emigrirao u SAD (roman *Na zapadu ništa novo*)

remastikácija *ž term.* ponovno žvakanje, preživakavanje; preživanje
✧ RE- + *lat.* masticare: žvakati

remàžūlj *m* ⟨G remažúlja⟩ *reg.* **1.** ostatak od jela, ono što je oglodano kad se jelo, ono što više ne valja za jelo **2.** *pren.* (općenito) ostatak, ono što je preostalo od čega, ono što više nitko neće; otpadak
✧ *tal.* rimasuglio

Rembrandt (*izg.* Rèmbrant) (pravo ime R. Harmenszoon van Rijn) (1606–1669), nizozemski slikar, tehnički virtuoz s iznimnim darom za pojedinosti, kompoziciju i upotrebu boja (o. 1500 sačuvanih crteža, o. 300 bakropisa, 650 slika u ulju, više od 100 autoportreta, biblijski i mitološki motivi) (*Noćna straža*, *Sat anatomije*, *Krist u Emausu* i dr.)

rèmēdīj (**remêdīj**) *m* **1.** *med.* sredstvo kojim se suzbija bolest; lijek, ljekarija **2.** *pravn.* postupak koji ostaje kao mogućnost sudskoga rješenja (žalba, utok i sl.); pravni lijek **3.** *ekon. bank.* pri kovanju novca dopušteno odstupanje od zakonski utvrđene težine i finoće kovanice **4.** općenito, ono što ispravlja grešku ili manu // **remedúra** *ž reg.* popravljanje
✧ *lat.* remedium

rèmek-djèlo *sr* ⟨G -a⟩ vrhunsko djelo u vrsti, prvorazredno djelo, djelo koje ima najbolje i ob. neponovljive odlike, sjajno djelo
✧ *mađ.* remek ← *prasl.* *remeslo: zanat + *v.* djelo

rèmēn *m* ⟨G -a⟩ **1.** čvrsta traka od kože ili drugog materijala za razne namjene (učvršćuje hlače uz tijelo oko pasa i sl.); pojas, kaiš **2.** *tehn.* vrpca od plastične mase, kože ili dr. koja služi kao gibljiva veza remenice u remenskim prijenosima // **remènāda** *ž reg.* postupak onoga koji remena (remenava), zafrkavanje, razgovor ili drukčiji postupak kojim se tko podruguje komu; **remènār** *m* ⟨G remenára⟩ obrtnik koji pravi remene i slične predmete (ob. sedlar i remenar); **remenárev** (**remenárov**) *prid.* koji pripada remenaru; **remenàrija** *ž* **1.** proizvodnja remena kao obrt **2.** radnja u kojoj se prodaju remeni; **remènārskī** *prid.* koji se odnosi na remenare [~ *alat*; ~ *zanat*]; **remènati** (**remenávati**) (koga) *dv.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *rij.* tući remenom, kaišati **2.** *reg.* uzeti koga za predmet zafrkavanja i poruge, ustrajno riječima ili postupcima zafrkavati ili dobroćudno se rugati komu; **remènčić** *m dem.* od remen; **remènica** *ž tehn.* kotač stroja preko kojeg se prebacuje, napinje remen; **remènīk** *m* ⟨G remeníka, N *mn* remeníci⟩ *vojn.* remen na pušci; **rèmenskī** *prid.* koji se odnosi na remen △ ~ ***prijenos*** *tehn.* strojni element kojim se snaga jedne osovine remenom prenosi na drugu; **rèmēnje** *sr zb.* svi remeni koji su sastavni dio nekog uređaja [*klinasto* ~]
◈ *pr.* (prema zanimanju): **Rèmenār** (**Remènār**) (450, Dugo Selo, Prigorje, Koprivnica), **Rèmanarić** (**Remenàrić**) (Vrbovec, Bjelovar)
✧ *njem.* Riemen

rèmeta *m* ⟨N *mn* -e⟩ *arh.* **1.** *knjiš.* pustinjak, isposnik, eremit **2.** *reg.* zvonar

♦ *pr.* (etnici i prema službi zvonara): **Rèmeta** (Petrinja, Đakovo, Senj), **Rèmetić** (Hvar, Križevci, Dubrovnik, Pula), **Rèmetin** (Kaštela, sred. Dalmacija), **Remétović** (Đurđevac) ◊ *top.* (naselja): **Remetínec** (Vrbovec, 57 stan.), **Stȑmec Remetȉnečkī** (Novi Marof, 498 stan.)
✧ *lat.* eremita ← *grč.* erēmítēs: pustinjski

Rèmete *ž mn* nekoć selo *S* od Zagreba, danas dio grada; pavlinski samostan iz 13. st. (ukinut 1786) s gotičkom crkvom iz 18. st. u kojoj je smješten cijenjeni gotički retabl iz 16/17. st.
♦ *v.* remeta

Remetínec *m* ⟨G -nca⟩ **1.** naselje (u blizini Novog Marofa), 1547 stan. **2.** zagrebačko predgrađe, dio Novog Zagreba, poznato po tamošnjem zatvoru **//** **Remetínčanin** *m* (**Remetínčanka** *ž*) ⟨N *mn* Remetínčani⟩ stanovnik Remetinca; **remetínečk|ī** *prid.* koji se odnosi na Remetinec [*~a crkva*]
♦ *v.* remeta

rèmetiti (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* rèmetēći, *gl. im.* rèmećénje⟩ unositi nesklad u što; ometati, narušavati, kvariti **//** **remètilačkī** *prid.* koji remeti [*to je bio ~ faktor u našem radu*], *opr.* stabilizirajući, konstruktivan; **remètilački** *pril.* kao onaj koji remeti, tako da remeti što [*djelovao je ~*]
✧ *tur.* meremet: ispravljanje ← *arap.*

rèmi[1] *m* ⟨G remìja⟩ društvena kartaška igra
✧ *engl.* rummy

rèmi[2] (**remȉ**, **rèmis**) *m* ⟨G remìja⟩ **1.** *šah* neodlučen ishod šahovske partije [*odigrati ~*] **2.** *razg.* neodlučen ishod nekog drugog sportskog dvoboja ili događaja **//** **remìzēr** *m* ⟨G remizéra⟩ **1.** *šah* onaj koji igra neborbeno; koji ne igra na pobjedu, nego u dvobojima i na turnirima skuplja poene igrajući na remi (neodlučeno) **2.** *pren.* onaj koji kalkulira u životu, koji ne ulazi u rizik i zadovoljava se malim [*životni ~*]; **remìzērka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* remizer; **remizírati** *dv.* ⟨*prez.* remìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ završiti/završavati igru (ob. šahovsku) neriješeno, bez pobjednika, remijem
✧ *fr.* remise

remigrírati *dv.* ⟨*prez.* remìgrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ vratiti/vraćati se u domovinu iz iseljeništva **//** **remigrácija** *ž term.* **1.** svaka ponovna migracija, nakon prve migracije, u neku treću zemlju **2.** u užem smislu, povratak u domovinu; **remìgrant** (**remigrȁnt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ povratnik iz iseljeništva; **remigràntica** (**remìgrantkinja**) *ž*, *v.* remigrant
✧ *lat.* remigrare ≃ RE- + migrare: seliti

rèmiks (**remȉks**) *m glazb.* nova obrada stare pjesme prilagođena zahtjevima tržišta
✧ *engl.* remix

remilitarizírati *dv.* ⟨*prez.* remilitarìzīrām, *pril. pr.* -āvši, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ provesti ili provoditi remilitarizaciju **//** **remilitarizácija** *ž* naoružavanje područja koje je bilo razoružano
✧ RE- + *v.* militaran, militarizirati

reminiscèncija (**reminiscènca**) *ž* **1. a.** nejasno sjećanje, prisjećanje **b.** čin ili praksa kojim se prošlost doziva u pamet **2.** asocijativno preuzet motiv iz nekog starijeg djela ili ranijih razdoblja (u poeziji, glazbi i sl.) **3.** prisjećanje, prepričavanje ranijih događaja **//** **reminiscènca** *ž*, *v.* reminiscencija; **reminiscèntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji se odnosi na reminiscenciju, kojemu je svojstvena reminiscencija; **reminiscírati** *dv.* ⟨*prez.* reminìscīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ sjetiti/sjećati se, prepuštati se uspomenama
✧ *lat.* reminiscentia ≃ reminisci: sjećati se

<u>**Reminiscere**</u> (*izg.* Reminìscere) *m kršć.* naziv druge nedjelje u korizmi
✧ prema početnim riječima psalma 25–6, *Reminìscere, Deus, misericordiae tuae* (*izg.* Reminìscere, Dèus, mizerikòrdijē tùe): Sjeti se, Bože, milosrđa svojega, *v.* reminiscencija

rèmis *m* ⟨G remísa⟩ **1.** *v.* remi[2] **2.** *bank.* odlaganje roka plaćanja, isplate **3.** *trg.* popust pri plaćanju; rabat
✧ *fr.* remise ≃ *lat.* remissas: odložene

remitírati *dv.* ⟨*prez.* remìtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (po)slati natrag; vratiti/vraćati [*~ novine*; *~ knjige*] **2.** *ekon.* **a.** dostaviti/dostavljati novac ili mjenicu **b.** odobriti/odobravati popust u nekom potraživanju **//** **remìsija** *ž* **1.** a. *rel.* otpust, oproštaj, oproštenje čega (grijeha) **a.** ukidanje, povlačenje (kazne, duga) **2.** *med.* popuštanje, jenjavanje bolesti ili njezinih simptoma **3.** slabljenje, smanjenje, opadanje; **remìsījskī** *prid.* koji se odnosi na remisiju; **rȅmisīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji popušta, oprašta; popustljiv, blag; **rȅmisōr|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ **1.** koji se odnosi na remisiju, koji pripada remisiji;

remisijski **2.** kojim se što vraća (npr. na ponovno rješavanje) [*~no rješenje*]; **remitèncija** *ž med.* brzo, trenutačno ublažavanje neke bolesti ili boli; **remitènda** *ž ekon.* neprodani ostatak robe, ob. neprodani primjerci novina, koji se vraćaju izdavaču [*velika/mala ~*; *visoka/niska ~*]; **remìtent** (**remitȅnt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ **1.** onaj koji nešto vraća, šalje natrag **2.** *bank.* naslovnik mjenice, osoba ovlaštena da naplaćuje mjenicu

✧ *njem.* remittieren ← *lat.* remittere: poslati natrag; remittenda: ono što se treba vratiti

remíza *ž* **1. a.** spremište za kola i poljoprivredne sprave; kolnica **b.** tramvajsko spremište **2.** gustiš u koji se divljač sklanja od nepogoda; branjevina

✧ *njem.* Remise ← *fr.* remise

rèmōcija *ž rij.* uklanjanje, udaljavanje koga s kakve vlasti, prijestolja i sl.; svrgnuće // **removírati** *dv.* ⟨*prez.* remòvīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ provesti ili provoditi remociju

✧ *lat.* remotio ≃ removēre

remoláda *ž, v. remulada*

remonstrírati *dv.* ⟨*prez.* remònstrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ provesti ili provoditi remonstraciju // **remonstrácija** *ž* **1.** izraženo nezadovoljstvo zbog čijeg postupka ili pogreške; prigovor, spočitavanje **2.** *pravn.* najčešće pismeno traženje da se poništi ili preinači neka odluka; žalba, utok; **remònstrant** (**remonstrȁnt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ *rel.* pristaša umjerene struje u nizozemskom kalvinizmu; arminijanac

✧ *srlat.* remonstrare: ukazati ≃ RE- + *lat.* monstrare: pokazivati

rèmont[1] *m* **1.** ponovno sklapanje, ponovna montaža (ob. nakon popravka); obnavljanje **2.** redovni pregled uz popravke i zamjenu neispravnih dijelova (strojeva, vozila, uređaja i dr.) // **remontírati** *dv.* ⟨*prez.* remòntīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ obnoviti/obnavljati, ponovo sklopiti; **rèmontnī** *prid.* koji se odnosi na remont; remontski [*~ zavod*]

✧ *fr.* remontage: ponovno postavljanje ≃ remonter: ponovno postaviti

rèmont[2] (**remȍnt**) *m* **1.** *pov. vojn.* popuna konjice novim konjima **2.** mlad nedresiran konj ili onaj koji je u stadiju početne dresure; remonta // **rèmōnta** *ž, v.* remont[2] (2)

✧ *njem.* Remonte ← *fr.* remonte

remòrkēr *m* ⟨G remorkéra⟩ *pom.* brod s jakim pogonskim strojem za vuču drugih brodova; tegljač // **remorkáža** *ž* vuča plovila; tegljenje; **remòrkērskī** *prid.* koji se odnosi na remorkere; **remorkírati** *dv.* ⟨*prez.* remòrkīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ zakvačiti plovilo i (od)vući ga za sobom; tegliti

✧ *fr.* remorqueur

remote control (*izg.* rimôut kontrȍl) *m tehn.* **1.** upravljanje nekim uređajem na daljinu, uz pomoć radijskih signala **2.** *meton.* uređaj kojim se upravlja na daljinu; daljinski upravljač

✧ *engl.*

removírati, *v.* remocija

rȅmplati *dv.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *sport reg. zast.* odgovarajućim pokretom tijela spriječiti protivničkog napadača da dođe do lopte; blokirati

✧ *njem.* rempeln: nasrnuti, uvrijediti, odalamiti

remuláda (**remoláda**) *ž kulin.* pikantan hladan umak od ulja, gorušice, začinskih trava, češnjaka i papra kao prilog jelu

✧ *fr.* rémoulade

remunerírati *dv.* ⟨*prez.* remunèrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ naplatiti za izvršen rad; honorirati, nagraditi/nagrađivati // **remunerácija** *ž pov. rij.* dodatni prihod uz redovitu plaću; honorar, premija

✧ *njem.* remunerieren ≃ *lat.* remunerati ≃ RE- + munus: dar, nagrada

rȅnālan *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ *anat.* koji se odnosi na bubrege; bubrežni

✧ *lat.* renalis ≃ renes: bubrezi

Renan (*izg.* Renân), **Ernest** (1823–1892), francuski književnik, filozof, povjesničar religije, semitolog; u svojim djelima nastojao premostiti jednu od najvećih suprotnosti svoga vremena – suprotnost između znanosti i religijskog vjerovanja; u knjizi *Život Isusov* (1863), najpoznatijoj iz inače vrlo opsežnog opusa, iznosi tezu da je Isus bio »neuporedivi čovjek«, ali ipak samo čovjek, što Katolička crkva u Francuskoj anatemizira kao herezu

Renáta ž. os. ime; **Renáto** m. os. ime (← *tal.*); *hip.*: **Réne** (← *fran.* René)

✧ *tal.* Renata, Renato ← *lat.* renascor: ponovo se roditi

Renault (*izg.* Renô), **Louis** (1877–1944), francuski konstruktor automobila; 1898. osnovao poznatu automobilsku tvornicu

rȅnčer *m*, *v.* rančer
rènde *sr* ⟨G -ta⟩ *reg.* **1.** kuhinjsko pomagalo za struganje sira, mrkve, kupusa, jabuka itd., ribež, gratakaža, trenica, renda **2.** drvodjelski alat za struganje; strugača, strugalica, blanja
◆ *pr.* (prema zanimanju): **Rèndula** (Slavonski Brod, Požega), **Rèndulić** (1650, Ogulin, Slunj, Moslavina, Lika)
✧ *tur.* ← *perz.*
renderírati *dv.* ⟨*prez.* rendèrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ prikazati neki objekt definiranjem svojstava njegove površine i izvora svjetla // **rendèrīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima sjene na crtežu; osjenčan; **renderírānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* renderirati **2.** *inform.* postupak osjenčavanja pri kompjuterskoj obradi slika ili animaciji
✧ *engl.* rendering
rèndes *m žarg. randevu*
✧ *v. randevu*
rendez-vous, *v.* randevu
rèndgen *m tehn.* aparat za snimanje pomoću rendgenskih zraka (često u polusloženici: rendgen-aparat); rentgen, röntgen // **rendgenizírati** *dv.* ⟨*prez.* rendgenìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** izložiti, izlagati rendgenskim zrakama **2.** *med.* pregledati pomoću rendgen-aparata; **rèndgensk|ī** *prid.* koji se odnosi na rendgene △ ~***a analiza*** postupak određivanja strukture tvari pomoću mjerenja ogiba rendgenskog zračenja koje prolazi kroz kristale; ~***a cijev*** *tehn.* elektronska cijev koja proizvodi rendgensko zračenje; ~***a tomografija*** *med.* rendgenska tehnika snimanja u slojevima; ~***e zrake***, *v.* x-zrake; **rèndgenski** *pril.* pomoću rendgena, rendgenom pregledati
✧ prema W. C. Röntgenu, *v.*
rendgenogràfija *ž* snimanje rendgenom // **rendgenogràfījskī** *prid.* koji se odnosi na rendgenografiju
✧ *v.* rendgen + -GRAFIJA
rendgenògram *m* slika jednog organa ili jednog dijela tijela na rendgenskom filmu; rendgenska snimka
✧ *v.* rendgen + -GRAM
rendgenològija *ž med.* grana medicine koja se koristi rendgenskim zračenjem u dijagnostičke svrhe, radiologija // **rendgenòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ *med.* specijalist na području rendgenologije; **rendgenològījskī** *prid.* koji se odnosi na rendgenologiju kao znanstvenu disciplinu; **rendgenòloškī** *prid.* koji se odnosi na rendgenologiju i rendgenologe
✧ *v.* rendgen + -LOGIJA
rendgenoskòpij|a *ž med.* promatranje rendgenom radi dijagnosticiranja i liječenja [*obaviti ~u*] // **rendgenòskopskī** *prid.* koji se odnosi na rendgenoskopiju
✧ *v.* rendgen + -SKOPIJA
rendgenotèhničār *m med.* tehničar koji priprema materijal za rendgenografiju // **rendgenotèhničārev** (**rendgenotèhničārov**) *prid.* koji pripada rendgenotehničaru; **rendgenotèhničārka** *ž*, *v.* rendgenotehničar
✧ *v.* rendgen + *v.* tehnika, tehničar
rendgenoteràpija *ž med.* primjena rendgenskog zračenja u liječenju bolesti
✧ *v.* rendgen + *v.* terapija
Rȅndić, Ivan (1849–1932), hrv. kipar realističkog izraza; autor brončanih spomenika, poprsja i nadgrobnih spomenika hrv. velikana, crkvenih skulptura i oltara te zvonika u Ložišćima na Braču (*P. Preradović*, *A. Kačić Miošić*, *I. Gundulić*, *Lj. Gaj*, *G. Bulat*, *F. Kurelac*)
Rȅndić-Mióčević, Duje (1916–1993), hrv. arheolog, autor temeljne knjige o povijesti Ilira (*Iliri i antički svijet*)
rèndomski *pril. inform. žarg.* **1.** bez posebnog obrasca ili namjene; slučajno **2.** izabrano na način da svaki element nekog skupa ima istu vjerojatnost da bude odabran [*kompjuter bira ~*] // **rendomizácija** (**randomizácija**) *ž razg.* proces preuređivanja ili perturbacije nekog uzorka, ulaznih podataka ili signala kako bi izgledali rendomski
✧ *engl.* random: nasumce
rendzína *ž geol.* vrsta plodna tla, crnica s nešto masne ilovače; rudina
✧ *polj.* rędzina
rȅndžer *m* **1.** *vojn.* pripadnik specijalnih jedinica vojske SAD-a, posebno odabran i obučen za prepad, zasjedu, diverziju **2.** specijalni čuvar u šumama ili (nacionalnim) parkovima SAD-a
✧ *engl.* ranger
renègāt *m* ⟨G renegáta⟩ onaj koji se odvojio od skupine kojoj je pripadao (pokretu, organizaciji i sl.); odmetnik, otpadnik // **renegátstvo** *sr* stanje i položaj onoga koji se odmetnuo; odmetništvo, otpadništvo; **renègātskī** *prid.* koji se odnosi na renegate; **renègātski** *pril.* kao renegat, na način renegata
✧ *njem.* Renegat ≃ *nlat.* renegatus

renesànsa (**renesȁnsa**) *ž* **1.** *pov.* razdoblje procvata u europskoj kulturi, znanosti i umjetnosti od 14. do 16. st. s osloncem i nadahnućem u klasičnoj grčko-rimskoj baštini i otklonom od srednjovjekovne dogmatike **2.** *razg.* obnova, ponovni procvat, preporod // **renesànsn|ī** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na renesansu △ *~o* ***pismo*** humanističko pismo, antikva
✧ *fr.* Renaissance: preporod, obnova

r̀eni-bùnār *m* ⟨G rȅni-bunára⟩ vrsta studenca kod kojega se podzemna voda dobiva bušotinom iz dubljih vodonosnih slojeva
✧ *fr.* renitent(e): otporan + *v.* bunar

reniflérstvo *sr* ⟨G *mn* renìflērstāva/-ā⟩ *psih.* seksualna nastranost u kojoj se zadovoljstvo postiže uživanjem određenih mirisa
✧ *fr.* renifler: njušiti

rênīj *m kem.* element (simbol Re, atomski broj 75), vrlo rijedak i skup srebrnastobijeli metal velike gustoće, koristi se kao katalizator i sl.
✧ *nlat.* Rhenium ≃ *lat.* Rhenus: rijeka Rajna

renitèntan (**renitȅntan**) (∅, u čemu) *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji uporno ostaje pri svome, koji ne uzima u obzir razloge i dokaze, koji ne prihvaća savjete; tvrdoglav, zadrt, svojeglav // **renitèncija** *ž* uporno ostajanje pri svome stavu, krajnja nepopustljivost; tvrdoglavost, zadrtost, svojeglavost; **renitèntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je renitentan; tvrdoglavost
✧ *lat.* renitens ← reniti: opirati se

rènking *m*, *v.* ranking

Renner (*izg.* Rȅner), **Karl** (1870–1950), austrijski socijaldemokratski teoretičar i političar; prvi kancelar i ministar vanjskih poslova Republike Austrije (1918–1920) i predsjednik obnovljene Republike poslije 2. svjetskog rata (1945–1950)

renogràfija *ž med.* dijagnostička metoda ispitivanja funkcije bubrega // **renogràfījskī** *prid.* koji se odnosi na renografiju
✧ *lat.* ren: bubreg + -GRAFIJA

Renoir (*izg.* Renoâr) **1. Auguste** (1841–1919), francuski impresionistički slikar; svjetlo pleneristička slikarstvo nježnih plavih i ružičastih tonova; zaokupljen ljudskim likom i prizorima iz pariškog života (*Loža*, *Kišobrani*, *Parižanka*); nakon 1880. više naglašava tjelesnu voluminoznost i konturu likova, tamnija paleta **2. Jean** (1894–1979), francuski filmski redatelj, sin Augusta, klasik epohe filmskog »poetskog realizma«; od 1940. u Hollywoodu, SAD; u vrlo bogatom opusu posebno se ističe *Velika iluzija* (1937) i remek-djelo *Pravila igre* (1939)

renòmē (**renomê**) *m* ⟨G renomèa⟩ dobar glas, dobra reputacija, slava, ugled // **renòmīran** (∅, u čemu) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima renome, koji je na glasu; istaknut, slavan, ugledan; **renòmīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ odlika onoga što je renomirano ili onoga koji je renomiran; **renomírati** *dv.* ⟨*prez.* renòmīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *neob.* pribaviti, pribavljati komu društveni ugled; isticati, istaknuti u javnosti
✧ *fr.* renommé(e)

renonsírati *dv.* ⟨*prez.* renònsīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** odreći/odricati se časti ili položaja, *usp.* renuncijacija **2.** odustati/odustajati (u kartanju, npr.)
✧ *njem.* renonsieren ← *fr.* renoncer

renovírati (što) *dv.* ⟨*prez.* renòvīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* renòvīrān, *gl. im.* -ānje⟩ rekonstruirati prilagođujući suvremenim potrebama; obnoviti/obnavljati // **renovácija** *ž* temeljito mijenjanje nabolje; obnavljanje, oživljavanje (o zgradama, stambenim prostorima)
✧ *njem.* renovieren ← *lat.* renovare

rênt|a *ž ekon.* **1.** redovni dohodak što ga pravna ili fizička osoba prima bez poduzetničkog djelovanja na temelju naslijeđa ili vlasništva nad nekretninama [*dobivati ~u*; *uživati ~u*] **2.** prihod koji se u obliku dividende isplaćuje za kapital uložen u dioničko društvo // **r̀entabīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji donosi (ob. novčanu) dobit; isplativ, unosan; **rentabìlitēt** *m* ⟨G rentabilitéta⟩, *v.* rentabilnost; **r̀entabīlno** *pril.* na rentabilan način, unosno, dobro iskorišteno; **rentabílnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je rentabilno; rentabilitet; **rentìjēr** *m* ⟨G rentijéra⟩ **1.** onaj koji živi od rente **2.** *žarg.* onaj koji lagodno živi; **rentìjerka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* rentijer; **rentìjērskī** *prid.* koji se odnosi na rentijere; **rentìjērski** *pril.* kao rentijer, na način rentijera; **rentírati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* rèntīrām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ **1.** iznajmljivati [*~ stan*] **2.** *razg.* isplatiti se, isplaćivati se; **rêntn|ī** *prid.* koji se odnosi na rentu △ *~a* ***neuroza*** *psih.* neurotska reakcija nakon traume u odnosu na moguću ili očekivanu odštetu/dobit
✧ *njem.* Rente ← *fr.* rente ← *srlat.* renda ≃ reddere: vratiti, platiti

rent-a-boat (*izg.* rȅnt-a-bôut) *m* iznajmljivanje motornih čamaca, jahti i drugih plovila
✧ *engl.* rent: iznajmiti + boat: brod, čamac
rent-a-car (I) (*izg.* rȅnt-a-kâr) *m* **a.** iznajmljivanje automobila i drugih motornih vozila **b.** služba ili tvrtka za iznajmljivanje **c.** *meton.* iznajmljena vozila // **rent-a-car** (II) (*izg.* rȅnt-a-kâr) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ koji se odnosi na iznajmljivanje vozila (**1**) [~ *agencija*; ~ *služba*; ~ *vozilo*]
✧ *engl.* rent: iznajmiti + car: auto
rent-a-video (*izg.* rȅnt-a-vîdeo) *m* iznajmljivanje videokaseta
✧ *engl.* rent: iznajmiti + *v.* video
rèntgen *m*, *v.* rendgen
rentoalírati *dv.* ⟨*prez.* rentoàlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ kod konzerviranja slika, ponovno napeti/napinjati na platno
✧ *fr.* rentoiler ≃ RE- + entoiler: napeti platno ≃ toile: platno
renumerírati *dv.* ⟨*prez.* renumèrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ ponovno obilježiti/obilježavati brojkama // **renumerácija** *ž* ponovno obilježavanje brojkama, ponovno obrojčavanje [~ *kućnih brojeva*]
✧ *njem.* renumerieren ≃ *lat.* renumerare ≃ RE- + *v.* numera, numerirati
renùncīj *m knjiš.* odgovor na odgovor; protuodgovor // **renuncijácija** *ž* odricanje od časti ili položaja
✧ *lat.* renuntiare: odgovoriti
rènjikul *m reg. pejor.* onaj koji se doselio u Istru iz Italije za vrijeme vladavine Benita Mussolinija (kad je Istra pripadala Italiji) // **rènjikula** *ž*, *v.* renjikul
✧ *tal.* regnicolo, *usp.* regnikolaran
REO- kao prvi dio riječi znači: tečem, strujim; koji se odnosi na tijek, strujanje [*reoskop*]
✧ *grč.* rhéos: struja; rheîn: teći
rȅofōr *m* ⟨N *mn* -ori⟩ *tehn. fiz.* tijelo koje dobro provodi toplinu i elektricitet; vodič, provodnik
✧ REO- + -FOR
reokupírati *dv.* ⟨*prez.* reokùpīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ provesti ili provoditi reokupaciju // **reokupácija** *ž* ponovno zauzeće izgubljenoga teritorija, ponovna okupacija
✧ RE- + *v.* okupirati
reològija *ž* znanost o strujanju viskoznih tekućina i o deformacijama materije (koloida) koje pri tom nastaju // **reòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji se bavi reologijom; **reològījskī** *prid.* koji se odnosi na reologiju kao znanstvenu disciplinu; **reòloškī** *prid.* koji se odnosi na reologiju i reologe
✧ REO- + -LOGIJA
rȅometar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *tehn.* uređaj kojim se na temelju brzine strujanja mjeri potrošak plina
✧ REO- + -METAR
reoperácija *ž med.* ponovna operacija
✧ RE- + *v.* operacija
reorganizírati *dv.* ⟨*prez.* reorganìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* reorganìzīran, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** nanovo organizirati **2.** preurediti/preuređivati organizaciju (čega); preustrojavati // **reorganizácija** *ž* **1.** *ekon.* promjene u organizaciji već postojećega **2.** ponovno uređenje čega tako da postane drukčije; preuređenje, preinaka; **reorganìzātor** (**reorganizâtor**) *m* onaj koji provodi reorganizaciju; **reorganìzātorica** *ž*, *v.* reorganizator
✧ RE- + *v.* organizirati
reorijentírati (∅, sê) *dv.* ⟨*prez.* reorijèntīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ činiti reorijentaciju, mijenjati/promijeniti svoj stav // **reorijentácija** *ž* promjena stava, priklanjanje drukčijem usmjerenju
✧ RE- + *v.* orijentirati
reosiguránje *sr* ugovor između dviju ili više osiguravajućih ustanova po kojemu se međusobno obvezuju da će snositi i pokrivati jedan dio rizika svog suugovarača uz odgovarajuću podjelu premije osiguranja // **reosiguràvatelj** *m* onaj koji sudjeluje u reosiguranju
✧ RE- + *v.* osigurati, osiguranje
rȅoskop *m tehn.* mjerilo potrošnje električne energije; strujomjer
✧ REO- + -SKOP
rȅostāt *m fiz. tehn.* električni otpornik promjenjive vrijednosti, služi za regulaciju jakosti struje u električnim uređajima // **rȅostātskī** *prid.* koji se odnosi na reostat
✧ REO- + -STAT
rȅotōm *m tehn.* naprava kojom se prekida dotok struje
✧ REO- + -TOM
reovírusi *m mn biol.* rod virusa veoma raširenih u prirodi, napadaju dišne i probavne organe // **reovírusnī** *prid.* koji se odnosi na reovirus
✧ *engl.* **r**espiratory **e**nteric **o**rphan **v**irus

rêp *m* ⟨N *mn* rěpovi⟩ **1.** *anat.* organ na zadnjem dijelu leđa sisavaca, više ili manje dugačak i pokretljiv, kao produžetak kralješnice, perje na zadnjem dijelu tijela ptica, zadnji dio tijela riba, vodozemaca, zmija i kukaca [*konjski* ~; *kusast* ~; *podviti* ~] **2. a.** zadnji izduženi dio nasuprot prednjem kraju, glavi ili vrhu **b.** *razg. rij.* zadnji izduženi dio odjeće posebna kroja (ob. fraka) **3.** *razg.* ljudi koji čekaju u redu da što obave, kupe i sl. red △ ***lastin*** ~ *zool.* leptir (*Papilio machaon*); ***lisičji*** ~ *bot.* biljka (*Alopecurus pratensis*) iz porodice trava (*Gramineae*) // **rèpat** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima velik rep; **repàtica** *ž knjiš. ekspr. astron.* komet [*zvijezda* ~]; **rèpatōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga koji je repat; **rèpica** *ž* stražnji dio ribe kao jelo [~ *bakalara*]; **rèpić** *m* **1.** *dem.* i *hip.* od rep, ob. u zn. kratak rep **2.** *pren.* ono što sliči na rep ili jednostavan crtež stiliziran kao rep (ukras u vođenju pera kad se piše rukom, dio koji malo strši itd.); **rèpina** *ž augm.* od repa *pejor.*

◆ *pr.* (nadimačka): **Kòcorep** (Daruvar), **Kòlorep** (Zagreb), **Òrepić** (Dubrovnik, J Dalmacija, Istra), **Otorépec** (Čakovec, Gospić, Primorje), **Pècirep** (Pula, Čakovec), **Rêp** (190, Đurđevac, Međimurje, Slavonija), **Répac** (320, Donji Lapac, Gospić, Banovina, *v.* i repa), **Répak** (Sisak, Dvor, Jastrebarsko, i vrabac, *reg.*), **Rèpāš** (Sisak, Split), **Répec** (Zagreb, Zaprešić), **Rèpek** (Zagreb), **Rèpeša** (Metković), **Rèpić** (410, Ludbreg, Varaždin, Podravina), **Réponja** (Požega, Virovitica), **Repovèčkī** (Zabok, Zagreb), **Strȉzirēp** (Split), **Strȉzrēp** (Solin, Split), **Vȕkorēp** (100, Dubrovnik, Split, Dvor), **Zȁrep** (Vrbovec, Garešnica)

✧ *prasl.* *rępъ (*ukr. dijal.* repycja: stražnjica, *polj.* rząp)

rȅp *m zast.* stara jedinica apsorbirane doze ionizirajućeg zračenja

✧ *engl.* **r**oentgen **e**quivalent **p**hysical

rȅpa *ž* ⟨G *mn* rêpā⟩ *bot.* naziv za nekoliko kulturnih biljaka iz roda *Brassica*, porodice krstašica (*Cruciferae*), zadebljala mesnata korijena (bijela r. *B. rapa var. rapifera*; crna r. i dr.) // **rȅpār** *m* **1.** onaj koji sadi repu, prodaje repu ili se na bilo koji način bavi repom **2.** *zool.* onaj koji jede repu ili napada repu, nametnik na repi (npr. *Blitophaga undata*, štetnik šećerne repe) **3.** *rib.* poprečni zid koji pregrađuje i zatvara mȗlu i zatvara bazen u koji se baca tuna iz mreže; **rȅpica** *ž bot.* **1.** *hip.* od repa **2. a.** jednogodišnja zeljasta biljka (*Brassica napus var. oleifera*) iz porodice krstašica; uljana repica, ogrštica **b.** divlja rotkva (*Raphanus raphanistrum*); **rȅpičin** *prid.* koji je od repice

◆ *pr.* (nadimačka, prema zanimanju, etnici, preklapanje s *v.* rep): **Rȅpāč** (Turopolje, Sisak), **Rȅpār** (160, Jastrebarsko, Zagorje, Baranja), **Repínac** (110, Osijek, Posavina), **Rȅpinc** (Našice, Podravina, Moslavina), **Repínec** (Samobor), **Rèpušić** (130, Imotski, Osijek, Metković) ◊ *mikrotop.* (ob. za oranice na kojima se sadi repa): **Rèpīšća**, **Rèpīšće**, **Rèpīšte** ◊ *top.* (naselja): **Répićevo Sèlo** (Donja Stubica, 52 stan.), **Repínec** (Vrbovec, 254 stan.), **Rèpīšće** (Jastrebarsko, 282 stan.), **Rȅpno** (Zlatar, 302 stan.), **Rȅpovec** (Zabok, 321 stan.), **Rèpušnica** (Kutina, 1913 stan.)

✧ *prasl.* *rěpa (*rus.* répa, *polj.* rzepa), *lit.* ropė ≃ *stvnjem.* ruoba

repacifikácija *ž* ponovna pacifikacija, pacifikacija nakon pacifikacije i rata na istom području // **repacificírati** *dv.* ⟨*prez.* repacifìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ uspostaviti/uspostavljati repacifikaciju

✧ RE- + *v.* pacificirati, pacifikacija

répak *m* ⟨G répka, N *mn* répci, G rêpākā⟩ biljni rod (*Alopecurus*) iz porodice trava (*Gramineae*)

✧ *v.* rep

reparírati *dv.* ⟨*prez.* repàrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** dovesti/dovoditi u ispravno stanje; popraviti, popravljati **2.** dobiti/dobivati ispriku za nanesenu uvredu ili nepravdu **3.** nadoknaditi štetu, platiti/plaćati odštetu // **rȅparabīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se može popraviti; popravljiv, nadoknadiv, obnovljiv; **reparabílnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ popravljivost, nadoknadivost; **reparácija** *ž* **1. a.** dovođenje u ispravno stanje; popravak **b.** vraćanje čega porušenog, dotrajalog u prijašnje stanje; obnova, obnavljanje **2.** *pravn.* **a.** naknada ili isprika za nanesenu uvredu ili nepravdu; zadovoljština, satisfakcija **b.** potpuna ili djelomična naknada štete nanesene ratom javnoj i privatnoj imovini što je poražena zemlja plaća pobjedniku; ratna odšteta; **reparácījskī** *prid.* **1.** reparativni **2.** koji se odnosi na reparaciju; **reparácījski** *pril.* na način reparacije, kao kad se plaćaju reparacije [*naplatiti se* ~ iz reparacije]; **rȅparatīvnī**

prid. koji pripada reparaciji; **reparatúra** *ž* popravljanje i dovođenje u ispravno stanje obnavljanjem; popravak; **rèparatūrnī** *prid.* koji pripada, koji je dio reparature, koji se odnosi na reparaturu

✧ *njem.* reparieren ← *lat.* reparare ≃ reparabilis: obnovljiv

repartícija *ž pravn.* raspodjela prema određenim mjerilima ili propisima (poreza, oporučno ostavljene imovine i sl.) // **repartícījskī** *prid.* koji se odnosi na reparticiju; **repartírati** *dv.* ⟨*prez.* repàrtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ provesti ili provoditi reparticiju; razdijeliti, (po)dijeliti

✧ RE- + *lat.* partitio: razdioba ≃ pars: dio

repasírati *dv.* ⟨*prez.* repàsīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** provjeriti/provjeravati točnost, ispravnost čega (točnost računa, ispravnost sata) **2.** prepraviti/prepravljati ili dotjerati tekst **3.** vraćati se (s putovanja i sl.) // **repasáža** *ž* ponovno ispitivanje valjanosti neke odluke ili prosudbe; preispitivanje; **repàsēr** *m* ⟨G repaséra⟩ onaj koji vrši repasažu; dotjerivač, popravljač; **repàsērka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* repaser

✧ *fr.* repasser

Rèpāš *m* ⟨G Repáša⟩ naselje (u blizini Đurđevca), 576 stan.

repáši *m mn* ⟨N rèpāš, G repáša⟩ *zool.* red vodozemaca (*Urodela*, *Caudata*) s trajnim repom (daždevnjaci *Salamandridae*, čovječja ribica itd.)

✧ *v.* rep

repatrírati *dv.* ⟨*prez.* repàtrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ vršiti ili izvršiti repatrijaciju, vratiti/vraćati koga u zemlju iz koje je došao // **repatrijácija** *ž* povratak ili upućivanje u domovinu (ratnih zarobljenika, bjegunaca, iseljenika, raseljenika i sl.); **repatrijácījskī** *prid.* koji se odnosi na repatrijaciju; **repatrírac** *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci, G repàtrīrācā⟩ onaj koji se vraća ili se vratio u domovinu; povratnik; **repàtrīrka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* repatrirac

✧ *njem.* repatrieren ← *lat.* repatriare

repèlent (**replȅnt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ sredstvo koje specifičnim mirisom odbija kukce (npr. komarce, muhe, krpelje i dr.)

✧ *engl.* repellent ← *lat.* repellens ← repellere: odbijati

rèpēr (**repêr**) *m* ⟨G *mn* repéra⟩ **1. a.** *vojn.* izrazita točka na terenu (šiljak na tornju, karakteristično drvo i sl.), koja služi pri određivanju horizontalnih kutnih udaljenosti **b.** znak koji služi kao polazna točka za orijentiranje, niveliranje i sl. **2.** *pren.* točka, polazište (oko koje se vodi kakva rasprava i sl.) // **reperáža** *ž* **1.** obilježavanje terena karakterističnim znakovima **2.** snalaženje na terenu uz pomoć znakova

✧ *fr.* repère: znak, biljeg

rȅper *m*, *v.* raper

reperkùsija *ž* **1.** neizravna i nepredvidiva posljedica nekog čina ili događaja; odjek, odraz **2.** *fiz.* odbijanje, odbacivanje (zvuka, svjetlosti) **3.** *glazb.* ponavljanje iste teme u varijantama // **reperkutírati** *dv.* ⟨*prez.* reperkùtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** događajem izazvati/izazivati posljedicu ili promjenu čega **2.** *fiz.* odbiti svjetlost ili zvuk **3.** *glazb.* ponoviti/ponavljati istu temu u varijantama; **rȅperkutīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji ima svojstva reperkusije, koji djeluje kao reperkusija, koji je dio reperkusije

✧ *lat.* repercussio ≃ repercutere: odbijati

repertòār *m* ⟨G repertoára⟩ **1. a.** raspored i plan prikazivanja predstava, koncerata itd. **b.** ukupnost programa koje izvodi umjetnik **2.** niz, ukupnost, izbor pojava, operacija, vještina i sl., karakterističnih za koga ili za što [~ *tema*; ~ *jezičnih odlika*; ~ *uvreda*] // **repertòārnī** *prid.* koji pripada, koji je dio repertoara; **repertòārskī** *prid.* **1.** repertoarni **2.** koji se odnosi na repertoar; **repertòārski** *pril.* onako kako traži repertoar, promišljeno prema repertoaru; **repèrtōrīj** (**repertôrij**) *m* priručni popis, pregled, popis; podsjetnik

✧ *fr.* répertoire: popis, zbirka ← *lat.* repertorium ≃ reperire: pronaći, otkriti

repèsāž (**repesâž**) *m* ⟨G repesáža⟩ *sport* u veslanju, mačevanju i biciklističkim utrkama na velodromu popravno natjecanje, druga šansa za sve sudionike koji se u kvalifikacijama nisu uspjeli plasirati u polufinale, finale i sl.

✧ *fr.* repêchage

repetírati (što) *dv.* ⟨*prez.* repètīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *reg.* **a.** ponoviti/ponavljati razred [~ *razred*] **b.** uzeti/uzimati repete, uzeti još (ob. o hrani) **2.** *vojn.* pomicanjem određenog dijela vatrenog oružja, ob. zatvarača puške, ubaciti/ubacivati metak u ležište [~ *pušku*] // **rȅpetē** (I) *pril. reg.* **a.** još **b.** opet, nanovo, ponovo; **rȅpetē** (II) *ž mn žarg.* ponovljen obrok (ob. u studentskoj menzi i sličnim načinima posluživanja na

obroke) [*ići po* ~]; **repètent** (**repetènt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ učenik koji ponavlja razred; ponavljač; **repètentica** (**repètentkinja**) *ž*, *v.* repetent; **repetícij|a** *ž* **1.** ponavljanje, opetovanje **2.** (ob. *mn*) poduka izvan školske nastave [*davati ~e* podučavati privatno]; **repètītor** (**repetȋtor**) *m* **1. a.** onaj koji ispituje i podučava učenike ili s njima utvrđuje naučeno gradivo, *usp.* repetent **b.** onaj koji uvježbava operni zbor **2.** *tehn.* instrument koji dobiva signale i odašilje ih u TV-mrežu na određenom području, dio odašiljača; **repètītorica** *ž*, *v.* repetitor; **repetìtōrīj** (**repetitôrīj**) *m* **1.** knjiga za brzo ponavljanje ili utvrđivanje naučenog gradiva **2.** tečaj na kojem se ponavlja naučeno

✧ *njem.* repetieren ≃ *lat.* repetere: ponoviti, tražiti natrag

repètīrka *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ *razg.* puška kod koje se povlačenjem zatvarača izbacuje čahura ispaljenoga metka i ubacuje novi metak; brzometka

✧ *njem.* Repetiergewehr, *v.* repetirati

repetitio est mater studiorum (*izg.* repetício èst mâter studiórum) *posl.* ponavljanje je majka učenja

✧ *lat.*

replantácija *ž* **1.** ponovno umetanje, ugrađivanje ili usađivanje u što **2.** *med.* operacija kojom se ponovno usađuje odstranjeni organ ili odstranjeni dio tijela na pripadajuće mjesto; reimplantacija // **replantácījskī** *prid.* koji se odnosi na replantaciju

✧ *nlat.* replentatio ≃ RE- + *lat.* planta: sadnica

replay (*izg.* riplȇj) *m* ponovno prikazivanje najzanimljivijih ili spornih prizora u izravnom TV-prijenosu (ob. u sportskim natjecanjima) neposredno po samom događaju

✧ *engl.*

rèplika *ž* ⟨D L -ici⟩ **1. a.** upadica, popratna primjedba, komentar ili izraz neslaganja s izlaganjem **b.** *pravn.* kratak odgovor na govor protivne strane, odgovor tužioca na obranu optuženoga **c.** *kazal.* kraći dio uloge kojim se odgovara na riječi partnera u kazališnom komadu **2.** *lik.* nova primjena istog motiva, umjetničko djelo koje je nastalo kao odraz drugoga djela istog autora; replikacija // **replicírati** (∅, komu, na što) *dv.* ⟨*prez.* replìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ izgovoriti/izgovarati, dati repliku; odgovoriti/odgovarati na nečije izlaganje; **replikácija** *ž* postupak izrade identične kopije (čega); **replìkant** (**replikȁnt**) *m* ⟨G -a, G *mn* -nātā⟩ biće iz djela znanstvene fantastike napravljeno prema ljudskom obličju

✧ *tal.* replica ≃ *lat.* replicare: odvratiti

rèpnica *ž bot.* biljka (*Barbarea vulgaris*) iz porodice krstašica (*Cruciferae*)

✧ *v.* rep

reponírati *dv.* ⟨*prez.* repònīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ vršiti/izvršiti repoziciju

✧ *njem.* reponieren ≃ *lat.* reponere: vratiti

repopulácija *ž* ponovno naseljavanje napuštenih ili opustošenih naselja ili regija

✧ RE- + *v.* populacija

rèport *m* ⟨G *mn* -rātā⟩ izvještaj o nekom događaju (u novinama, na radiju ili televiziji) // **reportáža** *ž* novinarski izvještaj kojim se događaji i okolnosti prikazuju i opisuju na temelju obavijesti prikupljenih na terenu [*novinska ~*; *foto~*; *radio~*; *televizijska ~*]; **rȅportāžn|ī** *prid.* koji je u obliku reportaže, koji se odnosi na reportažu [*~i prikaz*] △ *~a* ***kola*** *tehn.* vozilo iz kojeg se obavljaju direktni prijenosi događaja s terena (sportski, umjetnički programi, politički događaji i sl.)

✧ *fr.* report; reportage: reportaža

reportírati *dv.* ⟨*prez.* repòrtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ izvještavati/izvijestiti o nekom događaju; podnositi/podnijeti izvještaj // **repòrtēr** *m* ⟨G reportéra⟩ onaj koji piše reportaže, novinar koji izvještava s mjesta događaja; **repòrtērka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* reporter; **repòrtērskī** *prid.* **1.** koji se odnosi na reportere [*~ izvještaj*] **2.** koji je kratak; sažet, telegrafski [*esej koji djeluje ~*]; **repòrtērski** *pril.* kao reporter, na način reportera

✧ *engl.* report ← *stfr.* reporter

repòšika, *v.* repuh

repozícija *ž med.* **1.** vraćanje prelomljene kosti ili iščašenog zgloba u normalan položaj **2.** vraćanje ispalog organa na prijašnje mjesto // **repozícījskī** *prid.* koji se odnosi na repoziciju

✧ *lat.* repositio

repozìtōrīj (**repozitôrīj**) *m* ⟨G repozitórija⟩ **1.** mjesto na kojem se što sabire i čuva; spremište, čuvalište **2.** *inform.* zbirka informacija o kompjuterskom sustavu; nadskup rječnika podataka

✧ *lat.* repositorium

reprèsālije (**represâlije**) *ž mn* ob. surove mjere što ih neka država odn. vojna sila poduzima protiv druge zemlje, teritorija ili stanovništva kao odmazdu; općenito gušenje svakog otpora △ ***ekonomske*** ~ mjere pritiska na jednu zemlju kao odgovor na njene postupke (kršenje ljudskih prava itd.)
✧ *njem.* Repressalien ← *srlat.* repressalia: odmazda, utjerivanje duga silom ≃ *v.* represija

reprèsija *ž* **1.** kaznena mjera, sredstvo prisile, prisilni akt, prinuda **2.** mjera državne prisile [*staljinistička* ~] **3.** *psih.* svjesno odbacivanje, odricanje od neke želje koju moral osuđuje; potiskivanje // **reprèsījskī** *prid.* koji se odnosi na represiju; **represírati** *dv.* ⟨*prez.* reprèsīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ primijeniti/primjenjivati kaznene mjere u svrhu sprečavanja ili potiskivanja za društvo opasnih pojava; **rȅpresīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji ima svrhu prisiliti ili kazniti △ ~***ni aparat*** u nedemokratskim društvima opći naziv za policiju, tajne službe sigurnosti i kontrolirano sudstvo [*ljudska prava krše se pomoću ~nog aparata*]; ~***no društvo*** društvo u kojem politički poredak uskraćuje slobodu misli, vjeroispovijesti i sl., odnosno ljudskih prava uopće; **rȅpresīvno** *pril.* na represivan način, kazneno, mjerom prinude; **represívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je represivno; **rèpresor** (**reprȅsor**) *m biol.* bjelančevina u citoplazmi; zauzima ključno mjesto u regulaciji genskog djelovanja
✧ *lat.* repressio ≃ repressum: potisnut ≃ reprimere: potiskivati, suzbijati

reprezentíra|ti (koga, što, se) *dv.* ⟨*prez.* reprezèntīrām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *gl. im.* -ānje⟩ **1.** zastupati, predstaviti/predstavljati koga ili što; simbolizirati [*Vukovar i Dubrovnik ~ju rat u Hrvatskoj*] **2.** biti očit primjer ili ono što može poslužiti kao uzorak; oslikavati, portretirati [*imovinsko stanje naše obitelji ~ i opću hrvatsku situaciju*] **3.** govoriti, raditi, djelovati u čije ime (fizičke ili pravne osobe pred sudom, javnošću i sl.); zastupati, predstavljati [*ono što radiš ~ i poduzeće iz kojega dolaziš*] **4.** opisati/opisivati tako da ima određena obilježja; okarakterizirati, tipizirati // **reprezentácij|a** *ž* **1.** *sport* izabrana sportska momčad, ekipa kao predstavnik grada, pokrajine, države ili kontinenta **2. a.** ukupnost postupaka namijenjenih održavanju ugleda i dužnih formi u javnosti **b.** *meton.* troškovi, sredstva za takve svrhe **3.** zastupanje, predstavljanje koga (govor, nastup u ime druge fizičke osobe, zastupanje pravne osobe pred sudom, javnošću i sl.) **4.** *lingv.* figura koja postaje zamjenom običnoga oblika u kazivanju misli (prošli ili budući događaji uporabom prezentskoga oblika, ili nekih priloga, mogu premjestiti u sadašnjost, kao da se zbivaju upravo sada) **5.** *teol.* objektivno jedinstvo svijeta koji je jedan Bog stvorio za jedan smisao i cilj; **reprezènt̄ant** *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ predstavnik, zastupnik čega; **reprezèntantica** *ž*, *v.* reprezentant; **reprezentatívac** *m* ⟨G -vca, N *mn* -vci, G reprezentàtīvācā⟩ *sport* član nacionalnog (školskog i sl.) tima; **rȅprezentatīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1. a.** koji primjerom ukazuje na osobine, svojstva drugih iz iste vrste; tipičan [*~an uzorak*; *~na osoba novog tajkunskog sloja*] **b.** koji može služiti za reprezentaciju, ugled, koji dolično predstavlja [*~an izbor knjiga*] **2.** *pol.* koji pripada, koji se odnosi na vlast na način reprezentacije [*~ni politički sustav*] △ ~***na metoda*** statistička metoda istraživanja masovnih pojava (osnovnog skupa) na temelju ispitivanja jednog dijela te pojave (uzorka); metoda uzoraka; **reprezentatívčev** *prid.* koji pripada reprezentativcu; **reprezentàtīvka** *ž* ⟨D L -ivki⟩, *v.* reprezentativac; **rȅprezentatīvno** *pril.* na reprezentativan način; **reprezentatívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je reprezentativno ili osobina onoga koji je reprezentativan
✧ *njem.* repräsentieren ← repraesentare: smjesta donijeti, pokazati

rèprint (**reprȉnt**) *m* ⟨N *mn* -i, G -nātā/-ā⟩ *tisk.* **1.** ponovno tiskanje knjige tako da vjerno slijedi predložak, ponovno tiskanje istoga u sadržajnom i formalnom smislu [*~-izdanje*]; pretisak **2.** fotomehanička reprodukcija i tisak starih tiskanih izdanja [~ *Vrančićeva rječnika*] // **reprintírati** *dv.* ⟨*prez.* reprȉntīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ ponovno tiskati/otisnuti; pretiskati
✧ *engl.* reprint: novi otisak

repríza *ž* **1. a.** prva predstava nakon premijere (u kazalištu) **b.** svaka ponovna izvedba jedne predstave (na TV, u kinu i sl.) **2.** *glazb.* naziv za opetovanje, doslovno ili varirano // **repri-**

zírati (što, koga) *dv.* ⟨*prez.* reprìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ dati/davati reprizu [~ *film*]; **rèprīznī** *prid.* koji se daje kao repriza, koji se odnosi na reprizu [~ *program*]

✧ *fr.* reprise

reproducírati (se) *dv.* ⟨*prez.* reprodùcīrām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *gl. im.* -ānje⟩ **1.** stalno (se) obnavljati **2.** ponovno izvesti/izvoditi // **reprodùcent** (**reproducènt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ **1.** onaj koji ponovno proizvodi ili ponovno stvara **2.** reproduktor (**1**); **reprodùkcija** *ž* **1.** *biol.* razmnožavanje, množenje, obnavljanje vrste **2.** *glazb.* instrumentalna ili vokalna interpretacija skladbe kao predloška **3.** kopiranje, umnožavanje likovnog predloška tehničkim putem **4.** *ekon.* obnavljanje proizvodnih sredstava, kapitala i vrijednosti u procesu proizvodnje **5.** *tehn.* slušanje ili gledanje snimljenog (s gramofonskih ploča i sl.) △ ***prosta*** ~ *ekon.* ponovna proizvodnja u nepromijenjenim razmjerima; opseg se proizvodnje iz jednog razdoblja u drugo ne mijenja; ***proširena*** ~ *ekon.* ponovna proizvodnja u uvećanim razmjerima; opseg proizvodnje iz jednog razdoblja u drugo raste; **reprodùkcījskī** *prid.* koji se odnosi na reprodukciju [~ *materijal*; ~ *postupak*]; **reproduktíva** *ž lik.* ukupnost reproduktivne djelatnosti; **reproduktívac** *m* ⟨G -vca, N *mn* -vci, G reprodùktīvācā⟩ zastupnik, realizator reproduktive; **rèproduktīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji se odnosi na reprodukciju △ ***~ni organ*** *biol.* organ u službi razmnožavanja; ***~ni umjetnik*** *glazb.* umjetnik koji izvodi tuđa djela; **reproduktívčev** *prid.* koji pripada reproduktivcu; **reproduktívka** *ž, v.* reproduktivac; **reproduktívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je reproduktivno; **repròduktor** (**reprodùktor**) *m* **1.** onaj koji oponaša proizvedeni zvuk ili glas; reproducent **2.** *tehn.* uređaj koji pojačava i reproducira govor ili glazbu primljenu radioprijemnikom ili prenesenu telefonskim putem; zvučnik [*elektromagnetski* ~]

✧ *njem.* reproduzieren ≃ RE- + *v.* producirati

reprogràfija *ž tisk.* **1.** tiskarska djelatnost koja proučava tehnike i probleme različitih načina umnožavanja dokumenata (npr. fotokopiranjem, mikrokopiranjem i sl.) **2.** vjerna reprodukcija svih vrsta dokumenata // **reprogràfījskī** *prid.* koji se odnosi na reprografiju

✧ *v.* reproducirati, reprodukcija + -GRAFIJA

rèprogram *m* novi plan, preinaka u nekom procesu i sl. // **reprogramíra|ti** (što) *dv.* ⟨*prez.* reprogràmīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ učiniti/činiti da se što obavlja ili odvija na drukčiji način nego što je bilo programirano, preinačiti program čega [*~ti dug kome*; *sporazum o ~nju duga*; *~ti kompjuter*]

✧ RE- + *v.* program

repromaterìjāl *m* ⟨G repromaterijála⟩ materijal za reprodukciju (sirovine, poluprerađevine), potreban za proizvodnju konačnih proizvoda

✧ *v.* reproducirati, repro(dukcijski) + *v.* materija, materijal

reptíli *m mn* ⟨N rèptīl, G reptíla⟩ *zool.* razred kopnenih kralješnjaka (*Reptilia*) (gušteri, zmije, kornjače i krokodili); gmazovi // **rèptīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji je poput reptila, gmaza; puzav, zmijav **2.** *pren. pejor.* koji nema ponosa, karaktera; beskarakteran, gmizav

✧ *nlat.* reptilia ← *lat.* reptilis: koji puzi ≃ repere: puziti

repùblika *ž* ⟨D L -ici⟩ *pol.* **1. a.** politički sustav u kojem prva osoba nije monarh, već ob. predsjednik (premijer i sl.) **b.** *meton.* država koja ima takav sustav **2. a.** politički sustav u kojem vlast drže izabrani predstavnici građana **b.** država koja ima takav sustav 3. (Republika) hrv. književni časopis s najdužim kontinuitetom (od 1945), uglavnom mjesečnik, izlazi u Zagrebu u nakladi DKH, danas Društva hrv. književnika △ ***dječja*** ~ *pren.* mjesto i vrijeme u kojem vladaju djeca, odnosno u kojem vladaju osobine, ob. pripisivane djeci (veselje, poštenje, ljubav i sl.); ***fašnička*** ~ *razg. iron.* tobožnja vlast koja se uspostavlja u mjestu (gradu i sl.) za vrijeme trajanja karnevala; ***književna*** ~ *ekspr.* duhovni svijet koji se izgrađuje književnim stvaralaštvom; ***narodna*** ~ *ideol. 1945.* pleonastičan naziv republika u Federativnoj Narodnoj Republici Jugoslaviji; ***Republika Hrvatska*** naziv današnje hrv. države prema Ustavu usvojenom 22. 12. 1990; ***socijalistička*** ~ *pov.* naziv republika u Socijalističkoj Federativnoj Republici Jugoslaviji do 1990 [*Socijalistička Republika Hrvatska*] // **repùblīčkī** *prid.* koji se odnosi na republiku i republike; **republikánac** *m* ⟨G

-nca, N *mn* -nci, G republìkānācā⟩ **1.** pristaša republike kao oblika vladavine, *opr.* monarhist, rojalist **2.** pristaša ili član stranke koja u svom programu (ob. i u imenu) ističe republiku; **republikánčev** *prid.* koji pripada republikancu; **republikanìzam** *m* ⟨G -zma⟩ republikanstvo; **republìkānka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* republikanac; **republìkānskī** *prid.* koji se odnosi na republikanstvo i republikance; **republìkānski** *pril.* kao republikanac, na način republikanaca; **republikánstvo** *sr* ukupnost nazora, stavova i prakse republikanaca
✧ *lat.* res publica: zajednička imovina, javna stvar (opće dobro); država

repudijácija *ž pravn.* odbijanje ili nepriznavanje državljanstva, nasljedstva i sl.
✧ *lat.* repudiatio

rèpuh *m* ⟨N *mn* -usi⟩ *bot.* konjski čičak, *v.* čičak △ // **repòšika** *ž bot.* konjski čičak, *usp.* čičak △; **repùšina** *ž bot.* konjski čičak, *usp.* čičak △

repùlzija *ž* **1.** nepriznavanje čijeg prava na što; osporavanje, uskrata **2.** nepovoljan ishod odluke, radnje, događaja i sl.; neuspjeh, poraz **3.** ponašanje koje izaziva gađenje; odbojnost // **rȅpulzīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji se odnosi na repulziju, koji odbija od sebe **2.** koji izaziva gađenje; odbojan, odvratan, oduran, mrzak △ *~ni motor tehn.* komutatorski mali električni motor za jednofaznu izmjeničnu struju; **repulzívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što izaziva repulziju, odbojnost, gađenje
✧ *lat.* repulsio

rèpulja *ž bot.* biljka (*Asparagus asparagoides*) iz porodice ljiljana (*Liliaceae*)
✧ *v.* rep

rèpūnca *ž* ⟨G *mn* -unācā/-ī⟩ pečat za ovjeru sadržaja plemenitih metala (zlata, srebra)
✧ *v.* punca

rèpuša *ž bot.* jednogodišnja biljka (*Moricandia arvensis*) iz porodice krstašica (*Cruciferae*)
✧ *v.* repa

repúšac *m* ⟨G -šca, N *mn* -šci⟩ *bot.*, *v.* matovilac

repùšina, *v.* repuh

Rèpūšnica *ž* naselje (u blizini Kutine), 1913 stan.

reputácij|a *ž* **1.** opće mišljenje o osobi ili stvari koje postoji u nekom krugu ljudi ili javnosti [*dobra ~a*; *loša ~a*] **2.** *meton.* stanje ili položaj onoga koji je visoko cijenjen; ugled, renome [*on je osoba s ~om*] // **reputácījskī** *prid.* koji se odnosi na reputaciju
✧ *njem.* Reputation ← *lat.* reputatio: razmatranje, razmišljanje ≃ RE- + putare: misliti

requiem (*izg.* rȅkviem) *m*, *v.* rekvijem

réra *ž etnol.* momačko skupno pjevanje u okviru priprostog lokalnog melosa [*sinjska ~*] // **rèrāš** *m* ⟨G reráša⟩ **1.** koji pjeva reru **2.** *pejor.* koji je kao oni koji pjevaju reru; **rèrāškī** *prid.* koji se odnosi na reraše; **rérati** (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* rérūći, *gl. im.* -ānje⟩ pjevati reru, pjevati kako se pjevaju rere

rèredos *m crkv. umj.* arhitektonski ili umjetnički ukras uza zid iza oltara (slike ili simboli na zidu, drvene ploče sa slikama)
✧ *fr.*

rérna *ž reg.* (+ *srp.*) zatvoreni dio štednjaka u kojem se peku namirnice; pećnica, ror
✧ *njem.* Röhre

res (*izg.* rês) **1.** stvar **2.** *fil.* u skolastici izraz za izvanjsku stvarnost △ ~ ***cogitans*** (*izg.* ~ kôgitans) *fil.* samosvjesni subjekt; »stvar koja misli«, *opr.* ~ ***extensa***; ~ ***extensa*** (*izg.* ~ ekstènsa) *fil.* nesvjesni objekt koji posjeduje samo prostornu protežnost; »protežna stvar«, *opr.* ~ ***cogitans***; ~ ***iudicata*** (*izg.* ~ judikáta) presuđena stvar, pravomoćna sudska odluka; ~ ***non verba*** (*izg.* ~ nôn vȅrba) djela, ne riječi; ~ ***nullius*** (*izg.* ~ nulíus) ničija stvar; ~ ***perit domino*** (*izg.* ~ pȅrit dȍmino) štetu snosi vlasnik; ~ ***publica*** (*izg.* ~ pûblika) javna stvar
✧ *lat.*

résa *ž* **1.** vrpca ili nit koja slobodno visi na nečemu (na zavjesi, šalu i sl.) i ob. služi kao ukras **2.** duguljasti viseći cvat nekih biljaka; maca **3. a.** resica (2a) **b.** viseći izraštaj kože pod grlom koze **c.** donji dio ljudskog uha // **rèsast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se odnosi na resu, koji je u trakama, fronclav; **rèsica** *ž* **1.** *dem.* od resa **2.** *anat.* **a.** produžetak zadnjeg kraja mekog nepca u ždrijelo u obliku pokretnog jezičca; uvula **b.** (*mn*) izdanci sluznice na tankom crijevu (*villi intestinales*) **c.** resa (3c); **résiti** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* rêsīm, *pril. sad.* résēći, *gl. im.* réšēnje⟩ **1.** kititi, uljepšavati, ukrašavati **2.** *pren.* služiti (komu) na čast, krasiti [*rese ga mnoge vrline*]; **resnàtica** *ž* (ob. *mn*) *bot.* biljka koja cvate u obliku rese, kojoj je cvat u obliku rese
◆ *pr.* (etnici i nadimačka): **Rêsan** (Pula,

Daruvar, Kutina), **Resánović** (600, Dvor, Banovina), **Résavac** (Ploče, Pula), **Rêsnīk** (Zagreb, Sisak), **Résovac** (Duga Resa, Pokuplje) ◊ *top.* (uglavnom glibišta): **Pòdresnīk** (Lika), **Rêsan**, **Rêsnā** (brdo, Poljica), **Resnátac** (Delnice), **Résnica**, **Résnice**, **Rêsnička Tr̀nava** (Zagreb), **Rêsnički Gâj** (Zagreb), **Rêsnīk** (glibište u Kaštelima, po njemu nazvana splitska zračna luka; visoravan, Gračac, zaseoci uz Savu, Sesvete, Vrbovsko, Požega); (naselja): *v.* **Dȕgā Résa**, **Rêsnik** (Požega, 251 stan.), **Rêsnīk Bosíljevskī** (Duga Resa, 40 stan.)
✧ *prasl.* *ręsa (*rus.* rjása, *polj.* rzęsa) ← *ręḍsa ≃ *v.* red

resanácija *ž* provođenje mjera kojima se onesposobljeni objekti, prostori ili površine ponovo stavljaju u funkciju // **resanírati** *dv.* ⟨*prez.* resànīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ vršiti ili izvršiti resanaciju
✧ RE- + *v.* sanacija

resantìmān (**resantimân**) *m* ⟨G resantimána⟩ **1.** otpor (izražen u društvenim odnosima), osjećaj nezadovoljstva u takvim odnosima **2.** *psih.* **a.** ponovno doživljavanje nekog ranijeg nelagodnog osjećaja **b.** bolno sjećanje na doživljenu neugodnost
✧ *fr.* ressentiment

Rèsava *ž* manastir u Srbiji // **rèsavskī** *prid.* koji se odnosi na Resavu; **rèsavski** *pril. pren.* tako da se nešto slijepo prepisuje (prema resavskoj prepisivačkoj školi svetih knjiga); bez vrijednosti izvornog rada

resávac *m* ⟨G -vca, N *mn* -vci⟩ *zast. reg.* kaljuža, močvarno tlo

resèkcij|a *ž med.* isijecanje oboljelog dijela organizma; odsijecanje [*izvesti ~u*] // **resecírati** *dv.* ⟨*prez.* resècīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ vršiti/izvršiti resekciju, kirurškim putem ukloniti/uklanjati oboljeli dio organizma; odsjeći, isjeći; **resèkcījskī** *prid.* koji se odnosi na resekciju
✧ *lat.* resectio ≃ RE- + *v.* secirati

resèrpīn *m* ⟨G reserpína⟩ *farm.* alkaloid biljke *Rauwolfia serpentina*; upotrebljava se u pučkoj medicini i u medicini uopće; dobiva se i sintetički
✧ *njem.* Reserpin

rȅset (**resȅt**) *m inform.* ponovno pokretanje računalnog sustava, vraćanje u početno stanje bez isključivanja stroja; resetiranje // **resetírati** *dv.* ⟨*prez.* resètīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *inform.* izvršiti ili vršiti reset, vratiti kompjuterski sustav u početno stanje i ponovno ga pokrenuti **2.** *žarg.* (se) vratiti se na nultu poziciju
✧ *engl.* reset

rèsičāri *m mn*, *v.* resokrilci

residuum (*izg.* rezìduum) *m*, *v.* reziduum

rȅskati, *v.* rez

reskírati, *v.* rizik

rèskōnta *ž* ⟨G *mn* -onātā⟩ *reg.* listić papira s brojem koji može donijeti dobitak ili glavni zgoditak na lutriji; srećka, reškonta, riškonta
✧ *mlet.* risconto ← *tal.*

rȅskōst, *v.* rez

rèskript (**reskrȉpt**) *m* ⟨G *mn* -pātā⟩ *pravn. pov.* **1.** u starome Rimu, pismeni odgovor cara na nejasna pravna pitanja **2.** u Hrvatskoj, kraljeva pismena naredba zastupnicima Hrvatskoga sabora; edikt, otpis
✧ *lat.* rescriptum: otpis

Resnais (*izg.* Renê), **Alain** (1922), francuski filmski redatelj, predvodnik Novog vala francuskog filma kasnih 1950-ih i poč. 1960-ih; inovator nenarativne filmske forme (*Hirošima, ljubavi moja!*, 1959, *Prošle godine u Marienbadu*, 1961)

resocijalizácija *ž* ponovno uvrštavanje, vraćanje u društvo [*~ kažnjenika*] // **resocijalizírati** *dv.* ⟨*prez.* resocijalìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -avši, *gl. im.* -ānje⟩ ponovo što socijalizirati, vratiti u društvo
✧ RE- + *v.* socijalan, socijalizacija

resokríl|ci *m mn* ⟨N resokrílac, G -lca, G *mn* resòkrīlācā⟩ *zool.* red sitnih kukaca (*Thysanoptera*), štetočine, prijenosnici virusnih i bakterijskih biljnih bolesti [*duhanov ~ac*; *graškov ~ac*]; resičari // **resokrílčev** *prid.* koji pripada resokrilcu
✧ *v.* resa + *v.* krilo

resolvírati *dv.* ⟨*prez.* resòlvīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ izvesti/izvoditi zaključak iz navedenih obrazloženja; zaključiti/zaključivati
✧ *njem.* resolvieren ≃ *lat.* resolvere

resòpērke *ž mn* ⟨N resòpērka, G *mn* -erākā/-ī⟩ *zool.* podrazred riba (*Crossopterygii*), svojom građom upućuju na prijelaz kralješnjaka iz vode na kopno
✧ *v.* resa + *v.* pero

rèsōr *m* ⟨G resóra⟩ **1.** domena, područje (čijeg interesa, moći, vlasti i sl.) **2.** ogranak državnog aparata (državna uprava, ministarstvo i sl.) // **rèsōrnī** *prid.* koji pripada, koji se

odnosi na resor △ ~ ***ministar*** ministar koji vodi određeni resor

✧ *fr.* ressort: pruživost, djelovanje

resorbírati *dv.* ⟨*prez.* resòrbīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ uvući/uvlačiti u sebe; upiti/upijati, usisati/usisavati // **resorbèncija** *ž farm.* sredstvo koje pospješuje resorpciju, osobito kod kroničnih upala; **resòrpcija** *ž fiziol.* upijanje različitih tvari kroz kožu i sluznice, u optok krvi i limfe; **resòrpcījskī** *prid.* koji se odnosi na resorpciju; **rèsorptīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji ima svojstvo resorpcije, upijajući, usisavajući

✧ *lat.* resorbēre: natrag upiti, usrkati

resoškȑžnjače *ž mn* ⟨N resoškȑžnjača⟩ *zool.* red riba (*Solenichthyes*) (morski konjici *Sygnathidae*, dugokljuni morski konjic *Hippocamptus guttulatus* itd.)

✧ *v.* resa + *v.* škrge

rèspekt *m* ⟨G *mn* -kātā⟩ **1.** osjećaj da tko ili što posjeduje istaknute odlike, da ima zasluge; poštovanje, uvažavanje [~ *za tuđe argumente*]; rešpekt **2.** obziran stav prema komu, ustručavanje ili bojazan od koga [*imati ~ prema starijima*] // **rèspektabīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji izaziva uvažavanje, poštovanje **2.** o kojemu se mora ozbiljno voditi računa; impresivan; **respektabílnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga što je respektabilno; **respektírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* respèktīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** odnositi se s respektom, s poštovanjem, imati obzira **2.** uvažiti/uvažavati; **rèspektīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji se ima u vidu; odnosni, dotični; **respicìjent** (**recepijѐnt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ **1.** onaj koji po dužnosti nadgleda što i brine se o čemu; nadglednik, izvjestitelj **2.** *pov. admin.* nadglednik poslovanja financijskoga odjela; **rèšpekt** *m* ⟨G *mn* -kātā⟩ *reg.*, *v.* respekt

✧ *njem.* Respekt ← *lat.* respectus: obaziranje, razmatranje, obzir ≃ respicere: obazirati se ≃ RE- + spectare: gledati

Respighi (*izg.* Respȉgi), **Ottorino** (1879–1936), talijanski skladatelj, pijanist i dirigent; učenik Rimski-Korsakova, čiji je utjecaj ostavio trajan trag u njegovoj harmoniji i majstorskoj orkestraciji; svojim simfonijskim pjesmama (*Fontane di Roma*, *Feste romane*) obnovio instrumentalnu glazbu u Italiji nakon stogodišnje prevlasti opere

respirírati *dv.* ⟨*prez.* respìrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *fiziol.* uzeti/uzimati zrak, iskorištavati kisik i vraćati neiskorišteni dio; disati // **respirácija** *ž fiziol.* **1.** uzimanje zraka (udisaj), iskorištavanje kisika i vraćanje neiskorištenoga dijela (izdisaj); disanje **2.** metabolički proces kojim neki organizam unosi kisik i ispušta ugljični dioksid i druge proizvode oksidacije; **respirácījskī** *prid.* koji se odnosi na respiraciju, dišni; **respìrātor** (**respirâtor**) *m med.* **1.** priručno pomagalo što se stavlja na usta i na nos radi zaštite dišnih organa ili radi lakšeg disanja **2.** *tehn.* naprava koja služi za davanje umjetnog disanja; **rèspiratōr|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ **1.** koji se odnosi na respiraciju [~*ni problemi*] **2.** koji djeluje kao respirator △ ~***ni aparat*** **1.** *tehn.* aparat za disanje **2.** *anat.* dišni trakt; ~***ni grč*** *term.* nastup ubrzanog disanja, kao posljedica jakih emocija, uzbuđenja, histerije; ~***ni trakt*** dišni trakt, dišni putevi; **respìrātorskī** *prid.* koji se odnosi na respirator; **respìrātorski** *pril.* kao respirator, na način respiratora

✧ *njem.* respirieren ← *lat.* respirare

respîro *m trg.* odgoda uplate, produženje roka plaćanja; »odah«, poček

✧ *tal.*: dah, predah

rèspirometar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *tehn.* sprava za mjerenje intenziteta disanja

✧ *lat.* respirare: disati + -METAR

respònder *m tehn.* elektronsko učilo koje omogućuje istodobno ispitivanje većeg broja učenika

✧ *engl.*, *v.* respondirati

respondírati (čemu) *dv.* ⟨*prez.* respòndīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ pristajati dobro uza što, poklopiti/poklapati se s drugim, suglasiti/suglašavati se s kim; odgovarati, podudarati se, slagati se // **rèspondibīlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji odgovara potrebi; prikladan, sukladan, podudaran

✧ *lat.* respondere ≃ respondens: koji odgovara

responsoriâle *m glazb. pov.* zbirka gregorijanskih napjeva solističkog karaktera; po sadržaju jednak gradualu

✧ *srlat.*, *v.* responzorij

respònze *ž mn* **1.** *pov.* odgovori uglednih pravnika u starom Rimu koji su obvezivali suce **2.** *jud.* u židovskoj dijaspori zbornici u kojima su sabrani odgovori uglednih rabina na upućena im pitanja o pravnim, moralnim, obrednim i općenito religioznim dilemama u židovstvu

✧ *lat.* responsa: odgovori ≃ respondere: odgovarati

respònzōrīj (**responzôrīj**) *m glazb.* **1.** *pov.* gregorijanski napjev koji se razvio iz nekadašnje responzorijalne psalmodije; sastoji se od niza pretežno solističkih stihova (versiculum) i zbornih pripjeva (responsorium) **2.** *crkv.* u liturgiji pjevani odgovor zbora na pjevane molitve i pozdrave svećenika; otpjev // **rȅsponzorijāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩, ob. u: △ **~no pjevanje** *crkv. glazb.* naizmjenično pjevanje solista i zbora, *opr.* antifono pojanje, *v.* antifoni △

✧ *lat.* responsorium ≃ respondere: odgovarati

ressentiment, *v.* resantiman

rèstant (**restȁnt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ *ekon.* **1.** dužnik u plaćanju **2.** stečeni ili otkazani vrijednosni papiri **3.** *trg.* roba koja se ne može prodati

✧ *njem.* Restant ≃ *tal.* restante ≃ *lat.* restare: zaostajati, preostati

restart (*izg.* ristȁrt) *m inform.* ponovni početak (rada računala, programa i sl.) // **restȁrtati** *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši⟩ *inform. razg.* prekinuti dotadašnji rad i ponovno početi, *usp.* restart

✧ *engl.*

rȅstati (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *prid. trp.* -ān, *gl. im.* -ānje⟩ *razg.* pripremati jelo na dobro zagrijanoj masnoći; pržiti

✧ *njem.* rösten

restaurácija[1] *ž* **1. a.** ponovno uspostavljanje čega što je bilo uništeno ili je propalo **b.** ponovno uspostavljanje oborenog društvenog poretka [~ *kapitalizma*] **c.** *pov.* ponovna vladavina svrgnute dinastije [~ *monarhije*] **2.** obnavljanje umjetničkih djela i spomenika kulture, davanje prvobitnog oblika [~ *gradske jezgre*] // **restaurácījskī**[1] *prid.* koji se odnosi na restauraciju[1] [~ *proces*]; **rȅstauratīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji je dio restauracije[1], koji ima svojstva restauracije[1]; **restaùrātor** (**restaurâtor**) *m* stručnjak za restauraciju[1] (2); **restaùrātorka** (**restaùrātorica**) *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* restaurator; **restaùrātorskī** *prid.* koji se odnosi na restauratore; **restaùrātorski** *pril.* kao restaurator, na način restauratora; **restaurírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* restaùrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** obnoviti ili obnavljati umjetnička djela i spomenike kulture [~ *sofu*] **2.** vratiti/vraćati u život ili uporabu **3.** vratiti/vraćati u prijašnje ili originalno stanje [~ *društveni poredak*]

✧ *lat.* restauratio: obnova, uspostava ≃ restaurare: obnavljati

restaurácija[2] *ž* veće ugostiteljsko mjesto gdje se poslužuju potpuni obroci, ručak i večera; restoran // **restaurácījskī**[2] *prid.* koji se odnosi na restauraciju[2] [~ *prostor*]; **restòrān** *m* ⟨G restorána⟩, *v.* restauracija[2] [*vagon-~*; *ekspres ~*; *riblji ~*; *vrtni ~*]; **restorànčić** *m dem.* od restoran; **restòrānskī** *prid.* koji se odnosi na restorane; **restòrānski** *pril.* kao restoran, na način restorana; **restoràtēr** *m* ⟨G restoratéra⟩ *neodom.* vlasnik restorana, gostioničar

✧ *njem.* Restaurant ← *fr.* restaurant

restipulácija *ž* uzajamna obveza, dužnost koja se mora izvršiti

✧ *lat.* restipulatio ≃ RE- + *v.* stipulirati, stipulacija

restituírati (što) *dv.* ⟨*prez.* restitùīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** vratiti/vraćati u prijašnje stanje; obnoviti/obnavljati **2.** *pravn.* **a.** vratiti/vraćati imovinu pravom vlasniku **b.** nadoknaditi gubitak, štetu, bolest ili ozljedu **3.** (se) vratiti/vraćati se u prvobitni oblik; obnoviti se, *usp.* regenerirati // **restitúcija** *ž* **1.** vraćanje čega u prijašnje stanje; obnova, obnavljanje **2.** *pravn.* **a.** čin vraćanja imovine pravom vlasniku **b.** čin nadoknade za gubitak, štetu, bolest ili ozljedu **3.** *biol.* oblik regeneracije, obnavljanje pojedinog izgubljenog dijela organizma (organa ili njegova dijela); **restitúcījskī** *prid.* koji se odnosi na restituciju; obnovljiv, povratljiv

✧ *njem.* restituiren ← *lat.* restituere

rèstl *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *reg.* ostatak kod prodaje metražne robe (tkanine, platna i sl.) // **rȅsto** *m reg.* ostatak (o stvarima, novcu i sl.)

✧ *austr.njem.* Restl

restòrān, *v.* restauracija[2]

restrictio mentalis (*izg.* restrìkcio mentális) izražavanje koje ima svrhu prikrivanja i ne očitovanja izravne i potpune istine

✧ *lat.*

restrìkcij|a *ž* **1.** zadržavanje unutar granica; ograničenje [*~a opsega*; *~a dometa*] **2.** stanje kada što postane uže, manje; suženje, umanjenje [*~a prava*; *~a budžeta*; *uvesti (ublažiti, ukinuti) ~e*] △ **~a značenja** *lingv.* ograničenje ili suženje značenja riječi // **restrikcionìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *ekon.* ograničavanje potrošnje; **rȅstriktīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji se odnosi

na restrikciju; koji ograničava [~*na politika*] △ ~***no tumačenje zakona*** *pravn.* suženo, jednostrano tumačenje zakonskoga teksta; **rȅstriktīvno** *pril.* na restriktivan način, tako da ograničuje; ograničavajući; **restriktívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je restriktivno
✧ *lat.* restrictio ≃ restrictus: ograničen

restringírati *dv.* ⟨*prez.* restrìngīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ podvrći/podvrgavati restrikciji; ograničiti/ograničavati, suziti/sužavati
✧ *njem.* restringieren ← *lat.* restringere

restrukturírati *dv.* ⟨*prez.* restruktúrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ prestrukturirati, preustrojiti // **restrùkcija** *ž* čin, rezultat restrukturiranja
✧ RE- + *v.* struktura, strukturirati

rèsul *m isl.* **1.** Božji poslanik **2.** (Resul) nadimak Muhameda
✧ *tur.* resulüllah ← *arap.* rāsūlu-llāh ← rāsul: poslanik + Allah: bog

rèsulja *ž bot., v. prosinac*[2]
✧ *v. resa*

resurèkcija *ž* **1.** ustajanje iz mrtvih; uskrsnuće **2.** procvat poslije mirovanja ili nedjelovanja; preporod, obnova // **resurèkcījskī** *prid.* koji se odnosi na resurekciju
✧ *lat.* resurrectio ≃ resurgere: opet ustati

rȅsurs (**resȕrs**) *m* **1.** izvor podrške ili pomoći [*dobit ćemo novac iz tog ~a*] **2. a.** sredstvo koje se može profitabilno upotrijebiti **b.** kapital, imovina **3.** (ob. *mn*) prirodni izvori, prirodna bogatstva jedne zemlje, kraja, regije ili kontinenta
✧ *fr.* ressource: sredstvo, izvor ← *lat.* resurgere: opet ustati ≃ RE- + surgere: podići se

resuscìtātor (**resuscitâtor**) *m med.* naprava za kratkotrajno i urgentno umjetno disanje
✧ *lat.* resuscitator: uskrisitelj ≃ resuscitare: ponovno probuditi

rȇš[1] *m* **1.** *lingv.* dvadeseto slovo hebrejskog alfabeta **2.** *pov.* u hebrejskom bilježenju brojeva oznaka za 200
✧ *hebr.* rēyš

rȇš[2] (I) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* koji je dobro pečen, koji hrska pod zubima; hrskav [~ *pečen*] // **rȇš** (II) *pril.* dobro pečeno; hrskavo
✧ *njem.* resch, rösch

rešedíja *ž kulin. reg.* poslastica od brašna, meda, šećera i dr. dodataka, *usp.* halva
✧ *tur.* reidiye ← *arap.* rāšidiyyā

Rèšetār, **Milan** (1860–1942), hrv. slavist, povjesničar književnosti i numizmatičar; posebno se bavio akcentologijom i dijalektologijom hrv. jezika te starijom hrv. književnošću (priređivač kritičkih izdanja nekih starih dubrovačkih pisaca)

Rešetári *m mn* ⟨G Rešetárā⟩ naselje (u blizini Nove Gradiške), 2845 stan. // **rešètārskī**[1] *prid.* koji se odnosi na Rešetare

rèšetārka *ž* ⟨G *mn* -arākā/-ī⟩ *bot.* biljka (*Pterocephalus plumosus*) iz porodice češljugovina (*Dipsaceae*)
✧ *v.* rešetka

rešèto *sr* pomagalo mrežaste ili rupičaste površine, oka tako velikih da ne propušta zrnje žitarica, ob. od slame, u okruglom okviru, služi za prosijavanje zrnja i odvajanje od otpada // **rešètār** *m* ⟨G rešetára⟩ onaj koji pravi (i prodaje) rešeta; **rešetàrija** *ž* zanimanje, obrt rešetara; **rešètārskī**[2] *prid.* koji se odnosi na rešeto i rešetare; **rešètati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (-što) odjeljivati od trunja propuštanjem kroz rešeto; prosijavati (brašno i sl.) **2.** (koga) *pren.* podrobno i svestrano ispitivati (o ispitu) **3.** *žarg.* zasipati oružanom vatrom; probijati, bušiti mecima; **rèšetka** *ž* ⟨D L -i/-eci, G *mn* -tākā/-ētkī⟩ **1.** pregrada napravljena od paralelnih ili prekriženih, ob. tankih drvenih ili metalnih šipki **2.** tako izvedena pregradna ploha na veži, vratima, prozoru, ogradi itd. **3.** *žarg.* uspostavljena shema mišljenja ili način na koji se gleda ili obuhvaća problem ili predmet proučavanja; **rèšetkast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ sličan rešetki, koji ima oblik rešetke
◈ *pr.* (prema zanimanju): **Rešètār** (1130, Samobor, Međimurje, Zagorje, Podravina, Vrgorac), **Rèšetić** (Zagreb, Jastrebarsko, Moslavina), **Rešètina** (Metković, Dubrovnik)
✧ *prasl.* *rešeto (*rus.* rešetó, *polj.* rzeszoto) ? ≃ *lit.* regsti: vezati

rȅška *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ *tehn.* namjerno ostavljen razmak u gradnji i sl. između elemenata koji omogućuje rad materijala i otklanja mogućnost pucanja konstrukcije

rèškōnta (**rȉškōnta**) *ž*, *v.* reskonta

rèšma *ž* ⟨G *mn* rȇšāmā/-ī⟩ *reg.* **1.** ukras u obliku nanizanih perli, kićanki i sl. na konjskoj opremi, kućnom namještaju, odjeći i dr. **2.** bogato ukrašena konjska oprema // **rešmàlija** *ž* rešma (2); **rešmàli** *prid.* ⟨*indekl.*⟩ koji je ukrašen rešmom, koji je sav u rešmama; **rèšmeta**

sr mn ⟨G *mn* rȅšmētā⟩ *reg.* niska od koralja, bisera i sl.
✧ *tur.* reme, rime ← *arap.* räšimä

rèšō (rešô) *m* ⟨G rešòa⟩ *tehn.* mala naprava za kuhanje pomoću struje ili plina; kuhalo [*električni* ~; *plinski* ~]
✧ *fr.* réchaud

rèšpekt, *v.* respekt

rȅšt *m* ⟨N *mn* -i, G rêštā⟩ *reg.* **1.** mjesto gdje osuđenici izdržavaju kaznu; zatvor, uze, tamnica **2. a.** *zast.* kažnjavanje učenika zadržavanjem u školi nakon završetka nastave [*ostati u* ~*u*] **b.** *fam.* zabrana izlaska iz kuće (za neposlušnu djecu i adolescente)
✧ *njem.* Arrest ≃ *fr.* arrêt

retábl *m crkv.* stražnji, okomiti dio oltara, s kipovima, slikama, reljefima
✧ *fr.* retable ≃ *srlat.* retrotabulum ← retro: straga + tabula: daska

retablírati (se) *dv.* ⟨*prez.* retàblīrām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *prid. trp.* retàblīrān, *gl. im.* -ānje⟩ vraćati/vratiti (se) u prijašnje stanje; obnoviti, osposobiti
✧ *fr.* rétablir

retake (*izg.* ritêjk) *m film.* ponovno snimanje istoga kadra
✧ *engl.* ≃ RE- + take: snimka, snimiti

retalijácija *ž pol.* u međunarodnoj politici primjena protupravnih mjera, istih onih kojima se služi protivnik (»oko za oko, zub za zub«)
✧ *lat.* retaliare: uzvratiti

retardírati (∅) *dv.* ⟨*prez.* retàrdīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ biti u retardaciji; zaostati/zaostajati // **retardácija** *ž* **1.** općenito, usporavanje, zaustavljanje, zadržavanje nekog procesa; odgađanje **2.** *pat.* zaostajanje u razvoju; mentalna, duševna zaostalost **3.** *knjiž.* zadržavanje ili usporavanje epske radnje; **retardácījskī** *prid.* koji se odnosi na retardaciju; **retardírajūći** *pril.* koji retardira, koji ima svojstvo retardacije; **retàrdīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je zaostao u duševnom razvoju; duševno zaostao
✧ *njem.* retardieren ≃ *lat.* retardare ≃ RE- + tardus: spor

retèncija *ž term.* **1.** *pat.* zadržavanje mokraće zbog mehaničkih zapreka (kamenca, tumora prostate i sl.) ili funkcionalnih poremećaja (srčanih i bubrežnih bolesti) **2.** *psih.* sposobnost zadržavanja doživljaja u svijesti; pamćenje **3.** *pravn.* zadržavanje stvari radi osiguranja tražbine **4.** *hidr.* spremište za vodu iz kojega se voda ispušta nekontrolirano, za razliku od akumulacije gdje je to ispuštanje kontrolirano **5.** *fon.* produženo držanje, zadržavanje izgovora glasa
✧ *lat.* retentio ≃ retentus: zadržan ← retinere: zadržati

reterírati (∅) *dv.* ⟨*prez.* retèrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** odstupiti/odstupati pred kim ili čim, odustati/odustajati (u mišljenju, stavu i sl.) **2.** povući/povlačiti se, uzmaknuti/uzmicati; retirirati
✧ *fr.* retirer

retȅrn *m sport* udarac kojim protivnik vraća loptu nakon servisa (u tenisu i stolnom tenisu) // **reternírati** *dv.* ⟨*prez.* retèrnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *sport* odgovarajućim udarcem vraćati/vratiti servis (u tenisu i stolnom tenisu)
✧ *engl.* return

Rètfala *ž* nekoć selo *Z* od Osijeka, danas dio grada, Pejačevićev dvorac

retȉārīj *m*, *v.* recijar

reticèncija *ž* **1.** prelaženje preko čijih riječi ili postupaka; prešućivanje, ogluha **2.** općenito, mučanje, šutnja **3.** *retor.* govornička figura u kojoj se trenutnom šutnjom označuje ili naglašava predmet
✧ *lat.* reticentia ≃ reticens: koji šuti ← reticere: umuknuti

Rêtījskē Âlpe *ž mn geogr.* skupina Centralnih Alpa u *I* Švicarskoj, najviši vrh Bernina (4049 m)

retȉkul (um) *m* **1.** *biol.* strukturalna osnova citoplazme, nizovi membrana koje omeđuju kanaliće sa zrncima ribosoma **2.** *fiziol.* vezivno tkivo sastavljeno od mreže retikulskih stanica // **rȅtikulār|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji se odnosi na retikul; mrežast △ ~***ni sustav*** dio moždanog stabla; ~***no tkivo*** *anat.* vrsta vezivnoga tkiva koje sudjeluje u izgradnji slezene, koštane moždine i limfnih čvorova
✧ *lat.* reticulum: mrežica

retikulòcīt *m* ⟨G retikulocíta, N *mn* retikulocíti⟩ *fiziol.* eritrocit u predzadnjem stadiju sazrijevanja
✧ *v.* retikul(um) + -CIT(I)

retikulocitóza *ž pat.* povećan broj retikulocita u perifernoj krvi
✧ *v.* retikulocit + -OZA

retikùlōm *m* ⟨G retikulóma⟩ *pat.* benigni tumor građen od retikulskog tkiva
✧ *v.* retikul(um) + -OM

retikulosàrkōm *m* ⟨G retikulosarkóma⟩ *pat.* maligni limfom s dobro ili slabije izdiferenciranim retikulskim stanicama
✧ *v.* retikul(um) + *v.* sarkom

rètina *ž* ⟨G *mn* rȅtīnā⟩ *anat.* unutarnja opna očne jabučice koja prima svjetlosne podražaje; mrežnica
✧ *srlat.* retina ≃ *lat.* rete: mreža

retinìtis *m pat.* upala retine
✧ *v.* retina + -ITIS

retinoblàstōm *m* ⟨G retinoblastóma⟩ *pat.* prirođeni maligni tumor mrežnice
✧ *v.* retina + *v.* blastom

retȉnōl *m* ⟨G retinóla⟩ *biol. kem.* vitamin A_1, prisutan u mlijeku, maslacu, ribljem ulju, masnom tkivu, karotinu, važan za održavanje i regeneraciju epitela i vidnog purpura; akseroftol
✧ *v.* retina + -OL

retinopàtija *ž pat.* svaka neupalna, netumorska bolesna promjena retine
✧ *v.* retina + -PATIJA

rètīr *m* ⟨G retíra⟩ *zast.* uzmak, uzmicanje, povlačenje, odstupanje // **retirírati** *dv.* ⟨*prez.* retìrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* reterirati
✧ *fr.* retirer

Rȅtkōvci *m mn* ⟨G *mn* Rȅtkovācā⟩ naselje (u blizini Vinkovaca), 1335 stan. // **rȅtkovačkī** *prid.* koji se odnosi na Retkovce i Retkovčane; **Rȅtkovčanin** *m* (**Rȅtkovčānka** *ž*) ⟨N *mn* Rȅtkovčani⟩ stanovnik Retkovaca

rȅtl *m reg.* **1.** crvena crtačka boja **2.** crtež načinjen tom bojom
✧ *njem.* Rötel ≃ rot: crven

retòrika *ž* ⟨D L -ici⟩ **1. a.** teorija i pravila govorništva **b.** vještina dojmljivog, slikovitog pismenog ili usmenog izražavanja **2.** *pejor.* zvučne, ali besadržajne riječi, kitnjasto ili patetično izlaganje; praznorječje [*deliberativna* ~; *juridička* ~; *demonstrativna* ~] // **rêtor** *m* **1.** *pov.* u antičkoj Grčkoj dobar govornik i učitelj govorništva **2.** onaj koji je vješt u govorništvu; govornik, besjednik; **rêtorica** *ž* govornica, učiteljica govorništva; **retòričan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji se zasniva na pravilima retorike, koji sadrži elemente retorike, govorničkog izražavanja; retorički (1); **retòričār** *m* onaj koji se bavi retorikom, koji uči retoriku; **retòričārev** (**retòričārov**) *prid.* koji pripada retoričaru; **retòričārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* retoričar; **retòričk|ī** *prid.* koji se odnosi na retoriku △ ~***a figura*** izraz ili konstrukcija koja osobito djeluje na slušatelja namjernim skretanjem od obične ili standardne jezične prakse; ~***i red riječi*** red u kojem govornik (pisac) stavlja riječi koje hoće istaknuti na najvažnija mjesta, a da pri tome nema stalnih pravila; ~***i stil*** osebujan jezik ili način izražavanja, odlikuje se slikovitošću, upotrebom govorničkih figura i tropa, prenesenim značenjem riječi; ~***o pitanje*** *knjiž.* stilska figura pitanja koje ne traži odgovor ili koja u sebi sadrži odgovor i zamjenjuje izjavnu rečenicu (npr. Zar se tako razgovara s roditeljima? = Tako se ne razgovara s roditeljima); **retòrički** *pril.* po pravilima retorike; **retòrično** *pril.* na retoričan način; krasnorječivo, patetično; **retòričnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onog koji je retoričan; **rêtorskī** *prid.* koji se odnosi na retore; **rêtorski** *pril.* kao retor, na način retora
✧ *grč.* rhētorikḗ (tékhnē): govornička (vještina) ≃ rhḗtōr: govornik

Retorománi *m mn* ⟨N Retoròmān, G Retoromána⟩ (**Retoròmānka** *ž*) *etn.* romansko stanovništvo u *JI* Švicarskoj // **retoròmānskī** *prid.* koji se odnosi na Retoromane △ ~ ***jezik*** *lingv.* naziv za skupinu srodnih romanskih dijalekata u Italiji i Švicarskoj; jedan od službenih jezika Švicarske
✧ *lat.* Raetia: Recija, rimska pokrajina, na prostoru današnje Švicarske, Tirola i *S* Italije + *v.* Romani, romanski

retòrta *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ **1.** staklena posuda u obliku kugle s dugim nadolje usmjerenim grlićem, služi pri destilaciji za kemijske pokuse **2.** posuda od metala ili vatrostalne keramike za proizvodnju cinka ili žive iz rude **3.** komora od vatrostalnog materijala za preradu ugljena i proizvodnju koksa // **retōrtn|ī** *prid.* koji se odnosi na retortu △ ~***e peći*** industrijske peći u kojima je obradbeni materijal smješten u retorte i podvrgnut visokoj temperaturi
✧ *njem.* Retorte ← *lat.* retorta ≃ retortus: okrenut ← retorquere: okrenuti

retòrzija *ž* **1.** uzvraćanje na uvredu uvredom, vraćanje istom mjerom striktnom primjenom prava; protuudarac, protumjera (ob. u međunarodnim odnosima) **2.** *rij.* osveta **3.** *log.* oblik dokazivanja u kojem se nastoji iz protivničkog argumenta izvesti ono što je njemu protivno, čime se potvrđuje vlastito mišljenje // **retòrzījskī** *prid.* koji se odnosi na retorziju
✧ *lat.* retorsio ≃ retorquere: okrenuti

retour, *v.* retur (I)
rȅtprūf *m*, *v.* rat-proof
rètraktor (**retrȁktor**) *m med.* instrument za razmicanje tkiva tijekom operacije
✧ *nlat.* retractor ≃ *lat.* retractare: povući natrag ≃ RE- + trahere: vući, potezati, uzeti u ruke
retransfúzija *ž med.* opetovana transfuzija krvi (često vraćanje vlastite krvi u organizam)
✧ RE- + *v.* transfundirati, transfuzija
rètrēt (**retrȇt**) *m* ⟨G retréta⟩ **1.** *pov. vojn.* trubni znak povečerja (kod konjice u nekim vojskama) **2.** *bank.* povlačenje mjenice
✧ *fr.* retrait
retríver *m kinol.* naziv za više vrsta lovačkih pasa, podrijetlom iz V. Britanije i SAD-a [*labradorski* ~; *kovrčavi* ~; *zlatni* ~]
✧ *engl.* retriever: (*dosl.*) pronalazač
RETRO- kao prvi dio riječi znači: natrag, nazad, unazad, unatrag [*retroaktivan*; *retrogradan*]; ponovno oživljavanje nečega iz prošlih vremena, odnosno podsjećanje na nešto iz prošlosti (u glazbi, modi, umjetnosti) [*retrospektiva*]
✧ *lat.* retro (*prij.*): nazad, unazad, natrag, straga, opet
retroàktīv|an (**retroȁktivān**) *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji djeluje unatrag, koji ima povratnu snagu, povratno djelovanje [~*no djelovanje zakona*] // **retroàktīvno** *pril.* djelujući unazad, tako da vrijedi unazad [*u principu, zakoni ne djeluju* ~]; **retroaktívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je retroaktivno; povratno djelovanje
✧ RETRO- + *v.* aktiv., aktivan
retrobùlbāran *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ *anat.* koji se nalazi iza očne jabučice (bulbusa)
✧ RETRO- + *v.* bulbus, bulbaran
retroflèksija *ž* **1.** *pat.* deformacija maternice; pregnutost unatrag **2.** *fon.* pokret kojim se jezik posunovraćuje, tako da se vrh jezika podiže prema nepcu // **rȅtrofleks|an** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ koji se odnosi na retrofleksiju △ ~***ni suglasnici*** *lingv.* suglasnici koji se tvore vrškom jezika snažno zavinutim prema prednjem dijelu tvrdog nepca
✧ RETRO- + *v.* fleksija
retroflèktor (**retroflȅktor**) *m pom. tehn.* pasivna sprava koja reflektira zrake upadnog svjetlosnog snopa; upotrebljava se kao oznaka u plovnom prometu
✧ RETRO- + *v.* reflektirati, (re)flektor
rȅtrogrād|an *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ **1.** koji ide natrag, unazad, unatrag, koji nazaduje **2.** koji se vezuje uz prošlost i protivi se novinama; nazadan [~*na politika*] △ ~***an rječnik*** *lingv.* rječnik u kojemu su riječi pisane obrnutim poretkom slova, odostrag prema naprijed; obratni, odostražni rječnik (aćuk – kuća; rohiv – vihor); ~***na analiza*** *šah* problemska tema u šahu; postupak obrnute, povratne analize kojim se može utvrditi redoslijed poteza od početne do zadane pozicije; ~***ni pomak*** *glazb.* **1.** u kompozicijskoj tehnici, postupak izvođenja jedne melodijske linije ili čitavog odlomka obrnutim redom, od kraja prema početku **2.** *pov.* u polifonoj glazbi, vrsta imitacije; tema se imitira obrnuto od posljednjeg tona prema prvome (rakova imitacija) // **rȅtrogrādno** *pril.* na retrogradan način, nazadno; **rȅtrogrādnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je retrogradno; **retrogrèsija** *ž* kretanje unatrag (na prethodni ili gori položaj), *opr.* progresija
✧ *lat.* retrogradus ≃ retrogradi: ići natrag ≃ RETRO- + gradi: koračati, ići
retromànija *ž psih.* snažno izražen interes za ono što pripada prošlosti; opsesija prošlošću
✧ RETRO- + -MANIJA
retropùlzija *ž term.* bolesna tendencija pada unatrag zbog nedovoljne kontrole ravnoteže kod određenih oboljenja
✧ RETRO- + *lat.* pulsio: tjeranje ≃ pellere: tjerati
retrorakèta *ž tehn.* raketa koja se ispaljuje iz svemirskoga broda, postupnim smanjivanjem brzine i visine leta omogućuje astronautima povratak na Zemlju
✧ RETRO- + *v.* raketa
retroráma *ž* pogled unatrag; osvrt
✧ RETRO- + *v.* (pano)rama
retrospèkcija *ž* **1.** vraćanje misli unatrag, prepuštanje sjećanjima i razmišljanje o prošlosti, prošlim doživljajima i stanjima **2.** *log.* metodički postupak kojim se nastoje posljedice razumjeti iz uzroka koji su ih proizveli // **retrospektíva** *ž* **1. a.** osvrt na nekadašnje okolnosti i zbivanja; podsjećanje, pogled unazad u obliku prikazivanja, izložbe i sl. [*filmska* ~] **b.** prenošenje radnje u neko daljnje vrijeme, odakle se kazivanje vraća na ranije događaje; kronološka inverzija **2.** naknadno sagledavanje, kasnija perspektiva pri razmatranju neke situacije iz prošlosti; **retrospèktīv|an** *prid.*

⟨*odr.* -vnī⟩ koji se odnosi na retrospektivu △ *~**na izložba*** prikaz čitavog životnog djela nekog umjetnika ili razvitka nekog pravca ili stila u umjetnosti; **retrospektívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je retrospektivno, osobina ili postupak onoga koji je retrospektivan
✧ *nlat.* retrospectio ≃ RETRO- + *lat.* specere: gledati

retrovèrzija *ž* **1.** ponovni prijevod djela iz jezika prijevoda na jezik izvornika **2.** *med.* položaj maternice u kojem je ona zabačena prema natrag
✧ *lat.* retroversus: nagnut unatrag ≃ RETRO- + versus: okrenut ← vertere: okrenuti

retrovírusi *m mn biol.* skupina virusa kojima je genetička osnova ribonukleinska kiselina
✧ RETRO- + *v.* virus

retròvīzor (**retrovîzor**) *m* ogledalo na motornim vozilima, omogućuje vozaču pregled stanja na cesti iza njega **//** **retròvīzorsk|ī** *prid.* koji se odnosi na retrovizor [*~o staklo*]
✧ *fr.* rétroviseur

rètūr (I) (**retûr**) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ (kao prvi dio složenice) koji se odnosi na povratak [~ *karta*]; povratni △ ***tur-~*** tamo i natrag (ob. povratna vozna karta) **//** **rètūr** (II) (**retûr**) *pril.* natrag, nazad (napis na poštanskim pošiljkama koji označava vraćanje pošiljatelju)
✧ *fr.* retour

return (*izg.* ritèrn) *m* **1.** *sport*, *v.* retern **2.** *inform.* tipka na tipkovnici kojom se prigodom pisanja prelazi u novi red; razmaknica, enter, povratnica
✧ *engl.*

rètuš (**retȕš**) *m* ⟨G retùša⟩ **1.** ob. tehničko popravljanje, dotjerivanje crteža, slike, fotografije, književnoga teksta i sl. **2.** *pren. razg.* popravljanje, ublažavanje (istine, slike i sl. o događajima, pojavama, prilikama) **//** **retùšēr** *m* ⟨G retušéra⟩ popravljač, dotjerivač (ob. fotografija); **retùšērka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* retušer; **retušírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* retùšīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* retùšīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** naknadnim obrađivanjem popravljati i dotjer(iv)ati (crtež, fotografiju itd.) **2.** *pren. razg.* naknadno prepraviti (ob. ublažiti istinu o činjenicama)
✧ *fr.* retouche ≃ retoucher: ponovno dotaći ≃ RE- + toucher: doticati

reumatìzam *m* ⟨G -zma⟩ *pat.* akutno ili kronično upalno oboljenje kostiju, mišića, zglobova, srca i krvnih žila [~ *zglobova*; ~ *mišića*] **//** **rèuma** *ž razg.* reumatizam, *v.*; **reumàtič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji pati od reumatizma, zahvaćen reumatizmom **2.** koji se odnosi na reumatizam, svojstven reumatizmu [*~ne promjene*]; **reumàtičār** *m* onaj koji boluje od reume; **reumàtičārev** (**reumàtičārov**) *prid.* koji pripada reumatičaru; **reumàtičārka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* reumatičar; **reumàtičkī** *prid.*, *v.* reùmatskī; **reumàtičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je ili onoga koji je zahvaćen reumom, što je ili tko je reumatičan; **reumatòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ *med.* liječnik specijalist iz područja reumatologije; **reumatològija** *ž med.* grana medicine koja se bavi proučavanjem i liječenjem reumatskih bolesti; **reumatològījskī** *prid.* koji se odnosi na reumatologiju kao znanstvenu disciplinu; **reumatòloškī** *prid.* koji se odnosi na reumatologiju i reumatologe; **reùmatsk|ī** *prid.* koji se očituje kao reuma, koji se odnosi na reumu [*~a groznica*]; reumatički △ *~**e bolesti*** *pat.* skupni naziv za bolesti koje pretežito napadaju lokomotorni sustav; **reùmatski** *pril.* (koji djeluje, očituje se) na način reume, kao reuma, *opr.* antireumatski
✧ *lat.* rheumatismus ← *grč.* rheumatismós: strujanje, protjecanje ≃ rheûma: tijek ← rheîn: teći + -IZAM

reumatòīd *m* ⟨G reumatoída⟩ *pat.* svaka prolazna ili povratna bolesna manifestacija na zglobovima (bol, oteklina, crvenilo) tijekom nekog općeg oboljenja
✧ *v.* reumatizam + -ID

rèus *m pravn.* stranka protiv koje je pokrenut postupak pred sudom; tuženi, optuženik, okrivljenik
✧ *lat.*

Reuter (*izg.* Ròjter), **Paul Julius** (1816–1899), njemački novinar, dopisnik engleskih listova; 1851. preselio u London i osnovao novinsku agenciju koja još uvijek nosi njegovo ime (Reuters), jednu od prvih koja se do danas održala **//** **Reuterov** (*izg.* Ròjterov) *prid.* koji pripada Reuteru

revakcinácija *ž med.* ponovno cijepljenje protiv zaraznih bolesti **//** **revakcinírati** *dv.* ⟨*prez.* revakcìnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ ponovo dati vakcinu, ponoviti vakciniranje
✧ RE- + *v.* vakcinacija

revalorizácija *ž* **1.** *ekon.* ponovno utvrđivanje

vrijednosti osnovnih sredstava ili valute **2.** općenito, ponovno procjenjivanje vrijednosti // **revalorizácījskī** *prid.* koji se odnosi na revalorizaciju; **revalorizírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* revaloriziram, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ obaviti/obavljati revalorizaciju

✧ RE- + *v.* valorizirati, valorizacija

revalvácija *ž ekon.* jednokratno poskupljenje jedne valute prema odluci vlade ili glavne banke zemlje, *opr.* devalvacija // **revalvírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* revàlvīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ provesti ili provoditi revalvaciju

✧ RE- + *lat.* valēre: vrijediti

rèvan *m bot.*, *v.* ivančica

révan *prid.* ⟨*odr.* rêvnī⟩ koji se trsi, koji se usrdno trudi; marljiv, revnostan // **rêvno** *pril.* revnosno; **révnosnica** *ž*, *v.* revnosnik; **rèvnosničin** *prid.* koji pripada revnosnici; **révnosnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ onaj koji je revnostan; **révnosno** *pril.* na revnostan način, predano, s marom, usrdno, gorljivo; **révnosnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je revnostan; revnost; **révnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina ili postupak onoga koji je revan; revnosnost; **révnostan** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ koji radi predano, koji u potpunosti izvršava svoje obveze i poslove; usrdan, marljiv, predan, revan; **rèvnjiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ revan, revnostan; **rèvnjivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina ili postupak onoga koji je revnjiv

✧ *rus.* revnívyj

rèvanš (**revànš**) *m* **1.** osveta za poraz (u ratu, u igri) **2.** *sport* ponovna borba ili igra koja omogućuje poraženom da uzvrati; uzvratni susret **3.** odužen je za neku uslugu; uzvrat △ ~**-susret** *sport* uzvratni susret // **revanšírati** (se) (komu, za što) *dv.* ⟨*prez.* revànšīrām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ **1.** uzvratiti/uzvraćati dar ili uslugu; odužiti se **2.** vratiti/vraćati milo za drago; osvetiti se; **revànšist** (**revanšìst**) *m* onaj koji provodi ili formulira revanšizam; **revànšistica** (**revànšistkinja**) *ž*, *v.* revanšist; **revanšìstičkī** *prid.* koji se odnosi na revanšizam i revanšiste; **revanšìzam** *m* ⟨G -zma⟩ ideja i praktična politika koja teži osveti, revanšu (**1**), koja želi odmazdu za pretrpljen poraz u prethodnim sukobima (ratu, represalijama i sl.)

✧ *fr.* revanche: uzvrat, osveta

rèvati (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* rèvēm, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *onom.* glasati se (o magarcu), njakati **2.** *pren. razg.* pjevati glasno bez sluha

✧ *prasl.* *revati, *rjuti (*rus.* revét', *polj.* rzuć) ← *ie.* *(H)rew- (*lat.* rumor: glasina, *skr.* ravati: urla)

rèved *m* (**ràvend** *m*, **rèvēnta** *ž*) *reg. bot.*, *v.* rabarbara

✧ *tur.* raved, ravend

revèlīn *m* ⟨G revelína⟩ *reg.* bedem, tvrđa, *usp.* ravlen

✧ *tal.* rivelino

revelírati *dv.* ⟨*prez.* revèlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ iznijeti/iznositi u javnost; objaviti/objavljivati, objelodaniti // **revelácija** (čega) *ž* javna objava; otkriće, odavanje

✧ *lat.* revelare ≃ RE- + velum: zavjesa

revèna, *v.* refena

rèvēnta *ž*, *v.* reved

rèvēr (**revêr**) *m* ⟨G revéra⟩ donji dio ovratnika kaputa, sakoa [*cvijet na ~u*; *cvijet za ~om*; *rupica na ~u*]; suvratak

✧ *fr.* revers

revèrans (**reverâns**) *m reg. zast.* dubok naklon pun poštovanja [*izvesti ~*]

✧ *fr.* révérence ← *lat.* reverentia: štovanje

revèrb *m glazb.* »povratni« zvučni efekt električne gitare posebice u uporabi kod surf-rock glazbenika; jeka

✧ *engl.* reverberate: slati natrag, odjekivati ← *lat.* reverberare: *v.* reverberirati

reverberírati (∅, što) *dv.* ⟨*prez.* reverbèrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ odbijati, odbiti zvuk; odzvanjati, odjeknuti/odjekivati // **reverberácija** *ž fiz.* svojstvo trajanja zvuka i nakon isključenja njegova izvora, zasniva se na refleksiji i raspršivanju zvučnih valova na okolnim predmetima; vrijeme reverberacije je važna karakteristika predavaonica i koncertnih dvorana, to vrijeme treba biti relativno kratko za govor i za laku glazbu te relativno dugo za orkestralnu glazbu; pazvuk

✧ *njem.* reverberieren ← *lat.* reverberare

reverèncija *ž* priznavanje čije vrijednosti; poštivanje, štovanje, uvažavanje // **reverènda** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ *kat.* dugačka halja svećenika; mantija

✧ *lat.* reverentia ≃ revereri: poštovati, častiti

rèvers (**revèrs**) *m* **1.** pismena potvrda (priznanica, obveznica) kojom se jamči povratak

onoga što je posuđeno [*dati (komu što) na ~*] **2.** zadnja, druga strana metalnog novca [*okrenuti na ~*]; naličje, *opr.* avers // **rèversnī** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na revers; naličje, *opr.* aversni
✧ *njem.* Revers *fr.* revers ≈ *lat.* reverti: vraćati se, okrenuti

rềverzibīl|an *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji djeluje u jednom i u suprotnom smjeru [*~an proces*]; povratljiv, *opr.* ireverzibilan, *usp.* reverzibl △ *~na centrala* *tehn.* centrala koja posebnim sustavom pumpi vraća vodu iz donjeg rezervoara u više spremište da bi se potom ponovno koristila za dobivanje struje // **reverzibílnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina ili stanje onoga koji je reverzibilan
✧ *lat.* reversus: obraćen ← revertere: okrenuti

reverzíbl *prid.* koji je takav da ima dva lica (o tkanini i odjevnim predmetima)
✧ *fr.* réversible: koji se može okrenuti

revèrzija *ž* *pravn.* slučaj ponovnog izvršenja kakvog kaznenog djela nakon izdržane kazne
✧ *lat.* reversio

revidírati, *v.* revizija

rêvija *ž* **1.** smotra, pregled [*modna ~*] **2.** periodični časopis, publikacija raznolikog književnog, umjetničkog ili zabavnog karaktera **3.** glazbeno-scensko djelo s govorenim dijalozima, pjevanim točkama (šlageri i sl.), solističkim i skupnim plesovima, s bogatom i raskošnom dekoracijom // **rềvijāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji ima oblik revije, *usp.* revija (2) raznolik po sadržaju i ob. ilustriran [*~no izdanje novina*] **2.** koji nije natjecateljski (o sportskim događajima i sl.); **revijálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je revijalno; **rêvījskī** *prid.* koji se odnosi na reviju; estradni [*~ orkestar*; *~ plesač*]
✧ *fr.* revue: smotra

revindicírati (što) *dv.* ⟨*prez.* revindìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *admin.* vratiti imovinu (ob. veću i nepokretnu) koja je bila oduzeta // **revindikácija** (**reivindikácija**) *ž* *pravn.* postupak vraćanja imovine onome tko na nju ima pravo, traženje prava vlasništva; **rềvindikatīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji je dio revindikacije, koji se odnosi na revindikaciju [*~ni postupak*]
✧ RE- + *lat.* vindicare: svojatati, prisvojiti

rèvīr *m* ⟨G revíra⟩ područje, kraj u kojem se nalaze objekti neke sirovinske ili gospodarske osnove [*rudarski ~*; *lovni ~*; *u ~u*] // **rèvīrnī** *prid.* koji pripada, koji čini sastavni dio ili ide uz revir [*~ čuvar*]; **rèvīrsk|ī** *prid.* koji se odnosi na revir [*~a granica* granica revira]
✧ *njem.* Revier ← *tal.* riviera: obala, kraj

revitalizírati (što, koga) *dv.* ⟨*prez.* revitalìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ ponovno oživjeti/oživljavati koga ili što [*~ pokret*; *~ ideju*; *~ organ tijela* itd.] // **revitalizácij|a** *ž* ponovno oživljavanje čega, oživljavanje djelovanja, ponovno davanje života čemu (nekom tijelu, organu, tjelesnim funkcijama, dijelu grada i sl.) [*došlo je do ~e*]; **revitalizácījskī** *prid.* koji se odnosu na revitalizaciju
✧ RE- + *v.* vitalan, vitalizirati

revival (*izg.* rivàjvl/revìvāl) *m* **1.** *biol.* preživljavanje vrste ili općenito živih bića u prirodi, borba za opstanak u uvjetima ugrožene prirode **2.** obnovljeni, potaknuti interes za što [*~ bitlsomanije*; *soul ~*] // **revivàlist** (**revivalȉst**) *m* onaj koji je započeo ili izvršio duhovni preporod; duhovni preporoditelj
✧ *engl.* ≈ *lat.* revivere: oživjeti

rèvīzij|a *ž* **1.** pregled rada, kontrola, provjeravanje stanja (u poduzećima, ustanovama, organizacijama) [*izvršiti/provesti ~u*] **2.** izmjena, preinaka, preispitivanje (zakona, učenja i sl.) **3.** *pravn.* obnova, ponovno razmatranje (o sudskom procesu) **4.** *tisk.* posljednji pregled teksta složenog u stranice prije odobrenja za tisak [*obaviti ~u*] // **revìdent** (**revidȅnt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ onaj koji ponovno pregledava, koji obavlja reviziju; revizor; **revidírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* revìdīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* revìdīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** obaviti/obavljati reviziju; ponovno pregledati **2.** izmijeniti/mijenjati prijašnji stav; **rèvizījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na reviziju [*~i postupak*; *~a žalba*; *~a tužba*]; revizioni; **reviziònist** (**revizionȉst**) *m* onaj koji formulira ili pristaje uz revizionizam; **revizionìstičkī** *prid.* koji se odnosi na revizionizam i revizioniste; **revizionìstički** *pril.* kao revizionist, na način revizionista; **reviziònistkinja** *ž*, *v.* revizionist; **revizionìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ **1.** stav onih koji se organizirano nastoje revidirati, oblikovati na drukčiji način osnovne postavke određene ideologije, doktrine, poretka i sl. **2.** *pov. ideol. pejor.* etiketa kojom su radikalno revolucionarne struje

i njihova vodstva u međunarodnom komunističkom pokretu (npr. lenjinizam, staljinizam, maoizam) negativno obilježavali umjerene reformističke struje i njihove pristaše; **rèvīzor** (**revîzor**) *m* nadglednik, kontrolor, inspektor (ob. koji pregledava službene knjige); **rèvīzorica** *ž*, *v.* revizor; **rèvīzorskī** *prid.* koji se odnosi na revizore

✧ *lat.* revisio ≃ revidēre: pregledati, ponovno gledati

révnōst, *v.* révan

revocírati *dv.* ⟨*prez.* revòcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (u)činiti da što prestane postojati ili djelovati; opozvati/opozivati, ukinuti // **revokácija** *ž* službeno poništenje, ukinuće valjanosti čega; opoziv

✧ *njem.* revozieren ← *lat.* revocare

rèvolt *m* **1.** jako negodovanje, ozlojeđenost, oštro opiranje, ogorčenje **2.** ustanak, pobuna // **revoltírati** (koga, se) *dv.* ⟨*prez.* revòltīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* revòltīrān, *gl. im.* -ānje⟩ pobuditi/pobuđivati jako negodovanje; ozlojediti/ozlojeđivati, uzbuditi/uzbuđivati

✧ *fr.* révolte

revolúcij|a *ž* **1.** korjenita promjena u političkim, društvenim i ekonomskim odnosima, izvedena nasilnim putem [*Francuska ~a*; *Oktobarska ~a*] **2.** korjenit preobražaj, preokret na nekom polju života i rada (shvaćanju, psihi, kulturi i dr.) [*otkriće atoma predstavlja ~u u fizici*] **3.** *astron.* kruženje nebeskog tijela oko drugog nebeskog tijela (satelita oko planeta, planeta oko Sunca) △ ***građanske ~e*** prevratni događaji u europskim zemljama i Americi potkraj 18. i tijekom 19. st. koji su uklanjali ostatke feudalnog poretka i uspostavljali građansko društvo s težnjama prema ravnopravnosti svih građana, uspostavljanju nacionalnih država i demokratskog sustava; ***kulturna ~a*** ideologija i politička praksa u Kini 1965–1976. koja je agresivnim metodama nastojala radikalno dokinuti veze s tradicionalnom kulturom, provodila obvezu prisilnog fizičkog rada (osobito za intelektualce), zabranjivala svaku vezu sa zapadnom kulturom i sl.; ***proleterska ~a*** marksističko-lenjinistička zamisao o revoluciji koja uz predvodništvo proletarijata ruši kapitalistički poredak; ***seksualna ~a***, *v.* seksualan // **revolúcījskī** *prid.* koji se odnosi na revoluciju [*~ ciklus*]; **revoluciònār** *m* ⟨G revolucionára⟩ **1.** onaj koji sudjeluje u revoluciji **2.** onaj koji je izvršio temeljite promjene, *usp.* revolucija (**2**); **rèvolucionār|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ **1.** koji se odnosi na revoluciju, koji promiče revoluciju [*~ni program*] **2.** koji se odnosi, koji je pod utjecajem velikih promjena [*nova otkrića donijela su ~ne novine u medicinu*]; **revolucionárev** (**revolucionárov**) *prid.* koji pripada revolucionaru; **revoluciònārka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* revolucionar; **rèvolucionārno** *pril.* na revolucionaran način [*djelovati ~*]; **revolucionárnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je revolucionaran i svojstvo onoga što je revolucionarno; **revoluciònārskī** *prid.* koji se odnosi na revolucionare; **revoluciònārski** *pril.* kao revolucionar, na način revolucionara; **revolucionárstvo** *sr* ukupnost nazora i postupaka revolucionara; **revolucionírati** (što, se) *dv.* ⟨*prez.* revoluciònīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** prožeti/prožimati, ispuniti/ispunjavati revolucionarnim duhom, (pro)širiti ideje revolucije **2.** korjenito izmijeniti/izmjenjivati

✧ *lat.* revolutio ≃ revolvere: kotrljati natrag ≃ RE- + volvere: kotrljati, okretati

revòlver *m* lako ručno vatreno oružje s više metaka smještenih u rotirajući bubanj; samokres // **revolvèrāš** *m* ⟨G revolveráša⟩ **1.** vješt strijelac iz revolvera, ob. pustolov **2.** *pren.* onaj koji ciljeve ostvaruje nasilnim putem; **revolveràšica** *ž*, *v.* revolveraš; **revolverášiti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* revolvèrāšīm, *pril. sad.* -šēći, *gl. im.* -šēnje⟩ *razg.* **1.** izvršavati djela prisile služeći se revolverom **2.** *pren.* prijetiti, galamiti, ponašati se bahato, verbalno izazivati prijetnjom oružja; **revolvèrāškī** *prid.* koji se odnosi na revolveraše; **revolvèrāški** *pril.* kao revolveraš, na način revolveraša; **revolvèrčić** *m dem.* od revolver; **revolvèrčina** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *augm.* od revolver; **revòlversk|ī** *prid.* koji je dio, koji ide uz revolver, koji se odnosi na revolver [*~i metak*] △ ***~a štampa (~i list, ~e novine)*** novine koje senzacijama i beskrupuloznim napadima podižu nakladu ili obavljaju usluge za naručitelja, novine najniže vrste

✧ *amer.engl.* ← *engl.* revolve: okretati, *v.* revolucija

revòlverblat *m reg. zast.* žuti tisak, *usp.* revolverski

✧ *njem.* Revolverblatt

revotírati *dv.* ⟨*prez.* revòtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ promijeniti/mijenjati odluku ponovnim glasovanjem
✧ RE- + *lat.* votum: glas ← votus: glasovno ← vovēre: glasovati

revùlzija *ž* **1.** *fiziol.* raspoređivanje sokova po tijelu **2.** *med.* puštanje krvi (da bi se spriječila navala krvi u oboljeli organ)
✧ *lat.* revulsio: otkidanje, čupanje

Reykjavik (*izg.* Rèjkjavik) *m* glavni grad i luka Islanda, 100.900 stan.

Reymont (*izg.* Rèjmont), **Władysław Stanisław** (1867–1925), poljski književnik, autor relističkog romana *Seljaci* (4 knjige), u kojem seljačkim jezikom kronološki prikazuje život seljaka kroz 4 godišnja doba; Nobelova nagrada 1924.

Reynolds (*izg.* Rèjnolds), **Joshua** (1723–1792), engleski slikar i portretist na granici baroka i rokokoa; predsjednik novoosnovane Kraljevske akademije 1768; o. 2000 reprezentativnih i intimnijih portreta suvremenika, pretežno iz visokog engleskog društva

rêz *m* ⟨N *mn* rȅzovi⟩ **1.** zarezano mjesto; zarez, urez **2.** zaraslo mjesto na tijelu gdje je izvršena operacija **3.** omjer između duljine i širine; proporcija, *usp.* režanj (**1**) **4.** *pren.* oštar prekid s čime, dramatična promjena [*u politici je napravljen oštar ~*] △ ***carski*** *~, v.* cârskī △ // **rȅck|a** *ž* ⟨G *mn* rȅcākā/-ī⟩ zarez koji nastane rezanjem ili grebenjem oštrim predmetom po površini čega; **rèckāroš** *m žarg.* onaj koji tobože pravljenjem recki mjeri i bilježi svoje uspjehe u erotskom životu; **rèckārošica** *ž, v.* reckaroš; **rȅckati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ zarezivati, *usp.* reskati (**1**); **rȅskati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što) nasitno rezati, rezati kratkim potezima, ob. tako da se dobiju sitni komadići ili da se ukrasi [*~ luk*; *~ prut*] **2.** (∅) imati rezak okus, pomalo reziti [*rasol reska*]; **rȅsko** *pril.* na rezak način, s reskošću; **rȅskōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga što je resko; reskoća; **rézac**[1] *m* ⟨G résca, N *mn* résci, G rêzācā⟩ (+ *potenc.*) rezač (ob. u riječima kao staklorezac); **rèzāč** *m* ⟨G rezáča⟩ **1.** onaj koji reže, koji se bavi rezanjem **2.** oruđe, sprava za rezanje; **rèzāčkī** *prid.* koji se odnosi na rezače; **rȅzak** *prid.* ⟨*odr.* rȅskī⟩ **1.** koji je prodoran, oštar (o zvuku) **2.** *pren.* koji je odsječan (o tonu razgovora) **3.** koji je oštar, hladan (o zraku, vjetru) **4.** koji boli u dubini, kao da reže (o udarcu, bolu) **5.** koji ima ugodno svjež kiselkast okus [*reska jabuka*]; **rȅzalīšte** *sr* mjesto gdje se stari brodovi režu i pretvaraju u staro željezo [*brod je otišao u ~*]; **rezánac** *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci, G rèzānācā⟩ **1.** *kulin.* tanko razvijeno tijesto izrezano na uske trake **2.** ono što oblikom podsjeća na rezance [*rezanci od papira*]; **rȅzati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* rȅžēm, *imp.* rȅži, *pril. sad.* rȅžūći, *prid. trp.* -ān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** oštrim oruđem, oštricom odvajati komade **2.** oštricom, oštrim oruđem (nožem ili škarama) obavljati razne radnje (krojiti, izrađivati, urezivati, usijecati slike, šare u drvetu, kamenu, gravirati, sjeći nepotrebne grane stabla) **3.** u raznim vezama riječi; **rèzba** *ž arh.* rezbarija (**1**); **rèzbār** *m* ⟨G rezbára⟩ onaj koji izrađuje rezbarije u drvetu, kamenu ili metalu; graver; **rezbàrija** *ž* **1.** slika, šara i sl. urezana u drvo, kamen itd. **2.** rezbarstvo; **rezbáriti** *nesvrš.* ⟨*prez.* rèzbārīm, *pril. sad.* -rēći, *prid. trp.* rèzbāren, *gl. im.* -rēnje⟩ oštrim predmetom oblikovati što na drvenoj podlozi; **rèzbārskī** *prid.* koji se odnosi na rezbare i rezbarstvo; **rèzbārski** *pril.* kao rezbar, na način rezbara; **rezbárstvo** *sr* umijeće izrađivanja rezbarija; **rèzidba** *ž* ⟨G *mn* -dābā/-ī⟩ *agr.* radovi i razdoblje obrezivanja loze i voćaka; **rèzidben|ī** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na rezidbu [*~o razdoblje* vrijeme kada se obavlja rezidba]; **rèznica** *ž agr.* sadnica [*~ vinove loze*]; **rȅznīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ **1.** *v.* rozgva **2.** odrezani dio podzemnog izdanka hmelja, služi za razmnažanje; **rezùckati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ pomalo rezati, praviti šare rezanjem, rezati nasitno; **rezúcnuti** (što) *svrš.* ⟨*prez.* rèzūcnēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* rezúcni, *prid. rad.* rezúcnuo⟩ malo zarezati, *usp.* rezuckati; **rêžanj** *m* ⟨N *mn* rêžnji/rȅžnjevi⟩ **1.** odrezani komad mesa (za odrezak i sl.) **2.** dio nekog tjelesnog organa koji je djelomično odvojen od ostalih dijelova (dio mozga, pluća, jetre i sl.)
◈ *pr.* (nadimačka): **Rȅznić** (Istra), **Rȅžnjāk** (Slavonija), **Réžonja** (Međimurje, *I* Slavonija)
✧ *prasl.* i *stsl.* rězati (*rus.* rézat’, *polj.* rzezać), *lit.* rėžti ← *ie.* *wreh$_1$g’- (*grč.* rhēgnýnai)

rèza *ž* ⟨G *mn* rézā⟩ *reg.* naprava koja vodoravnim pokretanjem zatvara i otvara vrata i prozore; kračun, zasun, zasovnica
✧ *tur.* reze ← *arap.* räzzä

Réza ž. os. ime, *hip.* od Terezija; isto: **Rȅzika**

rézac² *m* ⟨G résca⟩ *bot.* biljka (*Stratiotes aloides*) iz porodice *Hydrocharitaceae*
✧ *v.* rez, rezati
rezánac, *v.* rez
rèzba, *v.* rez
rezéda (I) *ž bot.* vrsta zeljaste, ukrasne i aromatične biljke (*Reseda odorata*) iz porodice *Resedaceae*; katanac, katančica **// rezéda** (II) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ svijetlozelena boja, boja biljke rezede
✧ *nlat.* reseda ≃ *lat.* resedare: smirivati
rèzērv|a *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ **1.** (∅, čega) količina čega sačuvana za posebnu namjenu ili kasniju uporabu; zaliha, pričuva [*~a hrane*] **2.** (prema čemu) *pren.* sumnja, sumnjičavost; uzdržanost, nepovjerenje, oprez [*izraziti ~u*; *ostati u ~i*] **3.** *vojn.* dio vojske koji je u ratu iza borbenih linija, angažira se prema potrebi, vojna služba rezervista; pričuva **4.** *sport* igrač koji nastupa prema potrebi [*njegova ~a je mlađi igrač*; *biti u ~i*]; zamjena, smjena, pričuva △ ***proračunska ~a*** *ekon.* posebna stavka u proračunu predviđena za pokriće nepredviđenih rashoda; ***željezna ~a*** *žarg.* količina knjiga, slika itd. koja se sklanja i zaštićuje kao posebna vrijednost i daje na proučavanje (u bibliotekama i sl.), s posebnom brigom i obzirima **// rezervácija** *ž* osiguranje nekog prava unaprijed (npr. stola u restoranu, sjedišta u vlaku, kazalištu i sl.); predbilježba; **rezèrvāt** *m* ⟨G rezerváta⟩ **1. a.** područje koje je zakonom zaštićeno zbog svoje kulturnopovijesne ili prirodne vrijednosti (geološkog sastava, faune, flore) [*~ prirode*] **b.** teritorij na kojem autentičnim načinom života, zaštićeni zakonom, žive prvobitni stanovnici u nekim zemljama Afrike, Amerike i Australije **2.** *lov.* od lovišta izdvojeno područje na kojem je zabranjeno loviti i uznemiravati divljač; zabran, zvjerinjak **3.** *pren.* **a.** područje nad kojim netko ima ekskluzivno pravo ili monopol **b.** područje, domena koja je nečiji isključivi interes; **rezèrvātsk|ī** *prid.* koji se odnosi na rezervat [*~e granice*]; **rezèrvātski** *pril.* na način kao u rezervatu, onako kako traže pravila rezervata [*uzgajati divljač ~*]; **rezèrvīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je spremljen, sačuvan da bi se kasnije upotrijebio [*stol ~ za svadbenu večeru*] **2.** koji je suzdržan; nepovjerljiv (o osobi); **rezèrvīrano** (∅, prema kome) *pril.* tako da se prikazuje suzdržanost, s manjkom ljubaznosti [*držati se ~* suzdržano]; **rezèrvīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je rezerviran; uzdržanost; **rezervírati** *dv.* ⟨*prez.* rezèrvīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što) naručiti/naručivati da se spremi, sačuva i stavi na raspolaganje [*~ ulaznicu za kazalište*] **2.** (se ∅, se prema čemu, se prema komu) **a.** postati nepovjerljiv, ne vjerovati u mogućnost da što uspije, ostati u rezervi **b.** zatvoriti se za što ili prema komu ili čemu; povući se; **rezèrvist** (**rezervìst**) *m vojn.* pripadnik pričuvne vojske; pričuvnik; **rezèrvistica** *ž*, *v.* rezervist; **rezervìstičkī** *prid.* koji se odnosi na rezervu i rezerviste; **rèzērvnī** *prid.* koji se odnosi na rezervu, koji je iz rezerve [*~ igrač*] △ *~* ***fond*** *ekon.* sačuvana novčana sredstva ili dobra koja služe za pokriće poslovnih gubitaka ili za podmirenje izvanrednih potreba; **rezervòār** *m* ⟨G rezervoára⟩ **1.** spremnik za tekućine i plinove (u obliku bazena, metalnih ili drvenih posuda i sl.) **2.** *pren.* izvor zaliha; **rezervoàrčić** *m dem.* od rezervoar
✧ *njem.* Reserve ← *fr.* réserve ≃ *lat.* reservare: sačuvati ≃ RE- + servare: čuvati, služiti
rezidèncija *ž* **1.** mjesto stalnog ili privremenog boravka, prebivalište, boravište vladara ili osoba na visokim položajima **2.** sjedište političke, crkvene ili kulturne ustanove **// rèzidencijāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji ima svojstva rezidencije; rezidencijski △ ***~na četvrt*** elitni stambeni kompleks; ***~ni stan*** ob. stan u posebnoj kući sa širokim unutarnjim stubištem; **rezidèncījskī** *prid.*, *v.* rezidencijalan; **rezidèncījski** *pril.* na način kako se radi u rezidenciji [*urediti ~*; *primiti ~*]; **rezìdent** (**rezidènt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ **1.** diplomatski predstavnik (rangom niži od poslanika) **2.** fizička osoba koja bez obzira na državljanstvo ima stalno boravište u drugoj zemlji; osoba s dozvolom stalnog boravka; **rezidènt|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ *inform.* koji se stalno nalazi u memoriji [*~ni program* uvijek učitani program]; **rezìdentica** *ž*, *v.* rezident; **rezidírati** *nesvrš.* ⟨*prez.* rezìdīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ stalno boraviti na jednom mjestu (o čovjeku, biljnoj i životinjskoj vrsti)
✧ *njem.* Residenz ← *fr.* résidence ← *srlat.* residentia; *njem.* Resident (*fr.*, *engl.* resident: rezident) ← *lat.* residens: obitavajući ← residere: ostati sjediti
rèziduum (**rezīduum**) *m* **1.** *med.* trajna po-

sljedica neke bolesti ili ozljede (smanjenje tjelesne snage, atrofija mišića i sl.) **2.** *sociol.* ukupnost osnovnih manifestacija čovjekove društvenosti **3.** *kem.* ostatak od isparavanja ili sagorijevanja; talog // **rȅziduālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji ostaje, preostaje, koji je zaostao; ostatni, preostali, zaostali
✧ *lat.* residuum: preostatak ← residuus: preostali ≃ residere: ostati sjediti

rezignírati (∅) *dv.* ⟨*prez.* rezìgnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril: pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (po)miriti se sa sudbinom, preda(va)ti se sudbini, prepustiti/prepuštati se rezignaciji **2.** *zast.* odstupiti/odstupati s visokog položaja u državnoj, crkvenoj i sl. hijerarhiji; podnijeti/podnositi ostavku // **rezignácija** *ž* **1.** pomirenje s neizbježnim, ravnodušnost prema svemu; mirenje, bezvoljnost **2.** *zast.* odstup s visokog položaja u državnoj, crkvenoj i sl. hijerarhiji; ostavka; **rezignácījskī** *prid.* koji se odnosi na rezignaciju; **rezìgnīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se odnosi na rezignaciju, ravnodušan, bezvoljan, utučen; **rezìgnīrano** *pril.* na rezigniran način, bezvoljno, dotučeno, umorno
✧ *njem.* resignieren ← *srlat.* resignare: poništiti pečat, dobrovoljno se odreći nekoga prava ≃ RE- + *lat.* signum: pečat, znak

rȅzīl *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* koji je izvrgnut ruglu, javnoj osudi; obrukan, blamiran, osramoćen [*biti* ~ osramotiti se; *učiniti* ~ osramotiti (koga)] // **rezíliti** *nesvrš.* ⟨*prez.* rȅzīlīm, *pril. sad.* -lēći, *gl. im.* -lēnje⟩ *reg.* nanositi kome sramotu, izvrgavati koga javnoj osudi; sramotiti, blamirati, brukati; **rezìluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ čin o kojem se priča, o kojem se javno sudi; sramota, bruka
✧ *tur.* ← *arap.* rādil

rezìmē (**rezimê**) *m* ⟨G rezimèa⟩ sažet sadržaj knjige, članka, studije itd.; sažetak // **rezimírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* rezìmīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ ukratko izložiti, izlagati u najkraćim crtama; sažeti ili sažimati
✧ *fr.* résumé: zbir

rezistèncija *ž* **1.** odupiranje, otpor **2.** *med.* otpornost [~ *na antibiotike*] **3.** *fiz., usp.* električni otpor, *v.* električni △ △ ***pasivna*** ~ otpor vlastodršcima itd. bez uzvraćanja sile // **rezisténcījskī** *prid.* koji se odnosi na rezistenciju; **rezistèntan** (**rezistȅntan**) *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji odolijeva; ustrajan, otporan [*taj je uzročnik ~ na antibiotike*]; **rezistèntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je rezistentan ili svojstvo onoga što je rezistentno; otpornost
✧ *lat.* resistentia ≃ resistens: otporan ← resistere: opirati se

rezolúcija *ž* **1. a.** stav nekog skupa ili tijela (kongresa i sl.) kojim se reguliraju zahtjevi i gledišta [~ *je izglasana*] **b.** *meton.* takvi stavovi izrečeni u pismenom obliku **2.** *fiz.* u optici, mjera sposobnosti teleskopa ili mikroskopa da razluči dva bliska predmeta ili u spektroskopiji, da spektrometar razluči dvije valne dužine koje su međusobno vrlo bliske **3.** *inform.* **a.** stupanj oštrine računalno generiranih slika izražen brojem točaka po centimetru na ispisu pisačem (600 x 600 dpi) **b.** razlučenje ekrana izražena u pikselima uzduž i poprijeko ekrana (npr. 1024 x 768) [*visoka* ~; *niska* ~; *VGA* ~] **4.** *glazb.* **a.** rast vokalne dionice ili čitave harmonije od disonance do konsonance **b.** ton ili akord kojim se disonanca razrješuje // **rezolúcījskī** *prid.* koji se odnosi na rezoluciju; **rȅzolūtan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je odlučan; energičan, nepokolebljiv; **rȅzolutīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji ima svojstva rezolucije u stilu, načinu izražavanja i namjerama; **rȅzolūtnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina, svojstvo onoga koji je rezolutan; odlučnost, nepokolebljivost
✧ *lat.* resolutio ≃ resolvere: riješiti

rezòlventa (**rezolvȅnta**) *ž mat.* pomoćna algebarska jednadžba, sastavljena po određenom pravilu, svojim rješenjem olakšava rješavanje zadane (početne) jednadžbe
✧ *lat.* resolvens ← resolvere: razriješiti, rastaviti

rèzōn *m* ⟨G rezóna⟩ **1.** stav, razlog na kojem se zasnivaju čiji postupci i držanje **2.** razboritost, uviđanje // **rezònēr** *m* ⟨G rezonéra⟩ **1.** onaj koji voli analizirati različite pojave i o njima raspravljati **2.** *pejor.* onaj koji voli mudrovati; mudrijaš; **rezonérstvo** *sr* držanje svojstveno rezoneru (2) sklonost mudrijašenju, raspravljanju; **rezonírati**[1] (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* rezònīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ rasuđivati, zaključivati; **rèzōnski** *pril.* po rezonu, kako traži rezon; razborito, po zdravu razumu [*to je* ~]
✧ *fr.* raison

rezònanca (**rezonàncija**) *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ **1.** *fiz.* uvjet u kojem sustav koji vibrira odgovara maksimalnom amplitudom vibracije na neku

vanjsku alternirajuću silu; uvjet rezonancije postoji ako je učestalost (frekvencija) vanjske alternirajuće sile istovjetna vlastitoj frekvenciji tog sustava [*mehanička ~*; *električna ~*] **2.** *fiz.* sposobnost produženja ili pojačanja zvučnog vala koju imaju prostori čije stijenke dobro odbijaju zvučne valove; razlijeganje, odzvanjanje, odjek, odzvuk, jeka **3.** *pren.* odjek u javnosti, utjecaj u javnosti neke izražene ideje, predložene zamisli i sl. △ ***magnetna*** *~ med. tehn.* metoda prikazivanja strukture čitavog tijela ili patoloških promjena u organima // **rezonànt|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji odjekuje, koji se razliježe; zvučan, snažan (o glasu) **2.** (ob. *odr.*) koji se odnosi na rezonancu, koji rezonira[1], kojem se frekvencija titranja slaže s drugim izvorom valova △ ***~ni krug*** *fiz.* električni krug koji ima izrazita svojstva (npr. najveću ili najmanju impedanciju) za neku određenu frekvenciju (npr. kondenzator, zavojnica); **rezonàntno** *pril.* izazivajući rezonancu, odjekujući, razliježući se; zvučno; **rezonàntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je rezonantno; **rezònātor** (**rezonâtor**) *m* **1.** *fiz.* sustav, naprava ili tijelo u kojemu dolazi do rezonancije, do pojačavanja treperenja određene frekvencije **2.** *fon.* dio govornih organa, usna šupljina, gdje pojačavanjem određenih treperenja zvučnoga izvora glas dobiva svoju boju [*nosni ~*; *usni ~*] △ ***akustički*** *~* šuplji sustav s otvorom koji odjekuje na tonove određenih frekvencija; ***električki*** ~ sklop (spoj) samoindukcijskog svitka i kondenzatora, sposoban povećati amplitudu električnih titraja; ***mehanički*** ~ rezonator u najjednostavnijem obliku; klatno; **rezonírati²** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* rezònīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ odjekivati, titrati na istoj frekvenciji

✧ *njem.* Resonanz ← *lat.* resonantia: odjek ≃ resonare: odjekivati

rezorcìnōl *m* ⟨G rezorcinóla⟩ *kem.* aromatičan alkohol, 1,3-dihidroksibenzen, upotrebljava se za proizvodnju boja i lijekova

✧ *krat.* rez(in) orcinol

Rȅzovac *m* naselje (u blizini Virovitice), 1289 stan. // **rȅzovačkī** *prid.* koji se odnosi na Rezovac

rezùltāt *m* ⟨G rezultáta⟩ **1.** ono što proistječe iz čega kao posljedica, do čega što dovodi, proizvod djelovanja; postignuće, plod, ishod [*slab ~*; *povoljan ~*] **2.** *mat.* vrijednost, veličina koja se dobije izračunavanjem, rješavanjem zadatka, računskom operacijom // **rezùltanta** (**rezultȁnta**) *ž* ⟨G *mn* -nātā/-ī⟩ **1.** *fiz.* sila koja nastaje istodobnim djelovanjem više sila (komponenata) **2.** ono čime što rezultira, pojava koja nastaje kao konačan rezultat nekog složenog djelovanja, zbivanja, procesa i sl.; **rezùltātskī** *prid.* koji se odnosi na rezultat, koji iskazuje ili čini rezultat; **rezùltātski** *pril.* pomoću rezultata, rezultatom [*premoć je izražena ~*]; **rezultírati** (čime) *dv.* ⟨*prez.* rezùltīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** dati/davati kao rezultat, imati za posljedicu, biti posljedica čega; proizići [*nesporazum će ~ sukobima*] **2.** svršiti/svršavati, skončati na određeni način

✧ *njem.* Resultat ← *fr.* résultat ← *lat.* resultatum ← resultare: odskakivati

rézus *m zool.* indijski uskonosi majmun (*Macaca rhesus*), rod majmuna (*Macacus*) iz porodice zamoraca; makako

✧ *nlat.* rhesus, prema imenu tračkog kralja ← *grč.* Rhêsos

rézus-fȁktor (**rhesus-faktor**) *m fiziol.* nasljedno svojstvo eritrocita (različito od pripadnosti određenoj krvnoj grupi); nepodudarnost izaziva komplikacije pri transfuziji i u razvitku ploda, odnosno u životu novorođenčeta [*pozitivni ~*; *negativni ~*], *krat.* Rh-faktor

✧ *v.* rezus, jer je pojava prvi put otkrivena u krvi rezus majmuna + *v.* faktor

rêžanj, *v.* rez

réžati (∅, na koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* rέžīm, *pril. sad.* réžēći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** ispuštati opor, otegnut, prijeteći glas (o psu i srodnim životinjama) [*pas reži*] **2.** *pren.* bijesno, ljuto govoriti kroza zube, bijesno gunđati (ob. prigušujući u sebi nesnošljivo raspoloženje) [*~ na svakoga*]

✧ *prasl.* *rъžati, *rъzati (*rus.* ržat', *češ.* rzáti, ržáti) ← *ie.* *$h_1$rug'- (*lat.* rugire, *srir.* rucht: buka)

Rèžek, Ivo (1898–1979), hrv. slikar, crtač i karikaturist; realistički i oporo slika prizore iz zagorske sredine, ilustrirao knjige, oslikao freskama nekoliko crkava u Zagrebu

režèntati *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* -ān⟩ *reg.* isprati čistom vodom, isplahnuti // **režentávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* režèntāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* režentati

✧ *mlet.* resentàr ≃ *lat.* recens: nov

rêžij|a *ž* **1.** umjetničko i tehničko oblikovanje kazališne, filmske, televizijske ili druge predstave pod vodstvom redatelja (režiser) **2.** (*mn*) **a.** troškovi tehničkog održavanja stambenog i poslovnog prostora (električna i plinska energija, voda itd.) [*platiti ~e*; *podmiriti ~e*] **b.** *ekon.* opći troškovi poslovanja poduzeća; troškovi koji nisu izravno proizašli iz proizvodnog procesa, ali opterećuju cijenu proizvoda (plaće radnika, najam prostorija, energija, komunalna naknada i sl.) **3.** (često u *pejor.* smislu) unaprijed smišljena aktivnost ili akcija [*sve što se dogodilo na sjednici bilo je u ~i šefa i njegove klike*] **4.** *pov.* uprava, ob. upravna zgrada neke proizvodne djelatnosti [*~a duhana*; *~a državnih prihoda*] **//** **rêžījsk|ī** *prid.* **1.** koji čini, koji se odnosi na režiju i režije [*~i troškovi*] **2.** koji je s popustom, uz povlaštenu cijenu △ *~a* ***karta*** karta za povlaštenu vožnju željezničkih radnika i službenika; **režírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* rèžīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** obaviti ili obavljati posao režisera **2.** *pejor.* organizirati što (ob. što protiv koga), namjestiti/namještati igru [*~ utakmicu*; *~ izbore*]; **režìsēr** *m* ⟨G režiséra⟩ **1.** *film.* onaj koji obavlja režiju filma, umjetnički voditelj; redatelj **2.** računovođa, računski službenik **3.** *pren.* onaj koji stoji iza kakvog, ob. političkog događaja [*~ događanja u oporbi*]; **režìsērka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* rižiser; **režìsērskī** *prid.* koji se odnosi na režisere

✧ *njem.* Regie ← *fr.* régie: uprava ← *lat.* regere

rèžīm *m* ⟨G režíma⟩ **1.** *pol.* **a.** način, stil vladanja, upravljanja državom u okviru nekog političkog poretka, vlast [*diktatorski ~*; *demokratski ~*] **b.** *pejor.* loša ili gruba vlast **2. a.** red, način života (rada, odmora, prehrane u bolnicama, oporavilištima itd.) **b.** (+ *potenc.*) sustav pravila, propisa, mjera potrebnih za određeni cilj [*~ studija*] **3.** skup svih promjena na nekom prirodnom vodotoku ili jezeru (promjena količine vode, prosječni godišnji vodostaj i sl.) △ ***nedemokratski*** *~ pol.* autoritarna, diktatorska vlast; diktatura; ***hidrološki*** *~ hidr.* varijacija stanja i karakteristika nekog vodnog toka, koje se ponavljaju u vremenu i prostoru te koje prolaze kroz faze **//** **režìmlija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *pejor.* pristaša režima, onaj koji slijepo služi režimu (**1**); **režìmlījskī** *prid.* koji se odnosi na režimlije; **rèžīmskī** *prid.* koji se odnosi na režim [*~ list*; *~ novinar*]; **rèžīmski** *pril.* u skladu s režimom, prilagođujući se režimu

✧ *fr.* régime ← *lat.* regimen: vladanje

rèžuha *ž bot.* biljni rod (*Cardamine*) iz porodiće krstašica (*Cruciferae*) s o. 120 vrsta, listovi nekih vrsta služe kao začin i povrće

✧ ? *v.* rez, rezati

RGB *krat. graf.* crveno-zeleno-plavo; tri temeljne boje koje se upotrebljavaju za prikazivanje svih ostalih boja na ekranu

✧ *engl.* Red-Green-Blue

Rh **1.** *kem.* simbol za element rodij **2.** *fiziol.* znak za rezus-faktor

Rhodes (*izg.* Róuds), **Cecil** (1853–1902), engleski novčar i političar, kolonijalni upravitelj britanske Južne Afrike; osnovao tvrtku za eksploataciju i trgovinu dijamantima (1888)

Rhône (*izg.* Rôn) *m geogr.* rijeka u Švicarskoj i Francuskoj, duga 812 km, izvire iz masiva Sankt Gotthard, utječe u Sredozemno more

rhythm-and-blues (*izg.* rȉtm-end-blûz) *m glazb.* žanr popularne crnačke glazbe nastao u SAD-u o. 1950. na temeljima jump bluesa; prijelomno će utjecati na nastanak rock-and-rolla, soula i funka; vrsta bluesa snažnoga ritma

✧ *amer.engl.*

rȉās *m mn geol.* **1.** potonula riječna ušća na Pirenejskom poluotoku **2.** ⟨N rȉā⟩ morski zaljev nastao potapanjem donjega dijela riječne doline

✧ *šp.* ria: ušće

rȉb|a *ž* ⟨G *mn* rībā⟩ **1.** (*mn*) *zool.* životinje koje žive u vodi sa škrgama kao organom za disanje i perajama za plivanje (*Pisces*) [*morska ~a*; *riječna ~a*; *slatkovodna ~a*] **2.** *kulin.* riblje meso, jelo od ribe **3.** *rel.* u kršćanskoj ikonografiji, simbol Krista, *usp.* I.H.S **4.** (Ribe) **a.** *astron.* zodijačko ekvatorsko zviježđe (*Pisces*) **b.** zodijački znak od 19. veljače do 20. ožujka [*rođen u ~ama*; *rođen u znaku ~e*] △ ***bijela*** *~a* kategorija kvalitetne ribe s bijelim mesom (npr. zubatac); ***krupna*** *~a pren.* utjecajna osoba; ***plava*** *~a* druga kategorija ribe tamnijeg mesa (npr. srdela) **//** **rȉbānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* rȉbati **2.** sportski ribolov i ribolov za rekreaciju na moru u čamcu [*Ribanje i ribarsko prigovaranje* P. Hektorović]; **rȉbār** *m* onaj koji živi od ribolova, koji ribu lovi po zanimanju; alas, balugdžija; **ribàrica** *ž* ribarski brod; **ribàrija** *ž* bavljenje ribolovom

kao profesijom; **ribáriti** (∅) *nesvrš.* 〈*prez.* rìbārīm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje〉 baviti se ribolovom; loviti ribu; **ribárnica** *ž* tržnica ribe, prodavaonica (svježe ili smrznute) ribe; peškarija; **rȉbārsk|ī** *prid.* koji se odnosi na ribare i ribarenje [*~i brod*; *~a mreža*]; **rȉbārski** *pril.* kao ribar, na način ribara; **ribárstvo** *sr* ribolov kao grana gospodarstva; **rȉbati** (∅) *nesvrš.* 〈*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje〉 *reg.* loviti ribu, pecati; **ribètina** *ž augm.* od riba, *pejor.*; riburina; **rȉbica** *ž dem.* i *hip.* od riba △ ***čovječja*** *~ zool.* vodozemac krških pećina i podzemnih voda (*Proteus anguinus*); **rìbīč** *m* 〈G ribíča〉 onaj koji lovi ribe štapom i udicom, koji se time bavi iz zabave; **ribàrstvenī** *prid.* koji se odnosi na ribarstvo (znanost); **rȉbičica** *ž dem.* od ribica; **ribìčija** *ž reg.* pecanje, ribolov; **rìbīčkī** *prid.* koji se odnosi na ribiče; **rìbīčki** *pril.* kao ribič, na način ribiča; **rȉblj|ī** *prid.* *gener.* koji se odnosi na ribu, na ribe, koji pripada ribi, načinjen od ribe [*~e ulje*] △ ***~i fond*** količina ribe s kojom se računa pri lovljenju (u jezeru, rijeci, moru); **ribničárstvo** *sr* uzgoj ribe u ribnjacima; **ribnjàčić** *m dem.* od ribnjak; **rîbnjāčkī** *prid.* koji se odnosi na ribnjak; **rîbnjāk** *m* 〈N *mn* -āci〉 prirodni ili umjetni bazen za uzgoj ribe; **ribùrina** *ž*, *v.* ribetina

◈ *pr.* (nadimačka i prema zanimanju): **Rȉba** (Karlovac, Osijek, Baranja), **Rȉbāć** (Rijeka), **Rȉbār** (220, Karlovac, Jastrebarsko, Moslavina), **Ribárević** (Makarska, sred. Dalmacija), **Rȉbarić** (1250, Rab, Primorje, Ozalj, Istra), **Ribárović** (Split, Makarska), **Rȉbič** (Virovitica, Međimurje), **Rȉbičić** (700, Omiš, *J* i sred. Dalmacija), **Rȉbić** (1530, Zagorje, Ivanec, Podravina, Slunj) ◊ *hidronim.*: **Rȉbanja** (Giletinci, Slavonija), **Rȉbanjskā** (Požega), **Rȉbāri** (zaselak, Karlovac), **Ribàrica** (potok, Požega; zemljište, Senj), **Rȉbarići** (Ogulin), **Rȉbārskā kȕća** (Vukovar), **Rȉbići** (Karlovac), **Rȉbnica** (d. pritok Odre; zemljište, Varaždin; Zagreb, Obrovac), **Rȉbnīk** (potok između Dobre i Kupe, kod Krapine, Križevaca, Samobora; vrelo i ribnjak, Šibenik; zaseoci kod Gospića, Karlovca, Ozlja), **Rȉbnjača** (bara, Slatina; Požega), **Ribnjáčak** (potok, Đakovo), **Rȉbnjačić** (potok kod Koprivnice), **Ribnjàčina** (potok, Bjelovar), **Ribnjàčine** (bara, Križevci), **Rȉbnjāčkā** (potok, Bjelovar), **Rȉbnjāk** (Trakoščansko jezero, jezero *S* od Kupe, kod Predavca, Čazme; pritok Drave, Česme, Dobre, Glogovnice, Medveščaka kod Zagreba, Perne kod Petrinje, Krapinice, Sutle; potok, Ogulin; bara, Baranja), **Rȉbnjāci** (močvarno zemljište, Varaždin), **Rȉbnjača** (lijevi pritok Česme); ◊ *top.* (naselja): **Rȉbāri** (Karlovac, 194 stan.), **Rȉbić Brȅg** (Ivanec, 155 stan.), **Rȉbnica** (Grad Zagreb, 366 stan.), **Rȉbnīk** (Ozalj, 154 stan.), **Rȉbnjāci** (Pakrac, 93 stan.), **Rȉbnjāčka** (Bjelovar, 222 stan.), **Rȉbnjāk** (Koprivnica, 88 stan.; Našice, 68 stan.)

✧ *prasl.* i *stsl.* ryba (*rus.* rýba, *polj.* ryba)

ribàmbijati *(∅) svrš., v. rebambiti*

Rȉbār 1. Ivan (1881–1968), hrv. pravnik i političar, predsjednik Narodne skupštine Kraljevine SHS (1920–1922), predsjednik izvršnog odbora AVNOJ-a (na oba zasjedanja), predsjednik Narodne skupštine (1945–1953) (*Politički zapisi*, *Uspomene iz NOB*) **2. Ivo Lola** (1916–1943), hrv. političar, komunist, vođa SKOJ-a (1939–1943); poginuo kao član Vrhovnog štaba NOV Jugoslavije na Glamočkom polju

ríbati *nesvrš.* 〈*prez.* rîbām, *pril. sad.* -ajūći, *prid. trp.* rîbān, *gl. im.* -ānje〉 **1.** (što) čistiti, prati trljajući četkom; trljati, trti **2.** (koga) *pren.* koriti koga oštrim riječima ili tonom, upućivati oštre prijekore; grditi, karati, prekoravati // **ribánac** *m* 〈G -nca, N *mn* -nci, G rìbānācā〉 ono što je naribano, ob. sir ili kiselo zelje; **ríbež** *m* **1.** kuhinjsko pomagalo sa sitnim oštrim rupama za usitnjavanje (sira, hrena i sl.); rende, gratakaža, trenica **2.** takvo pomagalo s jednim sječivom za ribanje kupusa

✧ *njem.* reiben

ribattuta (*izg.* ribatùta) *ž glazb. pov.* glazbeni ukras talijanskih pjevača u 17. i 18. st.; sve brže izmjenjivanje jednog tona s njegovim gornjim susjednim tonom

✧ *tal.*

Ribbentrop (*izg.* Ríbntrop), **Joachim von** (1893–1946), njemački političar, kao ministar vanjskih poslova kruti provoditelj Hitlerove agresivne vanjske politike, potpisnik pakta »osovine« s Italijom i pakta o nenapadanju sa SSSR-om (1939); osuđen na smrt na Nürnberškom procesu

Ribera (*izg.* Ribêra), **Jusepe de** (1591–1652), španjolski ranobarokni slikar i bakropisac religioznih i mitoloških tema (*Hromi dječak*, *Martirij Sv. Bartolomeja*, *Jakovljev san*)

rȉbīz *m bot.* biljni rod grmova (*Ribes*) iz porodice kamenika (*Grossulariaceae*) s o. 140 vrsta

(crveni r. *Ribes rubrum*, crni r. *R. nigrum*, ogrozd *R. uva-crispa*); plod u obliku crvene kiselkaste bobice; ribizla // **rȉbīzla** *ž razg.*, *v.* ribiz; **rȉbīznī** *prid.* koji je od ribiza, koji se odnosi na ribiz
✧ *njem.* Ribisel ← *srlat.* ribesium ← *arap.* rībās

ribočȕvār *m* ⟨G ribočuvára⟩ *konstr.* onaj koji čuva ribnjak, čuvar ribnjaka // **ribočuvárev** (**ribočuvárov**) *prid.* koji pripada ribočuvaru
✧ *v.* riba + *v.* čuvati, čuvar

riboflàvīn *m* ⟨G riboflavína⟩ *biol. kem.* vitamin B_2 (naziva se i vitamin G), nalazi se u jetri, jajima, mlijeku, povrću i kvascu; laktoflavin
✧ *v.* ribo(za) + *lat.* flavus: žut + -IN

ribogójstvo *sr* planiran uzgoj ribe u jezeru, u bazenima i ribnjacima te u moru // **ribogòjilīšte** *sr* mjesto i uređaj gdje se prikladnim metodama razmnožava riba (u bazenima); **ribogòjitelj** *m* onaj koji se bavi uzgojem ribe; **ribogojitèljica** *ž*, *v.* ribogojitelj
✧ *v.* riba + *v.* gojiti

rìbokice *ž mn razg.* moderna sportska obuća (tenisice) specifična izgleda
✧ tvorničko ime Reebok®

rȉbolōv *m* lovljenje ribe (kao gospodarska grana ili kao sport) // **ribolóvac** *m* ⟨G -vca, N *mn* -vci, G ribòlōvācā⟩ **1.** ribar **2.** ribič; **rȉbolōvn|ī** *prid.* koji pripada ribolovu, koji služi za ribolov, koji se odnosi na ribolov [*~i pribor*; *~a dozvola*; *~a pristojba*]
✧ *v.* riba + *v.* lov, loviti

ribonuklèinsk|ī (**ribonȕkleinskī**) *prid.*, ob. u: △ ***~a kiselina (RNK)*** *biol.* temeljni visokomolekularni organski spoj u stanicama živih bića; djeluje kao posrednik u funkciji deoksiribonukleinske kiseline (DNK)
✧ *v.* riboza + *njem.* nukleinsäure: nukleinska kiselina

ribopreràđivāč *m* ⟨G ribopreradiváča⟩ **1.** industrijski pogon ili tvornica koja se bavi prerađivanjem ribe **2.** onaj koji radi u takvom pogonu ili tvornici // **ribopreradivàčica** *ž*, *v.* ribopreradivač (2); **ribopreràđivāčkī** *prid.* koji se odnosi na ribopreradivače
✧ *v.* riba + *v.* preraditi, prerađivač

ribosómi *m mn* ⟨N ribòsōm, G ribosóma⟩ *biol.* sitna zrnca građena od ribonukleinskih kiselina i bjelančevina, nalaze se u citoplazmi i staničnoj jezgri svih biljnih i životinjskih vrsta, osim eritrocita sisavaca
✧ *v.* riboza + -SOM(I)

ribóza *ž biol. kem.* jednostavni monosaharid, sastavni dio nukleinskih kiselina i koenzima
✧ *njem.* Ribose ← Ribonsäure: ribonska kiselina

rȉca *ž* ⟨G *mn* rîcā⟩ *reg.* kovrča, uvojak // **rȉcast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *reg.* kovrčast
✧ *tal.* riccio ≃ *lat.* ericius: jež

Richards (*izg.* Rìčards) **1. Dickinson Woodruff** (1895–1973), američki fiziolog, za primjenu katetera u pregledima srca Nobelova nagrada za medicinu 1956. (s A. F. Cournandom i W. Forssmannom) **2. Ivor Armstrong** (1893–1979), engleski pjesnik i književni kritičar, pionir semantike, knjigom *Principi književne kritike* otvorio puteve anglo-američkoj kritičkoj školi Nova kritika **3. Theodore William** (1868–1928), američki kemičar, istražujući atomske težine utvrdio je postojanje izotopa; dobitnik Nobelove nagrade za kemiju 1914.

Richardson (*izg.* Rìčardsen) **1. Dorothy Miller** (1873–1957), preteča romana »toka svijesti« (ciklus *Hodočašće* u 11 romana) **2. Owen Williams** (1879–1959), engleski fizičar, za proučavanje isijavanja elektrona iz vrućih metala, načela na kojem se temelje elektronske cijevi; Nobelova nagrada za fiziku 1928. **3. Samuel** (1689–1761), engleski književnik, začetnik engleskog psihološkog romana i prvi predstavnik sentimentalizma u europskoj književnosti (epistolarni romani *Pamela*, *Klarisa*)

Richelieu (*izg.* Rišljê), **Armand de Vignerot du Plessis** (1585–1642), vojvoda i kardinal (1622), inteligentan, autoritaran, beskrupulozan političar, svemoćni ministar Luja XIII (1624–1642), utemeljitelj francuskog dvorskog apsolutizma; uvukavši Francusku u Tridesetogodišnji rat na protuaustrijskoj strani bitno pridonio da je Habsburška Monarhija izgubila, a Francuska zauzela dominantan položaj u europskoj politici za narednih 200 godina

Richet (*izg.* Rišê), **Charles** (1850–1935), francuski liječnik, za rad na istraživanju antifilaktičkog šoka Nobelova nagrade za medicinu 1913.

Richter (*izg.* Rìhter) **1. Charles Francis** (1900–1985), američki geofizičar i seizmolog, zajedno s B. Gutenbergom razvio Richterovu ljestvicu za mjerenje magnituda potresa (1935) **2. Vjenceslav** (1917–2003), hrv. arhitekt, dizajner i slikar racionalno-konstruktivističkog

smjera, član grupe Exat 51 // **Richterov** (*izg.* Rȉhterov) *prid.* koji pripada Richteru △ ~***a ljestvica*** (po CH. F. Richteru) logaritamska ljestvica za izračunavanje jačine potresa na bilo kojoj udaljenosti od seizmološke stanice, određuje se na osnovi magnitude izračunane iz zapisa seizmografa

Richthofen (*izg.* Rȉhthōfn) **1. Ferdinand** (1833–1905), njemački geograf, geolog i istraživač (Kina), doprinio razvoju geografske metodologije i osnivanju geomorfologije kao zasebne grane geologije **2. Manfred von** (1892–1918), njemački zrakoplovni as u 1. svjetskom ratu, pripisuje mu se 80 oborenih protivničkih aviona, pred kraj rata i sam oboren

rìcinus *m bot.* višegodišnja zeljasta ili drvenasta biljka (*Ricinus communis*) iz porodice mlječika (*Euphorbiaceae*), sjemenke sadrže mnogo ulja; abusalatin (habusalatin), čudika, mali božurak, skočac // **rìcinusnī** *prid.* koji je od ricinusa, ricinusov; **rìcinusov** *prid.* koji pripada ricinusu △ ~***o ulje*** ulje koje se dobiva iz sjemena ricinusa, upotrebljava se u medicini (purgativ) i industriji

✧ *lat.* ricinus

riconciliazione (*izg.* rikončiliaciône) *m pov.* riječ kojom se ob. označava pomirenje talijanske fašističke države pod Mussolinijem s Vatikanom 1929.

✧ *tal.*

rìčet *m* **1.** *kulin.* kuhano jelo od graha i ječmene prekrupe; orzo **2.** *pren.* stanje bez reda, nepostojanje logične veze; nered, zbrka

✧ *mađ.* ricset ← *njem.* Rütscher, Ritscher

rȉčmond-krȕna *ž stom.* porculanski zub učvršćen u korijen zuba kao nadoknada zubne krune

✧ prema imenu izumitelja, stomatologa Richmonda + *v.* kruna

rìda *ž* ⟨G *mn* rīdā⟩ *reg.* pokrivalo za glavu, četvrtast komad platna koje žene nose preko glave ili se njime zagrću preko ramena; rubac, marama, šamija

✧ *tur.* ← *arap.* ridā’

rȉdati (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajući, *gl. im.* -ānje⟩ glasno plakati; plakati glasno jecajući

✧ *prasl.* i *stsl.* rydati (*rus.* rydát’, *češ.* rydati), *lit.* rauda: jadikovka ← *ie.* (H)rewd- (*lat.* rudere: vikati, *stengl.* réotan: plakati)

rìdīkul *m*, *v.* redikul

rìdžāl *m* ⟨G ridžála⟩ *reg.* onaj koji je ugledan, na visokom položaju; odličnik, dostojanstvenik

✧ *tur.* rical: velikaš ← *arap.* riğāl: čovjek

rȉđ *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je boje rđe; riđast, crvenožućkast // **rȉćkast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je pomalo riđ, umjereno riđ; **rìđan** *m* konj riđe dlake (kobila, ob. rićka); **rȉđast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* riđ

◈ *pr.* (nadimačka, prema boji kose ili brade): **Rìđan** (Sveti Ivan Zelina, Slavonski Brod, Prigorje), **Riđánec** (Turopolje), **Riđánović** (Zagreb) ◇ *top.* (naselje): **Rìđāne** (Knin, 362 stan.)

✧ *prasl.* *rydjь (*rus.* rýžij, *polj.* rydzy) ≃ *v.* ruda[1]

RIĐO- kao prvi dio imeničkih i pridjevskih složenica označava da je ono što je iskazano drugim dijelom složenice riđe boje [*riđokos* koji je riđe kose (*riđ* + *o* + *kos(a)* + ∅)]

✧ *v.* riđ

riđòbrad *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je riđe brade

✧ RIĐO- + *v.* brada

riđòdlak *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je riđe dlake [~ *konj*]

✧ RIĐO- + *v.* dlaka

riđòkos *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je riđe kose

✧ RIĐO- + *v.* kosa

rìđōvka *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ *zool.* otrovna zmija (*Vipera berus*) iz porodice ljutica, proširena po čitavoj Europi; prisojkinja, šarka

✧ *v.* riđ

Riefenstahl (*izg.* Rífenštāl), **Leni** (1902–2003), njemačka filmska glumica, redateljica i fotografkinja iznimnog talenta, poznata po dokumentarno-propagandnim filmovima 1930-ih, koji su veličali Hitlerov Treći Reich i nacističku ideologiju

Riemann (*izg.* Rîman), **Bernhard** (1826–1866), njemački matematičar, njegove ideje o geometriji generaliziranog prostora utjecale su na razvoj teorijske fizike i našle primjenu u teoriji relativnosti

Riesman (*izg.* Rîsman), **David** (1909.), američki sociolog, kritičar postindustrijskog suvremenog društva (*Usamljena gomila*)

rȉf[1] *m* ⟨N *mn* rȉfovi⟩ *geogr.* podvodni ili iznad mora malo izdignuti greben

✧ *njem.* Riff

rȉf[2] *m pov.* stara ugarska mjera za dužinu (70–75 cm); lakat, aršin

✧ *mađ.* röf

rȉf[3] *m glazb.* kratka, melodijski i ritmički mar-

kantna figura u nekoliko glazbenih pravaca (rock, heavy metal i dr.)
✧ *engl.* riff

riff, *v.* rif[3]

rìfle *ž pl. tantum* ⟨G rîflā⟩ *razg. zast.* hlače od trapera; traperice
✧ tvorničko ime proizvoda

rìfljač|a *ž reg.* predmet ižlijebljene limene površine kao pomagalo i podloga za ručno pranje rublja [*prati ~om*; *prati na ~u*; *svirati na ~u*] // **rìfljati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* prati rublje rifljačom
✧ *njem.* Riefe: brazda, žlijeb

ríg|a *ž reg.* **1.** crta [*odijelo na ~e* prugasto odijelo] **2.** razdjeljak [*češljati se na ~u*]
✧ *tal.* riga

rīga *ž bot.* biljka (*Eruca sativa*) iz porodice krstašica (*Cruciferae*), zbog gorka okusa dodaje se zelenoj salati kao začin; rokula // **rìgača** *ž bot.* biljka (*Hirschfeldia*, *Erucastrum*)
✧ *mlet.*, *tal.* rucola

rȉga|ti (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** povraćati, bljuvati **2.** *pren.* izbacivati vatru (o vatrenom oružju, o vulkanu) // **rìgotina** *ž*, *v.* bljuvotina
✧ *prasl.* *rygati (*rus.* rygát', *polj.* rzygać), *lit.* rūgti ← *ie.* *$h_1$rug- (*lat.* erugere, *grč.* ereúgesthai)

Rigaud (*izg.* Rigô), **Hyacinthe** (1659–1743), jedan od najproduktivnijih francuskih baroknih portretista (portreti Racinea, La Fontainea, Lebruna, Luja XIV)

rigaudon (**rigodon**) (*izg.* rigodôn) *m glazb. pov.* vedar i brz ples u Francuskoj i Engleskoj u 17. i 18. st., srodan bourréeu, porijeklom vjerojatno iz Provanse; često se susreće u umjetničkoj glazbi
✧ *fr.*

rȉgidān, *v.* rigor

rígl *m* ⟨N *mn* -i/-ovi⟩ *reg.* naprava koja vodoravnim pokretanjem zatvara i otvara vrata i prozore; zasun, zasovnica, kračun
✧ *njem.* Riegel

rìgōl *m* ⟨G rigóla⟩ otvoreni kanal za odvod vode; jarak, prokop // **rigòlati** *dv.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *agr.* duboko prekapati ili orati zemlju tako da gornji slojevi bogati humusom dospijevaju u dubinu, a donji na površinu; **rigòlēr** *m* ⟨G rigoléra⟩ *tehn.* oruđe za rigolanje, plug što ga vuče traktor
✧ *fr.* rigole: jarak

rȉgor *m knjiš.* **1.** ukočenost (u ponašanju, u tvrdoći predmeta), rigiditet **2.** strogost △ **rigor mortis** (*izg.* ~ mȍrtis) mrtvačka ukočenost // **rȉgid|ān** *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ **1. a.** koji se ne pokorava; tvrdoglav **b.** koji je strog; krut [*~ni politički nazori štete svim stranama u sporu*] **2.** koji se ne miče; ukočen; **rigidìtēt** *m* ⟨G rigiditéta⟩, *v.* rigidnost; **rigídnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** osobina onoga koji je rigidan; strogost, krutost, ukočenost **2.** *term.* promijenjeni, povišeni tonus motornog sustava **3.** *psih.* otpor promjeni; nefleksibilnost, rigiditet; **rigòrist** *m* onaj koji je krut, dosljedan i strog u zastupanju svojih načela; **rigorìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *fil.* način mišljenja i djelovanja koji ne dopušta ni najmanje odstupanje od pravila ili zakona bez obzira na osobitost pojedinih slučajeva; **rȉgorōzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji je pretjerano strogih načela; neumoljiv, krut, beskompromisan; **rȉgorōzno** *pril.* na strog način, sa strogošću; nepopustljivo, neumoljivo, beskompromisno; **rigoróznōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ najveća točnost, strogo poštivanje propisa
✧ *lat.* rigor: oporost, krutost, strogost ≃ rigidus: ukočen ← rigēre: ukočiti se, skrutiti se

rigòrōz (**rigorôz**) *m* ⟨G rigoróza⟩ usmeni ispit (ob. pred višečlanom komisijom) kojim se polaže gradivo većeg opsega (nekoliko ispita) ili se stječe neki stručni naslov (ob. u smislu stručnog ispita, ranije u postupku stjecanja doktorata)
✧ *njem.* Rigorosum ← *lat.* rigorosum (examen): strogi (ispit)

rȉhtār *m reg. razg. zast.* službena osoba na sudu koja presuđuje u parnicama; sudac
✦ *pr.* (prema zanimanju): **Rȉhtār** (260, Zagreb, Krapina, Zagorje, Prigorje), **Rihtárec** (120, Međimurje), **Rìhtarić** (300, Zlatar Bistrica, Podravina), **Rȉhter** (190, Zagreb i okolica, Slavonija)
✧ *njem.* Richter

rȉhta|ti *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* **1.** (što) **a.** podešavati, namještati [*~ti sat*] **b.** uređivati, frizirati, sređivati izgled [*~ti kosu*; *~ti odijelo*] **2.** (se) uređivati vanjštinu, dotjerivati se [*lijepo se ~ti*]; gizdati se **3.** (koga) nagovarati [*~m ga da krene sa mnom na more*]
✧ *njem.* richten

Rihter (*izg.* Rȉhter), **Svjatoslav Teofilovič** (1915–1985), ruski pijanist svjetske reputa-

cije, savršene tehnike i raznolikog repertoara (od baroka do suvremene glazbe)

Rijad (*izg.* Rȉjād) *m* glavni grad Saudijske Arabije, 1.308.000 stan. // **rȉjadskī** *prid.* koji se odnosi na Rijad

Rijáset *m isl.* **1.** vrhovno tijelo Islamske vjerske zajednice; Starješinstvo **2.** (rijaset) *m* ⟨G -a⟩ zgrada islamskog vjerskog starješinstva
✧ *tur.* riyaset ← *arap.* ruyāsä: starješinstvo

rijȇč *ž* ⟨I -ju/-i, G *mn* rijéčī, D L I rijéčima⟩ **1.** glas ili skup glasova jednog jezika kojemu je pridruženo neko značenje i za koji govornici dotičnog jezika smatraju da predstavlja autonomnu jedinicu; najmanja cjelovita grafička i jezična jedinica koja odgovara predodžbi najosnovnije jedinice jezika, a djelomično i znaka za određeni pojam **2. a.** govor, besjeda [*uvodna ~; pozdravna ~*] **b.** izlaganje mišljenja, sudjelovanje u debati, u diskusiji [*nije mogao dobiti ~*] **c.** izjava, iskaz [*njegova ~ protiv moje*] **d.** čvrsto obećanje [*dati ~; pogaziti ~; biti od ~i*] △ ***živa*** ~ izgovorena riječ (govornikova, predavačeva i sl., za razliku od pisane riječi) // **rècimo** *1. l. mn imp.* od reći; **rečènica** *ž gram.* organizirana jedinica obavijesti koja se ob. sastoji od skupine riječi (ili jedne riječi) okupljenih oko glagola, tvoreći s njim sintaktičku cjelinu; takva cjelina odgovara ili jednostavnoj rečenici ili jednom elementu složene rečenice (glavna rečenica ili zavisna rečenica) [*predikatna ~; subjektna ~; atributna ~; vremenska ~*]; **rečènīčnī** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na rečenicu; **rȅći** (što) *svrš.* ⟨*prez.* rȅčēm/rȅknēm, *pril. pr.* rèkāvši, *imp.* rèci, *aor.* rèkoh, (*2.* i *3. l. jd*) rȅče, *pril. sad.* rȅkūći, *prid. rad.* rȅkao, *prid. trp.* rèčen⟩ **1.** govorom ili riječju izložiti, izraziti se riječima, usmeno ili pismeno; izjaviti, kazati **2.** objaviti kao namjeru; obećati, dogovoriti se, sporazumjeti se, priopćiti, saopćiti; **rijèčca** *ž gram.* **1.** *dem.* od riječ **2.** *v.* čestica; **rječètina** *ž pejor.* od riječ, ob. u zn. proste i nepristojne riječi [*prljava ~*]; rječurina; **rjèčito** *pril.* na rječit način, s rječitošću; **rjèčitōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ sposobnost onoga koji je rječit, govornički dar; **rjȅčkati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ nabacivati se riječima, prepirati se; **rjèčit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji lijepo i tečno govori, koji se lako izražava **2.** koji jasno potvrđuje nešto; očigledan, uvjerljiv (o dokazu, materijalnoj činjenici); **rjȇčnīčkī** *prid.* koji se odnosi na rječnik △ ~ ***članak*** *lingv.* skup gramatičkih i semantičkih obavijesti koji se u rječniku veže uz jednu leksičku jedinicu; ~ ***oblik*** *lingv.* osnovni oblik u kojem su natuknice navedene u rječniku (imenice u nominativu, glagoli u infinitivu itd.); kanonski oblik; **rjȇčnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ **1.** skupljene riječi i sklopovi riječi jednog ili više jezika uz objašnjenja njihove upotrebe i značenja [*frazeološki ~; etimološki ~*] **2. a.** ukupnost riječi jednog jezika; leksik, rječništvo, vokabular **b.** jezična izražajna sredstva, riječi i način izražavanja određenog područja, osobe, kruga ljudi ili sl. [*ulični ~; dječji ~; krležijanski ~; prostački ~*] △ ***deskriptivni*** ~ opisni rječnik; ***jednojezični (dvojezični, višejezični)*** ~ vrsta rječnika koji sadrži natuknice i ekvivalente iz jednog (dva ili više) jezika; ***normativni*** ~ rječnik koji propisuje, određuje normu, tj. koji sadrži riječi koje se smatraju pravilnima; preskriptivni rječnik; ***objasnidbeni*** ~ rječnik koji uz natuknicu navodi i njezinu definiciju; ***opisni*** ~ rječnik koji popisuje bez obzira na standardnost riječi; ***prijevodni*** ~ rječnik koji navodi ekvivalente na dva ili više jezika; ***terminološki (stručni)*** ~ rječnik koji sadrži terminološke podatke iz jednog ili više zasebnih područja; **rječùrina** *ž pejor.* **1.** *v.* rječetina **2.** dugačka, glomazna riječ
✧ *prasl.* i *stsl.* rěčь (*rus.* reč, *polj.* rzecz: stvar), *lit.* rėkti: vikati ≃ *tohar.* A rake: riječ

rijé|dak *prid.* ⟨*odr.* rijȇtkī⟩ **1.** *opr.* gȗst **a.** koji je razmaknut jedan od drugoga, čiji su redovi razmaknuti, udaljeni jedan od drugoga **b.** kroz koji se može vidjeti; providan, slab (o magli, dimu) **c.** (o tekućini) koji sadrži manju količinu krutih sastojaka [*~tka kava*] **2.** koji se javlja u većim vremenskim razmacima [*~dak dolazak autobusa*], *opr.* čest[2] **3.** kojega ima malo s određenim svojstvima [*~dak poštenjak; ~tka budala*] **4.** kojega ili čega nema dovoljno, u kome ili u čemu se oskudijeva, koji se teško dobije, koga nema u trgovini [*~dak proizvod*] △ ***~tke zemlje*** *kem.* naziv za skupinu rijetkih kemijskih elemenata koji najčešće dolaze u mineralima vulkanskog podrijetla (npr. lantan, itrij i dr.) // **rijéditi** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* rijȇdīm, *pril. sad.* rijédēći, *gl. im.* rijéđēnje⟩ činiti rjeđim, ob. s prefiksima raznih značenja, *usp.* prorijediti, razrijediti; **rijȇtko** *pril.* ⟨*komp.* rjȇđē⟩ **1.** na većoj udaljenosti, s razmakom jedno od drugoga, *opr.* gu-

sto **2.** u velikim vremenskim razmacima [~ *dolaziti*], *opr.* često **3.** *razg.* jako, vrlo, iznimno [~ *sposoban*; ~ *dobar čovjek*]; **rijétkōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** svojstvo onoga što je rijetko **2.** rijetka, skupocjena ili neobična stvar, iznimna pojava

◆ *pr.* (nadimačko): **Rijétković** (120, Garešnica, Moslavina)

✧ *prasl.* i *stsl.* rědъkъ (*rus.* rédkij, *polj.* rzadki), *lit.* retas ≈ *lat.* rete: mreža

rijéka *ž* ⟨D L -éci⟩ *geogr.* veći tok slatke vode koji teče koritom na površini Zemlje i ulijeva se u drugu rijeku, more ili jezero △ ~ ***ljudi*** *pren.* veliko mnoštvo koje se kreće (ulicom i sl.) // **rijêčnī** *prid.* koji pripada, koji čini rijeku, koji se odnosi na rijeku [~ *promet*; ~ *tok*; ~ *rukav*]; **rjèčica** *ž dem.* i *hip.* od rijeka; **rjèčina** *ž* **1.** *augm.* od rijeka *pejor.* **2.** suho korito koje se povremeno puni vodom

◆ *pr.* (etnici): **Rèčan** (Crikvenica), **Rèčec** (Sveti Ivan Zelina, Prigorje), **Zarèckī** (Zagreb, Županja) ◇ *top.* (naselja): **Zàrečje** (Pazin, 293 stan.) ◇ *hidronim.*: **Rèčica** (potok, Zagreb, Karlovac, Petrinja, Senj, Buzet), **Réčka** (kanal, Baranja), **Réka** (potok kod Samobora, Čakovca, Jastrebarskog; pritok Toplice; kanal, Đurđevac), **Rječina** (**Rèčina**) (rijeka koja protječe kroz središte Rijeke), **Rìčica** (potok u Istri; rijeka ponornica u Lici; vrelo, Korenica; potok, Zadar, Kaštela), **Rìčina** (rječica u Imotskom polju), **Rijéčka** (kanal, Podravina), **Rijéka** (pritok Česme, Kupe, Korane, Ilove, Trepče kod Petrinje, Vučice kod Vukovara; potok kod Pakraca, Slatine), **Ríka** (vrelo, Poljica; potok, Slavonija; pritok Londže, Slavonija), **Vr̀lika** (d. pritok Neretve, ← *vrh Rike*), te dvočlana imena: **Bìnjāčkā rijéka** (potok, Kostajnica), **Bùkova rijéka** (potok, Virovitica), **Cr̂nā Réka** (**Cr̂nā Rijéka**) (potok, Bjelovar, Petrinja, Požega, Gospić), **Cr̂nā Ríka** (potok kod Plitvica), **Dùbokā rijéka** (rijeka, Slatina), **Dùgā réka** (Virovitica), **Đùrđička réka** (potok, Bjelovar), **Glògovica rijéka** (potok, Brod), **Gràbova rijéka** (potok, Karlovac), **Mâlā réka** (potok, Požega), **Mâlā réka** i **Vèlikā réka** (kod Kutjeva, Zeline), **Réka pòtok** (d. pritok Crneca kod Čakovca), **Rijéka dùbrovačkā** (rječica što utječe u Gruški zaliv kod Dubrovnika), **Vèlikā réka** (pritok Pakre; vrelo kod Požege; potok, Donji Miholjac, Čakovec), **Mlînskā rijéka**, **Srèdnjā rijéka** (potok, Čazma), **Stârā rijéka** (potok, Donji Miholjac, Pakrac), **Sûvā réka** (potok, Brod), **Zdènačkā rijéka** (kanal, Podravina), **Vèlikā** (**Vêlā**) (Bjelovar, Čakovec, Požega i dr.); eliptično ime od Velika rijeka (reka, rika) ◇ *top.* (naselja): **Bàbina Rijéka** (Hrvatska Kostajnica, 250 stan.), **Bàtinskā Rijéka** (Daruvar, 122 stan.), **Bùdāčkā Rijéka** (Karlovac, 429 stan.), **Djèdina Rijéka** (Požega, 165 stan.), **Dônjā Réka** (Jastrebarsko, 304 stan.), **Dônjā Rijéka** (Križevci, 281 stan.), **Dr̀akulić Rijéka** (Korenica, 10 stan.), **Dùgā Rijéka** (Koprivnica, 201 stan.), **Gônjā Réka** (Jastrebarsko, 352 stan.), **Gôrnjā Rijéka** (Križevci, 450 stan.), **Mâlā Rijéka** (Koprivnica, 36 stan.), **Rijéka Kòprīvničkā** (Koprivnica, 111 stan.), **Rijéka Vòćanskā** (Ivanec, 376 stan.), **Šìrokā Rijéka** (Vojnić, 197 stan.), **Tvr̂dā Réka** (Bjelovar, 49 stan.)

✧ *prasl.* i *stsl.* rěka (*rus.* reká, *polj.* rzeka) ← *ie.* *(H)rey-: teći (*lat.* rivus: potok, *skr.* rayas: tijek)

Rijéka *ž* ⟨G Rijékē⟩ grad i glavna hrv. luka, na ušću Rječine u Riječkom zaljevu, 167.964 stan. // **Rijéčanin** *m* (**Rijéčānka** *ž*) ⟨N *mn* Rijéčani⟩ stanovnik Rijeke; **rijêčkī** *prid.* koji se odnosi na Rijeku i Riječane △ ***Riječka krpica*** *pov.* odredba o pravnom statusu Rijeke »prikvačena« Hrvatsko-ugarskoj nagodbi 1870. – grad ostaje pravno unutar Hrvatske, ali je u stvarnosti pod nadležnošću ugarske vlade; ***Riječka rezolucija*** *pov. pol.* zaključak predstavnika većine hrv. opozicijskih stranaka i političara iz banske Hrvatske i Dalmacije na sastanku u Rijeci 1905, da se oponira dvoru zajedno s Mađarima, pod uvjetom da oni dogovorom ukinu sustav represije te pomognu pri ujedinjenju hrv. zemalja; ***Riječki zaljev*** *geogr.* najsjeverniji dio Kvarnera koji je omeđen istarskom i velebitsko-vinodolskom obalom te *S* dijelovima otoka Krka i Cresa; **rijěčki** *pril.* kao Riječanin, na način Riječana

◆ *v.* rijeka

rijéšiti *svrš.* ⟨*prez.* rijêšīm, *pril. pr.* -īvši, *gl. im.* rješénje⟩ **1.** (što) donijeti odluku o nekom sudskom ili administrativnom predmetu, odlučiti (o sporu, molbi) **2.** odrediti ishod čega, presuditi, odlučiti između više mogućnosti **3. a.** *mat.* doći do rješenja matematičkog zadatka, npr. jednadžbe **b.** dati pravilan odgovor; odgonetnuti (zagonetku, problem i sl.) **4.** (se, koga, čega) osloboditi se (napasnika, muka, dužnosti) // **rijêšenōst** *ž* ⟨G -osti,

I -osti/-ošću⟩ odlučnost, spremnost; **rješàvāč** *m* ⟨G rješaváča⟩ onaj koji rješava problem; rješavatelj; **rješavàčica** *ž*, *v.* rješavač; **rješàvāčkī** *prid.* koji se odnosi na rješavače; **rješàvāčki** *pril.* kao rješavač, na način rješavača; **rješénje** *sr* **1.** izbor između dviju ili više mogućnosti, rezultat razmatranja; odluka **2.** povoljan obrat; izlaz, ishod, završetak **3.** *admin.* pismeno donesena sudska ili administrativna odluka (o sporu, molbi, tužbi i sl.); rješidba **4. a.** odgonetka **b.** *mat.* odgovor na pitanje postavljeno u obliku matematičkog zadatka; rezultat; **rjèšidba** *ž* ⟨G *mn* -dābā/-ī⟩ *arh.*, *v.* rješenje (3); **rjèšidbenī** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na rješidbu [~*postupak*]; **rjèšiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može riješiti

✧ *prasl.* i *stsl.* rěšiti (*rus.* rešít', *polj.*) *dijal.* (rzeszyć), *lit.* raišyti ≃ *stengl.* wrion: pokriti

Rijksmuseum (*izg.* Rèiksmizeem) *m* umjetnički muzej u Amsterdamu s bogatom zbirkom starih nizozemskih majstora, osnovan 1808.

rìka *ž* ⟨D L rìci/-i⟩ snažno i prodorno oglašavanje nekih životinja (lavova, jelena) // **rìkāč** *m* ⟨G rikáča, N *mn* rikáči⟩ onaj koji riče, proizvodi riku; **rikàčica** *ž*, *v.* rikač; **ríkati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* rîčēm, *pril. sad.* ríčūći, *gl. im.* -ānje⟩ oglašavati se rikom; **ríkavac** *m* ⟨G -āvca⟩ *gov.* hripavac, veliki kašalj; **rikávati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* rìkāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *žarg.* kvariti se, trošiti se, umarati se, biti sve manje uporabljiv [*počelo je* ~; *počinje* ~]; (o automobilu, stroju, aparatu, kemijskoj olovci itd.); **rikavèla** *ž žarg.* stanje kad što rikne; propast, poraz, kvar; **rìkavica** *ž gov.* mala škrapa uz more s jednim otvorom ispod morske površine, a drugim iznad nje, u kojoj se udaranjem valova proizvode prepoznatljivi šumovi; **ríknuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* rîknēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* ríkni⟩ **1.** oglasiti se rikom **2.** *žarg.* **a.** umrijeti **b.** propasti kao onaj koji je želio pobijediti ili uspjeti, izgubiti izbore, ne ostvariti svoje želje i namjere, propasti kao kandidat ili konkurent

◈ *pr.* (nadimačka): **Rìkalo** (Dubrovnik, Korčula), **Rikánović** (Slavonija, Primorje)

✧ *prasl.* *rykъ, *ryka (*rus.* ryk, *češ.* ryk), *lit.* rūkti: urlati ≃ *srir.* rucht: buka

rikàmbio *m* ⟨G -ija⟩ *ekon. pravn.* službena potvrda da mjenica nije isplaćena u roku; protest

✧ *tal.* ricambio

Rìkard **1.** *v.* ◈ **2.** (*engl.* Richard, *izg.* Rìčard, *fr.* Richard, *izg.* Rišâr) ime trojice engleskih kraljeva (12–15. st.) i trojice normandijskih vojvoda (10–11 st.) **3. I Lavljeg Srca** (1157–1199), engleski kralj (od 1189), sudjelovao u Trećem križarskom ratu i postao slavni junak mnogih legendi (pojavljuje se i u legendi o Robinu Hoodu)

◈ m. os. ime

rikécija *ž biol.* jedan od mikroorganizama iz roda *Rickettsiae*, uzročnici nekih zaraznih bolesti (pjegavi tifus uzrokuje *R. prowazeki*, marsejsku groznicu *R. conorii* itd.)

✧ *nlat.* richettsia, prema imenu američkog patologa H. T. Rickettsa (1871–1910)

rikecióza *ž pat.* zarazna bolest uzrokovana rikecijama, na čovjeka je prenose člankonošci koji sišu krv (uši, grinje, krpelji i dr.)

✧ *v.* rikecija + -OZA

rikòšet (**rikošèt**) *m* **1.** odbijanje metka od tvrde podloge [*ranjen je* ~*om*] **2.** *glazb.* u sviranju violine potez gudalom koji podsjeća na odskok, ton se maksimalno skrati // **rikošetírati** (∅) *dv.* ⟨*prez.* rikošètīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ odbiti ili odbijati se (o puščanom ili pištoljnom zrnu kad udari o tvrdu podlogu)

✧ *fr.* ricochet: odskok

Riksmål (*izg.* Rìksmōl) *m lingv.* jedan od dvaju norveških standardnih jezika, pod snažnim utjecajem danskoga; Bokmål

✧ *norv.*

rìkša *ž* ⟨G *mn* rîkšā/-i⟩ **1.** u dalekoistočnim zemljama laka dvokolica koju vuče čovjek **2.** *meton.* onaj koji vuče takvu dvokolicu; pedikeb

✧ *jap.* jinrikisha ← jin: čovjek + riki: snaga + sha: vozilo

rìktus *m* bolan, grčevit izraz lica

✧ *lat.* rictus

rìkverc *pril. reg.* prema natrag; unatrag, unazad [*voziti* ~; *ići u* ~ (o vozilima)]

✧ *njem.* rückwärts

Rilke (*izg.* Rìlke), **Rainer Maria** (1875–1926), austrijsko-njemački pjesnik, paneuropejac senzibilitetom i životom (rođen u Pragu, školovao se u Njemačkoj, živio u Francuskoj, Rusiji, Italiji, Danskoj, Švedskoj, Belgiji, umro u Švicarskoj); rafiniranim lirskim izričajem znatno obogatio njemačku poeziju i njemački jezik, sjetnim i sumornim ugođajima izrazio duh europske umjetnosti i misaone dekadencije na počecima moderne (*Devinske*

elegije, *Soneti Orfeju*)

rȉlo *sr* ⟨G *mn* rȋlā⟩ **1.** *zool.* duga savitljiva izraslina, produžetak nosa, u nekih životinja (slona, krtice, svinje i dr.) koja služi za rovanje po tlu i prihvaćanje predmeta; surla **2.** *v.* rilica **//** **rìlāš** *m* ⟨G riláša⟩ *zool.* životinja koja ima rilo; **rílce** (**rióce**) *sr* ⟨G -a/-ta (rióca/rióceta)⟩ *dem.* od rilo u zn. rilo manjih životinja (ob. kukaca); **rȉlica** *ž anat.* usni aparat izdužena oblika u nekih insekata, pogodan za bodenje, bušenje i sisanje (*rostrum*, *proboscis*); rilo; **rȉličār** *m zool.* **1.** kukac kod kojega su usni organi u obliku rilice **2.** (*mn*) nadred kukaca (*Rhynchota*) (stjenice, ušenjaci, cvrčci); **rȉličārskī** *prid.* koji se odnosi na riličare; **rȉličnī** *prid.* koji pripada, koji je dio, koji se odnosi na rilicu

✧ *prasl.* *rydlo (*rus.* rýlo, *polj.* rydło), *v.* riti, rovati

rìljati (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** kopati zemlju pritiskajući oruđe nogom **2.** *reg.* grebenom čistiti lan; grebenati **3.** *razg. ekspr.* teško, naporno raditi (ob. fizički)

✧ *v.* rov, rovati

Rȋm *m* ⟨G Ríma⟩ glavni grad Italije, na rijeci Tiber, 2.775.200 stan.; prema predaji, nastao na sedam brežuljaka: središte Rimske Republike, potom Carstva, administrativno i duhovno središte Rimokatoličke crkve, ujedinjenjem Italije 1870. postaje njezinom prijestolnicom [*svi putevi vode u* ~ u Rimskom Carstvu na svim je putokazima pisala udaljenost od Rima, a kako su gradili ceste u osvojenim zemljama (provincijama) sve su one, da potpomognu održanju vlasti, vodile u Rim] △ ~ ***vječni grad*** prema predaji, gradu je suđeno da traje koliko i svijet, a simbol te vječnosti je Koloseum (najveći amfiteatar, 1. st., relativno dobro sačuvan) **//** **Rímljanin** *m* (**Rímljānka** *ž*) ⟨N *mn* Rímljani⟩ stanovnik Rima △ ***Rimljani*** *pov. etn.* narod iz latinsko-italičke narodnosne skupine, latinskog govornog jezika; **rȋmsk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na Rim [*glasoviti ~i trgovi*; *~e fontane*] **2.** *pov.* koji pripada Rimskom Carstvu, koji se odnosi na Rimsko Carstvo [*~a vojska*; *~i carevi*], *usp.* Rim △ ***~a abeceda*** *pov.* abeceda starih Rimljana, osnova većine modernih europskih abeceda, imala je 23 slova (»j«, »u« i »w« dodani su kasnije); ***~a crkva*** *razg.* katolička (rimokatolička) crkva; ***~a kapitala*** pismo koje se služilo samo velikim slovima (samo u natpisima); ***Rimska kurija*** papin dvor, uredi koji pomažu papi u upravljanju Crkvom; ***~a kurziva*** razne vrste kosoga (polegnutog) latinskog pisma u starom Rimu; ***~a škola*** *pov. glazb.* skupina skladatelja višeglasne zborske duhovne glazbe koji su djelovali u Rimu o. 1550–1620, Palestrinin stil; ***~e kongregacije*** stalni odbori kardinala kao najviša crkvena nadleštva uprave Katoličke crkve; ***~i brojevi*** slova koja predstavljaju brojeve (I, V, X, L, C, D, M, odgovaraju brojevima 1, 5, 10, 50, 100, 500, 1000); ***~i jezik*** *lingv.* latinski jezik; ***Rimski klub*** nevladina međunarodna organizacija znanstvenika i intelektualaca, osnovana 1968; prva je upozorila na problem odnosa između nekontroliranog tehnološkog rasta i opasnosti za očuvanje i zaštitu okoliša; ***~i papa*** *pleon.* rimski biskup, papa, poglavar Rimokatoličke crkve; ***Rimski ugovori*** *pov.* **1.** sporazumi sklopljeni između Italije i Kraljevine SHS 1924. o prepuštanju Rijeke te o prijateljstvu i suradnji **2.** ugovor između NDH i Italije u svibnju 1941. kojim je Italiji prepušten velik dio hrv. obale, a jedan član Savojske dinastije pozvan na hrv. prijestolje **3.** ugovori Belgije, Francuske, Italije, Luksemburga, Nizozemske i SR Njemačke 1957. kojima osnivaju Europsku ekonomsku zajednicu (EEZ), jednu od najvažnijih stepenica na putu integracije u današnju Europsku uniju (EU); ***Rimsko Carstvo*** *pov.* Carstvo od 27. pr. Kr., jedinstveno do 395, prostiralo se u najvećem opsegu od Krima i Britanije do Etiopije i od Mezopotamije do Mauretanije; ***~o pravo*** skup pravnih pravila, načela i propisa koji su nastali i važili u Rimskom Carstvu, a koji prvenstveno zaštićuju pravni položaj pojedinca i privatno vlasništvo; temelj je suvremenog pravnog sustava u civilnom pravu

♦ *pr.* (etnici): **Rímac** (950, Vinkovci, Zagreb i okolica, Imotski), **Rìmanić** (140, Pazin, Zadar, Istra) ◇ *top.* (prenosi se kao toponim): **Rȋm** (mjesto kod Mirogoja); (naselja): **Rȋm** (Vrbovsko, 36 stan.; Buzet, 21 stan.)

ríma *ž knjiž.* glasovno podudaranje krajnjih slogova (ob. od naglašenog vokala posljednje riječi) dvaju (ili više) stihova; rimovani izraz, srok △ ***daktilska*** ~ rima s podudaranjem u tri sloga; ***muška*** ~ rima s podudaranjem u jednom slogu; ***ženska*** ~ rima s poduda-

ranjem u dva sloga // **rìmārīj** (**rimârīj**) *m* popis riječi koje se rimuju, popis rima u jednoj knjizi, svesku i sl.; **rìmovān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji sadrži rime, u kojemu ima rima **2.** koji se sastoji od redaka (stihova) s rimom △ *~a* ***proza*** *pov.* vrsta srednjovjekovne govorničke proze; *~i* ***izraz***, *v.* rima; **rìmovati** *dv.* ⟨*prez.* rìmujēm, *pril. sad.* rìmujūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (∅) slagati stihove s rimama, pronalaziti rime, upotrebljavati rime **2.** (se) podudarati se glasovno i akcenatski; slikovati se, srokovati se

✧ *tal.* rima ← *fr.* rime ≃ *stfr.* rimer: rimovati

Rimbaud (*izg.* Rembô), **Arthur** (1854–1891), francuski pjesnik, simbolist; vrhunac izraza postiže pjesmom u prozi (*Iluminacije*) koja najviše odgovara njegovom eliptičkom i ezoteričnom stilu; u 21. godini definitivno napušta poeziju (*Pijani brod, Sezona u paklu*)

rimêjk *m*, *v.* remake

rìmeša *ž rib.* ribarska kuća u kojoj se drže mreže

✧ *mlet.*, *tal.* rimessa

Rimet (*izg.* Rimê), **Jules** (1873–1956), francuski sportaš i sportski djelatnik, osnivač natjecanja za svjetsko nogometno prvenstvo (prvi put održano 1930); trofej na tim natjecanjima naziva se od 1946. *Coupe Jules Rimet*

rimokàtolik (**rimokàtolik**) *m* ⟨V -iče, N *mn* -ici⟩ katolik zapadnog crkvenog obreda // **rimokatolicìzam** *m* ⟨G -zma⟩, *v.* katolicizam; **rimokàtolički** *prid.* koji se odnosi na rimokatolike △ ***Rimokatolička crkva*** Katolička crkva rimskog obreda; Zapadna crkva; **rimokàtolički** *pril.* kao rimokatolik, na način rimokatolika; **rimokàtolikinja** (**rimokàtolkinja**) *ž*, *v.* rimokatolik

✧ *v.* Rimu + *v.* katolik

rimomànija *ž* pretjerana strast za pravljenjem rima pri pisanju poezije

✧ *v.* rima + -MANIJA

Rimski-Korsakov (*izg.* Rîmskī-Kòrsakov), **Nikolaj Andrejevič** (1844–1908), ruski skladatelj, dirigent, pedagog i glazbeni pisac; član glasovite ruske skladateljske »petorice« (Balakirev, Borodin, Cui, Musorgski); stvorio svoju školu specifičnog harmonijskog zvuka i orkestracije; inspirirao se ruskom narodnom i crkvenom glazbom, bajkama, legendama; smiona harmonija, bogati zasićeni zvuk, sklon glazbenom opisivanju (programna glazba); glasovita orkestralna suita *Šeherezada*

rȉna *ž* ⟨G *mn* rȋnā⟩ *reg.* široka metalna cijev kojom s krova otječe kišnica; žlijeb, oluk

✧ *njem.* Rinne

rinascimento (*izg.* rinašimènto) *m umj.* razdoblje 15. i 16. st. u umjetnosti i kulturi; renesansa

✧ *tal.*: ponovno rođenje

rînčica, *v.* ring[2]

rinforzando (*izg.* rinforcàndo) *pril. glazb.* oznaka za nagli i veliki crescendo; pojačavajući

✧ *tal.*

rinfúza *ž trg.* roba koja se u rasutome stanju, bez vreća i omota, ubacuje u prijevozna sredstva ili se takva prodaje [*u rinfuzi*] // **rìnfūzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji je rasut, otvoren, koji nije u omotu; neupakiran

✧ *tal.* rinfusa

rȉng[1] *m* ⟨N *mn* rìngovi⟩ *sport* četvrtast prostor omeđen konopcima, uređen za boks i neke druge borilačke sportove [*ući u ~*; *biti u ~u*; *provesti godine u ~u* godinama se baviti boksom; *sići s ~a*]

✧ *engl.* ring

rȉng[2] *m* ⟨N *mn* rìngovi⟩ prsten // **rînčica** *ž razg.* nakit koji se nosi na uhu; naušnica, minđuša

✧ *njem.* Ring

rìngišpīl *m*, *v.* ringlšpil

rìngit *m* osnovna novčana jedinica u Maleziji; sadrži 100 sena

✧ *mal.*

ríngl *m* (**ríngla** *ž*) ⟨N *mn* -i/rìnglovi⟩ *reg.* kolut koji se kombinira s drugim kolutima kao dijelovima željezne ploče štednjaka na drva (kad se odigne omogućuje da se vatra pročarka ili ubaci komad drva)

◆ *pr.* (nadimačka, od temeljnog značenja: kolut): **Rìngel** (Jastrebarsko, Slavonija, ← *njem.*), **Rìngl** (Grubišno Polje, Slavonija, ← *njem.*)

✧ *njem.* Ringel: kolut

rìnglō (**ringlô**) *m* ⟨G ringlòa⟩ *bot.* šljiva (*Prunus institia*); džanarika, trnošljiva

✧ *austr.njem.* Ringlotte ← *fr.* reine-claude, prema kraljici Claude, ženi francuskog kralja Françoisa I (1499–1524)

rìnglšpīl (**rìngišpīl**) *m reg.* okretaljka sa sjedalima različitih oblika za razonodu na otvorenome; vrtuljak, vrteška

✧ *njem.* Ringelspiel

rinìtis *m pat.* upala nosne sluznice s pojačanim lučenjem sluzi; hunjavica

✧ *lat.* rhinitis ≃ RINO- + -ITIS

rinìzam *m* ⟨G -zma⟩ nazalnost, nosna obojenost
✧ RINO- + IZAM

RINO- kao prvi dio riječi označava ono što se odnosi na nos, koji se odnosi na nos [*rinolog*]
✧ *grč.* rhís ⟨G rhinós⟩: nos

rinòceros *m zool.* veliki dvopapkar s rožnatom izraslinom na nosu (*Rhinoceros unicornis* i *Diceros bicornis*), živi u Africi i Aziji; nosorog
✧ *lat.* rhinoceros ← *grč.* rhinókerōs ≃ RINO- + kéras: rog

rinofàrinks *m anat.* gornji dio farinksa, u neposrednoj komunikaciji s nosnom šupljinom
✧ RINO- + *v.* farinks

rinofíma *ž pat.* povećanje obujma nosa praćeno crvenilom i zadebljanjem kože
✧ RINO- + *grč.* phŷma: izraslina

rinofònija *ž pat.* modifikacija glasa ili fonacije zbog prevelike rezonancije nosne šupljine
✧ RINO- + -FONIJA

rinolàlija *ž pat.* govorenje kroz nos stegnutim, nazalnim glasom; hunjkanje, unjkanje [*otvorena* ~; *zatvorena* ~]
✧ *lat.* rhinolalia ≃ RINO- + -LALIJA

rinolaringìtis *m pat.* upala nosne šupljine i larinksa
✧ RINO- + *v.* laringitis

rinològija *ž med.* grana medicine, dio otorinolaringologije, bavi se proučavanjem i liječenjem bolesti nosa // **rinòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ *med.* liječnik specijalist za bolesti nosa; **rinològījskī** *prid.* koji se odnosi na rinologiju; rinološki; **rinòloškī** *prid.* koji se odnosi na rinologiju i rinologe; **rinòloški** *pril.* kao rinolog, na način rinologa
✧ RINO- + -LOGIJA

rinoplàstika *ž* ⟨D L -ici⟩ *med.* kirurški zahvat kojim se ispravlja oblik nosa; plastična operacija nosa
✧ RINO- + -PLASTIKA

rinoréja *ž fiziol.* sekrecija iz nosne šupljine; slina, iscjedak
✧ *nlat.* rhinorrhea ≃ RINO- + REJA

rinosklèrōm *m* ⟨G rinoskleróma⟩ *pat.* kronična infekcijska bolest sluznice nosa
✧ RINO- + *v.* sklerom

rinoskòpija *ž med.* fizikalna metoda pretrage nosa
✧ RINO- + -SKOPIJA

rȉntati (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ teško raditi, trajno i teško obavljati nezahvalan posao, trošiti se na teškim poslovima
✧ ? ≃ *v.* rinuti

rȉnuti *svrš. reg.* ⟨*prez.* rȉnēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. trp.* rȉnūt⟩ **1.** odbaciti od sebe; gurnuti **2.** staviti neki predmet u drugi; gurnuti // **rìvati** *nesvrš. reg.* ⟨*prez.* rȉvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rinuti
✧ *prasl.* i *stsl.* rinǫti (*rus.* rínut': poteći, *sl.* rinút') ≃ *v.* rijeka

rȉo *m* ⟨G rȉja, N *mn* rȉji⟩ **1.** jedinica za mjerenje zlata i srebra u Japanu **2.** vrsta japanskoga zlatnog novca
✧ *jap.*

riòbu-šȉnto *m rel.* jedan od pravaca unutar šintoizma, sinteza šintoizma i budizma; šingon šinto
✧ *jap.* ryobu-shinto

Rio de Janeiro (*izg.* Rȉu di Žanèiru/ob. Rȉo de Ženèiro) *m* **1.** *geogr.* savezna država u *JI* Brazilu 44.268 km^2, 13,9 mil. stan. **2.** glavni grad istoimene savezne države i glavna luka Brazila, 5.336.200 stan. (šire područje 11,7 mil. stan.) // **riodežanèirskī** *prid.* koji se odnosi na Rio de Janeiro

Rio de la Plata (*izg.* Rȉo de la Plȁta) *ž geogr.* estuarij rijekâ Paranà i Urugvaj na *JI* obali Južne Amerike, dug o. 300 km, širok do 220 km

Rio de Oro (*izg.* Rȉo de Ôro) *m geogr.* *J* dio teritorija Zapadne Sahare

Rio Grande (*izg.* Rȉo Grânde) *m geogr.* rijeka u Sjevernoj Americi, duga 2800 km, izvire u Stijenjaku, utječe u Meksički zaljev

Rio Itenez (*izg.* Rȉo Itenȅz) (Guaporé) *m geogr.* rijeka u Južnoj Americi, duga 1749 km, pritoka rijeke Mamoré

riòlīt *m* ⟨G riolíta⟩ *min.* vrsta površinske vulkanske stijene, po sastavu odgovara granitu; liparit
✧ *grč.* rhýaks: lava + -LIT[1]

Rio Negro (*izg.* Rȉo Nêgro) *m geogr.* rijeka u Južnoj Americi, duga 1550 km, pritoka Amazone

Rio Salado (*izg.* Rȉo Salâdo) *m geogr.* rijeka u Argentini, duga 2000 km, izvire u Andama, ulijeva se u rijeku Paraná

Rìpāč *m* naselje kod Bihaća (BiH), 500 stan., poznato nalazište ilirskoga sojeničkog naselja // **rȉpāčkī** *prid.* koji se odnosi na Ripač

rȉpati *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *žarg.* prekopirati zvučni zapis s medija (CD-a i sl.) na računalo
✧ *engl.* ripping: grebanje

rip cord (*izg.* rìp kôrd) *m sport* konopac za otvaranje padobrana
✧ *engl.*
rìpida *ž crkv.* velika pokaznica na dugačkom štapu koja se nosi u litijama pravoslavnog i drugih istočnih kršćanskih obreda
✧ *grč.* rhipís: lepeza, mahalica
ripieno (*izg.* ripiêno) *m glazb. pov.* u orkestralnoj glazbi 17. i 18. st. oznaka za cjelokupni obligatni gudački orkestar (nasuprot solistima)
✧ *tal.*: dosl. pun, potpun
riplêj *m*, *v.* replay
rìpne *ž mn* ⟨N rìpna, G *mn* rípnā/-ī⟩ *reg.* zarezi u poplatu cipele koji služe da se izbjegne klizanje po blatu, na prtini i na ledu
✧ *njem.* Rippe: rebro
rìport *m ekon.* razlika između nižeg i višeg tečaja vrijednosti svih papira, *usp.* deport
✧ *tal.* riporto
rìpost (**ripòst**) *m rij.* brz i duhovit odgovor, replika; dosjetka, doskočica // **ripòsta** *ž sport* u mačevanju brz protuudar poslije odbijanja protivnikovih udaraca; **ripostírati** *dv.* ⟨*prez.* ripòstīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *rij.* brzo i duhovito odgovoriti na čiju provokaciju, porugu ili uvredljivu šalu; doskočiti **2.** *sport* prijeći/prelaziti u protunavalu poslije odbijanja udaraca; protuudariti
✧ *fr.* riposte
rìps *m* tkanina koja na licu pokazuje slabije ili jače rebraste uzdužne ili poprečne, tanje ili deblje, gušće ili rjeđe pruge // **rìpsan** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je od ripsa
✧ *njem.* Rips ← *fr.* reps ≃ *engl.* rep ≃ rib: rebro
rìpstol *m* švedske ljestve, *v.* švedski △
rîs *m* ⟨G -a⟩ *reg.* **1.** odijeljen dio cjeline; komad **2.** **a.** dio ljetine kao nagrada u naturi radnicima koji su je obradili **b.** rad za takvu nagradu // **rìsār** *m* ⟨G risára⟩ *reg. zast.* najamni radnik na poljoprivrednome dobru (ob. žetelac), koji radi na ris, za nagradu u naturi; **risáriti** *nesvrš.* ⟨*prez.* rìsārīm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ *reg.* raditi kao risar, ići u ris; **rìsārka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* risar
◈ **Rîs** m. os. ime (narodno), *zast.* ◇ *pr.* (nadimačka): **Rîs** (Zagreb, Grubišno Polje, Baranja), **Rîsek** (410, Zlatar Bistrica, Zagorje, Međimurje) ◇ *top.*: **Rîsovac**
✧ *mađ.* rész: dio, udio
rȉs *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *zool.* sisavac (*Lynx lynx*) iz porodice mačaka, živi u Europi i Sjevernoj Americi [*bijesan kao* ~ vrlo bijesan, lud od bijesa] // **rìsić** *m dem.* i *hip.* od ris u zn. mladi ris; **rìsovina** *ž* krzno risa
✧ *prasl.* *рысь (*rus.* rys', *polj.* ryś) ← *ryds- ≃ *v.* riđ
risála *ž reg.* knjižica u mekom povezu, obično na temu nekih aktualnih pitanja, osnovnih informacija i sl.; brošura
✧ *tur.* risale ← *arap.* risālā
Rìsan *m* ⟨G Rìsna⟩ naselje u Boki kotorskoj (Crna Gora), 2100 stan.; mnogobrojni nalazi iz rimskog doba // **rìsanskī** *prid.* koji se odnosi na Risan [~ *pomorci*; ~ *Hrvati*]
rȉsati (∅, koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* rȉšēm, *pril. sad.* rȉšūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg. knjiš.*, *v.* crtati // **rìsāč** *m* ⟨G risáča, N *mn* risáči⟩ onaj koji crta; crtač; **rìsānka** *ž* ⟨D L -nci/-i, G *mn* -anākā/-ī⟩, *v.* crtanka
✧ *srvnjem.* rīzen: crtati, grebati
RISC *krat. inform.* vrsta procesorske arhitekture koja se bazira na brzom izvođenju manjeg broja jednostavnijih naredbi
✧ *engl.* **R**educed **I**nstruction **S**et **C**omputer
risíver *m*, *v.* receiver
riskírati, *v.* rizik
Rìsnjāk *m geogr.* planinski masiv u Gorskom kotaru, najviši vrh 1528 m; nacionalni park // **rȉsnjāčkī** (**rȉšnjāčkī**) *prid.* koji se odnosi na Risnjak
◈ *v.* rȉs
risoluto (*izg.* rizolûto) *pril. glazb.* oznaka za interpretaciju; označeni odlomak valja izvesti markantno, ritmički naglašeno i po karakteru odlučno, energično
✧ *tal.* risoluto: odlučno
Risorgimento (*izg.* Risordžimênto) *m pov.* pokret za oslobođenje i ujedinjenje Italije, od kraja 18. do pred kraj 19. st.
✧ *tal.*: preporod
rȉst *m* ⟨G rísta, N *mn* rístovi⟩ *razg.* **1.** *anat.* gornji dio stopala **2.** dio obuće koji dolazi na gornji dio stopala
✧ *njem.* Rist
Rístić, Marko (1902–1984), srp. pjesnik i esejist, veliki erudit, predvodnik i teoretičar beogradske nadrealističke skupine (*Nacrt za jednu fenomenologiju iracionalnog*), 1930-ih najbliži suradnik i prijatelj M. Krleže; 1945–1951. ambasador FNR Jugoslavije u Francuskoj
Rísto m. os. ime (uglavnom *pravosl.*); isto: **Hrísto**, *v.* Kristofor ◈

rȉš *m* ⟨G rìša⟩ *razg.* našivena nabrana vrpca kao ukras na odjeći, ob. na ženskim haljinama
✧ *fr.* ruche

rȉši (**r̄ši**) *m* ⟨G -ja⟩ *rel.* u hinduizmu osoba koja ima važnu ulogu u prenošenju Veda
✧ *skr.* rši: vidjelac

rìškōnta *ž, v.* reškonta, reskonta

rìšljē (**rišljȇ**) *m* ⟨G rišljèa⟩ čipka finoga ručnoga rada
✧ *fr.* richelieu, prema francuskom državniku, kardinalu A. J. du Plessis Richelieuu

rȋt *m* ⟨N *mn* rítovi⟩ *geogr.* područje ili zemljište uz rijeku ili jezero koje povremeno biva poplavljeno, močvarni kraj; močvara [*Kopački* ~] // **rȋtskī** *prid.* koji se odnosi na rit; močvarni
◈ *top.*: **Rȋt** (potok i bara, Vinkovci; zemljište, Slavonija; potok, Đakovo; polje, Batina), **Rítić** (pusta, Čepin), **Rítovi** (dva kanala, Virovitica) te složena imena: **Dônjī rȋt** (bara, Vukovar), **Gôrnji rȋt** (pustara, Osijek), **Ivánovci rȋt** (potok, Vinkovci), **Kòpačkī rȋt** (Baranja, jedinstveni rezervat flore i faune), **Pod rítōm** (polje, Tordinci); (naselje): **Rȋt** (Virovitica, 69 stan.)
✧ *njem.* Ried: močvara, bara s trskom

rȉt *ž* ⟨G -i⟩ *reg. vulg., v.* stražnjica // **rȉtica** *ž hip.* od rit
◈ *pr.* (nadimačka): **Rȉtec** (Moslavina), **Rítonja** (Đurđevac, Međimurje), **Rȉtoša** (530, Poreč, Istra, nesigurno), **Suhorȉtec** (Dugo Selo)
✧ *prasl.* i *stsl.* ritь (*strus.* ritь, *polj.* rzyć), *lit.* rietas: bedro

rȉta (**r̄ta**) *ž rel.* u indijskim vedama, prvi apsolutni pojam svemirske zakonitosti i istine
✧ *skr.* rta-

rȉt|am *m* ⟨G rìtma, N *mn* rìtmovi⟩ **1. a.** pokret ili radnja karakteristična po stalnom ponavljanju elemenata [*~am srca*; *~am disanja*] **b.** protok vremena i intenzitet događanja u nekoj radnji, procesu i sl. [*~am priredbe*; *~am trke je vrlo visok*] **2.** *glazb.* obrazac koji se ponavlja, stvaraju ga note različite dužine i naglašenosti [*u ~mu muzike za ples*] **3. a.** podizanje i spuštanje glasa u govoru ili čitanju, izmjena dugih i kratkih, naglašenih i nenaglašenih slogova **b.** poetski metar △ ***akcenatski ~am*** ritam koji se temelji na vremenskim intervalima između naglasaka; ***pjesnički ~am*** (*~am u metrici*) *knjiž.* **1.** u klasičnih pisaca suzvučje koje nastaje smještanjem više stopa u jedan sklop **2.** u novijih pisaca izmjenjivanje naglašenih i nenaglašenih slogova po određenim pravilima; ***prozni ~am*** *knjiž.* **1.** kod starijih pisaca ritmičnost ili harmonija i ugođaj što ih u govoru ostvaruju različite stope (dugim ili kratkim vokalima) i sklopovi riječi **2.** kod novijih pisaca neprekinut niz akcenatskih izričaja općenito nevezan bilo kakvim stalnim pravilima; ***slogovni ~am*** ritam koji se temelji na slogovnim intervalima // **rȉtamskī** *prid.* koji je svojstven ritmu; ritmički △ ~ ***slogovi*** *glazb.* upotrebljavaju se u nastavi solfeggia kao pomoćno sredstvo za ritmičko očitavanje vježbi (kada doba ima dva dijela *ta-te*, kada ima tri dijela *ta-te-ti* i sl.); **rȉtmič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji se odlikuje ritmom, u kojem ima ritma [*~na glazba*]; **rȉtmičkī** *prid.* koji se odnosi na ritam, koji je u ritmu, koji je s ritmom; **rȉtmički** *pril.* u ritmu, s ritmom; **rȉtmično** *pril.* na ritmičan način; usklađeno, skladno; **rȉtmičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je ritmično; **rȉtmika** *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** ukupnost ritmičkih elemenata, svi ritmički efekti jedne pojave (ravnomjerni pokreti u gimnastici, igri i sl.); ritam **2.** gimnastičke vježbe uz glazbenu pratnju **3.** znanost o ritmu (u slučaju jezika – proučavanje postupaka pomoću kojih kazivatelj daje izreci zamjetljiv ritam); **ritmizácija** *ž* ritmičko oblikovanje, obrada u ritmu; ritam; **ritmizírati** *dv.* ⟨*prez.* ritmìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ izraziti, izražavati u određenom ritmu, ritmički oblikovati
✧ *lat.* rhythmus ← *grč.* rhythmós: mjera vremena, takt, oblik ≃ rheîn: teći

<u>**ritardando**</u> (*izg.* ritardàndo) *pril. glazb.* oznaka koja upućuje na postupno usporavanje tempa; lentando
✧ *tal.*

rítati se *nesvrš.* ⟨*prez.* rȋtām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ snažno zamahivati nogama, udarati nogama [*konj se rita*; *dijete se počelo ritati*] // **rȉtnuti se** *svrš.* ⟨*prez.* rȉtnēm se, *pril. pr.* -ūvši se, *prid. rad.* rȉtnuo se⟩, *v.* rítati se
✧ samo južnoslavenski (*slov.* ritati, *bug.* ritam) ≃ *v.* rinuti

rȉtberger *m sport* u umjetničkom klizanju i koturaljkanju odskok unatrag i doskok na istu nogu
✧ *njem.* Rittberger, prema klizaču koji ga je uveo

rȉte *ž mn* i *zb.* ⟨N *jd* rȉta, *rij.*⟩ loša ili vrlo trošna odjeća [*nositi/obući* ~]; dronjci, otrčine, štrace // **rȉtati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ pretvarati se u rite, u dronjke; **rȉtav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je u ritama; dronjav, prnjav; **rȉtavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je ritavo ili onoga koji je ritav

ritenuto (*izg.* ritenûto) *pril. glazb.* oznaka za naglo usporenje tempa
✧ *tal.*

rȉter *m pov.* **1.** u starom Rimu, drugi stalež konjanika; ekvites **2.** u srednjem vijeku, pripadnik profesionalnog vojnoplemićkog staleža, konjanik ili oklopnik
◈ *pr.* (prema zanimanju): **Rȉter** (Zagreb, Pula), **Ritter** (*izg.* Rȉter) (Slavonski Brod, Karlovac, Dalmacija)
✧ *njem.* Ritter

rȉti (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* rȉjēm, *imp.* rȋj, *pril. sad.* rȉjūći, *prid. trp.* rìven⟩ **1.** zadirući rilom razgrtati zemlju (o krtici, svinji i dr.); izrivati, kopati **2.** *pren.* tajno raditi protiv koga; rovariti
◈ *top.* (uglavnom hidronimi): **Ervènīk** (Dalmacija), **Revènica** (pritok Pakre), **Rívec** (potok, Požega), **Rìvina** (vrelo, Šibenik; oranice, Gospić), **Rìvotine** (potok, Poljica), **Rvènica** (Pakrac)
✧ *prasl.* i *stsl.* ryti (*rus.* ryt', *polj.* ryć), *lit.* rauti: dupsti

rìtmājstor *m* **1.** *zast.* učitelj jahanja **2.** *pov. vojn.* kapetan u konjici za vrijeme Habsburške Monarhije u jedinicama s njemačkim službenim jezikom
✧ *njem.* Rittmeister

ritmomelòdika *ž* ⟨D L -ici⟩ ritmička i melodijska strana složene rečenice
✧ *v.* ritam + *v.* melodija

rȉton *m pov.* antička posuda za piće u obliku izvrnutog roga s plastično izvedenom životinjskom glavom kao ukrasom donjega dijela
✧ *grč.* rhytón ← rhytós: tekući ≃ rheîn: teći

ritòrnel *m* **1.** *glazb.* mala talijanska pučka popijevka **2.** *knjiž.* strofa od tri stiha u kojoj se rimuju prvi i treći stih **3.** cjelovit kraći odlomak koji se ponavlja u pjesmi ili u skladbi; pripjev, refren
✧ *tal.* ritornello ← ritornare: vraćati se

Ritter (*izg.* Rȉter), **Carl** (1779–1859), njemački geograf; zajedno s A. von Humboldtom osnivač moderne geografije, pridonio stvaranju moderne antropogeografije

Rȉtter-Vitézović, Pavao, *v.* Vitezović (Pavao)

Rìttig, Svetozar (1873–1961), hrv. svećenik, političar i povjesničar, župnik crkve Sv. Marka u Zagrebu; sudjelovao u antifašističkom pokretu, u NOB-u od 1943, aktivan u političkom životu i poslije rata; objavio brojne rasprave i studije iz crkvene povijesti

ritùāl *m* ⟨G rituála⟩ **1. a.** skup obreda neke religije, propisi o vršenju određenih obreda i ceremonija **b.** obred **2.** *kat.* liturgijska knjiga koja sadrži propisane tekstove i postupke za izvođenje obreda izvan mise; obrednik **3.** *psih.* izvođenje životnih aktivnosti na neizmijenjen i stereotipan način (radi oslobađanja od anksioznosti); formalno i uobičajeno ponašanje, procedura // **rȉtuāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji pripada, koji je dio rituala, koji služi ritualu, koji se odnosi na ritual △ ~***no klanje*** klanje životinja po religijskim propisima kako bi se mogle pripremiti za jelo; ~***no umorstvo*** kultni obred prinošenja ljudskih žrtava vrhovnom biću, demonima, prirodnim silama i idolima; **ritualìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *sociol.* oblik društvenog prilagođavanja koji inzistira na ritualima svakodnevnog života bez obzira na ciljeve koje oni imaju; **rȉtuālno** *pril.* na ritualan način, prema ritualu; **rituálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je ritualno
✧ *njem.* Ritual ≃ *lat.* ritualis: obredni ← ritus: obred

rîva *ž reg.* ozidana i uređena obala u gradskoj luci
◈ *top.*: **Rîva** (vrlo često u *mikrotop.* obalnog područja, ob. uz neki pridjev), **Rîvanj** (otočić kod Zadra)
✧ *tal.* riva

rìvāl *m* ⟨G rivála⟩ suparnik, takmac, konkurent // **rivalizírati** (∅, s kim) *dv.* ⟨*prez.* rivalìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ biti/postati rival, suparnik komu, nadmetati se s kim; **rìvālka** *ž* ⟨D L -i, G *mn* -ī⟩, *v.* rival; **rìvālskī** *prid.* koji se odnosi na rivale; **rìvālski** *pril.* kao rival, na način rivala; **rivál-stvo** *sr* ⟨G *mn* rìvālstāvā/-ā⟩ odnos, postupak ili osobina rivala [*osjećati* ~]
✧ *njem.* Rival ← *lat.* rivalis: *dosl.* koji ima zajednički tok ≃ rivus: struja, tok

rivijéra *ž* **1.** kultiviran pojas, ob. niz manjih ili većih gradića, odnosno naselja uz more, uređen za turizam [*opatijska* ~] **2.** (Rivijera) *geogr.* uzak pojas na obali Sredozemnog mora

između Marseillea u Francuskoj i La Spezie u Italiji // **rivìjērnī** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na rivijeru; rivijerski; **rivìjērskī** *prid.*, *v.* rivijerni

✧ *tal.* riviera

ríza *ž pravosl.* **1.** odjeća u svećenika crkava istočnog obreda; mantija **2.** srebrni ili zlatni okov ikone

✧ *prasl.* i *stsl.* riza (*rus.* ríza, *češ.* říza)

rizàlīt *m* ⟨G rizalíta⟩ *arhit.* izbočeni, ob. dekorativni dio ravne plohe zida na fasadi zgrade; izbočina, istaka

✧ *tal.* risalto: izbočina

rȉzi-bȉzi *m* ⟨G rȉzi-bȉzija⟩ *kulin.* jelo od riže i graška

✧ *tal.* riso: riža + pisello: grašak

rìzik (**rìziko**) *m* **1.** opasnost koja se do stanovite mjere može predvidjeti i kojoj se može odrediti intenzitet **2.** eventualni gubitak ili šteta protiv kojih se plaća osigurnina [*izložiti se ~u*; *preuzeti na sebe ~*; *bez ~a*] // **reskírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* rèskīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* riskirati, *v.*; **riskàntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji sadrži rizik; opasan, smion [*~ potez*]: **riskàntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je riskantno; **riskírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* rìskīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *razg.* izložiti/izlagati riziku, stavljati na kocku, izložiti/izlagati se opasnosti [*~ novac*; *~ život*]; **rȉzīčan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je pun rizika; opasan, riskantan; **rìzično** *pril.* na rizičan način, uz rizik [*~ poslovati*]; **rȉzičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina, stanje onoga što je rizično; opasnost

✧ *tal.* risco, rischio *fr.* risque ← *srgrč.* rizikón: plaća vojnika najamnika ← *arap.* rizq: dnevnica

rizìpel *m*, *v.* erizipel

rìzla *ž reg.* cigaretni papir

rìzling *m* ⟨N *mn* -īnzi⟩ **1.** *agr.* vrsta bijelog grožđa; graševina **2.** *meton.* vino od takvog grožđa

✧ *njem.* Riesling

rȉzma *ž* ⟨G *mn* rȉzāmā⟩ stara mjera za papir, 1000 araka, 1/10 bale; paket, svežanj

✧ *arap.*: svežanj

rìznica *ž pov.* **1. a.** prostorija u kojoj se čuvaju dragocjenosti, stvari od velike vrijednosti; trezor **b.** *zast.* prostorija u kojoj se čuvaju rize (haljine) **2.** blagajna, kasa // **rìzničār** *m* čuvar riznice, onaj koji upravlja riznicom; **rìzničārev** (**rìzničārov**) *prid.* koji pripada rizničaru; **rìzničārka** *ž* ⟨D L -i, G *mn* -ī⟩, *v.* rizničar; **rìzničārskī** *prid.* koji se odnosi na riznicu i rizničare; **rìzničārski** *pril.* kao rizničar, na način rizničara; **rìznički** *prid.* koji se odnosi na riznicu i riznice

✧ *v.* riza (prvotno značenje: spremište za odjeću)

rizoàtona *ž gram.* riječ u kojoj nije naglašen korijenski element, već prefiks ili sufiks

✧ *grč.* rhíza: korijen + *v.* atona

rizòīd *m* ⟨G rizoída⟩ *biol.* dio morske alge koji je pri dnu, »korijen« alge // **rȉzoīdan** *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji je nalik korijenu; korjenast

✧ *grč.* rhíza: korijen + -ID

rìzōm *m* ⟨G rizóma⟩ *bot.*, *v.* podanak

✧ *nlat.* rhizoma ← *grč.* rhízōma

rizòpode *ž mn zool.* razred praživotinja protozoa (*Rhizopoda*), kreću se pružajući i uvlačeći protoplazmatične izrasline, lažne nožice; sluzavci ili korjenonošci

✧ *nlat.* Rhizopoda ≃ *grč.* rhíza: korijen + -POD(E)

rizòstoma *ž zool.* morska meduza

✧ *grč.* rhíza: korijen + stóma: usta

rizotòmija *ž med.* kirurško presijecanje korijena moždinskih živaca unutar kralješničnog kanala

✧ *grč.* rhíza: korijen + -TOMIJA

rizòtona *ž gram.* riječ u kojoj je naglašen samoglasnik korijenskog sloga

✧ *grč.* rhíza: korijen + -TON(A)

Rìzvan m. os. ime (*musl.*); *hip.*: **Rízvo**

◇ *pr.*: **Rìzvan** (Split, Solin, Turopolje), **Rìzvanbegović** (Zagreb), **Rizváni** (Zagreb, Rijeka), **Rizvánović** (Zagreb, Rijeka, Dubrovnik, Poreč), **Rízvić** (120, Posavina, Primorje)

✧ *tur.* Rizvan ← *arap.*

Rìzvānbegović, Ali-Paša (o.1783–1851), hercegovački vezir, odvojio Hercegovinu od Bosne kao samostalan pašaluk (1832), sa Smail-agom Čengićem porazio Crnogorce na Grahovu (1836), smaknut kao protivnik sultanovih reformi

Rizvànuša *ž* naselje (u blizini Gospića), 555 stan.

◆ *v.* Rizvan

rȉža *ž bot.* **1.** jednogodišnja biljka (*Oryza sativa*) iz porodice trava (*Gramineae*), podrijetlom iz *JI* Azije, uzgaja se u tropskim i suptropskim krajevima; oriz **2.** jestivo zrnje te biljke, osnovna hrana više od polovice čovječanstva

△ **crna** ~ *kulin.* jelo priređeno od riže i sipina ili lignjina crnila; **divlja** ~ *bot.*, *v.* tajnica[2]; **smeđa** ~ puno, integralno zrno riže, riža koja nije glazirana (ima tzv. kratko, srednje i puno zrno) // **rížin** *prid.* koji je od riže [~*o ulje*; ~*o zrno*; ~*a slama*]
✧ *njem.* Reis ← *tal.* riso ← *grč.* óryza ← ? *skr.* vrihi-

rȉža *ž* ⟨G *mn* rȋžā⟩ *razg.* drveno udubljenje slično žlijebu na padini brda, služi za spuštanje debla posječenih stabala; točilo, vlaka, ručban
✧ *njem.* Riese, Riesel

Rȉžana (**Rižàna**) *ž geogr.* rječica u slov. dijelu Istre // **rȉžanskī** *prid.* koji se odnosi na Rižanu △ **Rižanski placit** *pov.* dokument o saboru predstavnika istarskih gradova 804. na kojem se tuže zbog hrv.-slavenskog naseljavanja Istre

rižȉpija *m*, *v.* erizipel

rȉžoto (**rižòto**, **rȉžot**) *m kulin.* jelo od riže s dodatkom usitnjenog mesa, morskih plodova ili povrća; pilav
✧ *mlet.*, *tal.* risotto

Rjȅčina *ž geogr.* rječica na kojoj leži Rijeka
✧ *v.* rijeka

Rjepin (*izg.* Rjȅpin), **Ilja Jefimovič** (1844–1930), ruski slikar, glavni predstavnik ruskog realizma; začetnik kolorizma i plenerizma u ruskom slikarstvu (*Burlaki na Volgi*, *Zaporoški kozaci*)

rješénje, *v.* riješiti

r̀kāč *m* ⟨G rkáča⟩ *lokal.* pravoslavac; hrkać, grkać (»grčke vjere«)
◈ *pr.* (etnonimsko): **R̀kman** (200, Vukovar, Gvozd, Slavonija, Banovina)

Rn *kem.* simbol za element radon

RNA *ž krat.*, *v.* RNK

RNK *ž krat.* ribonukleinska kiselina; RNA

rô[1] *m* ⟨G rȍa⟩ *lingv.* umjetni jezik nastao poč. 20. st. u SAD-u
✧ *amer.engl.*

rô[2] *sr* **1.** *lingv.* sedamnaesto slovo grčkoga alfabeta **2.** *pov.* u grčkom sustavu bilježenja brojeva oznaka za 100
✧ *grč.* rhô

roadster (*izg.* rȏudster/ob. ròdster) *m autom.* otvoreni sportski automobil s dva sjedala
✧ *engl.*

roaming (*izg.* rȏuming) *m* ⟨*indekl.*⟩ *tehn.* dostupnost mobilnog telefona u drugim mobilnim mrežama pod istim telefonskim brojem
✧ *engl.*

roast beef, *v.* rostbif

rȍb *m* ⟨N *mn* ròbovi, *zb.* rȏblje⟩ **1.** *pov.* ljudsko biće koje u potpunosti ovisi o gospodaru, robovlasniku, koji može njime raspolagati kao sa svakom stvari **2.** *pren.* **a.** onaj koji je pokoran, onaj koji radi šutke, podnoseći obespravljenost i nepravde **b.** onaj koji nema mogućnosti uživati građanska prava **3.** *pren.* onaj koji bez otpora podnosi čiju vlast // **ròbija** *ž* **1. a.** najteža kazna lišenja slobode, ob. s prisilnim radom **b.** izdržavanje te kazne [*doživotna* ~] **2.** *pren.* težak posao, život pod teškim uvjetima; **robȉjāš** *m* ⟨G robijáša⟩ osoba osuđena na kaznu oduzimanja slobode s prisilnim radom, na robiji; **robijàšica** *ž*, *v.* robijaš; **robijášiti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* robȉjāšīm, *pril. sad.* -šēći, *gl. im.* -šēnje⟩ biti robijaš; robijati; **robȉjāškī** *prid.* koji se odnosi na robijaše; **robȉjāški** *pril.* kao robijaš, na način robijaša; **robȉjāšnica** *ž* ustanova ili zgrada u kojoj robijaši izdržavaju kaznu; zatvor, tamnica; **robȉjati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** izdržavati robiju **2.** biti pritisnut kakvom obvezom; **ròbinja** (**rȍpkinja**) *ž* žena rob; **ròbinjica** *ž dem.* i *hip.* od robinja; **ròbiti** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* ròbēći, *gl. im.* ròbljēnje⟩ pljačkati (doslovno i preneseno) [~ *banke*; ~ *kupce*]; **rôblje** *sr zb.*, *v.* rob △ **bijelo** ~ žene i djeca bijele kože koji su otkupom ili na prijevaru odvedeni u daleke zemlje, ob. da budu seksualno iskorištavani; **robòvati** *nesvrš.* ⟨*prez.* ròbujēm, *pril. sad.* ròbujūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (∅) biti rob, živjeti u ropstvu **2.** (komu) **a.** raditi za drugoga **b.** (čemu) sav se predavati (nekoj strasti, nečijoj vlasti i sl.) [~ *pušenju*]; **ròbovsk|ī** *prid.* koji se odnosi na robove △ ~**i poredak**, ~**o društvo**, *usp.* robovlasnički; ~**i ratovi** *pov.* ratovi koje su pokrenuli robovi protiv Rimskog Carstva (Eunov, Trifonov, Atenionov i Spartakov ustanak); **ròbovski** *pril.* kao robovi, na način robova; **rȍpsk|ī** *prid.* koji se odnosi na robove, koji je u roba [~*a pokornost*; ~*a poslušnost*; ~*a duša*]; **rȍpski** *pril.* kao rob, na način roba [~ *slušati*]; **ròpstvo** *sr* ⟨G *mn* -tāvā⟩ **1.** stanje roba, ropska ovisnost o gospodaru **2.** stanje osobe koja se drugoj u svemu slijepo pokorava
◈ **Rȍb** m. os. ime (narodno, profilaktičko) *zast.* ◇ *pr.* (prema statusu i nadimačka): **Rȍb** (210, Međimurje, Baranja), **Ròbek**

(Zagreb, Sisak, Prigorje), **Ròbina** (Zlatar Bistrica, Nova Gradiška, Vrbovec), **Ròbinić** (Banovina), **Róbić** (300, Turopolje, *Z* Slavonija, Prigorje)
✧ *stsl.* robъ (riječ posuđena iz zapadnoslavenskog područja, vjerojatno zato jer su se odatle u ranom srednjem vijeku uvozili robovi), *v.* rabota

rȍba *ž* ⟨G *mn* rôbā⟩ **1.** materijalni proizvod ljudskoga rada namijenjen tržištu, predmet trgovine [*metarska* ~; *suhomesnata* ~; *tekstilna* ~] **2.** *razg.* **a.** odjevni predmeti; odjeća **b.** proizvod tkanja; tkanina △ ***kratka*** ~ tekstilna odjeća koja se prodaje na komad, na par i sl., a ne na metar (čarape, pletenina i sl.); ***laka*** ~ *pejor.* žena sumnjiva morala **//** **rȍbn|ī** *prid.* koji se odnosi na robu [*~i terminali*] △ *~a* ***kuća*** veliko trgovačko poduzeće za prodaju raznovrsne robe na malo
✧ *tal.* robba ≃ *njem.* Robe: haljina ← *fr.* robe

rôbau *m*, *v.* Rohbau

Robba (*izg.* Roba), **Francesco** (o.1698–1757), kipar hrv. i slov. baroka rodom iz okolice Trsta (oltar u crkvi Sv. Katarine u Zagrebu, Zdenac kranjskih rijeka u Ljubljani)

Robbe-Grillet (*izg.* Ròb-Grȉje), **Alain** (1922), francuski književnik, filmski redatelj i scenarist, promotor i teoretičar francuskog anti-romana 1950-ih (romani *Voajer*, *Ljubomora*, scenarij za film *Prošle godine u Marienbadu*)

Robert (*izg.* Robêr) **1. Nicolas Louis** (1761–1828), francuski izumitelj, konstruirao prvi stroj za proizvodnju papira (1798) **2. Paul** (1910–1980), francuski pravnik, leksikograf i izdavač (rječnici *Mali Robert*, *Veliki Robert*, *Micro Robert*)

Ròbert 1. *v.* ♦ **2.** ime trojice škotskih kraljeva (14–15. st.), jednog cara Latinskog carstva Konstantinopola (13. st.), dvojice francuskih kraljeva (10–11. st.), jednog napuljskog kralja (14. st.), dvojice flandrijskih (11. st.) i dvojice normandijskih (11. st.) vojvoda te jednog vojvode Apulije (10. st.)
♦ m. os. ime (njemačkog podrijetla); *hip.*: **Rȍbi**; **Robèrta** ž. os. ime
✧ *njem.* Robert

Robespierre (*izg.* Robespjêr), **Maximilien** (1758–1794), jedan od vođa Francuske revolucije, vodeća ličnost jakobinske diktature; autor prvog nacrta *Deklaracije o pravima čovjeka*; životnom je sudbinom personifikacija Revolucije – njenog brzog uspona, krvavog vrhunca i nagloga pada – a i povijesna mu je sudbina istovjetna s onom Revolucije: odbacuje se njegov revolucionarni teror (zbog kojeg je i sam skončao na giljotini), ali se afirmiraju njegove ideje o slobodi i jednakopravnosti svih ljudi

Róbić, Ivo (1923–1999), najistaknutiji pjevač zabavne glazbe u Hrvatskoj 1950-ih i 1960-ih, prvi postigao međunarodni uspjeh (u Njemačkoj, SAD-u i drugdje)

Robin Hood (*izg.* Ròbin Hûd) *knjiž.* legendarni engleski odmetnik koji je pljačkao bogate i davao siromašnima; vrstan strijelac i uzor hrabrosti, velikodušnosti i pravednosti; prema jednoj od raznih verzija bio je plemić iz doba kralja Rikarda Lavljeg Srca, kojem je sačuvao prijestolje dok je ovaj ratovao u Trećem križarskom ratu

Robinson (*izg.* Ròbinsn), **Robert** (1886–1975), engleski kemičar, istraživao biologiju bilja, uključujući alkaloide, Nobelova nagrada 1947.

Robinson Crusoe (*izg.* Ròbinzon Krûzo) *knjiž.* lik iz istoimenog romana engleskog pisca D. Defoea, *v.*; nakon brodoloma našao se posve sam na pustom otoku te je snalažljivošću i dosjetljivošću uspio preživjeti, *usp.* robinzonijada **//** **robìnzōnskī** *prid.* **1.** koji ide uz, koji se odnosi na samotnički život u prirodi **2.** koji se odnosi na Robinsona Crusoea; **robinzonijáda** *ž* odmor u prirodi na zabačenim i teško pristupačnim mjestima, ob. na udaljenim i nenastanjenim otocima; robinzonski turizam; **robìnzōnski** *pril.* kao Robinson Crusoe, na način R. Crusoea

roboràncije *ž mn farm.* sredstva za okrepu i jačanje organizma
✧ *lat.* roborantia

rȍbot *m* **1.** mehanička multifunkcionalna naprava koja se može programirati za različite operacije; često oblikovana prema čovječjem liku (može i nalikovati na čovjeka, kretati se, govoriti i sl.) **2.** *pren.* onaj koji je samo slijepi izvršitelj naređenja ili automatskih postupaka △ ~-***portret*** slika zločinca koju izrade policijski stručnjaci na temelju iskaza očevidaca ili svjedoka **//** **robòtičkī** *prid.* koji se odnosi na robotiku; **robòtika** *ž* ⟨D L -ici⟩ znanost koja se bavi projektiranjem, izradbom i uporabom robota; **robotizácija** *ž*

proces uvođenja u proizvodnju sofisticiranih strojeva; **robotizírati** *dv.* ⟨*prez.* robotìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što) radni proces organizirati tako da se uvedu roboti (kompjuteri i sl.) umjesto ljudske radne snage; automatizirati **2.** (koga, se) *pren. pejor.* (u)činiti da tko postane robot u radnom procesu, (iz)gubiti sposobnost samostalnog razmišljanja, kreativnost i inicijativu
✧ *češ.* robo, izraz iz drame *R.U.R.*, Karela Čapeka (1890–1938)

robòvlāsnīk *m* ⟨N *mn* -īci⟩ *pov.* vlasnik robova // **robòvlāsnica** *ž*, *v.* robovlasnik; **robòvlāsničin** *prid.* koji pripada robovlasnici; **robòvlāsničkī** *prid.* koji se odnosi na robovlasnike i robovlasništvo; **robòvlāsnički** *pril.* kao robovlasnik, na način robovlasnika; **robòvlāsništvo** *sr pov.* **1.** društveno ustrojstvo klasnoga tipa u kojem robovlasnik raspolaže sredstvima za proizvodnju, radom robova i njihovim životom **2.** društveni odnos robovlasnika i roba; raširen u starom vijeku i, u manjoj mjeri, u kasnijim razdobljima
✧ *v.* rob + *v.* vladati, vlasnik

ròbustan *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ **1.** koji je mišićave i masivne građe; snažan, čvrst (o osobi) **2.** koji je grube i izdržljive građe; otporan [*Volkswagen je uvijek proizvodio robusne automobile*] // **ròbusno** *pril.* na snažan način, sa snagom; snažno, silno; **ròbusnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je robustan ili svojstvo onoga što je robusno
✧ *lat.* robustus: *dosl.* hrastov, tvrd, čvrst

rocaille, *v.* rokaj

rockabilly (*izg.* rokabìli) *m glazb.* jedna od najstarijih i najdugovječnijih formi izvornog rock-and- -rolla, nastao spajanjem temeljnih sastojaka rock-and-rolla s ruralnom hillbilly glazbom kojom je dominirao ritam boogiea // **rokabìličār** *m* izvođač ili poklonik rockabilly glazbe; **rokabìličarka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* rokabiličar
✧ *amer.engl.* rock (and roll) + a(nd) (hill)billy: vrsta glazbe

rock-and-roll (rock-'n'-roll) (*izg.* rȍk end rȍl) *m glazb.* **1.** stil popularne glazbe nastao ranih 1950-ih u SAD-u križanjem raznih glazbenih pravaca (crnačkog rhythm and bluesa i bluesa te bjelačkog countryja) **2.** glazbeni izraz kasnijih ortodoksnih sljedbenika tog pravca **3.** ples na glazbu ranih rokera kao derivat plesnih figura swinga i jumpin' jivea s elementima tribalnoga i akrobatskoga // **rock** (*izg.* rȍk) *m glazb.* generički termin koji objedinjava sve žanrove popularne glazbe druge pol. 20. st. (koja se ne uklapa u obrasce ozbiljne, narodne ili zabavne glazbe), temeljen na rock-and- rollu pol. 1950-ih △ ~**-opera** *glazb.* glazbeno-scensko djelo klasične operne forme s elementima rocka; **rȍker** *m glazb.* **1.** onaj koji svira rock glazbu **2.** pripadnik supkulture mladih iz ranih 1960-ih sklon izvornom rock-and-rollu (znak raspoznavanja – frizure, čizme, kožne jakne, motorkotači); **rȍkerica** *ž*, *v.* roker; **rȍkerskī** *prid.* koji se odnosi na rokere; **rokàjānje** *sr glazb. žarg.* sviranje **1.** rock glazbe **2.** »bazične« rock-glazbe, najčešće brzih i energijom nabijenih skladbi (punk, hardcore, hard-rock ili heavy metal)
✧ *amer.engl.*: (*dosl.*) ljuljanje i valjanje – vođenje ljubavi u američkom slangu ranih 1950-ih

Rockefeller (*izg.* Ròkfeler), **John Davison St.** (1839–1937), američki naftni magnat, bankar, filantrop, smatran najbogatijim čovjekom svijeta, od 1897. zajedno sa sinom J. R. ml. posvetio se dobrotvornom radu

rock steady (*izg.* rȍk stèdi) *m glazb.* glazbeni stil u jamajčkoj tradicionalnoj glazbi koji povezuje ska i reggae
✧ *amer.engl.*

Rocky Mountains (*izg.* Ròki Màuntinz) *m geogr.* planinski lanac u Sjevernoj Americi, dug o. 4800 km, najviši vrhovi: u Kanadi Mount Columbia (4300 m), u SAD-u Mount Elbert (4399 m), razvođe slijeva Tihog i Atlantskog oceana; Stjenjak

rȍčīšte, *v.* rok[1]

rôd *m* ⟨G rȍda, N *mn* ròdovi⟩ **1. a.** ono što je rođeno; porod, potomstvo, vrsta **b.** obitelj, obiteljska loza, soj **c.** rodbina, srodnici (ob. krvni, po ocu i majci) **d.** svojta [*biti* ~] **2.** urod, plod, plodovi (voća, krumpira) **3. a.** *razg.* ukupnost bića određene vrste kao cjelina; soj, rasa, vrsta **b.** *retor. arh. knjiš.* narod (kojem se pripada), nacija; zavičaj, domovina **c.** *pov.* oblik društveno-ekonomske zajednice proizašle od zajedničkog pretka i vezane krvnim srodstvom; rodovska zajednica, pleme, bratstvo, gens **4. a.** *biol.* jedinica za klasifikaciju biljaka i životinja, viša od vrste, a niža od porodice; genus **b.** vrsta ili podvrsta neke duhovne (znanstvene, umjetničke i sl.) djelatnosti,

područja, grane, discipline **c.** kategorija, red, tip **5.** *razg.* spol ljudi i životinja **6. a.** *gram.* formalan rod riječi u pojedinim jezicima izražen različitim morfološkim sredstvima (članom, deklinacijom i sl.) **b.** pripadanje jednom od prirodnih rodova, tj. spolu [*muški/ženski* ~] △ ***glagolski*** ~ skup glagolskih oblika koji pokazuju da je subjekt vršitelj radnje (aktiv) ili je objekt radnje (pasiv); ***gramatički*** ~ rod riječi prema gramatici (*m, sr, ž*) koji nema ili ne mora imati veze sa stvarnim spolom; ~ ***vojske*** u organizaciji vojske podjela na glavne dijelove prema namjeni i vrsti naoružanja (mornarica, kopnena vojska, zrakoplovstvo); ***srednji*** ~ *gram.* vrsta roda koji označuje mlada bića kojima ne treba isticati spol (dijete, pile, tele), zatim mnoge stvari i pojave koje u prirodi nemaju spola (nebo, veslo) i sve što se odnosi na takva bića, stvari i pojave (staro, jedino, prvo) // **rađaónica** (**rađaóna**) *ž* posebna prostorija, odjel u bolnici ili u rodilištu gdje se obavljaju porođaji; **ráđati** *nesvrš.* ⟨*prez.* râđām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* roditi; **rȍdan** *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji obilno rađa, daje bogat urod; plodan, pun roda, plodova, bogat, obilan, plodonosan, berićetan; **rȍdbina** *ž* ukupnost onih s kojima je tko u srodstvu; rođaci, srodnici i svojta (svi osim obitelji); **rȍdbīnsk|ī** *prid.* koji se odnosi na rodbinu △ ~***e veze*** **1.** krvne (biološko-genetske) spone između roditelja i njihove djece **2.** porijeklo od istih bioloških predaka **3.** društvene, nekrvne veze, koje, nakon sklapanja društvenih priznatih brakova, nastaju između muža i žene i njihovih rodbina; **rȍdbīnski** *pril.* kao rodbina, na način rodbine; **rȍdica** *ž razg.* sestrična; **rȍdičin** *prid.* koji pripada rodici; **rȍdijāk** *m* ⟨V -āče, N *mn* -āci⟩ *iron.* rođak, onaj koji je vezan rodbinskim i plemenskim vezama (ob. iz Dalmatinske zagore i Hercegovine), *usp.* rođak, rođo, zemljak; **ròdilīšte** *sr med.* bolnica ili odjel bolnice u kojem se rađaju djeca; **ròdīlja** *ž* **1. a.** ona koja može rađati, donositi plod **b.** ona koja mnogo rađa **2.** *v.* porodilja; **ròdīljskī** *prid.* koji se odnosi na rodilje [~ *dopust* porodiljni dopust]; **ròdīljski** *pril.* kao rodilja, na način rodilja; **ròditelj** *m* **1. a.** otac **b.** mati **2.** (*mn*) **a.** otac i mati **b.** mužjak i ženka koji imaju potomstvo **c.** biljka koja se križa s drugom radi dobivanja nove vrste **3.** *pren. retor.* osnivač, pokretač, začetnik; **roditèljica** *ž* **1.** žena roditelj, majka, mati **2.** *pren. retor.* ona iz koje proizlazi, iz koje se začelo (ideja, kulturna ustanova); **roditèljičin** *prid.* koji pripada roditeljici; **ròditeljsk|ī** *prid.* koji potječe od roditelja [~*a briga*; ~*i dom*]; **ròditeljski** *pril.* kao roditelj, poput roditelja [~ *ukoriti*]; **ròditi** *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* rȍđen, *gl. im.* rođénje⟩ **1.** (koga, što) **a.** donijeti na svijet dijete, o ženi (o muškarcu *retor. knjiš. bibl.*); poroditi **b.** dati, donijeti plod, ponijeti, uspjeti (o usjevima, voćkama i sl.) **c.** (∅) nečim dobro ponijeti, donijeti dobar rod, ispuniti se obiljem plodova **2.** *pren. razg.* stvoriti što nakon mukotrpnog rada [*konačno je rodio taj članak*] **3.** (se) biti rȍđen (o čovjeku), doći na svijet rađanjem **4.** (što, se) (u nekim stočarskim krajevima) ojanjiti, oteliti, oždrijebiti (se) [*janje se rodilo*]; **rȍdnī** *prid.* **1.** koji se odnosi na rođenje [~ *kraj*] **2.** koji se odnosi na rod [~ *pojam*] △ ~ ***(generički) pojam*** *log.* pojam višeg reda koji obuhvaća različite vrsne pojmove s djelomično istim zajedničkim sadržajem; **rȍdnica** *ž anat.* šuplji, cjevast dio ženskog spolnog organa (od himena do grla maternice); vagina; **rȍdnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** svojstvo onoga što je rodno **2.** *v.* natalitet; **rȍdom** *pril.* po rođenju, s obzirom na rođenje [~ *sa sela*]; **rodòvnīk** *m* ⟨G rodovníka, N *mn* rodovníci⟩ dokument koji sadrži podatke o porijeklu i selekciji (rasi) životinja (pasa, konja i drugih); pedigre; **rȍdovskī** *prid.* koji se odnosi na rod (3c); **rȍđāčkī** *prid.* koji se odnosi na rođake [~ *odnosi*; ~ *osjećaji*]; **rȍđāčki** *pril.* kao rođak, na način rođaka [*pomažu se* ~]; **rȍđāk** *m* ⟨V -āče, N *mn* -āci⟩ onaj koji je s nekim u rodbinskoj vezi, u srodstvu; srodnik, rod, ob. bratić; **rođàkinja** *ž*, *v.* rođak; **rȍđāštvo** *sr sociol. publ. razg.* međusobno pomaganje među rođacima kao pojava u društvu oprečna normalnom funkcioniranju, selekcijama po kvaliteti i pravdi; nepotizam; **rȍđen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji se rodio **2. a.** koji je vrstan, kao stvoren za neku djelatnost [~*i slikar*] **b.** ⟨*odr.*⟩ *razg.* ob. za pojačavanje [*moj* ~*i otac*] **3.** (za što) koji je pravi talent, koji ima mnogo dara za što, nadaren za što [~ *za umjetnost*]; **rođénj|e** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* roditi **2. a.** dolazak na svijet, *usp.* roditi (**1, 2**) **b.** donošenje na svijet **3.** *pren.* postanak, nastanak čega; **róđo** *m* ⟨G -ē⟩ *razg. hip.* od rođak

◆ m. os. imena (narodna): **Rȍdimīr**,

Rȍdoljūb, **Rȍdoslav**, **Rȍđen** (*usp.* Natalija, ← *lat.*); *hip.*: **Róđo**, **Róje**, **Rôjša**, **Rójko**, **Rȍško**
◊ *pr.* (nadimačka i od imena): **Bezrȍdnikov** (Beli Manastir), **Rôd** (190, Zlatar Bistrica, Zagorje), **Rȍdbinić** (Zagreb), **Róde** (Krk, Primorje), **Rȍdek** (150, Međimurje, Zagorje, Kutina), **Rȍdeš** (150, Varaždin, Virovitica), **Ródi** (Međimurje, Zagreb), **Ródić** (1430, Donji Lapac, Knin, Kordun, Slavonija, Dalmacija), **Rȍdik** (Varaždin, Zagreb), **Rȍdīn** (360, Šibenik, Metković, sred. i *J* Dalmacija), **Rȍdman** (Podravina), **Rȍđāk** (240, Đurđevac, Međimurje, Podravina, Slavonija), **Rođáković** (Vinkovci, *I* Slavonija), **Rođánec** (Zagreb), **Róić** (190, Hvar, sred. Dalmacija), **Rójac** (Poreč), **Rójčević** (Koprivnica, Bjelovar, *v.* i rôj), **Róje** (290, Split, Dalmacija), **Rȍjek** (Vinkovci, Zadar), **Rôjka** (*I* Slavonija), **Rôjko** (Međimurje, Zagreb i okolica), **Rójković** (Zagreb, Požega), **Rôjnica** (Imotski, sred. Dalmacija), **Rójnić** (580, Pula, Istra), **Rôjnīk** (Bjelovar, Dugo Selo)
✧ *prasl.* i *stsl.* rodъ (*rus.* rod, *polj.* ród), *latv.* rads: rođak ← *ie.* *wrdh-/*wrodh- (*skr.* vardhati: raste)

Rȍd (**Rôdos**) *m geogr.* grčki otok u Egejskom moru, 1398 km², 89.600 stan. // **rȍdski** (**rôdoskī**) *prid.* koji se odnosi na Rod (Rodos)

róda *ž* **1.** *zool.* ptica selica (*Ciconia ciconia*) iz roda štakara, dugih nogu i vrata; lejlek, lelek **2.** *pov.* tip lakog izviđačkog aviona iz 2. svjetskog rata // **rodàrice** *ž mn* ⟨N rodàrica⟩ *zool.* red ptica (*Ciconiiformes*) (rode *Ciconiidae*, čaplje *Ardeidae*)
◈ *top.*: **Ródina kȍsa**; (naselje): **Ródin Pȍtok** (Virovitica, 85 stan.)
✧ ≃ *lat.* ardea, *grč.* erōidiós

rodájlend *m zool.* vrsta sjevernoameričke kokoši crvenkaste boje
✧ *engl.* Rhode Island: država u SAD-u, istočna obala

rȍdakv|a *ž reg., v.. rotkva*

Roda Roda (*izg.* Róda Róda), **Alexander** (1872–1945), austrijski pisac komedija, satiričkih romana, humoreska, anegdota, feljtona (*Piće*, *duhan i prokleta ljúbav*, *Panduri*, *Sjetni husar*), podrijetlom iz Hrvatske (Zdenci)

rodentìcīd *m* ⟨G rodenticída⟩ *kem.* sredstvo za uništavanje glodavaca
✧ *nlat.* rodentia: glodavci + -CID

rođȅnja *ž glazb.* španjolski narodni ples uz pratnju gitara i kastanjeta
✧ *šp.* rodeña

rodèo *m* ⟨N *mn* rodèi/rodèa *sr rij.*⟩ **1.** u SAD-u i Kanadi natjecanje u vještini jahanja, ob. neukroćenih konja i bikova sa sedlom i bez njega, bacanju lasa, vezivanju teleta **2.** *pren. razg.* neudobno sjedenje u vožnji, vožnja ili putovanje s mnogo trešnje, drmanja i sl.
✧ *šp.* rodeo: obor

Rȍdēzija *ž geogr. pov.*, *v.* Zimbabve // **rodèzijskī** *prid.* koji se odnosi na Rodeziju i Rodežane △ ~ ***čovjek*** *antrop.* fosilni ostaci čovjeka iz doba mlađeg pleistocena (*Homo erectus rhodesiensis*) iskopani u Broken Hillu i Saldanhau (danas Zambija); **Rodéžanin** *m* (**Rodéžānka** *ž*) ⟨N *mn* Rodéžani⟩ državljanin i stanovnik Rodezije

rôdīj *m kem.* element (simbol Rh, atomski broj 45), bijeli, rastezljivi, kovni platinasti metal, široko primjenjiv kao katalizator
✧ *nlat.* rhodium ≃ *grč.* rhódon: ruža

Rodin (*izg.* Rodên), **Auguste** (1840–1917), francuski kipar, još za života nazivan Michelangelom suvremenog dóba; najpoznatija djela: *Mislilac*, *Poljubac*; najveći portretist u povijesti kiparstva (V. Hugo, H. de Balzac, G. B. Shaw)

ródle *ž pl. tantum reg. zast.* saonice tvorničke izrade za rekreaciju na snijegu s okruglim zavinutim prednjim dijelom; sanjke // **ródlati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* rôdlām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* rôdlānje⟩ voziti se rodlama po snijegu; sanjkati se
✧ *njem.* Rodel

rododèndrōn *m* ⟨G rododendróna⟩ *bot.* drvenasta grmolika biljka iz roda *Rhododendron*, porodica vrijesova, uzgaja se kao ukras; alpska ruža, sleč
✧ *grč.* rhodódendron ← rhódon: ruža + déndron: drvo

rodohrȍzīt *m* ⟨G rodohrozíta⟩ *min.* mangan karbonat; važna manganska ruda
✧ *grč.* rhodókhrōs: ružičast ← rhódon: ruža + khrȏs: boja + -IT

rodòīd *m* ⟨G rodoída⟩ vrlo čvrsta i otporna prozirna plastična masa
✧ tvorničko ime proizvoda® ← *grč.* rhodoeidḗs: poput ruže ≃ rhódon: ruža + -ID

rȍdoljūb *m* onaj koji voli, ljubi svoj narod; patriot, domoljub, *usp.* rod (**3b**) // **rȍdoljūban** *prid.* ⟨*odr.* -bnī⟩, *v.* rodoljubiv; **rodoljùbiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ prožet osjećajem rodoljublja; patriotski, domoljuban, rodoljuban; **rodoljùbivo** *pril.* na rodoljubiv način, s

rodoljubljem; rodoljubno, domoljubivo; **rodoljùbivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je rodoljub i svojstvo onoga što je rodoljubivo; domoljubivost; **ròdoljūblje** *sr* ljubav prema svome narodu, prema svojoj domovini; rodoljubivost, domoljublje, patriotizam, domorodstvo; **ròdoljūbno** *pril.*, *v.* rodoljubivo; **ròdoljūpka** *ž* ⟨D L -i, G *mn* -ī⟩, *v.* rodoljub

✧ *v.* rod + *v.* ljubiti

rodonáčelnīk *m* ⟨N *mn* -īci⟩ *razg.* onaj koji je začetnik čega; praotac, osnivač, pokretač

✧ *v.* rod + *v.* načelnik

rodònīt *m* ⟨G rodoníta⟩ *min.* ružičasto-crni mineral, upotrebljava se i kao ukrasni kamen u izradi ornamenata

✧ *njem.* Rhodonit ← *grč.* rhódon: ruža + -IT

rodòpsīn *m* ⟨G rodopsína⟩ *biol.* fotosenzitivni pigment u štapićima mrežnice potreban za osjet neobojena svjetla

✧ *grč.* rhódon: ruža + ópsis: vid + -IN

Ròdopskō gôrje (**Ròdopi**) *m mn geogr.* gorje u *JI* Europi, većim dijelom u *J* Bugarskoj, najviši vrh Musala (2925 m) na planini Rili

rodoskvrnúće *sr* stupanje u brak ili u spolne odnose s krvnim srodnikom, brak ili spolni odnos između krvnih srodnika; incest // **rodoskvȑnitelj** *m* počinitelj rodoskvrnuća; **rodoskvrnitèljica** *ž*, *v.* rodoskvrnitelj

✧ *v.* rod + *v.* skvrnuti

ròdoslōvlje *sr* obiteljsko stablo koje pokazuje povijest obiteljske loze; rodoslov, genealogija // **ròdoslōvnī** *prid.* koji se odnosi na rodoslovlje

✧ *v.* rod + *v.* slovo

ròdster *m*, *v.* roadster

ròđendān *m* datum (dan u mjesecu) kad je tko rođen // **ròđendānskī** *prid.* koji se odnosi na rođendan [~ *kolač*]

✧ *v.* rod, roditi se + *v.* dan[1]

rôg *m* ⟨N *mn* rògovi/rȍzi, *zb.* rògōvlje⟩ **1. a.** koštan, šupalj ili pun izraštaj na glavi nekih životinja (govedo, srndać) **b.** takav ili sličan izraštaj na glavi nekih mitoloških bića **2.** (ob. *mn*) poseban organ (puževa), ticalo **3. a.** glazbalo kojim se daje znak za početak lova i sl. **b.** *glazb.* jedan od limenih puhačkih instrumenata [*puhati u isti ~ s kim*, *pren.* držati čiju stranu, biti isto što i on]; horna **c.** *etnol.* pisak na gajdama **4.** (+ *potenc.*) ono što je oblikom nalik na rog (šiljat kraj), završetak čega, izbočina, vrh Mjesečeva srpa **5.** (*mn*) kose grede krovne konstrukcije, kraj grede koji strši iznad strehe **6.** (*mn*) *pren.* bračna nevjera [*nabijati ~ove*] **7.** *geogr.* uski šiljasti rt △ ~ ***Afrike*** *geogr.* najistočniji dio Afrike (Somalija); ~ ***obilja*** posuda u obliku roga, puna voća i cvijeća kao simbol obilja, bogatstva // **róga** *ž* ⟨D rózi⟩ poseban oblik jarma koji se nabija stoci na vrat da se ne provlači kroz ogradu △ ***baba*** ~ zla žena iz bajke kojom se plaše djeca; **rògalj** *m* ⟨G rȍglja, N *mn* rȍglji, G -āljā⟩ **1.** rog (5) **2.** *reg.* kraj seoske ulice, gdje se obično seljani nalaze, skupljaju i razgovaraju; **rògat** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji ima velike rogove, koji se ističe rogovima **2.** *pren. razg.* koji se opire, ne pokorava lako pravilima [*jezik je ~ i bogat*]; **rògatōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga koji je rogat (ob. u zn. **2**); **rȍglje** *ž pl. tantum*, *v.* rogulje; **rógonja** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *razg. pejor.* prevareni muž; **rógonjskī** *prid.* koji se odnosi na rogonje; **rógonjski** *pril.* kao rogonja, na način rogonja; **rògōvlje** *sr zb.*, *v.* rog; **rògulje** *ž pl. tantum* drveno rašljasto oruđe, ob. s dva roga, za skidanje sijena s plasta i bacanje stoci i sl.; vile, roglje; **rogúšiti se** *nesvrš.* ⟨*prez.* rògūšīm se, *pril. sad.* -šēći se, *gl. im.* -šēnje⟩ **1.** kostriješiti dlaku u uzbuđenju i sl. **2.** pokazivati nezadovoljstvo, ljutiti se grozeći se, prijeteći; **ròščić**[1] *m* **1.** *dem.* od rog **2.** *kulin.* pecivo u obliku polumjeseca; kiflica **3.** (*mn*) *anat.* izdanci sive tvari na leđnoj moždini; **rȍška** *ž* ⟨G *mn* rȍšākā/-ī⟩ *bot.* dvoplodnički, suhi, podrasli plod glavočika, nepucavac s jednom sjemenkom, ob. je rasprostranjuje vjetar ili životinja; **rȍškati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ lagano se igrati tako da se bode rogovima (o domaćim i divljim životinjama koje imaju rogove); **rožènice** *ž pl. tantum glazb.* tip istarskih gajdi; sopile; **ròžina** *ž* **1.** *pejor.* od rog **2.** tkivo od kojeg su izgrađeni nokti, kopita i papci; rožnato tkivo; **róžiti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* rôžīm, *pril. sad.* róžēći, *gl. im.* róžēnje⟩ proizvoditi glas kao roženice; **ròžnat** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je od rožine **2.** otvrdnuo kao da je od rožine; **ròžnatōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je rožnato; **róžnica** *ž* *anat.* prednji prozirni i ispupčeni okrugli dio bjeloočnice (*cornea*); rožnjača; **rȍžnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ streha

♦ *pr.* (nadimačka i etnici, moguće i od *hip.* od imena Rogouh, *zast.*): **Rôg** (Varaždin),

Rògāč (Našice, *I* Slavonija), **Rogáčević** (Zagreb), **Rógalo** (Đakovo, Osijek), **Rògan** (190, Zabok, Zagorje, Petrinja), **Rogánec** (Petrinja), **Rogánović** (Istra; Bunjevci), **Rògek** (Varaždin, Novi Marof), **Rògelj** (Križevci, Sisak), **Rógić** (2080, Zadar, Benkovac, *S* Dalmacija, Otočac), **Rógin** (Zagorje, Zlatar Bistrica, Prigorje), **Rògīna** (**Rogína**) (850, Ivanec, Varaždin, Zaprešić), **Rogìnek** (170, Novi Marof, Ivanec, Varaždin), **Ròginić** (440, Zabok, Turopolje, Sesvete), **Rȍglić** (260, Split, *J* Dalmacija), **Rógo** (Dvor, Vinkovci), **Rógolja** (Karlovac, Jastrebarsko), **Rògošić** (650, Solin, Omiš, Dalmacija), **Rògović** (160, Bjelovar, Pazin, Opatija), **Rògulj** (520, Kaštela, Sinj, sred. Dalmacija), **Rògulja** (310, Dvor, Banovina), **Ròguljić** (870, Sinj, sred. Dalmacija, *I* Slavonija) ◊ *top.* (ob. za dugačke rtove ili uzvisine): **Rôg**, **Rògačica** (rt, Mljet), **Rògačkā vȁla** (Korčula), **Rògatica**, **Rogínec** (vrelo, Zagreb), **Rȍgljica** (potok, Pakrac), **Rȍgovo** itd.; (naselja): **Rȍgi** (Delnice, 21 stan.), **Rogočàna** (Labin, 94 stan.), **Rògōtin** (Ploče, 727 stan.), **Rògovac** (Virovitica, 305 stan.), **Rògovići** (Poreč, 72 stan.), **Rògoža** (Garešnica, 322 stan.), **Rògulje** (Pakrac, 61 stan.; Dvor, 135 stan.)

✧ *prasl.* i *stsl.* rogъ (*rus.* rog, *polj.* róg), *lit.* ragas

rògāč *m* ⟨G rogáča⟩ **1.** *bot.* **a.** zimzeleno mediteransko stablo (*Ceratonia siliqua*) iz porodice leptirnjača (*Papilionaceae*), s plodom u obliku duguljaste, mesnate i slatke mahune čokoladne boje; rošćić **b.** vrsta sitnog graha **2.** *zool.* **a.** *v.* jelenak[2] **b.** školjka (*Ensis siliqua*) iz porodice šljanaka **c.** (*mn*), *v.* golijati

◈ *v.* rog

✧ *v.* rog

Rògaškā Slȁtina *ž* naselje i lječilište u *I* Sloveniji, 5000 stan.

Rogers (*izg.* Ródžers), **Ginger** (1911–1995), američka filmska i kazališna plesačica i glumica; istakla se kao partnerica F. Astairea u filmskim mjuziklima

rȍgobāt|an *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji smeta oblikom, sadržajem, smislom i sl.; nezgrapan [~*na rečenica*] // **rȍgobātno** *pril.* na rogobatan način; **rȍgobātnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je rogobatno

✧ *v.* rog

rogobòriti (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* rogòborīm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ mrmljati, gunđati, buniti se (protiv koga ili čega) // **rogobórnica** *ž*, *v.* rogobornik; **rogòbōrnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ onaj koji rogobori, gunđalo; zanovijetalo

✧ *v.* rog

Rògōtin *m* naselje (u blizini Ploča), 727 stan. // **rògotīnskī** *prid.* koji se odnosi na Rogotin

rȍgōz *m bot.* rod trajnih zeleni (*Typha*) s cvatovima u obliku klipova iz porodice rogoza (*Typhaceae*), raširen posvuda u plitkim vodama jezera i močvara; botur, šaš, ševar // **rogòžār** *m* ⟨G rogožára⟩ torba spletena od rogoza; **rògožina** *ž* predmet (otirač i sl.) spleten od rogoza; hasura, rogozina

◈ *pr.* (prema zanimanju i etnici): **Logòžar** (270, Međimurje), **Rȍgōz** (Karlovac, Đurđevac), **Rȍgoznica** (120, Zadar), **Rogòžār** (Vrbovec, Križevci, *Z* Slavonija) ◊ *top.*: **Rògozne** (Rijeka), **Rògoža** (Bjelovar)

✧ *prasl.* *rogozъ (*rus.* rogóz, *polj.* rogozie) ? ≃ *v.* rog

Rȍgōz, Zvonimir (1887–1988), hrv. kazališni i filmski glumac, tumač psiholoških i karakternih likova (Zagreb, Ljubljana, Prag)

Rògoznica *ž* naselje (u blizini Šibenika), 825 stan. // **Rògozničanin** *m* (**Rògozničānka** *ž*) ⟨N *mn* Rògozničani⟩ stanovnik Rogoznice; **rògoznički** *prid.* koji se odnosi na Rogoznicu i Rogozničane

◈ *v.* rogoz

roháda *ž*, *v. rokada*

rȍhav (**rȍšav**) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima, nosi tragove od boginja; boginjav, ospičav, kozičav // **rȍhavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje ili izgled onoga koji je rohav

✧ *ekspr.* ≃ *rus.* róxlyj: nezreo, grub

Rohbau (*izg.* Rôbau) *m* ⟨*indekl.*⟩ *građ.* način gradnje stambenih i poslovnih objekata kod kojeg se objekt dovede do određenog stupnja gotovosti, a kupac preuzima dovršavanje (postavljanje parketa, pločica i sl.)

✧ *njem.*: sirova izgradnja

rôj *m* ⟨G rȍja, N *mn* ròjevi⟩ *zool.* **1.** sve pčele koje su se izlegle od jedne matice u istoj košnici i čine posebnu zajednicu **2.** *zool.* gomila, formacija kukaca, ob. u letu **3.** *pov. vojn.* desetina // **ròjić** *m dem.* od roj; **ròjidba** *ž* **1.** vrijeme kada se pčele roje **2.** rojenje, *usp.* rojiti se; **ròjiti se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. sad.* ròjēći se, *gl. im.* ròjēnje⟩ **1. a.** udruživati se u roj, sakupljati se u roj **b.** izlijetati u roju na svadbeni let (o pčelama) **2.** posto-

jati u velikom broju, množiti se, pojavljivati se uveliko, gomilati se, okupljati se u velikom broju živo i bučno; **rôjnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ *pov. vojn.* najniži čin u vojsci NDH (1941–1945)

◈ *pr.*: **Pàrojčić** (Dubrovnik, Imotski)

✧ *prasl.* *rojь (*rus.* roj, *polj.* rój) ≃ *v.* rijeka

rojalȉzam *m* ⟨G -zma⟩ *pol.* **1.** sustav kraljevske, monarhističke vladavine **2.** privrženost takvomu sustavu; monarhizam **//** **rojàlist** (**rojalȉst**) *m* **1.** *pov.* pristaša kralja i monarhije u vrijeme Francuske revolucije **2.** pristaša rojalizma; monarhist; **rojalȉstičkī** *prid.* koji se odnosi na rojalizam i rojaliste; **rojàlistkinja** *ž*, *v.* rojalist

✧ *fr.* royalisme ≃ roi: kralj

Róje, Ana (1909–1991), hrv. plesačica, pedagoginja, koreografkinja, voditeljica internacionalne baletne škole; djelovala i nastupala u mnogim zemljama

rôjta *ž reg.* ukras od niti vezanih na gornjem, a slobodnih na donjem kraju (na zavjesama, šalovima i sl.); kita, resa

✧ *mađ.* rojt

Rȍk *m* **1.** *v.* ◆ **2.** (Sv.) **a.** naselje (u blizini Gračaca), 654 stan. **b.** tunel kroz Velebit na autocesti Zagreb – Split

◆ m. os. ime (svetačkoga podrijetla; posvećene su mu mnogobrojene crkve po Hrvatskoj); isto: **Rȍko** (← *tal.* Rocco), **Rȕsko** *reg. zast.*

◊ *pr.*: **Derȍko** (Zadar, ← *tal.*), **Dèrokov** (Zadar, ← *tal.*), **Rȍk** (Međimurje, Zagreb i okolica), **Rókić** (150, Petrinja, *Z* Slavonija), **Rȍko** (Dubrovnik, sred. Dalmacija), **Rùsković** (Dubrovnik, Split) ◊ *top.* (naselja): **Nòvo Sèlo Rȍk** (Čakovec, 1443 stan.)

✧ *lat.* Rochus ← *germ.*

rȍk¹ *m* ⟨N *mn* ròkovi⟩ **1. a.** odredba dodana pravnom poslu kojom se njegov učinak stavlja u ovisnost o protjecanju vremena **b.** trenutak u kojem nastupa neki pravni učinak [~ *za žalbu je 15 dana*] **c.** ograničeno, utvrđeno dulje ili kraće vrijeme (razdoblje) u kojem što biva ili u kojem što treba obaviti, izvršiti i sl. [*ispitni* ~] **2.** završni dio tog vremena, određeni dan, sat i sl. kad što dospijeva, kad što treba obaviti, izvršiti i sl. △ ***otkazni*** ~ *pravn.* određeno vrijeme koje može ili mora proći prije nastupanja otkaznog zahtjeva; ~ ***trajanja*** *farm. trg.* dan, mjesec i godina ili neki od tih podataka koji govori koliko traje vrijednost lijeka ili drugog kvarljivog proizvoda [*prošao* ~ *trajanja*]; ***vojni*** ~ obvezatna vojna obuka, vojna služba **//** **rȍčīšte** *sr* **1.** mjesto sastanka, stjecište, sastajalište **2.** *pravn.* vremenski određena radnja pred sudom, čas postupka ili rasprave [*odrediti* ~]; **rȍčīšnī** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na ročište [~ *dan* dan ročišta]; **rȍčnī** *prid.* koji se odnosi na rok; **rȍčnica** *ž*, *v.* ročnik; **rȍčnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ *vojn.* vojnik koji služi na određeni rok u vojsci Republike Hrvatske (za razliku od profesionalca); **rokòvnīk** *m* ⟨G rokovníka, N *mn* rokovníci⟩ bilježnica podijeljena po danima, kao podsjetnik na poslove i obveze

✧ *prasl.* *rokъ: vrijeme, godina (*rus.* rok, *polj.* rok) ≃ *v.* riječ, reći

rȍk² *m*, *v.* rock

rokabȉli *m*, *v.* rockabilly

rokáda (**rošáda**) *ž* **1.** *šah* istovremeno premještanje kralja i kule (topa) na određena polja, po utvrđenim pravilima [*mala* ~; *velika* ~] **2.** uzajamna zamjena mjesta, uloge i sl.; premještanje, rohada **//** **ròkādnī** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na rokadu △ ~ ***napad*** *šah* napad na rokadu (zapravo na kralja); **rokírati** (**rošírati**) *dv.* ⟨*prez.* ròkīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *šah* (iz)vršiti, napraviti rokadu **2.** *pren.* zamijeniti/zamjenjivati s nekim mjesto, premjestiti/premještati koga ili što

✧ *njem.* Rochade

ròkāj *m* ⟨G rokája⟩ *umj.* **1.** način ukrašavanja interijera, pokućstva, upotrebnih predmeta i parkova puževim kućicama, školjkama, obojenim kamenčićima i sl.; nastao krajem 16. st. u Francuskoj **2.** *rij.* rokoko

✧ *fr.* rocaille: hrpa kamenja

rokambolèsk|an *prid.* ⟨*odr.* -knī⟩ **1.** koji je neobičan, nesvakidašnji; fantastičan, izvanredan [~*an doživljaj*; ~*na pustolovina*] **2.** koji opisuje ili predočuje slabo vjerojatne ili nevjerojatne događaje (djelo, roman, tekst)

✧ *fr.* rocambolesque ← *njem.* Rockenbolle

ròkel *m*, *v.* roklo

rȍk end rȍl *m*, *v.* rock-and-roll

rokèta¹ *ž* ⟨G *mn* rokétā⟩ *crkv. kat.* kratka, bijela, čipkama ukrašena košulja biskupa i prelata u bogoslužnim funkcijama izvan mise

✧ *tal.* rocchetto

rokèt|a² *ž reg.* »raketa« koja se ispaljuje u zrak u vatrometu [*o pusti konfužjuni, ~e i baluni*]

✧ *tal.* racchetta

ròkfōr *m* ⟨G rokfóra⟩ *kulin.* meki ovčji sir s gljivicama zelene plijesni

✧ *fr.* roquefort, prema lokalitetu Roquefort u južnoj Francuskoj

ròklo *sr reg.* kolut, navrtanj [~ *konca*]; rokel, špula

✧ *tal.* rocca, rocella *dem.*

rokokô *m* ⟨G rokokòa⟩ *pov.. umj.* stil 18. st. koji proizlazi iz baroka, odlikuje se kićenim i raskošnim oblicima i ornamentima te mekim bojama

✧ *fr.* rococo ≃ rocaille: školjka

ȑok-ȍpera *ž, v.* rock △

Rȍkōvci *m mn* ⟨G *mn* Rȍkōvācā⟩ naselje (u blizini Vinkovaca), 1955 stan. // **ȑokovačkī** *prid.* koji se odnosi na Rokovce i Rokovčane; **Rȍkovčanin** *m* (**Rȍkovčānka** *ž*) ⟨N *mn* Rȍkovčani⟩ stanovnik Rokovaca

ȑoktati (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* ȑokćēm, *pril. sad.* ȑokćūći, *gl. im.* -ānje⟩ oglašavati se (o svinjama); proizvoditi zvuk kao svinja

✧ *onom.*

ȑokula *ž bot. reg., v.* *ȓiga*

róla *ž* ⟨G *mn* -ā⟩ **1.** *razg.* **a.** list papira smotan u valjak; svitak **b.** svežanj uvijene tkanine i sl.; bala **c.** *film.* vrpca **2.** *reg.* niski okrugli stol za kojim se objedovalo sjedeći na podu; sofra // **rólati** *nesvrš.* ⟨*prez.* rôlām, *pril. sad.* -ajūći, *prid. trp.* rôlān, *gl. im.* -ānje⟩ *razg.* **1.** uvijati u valjak, rolu; savijati **2.** *sport* **a.** (se) voziti se na rolama ili rolšuama; koturaljkati **b.** *žarg.* vješto driblati (u nogometu), brzim pokretom noge vući loptu po igralištu; **ròlba** *ž* ⟨G -ē, G *mn* ròlbā⟩ *tehn.* stroj za čišćenje i brušenje leda na ledenim površinama (klizalištima); **rólna** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *razg.* **1.** *v.* róla (**1**) **2.** ukrasno začešljana kosa u obliku svitka; **rólja** *ž* ⟨G *mn* -ā⟩ *reg.* specijalno oblikovan valjak za izravnavanje tkanina; sukalo

✧ *njem.* Rolle *fr.* rôle ← *lat.* rotulus: kotačić

rôla *ž* ⟨G *mn* -ā⟩ tumačenje lika u scenskom djelu (kazališnom, filmskom, opernom, baletnom); uloga

✧ *fr.* rôle

ròlāda (**roláda**) *ž razg. kulin.* savijeno nadjeveno slano ili slatko tijesto; savitak, rulada

✧ *njem.* Rolade ← *fr.* roulade ≃ rouler ← *tal.* rollare: valjati, ovijati

Rȍland **1.** *v.* ◈ **2.** *v.* Orlando

◈ m. os. ime (germanskog podrijetla); isto: **Ròlāndo** (**Ȍrlāndo**, *reg.* Dubrovnik, ← *tal.*)

◇ *pr.* (*v.* i Orlando): **Ròland** (Buzet, Našice)

✧ *fran.* Roland ← *stvnjem.*

róle *ž mn sport* vrsta koturaljki, sportske cipele s četiri kotačića; rolerice, rolke // **ȑoler** *m žarg.* **1.** onaj koji vozi role i rolšue **2.** tip motocikla sličan vespi; **ȑolerica** *ž, v.* roler (**1**); **ȑolerice** *ž mn, v.* role; **ȑolerskī** *prid.* koji se odnosi na rolere; **ȑolke** *ž mn žarg., v.* role

✧ *engl.* rollers

rolèt|a (ob. rolète *mn*) *ž* ⟨G *mn* rolétā⟩ *razg.* zaštitna zavjesa (od spojenih drvenih letvica, platna i dr.) koja se namata na valjkastu osovinu (na prozoru, vratima) [*pale su mu ~e, žarg.* pao mu je mrak na oči, izgubio je kontrolu nad sobom] // **rolètār** *m* ⟨G roletára⟩ onaj koji izrađuje ili postavlja rolete; **rolètārskī** *prid.* koji se odnosi na roletare; **rolètārka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* roletar

✧ *njem.* Rolette

ȑolfilm *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *razg.* vrpca za fotografiranje namotana na kotur

✧ *njem.* Rollfilm

Rolland (*izg.* Rolân), **Romain** (1866–1944), francuski književnik, muzikolog, erudita, filozof, ugledni borac za mir i ljudska prava, nazivan »posljednjim vitezom humanizma« (romani-rijeka *Jean Christophe* u 10 svezaka, *Očarana duša* u sedam svezaka); biografije *Beethoven*, *Michelangelo*, *Tolstoj*, burleskne fantazije *Colas Breugnon* u duhu Rabelaisa; Nobelova nagrada za književnost 1915.

Rolling Stones (*izg.* Ròling Stòuns), **The** *glazb.* engleski rock sastav, 1962. osnovali su ga Mick Jagger (1943), Keith Richards (1943), Brian Jones (1944–1969), Bill Wyman (1941) i Charlie Watts (1941); obilježava ih hard rock i karakteristično pjevanje M. Jaggera pod utjecajem bluesa (*Satisfaction*, *Angie*, *Lady Jane*) // **ròlingstōnsi** *m mn podr.* naziv za one koji su se dokotrljali s brda, došljaci iz zaleđa, iz kamenjara (za stanovnike dalmatinske obale i otoka oni iz Dalmatinske zagore i Hercegovine); kamenjarci, vlasi (vlaji)

✧ *engl.*: kotrljajuće kamenje (prema pjesmi američkog blues glazbenika Muddyja Watersa)

ròlmops *m reg. kulin.* vrsta mariniranoga jela, haringa izrezana na rezance, omotana oko štapića te začinjena lukom i paprom

✧ *njem.* Rollmops

ròlō *m* ⟨G *mn* rolòa⟩ *razg.* zaštitni vanjski zastor, ob. od valovitog lima, na vratima lokala i izlozima, *usp.* roleta

✧ *fr.* rouleau: valjak

rolomòbīl *m, v.* romobil

ròlšue *ž mn* ⟨G *mn* -ūā⟩ *reg. zast.* vrsta koturaljki s četiri kotačića koji se remenčićima pričvršćuju na obuću, a fiksirani su na tvrdu podlogu u oblika stopala // **ròlšuānje** *sr reg. žarg.* rekreacija i sportska grana vožnje na koturaljkama; koturaljkanje
✧ *njem.* Rollschuhe

rȍlšūnka *ž* ⟨D L -i⟩ *reg.* suhomesnati proizvod, šunka bez kostiju smotana u valjkasti oblik
✧ *njem.* Rollschinken

ROM *m krat. inform.* stalna, ispisna memorija; vrsta računalne memorije gdje se jednom upisani podaci mogu samo čitati (a ne mijenjati ponovnim upisom), *opr.* RAM
✧ *engl.* **R**ead **O**nly **M**emory

Rôma *ž* **1.** *mit.* božica grada Rima, utjelovljenje Rima **2.** latinski i talijanski naziv za Rim

romàdūr *m* ⟨G romadúra⟩ *kulin.* vrlo pikantni kozji ili ovčji sir
✧ prema španjolskom mjestu Ramadou u Pirenejima

Romagna (*izg.* Romȁnja) *ž pov.* pokrajina u Italiji, od 1503. do 1860. u sastavu Papinske Države

Ròman **1.** *v.* ♦ **2. I Lakapen** (872–948), bizantski car (920–944), dijelio prijestolje sa zetom dok ga sinovi nisu poslali u samostan **3. II** (939–963), bizantski car (od 959), sin Konstantina VII **4. III** (968–1034), bizantski car (od 1028), naslijedio cara Konstantina VIII oženivši njegovu kćer **5. IV** (?–1072), bizantski car (od 1068), član kapadokijske vojne aristokracije, poražen u bici sa Seldžucima 1071, oslijepljen, protjeran na otok u Mramornom moru gdje umire
♦ m. os. ime; **Romána** ž. os. ime ◊ *pr.*: **Ròman** (110, Šibenik, Rijeka, Dubrovnik), **Románi** (Dubrovnik, Kaštela, Pula), **Ròmanić** (460, Pakrac, Slavonija, Moslavina, Prigorje), **Ròmanik** (Našice, Požega), **Ròmāno** (**Románo**) (Pula, Istra), **Románov** (Slavonski Brod, Poreč, Dubrovnik), **Románović** (Osijek, Jastrebarsko, Vukovar, Dubrovnik)
✧ *v.* Romani

ròmān[1] *m* ⟨G romána⟩ **1.** *knjiž.* veće pripovjedno prozno književno djelo u kojem se prikazuju složeni procesi života [*ljubavni* ~; *pustolovni* ~; *kriminalistički* ~; *povijesni* ~] **2.** *razg.* doživljaj za priču, uzbudljiv, zabavan splet događaja △ ***Roman o Liscu*** anonimna francuska zbirka od 27 osmeračkih kazivanja (»branši«) s kraja 12. i poč. 13. st.; ***Roman o Ruži*** francuski alegorijski ep iz 13. st. // **ròmānsk|ī**[1] *prid.* koji se odnosi na roman [~*a priča*; ~*i zaplet*]; **ròmānski**[1] *pril.* na način kao u romanu, na način romana [*obraditi temu* ~ kao što radi pisac romana]; **rumánac** *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci⟩ *zast.* naziv za roman u starijoj književnosti [*Rumanac Trojski*]
✧ *fr.* roman: (*dosl.*) književno djelo napisano na romanskom pučkom jeziku, a ne na učenom latinskom jeziku ≃ *lat.* Romanus: rimski

ròmān[2] *m bot.* rimska kamilica, *v.* kamilica △

romànca *ž, v.* romansa

romancero (*izg.* romansêro) *m pov. knjiž.* zbirka španjolskih romanca proizišlih iz epskolirske narodne poezije
✧ *šp.* romancero

romanesca (*izg.* romanèska) *ž glazb. pov.* melodijski obrazac u raznim kompozicijama 16. i 17. st.
✧ *tal.*

romanèska *ž, v. romanesca*

romanèskan (**romanȅskan**) *prid.* ⟨*odr.* -knī⟩ **1.** koji se odnosi na romanesku **2.** *knjiž.* koji po dužini teksta, razvijenosti radnje i broju likova ima svojstva romana, »romaničan«
✧ *fr.* romanesque, *v.* roman[1]

Románi *m mn* ⟨N Ròmān⟩ (**Ròmānka** *ž*) **1.** *etn.* narodi koji govore jezicima koji potječu od pučkog latinskog jezika (francuski, španjolski, talijanski, rumunjski i dr.) **2.** *pov.* stanovnici istočnojadranskog priobalja koji govore latinskim (i eventualno grčkim) jezikom; lingvistički različiti od Slavena (u ranom srednjem vijeku) // **romànist** (**romanȉst**) *m* onaj koji se stručno bavi romanskim jezicima i kulturama; **romanìstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ *znanstv.* proučavanje jezika, književnosti i kulture romanskih naroda; **romanìstičkī** *prid.* koji se odnosi na romanistiku i romaniste; **romanìstički** *pril.* kao romanist, na način romanista; **romànistkinja** (**romànistica**) *ž, v.* romanist; **romanizácija** *ž* **1.** čin romaniziranja **2.** stanje onoga koji je romaniziran ili onoga što je romanizirano **3.** *lingv.* postupak pretvorbe nelatiničnog pismovnog sustava u latinicu; **romanìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ **1.** *lingv.* prepoznatljiva riječ ili konstrukcija iz kojeg od romanskih jezika usvojena u drugom jeziku (*pizza* u europskim jezicima) **2.** *lik.* naziv za smjer u slikarstvu 16. st. u

nizozemskim zemljama, koji se razvijao pod utjecajem talijanske renesanse; **romanizírati** *dv.* ⟨*prez.* romanìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1. a.** potpasti, potpadati pod romanski utjecaj **b.** (pro)širiti romanske jezike i kulturu u neromanskim narodima i neromanskim krajevima **2.** *pov.* u starom vijeku nametnuti/nametati rimsku narodnost, latinski jezik i kulturu neromanskim narodima; **ròmānskī²** *prid.* koji se odnosi na Romane △ ~ ***jezici*** *lingv.* odvjetak italske grane indoeuropskih jezika, razvili su se iz vulgarnog latinskog jezika (talijanski, francuski, španjolski, portugalski, rumunjski i drugi); neolatinski jezici; ~ ***narodi*** narodi koji govore romanskim jezicima (Talijani, Portugalci, Španjolci, Francuzi, Rumunji i drugi); **ròmānski²** *pril.* kao Romani, na način Romana; **románstvo** *sr* **1.** ukupnost osobina naroda romanske grupe, ukupnost Romana **2.** (Romanstvo) svi Romani

Romànija *ž geogr.* planina *I* od Sarajeva (BiH), najviši vrh Veliki Lupoglav (1652 m) **// Romaníjac** *m* (**Romànījka** *ž*) ⟨G -jca, N *mn* Romaníjci⟩ stanovnik naselja podno Romanije, onaj koji je životom vezan uz Romaniju; **romànījskī** *prid.* koji se odnosi na Romaniju i Romanijce
◆ *v.* Romani

romànika *ž* ⟨D L -ici⟩ *umj.* stil u europskoj likovnoj umjetnosti i arhitekturi koji se javlja istovremeno u zapadnoj, južnoj i sred. Europi u 11. st., a traje do 13. st. **// romàničkī** *prid.* koji se odnosi na romaniku
✧ *njem.* Romanik ≃ *lat.* Romanicus ≃ Romanus: rimski

romanopísac *m* ⟨G -sca, N *mn* -sci, G romanòpīsācā⟩ onaj koji se bavi pisanjem romana **// romanopíščev** *prid.* koji pripada romanopiscu
✧ *v.* roman + *v.* pisati, pisac

Romànovi *m mn* stara boljarska obitelj, poznata od 14. st.; kao ruska carska dinastija vladaju 1613–1917; od 1721. njezini članovi nose naslov cara

romȁns *m glazb.* u Rusiji naziv za solo-pjesmu, osobito složeniju, solističku vokalnu kompoziciju s pratnjom (19. st.)
✧ *rus.* ← *fr.* romance ← *šp.*, *v.* romansa

romànsa (**romȁnsa**) *ž* **1.** *književ.* sentimentalna lirsko-epska forma pretežno vedrijeg, ljubavnog sadržaja; romanca **2.** *glazb.* **a.** *pov.* uglazbljeni tekstovi romanse **b.** vokalna ili instrumentalna kompozicija lirsko-poetičnog karaktera **3.** *razg. fam.* sentimentalan ljubavni doživljaj
✧ *fr.* romance ← *šp.*

romansìjēr *m* ⟨G romansijéra⟩ onaj koji piše romane; romanopisac **// romansìjērka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* romansijer; **romansìjērskī** *prid.* koji se odnosi na romansijere; **romànsīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je obrađen u obliku romana △ ~***a biografija*** *knjiž.* životopis poznate osobe napisan u obliku romana; **romansírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* romànsīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ obraditi/obrađivati u književnom obliku kao roman
✧ *fr.* romancier

romanticìzam *m* ⟨G -zma⟩ sklonost sanjarenju i maštanju, idealiziranju stvarnosti
✧ *engl.* romanticisme

romàntika *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** *v.* romantizam **2.** *razg.* zanesenjaštvo s umanjenim smislom za zbilju i realnost; sanjarenje, snatrenje **// romàntičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji je prožet romantikom, koji je u duhu romantike **2. a.** koji se prepustio avanturističkim, herojskim ili ljubavnim mislima i osjećajima **b.** *razg.* koji je maštovit, ali nepraktičan; sanjarski, smiješan, čudan **3.** koji pripada romantizmu u umjetnosti; **romàntičār** *m* **1.** umjetnik koji stvara u duhu romantizma **2.** *razg.* onaj koji se odlikuje romantičnim stavovima i osjećajima; romantik; **romàntičārev** (**romàntičārov**) *prid.* koji pripada romantičaru; **romàntičārka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* romantičar; **romàntičarskī** *prid.* koji se odnosi na romantičare; **romàntičarski** *pril.* kao romantičar, na način romantičara; **romàntički** *pril.* na romantičan način; romantično; **romàntično** *pril.*, *v.* romantički; **romàntik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩, *v.* romantičar (**2**); **romantìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pov. umj.* pokret u književnosti, kulturi i umjetnosti potkraj 18. i u prvoj pol. 19. st. nakon klasicizma i racionalizma; ističe snagu emocija, individualizam i kult prirode, razvija zanimanje za nacionalne jezike i narodno blago; romantika
✧ *njem.* Romantik *fr.* romantique

rômar *m* ⟨G rômara⟩ *reg.* **1.** hodočasnik u Rim **2.** hodočasnik (općenito) **// rômarskī** *prid.* koji se odnosi na romare; **rômarski** *pril.* kao romar, na način romara
✧ *srlat.* Romarius, prema gradu Rimu

rȍmb *m* ⟨N *mn* ròmbovi⟩ *mat.* četverokut ko-

jem su sve stranice jednake duljine, odakle proizlazi da je to paralelogram s okomitim dijagonalama; posebni slučaj je kvadrat **// ròmbičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je u obliku romba, koji je nalik rombu; **rȍmpskī** *prid.* koji se odnosi na romb △ ~ ***sustav*** *kem.* kristalni sustav sastavljen od kristala s tri nejednake, međusobno okomite osi

✧ *lat.* rhombus ← *grč.* rhómbos: zvrk; romb

ròmbo *m zool., v. obliš*

✧ *tal. rombo ← lat. rhombus*

rȍmboēdar *m* ⟨G -dra, N *mn* -dri⟩ *mat.* geometrijsko tijelo omeđeno sa šest rombova

✧ *v.* romb + -EDAR

rombòīd *m* ⟨G romboída⟩ *mat.*, *v.* paralelogram **// rȍmboīdan** *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji je u obliku romboida, koji je nalik romboidu

✧ *grč.* rhomboeidḗs ≃ *v.* romb + -OID

Romèji *m mn pov.* Rimljani, odnosno stanovnici Bizantskog Carstva i podanici bizantskog cara u očima njih samih **// ròmejskī** *prid.* koji se odnosi na Romeje △ ~ ***jezik*** *lingv.* službeni jezik u Bizantskom Carstvu (latinski i/ili grčki)

⯁ *pr.* (etnonimska, za Grke, Vlahe): **Ùrem** (190, Šibenik, Rijeka, Dalmacija, ← *alb.*), **Urémović** (840, Zagreb, Gospić, Primorje, ← *alb.*)

✧ *grč.* Rhōmaikiós: rimski ≃ Rhomaiós: romanski

Ròmeo i Jûlija *knjiž.* mladi ljubavni par u istoimenoj lirskoj tragediji W. Shakespearea, sinonim **1.** silne mladalačke zaljubljenosti i odanosti **2.** velike ljubavi koja završava nesretno zbog predrasuda i mržnji u okružju

Römer (*izg.* Rémer), **Ole (Olof), Christensen** (1644–1710), danski astronom, na temelju imerzije i emerzije jednog od Jupiterovih mjeseca koji prolazi kroz Jupiterovu sjenu, dokazao da svjetlost putuje konačnom brzinom

Rômi *m mn* ⟨N Rôm⟩ (**Rȍmkinja** *ž*) *etn.* indoeuropski narod podrijetlom iz *S* Indije, nakon 10. st. raselio se po Aziji i Europi; Cigani **// rômskī** *prid.* koji se odnosi na Rome △ ~ ***(ciganski) jezik*** *lingv.* novoindijski indoeuropski jezik, proširio se nakon 13. st. u Europu preko Perzije i Armenije; **rômski** *pril.* kao Rom, na način Roma

romìnjati, *v.* romon

Rommel (*izg.* Ròml), **Erwin** (1891–1944), njemački feldmaršal, uspješni zapovjednik oklopnih jedinica u Francuskoj 1940. i u Libiji 1941–1942; zbog povezanosti s organizatorima neuspjelog atentata na Hitlera srpnja 1944. prisiljen počiniti samoubojstvo

romòbīl *m* ⟨G romobíla⟩ dječje vozilo na dva kotača; vozač jednom nogom stoji na dasci, drugom se odbija od tla i pokreće; rolomobil, trotinet

✧ *v.* rolati + *v.* (auto)mobil

romològija *ž* ukupnost proučavanja jezika i običaja Roma; ciganologija **// romòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji se bavi romologijom; ciganolog; **romològinja** *ž*, *v.* romolog

✧ *rom.* rom: čovjek + -LOGIJA

rȍmōn *m* **1.** rominjanje, *usp.* rominjati **2.** romorenje, *usp.* romoriti **// romìnjati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ sipiti u kapljicama uz jednoličan lagan šum (o kiši); romoriti; **romòriti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* ròmorēći, *gl. im.* -rēnje⟩ **1.** jednolično, monotono šumjeti, žuboriti (o potoku) **2.** *v.* rominjati

⯁ *pr.* (nadimačko): **Rȕmora** (350, Pag, Rijeka, Zadar)

✧ *onom.* ≃ *slov.* romineti, *bug.* romonjam

romònika *ž bot., v. stolisnik*

rompikòjōni (**rompikojôni**) *m* ⟨*indekl.*⟩ *reg. ekspr.* onaj koji neprestano zanovijeta, dosađuje [*ovaj/ova ~*; *taj/ta ~*]

✧ *tal.* rompi, rompere + coglioni: muda

Ròmul Àugustul *pov.* posljednji zapadnorimski car (475–476), vladao u Ravenni

Ròmul i Rêm *mit.* braća blizanci koji su prema legendi 753. pr. Kr. osnovali Rim; sinovi boga Marsa i italske princeze Reje Silvije; othranila ih vučica, a odgojio pastir; u sukobu među braćom pobijedio Romul i postao prvi kralj Rima koji je prema Romulu i dobio ime

rónac *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci, G rônācā⟩ *zool.* ptica močvarica (*Mergus merganser*) iz roda ptica guščarica (*Mergus*), porodica pataka; veliki r.

✧ *v.* roniti

rȍnd *prid.*, ob. u: △ ~***-pero*** metalno pero za pisanje, bez oštrog vrha, odrezano poprijeko, omogućuje razne stilizacije slova i rukopisa pomoću debelih (širokih) crta (za razliku od tzv. običnog ili oštrog pera)

✧ *fr.* rond: okrugao

rôndati (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ neskladno zvučati, proizvoditi isprekidane zvukove poput udaraca tvrdih kotača, predmeta o neravnu površinu i sl.

✧ *onom.*

rondeau (*izg.* rondô) *m pov. glazb.* **1.** jednoglasni i višeglasni vokalni oblik u francuskoj srednjovjekovnoj glazbi **2.** instrumentalni oblik iz 17. st. koji se sastojao od izmjene refrena i raznovrsnih kupleta
✧ *fr.*

ròndela (**rondèla**) *ž* cvjetni nasad kružna oblika; rondo, rundela
✧ *fr.* rondelle ← *stfr.* rondel ≈ *lat.* rotundus: okrugao

rondô *ž, v. rondela*

rȍndo *m* **1.** *glazb.* vedra skladba s jednom ili više tema koje se u stavku pojavljuju najmanje tri puta; razvijena iz rondeaua (2) **2.** *razg.* rondela
✧ *tal.* rondo ← *fr.* rondeau, *v.*

rônđa *ž reg. pejor.* poderan komad odjeće; dronjak, krpa, rita, prnja, štraca
✧ *mađ.* rongy: bijedan, odrpan

ròniti (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* ròneći, *gl. im.* rònjēnje⟩ **1. a.** plivati ispod površine vode, gnjuriti u vodi [~ *na dah*] **b.** zadržati se pod vodom uz pomoć opreme koja omogućuje disanje **2.** (što) razarati djelovanjem vode; podlokavati, odronjavati // **rònilac** *m* ⟨G -ioca, V -ioče, N *mn* -ioci⟩ **1.** onaj koji se bavi ronjenjem **2.** onaj koji roni; gnjurac; **rònilačk|ī** *prid.* koji se odnosi na ronioce △ ~***a bolest*** *pat.* poremećaji koji nastaju kad ronilac naglo izroni iz područja visokoga u područje niskoga tlaka; ~***a komora*** hermetički zatvoreno tijelo sferična ili cilindrična oblika s autonomnom ronilačkom opremom, omogućuje višednevni boravak pod vodom; ~***o zvono*** čelična komora u obliku zvona s dovodom stlačenog zraka, upotrebljava se za podvodne radove; keson, ronilo; **rònilački** *pril.* kao ronilac, na način ronilaca; **ròniläštvo** *sr* djelatnost ronioca, ono što radi ronilac kao posao ili *sport* [*sportsko* ~]; ronjenje; **rònilica** *ž* podvodno plovilo s posadom i vlastitim pogonom; vrsta podmornice kraće od 30 m; **rònilo** *sr* ronilačko zvono, *v.* ronilački △; **ronitèljica** *ž, v.* ronilac; **rònjēnje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* roniti **2.** sportska i rekreacijska djelatnost [*sportsko* ~; ~ *s maskom*; ~ *s bocom kisika*]
✧ *prasl.* *roniti (*rus.* roníć: ispustiti, *polj.* ronić) ≈ *stvnjem.* rinnan: teći, trčati

Ronsard (*izg.* Ronsâr), **Pierre de** (1524–1585), francuski renesansni pjesnik, vodeći član pjesničke grupe Plejada koja je u francuskoj književnosti oživjela pjesničke vrste i uzore iz antike (Pindar, Anakreont, Vergilije, Horacije)

Röntgen (*izg.* Rèndgen), **Wilhelm Conrad** (1845–1923), njemački fizičar; za otkriće rendgenskih zraka (rendgensko zračenje) kojim je najavio doba moderne fizike i bitno unaprijedio dijagnostičku medicinu Nobelova nagrada za fiziku 1901, *usp.* rendgen

rònjati se *nesvrš.*, *v.* runjati se

rooming - in (*izg.* rûming-ìn) *m med.* **1.** posebno opremljena prostorija u rodilištu u kojoj zajedno borave rodilje sa svojim bebama **2.** bolnički program koji predviđa boravak rodilje uz novorođenče ili roditelja uz bolesno dijete
✧ *engl.*

Roosevelt (*izg.* Rùzvelt) **1. Eleanor** (1884–1962), američka spisateljica, predsjednica Komisije UN-a za ljudska prava, supruga predsjednika F. D. Roosevelta **2. Franklin Delano** (1882–1945), jedini američki predsjednik koji je tri puta izabran (1932–1945), demokrat, tvorac nove ekonomske politike (*New Deal*, *v.*), koja je nakon velike krize dovela do gospodarskog oporavka SAD-a; jedan od ključnih vođa savezničke koalicije za vrijeme 2. svjetskog rata **3. Theodore** (1858–1919), američki političar, republikanac, predsjednik SAD-a (1901–1904); za posredovanje u okončanju rusko-japanskog rata Nobelova nagrada za mir 1906.

root (*izg.* rût) *m inform.* direktorij odakle se granaju svi niže hijerarhijski poredani direktoriji i njima pripadajuće datoteke; ishodišni direktorij
✧ *engl.*

roots music (*izg.* rûts mjùzik) *m glazb.* **1.** glazbeni trend 1990-ih koji se nadahnjuje tradicionalnom američkom glazbom (prvenstveno bluesom, rhythm and bluesom, countryjem i folkom) **2.** američka tradicionalna glazba
✧ *engl.* ← root: korijen + music: glazba

ropogràfija *ž pov. umj.* naziv za grčko žanr slikarstvo klasičnog razdoblja, pretežno mitološke i povijesne tematike, nije bilo osobito cijenjeno
✧ *grč.* rhōpographía ≈ rhôpos: trica, sitnica + -GRAFIJA

ropotárnic|a *ž* prostorija u kojoj se ostavljaju manje potrebne ili nepotrebne stvari // **ropotàrija** *ž* stare, odbačene stvari

✧ *prasl.* *ropotъ: brbljanje (*rus.* rópot, *slov.* ropot), *ekspr.*

rȍpskī, *v.* rob

rȍptati (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* rȍpćēm, *pril. sad.* rȍpćūći, *gl. im.* -ānje⟩ poluglasno izražavati nezadovoljstvo, protest, srdžbu, gnjev; u sebi negodovati; gunđati
✧ *onom.*, *v.* hroptati

roquefort, *v.* rokfor

rôr *m* ⟨N *mn* rórovi⟩ *reg.* **1.** cijev, kojom dim prolazi do dimnjaka, s jedne strane pričvršćena za štednjak, a s druge u zid; čunak, sulundar **2.** pećnica
✧ *njem.* Rohr: cijev

rôra *ž reg. pat.* upala sluznice nosa popraćena šmrcanjem i kihanjem; hunjavica
✧ *tal.*

rȍ-rȍ *m* ⟨G rȍ-rȍa⟩ *pom.* poseban način ukrcavanja i iskrcavanja vozila bez dizalice [~ *sistem*; ~ *terminal*], *opr.* lo-lo △ ~ **brod** *pom.* specijalno plovilo za prijevoz vozila na kotačima i tereta koji se kotrljaju
✧ *engl.* roll-on/roll-off

ròsa *ž meteor.* kondenzirana vodena para koja se noću nahvata u kapljicama na lišću, travi itd.; nastaje kad temperatura zraka padne ispod temperature rosišta zbog noćnog hlađenja tla // **rȍs|an** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ koji je osvježen rosom, koji je pod rosom, na kojem je rosa [~*na trava*]; **ròsica** *ž dem.* i *hip.* od rosa; **rȍsīšte** *sr meteor.* temperatura na koju valja ohladiti zrak uz stalan tlak i nepromijenjen sadržaj vodene mase da bi došlo do zasićenosti vodene pare i kondenzacije; **ròsiti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* ròsēći, *gl. im.* ròšēnje⟩ **1.** padati u obliku rose **2.** lagano vlažiti kakvu površinu (znoj po licu i sl.); **rȍsno** *pril.* kao rosa, u obliku rose; roseći; **ròsulja**[1] *ž meteor.* **1.** sitna kiša **2.** vrsta hidrometeora u obliku vrlo malih i brojnih vodenih kapljica, promjera 0,2–0,5 mm, koje se čine da lebde u zraku i za razliku od kapljica magle padaju polagano na tlo
✧ *prasl.* *rosa (*rus.* rosa, *polj.* rosa), *lit.* rasa ← *ie.* *(H)ros- (*lat.* ros, *skr.* rasas)

rosalia (*izg.* rozâlija) *ž glazb.* doslovno ponavljanje melodijske formule na različitim ljestvičnim stupnjevima
✧ *tal.* prema talijanskom narodnom napjevu *Rosalia mia cara*

Ròsāndić, **Toma** (1878–1958), hrv. kipar, počeo kao klesar, izvođač Meštrovićevih skulptura u kamenu, zatim razvio svoj osobni stil s mediteransko-renesansnim asocijacijama (*Mladost*, *R. Bošković*, *A. Fijan*, *Krist*)

ròsat *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ kao ruža, ružin △ ~**a vodica** kolonjska voda, ružina vodica
✧ *tal.* rosato

Rósenberg-Rúžić, **Vjekoslav** (1870–1954), hrv. skladatelj i didaktički glazbeni pisac (škole za klavir i violinu), utemeljio klavirske sonate kao glazbenu vrstu u hrv. glazbi

Rosenkranz (*izg.* Róznkranc), **Karl** (1805–1879), njemački filozof i književni kritičar, sljedbenik Hegelovih ideja koje je dalje razvio u veličanju germanskog duha (*Hegelov život*, *Moja reforma Hegelove filozofije*, *Enciklopedija teoloških znanosti*)

Rosenkreuzer (*izg.* Róznkrojcer) legendarni ili stvarni pripadnici tajnih teozofsko-mističnih reformatorskih društava u 17–18. st.
✧ *njem.*, *engl.* Rosicrucian

Rosenzweig (*izg.* Rózncvajg), **Franz** (1886–1929), njemačko-židovski filozof, teolog, religiozni egzistencijalist; nastojao pomiriti judaizam i kršćanstvo (*Židovstvo i kršćanstvo* te magistralno djelo religioznog egzistencijalizma *Zvijezda iskupljenja*)

ròsika *ž* ⟨D L -i⟩ *bot.* **1.** biljka (*Drosera rotundifolia*), mala zeljasta mesožderka koja hvata kukca na ljepljivu tekućinu što je izlučuju posebne žlijezde na listovima; rosulja, drosera **2.** (*mn*) biljna porodica dvosupnica (*Droseraceae*)
✧ *v.* rosa

rȍsopās (**rȍsopāst**) *m bot.* **1.** trajna zelen (*Chelidonium maius*) iz porodice makova (*Papaveraceae*) s narančastim mliječnim sokom, služi u medicini; celidonija, helidonija, zmijino mlijeko, rus **2.** *v.* dimnjača
✧ *v.* rosa

ròspija *ž razg. pejor.* zla žena, prostakuša // **rospijètina** *ž pejor.* od rospija
✧ *tur.* orospu ← *perz.* rūspi

Rossby (*izg.* Rȍsbi), **Carl Gustav** (1898–1957), američki meteorolog i geofizičar švedskog podrijetla; prvi upozorio na važ[...] Coriolisove sile, *v.*, u prognozi vrem[...] proučavao kretanje zračnih masa i opisa[...] jednadžbama

Rosselli (*izg.* Rosèli), **Cosimo** (1439–15[...]) talijanski slikar, eklektik, autor fresak[...] Sikstinskoj kapeli

Rossellini (*izg.* Roselîni), **Roberto** (19[...]

1977), talijanski filmski redatelj; filmom *Rim, otvoreni grad* (1945) otvorio puteve talijanskom filmskom neorealizmu

Rossetti (*izg.* Rosèti) **1. Christina Georgina** (1830–1894), engleska književnica, sestra Dante Gabriela; pisala fantastiku, pjesme za djecu i religioznu poeziju **2. Dante Gabriel** (1828–1882), engleski slikar prerafaelit i pjesnik soneta; napušta akademski način slikanja i istražuje nove teme

Rossi (*izg.* Ròsi) **1. Ljudevit** (1850–1932), hrv. botaničar, sustavno proučavao floru Hrvatske i sakupio ogroman herbar **2. Tino** (1907–1983), francuski šansonjer i filmski glumac, poznat po falsetima i izrazito južnjačkim romantičnim interpretacijama

Rossini (*izg.* Rosîni), **Gioacchino** (1792–1868), talijanski skladatelj, doveo do vrhunca talijansku komičnu operu; autor popularnog *Seviljskog brijača*, remek-djela buffo stila

Ròssovo môre *sr geogr.* rubno more Tihog oceana u području Antarktika, 960.000 km², dubina do 700 m

r̀ost *m* ⟨N *mn* ròstovi⟩ *reg.* željezna rešetka u ložištu štednjaka, *usp.* roštilj

✧ ≃ *austr.njem.* Roschtl *njem.* Rost: roštilj

Rostand (*izg.* Rostân), **Edmond** (1868–1918), francuski književnik, neoromantičar koji je u jeku naturalizma pokušao romantičnom kazalištu vratiti stari sjaj i autor herojske komedije u 5 činova *Cyrano de Bergerac*

ròstbif *m kulin. reg.* goveđi odrezak napola ispečen na jakoj vatri ili na roštilju

✧ *engl.* roast beef

r̀ostbrāten *m kulin. reg.* goveđi odrezak, istučen i ispržen na masnoći; pržolica

✧ *njem.* Rostbraten

ròstfraj *m term.* koji nije podložan hrđi; nehrđajući, nehrđav [*~ posuđe*]

✧ *njem.* Rostfrei

Rostropovič (*izg.* Rostropòvič), **Mstislav** (1927), ruski pijanist, dirigent, skladatelj, najpoznatiji kao violončelist međunarodne reputacije

ròstrum *m* **1.** *zool.* šiljak na prednjem dijelu rakova oklopa **2.** *pom. pov.* čvrst kljun na antičkim brodovima, njime se probijao neprijateljski brod; embolon **//** **r̀ostra** *ž* ⟨G *mn* róstrā⟩ *pov.* govornica na Forumu u starome Rimu, ukrašena kljunovima zarobljenih brodova

✧ *lat.*: kljun

ròsulja² *ž bot.*, *v.* rosika (**1**)

rošáda *ž*, *v.* rokada

ròščić² *m bot.*, *v.* rogač

✧ *v.* rog

Rȍš hašanà *ž jud.* **1.** prvi dan nove godine po židovskom kalendaru **2.** *rel.* prvi dan mjeseca u kojem je Bog stvorio svijet; uz Jom kipur najveći židovski praznik, slavi se 1. tišrija (potkraj rujna ili poč. listopada)

✧ *hebr.* roš: glava, vrh, početak + ha: član + šanah: godina

rošírati *dv.*, *v.* rokirati

r̀oška, *v.* rog

ròšpo *m reg.* **1.** nedruštvena osoba, napržica, grizica, čangrizavac, »uvijek kiseo« [*on/ona ~*] **2.** *v.* grdobina¹

✧ *mlet.*, *tal.* rospo

ròštīlj *m* ⟨G roštílja⟩ **1.** *reg.* željezna rešetkasta naprava za pečenje mesa na žaru; gradele [*pečeno na ~u*] **2.** *meton.* na takvoj rešetki pečeno jelo od mesa [*danas na meniju imamo samo ~*] **//** **roštiljati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *razg.* **1.** (što) spremati jela na roštilju **2.** (se) *žarg.* intenzivno se sunčati

✧ *mađ.* rostély ← *njem. dijal.* Roscht: ražanj, *v.* rost

r̀ota *ž* ⟨G *mn* rȍtā⟩ **1.** *pravn. pov.* znak papinske kancelarije od sredine 11. st.; nastao je od znaka križa, a postavljao se pred papin potpis **2.** *vojn.* manja jedinica sastavljena od tri desetine (ili neke druge tri najmanje jedinice); vod **3.** *glazb. pov.* u 13. i 14. st. (osobito u Engleskoj) kanonska kompozicija, posebno za kružni i beskonačni kanon **4.** kružna naprava koja se okreće na osovini i omogućuje kretanje, radnju itd.; kotač △ ***Rota Romana*** (*izg.* Ròta Romàna) (**Sacra Rota Romana**) vrhovni papinski sud u Rimu

✧ *lat.* rota: kotač

Rota (*izg.* Ròta), **Nino** (1911–1979), najpoznatiji talijanski skladatelj filmske glazbe, stalni suradnik F. Fellinija (glazba za filmove *Slatki život*, *Cesta*, *Amarkord*)

rotácija *ž* **1. a.** okretanje nekog tijela oko svoje osi **b.** *mat.* izometrija ravnine s nepomičnom točkom *O* (*centar rotacije*) svakoj točki *A* pridružuje točku *A'* tako da su dužine *OA* i *OA'* jednake, a kut koji zatvaraju jednak je konstantnom kutu *j* (kut rotacije); vrtnja **2.** izmjenično, sukcesivno mijenjanje položaja, izmjenjivanje na funkciji [*~ kadrova*] **3.** *tisk.* **a.** tiskarski stroj s valjkastim kalu-

pom (ob. za tiskanje novina) **b.** odjel u tiskari s takvim strojevima **4.** *sport* obvezna promjena mjesta igrača u odbojkaškoj igri, kada se stekne pravo na servis △ ~ ***prostora*** *mat.* oko zadanog nepomičnog pravca *o* (*os rotacije*), rotacija prostora izvodi se kao rotacija za jednaki kut u svakoj ravnini okomitoj na pravac *o* // **rotácījsk|ī** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na rotaciju [*~i zakon*] △ *~**i stroj** tisk.* brzi tiskarski stroj koji tiska na velike namotaje papira, a služi za masovne naklade (npr. dnevnih novina i sl.); *~**o tijelo** mat.* geometrijsko tijelo koje nastaje rotacijom određenog geometrijskog lika oko neke osi rotacije (npr. uspravni stožac, uspravni valjak, kugla); **ròtaciōnī** *prid.* koji djeluje rotacijom, koji radi tako što rotira [~ *kopač*; ~ *stroj*]; **ròtātor** (**rotâtor**) *m* **1.** aparat za umnožavanje kopija na voštanome papiru; ciklostil **2.** *anat.* mišić obrtač, mišić okretač; sam ili s mišićima sinergistima rotira neki dio tijela u jednom zglobu; **rotírati** (∅, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* ròtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** okretati oko osi; obrtati (se) **2.** izmjenjivati se na nekoj funkciji; **rôtor** *m* **1.** *tehn.* pokretni dio električnog stroja, turbine i sl., čvrsto spojen s osovinom; okretač **2.** javna prometna površina na kojoj postoji kružna vožnja: kružni tok [*oko ~a*]; **rôtornī** *prid.* koji se odnosi na rotor

✧ *lat.* rotatio: okretanje, obrtanje ≃ rotare: vrtjeti, okretati ← rota: kotač

rotacìzam *m* ⟨G -zma⟩ **1.** *gram.* prijelaz nekog glasa (»s«, »z«, »n«) u glas »r« **2.** *gram.* stražnjojezični izgovor glasa »r«, na »francuski« način; račlanje

✧ *njem.* Rotazismus ≃ *grč.* rhô: ro, naziv za slovo r + -IZAM

rotàng *m bot.* vrsta malajske palme (*Calamus rotang*), vrlo čvrste i savitljive stabljike; španjolska trska, španširol

✧ *mal.*

Rotary Club (*izg.* Ròtari Klȁb) mjesna podružnica organizacije *Rotary International*, koja okuplja poslovne ljude, osnovao ju je 1905. u Chicagu, SAD, Paul P. Harris za podupiranje duha poduzetništva i širenja visokih etičkih normi u poslovnom svijetu i slobodnim zanimanjima; osnovali su zakladu za stipendiranje studenata // **rotarijánac** *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci, G rotarijānācā⟩ član Rotary-Cluba; **rotarijánčev** *prid.* koji pripada rotarijancu

✧ *engl.*

rotavírus *m biol.* virus iz porodice *Reoviridae*, uzročnik gastroenteritisa

✧ *lat.* rota: kotač + *v.* virus

Rotblat (*izg.* Ròtblet), **Joseph** (1908), britanski fizičar i žestoki borac protiv nuklearnog naoružanja; potpisnik Russell-Einsteinovog manifesta, dobitnik Nobelove nagrade za mir 1995.

Roth[1] (*izg.* Rôt), **Joseph** (1894–1939), austrijski pisac i novinar, Židov iz Galicije; nostalgična proza prožeta ironijom o rasulu kulturne i društvene baštine nakon raspada Austro-Ugarske Monarhije

Roth[2] (*izg.* Rôth), **Philip** (1933), američki pripovjedač i romanopisac; u početku zaokupljen temama židovskih obitelji u američkom urbanom društvu, zatim sve više općedruštvenim i seksualnim temama prema kojima se odnosi s humorom i satirički; majstor ironije, groteske i komičnih obrata (*Portnoyeva boljka*, *Sat anatomije*)

Rothschild (*izg.* Ròčild) njemačko-židovska i europska bankarska dinastija; osnovao ju je Mayer Amschel Rothschild (1744–1812) otvorivši s pet sinova banku u Frankfurtu; još i danas postoje britanska i francuska grana porodice i istoimene banke

ròtiti se *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. sad.* ròtēći se, *gl. im.* ròćēnje⟩ kovati zavjeru, urotu

✧ *prasl.* *rota: zakletva (*rus.* rotá, *polj.* rota) ← *ie.* *wroto- (*skr.* vrata-)

rȍtkva *ž* ⟨G *mn* -ī/-kāvā⟩ *bot.* dvogodišnja zeljasta biljka (*Raphanus sativus var. esculentus subvar. niger*) iz porodice krstašica (*Cruciferae*); povrtnica, rodakva // **rȍtkvica** *ž bot.* **1.** *dem.* od rotkva **2.** vrtna biljka (*Raphanus radicula*) crvenkasta zadebljala korijena, jede se kao salata; ravanela; **rȍtkvičica** *ž dem.* i *hip.* od rotkvica

rȍtlauf *m pat. reg., v. erizipel*

✧ *njem. Rotlauf*

rȍtmajster *m vojn. pov.* **1.** predvodnik rote; vodnik, *usp.* rota (2) **2.** konjički kapetan; ritmajstor

✧ *v.* rota (2) + *v.* majstor

rȍtokāškī (**rȍtokās**) *prid.*, ob. u: △ ~ ***jezik*** *lingv.* papuanski jezik porodice Bougainville, govori se na otoku Bougainville

ròtōnda (**rotônda**) *ž* **1.** *arhit.* građevina kružna tlocrta i cilindrična oblika nadsvođena kupo-

lom; poseban oblik centralne građevine; rotunda **2.** *razg.* dvorana kružna tlocrta
✧ *tal.* rotonda

rotondilla (*izg.* rotondȉlja) *ž pov.* španjolsko brzopisno pismo koje se u renesansi razvilo iz gotice
✧ *šp.*

rȍto-pàpīr *m* ⟨G rȍto-papíra⟩ *tisk.* papir namotan na velike kolute
✧ *lat.* rotare: vrtjeti + *v.* papir

rôtor, *v.* rotacija

rȍto-ròmān *m* ⟨G rȍto-romána⟩ *tisk.* roman tiskan na rotacijskome stroju (na roto-papiru i u velikoj nakladi)
✧ *v.* roto(-papir) + *v.* roman

rotruenge (*izg.* rotruânž) *m glazb. pov.* francuski pjesničko-glazbeni oblik strofne pjesme koju su u 12. i 13. st. njegovali truveri, ali i trubaduri
✧ *fr.*

Rotterdam (*izg.* Rȍterdam) *m* grad u Z Nizozemskoj, najveća svjetska luka, 589.700 stan. **//** **Roterdámac** *m* (**Rotèrdāmka** *ž*) ⟨G -mca, N *mn* Roterdámci, G Rotèrdāmācā⟩ stanovnik Rotterdama; **rȍterdāmskī** *prid.* koji se odnosi na Rotterdam i Roterdamce

rotùnda *ž* **1.** varijanta pisma gotičke minuskule (13. i 14. st.) **2.** *v.* rotonda
✧ *lat.* rotundus: okrugao

ròtvājler *m kinol.* pasmina velikog i snažnog kratkodlakog psa čuvara
✧ *njem.* Rottweiler, prema njemačkom gradu Rottweilu

Rouault (*izg.* Rûo), **Georges** (1871–1958), francuski slikar, grafičar i keramičar, ekspresionist, inspiriran francuskim srednjovjekovnim majstorima; redovnik »moderne umjetnosti«, stvara sugestivne tragigroteskne slike koje bilježe bijedu svijeta (muka i smrt Krista, likovi sudaca i osuđenika, cirkuski klauni, skitnice i bludnice)

Rouget de Lisle (*izg.* Ružê d'Lȉl), **Claude Joseph** (1760–1836), francuski niži oficir, autor teksta i glazbe francuske himne *La Marseillaise* (1792)

roulade (*izg.* rulâd) *ž glazb.* vokalni ukras; brza, ob. virtuozna pasaža (slična glissandu), povezuje dva tona
✧ *fr.*

round (*izg.* râund) *m* **1.** *glazb.* engleski naziv za rotu **(3)** **2.** *sport razg.* krug, runda
✧ *engl.*

Rous (*izg.* Ràus), **Francis Payton** (1879–1970), američki liječnik patolog, otkrio kancerogeni virus; dobitnik Nobelove nagrade za medicinu 1966. (s C. B. Hugginsom)

Rousseau (*izg.* Rusô) **1. Henri** (zvan le Douanier: Carinik) (1844–1910), francuski slikar naivac, mnoštvom detalja i bogatim bojama oslikava bujne prašume, divlje zvijeri, egzotične likove (*San*, *Usnula Ciganka*, *Hipnotizerka zmija*, *Rat*) **2. Jean-Jacques** (1712–1778), francuski filozof, književnik i politički teoretičar; veliki zagovornik tzv. prirodnog čovjekova stanja, oštar kritičar društvenih i ekonomskih neravnopravnosti (*Rasprava o porijeklu neravnopravnosti*, 1755); djelom *Društveni ugovor* (1762) jedan od utemeljitelja koncepcije sređenog građanskog društva i države; filozofskim, političkim, političko-teoretskim i literarnim djelima snažno nadahnuo vođe Francuske revolucije, a zatim i sveukupni europski romantizam **3. Théodore** (1812–1867), francuski slikar krajobraza, pripadnik barbizonske škole koja zastupa slikanje neposredno u prirodi

router (*izg.* rùter) *m inform.* uređaj za povezivanje i usmjeravanje podataka unutar kompjuterske mreže; usmjerivač
✧ *engl.*

rȍv *m* ⟨N *mn* ròvovi⟩ **1. a.** dugačak i dubok prokop u zemlji; jama, rupa, trap **b.** *vojn.* prokop u borbenoj liniji za utvrdu i zaštitu pri pucanju na neprijatelja **2.** podzemni hodnik, tunel, podrov **//** **ròvāč** *m* ⟨G rováča⟩ *zool.* životinja koja ruje u mekoj podlozi (supstratu), npr. rakovi, neki mekušci, *usp.* bušač **(2)**; **ròvača** *ž reg.* izrivena rupa u zemlji; jama; **rováriti** *nesvrš.* ⟨*prez.* ròvārīm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ potajno, podmuklo raditi, huškati protiv koga ili čega, izazivati razdor; spletkariti, intrigirati; **ròvati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* rȕjēm, *pril. sad.* rȕjūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** kopati rilom kroza što **2.** kopati po čemu; riti [*rujem po knjigama*] **3.** *pren.* rovariti (protiv koga); **ròvić** *m dem.* od rov; **ròvovskī** *prid.* koji se odnosi na rov [~ *rat*]

♦ *pr:* (etnici): **Ròvan** (Rijeka, Split), **Róvčanin** (Buje, Istra, Krk), **Ròvina** (Poreč, Istra), **Ròviš** (Labin, Primorje), **Ròvišan** (Glina, Banovina, Turopolje), **Roviščánec** (Čazma, Ivanić Grad), **Rovȉšnjāk** (**Rovišnjâk**) (Zagorje, Pregrada) ◊ *top.*: **Rôv** (hidronim, Baranja), **Ròvine** (Gospić), **Ròvīšta** (Glina);

(naselja): **Róvci** (Križevci, 22 stan.), **Ròviška** (Glina, 259 stan.), **Rovištánci** (Koprivnica, 109 stan.), **Rôvno** (Krapina, 154 stan.)
✧ *prasl.* i *stsl.* rovъ (*rus.* rov, *polj.* rów) ≃ *v.* riti

róvac *m* ⟨G róvca, N *mn* róvci, G rôvācā⟩ *zool.* kukac, ravnokrilac (*Gryllotalpa vulgaris*) △ ***indijski*** ~ vodozemac (*Ichthyopis glutinosa*) iz podrazreda beznožaca; indijski rijač // **ròvčić** *m dem.* od rovac
✧ *v.* rovati, riti

ròvāš *m* ⟨G rováša⟩ *reg.* komad drveta na kojem se zarezima bilježi račun // **rovášiti** *nesvrš.* ⟨*prez.* ròvāšīm, *pril. sad.* -šēći, *gl. im.* -šēnje⟩ urezivanje ornamenata čvrstim predmetom u drvo
✧ *mađ.* rovás

rovȉnati (**ruvȉnati**) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ròvīnān⟩ *reg.* oštetiti, uništiti
✧ *tal.* rovinare

Ròvīnj *m* ⟨G Rovínja⟩ grad na *Z* obali Istre, 12.910 stan. // **Rovínjac** (**Rovínjanin**) *m* (**Rovínjānka** *ž*) ⟨N *mn* Rovínjci/Rovínjani⟩ stanovnik Rovinja; **ròvīnjskī** *prid.* koji se odnosi na Rovinj △ ***Rovinjsko Selo*** naselje (u blizini Rovinja), 649 stan.

Rȍvīšće *sr* naselje (u blizini Bjelovara), 1253 stan.
◆ *v.* rov

ròvit *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *razg.* **1.** mekano skuhan (o jajetu) **2.** *pren. ekspr.* **a.** neispavan, u lošoj kondiciji; slab, mamuran **b.** nedovršen, učinjen dopola, napola završen // **ròvitōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je rovito ili onoga koji je rovit
✧ *njem.* roh: sirov

rôvka *ž* ⟨G *mn* rôvākā/-ī⟩ *zool.* **1.** glodavac (*Sorex*), kukcožder iz porodice rovki **2.** (*mn*) porodica glodavaca kukcoždera (*Soricidae*), izdužene njuške i baršunasta krzna
✧ *v.* rovati

rovokòpāč *m* ⟨G rovokopáča⟩ jaružalo, glibodder, bager
✧ *v.* rov + *v.* kopati

Roy (*izg.* Rȍj), **Ram Mohun** (1772–1833), indijski vjerski, društveni i prosvjetni reformator; ukazao na potrebu i puteve napretka indijskog društva pod britanskom vlašću

Royal Shakespeare Company (*izg.* Ròjāl Šèkspir Kàrnpani) britanski kazališni ansambl sa sjedištima u Stratfordu-na-Avonu i Londonu

rôza *ž reg.* uređen pristup bočatoj vodi (u zidu i sl.) u kući stare primorske gradnje (za pranje i zalijevanje)
✧ *tal.* rosa

róza[1] *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.*, *v.* ružičast // **ròzikast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *reg.* koji je rumenkast; ružičast [~*a boja kože*]
✧ *fr.* rose: ruža ← *lat.* rosa

róza[2] *prid. žarg.* koji je zaboravljiv, *usp.* skleroza

rozacéja *ž* **1.** *bot.* općenito član porodice ružovki (*Rosaceae*) **2.** *pat.* bolesne promjene na koži u obliku crvenila
✧ *nlat.* rosacea ≃ *v.* roza[1]

ròzāda (**ròzāta**, **ròžāta**) *ž kulin. reg.* dalmatinska poslastica u obliku mase slične pudingu koja se spravlja od jaja, mlijeka i mirisnih začina s preljevom od karameliziranog šećera
✧ *tal.* rosa: ruža + -ADA

Ròzālija (**Rozálija**) ž. os. ime; isto: **Ròsālija**; *hip.*: **Rósa**, **Rosàna**, **Róza**, **Ròzika** ◇ *pr.*: **Rósić** (590, Nova Gradiška, *Z* Slavonija, sred. Dalmacija, *v.* i rosa), **Róza** (Dubrovnik, Zagreb, Rovinj), **Ròzalija** (posvuda), **Rózić** (210, Dubrovnik, Slavonija)
✧ *tal.* Rosalia ← *lat.* rosa, *v.* ruža

ròzārīj[1], *v.* ružarij

ròzārīj[2] (**rozârīj**) *m reg.* cvjetnjak zasađen ružama; ružičnjak
✧ *lat.* rosarium

ròzāta *ž, v. rozada*

rózati se *nesvrš.* ⟨*prez.* rôzām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ nabirati se, padati tako da se stvaraju nabori (o čarapama i sl.)

rózenkranc *m reg.* ružarij
✧ *njem.* Rosenkranz

rozèta *ž* **1.** *lik.* okrugli ornament u obliku rascvjetale ruže, često se primjenjuje u arhitektonskoj dekoraciji kao okrugli prozor na crkvama (ob. romaničkima i gotičkima) **2.** oblik u koji se bruse dijamanti, istostranična piramida s osam ploha
✧ *fr.* rosette: ružica

rozètla *ž* ⟨G *mn* rozétlā/-ī⟩ *bot.*, *v.* geranij
✧ *austr.njem.* Rosetl

Różewicz (*izg.* Ružèvić), **Tadeusz** (1921), poljski književnik, lirski pjesnik, ujedinjuje elemente avangarde i kazališta apsurda; zaokupljen moralnim dilemama svoje generacije

ròzga *ž* ⟨G *mn* rózgā/-ī⟩ **1.** motka, kolac za podupiranje; rozgva **2.** prekrižene motke koje

se stavljaju na krov preko sljemena umjesto rogova
✧ *prasl.* rozga (*slov.* rozga, *rus.* rozgá)

Ròzgaj, Slavko (1895–1978), hrv. astronom, pedagog, upravitelj zvjezdarnice HPD-a i veliki popularizator astronomije (*Zvjezdano nebo*, *Zvijezde repatice*, *Knjiga o zvijezdama*, *Pogled u nauku o svemiru* i još desetak knjiga)

rozíne *ž mn razg.* suho grožđe; grožđice, cvebe
✧ *njem.* Rosinen

róznkavalīr *m reg. žarg.* muškarac koji ženama daruje ruže, koji je veliki kavalir; blumenkavalir
✧ *njem.* Rosenkavalir, prema liku iz istoimene opere Richarda Straussa (1864–1949)

ròzōlija *ž reg.* liker od ružina lišća
✧ *tal.* rosolio

róžac *m* ⟨G róšca, N *mn* róšci, G ròžācā⟩ *bot.* biljni rod (*Cerastium*) iz porodice klinčića (*Caryophyllaceae*)

ròžārīj *m*, *v.* rozarij[1], ružarij

ròžāta *ž*, *v.* rozada

roždànīk *m* ⟨G roždaníka, N *mn* roždaníci⟩ knjiga iz koje se čita sudbina
✧ *stsl.* roždannik'ь

rožènice, *v.* rog

ròžina, *v.* rog

ròžinac *m* ⟨G -īnca, N *mn* -īnci⟩ *bot.*, *v.* makovica (**1**)
✧ *v.* rog

róžnica, *v.* rog

rȍžnjāk *m* ⟨N *mn* -āci⟩ *min.* vrsta sedimentne stijene sastavljene od sitnih kristalića kremena

rrr *onom.* **1.** izgovor i konvencija pisanja za ravnomjeran i isprekidan šum (npr. rad motora) **2.** izgovor i konvencija pisanja za način kojim rže konj

ȑsnuti (∅, što) *svrš.* ⟨*prez.* ȑsnēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid.* rad. ȑsnuo⟩, *v.* hrsnuti[2]

r̀suz *m*, *v.* hrsuz

ršì *m rel.* u hinduizmu svetac kojem su vedske himne otkrivene (koji ih je spoznao), *usp.* riši
✧ *skr.* rši: vidjelac

ȑšum *m*, *v.* hršum

ȓt *m* ⟨N *mn* r̀tovi⟩ *geogr.* dio kopna koji se pruža u more ili u jezero; hrid // **ȓtanj** *m* ⟨G ȓtnja, N *mn* ȓtnjevi⟩ šiljast vrh brda; **ȓtina** *ž* **1.** *pejor.* od rt (ob. u zn. nepristupačan, vrlo strm rt) **2.** *gov.* leđni dio tune
♦ *top.* (mnogobrojni odrazi u *mikrotop.* obalnoga područja i na otocima): **Èrtec**, **Nȁrat**, **Nȁrt**, **Nárta**, **Nártice**, **Rât**, **Rátac**, **Ȓt**, **Ȓtac**, **Ȓtec**, **Ȓtina** i sl.; (naselja): **Dùgī Rât** (Omiš, 3164 stan.), **Vêlī Rât** (Zadar, 140 stan.)
✧ *prasl.* *rъtъ: izbočina, usna (*rus.* rot: usta, *češ.* ret: usna)

rtà *ž rel.* jedan od temeljnih pojmova veda, koncept kozmičkog i društvenog reda, *usp.* rita
✧ *skr.* rta-: red, obred, zakon

Ȓt Dȍbrē Nádē *m geogr.* rt na *JI* afričkoj obali, najjužnija točka Afrike
✧ *engl.* Cape of Good Hope

RTF *krat. inform.* format datoteke namijenjen prenošenju tekstova između različitih programa za obradu teksta
✧ *engl.* **R**ich **T**ext **F**ormat

Ru *kem.* simbol za element rutenij

Rùānda (**Ruànda**) *ž geogr.* država u ekvatorskoj Africi, 26.338 km², 7.165.000 stan., glavni grad Kigali // **rùāndskī** *prid.* koji se odnosi na Ruandu i Ruanđane △ ~ ***jezik*** *lingv.* jezik bantu skupine nigersko-kordofanske porodice, govori se u Ruandi; **Ruánđanin** *m* (**Ruánđanka** *ž*) ⟨N *mn* Ruánđani⟩ stanovnik ili državljanin Ruande

rûb *m* ⟨N *mn* rȕbovi⟩ krajnji dio neke površine, ono čime ona završava, što je obrubljuje [*pun do ~a*; *na ~u ponora*; *~ haljine*]; kraj // **rúbiti** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* rùbīm, *pril. sad.* rúbēći, *gl. im.* rúbljēnje⟩ **1.** odsijecati, odrubljivati [~ *glavu*] **2.** praviti, povlačiti rub; porubljivati [~ *suknju*]; **rûbn|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na rub, koji je s ruba **2.** koji je izvan žiže interesa, izvan središta stvari; nebitan, nevažan, marginalan △ ~***a refrakcija*** *fiz.* efekt smanjenja atmosferskog prigušenja signala pri lomljenju radiovalova na objektima oštrih rubova; rubni ogib; ~***i kamen*** kamen koji dijeli pločnik od kolnika na ulici ili kamen uz rub ceste, koji obrubljuje cestu; rubnik, rubnjak; ivičnjak; ~***i uvjet*** *mat.* dodatni uvjet koji se postavlja na traženo rješenje diferencijalne jednadžbe; **rúbnica** *ž neol.* bjelina koja obrubljuje tekst; margina; **rûbnīk** *m* ⟨N *mn* -īci⟩ (+ *potenc.*) **1.** okov na rubu skija koji služi za njihovu zaštitu i lakše upravljanje **2.** rubni kamen; rubnjak; **rûbnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ rubnik
✧ *prasl.* *rǫbъ (*rus.* rub: gruba odjeća, *polj.* rąb: rub), *lit.* rumbas: obrub

rúbac *m* ⟨G rúpca, N *mn* rúpci, G rûbācā⟩ **1.** č-

etvrtast komad tkanine (platna, pletiva i sl.) koji žene nose preko glave ili se njime zagrću preko ramena; marama **2.** četvrtast komad fina platna za useknjivanje, brisanje, ukras; maramica △ ***džepni*** ~ (***rupčić***) maramica // **rùbača** *ž reg. etnol.* košulja; **rûblje** *sr* donji dijelovi odjeće (ob. platneni), ono što dolazi izravno na tijelo (gaće, potkošulja, košulja) ispod odijela ili haljine △ ***posteljno*** ~ plahte i jastučnice; **rùpčić** *m* **1.** *dem.* od rubac **2.** džepni rubac, maramica
✧ *v.* rub

rùbāč *m* ⟨G rubáča⟩ *reg. pravn.* onaj koji provodi ovrhu, pljenidbu dužnikove imovine; ovrhovoditelj, egzekutor, kutor
✧ *tal.* rubacchiatore

rùbača, *v.* rubac

rubàija *ž knjiž.* u lirskoj poeziji orijentalnih naroda strofa od četiri stiha, od kojih se prvi, drugi i četvrti obično rimuju [~ *'Omara Hayyāma*]
✧ *arap.* ruba'iyya

rùbaška *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ muška košulja bez ovratnika, bogato nabrana na prsima; rubača
✧ *rus.* rubáška

rubâto *pril. glazb.* oznaka za tempo prema kojoj interpret može, primjenjujući agogičke slobode, neznatno smanjiti ili povećati brzinu izvedbe
✧ *tal.* (tempo) rubato: ukradeni (tempo)

rubefacijéncije *ž mn term.* sredstva koja na koži izazivaju crvenilo (alkohol, kamfor, jod i dr.), primjenjuju se kod upala, reumatizma i sl.
✧ *nlat.* rubefacientia ≃ *lat.* ruber: crven + facere: činiti

Rùben *m* **1.** *v.* ♦ **2.** *bibl.* najstariji sin patrijarha Jakova, praotac istoimenog židovskog plemena
♦ m. os. ime ◊ *pr.*: **Rùbēnčić** (Vrbovec)
✧ *hebr.*

Rubens (*izg.* Rùbens), **Pieter Paul** (1577–1640), flamanski slikar, predstavnik senzualne raskoši u baroknom slikarstvu; ujedinio elemente flamanskog realizma i talijanske renesanse, najpoznatiji po monumentalnim religijskim i mitološkim kompozicijama (*Skidanje s križa*, *Bitka amazonki*, *Helena Fourment u krznenom ogrtaču*ciklus o Mariji Medici, *Autoportret*)

rubèōla (**rubeóla**) *ž pat.* virusna zarazna bolest, s povišenom temperaturom i crvenim osipom na koži; crljenica
✧ *nlat.* rubeolus: crvenkast ≃ *lat.* rubeus

Rùbeši *m mn* naselje (u blizini Rijeke), 1627 stan. // **rùbeškī** *prid.* koji se odnosi na Rubeše

rùbīdīj (**rubîdīj**) *m* ⟨G -a⟩ *kem.* element (simbol Rb, atomski br. 37), alkalni srebrnastobijeli metal
✧ *nlat.* rubidium ← rubidus: crven, zbog dvije crvene pruge u njegovu spektru

rùbīja *ž reg. pov.* sitan zlatni novac, vrsta maloga dukata
✧ *tur.* rub'iye ← *arap.* rubi'yyä: četvrtinka

Rùbik, Ernő (1944), mađarski izumitelj // **Rùbikov** *prid.* koji pripada Rubiku △ ~***a kocka*** kocka za igru čiji kvadratići u 6 boja omogućuju slaganje 43 trilijuna kombinacija

Rùbikon *m geogr. pov.* rječica u *S* Italiji (vjerojatno Fiumicino) koja je u antičko doba bila granica između Galije i Italije i koju je 49. pr. Kr. sa svojim trupama prešao Cezar izjavivši »Alea iacta est!« (»Kocka je bačena!«) – jer je znao da tim prelaskom počinje građanski rat [*prijeći* ~ donijeti važnu odluku i učiniti neopoziv korak u nekoj radnji, kad više nema povratka]

rùbīn *m* ⟨G rubína⟩ *min.* mineral korunda, skupocjeni dragi kamen crvene boje
✧ *srlat.* rubinus (lapis): crveni (kamen)

rubìnet *m reg.* **1.** cijev kroz koju dolazi tekuća voda; slavina [*voda iz* ~*a*] **2.** školjka za pranje suđa u tekućoj vodi, sudoper [*oprati u* ~*u*]
✧ *tal.* rubinetto

Rubinstein (*izg.* Rùbinstāin/ob. Rùbinštajn), **Arthur** (1887–1982), židovsko-poljski pijanist svjetskog ugleda, od 1946. u SAD-u; virtuoz emocionalne i patetične interpretacije

Rubinštejn (*izg.* Rubinštȇjn) **1. Anton Grigorevič** (1829–1894), istaknuti ruski pijanist, skladatelj, dirigent i pedagog, autor prvih ruskih simfonija i više glasovirskih koncerata te opere *Demon*; osnivač prvog ruskog muzičkog konzervatorija u Petrogradu (1862) **2. Nikola Grigorevič** (1835–1881), ruski pijanist, dirigent, pedagog, brat Antona Grigorevića; utemeljitelj ruske pijanističke škole, osnivač Konzervatorija u Moskvi (1866)

rùbkōr *m razg.* smjesa gume, pluta, mineralnih dodataka i bitumenskih veziva koja se nanosi kao podloga na rukometne, košarkaške, odbojkaške terene na otvorenom; gumiasfalt
✧ *engl.* Rubbcor, tvorničko ime proizvoda®

rûblje, *v.* rubac
Rubljov (*izg.* Rubljòv), **Andrej** (o.1360–1430), ruski srednjovjekovni slikar, ikonopisac, monah; bizantsku slikarsku tradiciju obogatio ruskim narodnim elementima (*Starozavjetno trojstvo*)
rùbrika *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** odjeljak u dnevnom listu ili časopisu s posebnim sadržajem i naslovom [*kulturna ~*; *ekonomska ~*] **2.** odjeljak u službenom listu, formularu ili registru [*~ za ime*] **3.** *pov.* inicijali, naslovi, počeci i završeci poglavlja (u starim knjigama i rukopisima) pisani crvenom bojom **4.** (ob. *mn*) *rel.* u liturgijskim knjigama upute za izvršenje liturgijskih obreda // **rubricírānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* rubricirati **2.** *pov.* u srednjovjekovnim rukopisima i prvim tiskanim djelima isticanje pojedinih mjesta crvenom bojom, te slikanje inicijala i ostalih ukrasa; **rubricírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* rubrìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ urediti ili uređivati po rubrikama, urediti/uređivati novine, časopis i sl. tako da dobije razne rubrike; **rùbričkī** *prid.* koji se odnosi na rubriku i rubrike
✧ *lat.* rubrica ≃ ruber: crven
rùcelj *m* držak za lijevu ruku na kosištu, poprečni držak na držalici (držalu) kose
✧ *v.* ruka
rúčak *m* ⟨G rúčka, N *mn* rúčkovi, G rûčākā/rúčkōvā⟩ glavni dnevni obrok, glavni obrok koji se uzima sredinom dana, oko podneva; objed // **rúčati** (∅, što) *dv.* ⟨*prez.* rûčām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ uzeti, uzimati, jesti, pojesti ručak; objedovati
✧ samo južnoslavenski (*bug.* i, *mak.* ručok)
rȕčbān *m reg.*, *v.* rȉža
✧ *njem.* Rutchbahn
rùčnīk, *v.* ruka
rȕčterēn *m reg.* klizavo tlo koje se svaki čas može odroniti; popuzina
✧ *njem.* Rutsch: odron zemlje + *v.* teren
rûd[1] *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je crvenkast [*~a zemlja*]; riđ // **rùditi** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* rùdēći, *prid. rad.* rùdio/rùdila *ž*, *gl. im.* rùđēnje⟩ činiti što rudim; **rúdjeti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* rúdīm, *pril. sad.* rúdēći, *prid. rad.* rùdio/rùdjela *ž*, *gl. im.* rúđēnje⟩ postajati rud, crvenkast, dobivati rumenu boju; rumenjeti se [*zora rudi*]; **rúdonja** *m* ⟨N *mn* -e⟩ vol rude dlake; riđan
❖ *top.*: **Rúdnica**, **Rùdopolje** (Lika)
✧ *prasl.*
rûd[2] *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je kovrčav [*~a kosa*; *~a dlaka*]; kudrav, rudlast, rudlav // **rúd|a** *ž* **1.** gusta, kovrčava, kudrava, ob. meka, vuna **2.** ovca takve vune **3.** vrsta domaće rakije, travarice; **rúdež** *m rij.* **1. a.** dlake, vlasi **b.** uvojak, vitica **2.** prah na voću; mašak; **rȕdlāst** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* rud[2]; **rȕdlav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *razg.*, *v.* rud[2]; **rȕdlavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je rudlav
❖ **Rȕdān** m. os. ime (narodno, moguće preklapanje s *v.* rud[1]); *hip.*: **Rúdo**; **Rùdana** ž. os. ime (narodno); *hip.*: **Rȕdica** ◇ *pr.* (nadimačka): **Rúda** (Slavonski Brod), **Rùdāk** (Novska, Banovina, Split, Baranja), **Rȕdān** (740, Karlovac, Istra, sred. Dalmacija), **Rùdānčić** (Ogulin, Prigorje), **Rudánović** (Virovitica, Rijeka), **Rùdāš** (Križevci, Grubišno Polje), **Rúde** (Šibenik, Pazin), **Rúdec** (Ivanec, Virovitica, Slavonija), **Rùdela** (Zadar, Istra), **Rùdelić** (290, Gospić, Primorje), **Rùdelj** (Makarska, sred. Dalmacija), **Rudènjāk** (Dubrovnik, Opatija), **Rùdeš** (Zagreb, Slavonija), **Rùdež** (450, Imotski, Banovina, Makarska), **Rúdić** (880, Zadar, Biograd, Banovina, Dalmacija), **Rúdin** (Karlovac, Rijeka), **Rùdinica** (Dubrovnik), **Rudínović** (Dubrovnik), **Rȕdman** (130, Ozalj, Zagreb, Pokuplje)
✧ *prasl.* *rǫdъ (*bug.* rud, *polj.* rędzy)
Rúda *ž* naselje (u blizini Sinja), 1368 stan.
rúda[1] *ž min.* rudna masa na nekom terenu, u unutrašnjosti Zemlje, koja sadrži neki metal (ili koji drugi korisni sastojak) rudača [*željezna ~*]; mineral // **rùdača** *ž min.* ruda koja ima u sastavu kovinu i upotrebljiva je u tehničke i slične svrhe, *usp.* ruda[1]; **rùdār** *m* ⟨G rudára⟩ **1.** radnik u rudniku, onaj koji se bavi kopanjem rude kao zanimanjem **2.** *razg.* stručnjak za rudarstvo u bilo kojem zvanju △ ***bijeli ~*** *žarg.* radnik u rudniku soli; **rudárev** (**rudárov**) *prid.* koji pripada rudaru; **rudáriti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* rùdārīm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ raditi u rudniku, biti rudar; **rùdārsk|ī** *prid.* koji se odnosi na rudare i rudarstvo [*~a svjetiljka*]; **rùdārski** *pril.* kao rudar, na način rudara; **rudárstvo** *sr* ⟨G *mn* rùdārstāvā/-ā⟩ vađenje rude kao djelatnost i zanimanje, ispitivanje rudnih ležišta i eksploatacija mineralnih sirovina; **rȕdīšte** *sr* mjesto gdje ima rude; rudno nalazište; **rûdn|ī** *prid.* koji se odnosi na rude, koji sadrži rude [*~o blago*] △ ***~a pojava*** rudno nalazište koje se ne može ekonomično iskorištavati;

~*a žila* rudno nalazište nepravilna oblika, neravnomjerno orudnjeno i tektonski poremećeno; ~*o nalazište* akumulacija korisnih mineralnih sirovina u Zemljinoj kori; rudište: **rûdničkī** *prid.* koji se odnosi na rudnike, koji se upotrebljava u rudnicima [~ *plin*]; **rûdnīk** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ **1.** složeni površinski ili podzemni objekt gdje se iskopavaju čvrste mineralne sirovine; rudokop **2.** *pren.* obilat izvor, vrelo raznih spoznaja, izvor povoljnih prilika, dobre zarade [*(to je) zlatni* ~]; **rùdstvo** *sr* ⟨G *mn* rȕdstāvā/rúdstvā⟩ *zast. term.* **1. a.** rude **b.** minerali **2. a.** geologija **b.** mineralogija

♦ *pr.* (prema zanimanju): **Rùdār** (170, Samobor, Jastrebarsko, Karlovac)

✧ *prasl.* i *stsl.* ruda (*rus.* rudá, *polj.* ruda), *lit.* raudas: crvenkast ← *ie.* *h₁rewdh-: crven (*lat.* ruber, *grč.* erythrós)

rúda² *ž*, *v.* rudo

Rúde *ž mn* ⟨G Rúdā⟩ naselje (u blizini Zagreba), 1208 stan.

rȕderālan *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se nalazi uz ruševine, pored naselja i sl.

✧ *nlat.* ruderalis ≃ *lat.* rudera: komadići kamenja

rudìment (rudimȅnt) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ **1.** *anat.* zakržljao ostatak organa koji je izgubio svoju funkciju **2.** *pren. razg.* ostatak, ono što postoji kao zaostatak [~ *patrijarhalnih odnosa*] **//** **rudimentácija** *ž* zaostalost u razvitku; zakržljalost; **rȕdimentār|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ **1.** koji je tek u začetku; početni, osnovni, prvobitni [~*an razvoj nove znanstvene discipline*] **2.** koji je zaostao u razvoju; nerazvijen, zakržljao △ ~*ni organi* organi ili dijelovi organa koji su u toku evolutivnog razvitka organizma izgubili svoju prvobitnu funkciju, pa su zakržljali; **rudimentírati** *dv.* ⟨*prez.* rudimȅntīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** zaostati/zaostajati u razvitku, zakržljati **2.** *pren.* izgubiti aktualnost, ne biti više zanimljiv komu

✧ *njem.* Rudiment ← *lat.* rudimentum: početni stadij, prvo iskustvo, prvi pokušaj ≃ rudis: neoblikovan, grub

rùdina *ž* neobrađeno zemljište obraslo travom; utrina, tratina, rendzina

✧ *prasl.* *rǫdina, *polj.* rędzina, *v.* rud²

rùdisti *m mn zool.* izumrla skupina školjaka od čijih su ljuštura izgrađene vapnenačke stijene

✧ *nlat.* rudistae ≃ *lat.* rudis: hrapav

rȕdlav, *v.* rud²

rúdnjača *ž bot.* livadna pečurka, *v.* pečurka △

rúdo *sr* (**rúda** *ž*) drveni komad, poluga uglavljena u prednji trap zaprežnih kola uz koju se upregu konji ili volovi i s pomoću koje se upravlja kretanjem zaprežnih kola

✧ ≃ *slov.* rudo *ukr.* rudo

rȕdogōrje *sr* planine, gorje u kojemu ima ruda

✧ *v.* ruda¹ + *v.* gora, gorje

rȕdokop *m* rudnik

✧ *v.* ruda¹ + *v.* kopati

Rȕdolf 1. *v.* ♦ **2.** ime dvojice burgundskih kraljeva (10. st.), jednog francuskog kralja (10. st.) i dvojice njemačko-rimskih kraljeva (13. i 16–17. st.) **3. I** (1218–1291), prvi njemački kralj Habsburške dinastije koji je zavladao i Austrijom i Češkom **4. nadvojvoda** (1858–1889), austrougarski prestolonasljednik reformističkih i liberalnih ideja zbog kojih je došao u sukob sa svojim ocem, konzervativnim Franjom Josipom I; zajedno s Marijom Večerinom počinio samoubojstvo u dvorcu Mayerling kraj Beča

♦ m. os. ime (njemačkog podrijetla); *hip.*: **Rȕdi** ◇ *pr.*: **Rȅžek** (370, Međimurje, Jastrebarsko, ← *mađ.* Rezs), **Rȕdolf** (100, Samobor, Slavonija, Međimurje, Split, Buje)

✧ *njem.* Rudolf

rudȍliska *ž bot.* smrtno otrovna gljiva (*Entoloma sinuatum*)

✧ *v.* rud¹ + *v.* list¹

rȕdonosan *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ koji je bogat rudama

✧ *v.* ruda¹ + *v.* nositi

rȕđevica *ž bot.* biljka (*Oxyria digyna*) iz porodice osladnjača (*Polypodiaceae*)

rúfet *m reg.* **1.** obrtnička udruga; ceh, esnaf **2.** privatna proizvodna, prerađivačka, obrađivačka ili uslužna djelatnost; obrt **//** **rufètlija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ pripadnik rufeta; obrtnik, zanatlija

✧ *tur.* hirfet ← *arap.* ḥirfā

Ruffini (*izg.* Rufìni), **Paolo** (1765–1822), talijanski liječnik i matematičar čiji je rad na jednadžbama prethodio algebarskoj teoriji grupa (*Ruffini-Abelov teorem*)

rufìjān *m* ⟨G rufijána⟩ *reg. pejor.* svodnik **//** **rufìjāna** *ž*, *v.* rufijan; **rufìjānskī** *prid.* koji se odnosi na rufijane; **rufìjānski** *pril.* kao rufijan, na način rufijana

✧ *tal.* ruffiano

rufinìzam *m*, *v.* rutilizam

rúgati se (komu) *nesvrš.* ⟨*prez.* rûgām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ uzeti nečiji istinski ili izmišljeni nedostatak kao razlog za javno ismijavanje ili za podsmijeh, porugu // **rûg** *m* ⟨N *mn* rùgovi⟩ podsmijeh, poruga, izvrgavanje poruzi; **rùga** *ž* ⟨G *mn* rúgā⟩ vrlo oštra crta na licu, duboka bora, bora koja čini starijim, bora koja poružnjuje; **rúgalac** *m* ⟨G -aoca, N *mn* -aoci⟩ onaj koji se ruga; **rúgalačkī** *prid.* koji se odnosi na rugaoce; **rúgalački** *pril.* kao rugalac, na način rugalaca; **rúgalāštvo** *sr* djelatnost rugalaca, pisanje stihova u kojima se ruga, proizvodnja rugalačkih pjesama, *usp.* makaronski; **rúgalica** *ž* **1.** *knjiž.* satirično djelo usmene ili pismene književnosti, ob. pjesma podrugljiva sadržaja **2.** ⟨*m*⟩, *v.* rugalac; **rùgaličin** *prid.* koji pripada rugalici; **rúgaličkī** *prid.* koji se odnosi na rugalice; **rúgalički** *pril.* kao u rugalici, kao što se radi u rugalicama, na način rugalica; **rúgl|o** *sr* **1.** ono što služi za porugu, pogrdu (osoba ili stvar) **2.** sramota, bruka [*izvrgnuti ~u*]; **rugòba** *ž* **1.** *v.* ružnoća **2.** ružna osoba, nakaza; **rȕgōban** *prid.* ⟨*odr.* -bnī⟩ koji izgleda kao rugoba; **rúž|an** *prid.* ⟨*odr.* rûžnī⟩ **1.** koji svojom vanjštinom, oblikom izaziva neugodan dojam, *opr.* lijep[1] **2.** nepristojan, neuljudan, sramotan (o postupku, ponašanju); **rûžno** *pril.* na ružan način, *opr.* lijepo; **ružnòća** *ž* osobina onoga koji je ružan ili onoga što je ružno; rugoba, *opr.* ljepota

◈ *pr.* (nadimačka): **Rugánec** (Križevci), **Rȕžnić** (Turopolje, Slunj, Lika)

✧ *prasl.* rǫgati (*rus.* rugát', *češ.* rouhat se)

rugby, *v.* ragbi

Rȕgvica *ž* naselje (u blizini Dugog Sela), 600 stan.

rûh *m isl.* **1.** duh, onaj dio duše koji napušta spavajuću osobu i luta **2.** duh umrloga // **ruhàni** *prid.* ⟨*indekl.*⟩ koji je u vezi s unutarnjim psihičkim stanjem; duševan △ ~ ***hastaluk*** duševna bolest

✧ *tur.* ← *arap.* rūḥ

rùho (**rȕvo**) *sr* **1.** odjeća, haljine; roba **2.** *etnol.* djevojačka oprema koju udavača odnosi u mladoženjinu kuću **3.** svećenička odjeća △ ***misno*** ~ *crkv.* odjeća svećenika na misi // **rȕšnica** *ž rij. neodom.* garderoba, *v.*; **rȕvo** *sr*, *v.* ruho

✧ *prasl.* *ruxo (*rus.* rúxo, *polj.* rucho), *v.* runo

Ruhr (*izg.* Rûr) *m geogr.* industrijska pokrajina u *SZ* dijelu Njemačke, najgušće naseljeno područje u Europi (o. 5500 stan./km) // **rûrsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Ruhr △ ~***a kriza*** *pov.* na njemačko neplaćanje reparacija Francuska 1923. reagira okupacijom Ruhra; kriza u Njemačkoj dosiže vrhunac (galopirajuća inflacija, štrajkovi, pobune)

rùìna *ž* **1.** (ob. *mn*) *knjiš.* razvalina, ruševina **2.** *pren.* onaj koji je propala zdravlja, potpuno oronuo [~ *od čovjeka*] // **rùinīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je ruinirano; **ruinírati** (što, koga, se) *dv.* ⟨*prez.* ruìnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* ruìnīrān, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** pretvoriti/pretvarati što u ruinu; uništiti/uništavati **2.** učiniti ili činiti da se što istroši, ofuca, podere [~ *namještaj*]

✧ *lat.* ≃ ruere: rušiti se

rûj[1] *m poet.* rumena, ružičasta boja; rumenilo // **rûj|an**[1] *prid.* ⟨*odr.* -jnī⟩ *knjiš.* žućkastocrven, riđast, rumenkast [~*na zora*; ~*no vino*]; **rùjba** *ž reg. rij.* ozeblina; **rȕjevina** *ž knjiš.* ono što je rujno, što ruji (npr. predio u jesenskim bojama)

◆ **Rùjana** ž. os. ime (narodno)

✧ ≃ *slov.* rujen, *sl.* rujný: živahan

rûj[2] *m bot.* grmolika šibljikasta biljka (*Rhus coriaria*) iz porodice vonjača (*Anacardiaceae*), žuta cvijeta, upotrebljava se za bojenje u žućkastocrveno i za štavljenje kože; rujka, sumah, sumak

✧ *nlat.* rhus ← *grč.* rhoûs

rûjan[2] *m* ⟨G rûjna⟩ deveti mjesec u godini; septembar // **rûjanskī** *prid.* koji se odnosi na rujan, koji se odvija u rujnu

✧ *v.* ruj[1]

Rȕjevac *m* ⟨G Rȕjēvca⟩ naselje (u blizini Dvora na Uni), 586 stan.

rùjevina *ž bot.* listopadni ukrasni grm ili nisko drvo (*Cotinus coggygria*) iz porodice vonjača (*Anacardiacae*), raste u krškim krajevima; obična rujevina

✧ *v.* ruj[1]

rújka *ž bot.*, *v.* *ruj*[2]

rújnica *ž bot.* jestiva gljiva (*Lactarius deliciosus*), listićarka s narančastim mliječnim sokom, simbiont u borovim šumama

✧ *v.* ruj[1]

RUJNO- kao prvi dio pridjevskih složenica pokazuje da je ono što predstavlja drugi dio rujne nijanse [*rujnosmeđ*; *rujnokos*]

✧ *v.* ruj[1]

rúk|a *ž* ⟨D L rúci, N *mn* rûke, G rȕkū/-ā *razg.*⟩ **1.** *anat.* **a.** jedan od gornjih udova ljudskog tijela od ramena do vrhova prstiju [*lijeva ili desna ~a*] **b.** šaka (od zglavka do prstiju) [*baciti ispod ~e*, *sport* u boćanju baciti boću tako da vanjski dio šake dolazi naprijed, *opr.* *baciti iz ~e* tako da dlan dođe naprijed; *držati se za ~e* u hodu i sl. uhvatiti se međusobno šakama tako da se dlanovi i prsti dodiruju] **2.** rad uložen u proizvod, posao [*platiti ~e*] **3.** sloj pri bojenju [*dati prvu ~u*]; premaz **4.** ispomoć, pomoć [*desna ~a*] **5.** izvor informacija [*iz prve ~e*; *iz druge ~e*] // **rȕče** *ž mn* ⟨G rûčā⟩ *sport* sprava za gimnastičko vježbanje; **ručètina** *ž augm.* od ruka *pejor.*; **rȕčica** *ž* **1.** *dem.* od ruka **2.** (+ *potenc.*) dio alata, sprave, torbe, ladice, koji se hvata rukom radi otvaranja, podizanja, nošenja i sl. [*~ za plin*]; **rȕčka** *ž* veća ručica (2); **rȕčn|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na ruku, na ruke, koji pripada ruci [*~i zglob*] **2. a.** koji se nosi u rukama, u ruci, priručni, kojim se upravlja rukom [*~a prtljaga*; *~a kolica*] **3.** koji se obavlja rukom (za razliku od stroja) [*~i rad*]; **ručnìčić** *m dem.* od ručnik; **rùčnīk** *m* ⟨G ručníka, N *mn* ručníci⟩ komad tkanine (platna, frotira) za brisanje ruku, lica i tijela; **rȕčno** *pril.* rukom, na ruke, rukama; **rùčūrda** *ž pejor.* od ruka; **rùkatka** *ž* ⟨G *mn* -tākā/-ī⟩ **1.** dio dodan na neku veću posudu koji se nosi (da se uhvati šakom) **2.** motka na kojoj se nosi (bačva i sl.) tako da na ramenu nose dvojica; **rùkāv** *m* ⟨G rukáva⟩ **1.** dio odjeće koji pokriva ruku [*kratki ~* do lakta; *dugi ~* do šake] **2. a.** *v.* rukavac **b.** nešto što se grana, odvaja od svojeg glavnog dijela, glavne arterije; ogranak, krak; **rukávac** *m* ⟨G -vca, N *mn* -vci, G rùkāvācā⟩ **1.** *geogr.* **a.** dio, ogranak rijeke ili većeg potoka koji se odvaja od glavnog toka; rukav **b.** uski dio vodene površine (obično morske) koji zalazi u kopno, uzak zaton **2.** (+ *potenc.*) cijev na kotlu za pečenje rakije koja vodi u posudu za hlađenje; **rukàvčić** *m dem.* od rukav (ob. kao dio komada dječje odjeće); **rukàvic|a** *ž* odjevni predmet za šaku i prste koja štiti od hladnoće ili od nečistoće [*navući ~e*; *zaštitne ~e*; *skijaške ~e*]; **rukàvičār** *m* onaj koji izrađuje ili prodaje rukavice; **rukàvičārskī** *prid.* koji se odnosi na rukavičare [*~ zanat*]; **rukàvić** *m* rukavčić; **rùkic|a** *ž hip.* od ruka; **rukòvatelj** *m* onaj koji rukuje (čim, s kim); **rukovatèljica** *ž*, *v.* rukovatelj; **rȕkovati** *nesvrš.* ⟨*prez.* rȕkujēm, *pril. sad.* rȕkujūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (čime) upotrebljavati, služiti se oruđem, oružjem ili općenito raznim predmetima **2.** (čime) upravljati, ravnati **3.** (se) *svrš.* pružiti jedan drugome ruku u znak pozdrava, obećanja, davanja riječi, pogodbe i sl.; **rȕkovēt** *ž* ⟨I -i/-ēću⟩ **1.** svežanj žita koliko se uhvati rukom i odsiječe srpom **2.** *ekspr.* kita cvijeća, buket **3.** *pren.* zbirka (pjesama, obično za pjevanje)

◈ *pr.* (nadimačka i etnici): **Bȅzrok** (Vrbovec), **Rokávec** (Pokuplje, Slavonski Brod), **Rùčević** (240, Đakovo, Slavonija), **Rȕčić** (Sisak), **Rùkāv** (Krapina, Samobor, Požega), **Rukávec** (Zagreb, Bjelovar), **Rukàvina** (3840, Zagreb, Gospić, Primorje, Senj, *I* Slavonija) ◇ *top.* hidronimi: **Ròkava** (ime Dragonje u Gornjem toku), **Rukávac** (uvala, Vis), **Rukàvīnskī stȕbalj** (vrelo, Lika)

✧ *prasl.* i *stsl.* rǫka (*rus.* ruká, *polj.* ręka), *lit.* ranka

rùkatac *ž* ⟨G rùkaca, N *mn* rukáci⟩ *agr.* dalmatinsko desertno vino [*korčulanski ~*]

Rukávac *m* ⟨G Rukávca⟩ naselje (u blizini Opatije), 743 stan.

◈ *v.* ruka

Rukàvina, Ivan (1912–1992), general armije, 1941–1943. komandant Glavnog štaba NOV Hrvatske, 1943–1944. komandant 1. hrv. korpusa NOV (4. korpus NOVJ), jedan od najuspješnijih zapovjednika partizanskog rata; od 1945. na visokim vojnim dužnostima u JNA, član CK SKJ i CK SKH, simpatizirao »hrvatsko proljeće«, umirovljen

rȕknuti *svrš.* ⟨*prez.* rȕknēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* rùkni, *prid. rad.* rȕknuo⟩ **1.** (∅, na koga) navaliti, nahrupiti, nagrnuti **2.** (što, koga) **a.** gurnuti, rinuti **b.** *žarg.* udariti **3.** *razg.* (u šali) ostarjeti, postarati se

✧ *srvnjem.* rucken

rȕkobrān *m* dio na dršku mača ili sablje za zaštitu šake; košara, krsnica

✧ *v.* ruka + *v.* braniti

rȕkohvāt *m* **1.** dio ograde stubišta i sl. koji služi za pridržavanje; priručje, pašaman, gelender **2.** dio koji se hvata rukom, koji je rađen prema šaci (dio kundaka puške ili kundak pištolja); hvatište (1) **3.** *zast.* (*pov. služb. vojn. do 1918*) pravilan ili propisan zahvat potreban da se što stavi u pokret, da počne funkcionirati i sl., naučena radnja [*vojnici su*

na šumskim radovima zaboravili ~e naučene tijekom izobrazbe]
✧ *v.* ruka + *v.* hvatati

rȕkoljūb *m* **1.** poljubac u ruku **2.** (komu) pozdrav neprisutnoj starijoj dami [~ *gospođi mami*]
✧ *v.* ruka + *v.* ljubiti

rȕkomēt *m sport* igra (između dviju momčadi) u kojoj je cilj ubaciti rukom loptu u protivnička vrata // **rukomètāš** *m* ⟨G rukometáša⟩ onaj koji igra rukomet; **rukometàšica** *ž, v.* rukometaš; **rukomètāškī** *prid.* koji se odnosi na rukometaše; **rukomètāški** *pril.* kao rukometaš, na način rukometaša; **rȕkomētnī** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na rukomet
✧ *v.* ruka + *v.* metnuti, metati

rȕkopīs *m* **1.** karakterističan način vođenja pera u pisanju slova rukom [*črčkavim ~om*; *lijep (čitljiv, ispisan, uredan) ~*]; duktus **2. a.** svaki tekst napisan rukom [~ *u bilježnici*; ~ *u kodikologiji*] **b.** tekst napisan pisaćim strojem ili ispis iz kompjutera, ob. radi objavljivanja [*poslati ~*] // **rȕkopīsnī** *prid.* koji se odnosi na rukopis, koji je u rukopisu
✧ *v.* ruka + *v.* pisati

rukopolágati *nesvrš.* ⟨*prez.* rukopòlāžēm, *pril. sad.* rukopoláž̄ući, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (∅) liječiti dodirom, polaganjem ruke **2.** *crkv.* (koga) postavljati, unapređivati, uvoditi u crkveni čin (u crkvama istočnog obreda) [*rukopoložen za vladiku*] // **rukopolàgāč** *m* ⟨G rukopolagáča⟩ iscjelitelj, *usp.* rukopolagati (**1**); **rukopoložénje** *sr pravosl.* ređenje svećenika; hirotonija; **rukopolòžiti** (∅, koga) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* rukopòložen⟩, *v.* rukopolagati
✧ *v.* ruka + *v.* polegnuti (polagati)

rukotvòrina *ž* ono što je izrađeno rukom, predmet ručne izrade, ručni rad // **rukotvórac** *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci, G rukòtvōrācā⟩ stvaralac kakvog djela koje se izrađuje rukama
✧ *v.* ruka + *v.* tvoriti

rukovòditi *nesvrš.* ⟨*prez.* rukòvodīm, *pril. sad.* rukòvodēći, *gl. im.* rukòvođēnje⟩ *razg.* **1.** (čime) voditi, upravljati (u organizaciji, poduzeću) **2.** (se čime) voditi se čime kao idejom, slijediti zamisao // **rukovòdēćī** *prid.* koji rukovodi; **rukovòdilac** *m* ⟨G -ioca, N *mn* -ioci⟩ **1.** onaj koji rukovodi, upravlja **2.** *pov. ideol. 1945.* političar, politički radnik; **rukovòdilačkī** *prid.* koji se odnosi na rukovodioce; **rukovòdilački** *pril.* kao rukovodilac, na način rukovodilaca; **rukovòditelj** *m* **1.** *neol.* rukovodilac **2.** *zast.* uputa za rad, priručna knjiga; priručnik; **rukovoditèljica** *ž, v.* rukovoditelj; **rukovòditeljskī** *prid.* koji se odnosi na rukovoditelje; **rukovòditeljski** *pril.* kao rukovoditelj, na način rukovoditelja; **rukovòdstvo** *sr* ⟨G *mn* -tāvā/rukovódstvā⟩ oni koji rukovode, upravljaju; rukovodioci, rukovodeće tijelo, vodstvo
✧ *v.* ruka + *v.* voditi

rȕksāk *m* ⟨G -a, N *mn* -āci⟩ *reg.* naprtnjača
✧ *njem.* Rucksack

rukùnica *ž* **1.** držak **2.** (često u *mn*) jedno od dvaju ruda u jednoprežnim kolima

ruláda *ž, v.* rolada

rúlati (∅, po čemu) *nesvrš.* ⟨*prez.* rȗlām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ kretati (se) umjereno, glatko i kontrolirano na kotačima ili valjcima po ravnoj površini [~ *valjak*; ~ *valjkom*; ~ *po pisti*]
✧ *engl.* roll

rulènder *m agr.* **1.** grožđe plemenite loze **2.** vino od grožđa takve loze
✧ prema imenu uzgajivača Rulanda iz Njemačke

rulèta *ž* **1.** *tisk. zast.* sprava za ručni postupak dubokoga tiska **2.** (**rùlet** *m*) **a.** okrugla pokretna ploča s izmjenično poredanim crnim i crvenim pregradama s brojevima **b.** *meton.* hazardna igra na takvoj ploči **c.** *pren. razg.* sreća, hazard [*u takvoj ludoj vožnji autom, rulet je hoćeš li preživjeti*]
✧ *fr.* roulette: kotačić

rúljiti (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* rȗljīm, *pril. sad.* rúljēći, *gl. im.* rúljēnje⟩ guliti trljajući // **rȕlja** *ž* **1.** *razg.* neuređena, neorganizirana, nedisciplinirana masa ljudi; gomila, svjetina **2.** *žarg.* kolege, društvo [*to je moja ~, s njima idem na more*]; škvadra; **rúljak** *m* ⟨G rúljka, N *mn* rúljci, G rȗljākā⟩ **1.** stijenj petrolejske svjetiljke; fitilj **2.** *reg.* deblo (drveta), balvan
✧ *v.* runo (*prasl.* *ruti: guliti, *lit.* rauti)

rȕm *m* žestoko alkoholno piće, dobiva se destilacijom prevrele melase šećerne trske
✧ *engl.* rum

Rûm *m pov.* sultanat koji su potkraj 11. st. u Maloj Aziji osnovali Turci Seldžuci
✧ ≃ Romeji, *v.*

rùman *m bot.* biljni rod (*Tripleurospermum*) iz porodice glavočika (*Compositae*)

rumánac, *v.* roman[1]

rȕmb *m* **1.** *v.* loksodroma **2.** *razg.* jedna od crta,

razdjeljak na pomorskom kompasu **3.** *zast.* jedinica za kut **a.** *pom.* 1/8 pravog kuta (11,-25°) **b.** *meteor.* 1/4 pravog kuta (22,5°) △ ~ ***linija*** crta koja presijeca sve meridijane pod istim kutom; smjer kojim se kreću avioni i brodovi kako bi održali kompasni pravac
✧ *engl.* rhumb (line) ← *šp.* rumbo, *v.* romb

rùmba *ž* ⟨G *mn* rûmbā⟩ *glazb.* ples živoga tempa, porijeklom s Kube, ali afričkih korijena
✧ *amer.šp.* rumba

rùmbac *m* ⟨G rúmpca, N *mn* rúmpci, G rûmbācā⟩ *zool.* plava morska riba (*Auxis bisus*) iz porodice skušovki (*Scombridae*); trup
✧ *lat.* rhombus ← *grč.* rhómbos

rùmburger *m* vrlo fino bijeljeno laneno platno odlične kvalitete za radna odijela i posteljinu
✧ prema Rumburku, mjestu izvorne proizvodnje u *SZ* Češkoj

Rùmēlija *ž* **1.** *pov.* najveći dio europskih teritorija pod osmanskom vlašću (kraj 14. i poč. 15. st.), organiziran kao ejalet; kasnije se sužuje na područje današnje Bugarske, dijelove Srbije, Makedonije i Grčke **2.** (istočna) dio Bugarske koji je nakon 1878. ostao u sastavu Osmanskog Carstva (1885. se ujedinjuje s Bugarskom) // **rùmēlījskī** *prid.* koji se odnosi na Rumeliju

rùmen *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima tonove, nijanse crvene boje; crvenkast, ružičast, koji je takve boje (lice, zora, jabuka) // **rùmēn** *ž* ⟨G -i⟩ *ekspr.* rumenilo; **rumènilo** *sr* **1.** rumena boja (kao osobina); rumen **2.** sredstvo za rumenjenje lica; **rumèniti** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -nēći, *prid. rad.* rumènio/rumènila *ž*⟩ činiti što rumenim; **rùmēnka** *ž* ⟨D L -nci, G *mn* -ī⟩ (+ *potenc.*) ono što je rumene nijanse [*krava* ~]; **rumènkāst** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je blago rumen [*~i obrazi*]; **rumènjeti se** *nesvrš.* ⟨*prez.* rumènīm se, *pril. sad.* rumènēći se, *prid. rad.* rumènio/rumènjela se, *gl. im.* -ēnje⟩ imati rumenu boju, biti rumen [~ *u licu*; *zora (se) rumeni*]
◆ **Rùmen** m. os. ime (narodno), *zast.* ◇ *pr.* (nadimačka, ob. prema boji puti): **Rùmen** (Buzet), **Rùmēnčić** (Dugo Selo, Turopolje), **Rùmenić** (Zadar, Rijeka), **Rumènjāk** (**Rumenjâk**) (210, Zagreb, Križevci, Podravina), **Ruménović** (130, Otočac, Vinkovci, Korenica), **Rúmić** (Međimurje, Zagreb i okolica)
✧ *prasl.* *ruměnъ (*rus.* rumjányj, *češ.* ruměnъ) ← *rudmēn-, *v.* ruda[1]

ruménac *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci⟩ *zool. neodom.*, *v.* arbun
✧ *v.* rumen

rumènika *ž* ⟨D L -ici⟩ *bot.*, *v.* drijemina
✧ *v.* rumen

RUMENO- kao prvi dio riječi znači rumenu, crvenkastu nijansu boje koju označava riječ u drugom dijelu [*rumenožut*]
✧ *v.* rumen

rumènjāk *m* ⟨G rumenjáka, N *mn* rumenjáci⟩ *bot.* biljka (*Lithospermum purpureo-coeruleum*) iz porodice oštrolista (*Boraginaceae*)
✧ *v.* rumen

ruminírati *dv.* ⟨*prez.* rumìnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ ponovno (sa)žvakati hranu koja se vraća iz želuca, preživakavati; preživati // **ruminácija** *ž* **a.** ponovno žvakanje hrane koja se vraća iz želuca; preživanje **b.** *pat.* želučana tegoba, vraćanje neprobavljene hrane iz želuca u usta, povraćanje, *usp.* mericizmus
✧ *lat.* ruminare: ponovno žvakati

ruminìtis *m pat.* upala buraga u preživača
✧ *lat.* rumen: burag + -ITIS

rùmpl *m zb. reg.* **1.** predmeti koji se odlažu na neko mjesto u kući ili u kućanstvu kad se misli da bi mogli jednom zatrebati, predmeti koji se mogu pokazati potrebnima, ali nisu u svakodnevnoj upotrebi (alat, rezervni dijelovi) **2.** *pejor.* vrlo neuredna prostorija u kojoj su stvari razbacane, u kojoj je sve »širom«, gdje je sve razbacano; cammara de suogo
✧ *v.* rumplcimer

rùmplcimer *m reg. žarg.* soba za povremeno potrebne predmete; spremište
✧ *njem.* Rumpelzimmer

rump-steak, *v.* ramstek

Rùmūnjskā *ž geogr.* država u *JI* Europi, na Crnom moru, 237.500 km², 22.810.000 stan., glavni grad Bukurešt (București) // **Rùmūnj** *m* (**Rùmūnjka** *ž*) ⟨N *mn* Rumúnji⟩ stanovnik ili državljanin Rumunjske; **rumunjizácija** *ž* **1. a.** čin rumunjiziranja **b.** stanje onoga koji je rumunjiziran ili onoga što je rumunjizirano, *usp.* rumunjizirati **2.** *pov. pol.* stanje koje nalikuje na Rumunjsku u doba vladavine N. Ceausescua (1965–1989) po: **a.** djelomičnoj neovisnosti od centra (SSSR-a) u vanjskoj politici; kultu ličnosti i najrigidnijim oblicima totalitarizma u upravljanju zemljom **b.** snažnom narodnom prevratu koji je nasilno zbacio omrznuti režim (1989); **rumunjizí-**

rati *dv.* ⟨*prez.* rumunjìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ nametnuti/nametati ili prihvaćati rumunjski jezik ili nacionalni identitet; **rùmūnjskī** *prid.* koji se odnosi na Rumunje i Rumunjsku △ ~ ***jezik*** *lingv.* romanski jezik koji se razvio iz vulgarnog latinskog na Balkanu i u rimskoj provinciji Daciji, službeni jezik Rumunjske; **rùmūnjski** *pril.* kao Rumunj, na način Rumunja

run (*izg.* rān) *m* **1.** *sport* u bejzbolu bod osvojen etapnim pretrčavanjem od prve do četvrte baze **2.** *inform.* naredba za pokretanje programa u računalu **3.** *bank.* naglo podizanje uloga iz banke (zbog gubitka povjerenja)
✧ *engl.*: trka

rȕnd|a *ž* **1.** *sport* **a.** dionica boksačkog meča (ob. u trajanju od tri minute) nakon koje slijedi jednominutni odmor **b.** u atletici, motociklizmu i sl. jedan obilazak kružne staze (u atletici 400 m); krug **2.** *žarg.* krug (u izbornoj aktivnosti, šetnji, narudžbi pića i sl.) [*platiti ~u* platiti piće društvu] // **rȕndati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl im.* -ānje⟩ *razg.* praviti runde (**1b**); **rȕndica** *ž* **1.** *hip.* od runda (**2**) **2.** *dem.* od runda (**1**)
✧ *engl.* round *njem.* Runde

rundèla *ž, v. rondela*

rûne *ž mn* znakovno pismo (nastalo poč. nove ere) isprva starih Germana, potom osobito Skandinavaca, sačuvano u natpisima na kamenim pločama i predmetima od drugog materijala // **rûnsk|ī**[1] *prid.* koji se odnosi na rune [*~o pismo*]
✧ *njem.* Rune ← *germ.* runa: tajna ≈ *skand.* raunen

rúniti *nesvrš.* ⟨*prez.* rûnīm, *pril. sad.* rúnēći, *gl. im.* rúnjēnje⟩ **1.** (što) odvajati zrnje s kukuruznog klipa; kruniti **2.** odvajati u sitnim česticama, djelićima; drobiti, mrviti, odvajati s čega **3.** (se) **a.** odvajati se, otpadati, otkidati se od čega u malim česticama; osipati se **b.** trošiti se gubeći površinske čestice // **rúnilica** *ž agr.* stroj za runjenje zrna s kukuruznih klipova
✧ *v.* runo

rûno *sr* **1.** prirodno pokrivalo od vune na nekim životinjama (ob. ovcama) **2.** vuna koja izraste ovci od jednog do drugog striženja // **rúnce** *sr dem.* od runo; **rȕndāv** *prid.* ⟨*odr.* -avī⟩ koji je dlakav, *usp.* kudrav; **rùndov** *m, v.* kudrov; **rûnsk|ī**[2] *prid.* koji se odnosi na runo △ *~**a vuna*** vuna dobivena šišanjem živih ovaca; **rùnjati se** (**rònjati se**) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ gubiti vunu na dijelovima kože (kad je ovca bolesna); **rȕnjāv** *prid.* ⟨*odr.* -avī⟩ **1.** *fam.* koji je dlakav (o osobi), kosmat, *opr.* ćosav **2.** koji kao da je obrastao dlakom; čupav (o tkanini); **rȕnjavac** *m* ⟨G -āvca, V -āvče, N *mn* -āvci⟩ onaj koji je runjav, izrazito dlakav; **rȕnjāvčev** *prid.* koji pripada runjavcu; **rȕnjavica** *ž, v.* rȕnjavac; **rȕnjavičin** *prid.* koji pripada runjavici; **rȕnjaviti** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -vēći, *gl. im.* -vljēnje⟩ postajati runjav, dobivati runje; **rȕnjavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga što je runjavo ili svojstvo onog koji je runjav; **rȕnje** *ž pl. tantum* ⟨G rȕnja⟩ **1.** životinjske i guste čovječje dlake **2.** nježna dlakava površina nalik mahovini na rogu jelena i srndaća [*te/ove ~*]; bast, čupa
◆ *pr.* (nadimačka): **Runjájić** (Knin, Bjelovar, Trogir, Banovina), **Rùnjāk** (140, Zlatar Bistrica, Podravina), **Runjávec** (Vrbovec, Bjelovar), **Rúnje** (600, Sinj, Slavonija, Dalmacija), **Rúnjić** (260, Split. Runjić kod Splita, sred. Dalmacija) ◇ *top.*: **Rúnjavica**, **Rȕnjavā glàvica**
✧ *prasl.* *runo (*rus.* runó) ≈ *lit.* rauti: guliti

rȕnolīst *m bot.* višegodišnja zeljasta planinska (zaštićena) biljka (*Leontopodium alpinum*) iz porodice glavočika (*Compositae*) s bijelim cvatom u obliku zvijezde; edelvajs
✧ *v.* runo + *v.* list[1]

runolístak *m* ⟨G -ska, N *mn* -sci, G runòlīstākā⟩ *bot.* biljka (*Gnaphalium*) iz porodice glavočika (*Compositae*): smilika
✧ *v.* runo + *v.* list[1]

Rúnović *m mn* naselje (u blizini Imotskoga), 2519 stan. // **Rúnovićanin** *m* (**Rúnovićānka** *ž*) ⟨N *mn* Rúnovićani⟩ stanovnik Runovića; **rúnovićkī** *prid.* koji pripada Runovićima i Runovićanima

Rúnjanin, Josif (1821–1878), hrv. skladatelj, ilirac, 1846. skladao glazbu za pjesmu A. Mihanović *Horvatska domovina* koja je 1891. prihvaćena i prvi put izvedena kao hrv. himna *Lijepa naša domovino*

rùnjati se, *v.* runo

rúnjavac *m* ⟨G -vca, N *mn* -vci⟩ *zool.*, *v.* grmalj[2]
✧ *v.* runo

rùnjika *ž* ⟨D L -ici⟩ *bot.* polimorfni biljni rod (*Hieracium*) iz porodice glavočika (*Compositae*), u nas preko 50 vrsta (zečja lo-

boda *Hieracium pilosella*, *H. silvaticum* i dr.)
✧ *v.* runo

rȕp|a *ž* ⟨G *mn* rûpā⟩ **1. a.** otvor u nečemu ili kroz nešto; provrt **b.** udubljenje, jama **2.** *pren.* **a.** bijedno, jadno sklonište ili prostor **b.** slabo mjesto u nekoj cjelini, sustavu i sl.; praznina, nedostatak [*~a u znanju*] // **rȕpčaga** *ž augm.* od rupa *pejor.*; **rùpčati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ bušiti rupe, činiti da nastanu rupe, da bude rupičasto, *usp.* lohati; **rupètina** *ž augm.* od rupa *pejor.* neugodna rupa, rupa koja zjapi, nezgodna ili opasna rupa (na cesti i sl.); **rȕpica** *ž dem.* od rupa; **rȕpičast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je pun rupica; rupičav, kojemu su izbušene rupe; koji je na rupe [*~o dno*]; **rȕpičav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* rupičast; **rȕpičavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga što je rupičavo △ ~ ***lišća*** bolest biljaka koju izazivaju razni nametnici; **rȕpičica** *ž dem.* od rupica
◆ *pr.* (nadimačka, etnici i prema zanimanju rudara): **Rópac** (100, Crikvenica, Primorje, Prigorje), **Rȕpa** (Bjelovar, Slunj, Jastrebarsko), **Rupàner** (Osijek), **Rupánović** (Sinj, Koprivnica), **Rȕpār** (Zaprešić, *I* Slavonija i Baranja), **Rȕpe** (Delnice, Rijeka, Koprivnica), **Rùpec** (Koprivnica, Bjelovar), **Rúpić** (450, Šibenik, *Z* Slavonija), **Rȕpnīk** (110, Zagreb, Slavonija) ◇ *mikrotop.*: **Rȕpālj**, **Rȕpe**, **Rȕpine**, **Rȕplje**, **Rȕpna**, **Rȕpnīk**, **Rȕpovac**, **Rupùšnica** itd.; ◇ *top.* (naselja): **Rȍpa** (Mljet, 19 stan.), **Rópci** (Crikvenica, 53 stan.), **Rȕpa** (Opatija, 306 stan.), **Rȕpe** (Šibenik, 976 stan.)
✧ *prasl.* *rupa (*rus.* rúpa, *slov.* rupa), *lit.* ruopti: kopati ≃ *lat.* rumpere: provaliti

rùpčić, *v.* rubac

Rȕpe *ž mn* naselje (u blizini Šibenika), 976 stan.

rùpija *ž* ⟨G *mn* rȕpījā⟩ *bot.* biljka (*Ruppia maritima*) iz porodice *Potamogetonaceae*
✧ *hind.* rupiyah

rȕpi|ti (∅, u što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* rȕpio⟩ naglo ući ili pristići na neko mjesto, banuti, nahrupiti [*netko je ~o u sobu* M. Krleža], *usp.* nahrupiti
✧ *ekspr.*, *v.* rupa

ruptàhta *ž* sprava za mjerenje visine (otklona) Sunca, kojom se utvrđuje vrijeme (sati)
✧ *tur.* rub'tahta ← *arap.* rubʿ: četvrtina + *perz.* tahta: daska

ruptúra *ž term.* spontani ili nasilni prekid vezivnih tvorbi, tetiva, mišića ili organa, na ligamentima, ob. posljedica pretjeranog opterećenja; puknuće [*~ mišića*] △ ***parcijalna*** ~ napuknuće
✧ *lat.* rumpere: raskinuti

rùrālan *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji je vezan za život na zemlji i obrađivanje zemlje, za selo, koji se odnosi na selo, koji pripada selu; seoski, *opr.* urban // **ruràlist** *m* sljedbenik ruralizma; **ruràlistkinja** *ž*, *v.* ruralist; **ruralìtēt** *m* ⟨G ruralitéta⟩, *v.* ruralnost; **ruralizácija** *ž* proces pretvaranja čega u ruralno; **ruralìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ **1.** pravac u umjetnosti koji obrađuje seoske motive **2.** znanost koja nastoji unaprijediti život sela i život na selu; **ruralizírati** *dv.* ⟨*prez.* ruralìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (u)činiti što ruralnim; **rurálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je ruralno; ruralitet; **rùrist** *m* pristaša rurizma; **rùristkinja** *ž*, *v.* rurist; **rurìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ **1.** *pol.* ideologija političkih stranaka kojima je seljaštvo glavna potpora u ostvarivanju ciljeva **2.** grana urbanizma koja se bavi problematikom izgradnje i uređenja sela
✧ *lat.* ruralis: seoski ≃ rus: selo

rurbanìtēt *m* ⟨G rurbanitéta⟩ *publ. neol. pejor.* (ruralitet + urbanitet) ukupnost pojava koje nedovoljno prilagođen ruralni (seljački) element unose u tradicionalne građanske (urbane) sredine i ugrožavaju njihove vrijednosti; rurbanost // **rȕrbānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* rurbanitet
✧ *v.* ruralan + *v.* urbani, urbanitet

rûs (I) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** *jez. knjiž. arh.* crvenkast, riđ, rumen, rujan **2.** koji je dobio poseban okus (o jabuci koja je držana u slami) // **rûs** (II) *m* ⟨N *mn* rúsovi⟩ **1.** *v.* rosopas **2.** *zool.* vrsta kućnog termita
◆ **Rȕsān** m. os. ime (narodno), *zast.*; **Rusàna** ž. os. ime (narodno) ◇ *pr.* (nadimačka): **Rȕs** (150, Zagreb, Turopolje, Rijeka, Koprivnica), **Rósac** (Pazin, Istra), **Rȕsak** (210, Međimurje, Podravina, *v.* i orsag), **Rȕsan** (550, Zagreb, Donja Stubica, Podravina), **Rȕsek** (180, Zagreb, Zlatar Bistrica)
✧ *prasl.* *rusъ (*rus.* rúsyj: svijetlosmeđ, *polj.* rusy) ← *ruds-, *v.* ruda[1]

rûsa *ž bot. reg.*, *v. ruža*
✧ *tal. rosa*

rùsālka *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ *mit.* šumska i vodena vila starih Slavena; rusaljka // **rùsāljka** *ž* ⟨D L -

ljci, G *mn* -ī⟩ **1.** *v.* rusalka **2.** *antrop.* ona koja (u nekim krajevima u slavenskom svijetu na Balkanu) pada u zanos za vrijeme vjerskih obreda (Duhova), u vezi s prastarim običajima i po vjerovanju dolazi u doticaj s umrlima; koja pada u trans s nekim oblicima histerije i epilepsije; padalica
✧ *rus.* rusálka ≃ *lat.* rosalia: blagdan mrtvih

rusificírati *dv.* ⟨*prez.* rusifìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (koga) **a.** davati/dati čemu ruska obilježja **b.** (pro)širiti ruski jezik i kulturu u neruskim narodima i u neruskim krajevima, rusizirati **2.** (koga, se) poprimiti/poprimati ruske običaje, ponašati se kao Rus; porusivati // **rusifikácija** *ž* proces rusificiranja, *usp.* rusificirati (**1**,**2**)
✧ *v.* Rusija, ruski + -FICIRATI

Rùsija *ž geogr.* **1.** *pov.* zemlja i državna tvorevina u kojoj pretežno žive Rusi, do 1917. organizirana kao kneževina i carevina sa središtem u Kijevu, Moskvi i drugdje **2.** *pol.* Ruska Federacija, država u *I* Europi i *S* Aziji, najveća na svijetu, 17.075.000 km^2, 148.704.000 stan., glavni grad Moskva △ ***majčica*** ~ *pov.* predodžba Rusije kao zaštitnice slavenskih naroda pred germanizacijom, ona oko koje se treba okupiti // **Rùs** *m* (**Rùskinja** *ž*) ⟨N *mn* Rùsi⟩ **1.** pripadnik ruskog naroda **2.** stanovnik ili državljanin Rusije; **rùsist** (**rusìst**) *m* onaj koji se bavi rusistikom; **rusìstica** *ž*, *v.* rusist; **rusìstičkī** *prid.* koji se odnosi na rusistiku i rusiste; **rusìstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ znanost o ruskom jeziku, kulturi; **rusìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ prepoznatljiva usvojena riječ ili konstrukcija iz ruskog jezika u kojem drugom jeziku; **rùsk|ī** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na Ruse i Rusiju [*~a kapa*] △ ***~a duša*** mekana i osjetljiva duša, osoba sklona velikoj nježnosti, dobroti i nesebičnosti; ***~a partija*** *šah* otvaranje iz grupe otvorenih igara, nastaje nakon **1.** e4, e5 **2.** Sf3, Sf5; ***~a romansa*** *knjiž.* sentimentalna lirska pjesma karakteristične melodioznosti; ***~a salata*** *kulin.* jelo koje se sastoji od usitnjenog kuhanog krumpira, graška, mrkve, kosanih kiselih krastavaca, komadića šunke i majoneze; ***~a zima*** vrlo oštra i duga zima; ***~i bilijar*** vrsta igre na stolu od 8 rupa u koje treba utjerati kugle nakon što su dodirnule crvenu kuglu; ***~i čaj*** *razg.* ob. naziv za mnoge vrste napitka od biljke čaj (kineski, indijski); ***~i formalizam*** *knjiž. pov.* pravac koji zagovara proučavanje umjetničkih djela isključivo na temelju njegovih formalnih aspekata, isključujući svaki psihološki i sociološki pristup; ***~i hrt*** *kinol.* visoka i vrlo brza pasmina pasa, barzoj; ***~i jezik*** *lingv.* istočnoslavenski jezik koji se govori u Rusiji i mnogim zemljama bivšeg SSSR-a; ***~i rog*** *glazb.* mjedeni rog, ravan ili svinut, od 1750 do 1850. formirali su se ansambli sastavljeni isključivo od tih instrumenata (njih 30 do 60); ***~i rulet*** *pov.* smrtonosna igra u kojoj se puca u sebe revolverom ne znajući u kojem se ležištu nalazi metak
◈ *pr.* (etnonimska): **Òros** (100, Vukovar, *I* Slavonija, Prigorje, ← *mađ.*), **Òroš** (Koprivnica, Zagorje, *I* Slavonija), **Òroši** (Crikvenica, Karlovac, Istra), **Òrošić** (Koprivnica, Šibenik)

Rùsīn *m* (**Rùsīnka** *ž*) ⟨G Rusína, N *mn* Rusíni⟩ *etn.* pripadnik manjinskog naroda asimiliranog u današnjoj Ukrajini, koji se održao na području Bačke, Baranje i Srijema; njeguje vlastiti jezik i kulturu // **rùsīnsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Rusine [*~a manjina*; *~i jezik*]

rûsje *sr zb.* nisko šumsko raslinje; šiblje

Ruska (*izg.* Rùska), **Ernst August** (1906–1988), njemački inženjer elektrotehnike, izumitelj elektronskog mikroskopa; Nobelova nagrada za fiziku 1986 (s G. Binnigom i H. Rohrerom)

Ruskin (*izg.* Ràskin), **John** (1819–1900), engleski književnik, povjesničar i teoretičar umjetnosti (*Sedam luči arhitekture*, *Kamenje Venecije*, *Moderni slikari*); kritičar društvenih prilika s etičkog stanovišta, vizionar pravednijeg društva u ljepoti, veliki inspirator socijalne misli viktorijanske Engleske i njenog laburističkog pokreta

ruskoslàvēnskī (**ruskoslòvjēnskī**) *prid.*, ob. u: △ ~ ***jezik*** *lingv.* jezik koji je stvoren poč. 18. st., kada su ruski učitelji u srp. školama u slavenosrpski, tadašnji književni jezik, unosili elemente ruskoga

ruskoslòvjēnskī *prid.*, *v. ruskoslavenski*

rùsli *m mn* ⟨G *mn* rúslā⟩ *kulin.* ukiseljene i usoljene srdele
✧ *njem.* Russel

rusòfīl *m* ⟨G rusofíla⟩ privrženik, ljubitelj Rusa, Rusije i svega što je rusko, *opr.* rusofob // **rusòfīlka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* rusofil; **rusofílstvo** *sr* rusofilski stav i raspoloženje
✧ *v.* Rusija + -FIL

rusòfōb *m* ⟨G rusofóba⟩ onaj koji mrzi

Ruse, Rusiju i sve što je rusko, *opr.* rusofil // **rusofòbija** *ž* mržnja, neprijateljstvo prema svemu što je rusko; **rusòfopskī** *prid.* koji se odnosi na rusofobe i rusofobiju

✧ *v.* Rusija + -FOB

rusòmača *ž bot.* otrovni korov i ruderalna biljka (*Capsella bursa pastoris*) iz porodice krstašica (*Cruciferae*), služi u medicini

✧ *v.* rus

Russell (*izg.* Ràsl), **Bertrand** (1872–1970), engleski filozof (istaknuti teoretičar matematičke logike), povjesničar filozofije, analitičar moderne civilizacije i društva, poslije 2. svjetskog rata međunarodni politički aktivist, veliki zagovornik pacifizma i nuklearnog razoružanja; za njegova autobiografska i esejistička djela Nobelova nagrada za književnost 1950.

rùstič|an *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je jednostavan, u izradi grub i snažne konstrukcije, u seljačkom stilu; rustikalan [*~an ugođaj*; *~na arhitektura*] // **rusticìtēt** *m* ⟨G rusticitéta⟩ **1.** seljački izgled i ponašanje; rustikalnost **2.** *pren.* grubo i neuglađeno ponašanje; neotesanost, prostaštvo; **rùstika** *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** *arhit.* **a.** grubo obrađeni kamen **b.** zid od takvih četvrtastih kamenova, s izbočenom vanjskom površinom **2.** *građ.* grublji, jednostavni, neuglađeni način gradnje **3.** *pov.* u paleografiji pismo kojemu oblik nije tako lijep ni uglađen **4.** ukupnost svojstava grubo obrađenog predmeta koji djeluje ljepotom prirodnog materijala (pokućstvo, drvene skulpture i sl.) *razg.* salonski, uglađeno **5.** sve stvari (umjetnički predmeti i sl.) koje su neobrađene, grube; **rȕstikāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** *v.* rustičan **2.** na kojem se očituje utjecaj sela [*~na arhitektura*]; **rustikálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je rustikalno

✧ *lat.* rusticus ≃ rus: selo

rȕsvāj *m razg.* veliki metež, buka, lom, nered [*napraviti ~*]

✧ *tur.* rüsvay ← *perz.* rusway: osramoćen, ponižen

Rúšani *m mn* naselje (u blizini Virovitice), 573 stan.

Rȗšćica *ž* naselje (u blizini Slavonskog Broda), 1002 stan.

rùšigrād *m* ⟨N *mn* -ī⟩ *indiv. ekspr.* onaj koji ruši gradove, umjesto da ih gradi (ob. tko nesmotreno postupa prema starinama i spomenicima kulture)

✧ *v.* rušiti + *v.* grad[1]

rȕšiti *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* rȕšēći, *gl. im.* rȕšēnje⟩ **1.** (∅) činiti da nešto sagrađeno padne ili da se raspe; razarati (zid, kuću) **2.** (koga, što) činiti da tko ili što padne, da se prevrne; obarati (igrača, šahovske figure) **3.** (koga, što) *pren.* činiti da što propadne; razarati, uništavati, podrivati, upropaštavati, narušavati, remetiti, kvariti **4.** (što) pobijati, obesnaživati (čije tvrdnje) **5.** (se) **a.** raspadati se (od dotrajalosti), osipati se **b.** gubiti fizičku i duhovnu snagu; slabiti, propadati [*rušim se od slabosti*] // **rȕšēvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ sklon rušenju (o građevini), kojemu prijeti da se sruši od dotrajalosti; **rùševina** *ž* **1.** (ob. *mn*) ostaci srušene građevine; razvalina **2.** *pren.* fizički i duhovno propala, oronula osoba; **rȕšēvnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga što je ruševno ili onoga koji je ruševan; porušenost; **rùšilac** (**rùšitelj**) *m* ⟨G -ioca, N *mn* -ioci⟩ onaj koji ruši; **rùšilačkī** *prid.* koji se odnosi na rušioce i rušenje, koji pokazuje sklonost da ruši; **rùšilački** *pril.* kao rušilac, na rušilački način; **rušitèljica** *ž*, *v.* rušilac; **rušitèljičin** *prid.* koji pripada rušiteljici

✧ *prasl.* i *stsl.* rušiti (*rus.* rúšit', *polj.* ruszyć), *lit.* rausti: grepsti

rȕšvet *m reg.* novac ili druga vrsta nagrade koja se daje kriomice onome tko je u mogućnosti iskoristiti svoj položaj i nešto učiniti u korist tražitelja usluge, ob. mimo zakona i etike; mito // **rušvèčija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* onaj koji prima mito; korupcionaš

✧ *tur.* rüvet ← *arap.* rišwä

rúta *ž* **1.** smjer, tok putovanja, putni plan [*alternativna ~*] **2.** dionica puta, dionica na putovanju [*prva ~*; *druga ~*]

✧ *fr.* route

rȕta (**rȕtva**) *ž bot.* višegodišnja vrtna biljka (*Ruta graveolens*) iz porodice rutvica (*Rutaceae*), listovi izazivaju crvenilo na koži, služi u medicini; sedef, petoprsnica, rutvica // **rùtvača** *ž bot.* biljka iz porodice rutvica (*Haplophyllum patavinum*) iz porodice rutvica *Rutaceae*; **rȕtvica** *ž bot.* **1.** *v.* rȕta **2.** (*mn*) porodica dvosupnica (*Rutaceae*), drveta, grmovi ili trajne zeleni s cijelim ili sastavljenim listovima i dvospolnim cvjetovima, neki dijelovi biljaka sadrže eterična ulja (u nas agrumi: naranča, limun)

✧ *srvnjem.* rûte

Rȕta *ž bibl.* Moabljanka koja je nakon smrti muža, Židova Mahlona, ostala odana židovskoj vjeri; iz kasnijeg braka sa Židovom

Boazom začeo se rod kralja Davida; biblijska knjiga o Ruti oda je ljubavi i odanosti, te ujedno zahvalnost židovskih redaktora *Staroga zavjeta* Ruti, ženi nežidovskog porijekla
✧ *hebr.* rūth

rùtati (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* izbacivati na usta zrak želuca, nečujno ili s prepoznatljivim zvukom; rutavati, podrignuti // **rutávati** (∅, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* rùtāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* rutati
✧ *tal.* ruttare ← *lat.* ructare

rùtav *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je pun dlaka; dlakav; runjav, maljav // **rùtavac** *m* ⟨G -āvca, N *mn* -āvci⟩ *podr.* onaj koji je rutav; **rùtavčev** *prid.* koji pripada rutavcu; **rùtavica** *ž*, *v.* rutavac; **rùtaviti** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -vēći, *prid. rad.* rùtavio⟩ postajati rutav; dlakav, maljav; **rùtavōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je rutavo ili osobina onoga koji je rutav
◈ *pr.* (nadimačko): **Rùtić** (160, Novi Marof, Zagorje)
✧ ≃ *slov.* ruta: ženski ogrtač, *stsl.* ruta: odjeća ≃ *v.* runo

rùtēnīj (**rutênīj**) *m kem.* element (simbol Ru, atomski broj 44), srebrnastobijeli metal iz grupe lakih platinskih metala, vrlo rijedak u prirodi
✧ *nlat.* ruthenium, prema Ruteniji, Ukrajini gdje je prvo pronađen

Rùtēnija *ž geogr.* regija miješanog stanovništva djelomično dijeljena i shvaćana kao dio Slovačke, Rumunjske i Ukrajine (*pov.* Sovjetskog Saveza i Čehoslovačke) // **Rùtēn** *m* (**Rùtēnka** *ž*) ⟨G Ruténa, N *mn* Rųténi⟩ *pov.* onaj koji je iz Rutenije (ob. Ukrajinac); **rùtēnskī** *prid.* koji se odnosi na Rutene △ ~ ***jezik*** *lingv.* ukrajinsko narječje koje se govori u istočnim dijelovima Slovačke, *usp.* rusinski

Rutherford (*izg.* Ràdeford), **Ernest** (1871–1937), engleski fizičar, otkrio alfa čestice, razvio teoriju o građi atoma i time postavio temelje nuklearne fizike; za istraživanje radioaktivnosti Nobelova nagrada za kemiju 1908. // **rutherford** (*izg.* ràderford) *m fiz.* jedinica za mjerenje snage radioaktivnog izvora

rutherfórdij (*izg.* raderfórdij) *m kem.* element (simbol Rf, atomski broj 106)
✧ prema E. Rutherfordu, *v.*

rùtīl *m* ⟨G rutíla⟩ *min.* titanski oksid TiO_2, koristi se za dobivanje titana i bijele boje
✧ *njem.* Rutil ≃ *lat.* rutilus: crvenkast

rutilìzam *m* ⟨G -zma⟩ crvena, riđa kosa kao svojstvo (ob. nasljedno) neke osobe; rufinizam
✧ *lat.* rutilus: crvenkast ≃ rufus: riđokos + -IZAM

rutìna *ž* **1.** vještina u poslu stečena dužim iskustvom i praksom; uvježbanost **2.** navika da se radi i misli uvijek na isti način; mehanička, ukorijenjena navika, postupanje po navici **3.** uobičajen postupak za svaku predvidljivu priliku **4.** *inform.* niz instrukcija u sklopu određenog kompjuterskog sustava ili programa za stanovite operacije; potprogram // **rutìnēr** *m* ⟨G rutinéra⟩ onaj koji ima rutinu; uvježban, priviknut na što; **rutìnērka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* rutiner; **rutìnērskī** *prid.* koji se odnosi na rutinu i rutinere; **rutìnērski** *pril.* **1.** na način rutinera, s rutinom **2.** *pejor.* bez originalnog razmišljanja; **rutinérstvo** *sr* osobina ili ukupnost postupaka rutinera, postupak rutinera kao pojava; **rutìnīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji posjeduje ili održava rutinu; uvježban, iskusan [*~i majstor*]; **rutìnīrano** *pril.* na rutiniran način, s rutinom; uvježbano, iskusno; **rutìnīranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina i stanje onoga koji je rutiniran; uvježbanost, iskusnost; **rùtīnsk|ī** *prid.* koji se izvodi ili odvija po rutini, po uobičajenom postupku i pravilima [*~i postupak*; *~a operacija*]; **rùtīnski** *pril.* po uobičajenim, ustaljenim navikama, pravilima ili postupcima; uvježbano, standardno
✧ *fr.* routine

Rùtina *ž* naselje (u blizini Zadra), 576 stan.

rùvo, *v.* ruho

Ruwenzori (*izg.* Ruvenzôri) *m geogr.* planinski masiv u graničnom području između Zaira i Ugande, visina 5119 m // **ruvènzōrskī** *prid.* koji se odnosi na Ruwenzori

rùzārīj *m*, *v.* ružarij

rùzina *ž reg.* oksidirana i nagrižena površina broda; hrđa // **rùzinav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *reg. pom.* zahvaćen ruzinom; hrđav [~ *brod*; *sav* ~ sav u rđi]
✧ *nlat.* ruzena ≃ *lat.* nerugo

rùzmarīn *m*, *v.* ružmarin

rûž *m* ⟨N *mn* rúževi⟩ kozmetičko sredstvo za mazanje usana; karmin
✧ *fr.* rouge (à lèvres): crvenilo za usne

rúž|a *ž bot.* **1.** biljni rod (*Rosa*) iz porodice ruža (*Rosaceae*) s o. 100 vrsta, ukrasna vrtna, kultivirana ili šumska trnovita biljka s mirisnim cvjetovima raznih boja; rusa **2.** ukras ili uzorak u obliku ruže ▲ ***bijela ~a*** (*Rosa alba*); ***divlja ~a*** (*R. canina, R. tomentosa, R. arvensis*); šipak; ***duhovska ~a***, *v.* božur; ***rat ~a (dviju ~a, crvene i bijele ~e)*** *pov.* građanski rat u Engleskoj (1455–1485) između dinastija Lancaster i York (u grbovima su imale ruže); ***~a mjesečarka*** *bot.* (*R. galica* i *R. indica*); ***~a stoperka, stolista ~a*** *bot.* (*R. centifolia*); ***~a vjetrova*** *meteor.* dijagram koji pokazuje režim vjetrova na nekom mjestu: smjer, jačinu i sl.; ***zimska ~a*** *bot.* (*Tanacetum indicum*); ***žuta ~a*** *bot.* (*R. eglanteria*) // **rȕževina** *ž agr.* sorta dalmatinske loze i vino od te loze; **rȕžica** *ž* **1.** *dem.* i *hip.* od ruža **2.** *agr.* sorta vinove loze i vino od nje △ ***pasja ~*** *bot.*, *v.* prasac (3); **rȕžičast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je rumen, rumenkast, koji je roza boje; **rȕžičnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ vrt zasađen ružama; **rúžin** *prid.* koji se odnosi na ruže, koji je od ruže [*~o ulje*; *~ cvijet*; *~ grm*]

◈ **Rúža** ž. os. ime (narodno), *usp.* Rozalija; *hip.*: **Rȕžica** ◇ *pr.*: **Rúža** (Zagreb, Varaždin, Slavonija, Dalmacija), **Rȕžāk** (240, Zabok, Zagorje), **Rùžek** (Ivanić Grad, *I* Slavonija), **Rȕžević** (Split, Vukovar, Gorski kotar, Hvar), **Rȕžica** (Kaštela, Omiš, Jastrebarsko, Zadar), **Rúžič** (Međimurje, Istra), **Ružíčanin** (Vrgorac, Ploče, Metković, sred. Dalmacija), **Rȕžičić** (180, Požega, Trogir, Rijeka, Slavonija), **Rȕžička** (230, Daruvar, Baranja, Kutina, Slavonija), **Rúžić** (3240, Primorje, Labin, Istra, Gorski kotar, Međimurje) ◇ *top.* (naselja): **Rúžić** (Drniš, 463 stan.), **Rúžić Sèlo** (Rijeka, 583 stan.), **Rúžići** (Opatija, 117 stan.; Labin, 126 stan.; Poreč, 3 stan.)

✧ *stvnjem.* rōsa ← *lat.* rosa

rúžan, *v.* rugati se

rùžārīj (**rùzārīj**) *m reg.* niska zrna za molitvu po katoličkim običajima [*moliti ~* moliti krunicu]; brojanice, krunica, čislo, rozenkranc, rozarij, rožarij // **ròzārīj**[1] (**ròžārīj**) *m*, *v.* ružarij

✧ *tal.* rosario ← *stlat.* rosarium: vijenac od ruža

ruždíja *ž pov.* islamska niža srednja škola; progimnazija

✧ *tur.* rüdiye

Rȗždjāk, Vladimir (1922–1987), hrv. pjevač i skladatelj, bariton, prvak Zagrebačke opere i državne opere u Hamburgu, stalni gost Metropolitana u New Yorku

RUŽIČASTO- kao prvi dio pridjevskih složenica pokazuje da drugi dio ima nijansu ružičaste boje [*ružičastožut*]

✧ *v.* ruža, ružičast

Rȕžička 1. Kamilo (1899–1972), hrv. slikar zagorskih motiva; predstavnik konstruktivizma u varijanti dekorativnog kubizma **2. Lavoslav** (**Leopold**) (1887–1976), švicarski organski kemičar podrijetlom iz Hrvatske, istraživao mirisave aktivne prirodne spojeve, prvi sintetizirao višečlane heterocikličke spojeve i djelomično sintetizirao androsteron i testosteron; Nobelova nagrada za kemiju 1939. (s A. Butenandtom)

Rȕžička-Strozzi (*izg.* ~-Strȍci), **Marija** (1850–1937), hrv. glumica, dominantna ličnost hrv. glumišta 1868–1937.

Rúžić, Branko (1919–1997), hrv. kipar, modelirao u metalu, kamenu, terakoti, papiru; u drvu ostvario poseban svijet pojednostavljenih, simboličkih oblika (*Otac*, *Korablja*, *Sâm*)

Rúžić Sèlo *sr* naselje (u blizini Rijeke), 583 stan.

rúžiti (∅, koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* rȗžīm (se), *pril. sad.* rúžēći (se), *gl. im.* rúžēnje⟩ **1.** grditi, psovati, vrijeđati **2.** (∅) *reg.* bučati, proizvoditi buku, glasno se čuti od udaraca željeza o željezo, tvrdih predmeta, kola po grbavoj površini itd., štropotati **3.** *žarg.* provesti noć ili večer u društvu uz piće, *usp.* zaružiti

✧ *ekspr.*

rȕžmarīn (**rȕzmarīn**) *m bot.* zimzeleni poludrvenasti sredozemni grm (*Rosmarinus officinalis*) iz porodice usnača (*Labiatae*), koristi se kao začin, za dobivanje eteričnog ulja, u medicini

✧ *mlet.*, *tal.* rosmarino ← *lat.* rosa marina

r̀vati se (**hr̀vati se**) *nesvrš.* ⟨*prez.* r̀vēm se, *imp.* r̀vi se, *prid. rad.* r̀vao se, *pril. sad.* r̀vūći se, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** boriti se obuhvativši jedan drugoga rukama nastojeći da se protivnika obori na tlo **2.** *pren.* boriti se, nositi se s teškoćama // **r̀vāč** (**hr̀vāč**) *m* ⟨G rváča⟩ onaj koji se bavi rvanjem; **rvàčica** *ž*, *v.* rvač; **r̀vāčkī** (**hr̀vāčkī**) *prid.* koji se odnosi na rvače [*~ zahvat*]; **r̀vāčki** (**hr̀vāčki**) *pril.* kao rvač, na način rvača [*uhvatiti ~*]; **r̀vānje** (**hr̀vānje**) *sr* **1.** ⟨*gl.*

im.〉, *v.* rvati se **2.** *sport* disciplina kojoj je cilj raznim zahvatima oboriti protivnika na leđa i spriječiti ga da ustane
✧ *prasl.* *rъvati: lomiti (*rus.* rvat', *polj.* rwać), *latv.* ravet ← *ie.* *(H)rew- (*lat.* ruere: navaliti, *skr.* ravati: udara)

r̀vina *ž, v. urvina*

ȑz (**hȑz**) *m* 〈G ŕza〉 *reg.* dostojanstvo koje se zasniva na etičkim načelima, moralni stav prema drugome; poštenje, obraz, čast // **ȑzīlē** *pril.* na pošten način, s poštenjem; pošteno, časno, čestito
✧ *tur.* irz ← *arap.* ird

ȑzati (**hȑzati**) (∅) *nesvrš.* 〈*prez.* ȑžēm, *imp.* ȑži, *pril. sad.* ȑžūći, *gl. im.* -ānje〉 glasati se (o konju) (kad je miran, kad dobiva hranu i sl.)
✧ *prasl.* *rъzati (*strus.* rъzati, *češ.* rzáti) ≃ *v.* režati

S

s^{1}**, S 1.** ⟨*indekl.*⟩ *lingv.* **a.** (*m*) *fon.* bezvučni, zubni (dentalni), tjesnačni (frikativni), zatvorni (konsonantni) glas [*ovaj s*] **b.** (*sr*) dvadeset i četvrto slovo hrvatske latinice i osamnaesto (ili devetnaesto) u većini drugih latiničnih sustava u kojima se piše taj glas [*malo s*; *veliko S*] **c.** (*sr*) izvan konteksta [*ovo es*; ⟨*mn*⟩ *ova es*] **2.** *pov.* u glagoljici i bosančici oznaka za brojčanu vrijednost 200 **3.** *fiz.* simbol za sekundu **4.** (S) *gram. log.* oznaka za subjekt **5.** (S) *kem.* simbol za element sumpor **6.** (S) *fiz.* simbol **a.** za entropiju **b.** za električnu vodljivost, siemens **7.** (S) *geogr.* na geografskim kartama oznaka za **a.** jug (*engl.* South) **b.** južnu geografsku širinu **8.** (S) *glazb.* **a.** znak za sopran **b.** kod ponavljanja odlomka kompozicije *segno* (al S. = al segno; dal S. = dal segno) **9.** (S) kratica za austrijski šiling **10.** (S) *šah* oznaka za figuru skakača (konja) △ ***S kolona*** *anat.* posljednji dio probavnog trakta prije rektuma; sigmoidalni kolon

s^{2} **(sa)** *prij.* **1.** (s G) znači **a.** kretanje od mjesta gore prema mjestu dolje ili padanje [*pasti sa stola*; *silaziti s brda*] **b.** porijeklo u smislu mjesta s kojega što dolazi [*voda s izvora*; *ljudi s planine*] **c.** uzrok [*s tih razloga* iz tih razloga] **2.** (s G) uz broj koji kaže količinu **a.** s više od jedne jedinke sredstva [*ore s dva/tri/četiri pluga* dvama/trima/četirima plugovima] **b.** s pet ili više jedinki sredstava [*ore s pet plugova* s petorim plugovima] **3.** (s I) znači **a.** sredstvo (2) **b.** društvo [*s prijateljima*] **c.** svojstvo ili oznaku po nekom predmetu koji nije trajno svojstvo [*ona s plavom perikom* koja nosi plavu periku] **d.** svojstvo po kojem se opisuje [*onaj s nosom* ob. onaj koji ima veliki nos; *onaj s nogom* onaj koji je hrom i sl.] **4.** (s I) znači **a.** popratne okolnosti u trajanju [*s razvojem događaja* onako kako su se događaji (s vremenom) razvijali; *s pojeftinjenjem* kad je pojeftinilo] **b.** raspoloženje, popratne okolnosti u kojima ili način na koji se vrši radnja [*(raditi) s voljom*; *(pjevati) s mukom*] ✧ *prasl.* i *stsl.* sъ (*rus.* s, so, *polj.* z) ← *ie.* *k'om: s (*lat.* cum, *stir.* co^{n})

S- **(SA-)** kao prvi dio riječi **1.** u tvorbi glagola znači **a.** uklanjanje [*skinuti*; *zbaciti*] **b.** sastavljanje [*sljubiti se*; *sastaviti*] **c.** skupljanje, gomilanje [*združiti*] **d.** rezultat, izvršenje radnje u potpunosti [*zgaziti*; *speći*; *smekšati*; *suziti*] **2.** u tvorbi priloga označava mjesto vršenja radnje [*zdesna*; *sprijeda*] ✧ *v.* s, sa

Sa'adyāh ibn Yūsuf al-Fayyūmi (**Saadja ben Josef**) (*izg.* Sadàh ȉbn Jȕsuf al-Fajûmi) (885–924), židovski učenjak, filozof, preveo *Stari zavjet* na arapski s komentarima, sistematizirao zakone Talmuda, branio talmudski judaizam od karaita i nauk o jednome Bogu (*Knjiga o vjerovanjima i mnijenjima*)

Saarinen (*izg.* Sarìnen), **Eero** (1910–1961), američki moderni arhitekt finskog podrijetla; jedan od pionira uporabe stakla i čelika u aluminijskim okvirima za zgrade i nebodere kao fasadnih rješenja (terminal na aerodromu John F. Kennedy, NY; Američka ambasada u Londonu)

Saba (*izg.* Sàba), **Umberto** (1883–1957), talijanski pjesnik iz Trsta; lirika majstorski jednostavne komunikativne forme, uglavnom posvećena intimnim doživljajima u malome svijetu rodnoga grada i njegovoj kronici (*Kanconijer 1900–1945*)

sabadìla *ž bot.* biljka Srednje Amerike (*Sabadilla officinarum*) iz porodice mrazovica (*Colchicaceae*), prerađena služi kao insekticid

✧ *šp.* cebadilla *dem.* ≃ cebada: ječam ← *lat.* cibatus: krma ≃ ciba: hrana

sàbāh *m* ⟨G sabáha, N *mn* sabási⟩ *reg.* **1.** zora, rano jutro **2.** islamska jutarnja molitva, prva od pet dnevnih **//** **sabàhīle (sabàīle)** *pril. reg.*, *v.* sabajle; **sàbājle** *pril. reg.* u sabah, rano ujutro, zorom; sabahile, sabaile

◈ *pr.* (nadimačka, nesigurno): **Sabàđija** (100, Đurđevac, Prigorje)

✧ *tur.* ← *arap.* ṣabāḥ

Sabah (*izg.* Sȁbah) *m geogr.* autonomna država na *S* dijelu otoka Bornea, 76.115 km², 655.000 stan., glavni grad Kota Kinabalu (Jesselton)

Sàbaot *m bibl.* naziv za Boga kako su ga oslovljavali Izraelci [*Bog* ~]; Gospodin nad Vojskama, Jahve nad Vojskama

✧ *hebr.* Sabbaoth

sàbat *m* **1.** *jud.*, *v.* šabat **2.** tajni sastanak natprirodnih sila (vila, vilenjaka, vještica, demona i dr.) u određeno vrijeme i na određenom mjestu [*crni* ~; *vještičji* ~]; sijelo

Sábato (*izg.* Sabàto), **Ernesto** (1911), argentinski pisac i društveni kritičar, u romanima tematizira znanstveni racionalizam i pretjeranu mehanizaciju društva (*Anđeo tame*, *Heroji groblja*, *Outsider*)

sabbatical (*izg.* sebètikl) *m razg.* slobodna studijska godina koju sveučilišni nastavnici mogu koristiti svake sedme godine radi daljnjeg usavršavanja

✧ *engl.* ← *grč.* sabbatikós: koji se odnosi na Šabat, *v.* prema *Bibliji*, razdoblje od godinu dana koje nastupa svake sedme godine za koje se vrijeme zemlja ne smije obrađivati i kada se obustavljaju svi poljodjelnih radovi

Sabéjci *m mn* ⟨N Sabéjac, G -jca, G *mn* Sàbējācā⟩ (**Sàbejka** *ž*) *etn.* antička semitska etnička skupina na teritoriju današnjeg Jemena **//** **sàbējsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Sabejce, koji od njih potječe △ ~***i jezik*** *lingv.* predstavlja ogranak južnoarapskog jezika; ~***o pismo*** *lingv.* specijalni oblik južnoarapskog pisma

sabelijanìzam *m* ⟨G -zma⟩ *pov. rel.* kršćanska doktrina s poč. 3. st.; zastupa monarhijanističko učenje po kojem postoji samo jedan Bog koji vlada i upravlja, dok su Sin i Duh prolazni oblici; sabelijanstvo **//** **sabelijánstvo** *sr*, *v.* sabelijanizam

✧ prema egipatskom svećeniku Sabelliusu

sȁbija *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* onaj koji nema zakonom predviđene godine za pravnu odgovornost; dijete, maloljetnik **//** **sabìluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg. ekspr.* razdoblje života od rođenja do djevojaštva ili dječaštva; djetinjstvo

✧ *tur.* sabi ← *arap.* ṣabiyy

Sabínjani *m mn* ⟨N Sabínjanin⟩ (**Sabínjānka** *ž*) **1.** *etn.* antičko pleme u središtu Apenina, pokorili ih Rimljani poč. 3. st. pr. Kr. **2.** (**Sabínjānke** *ž mn*) *mit.* kada je Romul osnovao Rim, u gradu nije bilo dovoljno žena, pa je priredio gozbu na koju je pozvao stanovnike susjednih gradova, te su tako došli i Sabinjani s obiteljima; usred gozbe mladi Rimljani oteli su neudane Sabinjanke, uzeli ih za žene i s njima imali brojno potomstvo, građane Rima

◈ **Sabína** ž. os. ime; isto: **Savína**, **Sâvka**; **Sàbin** m. os. ime, *zast.*; *hip.*: **Sábe**, **Sábo** (česta imena u srednjovjekovnoj Dalmaciji)

◊ *pr.*: **Sábić** (Zadar, Split, Dalmacija, *v.* i Sebastijan), **Sàvin** (110, Kaštela, Dalmacija, Vukovar, Vis), **Savínović** (Dubrovnik, *v.* i Sava)

sàbīr (**sabȋr**) *m* ⟨G sabíra⟩ *lingv.* **1.** *pov.* komunikacijski jezik sredozemnih luka; mješavina arapskoga, francuskoga, talijanskoga, grčkoga i drugih jezika **2.** općenito, kontaktni jezik pojednostavljene gramatike i osnovne komunikacijske razine

✧ *fr.* (termin za nerazumljiv žargon koji je vjerojatno skovao Molière prema, *šp.* saber: znati)

sàbirati, *v.* sabrati

sàbiti *svrš.* ⟨*prez.* sàbijēm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* sabìjen⟩ **1.** (što) svesti na manji opseg; kondenzirati, komprimirati [~ *limenke za otpad*] **2.** (koga, što) ugurati u mali prostor; zbiti [~ *gomilu u tramvaj*] **3.** (se) skupiti se, smjestiti se u malen prostor; zbiti se, stisnuti se jedan uz drugoga **//** **sabìjāč** *m* ⟨G sabijáča⟩ onaj koji što sabija, zbija; **sabijàčica** *ž*, *v.* sabijač; **sabíjati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* sàbījām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* sabiti

✧ S(A)- + *v.* biti²

sȁblāst *ž* ⟨I -i/-ašću⟩ **1.** priviđenje, prikaza, utvara **2.** nakaza, rugoba, čudovište **//** **sȁblāsno** *pril.* kao sablast, na sablastan način; **sȁblāsnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je sablasno ili osobina onoga koji je sablastan; **sȁblāstan** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ **1.** koji je nalik sablasti, koji se javlja poput sablasti, u obliku sablasti **2.** koji ispunja jezom; zastrašujući [*vladala je sablasna tišina*]

✧ *v.* sablazan

sȁblāzan (I) *ž* ⟨G -azni, I -azni/-ažnju⟩ **1.** ono što izaziva javno negodovanje i moralno ogorčenje; skandal [*izazvala je ~ golotinjom*] **2.** nakaza, rugoba **3.** ono što navodi na grijeh; iskušenje // **sȁblāzan** (II) *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji izaziva sablazan[1]; sablažnjiv [~ *postupak*; ~ *čin*]; **sablázniti** *svrš.* ⟨*prez.* sàblāznīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* sàblāžnjen⟩ **1.** (koga, što) izazvati sablazan; skandalizirati, šokirati **2.** (se) biti smućen, zaveden sablažnju; **sablàžnjiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji izaziva sablazan, koji sablažnjuje; sablažnjujući **2.** koji se može sablazniti, sklon da se sablazni; **sablažnjívati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* sablàžnjujēm, *pril. sad.* sablàžnjujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* sablazniti; **sablàžnjivo** *pril.* na sablažnjiv način, tako da sablažnjuje; sablazno; **sablàžnjivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je sablažnjivo

✧ *prasl.* i *stsl.* sъblaznъ ≃ S(A)- + *blazniti: zavoditi (*rus.* blaznít')

sàblūn (**sàlbūn**, **sàplūn**) *m* ⟨G sablúna⟩ *reg.* sitan pijesak, pijesak s morskog dna; pržina

◈ *top.* (naselje): **Saplùnara** (Dubrovnik, 32 stan.)

✧ *lat.* sabulum: šljunak

sȁblj|a[1] *ž* ⟨G *mn* sȁbāljā/-ī⟩ **1.** hladno oružje za sječenje, zakrivljena sječiva s jednom oštricom, koje se opasuje i nosi u koricama [*opasati ~u*; *~a o pasu*] **2.** *pren.* oštra osoba s kojom nema šale △ *~a* ***damaskija***, *v.* damaskija // **sȁbljast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je poput sablje, nalik sablji; **sabljètina** *ž pejor.* od sablja; **sȁbljica**[1] *ž* **1.** *dem.* i *hip.* od sablja **2.** *vojn. pov.* **a.** kratka ukrasna sablja koja visi za pojasom **b.** (+ *potenc.*) sablja kao znak, oznaka ili amblem; **sȁbljičica**[1] *ž dem.* od sabljica

◈ *pr.* (prema zanimanju, *usp.* Palas, Palošija): **Sȁblić** (780, Sinj, Primorje, sred. Dalmacija), **Sȁbljāk** (1670, Ogulin, Slunj, *I* Slavonija), **Sȁbljāković** (**Sabljáković**) (Vinkovci, posvuda), **Sȁbljār** (Zagreb, Slavonija, Banovina), **Sàbljarić** (140, Karlovac, Duga Resa), **Sàbljāš** (Zaprešić, Krapina), **Sȁbljić** (1050, Zagreb, sred. Dalmacija, Slavonija), **Sábljo** (160, Osijek, Slavonija)

✧ *prasl.* *sablja (*rus.* sáblja, *polj.* szabla) ← *turk.* (*kirg.* sapy: sablja)

sȁblja[2] *ž* ⟨G *mn* sȁbāljā/-ī⟩ **1.** *zool.* morska riba (*Xiphias gladius*) iz porodice sabljarki (*Xiphiidae*); modri sabljan, jaglun, sabljarka **2.** *bot. reg.*, *v.* perunika // **sȁbljica**[2] *ž bot.*, *v.* perunika; **sȁbljičica**[2] *ž bot.*, *v.* gladiola

✧ *v.* sablja[1]

sȁbljārka *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ *zool.* **1.** slatkovodna riba (*Pelecus cultratus*) iz reda šaranki **2.** *v.* sablja[2] (1) △ ~ ***modronoga*** *zool.* vrsta ptice (*Recurvirostra avocetta*) iz porodice vivaka; sabljokljunka

✧ *v.* sablja[1]

Sȁbol, **Željko** (1941–1991), hrv. književnik, pjesnik i likovni kritičar; pjesme pod snažnim egzistencijalističkim utjecajem; napisao neke od najboljih tekstova šansona i hitova hrv. zabavne glazbe 1970-ih i 1980-ih

sábor *m* **1.** *pov.* zasjedanje članova, pripadnika crkve, staleža ili narodnih poslanika radi razmatranja kakvih pitanja i donošenja odgovarajućih odluka [*crkveni ~*] **2.** (Sabor) **a.** parlament Republike Hrvatske [*sazvati (raspustiti) ~*; *~ zasjeda*] **b.** *pov.* najviše zakonodavno tijelo u hrv. zemljama [*Hrvatski ~*; *Slavonski ~*; *Dalmatinski ~*] // **sàborīšte** *sr*, *v.* zborište; **sáborn|ī** *prid.* koji se odnosi na crkveni sabor △ *~a* ***crkva*** *pravosl.* glavna crkva grada ili manastira, pripada episkopskom vijeću; **sábornica** *ž* **1.** *v.* sabornik **2.** zgrada ili dvorana u kojoj zasjeda sabor; **sáborničkī** *prid.* koji se odnosi na sabornike; **sábornički** *pril.* kao sabornik, na način sabornika; **sábornīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ član sabora, zastupnik u saboru; **sábornōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je saborno [~ *zaključaka*]; zajedništvo, *opr.* pojedinačna volja, nametnutost, volja od vlasti ili od hijerarhije, privatnost; **sáborovati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* sáborujēm, *pril. sad.* sáborujūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** držati saborske sjednice; vijećati **2.** držati zbor, sudjelovati na zboru; zborovati; **sáborsk|ī**[1] *prid.* koji se odnosi na sabor [*~i zastupnik*; *~a sjednica*]

✧ *v.* sabrati

saboréjci *m mn* ⟨N saboréjac, G -jca, G *mn* -jācā⟩ *pov.* židovski teolozi i drugi učenjaci koji su u doba perzijske dominacije, a zatim i početne islamske ekspanzije striktnim tumačenjima talmudske literature (*Babilonski talmud*); od 6. do 8. st. očuvali identitet židovstva u babilonskoj i perzijskoj dijaspori

✧ *aram.* sabhora: učenjak, mislilac

Sâborsko *sr* ⟨G Sáborskōg(a)⟩ naselje (u blizini Ogulina), 852 stan. // **Sáborčanin** *m* (**Sáborčānka** *ž*) ⟨N *mn* Sáborčani⟩ stanovnik

Saborskoga; **sáborskī²** *prid.* koji se odnosi na Saborsko i Saborčane

sabotáža *ž* **1.** namjerno, ilegalno izvedeno kvarenje ili uništavanje dobara radi nanošenja štete i izazivanja kaosa (najčešće na sredstvima za proizvodnju i prometnicama); diverzija **2.** tajno ometanje kakvog rada, namjerno loše ili namjerno nemarno obavljanje nekog radnog procesa [~ *mirovne konferencije*] // **sabòtēr** *m* ⟨G sabotéra⟩ onaj koji sabotira; **sabòtērka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* saboter; **sabòtērsk|ī** *prid.* koji se odnosi na sabotere, koji je svojstven saboterima [*~i stav*; *~a djelatnost*]; **sabòtērski** *pril.* kao saboter, na način sabotera; **sabotírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* sabòtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (iz)vršiti sabotažu, zlonamjerno (po)kvariti stroj i sl. [~ *proizvodnju*] **2.** omesti/ometati, sprečavati, blokirati [~ *bilo kakvu suradnju s desnim strankama*]

✧ *fr.* sabotage ← saboter: sabotirati ≃ sabot: sandala (navodno zbog toga što su u revolucionarnoj Skupštini zastupnici sabotirali govore udarajući cipelama)

sàbōv *m* ⟨G sabóva⟩ *reg. zast.* krojač, šnajder, šartur

◈ *pr.* (prema zanimanju): **Sábo** (1770, Osijek, *I* Slavonija, Podravina), **Sàbol** (1040, Međimurje, Ludbreg, Podravina), **Sabòlčec** (100, Međimurje, Bjelovar, Zagreb i okolica), **Sabólec** (Koprivnica), **Sàbolek** (340, Novi Marof, Međimurje, Podravina), **Sabolìček** (Koprivnica), **Sàbolić** (1380, Koprivnica, Podravina, Prigorje, Zagorje, Pag), **Sabólović** (450, Bjelovar, Podravina, Moslavina), **Sàbovljev** (Rijeka)

✧ *mađ.* szabó

sàbrati *svrš.* ⟨*prez.* sabèrēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* sabèri, *prid. trp.* sȁbrān⟩ **1.** (koga) skupiti više osoba na jedno mjesto; sazvati **2.** (što) **a.** pokupiti, pobrati plodove sa zemlje **b.** skupiti na jedno mjesto stvari, predmete, što od više osoba [~ *staru odjeću u Caritas*] **3.** (se) **a.** sastati se, skupiti se s raznih strana na jedno mjesto, nakupiti se **b.** usredotočiti se na što **c.** savladati jake emocije, smiriti se, pribrati se [*saberi se!*, *razg.* (u dijaloškoj situaciji) razmisli malo o svojim postupcima] // **sabèriv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se da skupiti, pokupiti, prikupiti; **sabìrāč** *m* ⟨G sabiráča⟩ onaj koji sabire; skupljač, kolekcionar [~ *bilja*]; **sabiràčica** *ž*, *v.* sabirač; **sabìrāčkī** *prid.* koji se odnosi na sabirače; **sabìrāčki** *pril.* kao sabirač, na način sabirača; **sabìralīšnī** *prid.* koji se odnosi na sabiralište; **sabìralīšte** *sr* **1.** mjesto na kojem se ljudi sabiru, sakupljaju **2.** mjesto na kojem se prikupljaju materijalna dobra [~ *Crvenog križa*; ~ *starog papira*]; **sàbirati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* sàbirēm, *pril. sad.* sàbirūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* sabrati; **sábīrn|ī** *prid.* koji se odnosi na sabiranje, kojem je cilj sabiranje (ob. dobrotvornih priloga i sl.) [*~i centar*; *~a akcija*] △ *~a točka* **1.** točka u kojoj se sabire (žarište i sl.) **2.** mjesto sakupljanja ljudi u okviru strateških i drugih pomicanja, mjesto koncentriranja većih masa ljudi ili količina materijala; **sábīrnica** *ž inform.* skup vodiča koji služe za prijenos podataka između procesora i ostalih sastavnih dijelova računala (*engl.* bus); **sȁbrān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je sve misli usmjerio u jednom pravcu, na određeni problem; pribran, usredotočen, koncentriran, *opr.* rastresen **2.** koji smireno i trezveno reagira; priseban, pribran, *opr.* uspaničen, *v.* uspaničiti se △ *~a djela* sva djela nekog pisca u jednom izdanju; **sȁbrānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina, stanje onoga koji je sabran; pribranost, usredotočenost, prisebnost

✧ S(A)- + *v.* brati

sàbur (I) *m reg.* strpljivost, sposobnost vladanja sobom, samozatajnost // **sàbur** (II) *uzv.* strpi se!; **sàburiti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ *reg.* vladati sobom, strpljivo podnositi nevolje u životu

✧ *tur.* sabır ← *arap.* ṣabr

sȁbvufer *m*, *v.* subwoofer

Sachs (*izg.* Zȁks) **1. Hans** (1494–1576), njemački pjesnik i glazbenik, postolar, popularni majstor pjevač, veliki pobornik reformacije (*Wittenberški slavuj*), spjevao o. 4000 pjesama (Meisterlieder) i o. 2000 pokladnih skečeva i drugih prigodnih veselih, sentimentalnih i komičnih glazbenih jedinica **2. Julius** (1832–1897), njemački botaničar, jedan od osnivača eksperimentalne fiziologije bilja (*Priručnik eksperimentalne fiziologije biljaka*) **3. Milan** (1884–1968), češki dirigent i skladatelj, od 1911. angažiran u zagrebačkoj Operi; 1945–1955. njen glavni dirigent i direktor **4. Nelly** (1891–1970), njemačka književnica, od 1940. u emigraciji u Švedskoj; elegična lirika posvećena stradanjima

Židova u Trećem Reichu, prožeta biblijskim motivima (*O vi dimnjaci* igrokaz *Misteriozna igra o patnjama Izraela*); Nobelova nagrada za književnost 1966.

Sachsen, *v.* Saksonija

sȁcijabīlan *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji otklanja glad, koji zadovoljava potrebu za čim; zasitan
✧ *engl.* satiable ← *lat.* satiatus: zasićen ← satiare: zasititi

sȁč[1] *m* ⟨N *mn* sȁčevi⟩ *reg.* željezni ili zemljani poklopac pod kojim se na ognjištu peče kruh, pita ili kakvo drugo jelo; peka [*kruh ispod ~a*; *peći ispod ~a/pod ~em*]
◈ *pr.* (prema zanimanju i nadimačka): **Sȁčār** (Međimurje), **Sȁčarić** (Garešnica, Križevci), **Sȁček** (Đakovo, Biograd), **Sȁčer** (450, Ludbreg, Zagorje, Međimurje), **Sȁčerić** (Karlovac, Jastrebarsko), **Sȁčić** (250, Varaždin)
✧ *tur.* saç

sȁč[2] *m* ⟨N *mn* sȁčevi⟩ *bot.*, *v.* vrbovnik

sàčekati (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* sàčekan⟩ **1.** *v.* pričekati **2.** *v.* dočekati **//** **sačekívati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* sačèkujēm, *pril. sad.* sačèkujūći, *gl. im.* sačekívānje⟩, *v.* sačekati
✧ S(A)- + *v.* čekati

sačȉniti (što) *svrš.* ⟨*prez.* sàčinīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* sàčinjen⟩ načiniti **//** **sačinjávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* sačìnjāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *v.* sačiniti **2.** (što) u vezama riječi: [*~ uređivački odbor*; *~ solidno društvo*; *~ koncertnu publiku*]; od više članova ili dijelova, kemijskih elemenata, prirodnih sastojaka itd. oblikovati cjelinu
✧ S(A)- + *v.* čin, činiti

sàčma *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ **1.** *lov.* sitna okrugla olovna zrna za punjenje patrona lovačkih pušaka sačmarica **2.** *reg.* ukrasne rese na ubrusima, ručnicima, košuljama i sl. **3.** vrsta hranjive smjese za stoku **4.** *rib.* mreža kružna oblika za slatkovodni ribolov, na obodnici se nalazi niz olovnih kuglica **//** **sȁčmarica** *ž* **1.** *lov.* puška glatkih, neižlijebljenih cijevi, puni se patronama sa sačmom **2.** *sport* puška u natjecateljskom streljaštvu, služi za gađanje letećih meta △ ***policijska*** *~* puška glatkih cijevi namijenjena pucanju u ljude, punjena gumenim kuglicama, omamljujućim sredstvima, sitnim strelicama itd.; **sačmáriti** *nesvrš.* ⟨*prez.* sàčmārīm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ mehanički čistiti čelični lim snažnim mlazom čeličnih čestica (sačme); **sȁčmen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je urešen sačmom (**2**)
✧ *tur.* saçma

sačúvati (što) *svrš.* ⟨*prez.* sàčūvām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* sàčūvān⟩ **1.** zaštititi od propasti, kvarenja, zaborava, štete [*~ spomenike od ratnih razaranja*] **2.** spremiti za kasniju potrošnju ili korištenje [*~ lješnjake za zimu*] **3.** zadržati, održati [*~ prisutnost duha*; *~ mir*] **4.** zadržati u vlasništvu [*~ za uspomenu*] **5.** (se) ostati nepovrijeđen, čitav, neoštećen, zdrav, odmoran, očuvati snagu i zdravlje
✧ S(A)- + *v.* čuvati

sàće *sr* ⟨G sâćā, G *zb.* -ta⟩ ćelije od voska koje grade pčele i ose u obliku pravilno raspoređenih redova radi čuvanja meda i polaganja jaja
✧ *prasl.* *sъtьje, *sъtъ (*rus.* sot, *bug.* sъt) ? ≃ *rus.* sytá: voda zaslađena medom

sâći, *v.* sići

sâd *m* ⟨N *mn* sádovi⟩ **1.** površina zasađena biljkama, drvećem, povrćem ili cvijećem **2.** *v.* sadnica **//** **sàdilac** *m* ⟨G -ioca, V -ioče, N *mn* -ioci⟩ onaj koji sadi; saditelj; **sàdilica** *ž* (+ *potenc.*) **1.** sprava koja služi pri sađenju **2.** *v.* sadilac; **sàditelj** *m*, *v.* sadilac; **saditèljica** *ž*, *v.* saditelj; **sáditi** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* sâdīm, *pril. sad.* sádēći, *gl. im.* sáđēnje⟩ polagati u zemlju sadnice [*~ voćku*]; **sádnica** *ž* mlada biljka, ob. odnjegovana u rasadniku, koja se presađuje; presadnica, sâd; **sádnja** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ polaganje sadnica u zemlju; sađenje
✧ *prasl.* i *stsl.* saditi (*rus.* sadít', *polj.* sadzić) ← *ie.* *sōdeyeti: postavlja (*skr.* sādayati, *stir.* suidigidir)

sȁd[1] (**sȁda**) *pril.* **1.** u ovo vrijeme, u ovaj čas, trenutak **2.** malo prije **3.** (kao riječ koja najavljuje neodređeno oklijevanje ili ono što će biti) [*~ nisam siguran*; A: *Je li to dobro ili loše?* B: *~ kako se uzme*] **4.** (u raznim kontekstima) [*~ ću* (na poziv ili požurivanje) u zn. dolazim, evo me; *eto (evo) ga ~*, *vidi ga ~*, *vidi ~*, *gle ~*, *gle ~ ovo (to)* (u dijaloškoj situaciji na riječi sugovornika kao iznenađenost nad proturječjem) što to govoriš, otkud ti to, što je (sad) to; *i ~ znaj* ne može se znati, teško je snaći se u tim okolnostima, podacima i sl.; *i ~ je to...*, *iron.* i nakon svega to je tobože; *i ~ je to veliki čovjek* (nakon svega što se zna) to je tobože veliki čovjek; ispada, tobože, da je to veliki čovjek] **//** **sàdanjī** *prid.* koji je od sada; sadašnji; **sàdašnjī** *prid.*, *v.* sadanji;

sàdašnjica *ž* ukupnost onoga što čini sadašnje vrijeme i što se događa u vrijeme u kojem se govori; sadašnjost; **sàdašnjōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** svojstvo onoga što je sadašnje **2.** *v.* sadašnjica **3.** *lingv.* oznaka kategorije vremena za radnju, stanje i zbivanje koje se izriče prezentom ili sadašnjim vremenom
✧ *prasl.* *sьda, *sьgoda (*slov.* zdaj, *bug.* sega) ← *sь: taj + *-da, *v.* kada

sȁd² *m lingv.* petnaesto slovo arapskoga alfabeta
✧ *arap.* ṣād

sadàk|a *ž reg.* milostinja, milodar [*dati ~u*]
✧ *tur.* ← *arap.* ṣadaqa

sàdārka *ž* ⟨D L -rci, G *mn* -arākā/-ī⟩ *bot.* biljni rod (*Gypsophyla*) iz porodice klinčića (*Caryophyllaceae*), jednogodišnje i trajne zeleni Europe i Azije
✧ *v.* sadra

Sàdat, Mohammed Anwar Al (1918–1981), predsjednik Egipta (od 1970); 1973. poveo rat protiv Izraela, iste godine prihvatio primirje, 1977. inicijator mirovnog procesa i prvog uzajamnog priznanja jedne arapske zemlje i Izraela; Nobelova nagrada za mir 1978 (s M. Beginom); ubili ga islamski integralisti

Sade (*izg.* Sâd), **Donatien Alphonse François, markiz de** (1740–1814), francuski plemić i književnik koji je zbog perverznih seksualnih ekscesa i skandalizirajućih erotskih tekstova proveo 27 godina u zatvorima; njegove knjige (*Nesreća*, *Vrline*, *Zločini strasti*) u kojima opravdava mučenje i zločin radi zadovoljenja strasti bile su zabranjene i njihova sudska zabrana na snazi je u Francuskoj sve do danas // **sàdist** (**sadȉst**) *m* onaj koji uživa u mučenju drugih i tuđim patnjama; **sàdistica** *ž*, *v.* sadist; **sadȉstičk|ī** *prid.* koji je svojstven, koji se odnosi na sadizam i sadiste [*~o iživljavanje*]; **sadȉstički** *pril.* kao sadist, na način sadista; **sàdistkinja** *ž*, *v.* sadist; **sadȉzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ **1.** *psih. pat.* perverzija u kojoj se spolno zadovoljstvo postiže nanošenjem boli, zlostavljanjem, mučenjem spolnog partnera (fizički npr. bičevanjem, psihički npr. ponižavanjem) **2.** općenito, naslađivanje u mučenju koga, uživanje u tuđim patnjama

sadijévati *nesvrš.* ⟨*prez.* sàdijēvām, *pril. sad.* -ajūći, *prid. trp.* sàdijēvān, *gl. im.* -ānje⟩ slagati u plast [*~ sijeno*]

Sádik m. os. ime (*musl.*); *hip.*: **Sádo** ◊ *pr.*: **Sadȉki** (Varaždin, ← *alb.*), **Sadíković** (180, Zagreb, Primorje, Istra, Banovina), **Sàdiku** (Zagreb, Zaprešić, Primorje, ← *alb.*)

sáditi, *v.* sâd

sadȉzam, *v.* Sade

Sadko (*izg.* Sàtko) junak ruskih narodnih epskih pjesama novgorodskog ciklusa

sádno *sr* rana ispod sedla ili samara od jahanja ili tovara na grebenu životinja; natisak

sadomazohìzam *m* ⟨G -zma⟩ *pat.* nastranost u kojoj se spolno zadovoljstvo postiže nanošenjem boli drugome, ali i osobnim podnošenjem boli, poniženja, patnje // **sadomazòhist** (**sadomazohȉst**) *m* onaj koji je sklon sadomazohizmu; **sadomazohìstičkī** *prid.* koji se odnosi na sadomazohizam i sadomazohiste
✧ *v.* Sade, sadizam + *v.* mazohizam

Sadoveanu (*izg.* Sadovjânu), **Mihail** (1880–1961), rumunjski romanopisac i novelist; povijesni romani i romani iz života rumunjskog patrijarhalnog sela (o. 80 naslova)

sȁdra *ž min.*, *v.* gips // **sȁdren** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je od sadre; gipsani [*~o poprsje*; *~a udlaga* gips za imobilizaciju ozlijeđenog ekstremiteta; *~i zavoj*]
✧ *češ.* sadra: gips

sȁdržāj *m* **1. a.** ono što se u čemu nalazi, čime je što ispunjeno [*~ vreće*]; sadržina **b.** *log.* skup ili zbroj svih oznaka koje neki pojam izriče o nekom predmetu **2. a.** bit, jezgra čega **b.** *razg.* ono što se izlaže ili opisuje, glavna misao, sažet izvadak iz čega **c.** *razg.* radnja u razvoju i slijedu, fabula (romana, pjesme) **3.** značenje, smisao, *opr.* oblik, forma **4.** popis dijelova ili poglavlja knjige s naznakom strana; kazalo // **sȁdržājan** *prid.* ⟨*odr.* -jnī⟩ koji se odlikuje sadržajem, koji ima sadržaj; **sȁdržājno** *pril.* **1.** na sadržajan način **2.** što se tiče sadržaja, *opr.* formalno; **sadržájnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je sadržajno ili osobina onoga koji je sadržajan; **sȁdržān** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je sadržaj ili dio sadržaja čega, sastavni dio čega, koji se u čemu nalazi [*kisik je ~ u vodi*; *opis ~ u uvodu*]; **sadȑžati** (što) *dv.* ⟨*prez.* sàdržīm, *pril. sad.* -žēći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* sȁdržān⟩ imati što kao sadržaj, imati što kao sastavni dio [*vino sadrži alkohol*]; **sadržávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* sadȑžāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** imati što u sebi kao sastavni dio [*lijek sadržava aspirin i vitamin C*] **2.** imati određen broj, određenu količinu čega u sebi [*brigada sadržava nekoliko pukova*]; **sàdržina** *ž*, *v.* sadržaj (1)
✧ S(A)- + *v.* držati

sadùcej *m* ⟨N *mn* sadučèji, G sadučéjā⟩ *pov.* pripadnik vjersko-političke stranke u posljednjem razdoblju židovske državne samostalnosti (u Isusovo vrijeme), konzervativne u tumačenju Mojsijevih zakona (nijekali uskrsnuće, postojanje anđela i usmenu predaju)
✧ *lat.* Sadducaei ← *grč.* Saddoukaîoi ← *hebr.* sādhūqi: sljedbenici Zadoka, svećenika iz vremena Davida i Salomona

sȁdžāk *m* ⟨N *mn* -āci⟩ *reg.* željezni tronožac nad vatrom na koji se postavlja posuda za kuhanje
◆ *pr.* (nadimačko): **Sȁdžāk** (120, Osijek, Sisak, Nova Gradiška), **Sȁdžakov** (Pula, Zagreb)
✧ *tur.* sac ayak ≃ *v.* sač[1] + ayak: noga

SAE *krat. tehn.* oznaka ljestvice relativne kinematičke viskoznosti motornih ulja (za zimske uvjete rada motora)
✧ *engl.* **S**ociety of **A**utomotive **E**ngineers

saètia *ž pom. pov.* trgovački i ratni brod s latinskim jedrima [*dubrovačka ~*]
✧ ≃ *v.* sagita

sȁf *m isl.* **1.** red u džamiji prilikom molitve **2.** red ljudi uopće
✧ *tur.* ← *arap.* ṣāf

Sȁfa i Mârva *geogr. rel.* dva brijega na koja se mora popeti onaj koji hodočasti u Meku

safaláda *ž kulin.* polutrajna kratka debela mesna kobasica za kuhanje
✧ *austr.njem.* Safaladi, Savaladi ← *tal. dijal.* cervellata ≃ cervello: mozak

safâri *m* ⟨G -ija, N *mn* -iji⟩ **1.** lov na visoku divljač u afričkim lovištima [*ići na ~*] **2.** turističko putovanje po afričkoj divljini △ ***foto ~*** obilaženje egzotičnih lovišta i fotografiranje životinja; ***~-jakna*** lovačka jakna izrađena od čvrste vodootporne pamučne tkanine uz kožna pojačanja; ***~-look*** (*izg.* ~ lùk) odijevanje, kreacija u stilu safari odjeće; ***~-park*** prostorno ograničeno područje u kojem se egzotične životinje slobodno kreću, posjetitelji ga obilaze vozilima
✧ *engl.* safari ← *svahili* ← *arap.* safar: putovanje

sàfer *m isl.* drugi mjesec muslimanskog kalendara
◆ **Sèfer** m. os. ime (*musl.*, ob. se daje djetetu rođenomu u tome mjesecu) ◇ *pr.*: **Sèfer** (Sisak, Pula), **Sèferagić** (Zagreb, Rijeka, Slunj), **Sèferović** (**Seférović**) (260, Zagreb, po cijeloj Hrvatskoj), **Séfić** (Sisak, Primorje, Gorski kotar)
✧ *tur.* ← *arap.* ṣafär

safety (*izg.* sèjfti) *m sport* u američkom nogometu dobitak dva boda kada igrač momčadi koja se brani unese loptu u svoju završnu zonu i tamo ga protivnik zaustavi ili obori
✧ *engl.*

sàfičkī *prid.*, *v.* sapfički

safìjān (**sàfijan**) *m* ⟨G safijána⟩ fino izrađena ovčja ili kozja koža (za kožnu galanteriju) // **safìjānsk|ī** *prid.* koji je od safijana [*~e rukavice*]
✧ prema gradu Saffi u Maroku

sàfīr *m* ⟨G safíra⟩ *min.* kristali korunda plave do modrozelene boje // **sàfīrn|ī** *prid.* **1.** koji je od safira, sa safirima [*~a ogrlica*] **2.** koji je modar poput safira, tamnomodar
✧ *njem.* Sapphir ← *lat.* sapp(h)irus ← *grč.* sáppheiros ← *hebr.* sappir

safrànīn *m* ⟨G safranína⟩ *kem.* najpoznatije azijsko bojilo; crveno u vodi, u alkoholu crveno s crvenožutom fluorescencijom
✧ *v.* šafran + -IN

sȁft *m* ⟨N *mn* sàftovi⟩ *reg. kulin.* umak // **sȁft|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ *reg.* koji je pun vlastitog soka; sočan [*~no meso*]
✧ *njem.* Saft

sâg *m* ⟨N *mn* ságovi⟩ prostirač za pod, ob. od raznobojne vune, svilenih niti i sl.; tepih
✧ *lat.* sagum

sâga *ž knjiž.* **1.** herojska pripovijetka u staroskandinavskim književnostima o podvizima bogova, kraljeva itd. [*~ o Nibelunzima*] **2.** dugo pripovjedno prozno djelo, ob. u više knjiga [*~ o Forsyteima*] **3.** *razg.* dug opis zanimljivog događaja [*~ o putu u Italiju*]
✧ *stisland.* ≃ sagan: reći, pričati

Sagan[1] (*izg.* Sègan), **Carl** (1934–1996), američki astronom i pisac popularno-znanstvenih knjiga (*Planetarno istraživanje*, *Plava točka u beskraju*, TV-serija *Kozmos*)

Sagan[2] (*izg.* Sagân), **Françoise** (**Quoirez**) (1935), francuska spisateljica vrlo popularnih, vješto i lagano pisanih ljubavnih romana (*Dobar dan tugo*, *Volite li Brahmsa?*)

sȁgdič *m reg. zast.* kum na muslimanskoj svadbi
✧ *tur.* sağdıç: djever, djeveruša

sagéna *ž* **1.** *pom. pov.* hrv. ratni i trgovački brod **2.** ribarska mreža
✧ *grč.* sagénē

sagíbati, *v.* sagnuti

sagìta *ž pom. pov.* srednjovjekovni trgovački i ratni brod na Sredozemlju
✧ *lat.* sagitta: strijela

sȁgitāl|an *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji je u obliku strelice, streličast **2.** središnji, osovinski △ ~***na os*** zamišljena ravan koja presijeca tijelo po dubini; ~***na ravnina*** ravnina koja dijeli tijelo čovjeka na dvije simetrične polovine; medijalna, dubinska ravnina

✧ *nlat.* sagittalis ≃ *lat.* sagitta: strijela

sàglam *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* koji nema loših osobina, čiji je karakter valjan; čvrst, pouzdan, ispravan, pošten

✧ *tur.* sağlam

sàgledati (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* sàgledān⟩ **1.** obuhvatiti pogledom **2.** *pren.* uvidjeti što u svoj širini i dubini; shvatiti, postati svjestan čega [~ *posljedice*] // **saglédati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* sàglēdām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* sàgledati; **sagledávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* saglèdāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* saglédati, sàgledati; **saglèdiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može sagledati; predvidljiv, *opr.* nesaglediv

✧ S(A)- + *v.* gledati

sàgnuti (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* sȁgnēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* sàgni, *prid. rad.* sàgnuo, *prid. trp.* sȁgnūt⟩ saviti se nadolje, prikloniti gornji dio tijela // **sagíbati** *nesvrš.* ⟨*prez.* sàgībām/sàgībljēm, *pril. sad.* -ajūći/sàgībljūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* sàgnuti; **sagìbljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može sagibati, koji se lako sagiblje; **sagìbljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je sagibljivo; **sàginjati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -njēm (se), *pril. sad.* -njūći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* sagnuti (se)

✧ S(A)- + *v.* nagnuti

sàgnjiti (∅) *svrš.* ⟨*prez.* sȁgnjijēm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* sȁgnjio⟩ postati gnjio, truo, propasti u procesu truljenja; istrunuti

✧ S(A)- + *v.* gnjiti

sâgo *m* **1.** *bot.* malajska palma (*Metroxylon rumphii*) iz stabljičine srži dobiva se škrob koji je važan dio prehrane lokalnog stanovništva **2.** kuglasta zrna škroba dobivena iz srčike sago-palmi; palmina riža

✧ *port.* ← *mal.* sagu

sagòrjeti *svrš.* ⟨*prez.* sàgorīm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. rad.* sagòrio⟩ **1.** (∅) **a.** biti uništen vatrom, požarom; izgorjeti **b.** *pren.* propasti od pretjerana naprezanja, naporna rada, silne želje ili od teške bolesti **2.** (što) **a.** spaliti, sažeći **b.** oštetiti, uništiti sredstvom koje izjeda, razjeda [~ *od opasne kiseline*] // **sagorijévati** *nesvrš.* ⟨*prez.* sagòrijēvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* sagorjeti; **sagòriv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji može izgorjeti izložen vatri, koji se može uništiti vatrom, koji nestaje pod utjecajem vatre

✧ S(A)- + *v.* gorjeti

sagráditi (što) *svrš.* ⟨*prez.* sàgrādīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* sàgrāđen⟩ **1.** podići gradeći, sazidati (zgradu, kuću, tvornicu) **2.** načiniti, napraviti; stvoriti // **sagrađívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* sagràđujēm, *pril. sad.* sagràđujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* sagraditi, graditi

✧ S(A)- + *v.* graditi

sàgrije (**sàrgije**) *ž mn reg.* korice za sablju ili nož; tok, kanije

✧ *tur.* sağrı: sapi, jer su se te korice radile od kože odrezane od sapi

sagrijéšiti (∅) *svrš.* ⟨*prez.* sàgrijēšīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* sagrijéšio⟩ počiniti grijeh; zgriješiti // **sagrešénje** *sr* čin kojim je počinjen grijeh

✧ S(A)- + *v.* grijeh, griješiti

sahàčija *m*, *v.* sajdžija

sàhan *m reg.* **1.** plića bakrena zdjela u kojoj se priređuju jela **2.** tanjur

✧ *tur.* ← *arap.* ṣaḥn

Sàhara *ž geogr.* najveća pustinja na svijetu (o. 8.600.000 km²); prostire se gotovo cijelom sjevernom Afrikom, obuhvaća dijelove 11 država; pješčano more dina; gotovo uopće nema oborina ni izvora vode [*žedan kao* ~. *pren.* velika žeđ ili ako je riječ o tlu, onda velika suša; *pusto kao* ~, *pren.* nenastanjeno ili jako slabo nastanjeno područje ili mjesto; neživo, prazno] // **sàharsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Saharu i prostore oko nje, koji joj pripada, koji potječe od/iz Sahare [~*i pijesak*; ~*a oaza*] △ ~***a ciklona*** *meteor.* zavjetrinska ciklona Atlaskog gorja; ~***a vrućina*** *razg.* velika, nepodnošljiva vrućina; ~***i jezici*** *lingv.* grana nilosaharske porodice jezika, obuhvaća jezike kao što su kanuri, teda, itd.

✧ *arap.* Sahara: pustinja

sahàrīn *m* ⟨G saharína⟩ *kem.* sulfimid benzojeve kiseline $C_6H_4SO_2OCNH$, umjetno proizveden kristaliničan bijeli prašak koji služi za zaslađivanje // **saharídi** *m mn* ⟨N sahàrīd, G saharída⟩ *kem.* skupina u vodi topljivih ugljikohidrata; šećeri; **sahàrīnskī** *prid.* koji je od saharina, koji je sa saharinom, koji se odnosi na saharin; **sahàrīnski** *pril.* pomoću saharina, saharinom

✧ *srlat.* saccharum ← *grč.* sákkharon: šećer + -IN

saharomètrija (**saharimètrija**) *ž* **1.** *kem.* određivanje koncentracije šećera u otopinama **2.** *med.* određivanje količine šećera u krvi redukcijskom metodom // **saharòmetar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ sprava pomoću koje se određuje količina šećera u otopinama
✧ *v.* saharin + -METRIJA

Saharov (*izg.* Sahàrov), **Andrej Dmitrijevič** (1921–1989), ruski nuklearni fizičar; borac za ljudska prava, civilne slobode i političku reformu Sovjetskog Saveza, kao i za zbližavanje s nekomunističkim zemljama; Nobelova nagrada za mir (1975); u progonstvu od 1980, nakon dolaska M. Gorbačova na vlast rehabilitiran (1986) i pušten iz kućnog pritvora

saharóza *ž kem.* prirodni disaharid, sastavljen od glukoze i fruktoze; šećer iz šećerne repe ili šećerne trske
✧ *v.* saharin + -OZA

sȁhat *m reg. zast. ekspr.* sat △ *~-kula arhit. reg.* kameni četverokutni toranj orijentalne gradnje na kojem se nalazi sat // **sahàčinica** (**sàjdžinica**) *ž reg.* urarska radnja; **sàjdžija** (**sahàčija**) *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* urar
✧ *tur.* saat ← *arap.* sāʿ

sàhēm *m* ⟨G sahéma⟩ **1.** poglavica nekih indijanskih plemena Sjeverne Amerike **2.** skupština starih indijanskih ratnika
✧ *amer.engl.* ← *egz.*

sáhib *m* **1.** *pov.* **a.** u početku islamske ekspanzije naziv za sve muslimane **b.** kasnije, ugledan bogat čovjek **2.** u Indiji počasna titula i naziv za bijelca: Englez, Europljanin, gospodin // **sahìbija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *pov.* u krajevima pod osmanskom vlašću, vlasnik, gospodar; posjednik; domaćin △ *čiftluk* ~ posjednik zemljišnog dobra u Osmanskom Carstvu, osmanski feudalac; privilegirani pripadnik osmanske vlasti; *hair* ~ osnivač zadužbine, dobrotvor; *ilum* ~ učen čovjek
✧ *tur.* sahib ← *arap.* ṣāḥib

sáhija (**sáija**) *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* **1.** *pov.* pismonoša koji je prenosio privatna pisma, poruke **2.** *zast.* glasnik, vjesnik, glasonoša, teklič
✧ *tur.* sai ← *arap.* sāīʿ

sàhnuti (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* sȁhnēm, *pril. sad.* sàhnūći, *prid. rad.* sàhnuo⟩ **1.** postajati suh, sušiti se, venuti, ginuti, propadati (o biljkama) **2.** *pren.* propadati od bolesti, od duševnih patnji, od teškog rada i sl., gasiti se, venuti
✧ od starijega *sъxnǫti ≃ *v.* suh

sàhrana *ž* polaganje mrtvaca u grob; pogreb, pokop, ukop; pohranjivanje pepela kremiranog pokojnika // **sahráni|ti** (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* sàhrānīm, *pril. pr.* -ivši, *prid. trp.* sàhrānjen⟩ **1. a.** položiti umrloga ili urnu s pepelom u zemlju **b.** *pren.* predati zaboravu **2. a.** *pren.* prouzrokovati čiju smrt ili propast [*~li su ga svakodnevnim prigovorima*]; uništiti, upropastiti **b.** oštro iskritizirati [*~ti kazališnu predstavu*]; **sahranjívati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* sahrànjujēm, *pril. sad.* sahrànjujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* sahraniti
✧ S(A)- + *v.* hrana, hraniti (u značenju: čuvati)

sȁi *m* ⟨*indekl.*⟩ **1.** japansko oružje slično bodežu (kineski titdžio, indonežanski tjabang); koristi se za blokadu udarca (ne za ubadanje) **2.** japanska borilačka vještina koja se gaji u okviru kobuda i karate-tehnikā
✧ *jap.*

Sai Baba (*izg.* Sȁi Bȁba) (1926), duhovni učitelj, guru, iz Brindavana na *J* Indije kojeg sljedbenici smatraju avatarom (jednim od 10 inkarnacija Boga Višne); bavi se iscjeljivanjem i materijalizacijom darova

Saigon (*izg.* Sàjgōn) *m pov.*, *v.* Ho-Ši-Min // **sàjgōnskī** *prid.* koji pripada Saigonu

sȁik *m* ⟨N *mn* sȁici⟩ *pom.* maleni obalni jedrenjak

sainète *ž glazb. pov.* komični kazališni komad (farsa) s glazbom, srodan opereti, nekoć popularan u Španjolskoj
✧ *šp.* sainete

Sainte-Beuve (*izg.* Sȅnt Bêv), **Charles Augustin** (1804–1869), francuski književni povjesničar i kritičar; začetnik »realističke kritike« koja u analizi uzima u obzir i životne okolnosti autora, društvene utjecaje i opredjeljenja

Saint-Exupéry (*izg.* Sȅnt Egziperî), **Antoine de** (1904–1944), francuski pilot, pripovjedač i romanopisac koji je avijatičarske opasnosti i pustolovine uspio promatrati očima pjesnika; tvorac tzv. dječje bajke za odrasle *Malog princa* u kojoj podsjeća kako su najbolje stvari u životu još uvijek one najjednostavnije i da je pravo bogatstvo moći davati drugima; poginuo u 2. svjetskom ratu kao vojni pilot

Saint-Germain-en-Laye (*izg.* Sȅnt Žermên-ân-Lè) *m Z* predgrađe Pariza, 39.900 stan. // **saintgermainski** (*izg.* sentžerménskī) *prid.* koji se odnosi na Saint-Germain-en-

Laye △ **Saintgermainski ugovor** *pov.* mirovni sporazum između zemalja pobjednica u 1. svjetskom ratu i Austrije (10. 9. 1919) kojim je potvrđen raspad Austro-Ugarske Monarhije, priznata Država SHS

Saint Helena (*izg.* Sȅnt Helêna) *ž*, *v.* Sveta Helena

Saint-John Perse (*izg.* Sȅnt Džȍn Pêrs) (1887–1975), francuski pjesnik, diplomat i erudit; meditativno-lirska poezija oceanskih panorama, divljine i mirisa mora, prirodnih snaga koje se stapaju sa čovjekom u sintezu pjesničkog bitka; »poezija uzvišenog uzleta i evokativne imaginacije« (iz Obrazloženja uz Nobelovu nagradu 1960)

Saint-Just (*izg.* Sȅn Žȉst), **Louis Antoine de** (1767–1794), francuski revolucionar, personifikacija gorljive principijelnosti, ali i beskompromisne okrutnosti jakobinske diktature i njenog terora; kao jedno vrijeme vodeći član svemoćnog Komiteta nacionalnog spasa poslao je stotine ljudi na giljotinu i napokon i sam skončao na isti način

Saint Laurent (*izg.* Sȅn Lorân), **Yves** (1936), francuski modni dizajner, karakterističan po čestoj upotrebi krzna i kože u visokoj modi i popularizaciji ženskih hlača za svaku priliku

Saint Lawrence (*izg.* Sȅnt Lôrens) *m geogr.* granična rijeka između Kanade i SAD-a, duga 1287 km, porječje 1.269.000 km, izvire iz jezera Ontarija, utječe u Atlantski ocean

Saint-Saëns (*izg.* Sȅn Sâns), **Camille** (1835–1921), francuski skladatelj, orguljaš, pijanist, pisao i eseje, glazbeno teoretske i kritičke tekstove, poeziju; prvi u Francuskoj komponirao simfonijsku poemu (*Mrtvački ples*), produžio tradiciju francuske klasične opere (*Samson i Dalila*), komponirao 3 simfonije, 5 klavirskih koncerata kojima je sam bio briljantni izvođač

Saint-Simon (*izg.* Sȅn Simôn), **Claude Henri de Rouvroy de** (1760–1825), francuski teoretičar utopijskog socijalizma koji u svojem posljednjem i glavnom djelu *Novo kršćanstvo* propovijeda bratstvo svih ljudi koje mora pratiti znanstvenu organizaciju industrije i društva; u ranijim djelima (*Industrijski sustav*, *Reorganizacija europskog društva*), drži da će se napretkom znanosti i tehnike razriješiti sve bolne točke građanskog društva

Saint Tropez (*izg.* Sȅn Tropê) *m* luka i poznato turističko mjesto na Azurnoj obali (Francuska), 5400 stan.

sájam *m* ⟨G -jma, N *mn* -jmovi⟩ **1.** sastanak prodavača i kupaca u određeno vrijeme godine ili na određeni dan radi izravnog trgovanja ili radi zaključivanja trgovačkih poslova na osnovi izloženih uzoraka [*petrovski* ~; ~ *automobila*] **2.** velika poslovna priredba općeg ili specijaliziranog tipa [~ *proizvođača elektronske opreme*]; velesajam // **sájamskī** *prid.* koji se odnosi na sajam [~ *prostor*]; sajmeni; **sájamski** *pril.* kao na sajmu; **sàjmār** *m* ⟨G sajmára⟩ onaj koji ide na sajam, prodaje na sajmu (ob. stočnom i sličnim sajmovima); **sàjmārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* sajmar; **sàjmenī** *prid.*, *v.* sájamskī [~ *dan*]; **sȁjmīšnī** *prid.* koji se odnosi na sajmište; **sȁjmīšt|e** *sr* mjesto gdje se održava sajam (**1**)

✧ *prasl.* *sъjьmъ (*rus.* sójm, *polj.* sejm: sabor) ≃ S(A)- + *jęti: imati, držati, *v.* imati

Sàjanskō gôrje *sr* ⟨G Sàjanskōg(a) gôrja⟩ *geogr.* planinski masiv na granici Rusije i Mongolije (Azija), najviši vrh Munku-Sardik (3491 m)

sàjdenpapīr *m*, *v.* zajdenpapir

sâjdspīn *m*, *v.* sidespin

sȁjens-fȉkšn *m*, *v.* science fiction

sâjga *ž* ⟨D L -i, G *mn* -ā/-ī⟩ *zool.* stepski preživač, tankoprstaš (*Saiga tartarica*) iz potporodice antilopa, živi u Sibiru

✧ *rus.* sajgá ← *turk.* (*džagatajski*)

sàjklveld *m kem.* sintetička smola izuzetne čvrstoće

✧ *engl.* cycloweld

sâjla *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *razg.* željezno uže od spletene žice // **sàjler** *m reg. zast.* obrtnik koji proizvodi užad; užar

✧ *njem.* Seil

sajonâra *uzv. ekspr.* japanski pozdrav pri rastanku; zbogom

✧ *jap.* sayō-nara: tako ako bude

sàjtlik *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *reg.* **1.** stara jedinica mjere za tekućinu, o. 0,8 litre **2.** takav oblik i veličina trbušaste posudice od stakla [~ *rakije*; *piti iz ~a*]; čokanj (»veliki čokanj«), fraklić

✧ *austr.njem.* Seidel

sȁk *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *reg.* **1.** vreća, vrećica **2.** *rib.* vrećasti dio na dnu povlačne ribarske mreže; vlak // **sȁka** *ž* ⟨G *mn* sâkā⟩ *reg. zast.* ogrtač koji nose starci po nekadašnjim orijentalnim običajima

✧ *tal.* sacco

sȁkāč *m reg. zast.* kuhar; sokač

◆ *pr.*: **S̀ākāč** (970, Novi Marof, Međimurje, Podravina, Zagreb), **S̀ākačić** (Garešnica, istočna Slavonija), **S̀ākać** (Međimurje, Novi Marof), **S̀ōkāč** (1140, Križevci, Međimurje, Podravina), **S̀ōkačić** (140, Zagreb, Jastrebarsko, Podravska Slatina, Rijeka), **S̀ōkāć** (Križevci, Zadar, Koprivnica)
✧ *mađ.* szakcs ← *slav.*, *v.* sok

S̀ākāč, Branimir (1918–1979), hrvatski skladatelj, eksperimentirao s novim tehnikama i zvučnim sredstvima, jedan od osnivača Zagrebačkog muzičkog bijenala

sakáda *ž* **1.** jak trzaj konjskom uzdom **2.** *pren.* oštar prijekor, ukor, prigovor **3.** *pom.* obalni jedrenjak ravne gradnje **4.** *glazb.* jak potez gudalom kojim se odsvira više tonova // **sakàdīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se ističe snagom, koji se javlja ili ostvaruje iznenada; jak, nagao △ *~i* ***govor*** *term.* eksplozivan govor karakterističan za neka oboljenja
✧ *fr.* saccade

sakàgija *ž pat.*, *v. slinavka*
✧ *tur. sakağı*

sakàki *m bot.* nisko, zimzeleno, cvatuće stablo (*Cleyera japonica*), u šintoizmu se koristi za ograđivanje i ukrašavanje svetih prostora
✧ *jap.*

sakalíbi *m mn* ⟨N sakàlīb, G sakalíba⟩ *pov.* u srednjovjekovnim arapskim zemljama dvorjani neslobodnog podrijetla, većinom Slaveni i drugi Europljani
✧ *arap.* sakalibah ← *grč.* Sklabénoi: Slaveni

sàkat (I) *m reg. zast.* onaj koji je kljast; bogalj, invalid // **sàkat** (II) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji nema ruke ili noge ili su mu oštećene; kljast (o čovjeku) **2.** *pren.* oštećen, nepotpun, osakaćen [~ *tekst*]; **sàkatiti** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -tēći, *gl. im.* -aćēnje⟩ **1.** (koga) činiti sakatim **2.** (što) *pren. pejor.* narušavati cjelinu čega; oštećivati, kvariti [~ *tekst*]; **sàkatōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje, osobina onoga koji je sakat; **sàktisati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -išēm, *pril. sad.* -išūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg. ekspr.* slomiti, skršiti, uništiti
✧ *tur.* ← *arap.* saqaṭ

s̀ākaz *m reg.* rakija kojoj je dodan plod mastike; mastika
✧ *tur.* sakız

s̀āke *m* ⟨*indekl.*⟩ nacionalno piće u Japanu dobiveno alkoholnim vrenjem riže
✧ *jap.* sake

sàketa *ž* ⟨G *mn* sàkētā⟩ **1.** *dem.* od sak; torbica, vrećica **2.** dio higijenskog pribora, služi za brisanje usta, ruku, zaštitu odjeće pri jelu i sl.; salveta, ubrus, maramica
✧ *tal.* sacchetto ≃ sacco: vreća

sakigawa (*izg.* sakigàva) *ž sport* mekani kožni vršak bambusnog mača kojim se u kendu zadaje udarac
✧ *jap.*

saklòniti (koga) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* sàklonjen⟩, ob. u: [*sakloni Bože* Bože sačuvaj, ne daj Bože, *usp.* učuvaj]
✧ S(A)- + *v.* kloniti se

sàklja *ž* ⟨G *mn* -ā/ob. -ī⟩ kuća kavkaskih gorštaka
✧ *rus.* sáklja ← *gruz.* sakhli

sàkō (**sakô**) *m* ⟨G sakòa⟩ kratak muški kaput, gornji dio muškog odijela ili ženskog kostima; kaputić, jaketa
✧ *njem.* Sakko ← *tal.* sacco: vreća

sakolàva *ž pov. pom.* grčki teretni i ribarski jedrenjak
✧ *ngrč.* sak(k)oléba

sâkos *m pravosl.* gornja odjeća episkopa
✧ *grč.* sákkos

sàkrāl|an *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** *rel.* koji se odnosi na vjeru i vjerske obrede [*~ni objekt*] **2.** *anat.* koji pripada križnoj kosti, koji pripada donjem dijelu trupa, križima // **sakralizácija** *ž* **1.** čin sakraliziranja, *usp.* sakralizirati **2.** stanje onoga što je sakralizirano **3.** *anat.* prirodna varijacija lumbosakralne granice; **sakralizírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* sakralìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ učiniti ili činiti da postane sakralno; **sàkrārīj** (**sakrârīj**) *m kat.* **1.** *pov.* mjesto gdje su se u ranokršćansko doba čuvali sveti predmeti namijenjeni kultu **2.** danas slivnici u sakristiji ili u blizini oltara; u njih se slijeva voda poslije pranja posvećenog posuđa
✧ *srlat.* sacralis ≃ sacrum: svetinja

sakràlgija *ž pat.* bol u križima, različitih uzroka
✧ *lat.* (os) sacrum: sveta (kost) ← *grč.* hieròn otéon + -ALGIJA

sakràment (**sakramènt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ *kat.* božanska ustanova (ukupno 7), vidljiv i učinkovit znak koji je ustanovio Krist, označuje i proizvodi posvećenje te daje milost Božju (krštenje, potvrda, euharistija, ispovijed, bolesničko pomazanje, svećenički red, ženidba) [*primiti ~e*] △ ***naravni*** ~ *teol.* stav

kršćanske teologije da su u poganskom svijetu postojali neki oblici izvršenja vjere kojima se mogao izbrisati istočni grijeh // **sakramèntāl** *m* ⟨G sakramentála⟩ *kat.* obred (blagoslov, škropljenje svetom vodom i sl.) koji je propisala Crkva, za razliku od sakramenata koje je ustanovio Krist; blagoslovina; **sakramentàlije** (**sakramentâlije**) *ž mn kat.* obredi, čini, molitve koje prate obavljanje sakramenata (znak križa, blagoslov jela, sveta voda i sl.); **sȁkramentālnī** *prid.* koji pripada sakramentalu, koji se odnosi na njega, ili potječe od sakramentala; **sakràment|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji se odnosi na sakrament, koji pripada sakramentu; pričesni, svetootajstveni, koji donosi oprost [*~ne potvrde*]; **sakramèntārīj** *m pov.* knjiga koja je sadržavala tekstove što ih je na misi čitao ili pjevao svećenik; **sakramèntati** (koga) *svrš.* ⟨*prez.* sakramèntām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* sakramèntao, *gl. im.* -ānje⟩ *reg. fam.* oštro ukoriti, izgrditi [*što ću te ~*]

✧ *lat.* sacramentum: zakletva, prisega

sakrìlēgīj (**sakrilêgīj**) *m* **1.** hotimični čin koji obeščašćuje neku osobu, predmet ili mjesto; svetogrđe, oskvrnuće, oskvrnjenje, bogohuljenje, skrnavljenje **2.** *pren.* zločin, bezakonje // **sakrilègijalan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** *kat.* **a.** koji je svetogrdan; bogohulan, bezbožan **b.** koji krade, skvrni svetinju Crkve **2.** *pren.* zločinački

✧ *lat.* sacrilegium

sakrìstija *ž arhit. kršć.* prostorija uz crkvu ili unutar crkve u kojoj se drže stvari potrebne za bogoslužje; oblačionica // **sakrìstān** *m* ⟨G sakristána⟩ onaj koji se brine za održavanje crkve i pomaže u svakodnevnim poslovima u crkvi; crkvenjak, zvonar, sakrištan; **sakrìstījskī** *prid.* koji se odnosi na sakristiju; **sakrìštan** *m* ⟨G sakrištána⟩ *reg.*, *v.* sakristan

✧ *srlat.* sacristia ≃ sacrista: čuvar svetih stvari ≃ sacer: svet

sàkriti (**skrìti**) *svrš.* ⟨*prez.* -ijēm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* sakrìven/sȁkrīt⟩ **1.** (koga, što) **a.** spremiti na mjesto za koje ne znaju drugi, skloniti od pogleda drugih **b.** učiniti da se što ne vidi, ne primijeti, ne pokaže (o osjećajima, raspoloženju) **c.** zadržati u tajnosti; zatajiti **2.** (se) **a.** naći sebi tajno sklonište **b.** postati nezamjetan, zakloniti se iza čega, iščeznuti // **sakrívalo** *sr*, ob. u: [*(igrati se) na ~* igrati se skrivača]; **sakrívati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* sàkrīvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* sakriti; **skrìti** *svrš.* ⟨*prez.* skrìjēm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* skrìven/skrît⟩, *v.* sakriti; **skrìvāč** *m* ⟨G skriváča⟩ onaj koji skriva △ *(igra) ~a* **1.** dječja igra u kojoj se sudionici skrivaju i traže **2.** *pren.* situacija u kojoj jedna strana vara i obmanjuje drugu; **skrívalica** *ž* **1.** vrsta crtane zagonetke u kojoj izostavljeno ili skriveno treba pronaći ili popuniti **2.** dječja igra u kojoj se svi skriju, a onaj na kojega je red traži druge; **skrívalište** *sr* mjesto gdje se povremeno tko skriva, koje služi za skrivanje (u igri skrivača i sl.); **skrívati** *nesvrš.* ⟨*prez.* skrîvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* sakrivati; **skrivèćkē** *pril.* krijući što, krijući se, tako da drugi ne vide, daleko od tuđih očiju; kriomice, pokrimice, skrivećki; **skrivèćki** *pril.*, *v.* skrivećke; **skròvīšt|e** *sr* tajno mjesto gdje se netko ili nešto skriva [*banditi su se povukli u svoja ~a*; *u ~u više nije bilo blaga*]; **skròvīšnī** *prid.* koji je dio, koji se odnosi na skrovište; **skròvit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji se teško može naći [*~o mjesto*] **2.** *ekspr.* koji je čuvan u sebi, intiman, tajanstven, tajnovit (o osjećajima i pojmovima); **skròvito** *pril.* na skrovit način, tajimice, da se ne vidi; **skròvitōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je skrovito

✧ S(A)- + *v.* kriti

sakroileìtis *m pat.* upala sakroilijakalnog zgloba (zglob u zdjelici)

✧ *lat.* sacrum: sveta (kost) + ilium: slabina

sakrosànkt|an *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** *kat.* koji se ne smije oštetiti, povrijediti; neoskvrnjiv, nepovrediv **2.** *pren. iron.* koji se ne smije dovesti u pitanje; neupitan (o idejama, pojmovima, nekim osobama, često u nedemokratskim situacijama) [*~na istina*] // **sakrosànktnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je sakrosanktno; nepovredivost, svetost, neoskvrnjivost

✧ *lat.* sacrosanctus: posvećen svetim obredima

sàkrska *ž* ⟨D L -i, G *mn* -ā/-ī⟩ *bot. reg.* vrsta tikve, bijele boje i duguljastog oblika

✧ *tur.* sakız kabaği ← sakız: smola + kabak: tikva

sàkrum *m anat.* kost u donjem dijelu kralješnice; sastavljena od 5 sraslih sakralnih kralješaka; križna kost, križa

✧ *lat.* (os) sacrum: sveta (kost)

saksàul *m bot.* grmovi i stabla iz roda *Haloxylon*

podrijetlom iz Turkmenistana; koriste se kao gorivo
✧ *turkm.*

sȁkshorn *m*, *v.* saxhorn

sàksij|a *ž reg.* (+ *srp.*) **1. a.** posuda od nepečene gline za uzgoj cvijeća; pitar **b.** svaka posuda u kojoj se uzgaja cvijeće **2.** sač pod kojim se peče kruh; peka
✧ *tur.* saksı

sȁksofōn *m glazb.* moderni limeni puhaći instrument [ovisno o registru: *sopranino* ~, *sopran* ~, *alt* ~, *tenor* ~, *bariton* ~, *bas* ~, *kontrabas* ~] // **saksofònist** (**saksofonȉst**) *m* onaj koji svira saksofon; **saksofònistkinja** *ž*, *v.* saksofonist; **sȁksofōnskī** *prid.* koji se odnosi na saksofon
✧ *fr.* saxophone, prema A. J. Saxu, *v.*

Sàksōnija (**Sȁskā**) *ž* (*njem.* Sachsen) *geogr.* savezna pokrajina u *JI* dijelu Njemačke, 18.338 km^2, 4.679.000 stan., glavni grad Dresden // **sàksōn** *m* ⟨G saksóna⟩ **1.** tkanina od izrazito fine vune **2.** fino vuneno predivo; **Saksónac** (**Sȁs**) *m* (**Sàksōnka**, **Sȁskinja** *ž*) ⟨G -nca, V Sàksōnče, N *mn* Saksónci/Sȁsi, G Sàksōnācā⟩ **1.** stanovnik Saksonije **2.** (*mn*) *pov. etn.* starogermansko pleme koje je nastavalo Sasku, zemlju *S* od Labe, dio seli u 5. st. u Britaniju; **sàksōnskī** *prid.* koji se odnosi na Saksonce i Saksoniju; saski

sàktisati, *v.* sakat (I)

saktosàlpinks *m pat.* nakupljanje tekućeg sadržaja u začepljenim jajovodima
✧ *grč.* saktós: začepljen, ispunjen + sálpigks: truba

Sakuma (*izg.* Sakúma), **Zozan** (1811–1864), japanski propagator zapadnjačkog utjecaja i civilizacije u Japanu, čiji je slogan »istočnjačka etika i zapadnjačka znanost« postao bazom japanske modernizacije kasnog 19. st.; zalagao se za otvaranje Japana prema Europi; ubijen od nacionalistički nastrojenih samuraja

sàkupiti, *v.* skȕp

sàla *ž isl.* molitva mujezina s minareta povodom čije smrti
✧ *tur.* salâ ← *arap.* ṣalā': obznanjivanje

sála *ž razg.* velika prostorija za priredbe, predavanja itd.; dvorana // **sàloča** *ž reg.* soba za primanje u građanskoj i patricijskoj kući; tinel, »palača«
✧ *njem.* Saal

salabhasána *ž* ⟨G *mn* salabhasánā⟩ vježba koja se u jogi izvodi iz ležećeg stava na prsima
✧ *skr.* salabhāsana

Sàladin (1137/8–1193), muslimanski sultan Egipta, Sirije, Jemena i Palestine, osnivač ajubidske dinastije, jedan od najvećih i najpoznatijih muslimanskih vojskovođa, pobjednik nad križarima 1187. i osvajač Jeruzalema

Saladîni *m mn* zadarska plemićka obitelj; podrijeklom iz Bizanta, u Zadru se spominju od 12. st; najistaknutiji član je Cosa (13. st), jedan od najbogatijih Zadrana toga doba; njegova je oporuka vrijedan izvor za poznavanje Zadra u predanžuvinsko doba; u 14. st. veliki protivnici Mlečana, obnašaju visoke dužnosti u gradskoj upravi i vojsci (Saladin i Damjan)

saláma *ž kulin.* suhomesnati proizvod od odabranog mesa sa specijalnim začinima [*zimska* ~]
✧ *austr.njem.* Salami ← *tal.* salame ← *lat.* salamen ≃ salare: soliti

salamàndar (**salamànder**) *m* ⟨G -dra, N *mn* -dri⟩ **1. a.** *zool.*, *v.* daždevnjak **b.** cijenjena koža salamandra i drugih guštera (za cipele i sl.) **2.** *mit.* duh koji živi u vatri **3.** *pren.* osoba koja može podnositi vrućinu // **salamàndarsk|ī** *prid.* **1.** koji pripada salamandru, koji se odnosi na salamandra **2.** *pren.* koji podnosi vatru △ ***~a koža*** onaj koji se može dugo izlagati suncu
✧ *njem.* Salamander ← *lat.* salamandra ← *grč.* salamándra

salȁmba *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *pom.* indijska ribarska splav od bambusa
✧ *engl.* ← *tagalog* salambao

Salàmina *ž geogr. pov.* grčki otok nedaleko Pireja u Egejskom moru, kod kojeg se 480. pr. Kr. vodila velika pomorska bitka u kojoj je Atena dobrom taktikom malih brodova potukla nadmoćnu perzijsku mornaricu

Sȁlamōn **1.** *v.* ◈ **2.** *bibl. pov.* najmlađi sin kralja Davida, treći kralj Izraela (10. st. pr. Kr.); unaprijedio je trgovinu, obogatio zemlju i sagradio jeruzalemski hram; kasniji su pisci *Biblije* slavili njegovu mudrost, pripisivali mu mudre izreke i knjige (*Mudre izreke*, *Propovjednik*, *Pjesma nad pjesmama*) koje su uglavnom napisane više stoljeća poslije njega // **sȁlamōnsk|ī** (**sȁlomōnskī**, **sȍlomōnskī**, **sȍlomūnskī**) *prid.* koji se odnosi na Salamona, koji je poput Salamona △ ***~a mudrost*** poslovična, velika mudrost; ***~i potez*** pametna, mudra odluka; ***~o rješenje*** odlučno, odmjereno i hrabro rješenje kakvog problema

◈ **Sȁlomōn** m. os. ime (*bibl.* podrijetla); isto: **Sȍlomōn** ◇ *pr.*: **Sȁlamōn** (200, Labin, Primorje, Istra, *I* Slavonija), **Sȁlamūn** (110, Šibenik, Petrinja, Istra), **Salàmunić** (Hvar, Split, Jelsa na Hvaru), **Salamúnović** (Slavonski Brod, Brač), **Sȍlomūn** (190, Banija, Zagreb, Našice, Turopolje), **Šȁlamōn** (440, Međimurje, Ludbreg, Podravina), **Šȁlamūn** (160, Vrbovec, Varaždin, Prigorje), **Šalamúnec** (Čazma, Zagreb, Bjelovar), **Šáldić** (Samobor, ist. Slavonija), **Šálić** (380, Sisak, *I* Slavonija, Zagreb, Rijeka), **Šȁlin** (Sesvete, Požega), **Šȁlina** (Zadar), **Šalínović** (460, Vrgorac, Split, juž. Dalmacija, *I* Slavonija), **Šálković** (580, Krapina, Kutina, Slavonija, Zagorje), **Šȁlov** (440, Trogir, Zadar, sred. Dalmacija), **Šȍjāt** (520, Senj, Zagreb, Virovitica, Slavonija, Turopolje), **Šȍla** (380, Zagreb, Bjelovar, Prigorje, Split, Đakovo, Koprivnica), **Šolája** (560, Zagreb, Knin, Novska, Pokuplje, Ogulin, Korenica), **Šólčić** (160, Samobor, Zagreb, Jastrebarsko, Slavonija), **Šòmek** (Karlovac)
✧ *hebr.* šëlomoh: njegov mir

Sȁlamūnskī òtoci *m mn geogr.* otočna država u *Z* dijelu Tihog oceana, 28.370 km^2, 349.000 stan., glavni grad Honiara

salàmur|a *ž reg.* slana voda s različitim začinima u kojoj se drži divljač, riba ili meso prije sušenja ili pečenja; rasol, pac, kiseliš [*držati u ~i*] // **salàmuriti** *dv.* ⟨*prez.* salàmurīm, *pril. sad.* -rēći, *pril. pr.* -īvši, *gl. im.* -rēnje⟩ staviti/stavljati u salamuru, u pac; kiseliti, pacati
✧ *mlet.* salamora ← *srlat.* salmuria ← *lat.* sal: sol + muria: rasol

salàndār *m* ⟨G salandára⟩ *pravosl.* davanje milostinje kaluđerima za četrdesetodnevni spomen umrlome
✧ *ngrč.* saránda: četrdeset

salàngānka *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *zool.* ptica (*Collocalia fuciphaga*) iz porodice čiopa; njezino je gnijezdo kulinarska poslastica, osobito u Kini
✧ prema otoku Salango

salàngu *m pom.* indijski čamac od oplatica prišivenih kokosovim vlaknom
✧ *egz.*

salapùrija *ž pom.* turska peniša na jedra

sàlārīj (**salârīj**) *m* mjesečna (godišnja) plaća
✧ *lat.* salarium: obrok, porcija soli koliko je bilo određeno po vojniku ≃ sal: sol

sàlāš *m* ⟨G saláša⟩ *reg.* seosko imanje s gospodarskim zgradama udaljeno od grada, *usp.* majur // **salàšār** *m* ⟨G salašára⟩ *reg.* onaj koji živi i radi na salašu; **salàšārskī** *prid.* koji se odnosi na salašare △ ~ ***ručak*** obilan, mastan obrok; **salàšārski** *pril.* kao salašar, na način salašara; **sàlāškī** *prid.* koji se odnosi na salaš
◈ *top. mikrotop.*: **Sàlāš** (kod Osijeka, Petrinje), **Saláši** (Vinkovci), **Sàlašići** (Osijek)
✧ *mađ.* szállás

sàlat *m* ⟨G -āta⟩ *isl.* ritualna molitva koju treba obaviti pet puta dnevno; namaz
✧ *arap.*

saláta *ž* **1. a.** *bot.* naziv za više biljnih podvrsta (*Lactuca*) iz porodice glavočika (*Compositae*), začinjene se jedu svježe same ili uz neka jela (npr. loćika *L. sativa*) **b.** jelo pripravljeno na sličan način [*zelena ~*; *~ od krumpira*] **2.** *žarg.* knjiga koja se pohabala; kupusara // **sàlātnī** *prid.* koji se odnosi na salatu
✧ *njem.* Salat ← *tal.* insalata: posoljeno

salàvāt *m* ⟨G salaváta⟩ *isl.* molitva kojom se moli Božji blagoslov za poslanika Muhameda i njegove potomke
✧ *tur.* salâvat ← *arap.* ṣalā, ⟨*mn*⟩ ṣalawāt

Salazar (*izg.* Selezâr/ob. Sàlazar), **Antonio de Oliveira** (1889–1970), portugalski predsjednik vlade (1932–1968) i diktator; usprkos simpatijama za fašističke režime održao zemlju neutralnom u 2. svjetskom ratu i približio je zapadnim saveznicima poslije rata

sàlbūn *m, v.* sablun

salbutàmōl *m* ⟨G salbutamóla⟩ *farm.* oralno ili u injekcijama sredstvo za liječenje astme, kroničnog bronhitisa i emfizema pluća
✧ sal(icilna kiselina) + but(il) + am(ini) + -OL

sȁlcštangla *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *reg. kulin. zast.* vrsta peciva, slani štapić; slanac
✧ *njem.* Salz + Stangerl: štapić

saldakònti *m* ⟨G -ija, N *mn* -iji⟩ *ekon.* računovodstvena evidencija primitaka i izdataka
✧ *tal.* saldaconti

sâld|o *m* ⟨N *mn sr* sâlda⟩ **1.** *ekon.* razlika između zbroja prometa dugovne i zbroja prometa potražne strane konta, razlika između iznosa primitaka i izdataka [*ova ~a*]; stanje blagajne, obračun **2.** *pren.* rezultat neke akcije, ideje, procesa (u smislu dobitaka i gubitaka) [*~o bankrotirane politike*] // **saldírati** *dv.* ⟨*prez.* sàldīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ zaključiti/zaključivati stanje bla-

gajne, zaključiti/zaključivati račune, obračunati; izjednačiti

✧ *tal.*

sàlep *m reg.* toplo, zaslađeno piće; dobiva se ukuhavanjem korijena istoimene biljke (*Orchis morio*) // **salèbdžija** *m reg. zast.* onaj koji proizvodi i prodaje salep

✧ *njem.* Salep ← *arap.* saḥlab

salètjeti (koga) *svrš.* ⟨*prez.* sàletīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* salètio⟩ **1. a.** agresivno, naprasno tražiti od koga da što učini **b.** uporno tražiti čije društvo [~ *filmsku zvijezdu*] **2.** *pren.* obuzeti, spopasti (o snu, mislima) // **salijétati** (koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* sàlijēćēm, *pril. sad.* -ēćūći, *gl. im.* -tānje⟩, *v.* saletjeti

✧ S(A)- + *v.* letjeti

salètla *ž razg.* mali otvoreni paviljon u vrtu; sjenica

✧ *v.* sala

salezijánac *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci⟩ *kat.* pripadnik jedne od družbi Katoličke crkve koju je, nadahnut Sv. Franjom Saleškim, osnovao 1859. torinski svećenik Ivan Bosco (1815–1888); sastoje se od klerika i braće pomoćnika; evangelizatori mladih, brinu se za apostolska zvanja, odgojitelji vjere u pučkim sredinama, misionari; na hrv. tlu pojavljuju se 1913. u Rovinju gdje osnivaju prvi oratorij // **salezijánčev** *prid.* koji pripada salezijancu; **salezìjānka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* selezijanac; **salezìjānskī** *prid.* koji se odnosi na salezijance; **salezìjānski** *pril.* kao salezijanac, na način salezijanaca

✧ prema Franji Saleškom (Franciscus de Sales, 1567–1622), rođenom u francuskom gradu Salesu

salhàna *ž* ⟨G *mn* salhánā⟩ *reg. zast.* prostor predviđen za klanje stoke; klaonica

✧ *tur.* salhane ← *arap.* sälḫ: derati kožu zaklane životinje + *perz.* hāne: kuća

sàlhov *m sport* skok u umjetničkom klizanju i koturaljkanju

✧ prema švedskom klizaču U. Salchowu (1877–1949) koji ga je prvi izveo

Sâli *m mn* naselje na *JI* dijelu Dugoga otoka, 1190 stan. // **Sáljanin** *m* (**Sáljānka**, **Sâljka** *lokal. ž*) ⟨N *mn* Sáljani⟩ stanovnik Sali na Dugom otoku; **sâljskī** *prid.* koji se odnosi na mjesto Sali

salìcīl *m* ⟨G salicíla⟩ *kem. razg.* naziv za salicilnu kiselinu // **salicìlāt** *m* ⟨G saliciláta⟩ *kem.* sol salicilne kiseline; **salìciln|ī** *prid.* koji pripada salicilu, koji se od njega dobiva, koji se odnosi na salicil △ **~a kiselina** *kem.* derivat benzola, dobiva se sintezom iz fenola kao polazne sirovine; služi za konzerviranje, u medicini i dr.

✧ *engl.* salicyl(ate acid) ≃ *lat.* salix: vrba

salicus (*izg.* sàlikus) *m glazb. pov.* u neumatskoj notaciji ukrasna neuma uz uzlazni niz od 3, 4 ili više tonova

✧ *srlat.* ≃ *lat.* salire: skakati, plesati

sàlidž *m* ⟨G salídža⟩ *reg.* sloj, obloga na putu, pločniku, ulici napravljen od ob. potočnog kamena; kaldrma, kameni pod

✧ *mlet.* salizo ≃ *tal.* selce

Salieri (*izg.* Saliêri), **Antonio** (1750–1825), talijanski skladatelj, klasičar, sljedbenik W. Glücka, rival W. A. Mozarta

Sálih m. os. ime (*musl.*); *hip.*: **Sálko**, **Sálčin**

◇ *pr.*: **Sàlčin** (Županja, Dubrovnik), **Sálihagić** (Zagreb, sred. Dalmacija, Primorje), **Sálihbašić** (Rijeka, Slavonski Brod, Istra), **Sálihbegović** (Zagreb, Dubrovnik), **Salíhi** (Rijeka, Pula, Sisak, ← *alb.*), **Salíhović** (130, Zagreb, *I* Slavonija, Istra), **Sálkić** (200, Zagreb, Sesvete, Županja, Istra), **Sálković** (Nova Gradiška, Zagreb, Primorje)

✧ *tur.* ← *arap.*

salíjci *m mn* ⟨G sàlījācā⟩ *pov.* **1.** (Salijci) pleme koje je živjelo uz Rajnu, blizu Sjevernog mora; Salijski Franci **2.** svećenički kolegij boga Marsa u starom Rimu; dvaput godišnje (u ožujku i listopadu, na početku i završetku razdoblja određenog za ratovanje) po 12 salijaca u punoj ratnoj opremi, uz pjesmu i ples, izvode obrede u čast boga Marsa // **sâlījskī** *prid.* koji se odnosi na Salijce △ ***Salijski Franci***, *v.* salijci (Salijci); ~ ***zakon*** *pravn.* jedan od najstarijih zakonika barbarskih naroda (zapisano običajno pravo) na tlu bivšeg Rimskog Carstva (poč. 6. st.)

✧ *lat.* Salii: Salijci (2)

sàlimetar *m*, *v.* salinometar

sàlinac *m* ⟨G -īnca, N *mn* -īnci⟩ donji dio saonica koji izravno klizi po prtini; traverza (ako je izrađena od metala, a ne od drva)

Salinger (*izg.* Sèlindžer), **Jerome David** (1919), američki književnik, autor čiji je Holden Caulfield, glavni lik iz romana *Lovac u žitu* postao idolom generacijama mladih iz 1950-ih diljem svijeta

salinìtēt *m* ⟨G salinitéta⟩ *term.* količina soli (u postotku ili promilu) u prirodnim vodama

(izražava se u promilima); slanost, slanoća // **salinizácija** *ž* prirodno ili umjetno zaslanjivanje
✧ *njem.* Salinität ≃ *lat.* salinus: slan
sàlinometar (**sàlimetar**) *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *tehn.* naprava za određivanje slanosti
✧ *lat.* salinus: slan + -METAR
sàliškī *prid.*, ob. u: △ ~ ***jezici*** *lingv.* jezična porodica koja obuhvaća nekoliko malih jezika koji se govore u *Z* Kanadi
sàlit *m min.* mineral iz grupe piroksena, u sastavu eruptivnih stijena
✧ *lat.* sal: sol + -IT
sàliti *svrš.* ⟨*prez.* sȁlijēm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* salìven⟩ **1.** (što) oblikovati tijelo, željeni oblik od žitke smjese, izliti (spomenik) **2.** (-se) sliti se // **salijévati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* sàlijēvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* salivati, saliti; **salívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* sàlīvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* saliti
✧ S(A)- + *v.* liti
sàlitra *ž kem.* stari naziv za neke soli dušične (nitratne) kiseline [*kalijeva* ~; *čileanska (čilska)* ~ natrijev nitrat] // **sàlitrenī** *prid.* koji sadrži salitru, koji je sa salitrom, koji je od salitre
✧ *tal.* salnitro ≃ sale: sol + NITRO-
salíva *ž fiziol.* sekret žlijezda slinovnica što se nalaze unutar usne šupljine; slina, pljuvačka // **salivácija** *ž fiziol.* izlučivanje sline, slinjenje; **sȁlivār|an** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji se odnosi na salivu, ili joj pripada, ili od nje potječe; pljuvačni △ ~***ni refleks*** *fiziol.* lučenje sline izazvano prisutnošću hrane u ustima; **salivírati** (∅) *dv.* ⟨*prez.* salìvīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ ispustiti/ispuštati slinu; sliniti
✧ *lat.* saliva
saliváncije *ž mn farm.* sredstva koja pojačavaju lučenje sline
✧ *lat.* salivantia ← salivare: sliniti, *v.* saliva
Salk (*izg.* Sȍlk), **Jonas Edward** (1914–1995), američki mikrobiolog, pronalazač vakcine protiv do tada smrtonosne dječje bolesti poliomijelitisa (vakcina u primjeni od 1954); preventivnim cijepljenjem spasila milijune dječjih života
sàlkūm *m* ⟨G salkúma⟩ *pov. vojn.* starinski top koji je istovremeno bacao po više granata
✧ *tur.* salkım: grozd, snop + saçak: razbacan
sàlma *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ **1.** *vojn. pov.* starinsko oružje; buzdovan na lancu, mlat **2.** *reg.* ispust stoke na njive i livade u kasnu jesen kad je ljetina već zbrinuta i kad više nije potreban pastir
✧ *tur.*
sàlmijak *m* ⟨N *mn* -aci⟩ *kem.* **1.** amonijev klorid; armenska sol, nišador **2.** salmijakova žesta, vodena otopina amonijaka, upotrebljava se u proizvodnji boja i kao lijek
✧ *tal.* sale: sol + *v.* (a)m(on)ijak
salmònela (**salmonȅla**) *ž biol.* štapićasta bakterija iz roda *Salmonella*, osjetljiva na svjetlo, sušenje i klor; širi se fekalno-oralnim putem, izaziva oboljenja probavnog sustava u životinja i ljudi
✧ prema američkom patologu D. E. Salmonu (1850–1914)
salmonelóza *ž pat.* infekcija bakterijama iz roda *Salmonela*; najteža od mnogih je trbušni tifus
✧ *v.* salmonela + -OZA
salmoníde *ž mn zool.* ribe (*Salmonidae*) iz porodice pastrva, nastanjuju visinske vode // **salmònīdsk|ī** *prid.* koji se odnosi na salmonide, koji pripada salmonidama △ ~***e vode*** brze i hladne tekućice i jezera planinskih područja
✧ *nlat.* Salmonidae ≃ *lat.* salmo: losos + -ID(E)
salnáma *ž isl.* godišnji kalendar, almanah, godišnjak, ljetopis
✧ *tur.* salname ← *perz.* sāl: godina + nāme: knjiga
sȁl|o *sr* ⟨G *mn* sâlā⟩ masne naslage u tijelu čovjeka i u trbušnoj šupljini nekih životinja [*svinjsko* ~*o*] // **sȁlast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima sala (o osobi); **sȁlina** *ž* topljena srž goveđih kostiju
◈ *pr.* (prema zanimanju i nadimačka): **Sálonja** (Ivanec, Baranja, Prigorje), **Sȁlopek** (2160, Ogulin, Zagreb, Vinkovci, Kordun, + *v.* peći)
✧ *prasl.* * sadlo (*rus.* sálo, *češ.* sádlo)
sàloča, *v.* sála
sàlōl *m* ⟨G salóla⟩ *kem.* ester fenola sa salicilnom kiselinom, fenolsalicilat, antiseptičko sredstvo
✧ tvorničko ime proizvoda® ≃ sal(icilna kiselina) + -OL
Salôma (o.15–o.72), židovska kraljevna, pokćerka kralja Heroda Antipa; prema evanđeljima Mateja i Marka, Saloma na nagovor majke Herodijade, ozlojeđene što joj Ivan

Krstitelj nije priznao brak, sjajnim plesom izmoli od kralja Heroda pogubljenje Ivana Krstitelja; česta tema u književnosti, glazbi i slikarstvu

salòmiti, *v.* slomiti

Salomon (*izg.* Sàlomon), **Erich** (1886–1944), njemački fotograf i novinar, pionir fotožurnalizma; ubijen u konclogoru Auschwitz

sàlōn *m* ⟨G salóna⟩ **1. a.** soba u stanu uređena za dnevni boravak, primanje gostiju i sl. **b.** prostorija u hotelu, na brodu itd. gdje se objeduje, sjedi i sl. **2. a.** dvorana ili prostorija za izlaganje i prodaju umjetnina i modnih proizvoda [~ *grafike*; ~ *odjeće*; ~ *obuće*] **b.** lokal u kojem se pružaju usluge [*frizerski* ~; *krojački* ~; ~ *za masažu*] △ ~**-vagon** vagon u kojem se u jednoj polovini nalaze odjeljci, a u drugoj zajednička prostorija za putnike // **sàlōnke** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ cipele uz večernju ili svečanu odjeću; **sàlōnsk|ī** *prid.* **1.** koji se njeguje, koji se odnosi na salon; otmjen [~*a dama*; ~*i kaput*; ~*o odijelo*; ~*a glazba*] **2.** *pren.* onaj koji se zadovoljava salonskim i sličnim razgovorima, a ne izlaže se iskušenjima, opasnostima ili naporima [~*i istraživač*; ~*i komunist*] △ ~***a glazba*** glazba za razonodu, cvate od druge četvrtine 19. st. do poč. 20. st.; ~***i orkestar*** manji instrumentalni ansambl namijenjen izvođenju salonske glazbe; **sàlōnski** *pril.* na salonski način

✧ *fr.* salon ← *tal.* salone

Salôna *ž pov.* antički Solin, glavni grad rimske provincije Dalmacije; jedan od najznačajnijih antičkih arheoloških lokaliteta u Hrvatskoj // **Salonitánac** *m* (**Salonìtānka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Salonitánci⟩ stanovnik Salone; **salonìtānskī** *prid.* koji se odnosi na Salonu i Salonitance

salònīt *m* ⟨G saloníta⟩ *građ.* **1.** smjesa azbestnih vlakana, cementa i vode **2.** *razg.* ploče za pokrivanje krovova od takva materijala

✧ tvorničko ime proizvoda® ≃ *lat.* Salona: Solin + -IT jer je tamo bila tvornica koja je proizvodila taj materijal i proizvode od njega

sàlōnrok *m* ⟨N *mn* -oci⟩ *razg. zast.* muški svečani crni kaput do koljena

✧ *njem.* Salon: salon + Rock: kaput

saloon *m*, *v.* salun

Sȁlopek, **Marijan** (1883–1967), hrv. geolog i paleontolog, istraživao ugljonosne naslage Istre

sâlpa *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ *zool.* morska riba koštunjača (*Box salpa*) iz porodice ljuskavki (*Sparidae*), česta u Jadranu // **sàlpara** *ž rib.* mreža stajaćica za lov na salpe

✧ *lat.*

salpingektòmij|a *ž med.* kirurški zahvat sterilizacije jajovoda [*izvršiti* ~*u*]

✧ *grč.* sálpigks: truba, cijev + *v.* ektomija

salpingìtis *m pat.* upala jajovoda

✧ *grč.* sálpigks: truba, cijev + -ITIS

salpinx (*izg.* sàlpinks) *m glazb. pov.* puhački instrument antičke Grčke, srodan židovskom šofaru i rimskoj tubi, preteča današnje trube

✧ *grč.* sálpigks

sâlsa *ž* **1.** *glazb.* vrsta plesa i popularne latinoameričke glazbe naglašenog sinkopiranog basa i bogatih udaraljki, popularna u 1980-ima i 1990-ima **2.** *kulin.*, *v.* šalša

✧ *šp.* salsa: umak (zbog mješavine zvuka)

SALT ⟨G SALT-a⟩ *pol.* pregovori o ograničavanju strateškoga oružja

✧ *krat.*, *engl.* **S**trategic **A**rms **L**imitation **T**reaty

sȁlta *ž* ⟨G *mn* sâltā/-ī⟩ igra na dasci sa 100 polja i 30 kamenčića, za dva igrača, slična šahu

✧ *njem.* Salta ← *lat.* salta: skoči!

saltànet *m reg. ekspr.* skupocjeni predmeti i užici, sjaj i rastrošnost u načinu života; raskoš, pompa, veličanstvenost

✧ *tur.* saltanat ← *arap.* salṭanä

saltarello (*izg.* saltarèlo) *m pov. glazb.* vrsta brzog, poskočnog plesa u 6/8 mjeri, podrijetlom iz Italije; raširen po zapadnoj Europi 1400–1600.

✧ *tal.* saltare: plesati, skakati

saltâto *m glazb.* vrsta staccata na gudačkim instrumentima; postiže se kratkim potezima sredinom gudala

✧ *tal.*

sàltembank *m* ⟨N *mn* -nci⟩ plesač na užetu, lakrdijaš, klaun, pajac

✧ *fr.* saltimbanque ≃ *tal.* saltimbanco

Salten (*izg.* Zàltn), **Felix** (1869–1947), austrijski pisac, novinar i kritičar, od 1939. izbjegao pred nacistima u Švicarsku, potom u SAD; autor dječjih klasika o životu divljih životinja (*Bambi*, *Životopisi iz šume*)

Saltikov (*izg.* Sàltikov), **Mihail Jevgrafovič** (pseudonim N. Ščedrin) (1826–1889), ruski, satiričar koji se u britkom ruganju ruskoj birokraciji, plemstvu, novoj buržoaziji, jalovoj inteligenciji služio crticama (*Gubernijske skice*), alegorijskim basnama (*Bajke*), satirič-

kom povijesnom kronikom (*Povijest jednoga grada*) i najuspjelijim realističkim romanom (*Gospoda Golovljevi*)

saltimbocca (*izg.* saltimbȍka) *ž reg. kulin.* vrsta ukusnog odreska
✧ *tal.*: (*dosl.*) skoči u usta

sȃlto *m* ⟨N *mn* sȃlta *sr*⟩ *sport* okret tijela u letu naprijed, nazad ili bočno za najmanje 360° ili više [*napraviti* ~, *pren.* napraviti neočekivani obrat, promjenu (ob. u politici, tj. pristupiti drugoj stranci i sl.)] △ ***dvostruki*** ~; ***trostruki*** ~ *sport*; ~ ***mortale*** **1.** vratoloman skok artista na trapezu; smrtonosni skok **2.** *pren.* sudbonosan preokret, neobičan, neuobičajen pothvat, očajnički korak
❖ *pr.* (nadimačko, prevedeno od *v.* Skok): **Sȃltović** (Rijeka)
✧ *tal.* salto: skok

salubrìtēt *m* ⟨G salubritéta⟩ **1.** zdravstveno stanje **2.** ono što povoljno djeluje, što pomaže, što koristi; blagotvornost, ljekovitost [~ *klime*] **3.** rezultat uspješnog liječenja; izlječenje
✧ *njem.* Salubrität ≃ *lat.* salubritas ≃ salubris: zdrav

salùki *m* ⟨G -ja⟩ *kinol.* hrt podrijetlom iz srednje Azije; perzijski hrt
✧ *perz.*

sàlūn (**salûn**) *m* ⟨G salúna⟩ gostionica nekoć tipična za jug i zapad SAD-a, postala poznata posredstvom vestern filmova; točionica, krčma
✧ *amer.engl.* saloon

Sȃlus *ž mit.* rimska božica zdravlja i blagostanja; personifikacija građanskih vrlina i opće dobrobiti rimskih građana
✧ *lat.* Salus: zdravlje, blagostanje

salus populi suprema lex (*izg.* sȁlus pȍpuli supréma lȅks) *posl.* spas (interes) naroda neka bude najviši zakon (Ciceron)
✧ *lat.*

Salùstije, Gaj Krisp (*lat.* Gaius Sallustius Crispus) (86–35. pr. Kr.), rimski historičar (*O Katilininoj uroti*)

sàlūt (**salȕt**) *m* ⟨G salúta⟩ *vojn. zast.* počasni pozdrav u svečanim prigodama (podizanjem zastave, počasnom paljbom) // **salutácija** *ž pravn. pov.* dio uvoda isprave, formula pozdrava; **salutírati** (∅) *dv.* ⟨*prez.* salùtīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ pozdraviti/pozdravljati na vojnički način
✧ *njem.* Salut ← *fr.* salut ≃ *lat.* salutare: pozdravljati

salutìzam *m* ⟨G -zma⟩ izrazita briga za vlastito zdravlje (potreba za zdravom hranom, umjerenom težinom, čistim zrakom i sl.); kao društveni stav vrlo raširen u visokorazvijenim društvima krajem 20. st.
✧ *lat.* salus: zdravlje + -IZAM

sȃlv|a *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ **1.** *vojn.* počasna paljba iz pušaka ili topova; plotun **2.** *pren.* nagla provala smijeha, oduševljenja, emocija uopće [*~e smijeha*]
✧ *fr.* salve

Sàlvādor (**Salvâdor**) *m geogr.* (*port.* São Salvador) država u Srednjoj Americi s izlazom na Tihi ocean, 34.125 km², 5.661.000 stan., glavni grad San Salvador // **sàlvādorskī** *prid.* koji se odnosi na Salvador

salva fama (*izg.* sȁlva fȃma) bez štete za dobar glas
✧ *lat.*

salvàrsān *m* ⟨G salvarsána⟩ *farm.* blijedožuti kristalni prašak, derivat arsenobenzena; jedan od prvih sintetskih lijekova protiv sifilisa
✧ tvorničko ime® za arsfenamin

sàlvātor (**salvâtor**) *m zast.* onaj koji donosi spas; spasilac // **salvatorijánac** *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci, G salvatorìjānācā⟩ pripadnik katoličkog crkvenog reda; misionar; **salvírati** (∅) *dv.* ⟨*prez.* sàlvīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (sa)čuvati od nevolje, pogibelji, opasnosti; sigurno pohraniti; spasiti/spašavati
❖ **Sàlvātor** m. os. ime, *usp.* Spasoje ◇ *pr.*: **Sàlvādor** (Kutina, Pakrac), **Salvȃro** (Labin, ← *tal.*)
✧ *lat.* ≃ salvus: zdrav, izbavljen, spašen ≃ salvare: spasiti

salva venia (*izg.* sȁlva vȅnia) s dopuštenjem; s dozvolom
✧ *lat.*

salve (*izg.* sȁlve) pozdrav (u antičkom Rimu)
✧ *lat.*: zdravo!

salvèta *ž, v. servijeta*

sȃlvija *ž bot., v. kadulja*
✧ *lat. salvia*

salvo (*izg.* sȁlvo), ob. u: △ ~ ***errore*** (*izg.* ~ eróre) uz mogućnost zabune; može postojati i zabuna; ~ ***errore calculi*** (*izg.* ~ eróre kȁlkuli) uz moguće pogreške u računu; možda ima pogrešaka u računu (*krat.* S. E. C.); ~ ***honore*** (*izg.* ~ honóre) uz dužnu počast; ~ ***iure*** (*izg.* ~ jûre) bez povrede čijih prava; bez štete za pravo, tj. da pravo zakona ne trpi
✧ *lat.*

salvus conductus (*izg.* sàlvus kondùktus) *pov.* isprava koju je nadležna vlast uručila nekoj osobi za nesmetan prolaz; propusnica ✧ *lat.*

Salzburg (*izg.* Sàlcburg) *m* glavni grad istoimene pokrajine (*SZ* Austrija), 143.970 stan.; rodno mjesto W. A. Mozarta // **sàlcburšk|ī** *prid.* koji se odnosi na Salzburg [*Ljetne ~e svečane igre*]

sâm *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je **a.** izdvojen ili odvojen od drugih [*šetati ~*] **b.** bez ičega [*~a juha*] **c.** bez drugih ljudi, bez ikoga [*živjeti ~*] **d.** bez ičije pomoći [*učinit ću to ~*] **2.** koji prevladava po broju [*na skup su došli (sve)~i znalci*] **3.** po svojoj volji, dobrovoljno [*~ se prijavio policiji*] **4.** (u službi *pril.*), *v.* osobno [*sam ću doći po dijete*] **5.** (u raznim kontekstima) [*ne znam ni ~*; *i ~ ne znam* nije mi jasno, ne znam, ne mogu se snaći, ne znam što da radim; *i ~ znaš*; *znaš i ~* poznato ti je otprije, upoznat si s činjenicama, nije ti potrebno još dokazivati ili objašnjavati, odmah vidiš bez objašnjenja, odmah ćeš shvatiti čim vidiš, odmah je sve jasno] // **sámac** *m* ⟨G -mca, N *mn* -mci, G sâmācā⟩ **1.** onaj koji živi sam, bez bračnog druga; koji nije oženjen **2.** *sport* regatni čamac slobodne gradnje s jednim veslačem △ ***rak*** ~ *zool.*, *v.* rak △; **sàmačk|ī** *prid.* koji se odnosi na samce, koji je svojstven samcima [*~i stan*; *~a soba*; *~i hotel*; *~i život*]; **sàmački** *pril.* poput samca, na način samca; **sàmāštvo** *sr* stanje onoga koji živi kao samac; **sàmica** *ž* **1.** *v.* samac (**1**) **2.** posebna zatvorska ćelija za jednog zatvorenika **3.** *v.* curlika; **sàmičin** *prid.* koji pripada samici; **sàmičkī** *prid.* koji se odnosi na samicu; **sàmički** *pril.* na način kao u samici, onako kako traži samica i način života u samici; **sȁmo** (I) *čest.* **1.** jedino, isključivo [*~ razgovaraju*] **2.** ne više nego, tȅk [*~ korak do propasti*] **3.** povezuje prethodno izgovoren ili zamišljen tekst s onim što slijedi [*~, ipak sam zabrinut*] **4.** malo prema očekivanju, ob. u najmanjoj mjeri, količini, po najnižoj cijeni itd. [*(ulaznica stoji) ~ pet kuna*] **5.** u raznim vezama i kontekstima [*nastavite ~ tako!* u zn. poticanja; *~ reci, pa ćeš vidjeti* često ironično; *nemoj mi ~ reći da sve to nisi prije znao* u zn. pojačavanja neke zabrane ili onoga što se ne želi čuti i sl.; *kako ti ~ pada na pamet tako što* u zn. pojačavanja čuđenja; *kad bi ~ došao!* u zn. želje; *igraj se, ~ me pusti na miru!* u zn. uvjeta za vršenje ili dopuštenje radnje; *kako je ~ saznao?* za pojačavanje čuđenja u upitnim rečenicama] **6.** vrlo jednostavno, bez prestanka, samo od sebe, na privlačan način itd. [*s krova se ~ cijedi*]; **sȁmo** (II) *vezn.* označava **1.** suprotnost ili izuzimanje [*što volovi muču, ~ nek kola ne škripe*, *posl.*]; ali **2.** ograničenu namjeru [*govorim ~ da govorim*]; tek, tek da **3.** pretpostavku oprečnog ishoda [*ti učiš, ~ da ne bude uzalud*]; ali, a; **samòć|a** *ž* stanje onoga tko trpi što je sam; usamljenost, osama [*muči me ~a*; *ne podnosim ~u*]; **sȁmot|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ **1.** koji je prepušten sebi, sasvim usamljen **2.** koji je odvojen od drugih, daleko od naselja; osamljen, na osami [*~na kućica*]; **samòtār** *m* ⟨G samotára⟩, *v.* samotnik, samotnjak [*slon ~* slon koji se u starosti osamljuje i napušta krdo]; **samòtārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* samotar; **samòtinja** *ž* **1.** osamljeno mjesto, odvojeno od ljudi i ljudskih naselja; osama **2.** stanje odvojenosti od drugih; samoća, usamljenost; **sȁmotnica** *ž*, *v.* samotnik; **sȁmotničin** *prid.* koji pripada samotnici; **sȁmotničkī** *prid.* koji je svojstven, koji se odnosi na samotnika; **sȁmotnički** *pril.* kao samotnik, na način samotnika; **sȁmotnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ onaj koji je sam; usamljenik, samotnjak, samotar; **sȁmotnīštvo** *sr* ⟨G *mn* -tāvā/-ā⟩ stanje onoga ili način života onoga koji je samotnik; samotnjaštvo; **sȁmotno** *pril.* usamljeno, izdvojeno, izolirano; **sȁmotnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je samotan; **samòtnjačkī** *prid.* koji se odnosi na samotnjake; samotnički [*~ život*]; **samòtnjački** *pril.* na način samotnjaka, poput samotnjaka [*~ živjeti*]; **samòtnjāk** *m* ⟨G samotnjáka, V sȁmotnjāče, N *mn* samotnjáci⟩, *v.* samotnik △ ***vuk*** ~ **1.** vuk koji živi, lovi sam **2.** onaj koji živi i radi sam, osamljenik; **samòtnjāštvo** *sr*, *v.* samotništvo; **sȁmotovati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* sȁmotujēm, *pril. sad.* sàmotujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* samovati; **samòvati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* sàmujēm, *pril. sad.* sàmujūći, *gl. im.* -ānje⟩ živjeti sam, živjeti u samoći; samotovati

◈ *pr.* (nadimačka): **Sámac** (570, Zagreb, Glina, Drniš, Nova Gradiška), **Sámec** (Sesvete, Bjelovar), **Sȁmodōl** (190, Drniš, sred. Dalmacija, Zadar), **Sȁmohōd** (Šibenik, Samobor), **Sàmolov** (Zagreb, Lika), **Samólovac** (Nova Gradiška), **Samovójska** (Duga Resa, Pokuplje, Pakrac)

✧ *prasl.* i *stsl.* samъ (*rus.* sam, *polj.* sam) ← *ie.* *somo- (*lat.* simi-lis: sličan, *skr.* samas)

samàdhi *m fil. rel.* zadubljenost u meditaciji, nadsvjesno stanje u kojem se doživljava istovjetnost s vrhunskom stvarnošću; postiže se metodom yoge

✧ *skr.* samdhī

samànluk *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg.* gospodarska zgrada u kojoj se drži sijeno, slama i sl., pojata, štagalj

◈ *pr.* (nadimačko): **Samàluk** (Split, sred. Dalmacija)

✧ *tur.* samanlık ← saman: slama

sàmār *m* ⟨G samára⟩ drveno sedlo, stavlja se na leđa tovarne životinje // **sàmarčić** *m dem.* od samar; **samàrdžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg.* onaj koji izrađuje samare [*taj* ~]; sedlar; **samàrica** *ž* **1.** *tehn.* pokretni nosač od čeličnih cijevi, dio uređaja za ukrcavanje tereta na brodu; klobučnica, tovarica **2.** skupina osamarenih konja za prenošenje drva (u šumi); **samáriti** (koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* sàmārīm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ prebacivati samar preko konja, magarca, mule ili mazge; sedlati

◈ *pr.* (prema zanimanju, *usp.* Sedlar): **Samàrdžić** (1610, Sinj, Zagreb, Slavonski Brod, Slavonija), **Samàrdžija** (1560, Zagreb, Požega, Slavonski Brod, Banija), **Samàrđīć** (110, Slavonija, Split), **Samàrđija** (120, Zagreb, Podravina, Slavonija, Karlovac), **Samàržija** (730, Senj, Zagreb, Primorje, Požega)

✧ *ngrč.* samári

Samâra *ž* grad na utoku Samare u Volgu (Rusija), 1.257.3000 stan. // **sàmārskī** *prid.* koji se odnosi na Samaru

sàmārīj (**samârīj**) *m kem.* rijetki element iz skupine lantanoida (simbol Sm, atomski broj 62); dodaje se legurama

✧ *njem.* Samarskit: samarskit, ruda u kojoj se nalazi samarij, prema ruskom stručnjaku za rudarstvo, V. E. Samarskij-Byhovecu (1803–1870)

Sàmārija (**Samarìtānija**) *ž* **1.** *geogr.* središnji dio Palestine, sjevernije od Jeruzalema, južnije od Galileje; ime potječe iz predbiblijskih vremena **2.** *bibl. pov.* glavni grad Izraela (880–722. pr. Kr.), razaraju ga Asirci, obnovljen u 1. st. pr. Kr. // **Samarićanin** *m* (**Samarićānka** *ž*) ⟨N *mn* Samarićani⟩ **1.** *v.* Samaritanac (1) **2.** (samarićanin) *pren.* milosrdan čovjek, *usp.* Samaritanac (3); **samarićānskī** *prid.* **1.** koji se odnosi na Samarićane **2.** *pren.* koji je milosrdan, dobrotvoran prema bolesnima, stradalima; **samarićānski** *pril.* kao Samarićanin, na način Samarićana; **Samarījac** *m* (**Samàrījka** *ž*) ⟨G -jca, N *mn* Samarījci, G Samàrījācā⟩, *v.* Samarićanin, Samaritanac; **sàmarījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Samariju, koji potječe od/iz Samarije △ ~**o pismo** *lingv.* staro židovsko pismo, stoljećima se sačuvalo u Samariji; **Samaritánac** *m* (**Samarìtānka** *ž*) ⟨N *mn* -nci⟩ **1.** stanovnik Samarije (Samaritanije); Samarićanin, Samarijac **2.** *rel.* pripadnik židovske sekte koja je nastala u 6. st. pr. Kr., kad je većina židovskog naroda bila u babilonskom sužanjstvu, a u Samariji su mnogi izbjegli progonima; danas još samo o. 500 sljedbenika, svi u Izraelu; poštuju samo *Petoknjižje* **3.** *bibl.* neimenovani pripadnik samaritanske sekte kojeg je Isus (prema Evanđelju po Luki) istaknuo kao primjer milosrđa, jer je opljačkanom i pretučenom čovjeku pomogao u nevolji; sekta je u početku bila negostoljubiva prema Isusu, ali ga je prihvatila kad im je objasnio svoj nauk i misiju; **samaritánčev** *prid.* koji pripada Samaritancu; **samarìtānski** *pril.* kao Samaritanac, na način Samaritanca; **samaritánstvo** *sr* **1.** osjećaj sućuti, sažaljenja prema onome tko pati; djelo potaknuto tim osjećajem; milosrđe, čovjekoljublje, pomaganje u nevolji, *usp.* samarićanski **2.** ukupnost vjerovanja i propovijedanja samaritanaca (2)

✧ *hebr.*: šomron

Sàmarkand *m* **1.** grad u Uzbekistanu, u starom i srednjem vijeku najvažnije ekonomsko i kulturno središte srednje Azije (Timurov mauzolej i drugi spomenici) **2.** (samarkand) orijentalni ćilim s velikim brojem čvorova; samara // **samára** *ž*, *v.* Samarkand (2)

Sàmatōvci *m mn* ⟨G Sàmatovācā⟩ naselje (u blizini Valpova), 568 stan. // **sàmatovačkī** *prid.* koji se odnosi na Samatovce

sàmba *ž* ⟨G *mn* sàmbī⟩ *glazb.* ples iz Brazila, naglašena ritma

✧ *braz.port.* samba ← *egz.*

sàmbika *ž* ⟨D L -i/-ici⟩ *glazb. pov.* trokutasto žičano glazbalo u antičkoj Grčkoj, kasnije prošireno po Sredozemlju

✧ *grč.* sambýkē ≃ *aram.* sabbekha

sambikìstrija *ž pov.* sviračica na sambiki

✧ *grč.* sambykístria, *v.* sambika

sȁmbo¹ *m* ⟨N *mn* sȁmbi⟩ potomak miješanja Indijaca i Crnaca
✧ *amer.šp.* zambo: krivonogi ← *lat.* scambus ← *grč.* skambós: zavinut, kriv

sȁmbo² *m sport* hrvački sport, sličan džudu, nastao nakon 1920. kao sinteza brojnih nacionalnih hrvačkih sportova sovjetskih naroda Azije i Europe
✧ *rus.*: samoobrana bez oružja

sàmek (**samȅh**) *m* **1.** *lingv.* petnaesto slovo hebrejskog i feničkog alfabeta **2.** *pov.* u hebrejskom bilježenju brojeva oznaka za broj 60
✧ *hebr.* ṣāmekh(ë)

sàmilōst *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ žalost nad tuđim bolom; sažaljenje, suosjećajnost // **sàmilosno** *pril.* s osjećajem samilosti, suosjećajno; **sàmilostan** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ koji je pun razumijevanja, suosjećanja, dobrote
✧ S(A)- + *v.* milost

sȁmisen *m* ⟨G samiséna⟩ *glazb.* žičano glazbalo sa 3 žice, tijela ovijena mačjim krznom; podrijetlom iz Japana
✧ *jap.*

sàmit *m pol.* konferencija najviših predstavnika dviju ili više država; sastanak na vrhu △ ***mini*** ~ kraći sastanak na vrhu, manjeg političkog značaja
✧ *engl.* summit = summit meeting: sastanak onih koji su na vrhu

sȁmizdat *m* **1.** *pov.* privatno legalno ili tajno izdavanje ili izdanje knjiga i drugih pisanih tekstova koji nisu odgovarali službenoj politici u SSSR-u (ob. iz disidentskih krugova) **2.** *žarg.* (ob. *pejor.*) **a.** način izdavanja djela (autor sam plaća troškove tiskanja) **b.** *meton.* tako objavljena knjiga ili drugi tekst
✧ *rus.* samizdát ← sam: sam + izdátel'stvo: izdavanje, izdavaštvo

samkhya (*izg.* samkìja) *ž fil.* jedan od 6 skolastičkih sustava indijske filozofije; naučava dualizam prirode i duha, ateističan je i pesimističan
✧ *skr.* sāmkhya

sàmljeti (**smljȅti**) *svrš.* ⟨*prez.* sàmeljēm, *pril. pr.* -ēvši, *imp.* samèlji, *prid. rad.* sàmlio/sàmljela *ž*, *prid. trp.* samljèven⟩ **1.** (što) **a.** pretvoriti zrnje u brašno, mljevenjem načiniti od čega prah **b.** usitniti strojem za mljevenje [~ *meso*] **2.** (koga, što) *pren.* satrti, smrviti, uništiti [~ *neprijatelja*] // **smljȅti** *svrš.* ⟨*prez.* smȅljēm, *pril. pr.* smljêvši, *prid. rad.* smlȉo, *prid. trp.* smljèven⟩, *v.* samljeti
✧ S(A)- + *v.* mljeti

sȁmo, *v.* sam

SAMO- označava da se: **1.** ono što znači drugi dio riječi odnosi na samoga sebe [*samoodricanje*; *samoobrana*] **2.** da se radnja izrečena glagolom vrši automatski, mehanički [*samokres*; *samotok*] **3.** da tko što sam radi [*samoposluživanje*]
✧ *v.* sam

Samòa *ž geogr.* **1.** država u istoimenoj otočnoj skupini (Polinezija, Tihi ocean), 28.831 km², 163.000 stan., glavni grad Apia **2.** otočna skupina u Polineziji (Tihi ocean), 3026 km² // **Samoánac** *m* (**Samòānka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Samoán(c)i, G Samòānācā/Samoánā⟩ stanovnik ili državljanin Samoe; **samòānskī** *prid.* koji se odnosi na Samou i Samoan(c)e

sȁmobītan *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji se odlikuje samoniklošću i izvornošću, koji ima izvorne odlike koje čine njegovu bit // **sȁmobītnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje, osobina onoga koji je samobitan
✧ SAMO- + *v.* biti¹, bitan

sȁmoblūd *m*, *v.* samobludništvo // **sȁmoblūdnica** *ž*, *v.* samobludnik; **sȁmoblūdničin** *prid.* koji pripada samobludnici; **sȁmoblūdnīk** *m* onaj koji seksualnu radnju izvodi sam sa sobom [*nečista savjest ~a ima isti izvor kao i kod samoubojica*]; masturbant; **sȁmoblūdnīštvo** *sr* ⟨G *mn* -tāvā⟩ čin samobludnika; samoblud
✧ SAMO- + *v.* blud

Sȁmobōr *m* grad (u blizini Zagreba), 14.170 stan. // **Samobórac** *m* (**Samòbōrka** *ž*) ⟨G -rca, N *mn* Samobórci, G Samòbōrācā⟩ stanovnik Samobora; **samobòrček** *m pov. fam.* uskotračna željeznica koja je prometovala na pruzi Zagreb-Samobor; **sȁmoborskī** *prid.* koji se odnosi na Samobor i Samoborce
♦ *pr.* (etnici): **Sȁmobōr** (Novi Marof, Varaždin, Međimurje), **Samobórec** (Koprivnica)

Sȁmoborskī Òtok *m* naselje (u blizini Samobora), 630 stan.

samodisciplína *ž* disciplina koju čovjek nameće samom sebi kako bi postigao neki cilj (u poslu, treningu, tijekom dijete i sl.); autodisciplina
✧ SAMO- + *v.* disciplina

samodokazívānje *sr* dokazivanje samome sebi vlastitih vrijednosti (ob. u svrhu stjecanja samopouzdanja)
✧ SAMO- + *v.* dokazati, dokaz

samodòpadan *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji se sviđa sam sebi, koji je zadovoljan sam sobom // **samodòpadno** *pril.* na samodopadan način, s osjećajem samodopadnosti; **samodòpadnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ pretjerano sviđanje samom sebi, zaljubljenost u samog sebe; narcisoidnost, samodopadljivost
✧ SAMO- + *v.* dopasti (se)

samodòprinos *m* dogovoren doprinos u novcu ili u radu koji građani daju svojevoljno za opću namjenu (gradnja škole, bolnice i sl.) [*mjesni* ~; *gradski* ~]
✧ SAMO- + *v.* doprinositi, doprinos

samodòstatan *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je dostatan samome sebi // **samodòstatnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je samodostatan ili svojstvo onoga što je samodostatno

samodòvōlj|an (samodòvoljan) *prid.* ⟨*odr.* -ljnī⟩ koji je dovoljan samom sebi [*mačka je ~na životinja*] // **samodòvōljnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je samodovoljan
✧ SAMO- + *v.* dovoljan

samodȑžac *m* ⟨G -ȑšca, N *mn* -ȑšci⟩ **1.** *pov.* titula bizantskih i ruskih careva; autokrator **2.** *pejor.* onaj koji je neograničen u vršenju vlasti; apsolutist, despot // **samodȓštvo** *sr* svojstvo i djelovanje samodržaca; **samodȑžačkī** *prid.* koji se odnosi na samodršce; **samodȑžački** *pril.* kao samodržac, na način samodržaca
✧ *rus.* samodéržec

samodȑžāvlje *sr* **1.** *pov.* apsolutna vladavina cara u Rusiji **2.** izraz koji se proširio na razne oblike diktatura i poredaka protivnih građanskoj demokraciji, građanskim slobodama, pravima građanina i principu smjenjivosti vlasti
✧ *v.* samodržac

sȁmoglasnīk *m* ⟨N *mn* -īci⟩ *fon.* zvučni glas ljudskog govora koji nastaje slobodnim prolaskom zračne struje kroz usnu šupljinu, nosilac sloga u riječi (a, e, i, o, u); vokal, *opr.* suglasnik // **sȁmoglasničkī** *prid.* koji se odnosi na samoglasnike
✧ SAMO- + *v.* glas, glasnik

sȁmoglav *m zool., v. bucanj*

sȁmogovōr *m zast. neodom., v. monolog*
✧ *SAMO- + v. govor*

samòhran *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, ob. u: △ *~a* ***majka*** majka koja se sama brine za izdržavanje djeteta // **samohrànidba** *ž agr.* postupak hranjenja stoke kroz samohranilicu; **samohrànilica** *ž agr.* uređaj u staji koji omogućuje stoci uzimanje krme po volji; **samòhrano** *pril.* na način onoga koji je samohran; **samòhranōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je samohran
✧ SAMO- + *v.* hrana, hraniti

samohvála *ž* postupak onoga koji se sam hvali, čin onoga koji hvali sam sebe
✧ SAMO- + *v.* hvala

samoinicijatíva *ž* poticaj, pobuda, pokretanje čega na vlastitu inicijativu // **samoìnicijatīvan (samoinicijatívan)** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji je samostalan, bez tuđe sugestije; **samoìnicijatīvno** *pril.* na vlastitu inicijativu, bez ičije naredbe ili sugestije [~ *se javiti za izvršenje zadatka*]
✧ SAMO- + *v.* inicijalan, inicijativa

samoizolácija *ž* odvajanje od drugih, ograđivanje od drugih koje pretpostavlja voljan poticaj onog koji se izolira, izoliranje sama sebe // **samoizolácijskī** *prid.* koji se odnosi na samoizolaciju
✧ SAMO- + *v.* izolirati, izolacija

samoizražávānje *sr* spontan izraz osjećaja, često u obliku vriska, sinkopiranih uzvika ili leleka tužbalica [*čisto ~ ne traži nikakvu umjetničku formu*]
✧ SAMO- + *v.* izraz, izraziti

samòjēd *m* ⟨N *mn* samojédi⟩ **1.** (Samojed) pripadnik samojedskog naroda u *SZ* Sibiru **2.** *kinol.* radni pas gonič, podrijetlom iz Sibira // **samòjedskī** *prid.* koji se odnosi na samojede △ ~ ***jezici*** *lingv.* grana uralske porodice koja obuhvaća jezike poput nganasanskoga, neneckoga, itd.
✧ *rus.* samoéd ← *lap.* sāme-jemne: Laponija

samokažnjávati se *nesvrš.* ⟨*prez.* samokàžnjāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ postupak onoga koji sebe svjesno ili nehotice dovodi u situaciju da trpi, okajava što ili podnosi napore koji su se mogli izbjeći
✧ SAMO- + *v.* kazna

samokontról|a *ž* disciplina koju čovjek nameće samom sebi kako bi se kontrolirao, ostao pribran u nekim stresnim, opasnim, konfliktnim i sl. situacijama; autokontrola [*sačuvati ~u*]
✧ SAMO- + *v.* kontrola

Samokòvlija, Isak (1889–1955), liječnik i pisac pripovijetki i romana iz života bosanskih Židova; minuciozni realizam sažete naracije,

izraziti i osebujni likovi, sočan dijalog prošaran španjolskim, turskim i arapskim riječima sarajevskih židovskih sefarda (*Nosač Samuel*, *Od proljeća do proljeća*, *Plava Jevrejka*)

sȁmokrēs *m* **1.** *knjiš. pov.* **a.** kremen pomoću kojega se pali puška **b.** kubura [*ljuti* ~] **2.** *ideol. neol. 1941.* i *1991.* **a.** *vojn.*, *v.* pištolj **b.** *v.* revolver
✧ SAMO- + *v.* kresati

samokrìtika *ž* ⟨D L -ici⟩ *ideol. neol. 1945.* kritički odnos prema samom sebi i vlastitom radu; izricanje kritike na račun samog sebe // **samokrìtičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je strog prema samom sebi, koji je svjestan kvalitete svojih postupaka; **samokrìtički** *pril.* sa samokritikom, kritički prema sebi; samokritično; **samokrìtično** *pril.*, *v.* samokritički [~ *govoriti*]; **samokrìtičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/ošću⟩ osobina onoga koji je samokritičan
✧ SAMO- + *v.* kritika

samolijéčēnje *sr* uzimanje lijekova bez savjeta liječnika
✧ SAMO- + *v.* lijek, liječiti

samoljèpljiv *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se lijepi na površinu čega bez upotrebe posebnog ljepila [~*a traka*; ~*a naljepnica*], *usp.* čičak-traka, *v.* čičak △
✧ SAMO- + *v.* lijepiti, ljepljiv

samoljùbiv *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se ističe samoljubljem // **samoljúbac** *m* ⟨G -pca, V samȍljupče, N *mn* -pci⟩ onaj koji je zadovoljan sam sobom, koji uživa u samom sebi; **samoljùbivo** *pril.* na samoljubiv način [~ *se gledati*]; **samoljùbivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/ošću⟩ samoljublje; **sȁmoljūblje** *sr* naglašen osjećaj za vlastitu vrijednost
✧ SAMO- + *v.* ljubiti

samomřžnja *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ **1.** *sociol.* stanje onoga koji pati od mržnje prema pripadanju vlastitom narodu, osjećaj otpora prema pripadanju svom narodu, teško podnošenje ili bijeg od ukupnosti ponašanja koja se traže od pojedinca zbog toga što je rođen u jednom narodu [*židovska* ~] **2.** *psih.* mržnja samoga sebe (svoga identiteta, navika i dr.); stanje teške psihoze povezane s autodestrukcijom
✧ SAMO- + *v.* mrzak, mržnja

samònik|ao *prid.* ⟨*odr.* -klī⟩ **1.** koji je nikao iz sjemena što je samo palo [~*lo bilje*] **2. a.** *pren.* koji se razvio sam, bez tuđe pomoći i utjecaja; prirodan [~*li genije*] **b.** koji je nastao bez svjesnog plana; neorganiziran, stihijski [~*le vojne formacije*] // **samòniklōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/ošću⟩ osobina onoga koji je samonikao, svojstvo onoga što je samoniklo
✧ SAMO- + *v.* niknuti

samoòbmana *ž* obmanjivanje sama sebe
✧ SAMO- + *v.* obmana

samoòbran|a *ž* **1.** obrana samoga sebe od koga ili kakve opasnosti **2.** *pravn.* skup mjera i akcija koje neki subjekt poduzima da bi se obranio od agresije [*ubojstvo u* ~*i*] // **samoòbrambenī** *prid.* koji se odnosi na samoobranu
✧ SAMO- + *v.* obraniti, obrana

samoodređénje *sr pol.* slobodno odlučivanje o sebi; odluka koju donosi narod koji ima svojstva nacije o osnivanju vlastite države [*pravo naroda na* ~]; samoopredjeljenje
✧ SAMO- + *v.* odrediti

samoodržánje *sr* urođeni nagon živih bića za održanjem na životu // **samoodržávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* samoodȑžāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ voditi borbu za samoodržanje
✧ SAMO- + *v.* održati

samoópažānje *sr psih.* metoda koja se sastoji u sustavnom praćenju vlastitih psihičkih procesa, *usp.* introspekcija
✧ SAMO- + *v.* opaziti, opažanje

samooplakívati se *nesvrš.* ⟨*prez.* samooplàkujēm se, *pril. sad.* samooplàkujūći se, *gl. im.* -ānje⟩ neprestano sam nad sobom plakati, *usp.* samosažalijevati se
✧ SAMO- + *v.* oplakivati

samooplòdnja *ž* **1.** *biol.* u jednostaničnih životinja spajanje jedinki nastalih diobom jedne te iste jedinke; u mnogostaničnih životinja spajanje jajašaca i spermija iste jedinke u dvospolaca, *usp.* autogamija (2) **2.** *bot.* oprašivanje peludom istog cvijeta; samooplođivanje // **samooplođívānje** *sr*, *v.* samooplodnja (2)
✧ SAMO- + *v.* oploditi

samooplođívānje, *v.* samooplodnja

samoorganizírati se *dv.* ⟨*prez.* samoorganìzīrām se, *pril. sad.* -ajūći se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. trp.* samoorganìzīrān, *gl. im.* -ānje⟩ organizirati se bez tuđe pomoći, provesti organizaciju čega unutar sebe, organizirati za neku djelatnost ili program svoje snage (bez pomoći izvana u stručnjacima, novcu itd.) // **samoorganizácija** *ž* samoorganiziranje, *usp.* samoorganizirati se
✧ SAMO- + *v.* organizirati

samoostvarénje *ž psih.* najviši stupanj razvoja osobe u kojem ona postiže duhovnu samostalnost, otpornost prema vanjskim pritiscima, izraženu emocionalnu inteligenciju, zauzetost za dobrobit društva i sl.

samoosuđívati se *nesvrš.* ⟨*prez.* samoosùđujēm se, *pril. sad.* samoosùđujūći se, *gl. im.* -ānje⟩ sam sebe osuđivati (u zn. upućivati prijekore, smatrati se krivim, predbacivati sebi što), prigovarati sebi
✧ SAMO- + *v.* osuđivati

sȁmopāšan *prid.* ⟨*odr.* -šnī⟩ *knjiš.* koji je sam sebi dovoljan; sklon tome da se izolira od drugih; samoživ, samodovoljan, isključiv
✧ SAMO- + *v.* opasati

samopòmōć *ž* ⟨G -oći, I -oći/-oću⟩ **1.** solidarnost i međusobno pomaganje regulirano pravilima bez pomoći države (u okviru zadrugarstva, radno ovisnih ljudi itd.) **2.** *pol.* skupni naziv za niz prinudnih mjera koje država može poduzeti kao odgovor na protupravno ponašanje druge zemlje (npr. blokada, embargo, sankcije i dr.)
✧ SAMO- + *v.* pomoći, pomoć

samopòsluga *ž* ⟨D L -uzi⟩ prodavaonica u kojoj se kupac sam poslužuje, sam uzima robu; samoposluživanje (2) // **samoposluživānje** *sr* **1.** način posluživanja u prodavaonicama, ekspres-restoranima i drugim uslužnim radnjama bez izravnog angažmana osoblja **2.** samoposluga [*benzinska crpka sa ~m*; *restoran sa ~m*]
✧ SAMO- + *v.* posluga, poslužiti

samopoštovánje *sr* svijest o vlastitim vrijednostima [*imati ~*]
✧ SAMO- + *v.* poštovati, poštovanje

samopotvrđívānje *sr* čin potvrđivanja samoga sebe
✧ SAMO- + *v.* potvrditi

samopòuzdān *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se odlikuje samopouzdanjem [*~ nastup*] // **samopòuzdānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* samopouzdanje; **samopouzdánj|e** *sr* pouzdanje u sebe, u svoje sposobnosti i mogućnosti [*pun je ~a*]; samopouzdanost
✧ SAMO- + *v.* pouzdan, pouzdati se

samopovređívānje *sr*, *v.* samoranjavanje
✧ SAMO- + *v.* povrijediti

samopòžrtvōvan *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji sam sebe žrtvuje radi drugoga, *usp.* samoprijegoran // **samopožrtvóvnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ spremnost da se zaboravi na sebe, da se žrtvuje sebe radi drugoga, stavljanje samog sebe iza drugih po važnosti; samopožrtvovanje, požrtvovnost, samoprijegor, samozataja, samozatajnost
✧ SAMO- + *v.* požrtvovan

samoprèzīr *m* preziranje sama sebe, prezir prema vlastitom biću i svojoj osobi
✧ SAMO- + *v.* prezirati, prezir

samoprijégor *m*, *v.* samopožrtvovnost // **samoprijégorno** *pril.* na samoprijegoran način [*~ raditi*]; **samoprijégōran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji je sposoban i voljan da se žrtvuje, da podnosi žrtve i odricanja
✧ SAMO- + *v.* pregorjeti, prijegor

samoproglašénje *sr* čin kojim netko sam sebe proglasi nečim za što je potrebna demokratska i posebno uređena procedura // **samoprògla̋šen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se sam imenovao, odredio, proglasio za što
✧ SAMO- + *v.* proglas, proglasiti

samoranjávānje *sr* radnja kojom tko nanese sam sebi ozbiljnu povredu hladnim ili vatrenim oružjem hotimice ili nehotice; samopovređivanje, *usp.* automutilacija
✧ SAMO- + *v.* rana, ranjavati

samorazùmljiv *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se sam po sebi razumije, shvatljiv sam po sebi
✧ SAMO- + *v.* razum, razumljiv

samoreklàmēr *m* ⟨G samoreklaméra⟩ onaj koji sam sebe reklamira, koji se bavi samoreklamerstvom // **samoreklàmērka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* samoreklamer; **samoreklàmērskī** *prid.* koji se odnosi na samoreklamere; **samoreklàmērski** *pril.* kao samoreklamer, na način samoreklamera; **samoreklamérstvo** *sr* samoreklamiranje; **samoreklamírānje** *sr* postupak onoga koji sam sebe reklamira, koji koristi priliku da se reklamira, da radi u korist reklamiranja sama sebe; **samoreklamírati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* samoreklàmīrām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* samoreklamiranje
✧ SAMO- + *v.* reklama, reklamer

sȁmorodan *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji se nalazi u prirodi, kakvim ga je priroda stvorila; samonikao (ob. o biljkama) // **sȁmorodnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je samorodno; samoniklost, samobitnost
✧ SAMO- + *v.* rod, rodan

samosažalijévati se *nesvrš.* ⟨*prez.* samosažàlijēvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ žaliti sam sebe, predati se sažaljenju nad samim sobom; samooplakivati se

// **samosàžaliti se** *svrš.* ⟨*prez.* -īm se, *pril. pr.* -īvši se, *prid. rad.* samosàžalio se⟩, *v.*. samosažalijevati se; **samosažaljénje** *sr* sažaljenje prema samome sebi
✧ SAMO- + *v.*. sažaliti, sažalijevati

samospaljívānje *sr* čin kojim se tko sam spaljuje (u znak javnog prosvjeda, upozorenja javnosti na nepodnošljivo stanje u društvu, opiranja kakvom zlu), dobrovoljan odlazak u smrt paljenjem svoga tijela
✧ SAMO- + *v.* spaliti, spaljivati

samospòznaj|a *ž* postignut ideal da čovjek spozna sama sebe; rezultat samospoznavanja [*postići ~u*] // **samospòznati se** *svrš.* ⟨*prez.* samospòznām se, *pril. pr.* -āvši se, *prid. rad.* samospòznao se⟩, *v.* samospoznavati se; **samospoznávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* samospòznajēm se, *pril. sad.* samospòznajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ nastojanje da čovjek upozna sama sebe u bitnim svojstvima kojima je određen kao ljudsko biće; **samospoznàtljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se spoznaje sam po sebi, sam iz sebe
✧ SAMO- + *v.* spoznati, spoznaja

sȁmostālan *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji je sam za sebe, neovisan o drugima; nezavisan // **samostálac** *m* ⟨G -lca, N *mn* -lci⟩ onaj koji je neovisan o drugima, svoj; **samostálčev** *prid.* koji pripada samostalcu; **sȁmostālno** *pril.* samo za sebe; nezavisno, slobodno; **samostálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je samostalan
✧ SAMO- + *v.*. stati, stalan

sȁmostān *m crkv.* zgrada u kojoj po utvrđenim pravilima žive redovnici ili redovnice [*katolički ~*; *budistički ~*]; kloštar, konvent // **samostánac** *m* ⟨G -nca, V -nče, N *mn* -nci⟩ onaj koji živi u samostanu; **samostánčev** *prid.* koji pripada samostancu; **sȁmostānskī** *prid.* koji se odnosi na samostan
✧ SAMO- + *v.*. stati (*kalk.* prema *grč.* monastérion)

sȁmostōjan *prid.* ⟨*odr.* -jnī⟩ **1.** *pol. retor.* samostalan (o narodima i državama) **2.** koji stoji sam, koji se ne oslanja ili nije poduprt [*~ stup*]; samostojeći // **samostòjēć|ī** *prid.* koji je takav da sam stoji, bez oslonca ili oslanjanja na što drugo u konstrukciji △ *~a* ***tehnika*** kućanski aparati koji se postavljaju kao samostalni komadi pokućstva (hladnjaci, zamrzivači, škrinje, štednjaci); **samostójnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je samostojno
✧ SAMO- + *v.* stati, stajati

sȁmostrijēl (**sȁmostrēl**) *m* **1.** *pov.*. *vojn.* starinsko oružje kod kojega se strijela odapinje s kundaka **2.** *sport* suvremena streljačka disciplina gađanja tim oružjem // **samostrijélac** *m* ⟨G -lca, N *mn* -lci, G samòstrijēlācā⟩ **1.** *pov.*. borac samostrelom, onaj koji je naoružan samostrelom **2.** *sport* onaj koji gađa u sportsku metu iz samostrela, koji se bavi tom disciplinom streličarstva; **samostrijélčev** *prid.* koji pripada samostrijelcu; **samòstrijēlka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.*. samostrijelac (**2**)
✧ SAMO- + *v.*. strijela, strijeljati

sȁmosvijēst *ž* ⟨G -esti, I -esti/-ešću⟩ svijest o samome sebi, o svojoj vrijednosti; samopouzdanje, samouvjerenost // **sȁmosvjesno** *pril.* na samosvjestan način, samopouzdano, samouvjereno, drsko; **sȁmosvjesnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je samosvjestan; samosvijest; **sȁmosvjestan** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ uvjeren u vlastitu vrijednost; samouvjeren [*~ mlad čovjek*]
✧ SAMO- + *v.*. svijest

sȁmosvōjan *prid.* ⟨*odr.* -jnī⟩ koji ima svoja, posebna obilježja; poseban, karakterističan, specifičan // **sȁmosvōjno** *pril.* na svoj, na svojstven način, onako kao kad je tko potpuno svoj i odlučuje o sebi; **samosvójnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga koji je samosvojan
✧ SAMO- + *v.*. svoj

sȁmotan, *v.* sam

sȁmotōk *m* ⟨N *mn* -oci⟩ tekućina koja se iscijedi (iz grožđa, maslina) bez gnječenja ili muljanja; prvenac (prva rakija, prvo vino)
✧ SAMO- + *v.* tok[1]

sȁmotvor *m knjiš.* ono što se samo stvorilo, onaj koji se sam stvorio [*u Ivana dvori ~i*] // **samotvórnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ čin samostalne tvorbe
✧ SAMO- + *v.*. tvoriti

samoùbojica *m* onaj koji sam sebi pokušava oduzeti ili je oduzeo život [*taj/ta ~*] // **samoùbojičkī** *prid.* koji se odnosi na samoubojice; **samoùbojički** *pril.* kao samoubojica, na način samoubojica; **samoubòjstven** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji se odnosi na samoubojstvo **2.** *pren.* koji je ravan samoubojstvu po posljedicama (o lošim potezima u životu, vrlo neuspjelim poslovima itd.) [*~ postupak*]; **samoubòjstveno** *pril.* tako da ima elemente samoubojstva, na način da vodi samoubojstvu; **samoùbōjstvo**

sr ⟨G *mn* -tāvā/-ā⟩ oduzimanje života samome sebi; suicid

✧ SAMO- + *v.* ubiti, ubojica

samòuk (I) *m* ⟨V -uče, N *mn* -uci⟩ onaj koji je naučio nešto samostalno bez redovitog školovanja ili učenja (npr. strani jezik, obrt ili sl.); autodidakt // **samoùčēnje** *sr*, *v.* autodidaktika; **samòuk** (II) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je sam naučio; **samòuko** *pril.* kao samouk, na način samouka; **samòukost** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je samouk

✧ SAMO- + *v.* učiti

samoukídānje *sr* čin kojim neka politička stranka, društvo, sportski klub itd. sam sebe raspušta (kad ga ne ukida vlast nekim aktom ili se ne ukida procedurom koja njegov daljnji opstanak čini nemogućim)

✧ SAMO- + *v.* ukinuti

samoùpravljati *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ upravljati poduzećem u samoupravnom sustavu, sudjelovati u samoupravi // **samoùprava** *ž* oblik organizacije uprave u osnovnim ili većim administrativno-teritorijalnim jedinicama neke zemlje (općina, pokrajina, kanton), zasnovan na pravu stanovništva da samo bira organe upravljanja; **samoupràvljāč** *m* ⟨G samoupravljáča⟩ onaj koji radi i privređuje u samoupravljanju; **samoupràvljāčkī** *prid.* koji se odnosi na samoupravljanje i na samoupravljače; **samoupràvljāčki** *pril.* kao samoupravljač, na način samoupravljača; **samoùpravljānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* samoupravljati **2.** *pov. ideol.* projekt društvenog uređenja u bivšoj SFRJ u kojem zaposleni ljudi, u jednostranačkom socijalizmu, upravljaju poduzećima i ustanovama i raspolažu prihodom i mogućom dobiti; **samoùprāvnī** *prid.* koji se odnosi na samoupravu i samoupravljanje [~ *socijalizam*]; **samoùprāvno** *pril.* na samoupravan način

✧ SAMO- + *v.*. uprava, upravljati

samoùvjeren *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je uvjeren u svoju vrijednost i sposobnosti; koji izražava samouvjerenost // **samoùvjereno** *pril.* na samouvjeren način, pouzdavajući se u sebe i svoje mišljenje [*nastupiti* ~]; **samoùvjerenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ izražena uvjerenost u ispravnost svoga mišljenja ili u svoju vrijednost

✧ SAMO- + *v.* uvjeriti, uvjeren

sȁmovār *m* bakrena ili mjedena i sl. posuda karakterističnog oblika u kojoj se grije voda za pripravljanje čaja (u zemljama bivšeg SSSR-a, Mongoliji, Egiptu, Turskoj, Iranu)

✧ *rus.* samovár

sȁmovēz *m ideol. neol. 1941. neodom.* kravata, *v.* // **samovezàčica** *ž* poljoprivredni stroj koji vezuje i odlaže snopove pokošenog žita

✧ SAMO- + *v.* vezati

samovláda *ž knjiš.* samovoljna vladavina jednog čovjeka; samovlađe, samovlast // **samovlàdār** *m* ⟨G samovladára⟩ onaj koji uzurpira svu vlast, sve ovlasti; **samovlàdārskī** *prid.* koji se odnosi na samovladu i samovladare; **sȁmovlāđe** *sr*, *v.* samovlada; **sȁmovlāsno** *pril.* uzimajući sebi ovlasti, sam sebe ovlastivši; **sȁmovlāst** *ž* ⟨G -asti, I -asti/-ašću⟩ **1.** *pravn.* kazneno djelo svojevoljnog pribavljanja nekog prava koje počinitelju pripada, ali mu nije pravno regulirano; samovlašće **2.** *v.* samovlada; **sȁmovlāstan** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ koji se odnosi na samovlast

✧ SAMO- + *v.* vladati, vlada

samòvolja *ž* postupak onoga koji je samovoljan; samovoljnost // **sȁmovoljan** *prid.* ⟨*odr.* -ljnī⟩ koji postupa po svojoj volji protivno općenito prihvaćenom običaju, dogovoru, razlozima ili općoj volji; **sȁmovōljno** *pril.* na samovoljan način; **samovóljnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* samovolja

✧ SAMO- + *v.* volja[1]

sȁmovoz|an *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ **1.** koji ima vlastiti pogon [~*na kosilica*] **2.** ⟨*odr.*⟩ koji ide uz, koji se odnosi na samovoz [~*na bojna*, *pov.* posebna vojna jedinica domobranstva u 2. svjetskom ratu] // **sȁmovōz** *m ideol. neol. 1941. neodom.*, *v.* automobil

✧ SAMO- + *v.* voz, voziti

samozàborāv *m* zaboravljanje sebe i svojih potreba (radi drugoga) // **samozaborávnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ samozaborav

✧ SAMO- + *v.* zaboraviti, zaborav

samozàdovōljan *prid.* ⟨*odr.* -ljnī⟩ koji je pretjerano zadovoljan samim sobom // **samozadovoljávati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* samozadovòljāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ masturbirati; **samozàdovōljno** *pril.* na samozadovoljan način; **samozadovòljstv|o** *sr* pretjeran osjećaj zadovoljstva samim sobom [*predati se* ~*u*]

✧ SAMO- + *v.* zadovoljan

samozapàljiv *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je lako zapaljiv, koji je upaljiv pri najmanjem porastu temperature // **samozapàljivōst** *ž* ⟨G -osti,

I -osti/-ošću⟩ svojstvo nekih materijala da se upale i pri malom porastu temperature
✧ SAMO- + *v.* zapaliti

samozàštita *ž* **1.** mjere koje se poduzimaju radi zaštite samoga sebe od moguće opasnosti **2.** mjere koje se poduzimaju autonomno radi zaštite zajednice, kolektiva, kakvog manjeg područja
✧ SAMO- + *v.* zaštititi, zaštita

samozàtaja *ž* stanje i sposobnost da se bude samozatajan // **samozàtājan** *prid.* ⟨*odr.* -jnī⟩ onaj koji je sposoban ograničiti i zatajiti svoje potrebe i neposredne interese radi drugoga ili višeg interesa koji se ne želi isticati; **samozàtājno** *pril.* na način onoga koji je samozatajan [~ *raditi za opće dobro*]; **samozàtājnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ samozataja
✧ SAMO- + *v.* zatajiti, zataja

samozavarávānje *sr psih.* zavaravanje samoga sebe u težnji da se izbjegne suočavanje s istinom, uvjeravanje sebe u istinitost čega što nije ili što ne postoji
✧ SAMO- + *v.* zavarati, zavaravati

sȁmozvān *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se sam proglašava za što [~ *umjetnik*] // **samozvánac** *m* ⟨G -nca, V samòzvānče, N *mn* -nci, G samòzvānācā⟩ **1.** onaj koji samog sebe proglašava sposobnim za što, koji što radi bez kvalifikacija i znanja **2.** vladar koji je sam sebe nametnuo kao vlast; **samozvánčev** *prid.* koji pripada samozvancu; **samòzvānka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* samozvanac; **sȁmozvāno** *pril.* kao samozvanac
✧ SAMO- + *v.* zvati, zvan

sȁmožīv *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji živi samo za sebe i misli samo na sebe, koji nema osjećaja za druge, koji nema potrebe za drugima; egoističan, sebeljubiv, *opr.* društven // **samožívac** *m* ⟨G -vca, N *mn* -vci, G samòžīvācā⟩ onaj koji je samoživ; **samožívčev** *prid.* koji pripada samoživcu; **samožìvica** *ž* ⟨N *mn* samožìvice⟩ **1.** *v.* samoživac (o osobi) **2.** (*mn*) *zool.* ptice koje se ne združuju u jata; osebica; **sȁmožīvo** *pril.* na samoživ način; **samòžīvōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga koji je samoživ
✧ SAMO- + *v.* živ

samožȑtvovānje *sr* čin žrtvovanja sama sebe, kojim se tko prinosi nekom cilju kao žrtva
✧ SAMO- + *v.* žrtva, žrtvovati

sàmpān *m* ⟨G sampána⟩ *pom.* kineska i malajska lađica za ribarenje i prijevoz; u lukama i za stanovanje
✧ *kin.* sanban: trodaščani ≃ sān: tri

sàmpl *m reg.* ogledni primjerak proizvoda; uzorak, mustra
✧ *engl.* sample ← *stfr.* essample ← *lat.* exemplum

sàmrt *ž* **1.** *knjiš. ekspr.* smrt **2.** umiranje [*biti na ~i* umirati, biti na umoru] // **sàmrt|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji se odnosi na samrt (**2**) koji je vezan uz umiranje, koji se događa u trenutku umiranja [*~ni hropac*; *~na postelja*]; **sàmrtnica** *ž*, *v.* samrtnik; **sàmrtničkī** *prid.* koji se odnosi na samrtnike; **sàmrtnički** *pril.* kao samrtnik, na način samrtnika [~ *blijed*]; **sàmrtnīk** *m* ⟨V-īče, N *mn* -īci⟩ onaj koji je na samrti
✧ S(A)- + *v.* smrt, mrtav

sàmsār *m* ⟨G samsára⟩ *reg. zast.* **1.** posrednik u sklapanju poslova; trgovački posrednik, mešetar, agent, telal **2.** onaj tko trguje krznom, *usp.* sans
✧ *tur.* sansar ← *arap.* simsār

samsàra *ž fil. rel.* u indijskoj filozofiji te u budizmu i hinduizmu vječni, neprekinuti krug rađanja i smrti (transmigracija) kojem je podvrgnuto biće iz materijalnog svijeta; njime upravlja karma
✧ *skr.* samsāra

Sàmsōn *m* ⟨G Samsóna⟩ **1.** *v.* ◆ **2.** *bibl.* izraelski sudac slavan po velikoj snazi kojoj je, prema legendi, izvorište bilo u kosi; zavodi ga Filistejka Dalila, odreže mu kosu i Filistejci ga oslijepe; ipak ih je uspio kazniti srušivši uz Božju pomoć Filistejski hram **3.** općenito, čovjek iznimne tjelesne snage [*jak kao ~*]
◆ **Sàmsōn** m. os. ime (*bibl.* podrijetla), *rij. zast.* ◇ *pr.*: **Sàmsōn** (Zagreb, Nova Gradiška, Karlovac)
✧ *hebr.* šimšōn, *dem.* od šemeš: sunce

sȁmt *m reg.* vrsta mekane tkanine; baršun // **sàmten** *prid.* ⟨*odr.* -i⟩ koji je od samta [*~e hlače*]; **sȁmterice** *ž pl. tantum razg.* hlače od samta
✧ *njem.* Samt, Sammet ← *stfr.* samit ← *srlat.* examitum ← *srgrč.* eksámiton ≃ *grč.* héks: šest + mítos: konac

sȁmtkrāgna *m* ⟨G *mn* -ā⟩ *reg.* ovratnik od baršuna podstavljen materijalom od kojeg je krojen odjevni predmet
✧ *v.* samt + *njem.* Kragen: ovratnik

Sàmuel **1.** *v.* ◆ **2.** (o.1050. pr. Kr.), starozavje-

tni prorok, svećenik, ratnik i sudac, pobornik jedinstva izraelskih plemena, proglasio Saula prvim kraljem Izraela, a zatim je posvetio Davida

♦ m. os. ime (*bibl.* podrijetla); isto: **Sámojlo, Samùil, Samùilo** ◊ *pr.*: **Samójlović** (Zagreb, Banovina)

sàmūm (sìmūn) *m* ⟨G samúma⟩ *meteor.* suh i topao pustinjski vjetar praćen pješčanim olujama; puše u sjevernoj Africi i Arabiji

✧ *arap.*

sàmūr *m* ⟨G samúra⟩ **1.** *zool.* vrsta kune (*Martes zibellina*); sibirski s. **2.** *meton.* skupocjeno modrosivo kunino krzno; samurovina // **samùrlija** *ž* kapa od samurova krzna; **samùrovin|a** *ž* krzno samura (**2**) [*kaput i kapa od ~e*]

✧ *tur.* ← *perz.* semmur

samùrāj *m* ⟨G samurája⟩ *pov.* **1.** prvotno, pripadnik skupine boraca – aristokrata (bushi) **2.** kasnije, pripadnik viteške klase koja vlada Japanom od 12. st. do 1868. // **samùrājskī** *prid.* koji se odnosi na samuraje; **samùrājski** *pril.* kao samuraj, na način samuraja

✧ *jap.* samurafi: služiti

sȁn (I) *m* ⟨G snȁ, N *mn* snȍvi/snȉ, G snôvā⟩ **1.** *fiziol.* periodično stanje počinka tijela s potpunim ili djelomičnim prestankom rada mišića; spavanje [*~ je potreban čovjeku*] **2.** nesvjesna duševna aktivnost za vrijeme spavanja [*u snu je vidio pokojnu majku*]; sanjanje **3.** *pren.* ono što se zamišlja, o čemu se mašta; maštarija, nedostižna želja [*~ o sreći*] △ ***zemlja snova, žena snova itd.*** ono o čemu se sanja kao o dalekom snu, cilju, rekordu itd. // **sȁn** (II) *prid. ekspr.* koji ima potrebu za snom; sanjiv, pospan; **sȁnak** *m* ⟨G sânka, N *mn* sânci, G sânākā⟩ *hip.* i *dem. ekspr.* od san (u zn. lagan san) [*slatki ~*]; **sànen** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩, *v.* san, sanjiv; **sânj|a** *ž ekspr. knjiš.* maštanje o čemu, san (**3**); **sánjalac** *m* ⟨G -aoca, N *mn* -aoci⟩ onaj koji je sklon sanjama, koji se predaje sanjama; sanjatelj; **sánjalačkī** *prid.* koji se odnosi na sanjaoca; sanjateljski; **sánjalački** *pril.* kao sanjalac, na način sanjalaca; **sánjalica** *m* i *ž* ⟨N *mn* -e⟩ *fam.* onaj koji rado i često sanjari, mašta; sanjar [*ta ~; velika ~*]; **sànjār** *m* ⟨G sanjára⟩ onaj koji se zanosi idejama i planovima, koji sanjari (ob. o lijepom i velikom); **sanjàrica** *ž* knjiga u kojoj se tumače snovi; **sanjàrija** *ž* ono što se zamišlja, o čemu se sanjari; **sanjáriti** *nesvrš.* ⟨*prez.* sànjārīm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ **1.** (o komu, o čemu) maštati **2.** (∅) prepustiti se sanjarskom raspoloženju, zanositi se snovima; **sànjārka** *ž*, *v.* sanjar; **sànjārskī** *prid.* koji se odnosi na sanjare; **sànjārski** *pril.* kao sanjar, na sanjarski način, poput sanjara; **sánjati** *nesvrš.* ⟨*prez.* sânjām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (koga, što) imati snove (**2**); snivati **2.** (∅, o čemu) *pren.* snatriti; **sànjiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ kome se već ili još spava; pospan, sanen; **sànjivo** *pril.* **1.** očitujući sklonost ka snu, želju za snom; pospano **2.** *pren.* uspavljivo; **sànjivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ pospanost, dremljivost; **snȁtriti** (∅, o čemu) *nesvrš.* ⟨*prez.* -im, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ maštati, sanjati; **snȅn** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *ekspr.* sanjiv, pospan; **snȅno** *pril. ekspr.* sanjivo, pospano, dremljivo; **snȅnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je snen; **snȉti** *nesvrš.*, *v.* snovati; **snívati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* sanjati; **snòvati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* snȕjēm, *pril. sad.* snȕjūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *ekspr. rij.* sanjati, sniti **2.** kovati planove; zasnivati, imati namjere [*~ urotu*]; **snȍvit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je kao iza sna, kao sanjan, izmaštan, nedovoljno konkretan ili određen [*to je bio sasvim ~ dojam*]

♦ **Sȁnja** ž. os. ime; **Sȁnjin** m. os. ime, *rij.* ◊ *pr.*: **Sȁnja** (Zagreb, Omiš), **Sȁnjarić** (Podravska Slatina, Donji Miholjac), **Sánjković** (150, Međimurje, Zagreb, Vrbovec), **Sánko** (Vrbovec, sred. Dalmacija), **Sánković** (930, Benkovac, Istra, Primorje, Ivanec)

✧ *prasl.* i *stsl.* sънъ (*rus.* son, *polj.* sen), *lit.* sapnas ← *ie.* *swepnos (*lat.* somnus, *grč.* hýpnos)

Sána *ž geogr.* rijeka, desni pritok Une (BiH), duga 140 km // **sânskī** *prid.* koji se odnosi na Sanu i Sanski Most

sànac *m*, *v.* sans (**2**)

sanácija *ž* čin koji se poduzimlje radi ozdravljenja, izlječenja ili poboljšanja (u gospodarskom, političkom ili društvenom smislu) [*~ poduzeća*] // **sanácījskī** *prid.* koji je dio sanacije, koji se odnosi na sanaciju; sanacioni [*~ zahvat* posao kojim se što sanira (što je oštećeno ili u krizi); *~ program*]; **sȁnaciōnī** *prid.*, *v.* sanacijski; **sànātor (sanâtor)** *m* onaj koji vrši sanaciju; **sànātorica** *ž*, *v.* sanator; **sanírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* sànīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* sànīrān, *gl. im.*

-ānje⟩ vršiti/izvršiti sanaciju [~ *bolest*; ~ *poduzeće*; ~ *turizam*]
✧ *lat.* sanatio: liječenje

Sanáder, Ivo (1953), hrv. političar, 1992. izabran je za zastupnika HDZ-a u Zastupničkom domu Sabora; obavljao je dužnosti ministra znanosti, tehnologije i informatike, zamjenika ministra vanjskih poslova i predstojnika Ureda predsjednika Republike Hrvatske; 2000. izabran je za predsjednika HDZ-a, od 2003. je predsjednik Vlade Republike Hrvatske (*I ružičasto je crno, Fenomen parfema, U ovom strašnom času* – antologija hrvatske ratne lirike, u suradnji s A. Stamaćom)

sanàtōrīj (sanatôrīj) *m med.* ustanova namijenjena liječenju određenih bolesti te oporavku i odmoru bolesnika, pri čemu su često važni povoljni prirodni čimbenici (klimatski i meteorološki uvjeti i sl.); lječilište **// sanàtōrījskī** *prid.* koji se odnosi na sanatorij [~ *uvjeti života*]; **sanàtōrījski** *pril.* kao u sanatoriju, po pravilima sanatorija i života u sanatoriju
✧ *nlat.* Sanatorium ← *lat.* sanatorius: ljekovit ≃ sanare: liječiti

Sancho Panza (*izg.* Sȁnčo Pȁnsa) *m knjiž.* stalni pratilac i štitonoša Don Quijota u istoimenom popularnom romanu M. Cervantesa, *v.*; seljak sa zdravim razumom, dobrim tekom i priprostom životnom mudrošću direktna je suprotnost zanesenjaštvu svoga gospodara

sancta simplicitas (*izg.* sȁnkta simplìcitas), *v.* O, sancta simplicitas!

Sanctus (*izg.* Sȁnktus) *m glazb.* dio mise koji se nadovezuje neposredno na predslovlje
✧ *lat.*: svet

Sand (*izg.* Sȁnd), **George** (1804–1876), francuska književnica, poznata po romantičnim i tzv. rustikalnim romanima u kojima je izražavala revolt protiv društvenih konvencija; drži se pretečom feminizma; u intimnom *Dnevniku* objavljenom tek 1926. opisuje svoje ljubavne veze s više poznatih muškaraca, najviše s F. Chopinom

sàndal[1] *m bot.* **1.** mirisno indijsko drvo (*Pterocarpus santalinus*) iz porodice leptirnjača (*Papilionaceae*) **2.** crveno drvo (*Santalum album*) iz porodice *Santalaceae* **// sàndalov** *prid.* koji je od drva sandala (**2**) [~*o drvo*; ~*o ulje*]; **sàndalovina** *ž* građa i materijal drva sandala (**2**); sandalovo drvo
✧ *srlat.* sandalum ← *grč.* sándanon ≃ *skr.* candana

sàndal[2] *m reg. zast.* vrsta polusvilene tkanine [~ *gaće*]
✧ *tur.* ← *arap.* ṣandāl

sandála *ž* ⟨N *mn* sandále⟩ ob. *mn* građanska laka ljetna obuća, otvorena u gornjem dijelu
✧ *fr.* sandale ← *grč.* sandálion ≃ sándalon *tur.* sandal ← *arap.* ṣandāl: sandalovo drvo

sandàrak *m* ⟨N *mn* -aci⟩ *kem.* crna smola sjevernoafričkog čempresa (*Callitris quadrivalvis*); služi za pripravljanje firnisa i za kađenje
✧ *lat.* sandaraca ← *grč.* sandarákē: crveni sulfid

Sandburg (*izg.* Sèndberg), **Carl** (1878–1967), američki književnik, pjesnik velegrada industrijske ere (slavna pjesma *Chicago* iz zbirke *Čikaške pjesme*, poema *Narod, da*), napisao i opsežan životopis A. Lincolna u 6 svezaka

sȁndhi *m* ⟨G -ja⟩ *lingv.* glasovna promjena na početku ili na kraju neke riječi uvjetovana susjednom riječi u rečenici (npr. vidjet ću *izg.* vidjeću, ukrast ću *izg.* ukrašću, kod kuće *izg.* kotkuće)
✧ *skr.* saṃdhi: spoj, spajanje

sàndika *ž* ⟨D L -ici, G *mn* sàndīkā⟩ *bot.* biljka iz roda *Sandux*, služi za dobivanje crvene boje
✧ *nlat.* sandyx ← *grč.* sándyks

Sandino (*izg.* Sandȉno), **Augusto Cesar** (1883–1934), nikaragvanski revolucionarni vođa, protivnik diktatora A. Somoze St. koji ga je na prijevaru uhitio i smaknuo; njegovi sljedbenici, sandinisti, organizirali su Sandinističku frontu nacionalnog oslobođenja i 1979. zbacili režim

sandolína *ž pom.* manji rekreativni čamac za jednu ili dvije osobe, na dva vesla (ili jedno dvostruko)
✧ *tal.* sandolino

sândolo *m pom.* brodić plosnata dna s produljenom kobilicom
✧ *tal.* sandolo

Sândra ž. os. ime, *hip.* od Aleksandra; **Sândro** m. os. ime (← *tal.*), *hip.* od *v.* Aleksandar

sànduk *m* ⟨N *mn* -uci, G sȁndūkā⟩ drveni kovčeg ili škrinja △ ***mrtvački*** ~ *razg.* lijes **// sandùčara** *ž pejor.* ono što po nepoželjnim svojstvima sliči na sanduk (kuća bez arhitektonskog sklada); **sànducić** *m* **1.** *dem.* i *hip.* od sanduk **2.** (+ *potenc.*) posebno izrađena kutija raznih oblika i materijala namijenjena različitim svrhama [*poštanski* ~; *oglasni* ~; ~ *za pisma*]; kašeta; **sàndučina** *ž augm.* od

sanduk *pejor.* u zn. glomazan, nespretan, nepraktičan sanduk

◈ *pr.* (nadimačko): **Sandùkčīć** (Osijek, Rijeka)

✧ *tur.* sandık ← *arap.* sandūq

sàndžak *m* ⟨N *mn* -aci⟩ *pov.* **1.** *vojn.* zastava (ob. je nose vojnici) **2.** vojna i upravno-teritorijalna jedinica u Osmanskom Carstvu, dio pašaluka // **sandžàkāt** *m* ⟨G sandžakáta⟩ *pov.* **1.** sandžak **2.** oblik upravljanja sandžakom, razdioba na sandžake

◈ *pr.* (etnik): **Sàndžakov** (Zagreb)

✧ *tur.* sancak

Sàndžak *m geogr.* regija koja obuhvaća *JZ* Srbiju i *S* dio Crne Gore, pretežno naseljena Muslimanima (najveće mjesto Novi Pazar) [*Novopazarski ~*] // **sàndžačkī** *prid.* koji se odnosi na Sandžak; **Sandžàklija** *m* (**Sandžàklījka** *ž*) ⟨N *mn* Sandžàklije⟩ onaj koji je iz Sandžaka; **sandžàklījskī** *prid.* koji se odnosi na Sandžaklije

◈ *v.* sandžak

sàndžakbeg *m* ⟨N *mn* -ezi⟩ *pov.* vrhovni vojni i upravni poglavar Sandžaka; predstavnik sultanove vlasti u Sandžaku

✧ *v.* Sandžak + *v.* beg

sàndžak-šȅrif *m isl.* crna sveta zastava Muhamedova

✧ *tur.* sancaği-şerif

sandžàktār *m* ⟨G sandžaktára⟩ onaj koji nosi zastavu; zastavnik, barjaktar

✧ *tur.* sancaktar

San Francisco (*izg.* Sȅn Frensȉsko/ob. Sȁn Francȉsko) *m* grad i luka na *Z* obali istoimenog zaljeva u Kaliforniji (Tihi ocean), 724.000 stan., u širem okružju o. 6,2 mil. stan.

Sanger (*izg.* Sȅnger), **Frederick** (1918), engleski kemičar, dvostruki dobitnik Nobelove nagrade za kemiju: 1958. za definiranje strukture molekule inzulina i 1980. za određivanje strukture dijelova nukleotida RNA i DNA (s W. Gilbertom i P. Bergom)

sangha (*izg.* sànga) *ž* zajednica budističkih redovnika, jedna od Tri dragocjenosti budizma (uz Buddhu i dharmu)

✧ *skr.*

sȁngo *m lingv.* kreolizirani bantuski jezik nigersko-kordofanske porodice, službeni jezik Centralnoafričke Republike

sangrȉja *ž* zaslađeno crno vino s dodatkom voća i mirisnih začina; španjolsko piće

✧ *šp.* sangria: piće krvave boje ≃ sangre: krv

sangvifikácija *ž term.* stvaranje krvi, pretvaranje hrane u krv

✧ *nlat.* sanguificatio ≃ *lat.* sanguis: krv + -FIKACIJA

sangvína *ž lik.* **1.** crvena kreda za crtanje **2.** crtež izveden sangvinom

✧ *lat.* sanguineus: krvav ≃ sanguis: krv

sangvìnik *m* ⟨V -iče, N *mn* -ici⟩ onaj koji je vatrena temperamenta, lako razdražljive, emocionalne i žestoke ćudi // **sangvìničan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji ima osobine sangvinika; **sangvìničnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je sangviničan; **sangvìničkī** *prid.* koji se odnosi na sangvinike [*~ tip čovjeka*]; **sangvìnički** *pril.* kao sangvinik, na način sangvinika

✧ *njem.* Sanguiniker ← *lat.* sanguineus: krvav, pun krvi (zbog srednjovjekovnoga shvaćanja takve veze krvi i temperamenta)

sangvinofòbija *ž psih.* poseban osjećaj jake odbojnosti ili bolesnog straha od krvi ili od operacije

✧ *lat.* sanguis: krv + -FOBIJA

sangvinolȅnt|an *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ *med.* koji sadrži krv ili sukrvicu; krvav, sukrvav [*punkcija ~na sadržaja*]

✧ *lat.* sanguinolentus

Sanhedrin *m*, *v.* sinedrij

sanìdīn *m* ⟨G sanidína⟩ *min.* vrsta kalijeva glinenca; nalazi se u mlađim eruptivnim stijenama

✧ *njem.* Sanidin ≃ *grč.* sanís: daska

sànijēti, *v.* snositi

sanírati, *v.* sanacija

sȁnitārn|ī *prid.* zdravstveni, higijenski [*~a inspekcija*; *~a komisija*; *~e mjere*] △ ***~a služba*** općinska ili gradska služba (moguća i u većim tvrtkama) koja nadgleda provedbu zdravstvenih i higijenskih mjera i eventualno izriče kazne; ***~i čvor*** prostorije u kojima se nalaze uređaji za održavanje osobne higijene (kupaonica, zahod); sanitarije; ***~i kordon*** **1.** *pol.* pojas zemalja kojima se neka država izolira od potencijalne opasnosti **2.** zaštita kakvog zemljopisnog područja od prijeteće epidemije // **sanitárac** *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci, G sanìtārācā⟩ onaj koji radi u sanitarnoj službi; **sanitárčev** *prid.* koji pripada sanitarcu; **sanitàrije** (**sanitârije**) *ž mn* **1.** sanitarni čvor, *v.* sanitarni △ **2.** predmeti koji se rabe u preventivnoj i kurativnoj medicini; **sanìtārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* sanitarac; **sanìtēt** *m* ⟨G

sanitéta⟩ *med.* **1.** *vojn.* pokretna vojna bolnica **2.** zdravstvena javna ili vojna služba; **sanìtētskī** *prid.* koji se odnosi na sanitet [~ *brod*]; **sanìtētski** *pril.* na način saniteta (2)
✧ *lat.* sanitaris ≃ sanitas: zdravlje

sànkcij|a *ž* **1.** odobrenje nekog čina niže vlasti od strane više vlasti [*dati ~u*] **2.** *pravn.* dio zakonskog paragrafa koji navodi pravne posljedice kršenja zakona **3.** ob. *mn* sustav kaznenih mjera (političkih, ekonomskih, vojnih) koji se primjenjuje na kršitelje međunarodnih ugovora [*provesti/provoditi ekonomske ~e*] **4.** *pravn. pov.* dio isprave, formula kojom se izriče kazna prekršiteljima odredbe ili rjeđe nagrada izvršiteljima [*izreći/izricati ~e*] // **sankcionírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* sankciònīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** dati/davati dopuštenje za što; odobriti/odobravati, autorizirati **2.** odrediti sankcije (2, 3)
✧ *lat.* sanctio ≃ sanctus: posvećen, nepovredljiv, častan, čist, potvrđen ≃ sancire: propisati zakonom

sankìlot (**sankilȍt**) *m* ⟨G sankilòta⟩ **1.** *pov.* u aristokratskom žargonu u vrijeme Konventa (1792–1795) siromašni sudionik Francuske revolucije **2.** općenito, pripadnik siromašnijeg sloja koji sudjeluje u revoluciji // **sankìlotskī** *prid.* koji se odnosi na sankilote; **sankìlotski** *pril.* kao sankilot, na način sankilota
✧ *fr.* sans-cullote ≃ sans: bez + cullote: vrsta hlača koje su se vezale ispod koljena (18. st.); revolucionari su nosili obične duge hlače, plemićke su bile do koljena

Sankt Gotthard (*izg.* Sȁnkt Gòthard) *m geogr.* prijevoj (2112 m) u Švicarskoj, 16,2 km dug tunel koji povezuje *J* sred. i *S* Europu

sanktifikácija *ž kat.* posvećenje, proglašenje svetim
✧ *lat.* santificatio, sanctus: svet + -FIKACIJA

sanktòrāl *m* ⟨G sanktorála⟩ *kat.* dio misala i brevijara koji sadrži misne obrasce i službe za blagdane pojedinih svetaca
✧ *lat.* sanctorale, sanctus: svet

Sȁnkt Pèterburg *m*, *v.* Petrograd

sanktùārīj (**sanktuârij**) *m kat.* **1.** mjesto gdje se čuvaju relikvije **2.** svetište, dio crkve oko glavnog oltara **3.** *pren.* **a.** skrovito nepristupačno mjesto, dopušteno samo određenim osobama **b.** utočište, pribježište, sklonište
✧ *lat.* sanctuarium

Sȁnktus *m*, *v.* Sanctus

Sȁn Marîno *m geogr.* država na *I* obroncima Apenina, 60,6 km², 24.3000 stan., glavni grad San Marino

Sannazzaro (*izg.* Sanazâro), **Jacopo** (o.1456–1530), talijanski pjesnik i humanist; u pastirskom romanu u stihovima i prozi *Arkadija* idilično opisuje sretan život pastira daleko od ratova i drugih društvenih nevolja; začetak i uzor literarnoj vrsti pastorala koja je bila vrlo raširena u europskoj književnosti sve do 18. st.

sannyasa (*izg.* saniàsa) *ž* u hinduizmu redovnički život
✧ *skr.*

sannysin (*izg.* sanisìn) *m* u hinduizmu redovnik, osoba koja se odrekla zemaljskih dobara i u asketizmu teži mokshi meditacijom i molitvom
✧ *skr.*

sanòsiti, *v.* snositi

sȁns *m* ⟨N *mn* sànsovi⟩ *razg.* **1.** *srp.* skat, *v.* **2.** igra u partiji preferansa bez aduta (štihove nosi samo jačina karata); sanac
✧ *fr.* sans (adut): bez (aduta)

sànsār *m* ⟨G sansára⟩ *reg.* **1.** *zool.* kuna bjelica, *usp.* kuna (1) **2.** *meton.* skupocjeno krzno te kune
◈ *pr.* (nadimačko): **Samšálović** (Vukovar), **Šamsálović** (Otok, Slavonija), **Šamšálović** (Podunavlje)
✧ *tur.*

sànseg *m* ⟨N *mn* -ezi⟩ *bot.*, *v.* mažurana
✧ *lat.* samsucum, sampsuchum ← *grč.* sámpsoukhon

sànskrt *m lingv.* staroindijski jezik indoiranske grane indoeuropskih jezika (najstariji tekst je Rigveda o. 1500. pr. Kr.); učeni jezik Indije i jezik hinduističkih svetih tekstova // **sànskrtskī** *prid.* koji se odnosi na sanskrt
✧ *skr.* samskrtam

sanskrtològija *ž* znanost o sanskrtu // **sanskrtòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji se bavi sanskrtologijom; **sanskrtològījskī** *prid.* koji se odnosi na sanskrtologiju kao znanstvenu disciplinu [~ *rječnik*]; **sanskrtòloškī** *prid.* koji se odnosi na područje kojim se bavi sanskrtologija i stručnjake koji se njime bave
✧ *v.* sanskrt + -LOGIJA

Sansovino (*izg.* Sansovîno) **1. Andrea** (1460–1529), talijanski visokorenesansni kipar i

graditelj; nadgrobni spomenici po uzoru na antičke spomenike **2. Jacopo** (1486–1570), talijanski kasnorenesansni graditelj i kipar; ugledao se na Bramanteova arhitektonska rješenja i pripremio put Palladiju (knjižnica Sv. Marka u Veneciji)

sànšu *m kinol.* rasa psa, jedan od predaka mu je i čau-čau; srednji japanski špic
✧ *kin.*

sânta *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ velika kompaktna masa leda koja pluta morem nošena morskim strujama; nastaje u polarnim predjelima otkidanjem dijelova ledenjaka, ledenih polja i šelfskog leda

Santacroce (*izg.* Santakrôče), **Girolamo** (o.1480–o.1556), talijanski slikar, sljedbenik G. Bellinija; mnogobrojne oltarne slike na području Venecije, Istre, Kvarnera i Dalmacije

santàli *m* ⟨G -ja⟩ *lingv.* jezik mundske porodice koji se govori u *I* Indiji

Santa Maria (*izg.* Sànta Marìa) *m pom.* karavela na kojoj je Kristofor Kolombo 1492. preplovio Atlantik i otkrio Ameriku; dugačka o. 36 metara, imala naoružanje s topovima koji su ispaljivali zapaljene granitne kugle; potopila se kod Haitija na povratku u Europu, a njeni prateći brodovi »Nina« i »Pinta«, upola manji od nje, vratili se u Španjolsku

Santayana (*izg.* prema *engl.* Sentiêna, prema *šp.* Santajâna), **George** (1863–1952), američki filozof, pjesnik i humanist španjolskog porijekla; znatan doprinos suvremenoj estetici, spekulativnoj filozofiji i teoriji književnosti

Sant'Elia (*izg.* Santèlia), **Antonio** (1888–1916), talijanski moderni i futuristički arhitekt, znamenit po svojim vizionarskim crtežima visoko mehaniziranih i industrijaliziranih gradova budućnosti s neboderima i prometnom regulacijom na nekoliko katova (*Città Nuova*, 1914)

Santiago (*izg.* Santiâgo) *m* glavni grad Čilea, 4,2 mil. stan.

Santiago de Compostela (*izg.* Santiâgo de Kompostèla) *m* grad u Španjolskoj, o. 100.000 stan., mjesto gdje je 813. prema predaji pokopan Sv. Jakov Stariji, brat Sv. Ivana; veliko hodočasničko središte

Santillana (*izg.* Santiljâna), **Iñigo López de Mendoza de** (1398–1458), španjolski markiz, književnik i ratnik, mecena umjetnika i umjetnosti, veliki bibliofil, vrijedan lirski pjesnik; prvi pisao sonete na španjolskom jeziku, predgovorom svojim sabranim pjesmama obilježio početak španjolske književne kritike i teorije

santína *ž* **1.** *geol.* tvrdo tlo pod morem ili vodom jezera, rijeka itd.; dno, slijev **2.** *pom.* donji dio broda, korito broda
✧ *fr.* sentine ← *lat.* sentina

Sânto m. os. ime ◊ *pr.* (od imena i etnici): **Sânti** (Podravska Slatina, Koprivnica), **Sàntica** (Zagreb, Korčula), **Sàntić** (Lastovo, Slavonija), **Santîn** (Istra, Našice), **Santîni** (360, Biograd, Zadar, sred. Dalmacija, ← *tal.*), **Sânto** (200, *Z* Slavonija, Moslavina), **Sântovac** (Županja)
✧ *lat.* sanctus: svet

Sânto Domìngo *m* luka i glavni grad Dominikanske Republike, 1,6 mil. stan., *pov.* Ciudad Trujillo (1936–1961)

santòlina *ž bot.* ljekovita biljka (*Santolina chamaecyparissus*) iz porodice glavočika (*Compositae*); bakuk, svetolina

Sân Tomê i Prìnsipe (*port.* São Tomé e Principe) *m geogr.* otočna država u Gvinejskom zaljevu pred *Z* obalom Afrike, 1001 km², 125.000 stan., glavni grad São Tomé

santònika *ž* ⟨D L -ici⟩ *bot.* ljekovita biljka (*Artemisia coerulescens*) iz porodice glavočika (*Compositae*), raste na muljevitim obalama Jadranskog mora; morski pelin
✧ *tal.* santonico ← *lat.* santonicum

santònīn *m* ⟨G santonína⟩ *kem.* $C_{15}H_{18}O_3$, lakton seskviterpena iz sjemena biljke *Artemisia cina.*; koristi se u medicini
✧ *tal.* santonina

santòrīn *m* ⟨G santorína⟩ **1.** *min.* vulkanski vapnenac **2.** vrsta grčkog vina
✧ prema grčkom otoku Santorini

Santorio (*izg.* Santório), **Santorio** (1561–1636), talijanski liječnik rodom iz Kopra, izumitelj termometra; proučavajući 30 godina bazalni metabolizam, prvi u medicini primijenio precizna mjerenja težine, temperature i dr.; kao liječnik službovao i u Hrvatskoj

sàntrāč *m* ⟨G santráča⟩ *reg.* **1.** pomagalo za potkivanje konja **2.** *šah* **3.** *meton.* motiv kocke kao dekoracije; karo, šahovski motiv, motiv šahovnice
◆ *pr.* (nadimačko): **Sàntrāč** (120, *I* Slavonija, Sisak)
✧ *tur.* santıraç ← *arap.* šitrănğ ← *perz.* šetreng ≃ *skr.* caturanga (catur-: četvero- + anga-: kut): šah

sàntūr *m* 〈G santúra〉 *glazb.* istočnjačko glazbalo, slično cimbalu
✧ *tur.*

sánjati, *v.* san (I)

sânjke *ž mn*, *v.* saonice (**1**) **//** **sànjkāč** *m* 〈G sanjkáča〉 onaj koji se sanjka za razonodu ili na sportskom natjecanju; **sanjkàčica** *ž*, *v.* sanjkač; **sànjkāčkī** *prid.* koji se odnosi na sanjkače; **sànjkāčki** *pril.* kao sanjkač, na način sanjkača; **sânjkalīšte** *sr* mjesto za sanjkanje, staza i pripadajuća oprema i objekti; **sânjkānje** *sr* **1.** 〈*gl. im.*〉, *v.* sanjkati **2.** *sport* vožnja nizbrdicom po snijegu ili ledu s pomoću sanjki; **sânjkati** *nesvrš.* 〈*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje〉 **1.** (se) spuštati se sanjkama **2.** (što) *pren.* povlačiti vukući po glatkoj površini [~ *ormar po parketu*] **3.** (koga) *pren. razg.* povlačiti koga, odugovlačiti (s odgovorom, rješenjem); **sȁone** *ž pl. tantum*, *v.* saonice; **saònice** *ž pl. tantum* **1.** prijevozno sredstvo za spuštanje po snijegu [*dječje* ~]; sanjke, saone **2.** vozilo s klizaljkama umjesto kotača; kreće se uz pomoć zaprege, uz pomoć vjetra ili na pogon **3.** *tehn.* par uzdužno položenih međusobno povezanih drvenih greda na kojima se brod prigodom porinuća kliže s navoza; **saònīk** *m* 〈G saoníka, N *mn* saoníci〉 **1.** dio saonica koji klizi po snijegu; salinac **2.** u snijegu utrt put za saonice; prtina **3.** *tehn.* dio drvene podloge na kojoj se grade i s kojih se kasnije poranjaju brodovi
✧ *prasl.* *sani (*rus.* sáni, *polj.* sanie) ≃ *lit.* šonas: strana, bok

saòbraćati *nesvrš.* 〈*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje〉 *razg.* **1.** (∅), *v.* prometovati **2.** (s kim) *srp.* komunicirati, ophoditi se; suobraćati **//** **sȁobraćāj** *m* **1.** kontakt među ljudima; komunikacija [*poštanski* ~; *telefonski* ~] **2.** prijevoz ljudi i roba [*željeznički* ~; *zrakoplovni* ~], *usp.* promet; **saobraćájac** *m* 〈G -jca, N *mn* -jci〉 policajac koji regulira promet; prometnik; **saobraćájčev** *prid.* koji pripada saobraćajcu; **saobràćājka** *ž* 〈G *mn* -ā/-ī〉, *v.* saobraćajac; **sȁobraćajnī** *prid.* koji se odnosi na saobraćaj; **saobraćájnica** *ž*, *v.* prometnica
✧ S(A)- + *v.* obrat, obraćati

SA-odredi *m mn pov. pol.* njemačka nacistička organizacija
✧ *njem.* Sturm Abteilung: jurišni odred

São Francisco (*izg.* Sȁn Frensȉsko) *m geogr.* rijeka u *I* Brazilu, duga 2920 km, utječe u Atlantski ocean

São Paulo (*izg.* Sȁu Pàulu/ob. Sȁo Pàulo) *m* najveći grad Brazila i jedan od najvećih na svijetu, 956 mil. stan., šire područje 15,2 mil. stan.

saòpćiti (što) *svrš.* 〈*prez.* sàopćīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* sàopćen, *gl. im.* saopćénje〉 **1.** izdati saopćenje; priopćiti **2.** dati kome što na znanje; obavijestiti **//** **saopćénje** *sr* **1.** 〈*gl. im.*〉, *v.* saopćiti **2.** obavijest, priopćenje **3.** kratko izlaganje o nekoj temi na znanstvenom ili stručnom skupu (za razliku od referata) [*stručno* ~]; **saòpćiv** *prid.* 〈*odr.* -ī〉 koji se može priopćiti, koji je komunikativan; **saopćívati** (što) *nesvrš.* 〈*prez.* saòpćujēm, *pril. sad.* saòpćujūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* saopćiti
✧ S(A)- + *v.* opći, općiti

sȁp *m* 〈G -a, N *mn* -ovi〉 **1.** *pov.* držak, drška hladnog oružja (noža, mača, buzdovana i sl.) **2.** *reg.* peteljka
✧ *tur.*

sàpa *ž* 〈G *mn* sâpā〉 *vojn.* uski, dugački iskop u obliku rova, koji služi za prikriveni prilaz neprijatelju; približnica **//** **sàpēr** *m* 〈G sapéra〉 *vojn. zast.* vojnik inženjerskih trupa; kopač rovova, miner i sl. (koji radi sape); pionir
✧ *fr.* sape ≃ sapeur: saper

sȁp|a *ž* 〈G *mn* sâpā〉, *v.* dah [*izgubiti* ~*u*] **//** **sȁpnica** *ž tehn.* konstrukcijski element, konično sužena cijev koji ubrzava strujanje fluida pretvarajući energiju tlaka u energiju brzine strujanja; mlaznica, brizgaljka, diza
✧ *prasl.* *sapa (*rus.* sap: konjska slina, *polj.* sapać: napasti)

sàpan *m* 〈G sapána〉 *bot.* crveno drvo (*Caesalpinia sappan*) iz porodice *Caesalpinaceae*, koristi se u industriji boja i izradi finog pokućstva
✧ *mal.* sappan

sàpēti *svrš.* 〈*prez.* sȁpnēm, *pril. pr.* -ēvši, *imp.* sàpni, *prid. rad.* sȁpeo, *prid. trp.* sȁpēt〉 **1.** (što) svezati, sputati **2.** (se) **a.** spojiti dijelove natezanjem veze (konopa i sl.) **b.** saplesti se **//** **sȁpēt** *prid.* 〈*odr.* ī〉 koji nije spontan i slobodan u ophođenju; stisnut, zavezan, zauzlan, *opr.* ležeran, spontan, otvoren, živahan, razgaljen, *v.* razgaliti; **sapétinja** *m* 〈N *mn* -e〉 *razg.* nespretna, nesposobna osoba; petljanac, spetljanac, spetljanko; **sȁpētōst** *ž* 〈G -osti, I -osti/-ošću〉 **1.** ob. osobina onoga koji je sapet (**2**) **2.** stanje onoga koji je sapet (**1**); **sàpinjati** (što, se) *nesvrš.* 〈*prez.* -ēm, *pril. sad.* -njūći, *gl. im.* -ānje〉, *v.* sapeti
✧ S(A)- + *v.* napeti

Sapfa (*izg.* Sȁpfa) (o.600. pr. Kr.), grčka pjesnikinja s otoka Lezba koju je Platon nazvao Desetom muzom; pisala je uglavnom ljubavnu poeziju skladnih oblika i zvonka stiha, nadahnuta i ljepotama prirode i često je izražavala snažna ljubavna čuvstva spram ženskih likova // **sàpfičk|ī** (sàfičk|ī) *prid.* koji se odnosi na Sapfu [~*i stih*; ~*a strofa*]
✧ *lat.* Sapphicus ← *grč.* Sapphikós ← Sapphṓ

saphīr (*izg.* sàfīr) *m* ⟨G safíra⟩ *tipogr.* dekorativno, samo verzalno pismo
✧ *njem.* Saphir, autor H. Zapf (1953)

sâpi *ž mn* ⟨G sápī⟩ *anat.* dio tijela iznad zadnjih nogu u četveronožnih životinja [*konjske* ~]

sapienti sat (*izg.* sapiènti sȁt) pametnome dosta
✧ *lat.*

sàpijencijalān *prid.* ⟨*odr.* -ālnī⟩ *rij.* koji se odnosi na mudrost, koji sadržava mudrost
✧ *lat.* sapientalis ← sapientia: mudrost

sapindacéje *ž mn bot.* porodica biljaka dvosupnica (*Sapindaceae*) tropskih i suptropskih krajeva
✧ *nlat.* sapindaceae ≃ *lat.* sapo: sapun + Indus: indijski

sàplesti *svrš.* ⟨*prez.* saplètēm, *pril. pr.* -ēvši, *imp.* saplèti, *prid. rad.* sàpleo, *prid. trp.* saplèten⟩ **1.** (koga) podmetanjem noge ili čega sl. izbaciti iz ravnoteže, oboriti **2.** (se) izgubiti ravnotežu, posrnuti u hodu // **sàpletati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ćēm, *pril. sad.* -ćūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* saplitati, saplesti; **sàplitati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ćēm, *pril. sad.* -ćūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* sapletati, saplesti
✧ S(A)- + *v.* plesti

sàplūn *m*, *v.* sablun

saponificírati *dv.* ⟨*prez.* saponifìcīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ pomoću lužina mast pretvarati/pretvoriti u sapun // **saponifikácija** *ž kem.* **1.** razgradnja masti i masnih ulja pomoću lužina pri čemu nastaju sapun i glicerol; osapunjivanje, *opr.* esterifikacija **2.** razgradnja estera hidrolizom pomoću lužina ili kiselina iz čega nastaju alkohol i karboksilna kiselina
✧ *lat.* sapo: sapun + -FICIRATI

saponíni *m mn* ⟨N sapònīn, G saponína⟩ *kem.* glikozidni spojevi, srodni sterolima, nalaze se u mnogim biljkama (npr. u plodu divljeg kestena), otrovni, s vodom se pjene; upotrebljavaju se kao detergenti // **sapònīnsk|ī** *prid.* koji se odnosi na saponine, koji pripada saponinima [~*e droge* nalaze se u biljkama koje sadrže saponine, vrlo su toksične]
✧ *lat.* sapo: sapun ← *germ.*

sapònīt *m* ⟨G saponíta⟩ *min.* bijel i zelenkast mineral iz grupe sepiolita; sapunski kamen
✧ *lat.* sapo: sapun + -IT

sapòta *ž bot.* zimzeleno tropsko drvo (*Casimiroa edulis*) jestivih slatkih plodova
✧ *amer.šp.* zapote ← *nahuatl* tzapotl

sapotìla *ž* ⟨G *mn* -ā⟩ *bot.* zimzeleno američko drvo (*Achras sapota*) iz porodice *Sapotaceae*; mliječni sok iz zarezanog stabla služi u proizvodnji žvakaće gume, plodovi se jedu kao voće i prerađuju u marmeladu
✧ *engl.* sapodilla ← *amer.šp.* zapotillo

Sapporo (*izg.* Sapôro) *m* grad u *S* Japanu, 1.671.000 stan.; 1972. domaćin zimskih Olimpijskih igara

sàprati (što) *svrš.* ⟨*prez.* sapèrēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* sapèri, *prid. rad.* sȁprao, *prid. trp.* sȁprān⟩ oprati nečistoću s kakve površine // **sàpirati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ēm, *pril. sad.* -rūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* saprati
✧ S(A)- + *v.* prati

saprôbiji *m mn biol.* biljni i životinjski organizmi koji žive najčešće u vodama bogatim organskim tvarima u raspadanju; saprozoi
✧ *grč.* saprós: truo + -BIJ(I)

saprofíti *m mn* ⟨N sapròfīt, G saprofíta⟩ *bot.* heterotrofne biljke (bakterije, gljive); hrane se neživom organskom hranom
✧ *grč.* saprós: truo + -FIT(I)

sȁprogēn *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji izaziva truljenje
✧ *grč.* saprós: truo + -GEN

saprolegnióza *ž pat.* infekcija riba vodenom plijesni iz roda *Saprolegnia*, zahvaća oštećene vanjske organe i ikru
✧ *lat.* Saprolegnia: plijesan, uzročnik bolesti + -OZA

sàpropel *m ekol.* bitumenozni mulj, nastaje taloženjem organskih tvari podvrgnutih truljenju u lužnatoj sredini; nataložen u sedimentnim stijenama vremenom daje gorivo, ugljen, naftu
✧ *grč.* saprós: truo + pēlós: blato

sàpūn *m* ⟨G sapúna⟩ *kem.* natrijeva sol masne kiseline (stearinske i palmitinske), sredstvo za pranje; kalijevi sapuni su meki, služe u obrtima [*toaletni* ~; ~ *za pranje rublja*; *medicinski* ~] // **sapùnār** *m* ⟨G sapunára⟩ onaj koji pravi sapun; **sapùnārskī** *prid.* koji se

odnosi na sapunare; **sapunárstvo** *sr* proizvodnja sapuna kao obrt, manufaktura, industrijska prerada; **sapùnast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji ima osobine sapuna; **sapùnati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* sapùnajūći, *gl. im.* -ānje⟩ mazati, trljati (se) sapunom dok se ne zapjeni; **sapùnica** *ž* **1.** pjena otopljenog sapuna; sapunjavica **2.** *term.* sapunska opera, *v.* sapunski △, *usp.* melodrama, trakavica (na TV); **sàpūnsk|ī** *prid.* koji se odnosi na sapun [~*a industrija*] △ ~***a opera*** (TV-serija itd.) razvučena, melodramska tvorevina s mnogo iskonstruiranih zapleta i raspleta; sapunica; **sapùnjavica** *ž*, *v.* sapunica

◈ *pr.* (prema zanimanju i nadimačka): **Safùndžīć** (110, Slavonski Brod, Požega), **Sàpunār** (140, Split, Brač, sred. Dalmacija), **Sapùnarić** (Brač, Split), **Sapùndžīć** (Rovinj, Makarska)

✧ *lat.* sapo ← *germ.*

sapùnika *ž* ⟨D L -ici, G *mn* sapùnīkā⟩ *bot.* **1.** biljni rod (*Saponaria*) iz porodice klinčića (*Caryophyllaceae*) s o. 20 vrsta **2.** biljka sapunika obična (*Saponaria officinalis*) iz roda sapunika, korijen sadrži saponine, služi za pranje i u medicini; sapunjača // **sapùnjača** *ž*, *v.* sapunika (**2**)

✧ *lat.* sapo: sapun

sàputnīk *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ *srp.*, *v.* suputnik

saqueboute (*izg.* sakbùt) *m pov.* **1.** *vojn.* koplje s kukom na vrhu kojim su pješaci mogli zakvačiti i srušiti neprijateljskog konjanika **2.** *glazb.* naprava na glazbenim instrumentima, povlačak (trublja s povlačkom)

✧ *fr.*

sár|a *ž* gornji dio čizme koji obuva list noge [*tvrde* ~*e*; *meke* ~*e*]

✧ *mađ.* szár

Sára *ž* **1.** *v.* ◈ **2.** *bibl.* žena Abrahamova, majka Izakova, pramajka Izraelaca; pomajka prvog Abrahamovog sina Jišmaela, od kojeg su potekli Arapi

◈ **Sára** ž. os. ime (*bibl.* podrijetla) ◇ *pr.*: **Sàrić** (980, sred. Dalmacija, Zagreb, Slavonski Brod, Dubrovnik), **Šárin** (270, Zadar, Biograd, sred. Dalmacija), **Šàrinić** (100, Rijeka, Zagreb, Karlovac, Otočac)

✧ *hebr.* sārāh

sarabânda *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ *glazb.* **1.** *pov.* polagani, dostojanstveni, patetični ples u trodobnoj mjeri, 16–17. st. **2.** ob. treći stalan stavak barokne instrumentalne suite

✧ *fr.* sarabande ← *šp.* zarabanda ← *arap.* serbend: ples ← *perz.*

Saracéni *m mn pov. etn.* **1.** u doba rimske i bizantske vladavine jedno od semitskih plemena na Sinaju **2.** u srednjovjekovnoj Europi naziv za Arape i islamizirane narode Sredozemlja // **saràcēnskī** *prid.* koji se odnosi na Saracene [~ *gusari*]

sàrāč *m* ⟨G saráča⟩ *reg.* obrtnik koji izrađuje razne kožne predmete; sedlar, remenar // **sàrāčkī** *prid.* koji se odnosi na sarače; **sàrāčki** *pril.* kao sarač, na način sarača

◈ *pr.* (prema zanimanju): **Sàrāč** (120, Sinj, Požega, Moslavina), **Saráčević** (Zagreb, *I* Slavonija, Istra), **Saràčīć** (Šibenik), **Saràdžīć** (Rijeka, Novska)

✧ *tur.* saraç ← *arap.* sārāğ

Saráčević, Sead (1926–1998), hrv. novinar i publicist; reportaže u *Vjesniku*, *Globusu* i *VUS*-u, često poseban izvjestilac o izvanrednim događajima u svijetu; glavni i odgovorni urednik *Starta* (1973–1980) s kojim je unio mnoge inovacije u hrv. novinarstvo

sàrāf *m* ⟨G saráfa⟩ *reg.* onaj koji razmjenjuje novac; zlatar koji se bavi kupoprodajom valute i novca

✧ *tur.* sarraf ← *arap.* ṣarrāf

saràfān *m* ⟨G sarafána⟩ *etnol.* **1.** dio ruske narodne nošnje **2.** gornji dio ženske odjeće bez rukava, s dubokim izrezom po uzoru na rusku narodnu nošnju

✧ *rus.* sarafán ← *tur.tat.* sārapai ← *perz.* serāpā

sàrag (**šàrag**) *m* ⟨G sârga⟩ *zool.* morska riba (*Diplodus sargus*) iz porodice ljuskavki (*Sparidae*)

✧ *lat.* sargus ← *grč.* sargós

sàraga (**šàraga**) *ž* **1.** *zool.* vrsta slatkovodne ribe koštunjače (*Alburnus alburnus*), njene srebrnaste ljuske služe za proizvodnju umjetnog bisera; uklija, ukljeva **2.** *pren.* sitan, suh čovjek, nalik na saragu

✧ *v.* sarag

sàragons *m* tkanina slična kretonu, uzdužno prugasta ili karirana, izrađena u platnovezu

✧ *tal.* sargia ← *lat.* serica ≃ *grč.* sērikós: svilen ← Sêres: azijski narod, obično Kinezi

sàraj *m pov.* **1.** *arhit.* svaka veća palača; dvor (sultana, vezira i drugih visokodostojanstvenika) **2.** harem **3.** *meton.* sultanova posluga, svita, straže i sl. // **sàrajskī** *prid.* koji je dio saraja, koji se odnosi na saraj i saraje

◈ *pr.* (prema zanimanju i etnici): **Sàraja** (Đurđevac, Bjelovar, Sveti Ivan Zelina), **Sàrājčev** (Kaštela)
✧ *tur.* saray ← *perz.* serāy
Sàrajevo *sr* glavni grad BiH, leži u podnožju Trebevića na rijeci Miljacki, 415.600 stan. // **sàrajevskī** *prid.* koji se odnosi na Sarajevo △ ~ ***atentat*** *pov.* ubojstvo austro-ugarskog prestolonasljednika Franje Ferdinanda 28. 6. 1914. koje je učinio Gavrilo Princip, član organizacije Mlada Bosna; neposredan povod za 1. svjetski rat; **sàrajevski** *pril.* kao u Sarajevu, na način Sarajeva; **Saràjlija** *m* (**Sàrājka** *ž*) ⟨N *mn* Saràjlije⟩ stanovnik Sarajeva; **saràjlījskī** *prid.* koji se odnosi na Sarajlije; **saràjlījski** *pril.* kao Sarajlija, na način Sarajlija
◈ *pr.* (etnici): **Sàrājčić** (Slavonski Brod, Zagreb), **Saràjlīć** (240, Rijeka, Zagreb, Požega), **Saràjlija** (130, Pakrac, Novska, Zagreb)
✧ *v.* sàraj
sàrang *m* ⟨N *mn* -nzi⟩ *glazb.* opći naziv za indijska gudačka glazbala
✧ *hind.*
sarànsak *m* ⟨N *mn* saransáci⟩ *bot. reg.* češnjak, *v.*
✧ *tur.* sarımsak
Sarawak (*izg.* Sàravak) *m geogr.* autonomna država na *SZ* Bornea u sastavu Malezije, 124.449 km², 1.648.000 stan., glavni grad Kuching
Sârd *m* **1.** *pov.* glavni grad antičke Lidije **2.** (-sard) *min.* kremen smeđe boje; uporaba u izradi ukrasnih predmeta i nakita // **Sardíjac** *m* (**Sàrdījka** *ž*) ⟨N *mn* Sârdi⟩ stanovnik Sarda; **sârdskī** *prid.* koji se odnosi na Sarde △ ~ ***jezik*** *lingv.* arhaični romanski jezik kojim se govori na Sardiniji
✧ *lat.* sarda ≃ *grč.* sárdion; kamen iz Sarda, usp. Sardinija
sardàna *ž glazb.* katalonsko kolo; izvodi se uz pratnju ansambla narodnih instrumenata
✧ *šp.* ← *katal.*
sàrdela *ž, v. srdela*
sardína *ž* konzervirana srdela [*kutija* ~]
✧ *tal.* sardina ← *lat.* ← *grč.* sardínē: riba sardina, sardela
Sàrdīnija *ž geogr.* otok u *Z* dijelu Sredozemnog mora (Italija), 24.090 km², 1.648.200 stan. // **Sardínac** *m* (**Sàrdīnka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Sardínci, G Sàrdīnācā⟩ stanovnik Sardinije; **sàrdīnskī** *prid.* koji se odnosi na Sardiniju i Sardince
✧ *v.* Sard
sardòničan *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je podrugljiv; zloban, zajedljiv, ciničan, zlurad △ ~ ***smijeh*** ciničan, grčevit, gorak, usiljen smijeh (kao što ga izaziva *Sardonia herba*, trava sa Sardinije)
✧ *fr.* sardonique ← *lat.* Sardonius ← *grč.* Sardónios: sardinijski
sardòniks *m min.* poludragi višebojni prugasti kremen, sastoji se od sarda i kremena drugačije boje, upotrebljava se u izradi ukrasnih predmeta
✧ *grč.* sardónyks ≃ *v.* sard + *v.* oniks
sargàso *m bot.* smeđa alga (*S. bacciferum*) brojnog roda (*Sargassum*) iz Sargaškog mora
✧ *port.* sargaço: kamena ruža ← *lat.* salicastrum
Sàrgaškō môre *sr geogr.* dio Atlantskog oceana između otočnih skupina Azora, Bermuda i Virgin (Mali Antili), 8.635.000 km² // **sàrgašk|ī** *prid.* koji se odnosi na Sargaško more [~*a trava*]
sàrgija *ž reg.* zavoj za zavijanje rana; ferband
✧ *tur.* sargı
sàrgije *ž mn, v. sagrije*
Sàrgon 1. I zvan **Veliki** (2334–2279. pr. Kr.), akadski kralj, osnivač prvog mezopotamskog carstva, osvojio Sumer i osnovao jaku državu **2. II** asirski kralj (od 722. pr. Kr.), preselio Izraelce u Mezopotamiju i Mediju, potukao Hetite i Egipćane
sârhoš *m reg. ekspr.* pijanac, bekrija
✧ *tur.* sarho ← *perz.* serhōš: vesela glava ← ser: glava + hōš: lijep, dobar
sâri *m* ⟨G -ija, N *mn* -iji⟩ *etnol.* indijska ženska tradicionalna nacionalna odjeća; dugačak komad jarko obojene svilene pamučne tkanine koji se omotava oko tijela, preko glave ili ramena
✧ *engl.* ← *hind.* sārī ← *skr.* sāṭī
sarìluk *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *med. reg.* upala jetre, hepatitis, žutica
✧ *tur.* sarılık ← sarı: žut
sàrīn *m* ⟨G sarína⟩ *kem.* bezbojan i bezmirisni nervni bojni otrov; uzrokuje brzu smrt
✧ *njem.* Sarin
sarkàzam *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ podrugljiva i zlobna ironija; zajedljivost // **sarkàstičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je pun sarkazma; podrugljiv, zajedljiv; **sarkàstično** *pril.* na sarkastičan

način; **sarkàstičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je sarkastičan, onoga što je sarkastično
✧ *grč.* sarkasmós ≃ sarkázein: derati, trgati meso, ujedati ≃ sárks: meso
sarkóda *ž biol.* stanična supstanca
✧ *grč.* sarkṓdēs: mesnat, od mesa ≃ sárks: meso
sarkòfāg *m* ⟨G sarkofága, N *mn* sarkofázi⟩ **1.** kameni kovčeg **2.** *pov.* grob načinjen od kamena, drva, metala i sl. u koji su antički narodi polagali tijelo preminulog koje nisu spaljivali **3.** nadgrobni spomenik, ob. od kamena, redovito oslikan, ukrašen reljefima; često ima natpise koji su u vezi s ličnošću pokojnika ili s posmrtnim kultom
✧ *lat.* sarcophagus ← *grč.* sarkophágos: mesojed ≃ sárks: meso + -FAG vrsta vapnenastog kamena za koji se mislilo da izjeda meso mrtvaca smještenog u sarkofag načinjen od toga kamena
sarkòīd *m* ⟨G sarkoída⟩ *pat.* oteklina nalik sarkomu
✧ *grč.* sarkoeidḗs: kao meso ≃ sárks: meso + -ID
sarkoidóza *ž pat.* granulomatozna upalna bolest nepoznata uzroka; akutnog ili kroničnog tijeka
✧ *v.* sarkoid + -OZA
sarkoléma *ž anat.* ovojnica mišićnih vlakana
✧ *grč.* sárks: meso + lémma: ljuska
sàrkōm *m* ⟨G sarkóma⟩ *pat.* maligni tumor mezenhimnog porijekla; brzo raste i metastazira
✧ *grč.* sárkōma: mesnata izraslina ≃ sárks: meso + -OM
sarkoplàzma *ž* ⟨G *mn* -zāmā/-ī⟩ *anat.* citoplazma mišićne stanice
✧ *grč.* sárks: meso + -PLAZMA
sàrma *ž* ⟨G *mn* -ī/sármā⟩ *kulin.* jelo od mljevena ili sjeckana mesa i riže umotanih u list ukiseljena kupusa ili list vinove loze // **sàrmic|a** *ž dem.* od sarma [*~e od vinova lišća*]
✧ *tur.* sarma: ono što je zamotano
sàrmāt *m* ⟨G sarmáta⟩ *geol.* jedan od naziva za gornji miocen
✧ prema Sarmatiji i Sarmatima
Sàrmati *m mn pov. etn.* izumrli iranski narod iz *J* ruskih stepa, čuveni jahači i strijelci // **Sàrmātija** *ž geogr. pov.* antičko ime za područje *I* Europe, između Visle i Volge; **sàrmatskī** *prid.* koji se odnosi na Sarmate
sȁrod *m glazb.* prastaro indijsko trzalačko glazbalo, slično lutnji
✧ *hind.* ← *perz.*
sȁrong *m* ⟨N *mn* -nzi⟩ **1.** *etnol.* polinezijska odjeća nalik suknji, dugačak komad tkanine obavijen oko tijela, povezan u struku ili iznad grudi, nose ga i žene i muškarci **2.** tkanina za tu odjeću
✧ *mal.* sarung
sàrōnsk|ī *prid.*, ob. u: △ *~a* ***ruža*** **1.** lijepa djevojka **2.** *kat.* često sinonim za Krista
✧ prema palestinskoj pokrajini Saron
sȃros *m* razdoblje od 18 godina (i 10, 11, ili 12 dana) nakon kojega se istim redom ponavljaju pomrčine Sunca i Mjeseca
✧ *grč.* sáros ← *akad.* šāru
Saroyan (*izg.* Sèroien/ob. Sàrojan), **William** (1908–1981), američki književnik, djelovao ohrabrujuće za vrijeme depresije s knjigama koje su veličale životno veselje usprkos siromaštvu, gladi i nesigurnosti, uz naglašen autobiografski element; topao i iskren diskurs s kojim se čitalac lako poistovjećuje (*Mama, volim te*; *Tata, ti si lud*; *Zovem se Aram*; *Ljudska komedija*)
Sarpi (*izg.* Sȃrpi), **Paolo** (1552–1623), talijanski učitelj i teolog, aktivan za vrijeme venecijanske borbe s papom Pavlom V oko miješanja u lokalne državne i sudske ovlasti; napisao *Povijest koncila u Trentu*, važno djelo koje otkriva papinski apsolutizam; rani zagovornik odijeljenosti crkve od države
Sarraute (*izg.* Sarȍt), **Nathalie** (1900–1999), francuska spisateljica ruskog porijekla, istaknuta predstavnica tzv. novog romana (*Portret nepoznatog*, *Čujete li ih*)
sarsaparíla *ž bot.* biljka eterična korijena (*Smilax sarsaparila*) iz porodice slakova (*Convallariaceae*), koristi se u medicini kao lijek protiv psorijaze
✧ *šp.* zarzaparrilla ≃ zarzo: grm
sȁrtije *ž mn* jaka brodska užad
✧ *tal.* sartia
Sartre (*izg.* Sártr), **Jean-Paul** (1905–1980), francuski filozof, romanopisac, dramatičar, pripovjedač i esejist; najznačajniji predstavnik egzistencijalizma, *v.* (*Bitak i ništavilo*, 1943, Egzistencijalizam je humanizam, 1946); u teoriji i praksi zastupa angažiranu književnost i sva su njegova djela, od prvog romana *Mučnina* (1938) i najpoznatije drame *Iza zatvorenih vrata* (1944) do *Zatočenika*

iz Altone (1959), zapravo njegova filozofija pretočena u književno ruho; 1964. odbija primiti Nobelovu nagradu za književnost ostajući dosljedan svom egzistencijalističkom stavu koji ne prihvaća pripadnost institucijama društva

sàruk *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg. etnol.* čalma
✧ *tur.* sarık ← sarmak: zamotati

sàrusofōn *m* ⟨G sarusofóna⟩ *glazb. pov.* limeni puhaći instrument, konstruiran 1856; ima koničnu cijev savijenu kao fagot i pisak s dvostrukim jezičkom
✧ prema konstruktoru, vojnom kapelniku Sarrusu + -FON

S̀arvāš *m* naselje (u blizini Osijeka), 1839 stan.; bogato arheološko nalazište vučedolske kulture **//** **S̀arvašanin** *m* (**S̀arvašānka** *ž*) ⟨N *mn* S̀arvašani⟩ stanovnik Sarvaša; **s̀arvaškī** *prid.* koji se odnosi na Sarvaš i Sarvašane
◈ *pr.* (etnik): **Sàrvaš** (Zagreb, Slavonija)

s̀asa *ž* ⟨*G mn sâsā*⟩ *bot., v. šumarica*[2]
✧ ≃ *češ. sasanka*

s̀asafras *m bot.* visoko drvo (*Sassafras officinale*) iz porodice lovora (*Lauraceae*) korijena bogatog eteričnim uljima; upotrebljava se u medicini i parfimeriji
✧ *šp.* sasafrás ≃ *lat.* saxifraga

S̀asīn Bratòsaljić, Antun (prije 1518–1595), hrv. književnik iz Dubrovnika, živio u Stonu; pisao pastirske igre, pokladne pjesme (pučka lakrdija *Malahna komedija od pira*) i pohvalne pjesme o Dubrovniku i zaslužnim Dubrovčanima (*U pohvalu pjesnika dubrovačkijeh*, *U slavu i hvalu lijepih od grada gospoja*)

sàsjeći *svrš.* ⟨*prez.* sasijéčēm, *pril. pr.* sàsjekāvši, *imp.* sasijéci, *prid. trp.* sasjèčen⟩ **1.** (što) nečim oštrim isjeći na komade; raskomadati **2.** (-koga) **a.** *pren.* pogubiti, ubiti **b.** uništiti dokazima u debati **//** **sasijécati** (što, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* sàsijēcām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* sasjeći; **sàsjecati** (što, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* sàsjecām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* sàsjekao⟩, *v.* sasjeći; **sàsjeckati** *svrš.* ⟨*prez.* sàsjeckām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* sàsjeckān⟩ sasjeći na manje komade; **sasjèčen** (∅) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1. a.** koji je sječenjem podijeljen u više dijelova [*~a pečenica*]; razrezan **b.** na više mjesta zarezan oštrim predmetom [*~ od brijanja*] **2.** *pren. sport* poražen, dotučen, pregažen [*protivnik je bio ~*]
✧ S(A)- + *v.* sjeći

S̀askā *ž*, *v.* Saksonija

S̀askinja *ž*, *v.* Saksonac, Saksonija

sàsluk *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *bot. reg.* tanka trska
✧ *tur.* sazlık ← *perz.* saz: trska

sàslušati (koga) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* sàslušān, *gl. im.* saslušánje⟩ **1.** slušati što tko govori od početka do kraja s posebnom pozornošću i s obzirom na sadržaj onoga što govori [*~ do kraja*] **2.** postavljati pitanja u izraženom i sličnom policijskom ili pravnom postupku i čuti odgovore na njih, obaviti saslušanje, preslušati (1) **//** **saslušánje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* saslušati **2.** *pravn.* postupak kojim se postavljanjem pitanja traže odgovori u istražnom i sličnom policijskom ili pravnom postupku; **saslušávati** (koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* saslùšāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* saslušati
✧ S(A)- + *v.* sluh, slušati

sàsma *pril.* potpuno, posve, posvema, sasvim, totalno, u potpunosti, do kraja
✧ *v.* sasvim

sàstati *svrš.* ⟨*prez.* sàstanēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* sàstani, *prid. rad.* sàstao⟩ **1.** (koga) *zast.*, *v.* namjeriti se, naići; susresti **2.** (se) doći na sastanak, susresti se **//** **sàstajalīšte** *sr* mjesto sastajanja; **sàstajati** (se, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* sàstajēm, *pril. sad.* sàstajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* sastati; **sàstanak** *m* ⟨G -ānka, N *mn* -ānci⟩ **1.** susret s kim, *opr.* rastanak **2.** skup više osoba radi dogovora [*sutra je ~ upravnog odbora*]; **sàstānčić** *m dem.* od sastanak (ob. u zn. kraći sastanak); **sàstānčiti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* sàstānčīm, *pril. sad.* -čēći, *gl. im.* -čēnje⟩ provoditi mnogo vremena na sastancima, gubiti vrijeme na sastancima ili na dugom sastanku, *usp.* sastanak (2)
✧ S(A)- + *v.* stati

sàstavi|ti *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* sàstavljen⟩ **1.** (što) **a.** povezati u jedno, spojiti ono što je odvojeno; sjediniti **b.** načiniti što od različitih dijelova, *opr.* rastaviti **c.** sjediniti više elemenata, čimbenika i sl. u jedinstvene cjeline [*~ti ponudu*] **2. a.** napisati sastav (4) **b.** napisati kakav tekst [*~ti pismo*] **3.** (se) *pejor.* sastati se, povezati se u radu, akciji [*tko ih je ~o*] **4.** (koga) organizirati, ujediniti više ljudi [*~ti reprezentaciju*] **//** **sástav** *m* **1.** građa od koje je što načinjeno ili nastalo [*kemijski ~*] **2.** sklop, cjelina čega [*~ nogometne momčadi*] **3.** spoj, dodir dvaju dijelova čega [*konstrukcija puca*

na ~ima] **4.** pismeni tekst koji nema strogo određeni književni oblik, ob. u školi [*pismeni ~*] **5.** *razg.* društvo, druženje [*nisam danas raspoložen za ~e*] **6.** *sport* igrači u ekipnim sportovima koji tvore momčad na pojedinoj utakmici [*~ momčadi*]; **sástavak** *m* ⟨G -āvka, N *mn* -āvci⟩ **1.** sastav (4) **2.** (+ *potenc.*) crta u kojoj se sastaju dva ruba tijela ili površina i gdje se spajaju raznim tehnikama (šivanjem, zavarivanjem itd.); šav **3.** *zast.* spoj dvije ili više rijeka; **sástāvčić** *m* **1.** *dem.* od sastav i sastavak u zn. kraći sastav **2.** *pejor.* neznatan, malo vrijedan sastav(ak) (o tekstu) △ ***mali*** ~ *glazb.* sastav manji od orkestra (u jazzu i lakoj glazbi); **sastàvljāč** *m* ⟨G sastavljáča⟩ **1.** *refer.* onaj koji sastavlja **2.** onaj koji je sastavio neku zbirku, antologiju i sl.; **sastavljàčica** *ž*, *v.* sastavljač; **sastàvljāčkī** *prid.* koji se odnosi na sastavljače; **sastàvljāčki** *pril.* kao sastavljač, na način sastavljača; **sàstavljānje** *sr* **1.** ⟨*gl. im.*⟩, *v.* sastavljati **2.** *lingv.* povezivanje dvaju pojmova da bi se napravio treći, i to tako da se spoje sadržaji polaznih pojmova (npr. književno djelo + umjetničko djelo = književnoumjetničko djelo); konjunkcija; **sàstavljati** (što, koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* sàstavljām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* sastaviti; **sástavnī** *prid.* **1.** koji sastavlja, povezuje dva ili više dijelova, *opr.* rastavni [*~ veznik*] **2.** koji ulazi u sastav nečega [*~ dio*]; **sástavnica** *ž* **1.** dio kojim se cjelina sastavlja; šav **2.** komponenta; **sastávnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što sastavlja [*~ je svojstvo nekih veznika*]; **sástojak** *m* ⟨G -ōjka, N *mn* -ōjci⟩ sastavni dio čega, sastavna čestica, tvar itd.; element koji sačinjava što; sastojina; **sástojati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* sástojīm se, *pril. sad.* -jēći se, *gl. im.* -ānje⟩ biti sastavljen od čega; **sástojina** *ž* **1.** *v.* sastojak **2.** dio šume u kojem se provodi poseban način gospodarenja zbog njegova bitnog razlikovanja od ostalih dijelova šume

◈ *top.* hidronimi: **Sástavak** (mjesto gdje se Una sastaje s Krkom i zaselak kod Slunja), **Sástāvci** (kod Slunja, gdje se sastaju Slunjčica i Korana; više zemljišta kod Gospića u Lici)

✧ S(A)- + *v.* stav, staviti

sàstrica *ž* ⟨G *mn* sàstrīcā⟩ *bot.*, *v.* graholika

sàstrići *svrš.* ⟨*prez.* sastrížēm, *pril. pr.* -igāvši, *prid. trp.* sastrìžen⟩ strižući sve odrezati [*~ ovce*]

✧ S(A)- + *v.* strići

sastrúgati (što) *svrš.* ⟨*prez.* sàstrūžēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* sastrúži⟩ **1.** struganjem skinuti s površine; ostrugati [*~ rđu*] **2.** izrezati pilom, ispíliti što [*~ rešetku u zatvoru*] // **sastrugívati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* sastrùgujēm, *pril. sad.* sastrùgujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* sastrugati; **sástružak** *m* ⟨G -uška, N *mn* -ušci⟩ ono što se dobije sastrugivanjem

✧ S(A)- + *v.* strugati

sasúšiti (što, se) *svrš.* ⟨*prez.* sàsūšīm (se), *pril. pr.* -īvši (se), *prid. trp.* sàsūšen⟩ osušiti (se) // **sasušívati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* sasùšujēm, *pril. sad.* sasùšujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* sasušiti

✧ S(A)- + *v.* suh, sušiti

sàsūti (što) *svrš.* ⟨*prez.* sàspēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* sàspi, *prid. trp.* sàsūt⟩ **1.** sipajući istresti iz čega u što **2.** *razg. pren.* **a.** ispaliti [*~ paljbu*] **b.** izgovoriti mnogo riječi na brzinu [*~ bujicu riječi na koga*] // **sàsipati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* sàsipām/sàsipljēm, *pril. sad.* -ajūći/sàsipljūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* sasuti

✧ S(A)- + *v.* sipati

sàsvīm *pril.* u punoj mjeri, u potpunosti; potpuno, posve, totalno, u značenju maksimuma svojstva uz pridjev u pozitivu (ne komparativa) [*~ lijep*, *~ dobar* dovoljan (za što), ali ne *~ ljepši*, *~ premalo*, *~ previše*], *usp.* mnogo (2)

✧ S(A)- + *v.* sav

Sàša m. i ž. os. ime, *hip.* od *v.* Aleksandar

sašaptávati se *nesvrš.* ⟨*prez.* sašàptāvām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** dogovarati se o čemu šapatom **2.** *pren.* dogovarati se potajice; komplotirati

✧ S(A)- + *v.* šapat, šaptati

sàšiti (što) *svrš.* ⟨*prez.* sàšijēm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* sašìven⟩ **1.** šivanjem izraditi [*~ kaput*] **2.** sastaviti, spojiti koncem uz upotrebu igle [*~ ranu*]

◈ *pr.* (nadimačko): **Sàšilo** (Dubrovnik, Rijeka)

✧ S(A)- + *v.* šiti

sât[1] *m* **1.** ⟨G sâta, N *mn* sàtovi⟩ **a.** sprava za mjerenje vremena; ura [*sunčani ~*; *zidni ~*; *ručni ~*; *digitalni ~*] **b.** mjerilo, brojilo [*plinski ~*; *vodovodni ~*] (po djelomičnoj analogiji izgleda i funkcije) **2.** ⟨N *mn* -i, G sátī⟩ **a.** dvadeset i četvrti dio dana (šezdeset minuta) **b.** vremenska jedinica nastave, obuke (ob. četrdeset i pet minuta) △ ***pješčani*** ~ posuda od dva veća dijela sužena u sredini

koja mjeri željene količine vremena tako što pijesak curi iz gornjega u donji dio, upotrebljava se u razne svrhe; pješčanik, klepsidra, pješčana ura; ***policijski*** ~ vrijeme nakon kojega ili u okviru kojega je zabranjen izlazak na ulicu; ***sunčani*** ~ sat na suncu izloženim pročeljima zgrada i drugim otvorenim prostorima čija nepomična kazaljka baca sjenu na oznaku vremena // **sátima** *pril.* u neodređeno dugom trajanju koje se proteže u vremenu više sati ili se čini da je tako dugo trajalo ili bi u budućnosti moglo trajati [*čekao sam ~; to bi se moglo protegnuti ~*]; **sâtnī** *prid.* koji se odnosi na sat △ ~ ***krug*** *astron.* veliki krug na nebeskoj sferi koji prolazi kroz nebesko tijelo i nebeske polove; ~ ***kut*** sferni kut što ga zatvara ravnina meridijana i ravnina deklinacijskog kruga nekog nebeskog tijela; luk na nebeskom ekvatoru između meridijana i deklinacijskog kruga; **sȁtnica**[1] *ž* **1.** raspored rada po satovima [*školska ~*] **2.** plaća po satu rada [*~ mi je mala, ali radim dugo, pa zaradim dosta*]; **sȁtničār** *m* onaj koji u nastavnom procesu uređuje raspored sati (vrijeme, mjesto i nastavni predmet); **sȁtničārev** (**sȁtničārov**) *prid.* koji pripada satničaru; **sȁtničārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* satničar; **sȁtničkī**[3] *prid.* koji se odnosi na satnicu

✧ *tur.* saat ← *arap.* sāaʿ

sât[2], *v.*. satnija

Sàtan *m bibl.* u starozavjetnim knjigama neprijatelj svega pozitivnoga, protivnik Božji, zao duh, istovjetan ili srodan Belzebubu i Luciferu, đavlu; vođa pobunjenih anđela // **satàna** *ž* ⟨G *mn* satánā⟩, *v.* Sotona (2); **satànist** (**satanȉst**) *m*, *v.*. sotonist; **satanizácija** (**sotonizácija**) *ž* sataniziranje, *usp.* satanizirati; **satanȉzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ poštivanje Satana umjesto Krista, sektaški antijudeokršćanski kult koji se u uskim krugovima potajno održao u Engleskoj i Americi sve do 17. st., *usp.* sotonizam (1); **satanizírati** (koga, što) *dv.* ⟨*prez.* satanìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ prikazati ili prikazivati koga kao najveću moguću opasnost, stvoriti/stvarati o kome predodžbu kao o satani (ob. u politici i javnom životu); **sàtanskī** *prid.* koji se odnosi na satanu; **sàtanski** *pril.* kao satana, na način satane

✧ *hebr.* sāṭān: sveopće zlo

sàtara *ž* ⟨G *mn* sȁtārā⟩ mesarska sjekira s kratkom drškom za sječenje mesa udarcem na panju, sjekirica za sjeckanje mesa // **sȁtaraš** *m kulin.* jelo od rajčica, krumpira i paprike

✧ *tur.* satır ← *arap.* sāṭūr

satèlīt *m* ⟨G satelíta⟩ **1.** prirodno ili umjetno tijelo koje kruži oko drugog tijela dovoljno velike mase da je centar mase sustava blizu centra mase masivnijeg tijela [*prirodni/umjetni ~; Zemljin ~; meteorološki ~; radio-komunikacijski ~*] **2.** *pol. pov.* jedna od zemalja tzv. »narodne demokracije« koja u ideologiji slijedi Sovjetski Savez od kraja 2. svjetskog rata; satelitska država **3.** *pren. pejor.* onaj koji ovisi o drugome, koji nekritički prihvaća stavove i slijedi akcije drugoga; sljedbenik, skutonoša △ ***špijunski*** ~ *razg.* umjetni satelit namijenjen prikupljanju informacija u obavještajne svrhe; ***umjetni Zemljin*** ~ svemirska stanica s posadom ili bez nje lansirana u putanju oko Zemlje u telekomunikacijske, znanstvene, vojne i druge svrhe // **satèlītsk|ī** *prid.* koji se odnosi na satelite △ ***~a antena*** TV mikrovalna antena preko koje se primaju signali sa satelita; ***~a država***, *v.* satelit (2); ***~a organizacijska struktura*** specifična mreža organizacija poduzeća s temeljnim poduzećem kao jezgrom okruženim nizom manjih poduzeća vezanih ugovorom; ***~a stanica*** TV ili radijska postaja koja svoj program emitira preko satelita; ***~i grad*** urbana zajednica smještena u blizini većeg grada; ***~i program*** TV ili radijski program koji se emitira preko satelita; prima se preko satelitske antene

✧ *lat.* satelles: pratilac

sàtem-jèzici *m mn lingv.* istočna skupina indoeuropskih jezika (indoiranski, baltoslavenski, armenski, albanski)

✧ *perz.* (*avest.*) satem: sto

sàtēn *m* ⟨G saténa⟩ izvorno svilena gusta tkanina kineskog podrijetla; u 20. st. se osim svile u njegovoj proizvodnji koriste i umjetna vlakna // **satinírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* satìnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ ugladiti što (papir), dati/davati sjaj čemu, ulaštiti, (na)glancati

✧ *fr.* satin ← *arap.* zaitūnī: zajtunski, po kineskom gradu Zaitun (starije pisanje Tseutung)

Sàti *ž* **1.** *mit.* žena Rudre u hinduističkoj mitologiji; žrtvovala se zbog svađe između njezina oca i muža **2.** *hind.* običaj po kojem živu ženu spaljuju s umrlim mužem (danas zabranjeno zakonom)

✧ *skr.* satī: dobra žena, žena odana mužu

Satie (*izg.* Satī), **Erik** (1866–1925), francuski skladatelj, avangardist sklon neoklasicizmu, blizak dadaistima i nadrealistima; uveo nekonvencionalan i ekonomičan stil kojim je utjecao na glazbu 20. st.

sàtikon *m* cijev u kameri nalik vidikonu koja u sastavu svoje fotovodičke površine ima kombinaciju poluvodiča selenija, arsena i telurija umjesto antimonskog sulfida; bitan dio TV kamere
✧ tvorničko ime proizvoda®: s(elenij) + a(rsen) + t(elerij) + *v.* (vid)ikon

satȉnet *m* pamučna vrlo gusta, glatka i sjajna tkanina atlasnog veza, upotrebljava se za ženske ljetne haljine
✧ *fr.* satinette ← satin, *v.* saten

sàtīr *m* ⟨G satíra⟩ **1.** (*mn*) *mit.* starogrčki duhovi ili demoni šuma i planina; prikazivani s jarčjim nogama, repom, bradom i rogovima, vijencem od bršljana na glavi, obično sa sviralom; obiješni, veseli, razuzdani, lijenčine i bludnici koji su lovili nimfe; najviše slijedili boga Bakha (Dioniza) i sudjelovali u orgijastičkim obredima, bakanalijama; u srednjem vijeku i renesansi bili su alegorija zla i bluda; rjeđe duhovi plodnosti **2.** *pren.* onaj koji neumjereno izražava putene strasti; pohotljivac **//** **sàtīrsk|ī¹** *prid.* koji se odnosi na satire △ *~**a igra** knjiž.* grčko scensko djelo šaljivog mitskog sadržaja; kor čine satiri; **sàtīrski** *pril.* na način satira, kao satiri
✧ *grč.* Sátyros

sàtira *ž* ⟨G *mn* sàtīrā⟩ *knjiž.* djelo u kojem se izvrgavaju podsmijehu i poruzi ljudske slabosti i smiješne strane ljudskih grupa, staleža, nosilaca vlasti itd. **// satȉrič|an** *prid.* ⟨*odr:* -čnī⟩ u kojem ima satire, koji je prožet satirom [*~ne riječi*; *~an način izražavanja*; *on je ~an* (o osobi)]; **satȉričār** *m* pisac satira; satirik; **satȉričārev** (**satȉričārov**) *prid.* koji pripada satiričaru; **satȉričārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* satiričar; **satȉričārskī** *prid.* koji se odnosi na satiričare; **satȉričārski** *pril.* kao satiričar, na način satiričara; **satȉričkī** *prid.* koji se odnosi na satiru [~ *stil*]; satirski; **satȉrički** *pril.* kao u satiri, na način satire; **satȉrično** *pril.* na satiričan način, podrugljivo, ironično, ismijavajuće; **satȉričnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga što je satirično; **satȉrik** *m* ⟨V -iče, N *mn* satìrici⟩, *v.* satiričar; **satȉrist** (**satirȉst**) *m* duhovit izrugivač; **sàtīrskī²** *prid.*, *v.* satìrički; **satirizírati** *dv.* ⟨*prez.* satirìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ izvrgnuti/izvrgavati podsmijehu, poruzi, nesmiljeno kritizirati
✧ *lat.* satura: mješavina, smjesa

satirijáza *ž psih.* neprirodno pojačan, trajno izražen spolni nagon muškarca
✧ *grč.* satyríasis: *v.* satir + -IJAZA

Satȉrikon *m knjiž.* znamenita komično-satirična novela iz rimskog doba koja se pripisuje Petroniju Arbiteru, *v.* (1. st.)

satisfȁkcija *ž* **1.** ispunjenje ili zadovoljenje potrebe, želje ili apetita [*moralna ~*]; zadovoljština **2.** kompenzacija za ozljedu ili gubitak (ob. materijalni); reparacija, zadovoljština (u financijskom, materijalnom smislu) **// satisfȁkcījskī** *prid.* koji se odnosi na satisfakciju
✧ *lat.* satisfactio ≃ satis: dostatan, dovoljan + -FAKCIJA

sàtjerati *svrš.* ⟨*prez.* sàtjerām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* sàtjerān⟩ **1.** (što) dotjerati, dognati (ob. stoku) na jedno mjesto odozgo ili iz više smjerova **2.** (koga) prisiliti koga da dođe, da bude negdje **// satjerávati** (što, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* satjèrāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* satjerati, satjerivati; **satjerívàti** (što, koga) *nesvrš.* ⟨*prez.* satjèrujēm, *pril. sad.* satjèrujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* satjerati, satjeravati
✧ S(A)- + *v.* tjerati

sàtl *m reg.* **1.** ušitak često u drugoj boji ili okrenutih kara koji dopire od ramena do prsa **2.** umetak na odjeći koji proširuje i povisuje rame; poramak
✧ *njem.* Sattel: sedlo

sȁtler *m reg.* onaj koji pravi sedla; sedlar, sarač
◈ *pr.* (prema zanimanju): **Sȁtler** (Krapina, Slavonija, Prigorje)
✧ *njem.* Sattler

Sȁtnica *ž* naselje (u blizini Valpova), 645 stan. △ ~ ***Đakovačka*** naselje (u blizini Đakova), 2730 stan. **// Sȁtničanin** *m* (**Sȁtničānka** *ž*) ⟨N *mn* Sȁtničani⟩ stanovnik Satnice; **sȁtničkī¹** *prid.* koji se odnosi na Satnicu

sàtnija *ž* ⟨G *mn* sȁtnījā⟩ **1.** *pov. vojn.* jedinica od tri voda i oko sto vojnika u domobranstvu do 1918. i 1941–1945. u vojnim postrojbama NDH **2.** *vojn.* jedinica u oružanim snagama Republike Hrvatske; četa **// sât²** *ž* ⟨G -i⟩ *neol. poslije 1941* (1944–1945), *usp.* satnija [*četvrta ~* četvrta satnija]; **sȁtnica²** *ž*, *v.* satnik; **sȁtničkī²** *prid.* koji se odnosi na satnike

[~ *čin*]; **sȁtnički** *pril.* kao satnik, na način satnika; **sàtnījskī** *prid.* koji se odnosi na satniju; **sȁtnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ **1.** *pov.* **a.** zapovjednik satnije **b.** od 11. st. općinski činovnik, vjerojatno zadužen za održavanje reda i mira na manjim prostorima i nad manjim brojem ljudi (otprilike stotinu) **2.** *vojn.* najviši od nižih časničkih činova u vojsci Republike Hrvatske; iznad natporučnika, a ispod bojnika (odgovara činu kapetana u drugim vojskama)
✧ ≃ *prasl.* *sъto: sto, *v.* sto[1]

sàtori *m rel.* u zenu iznenadno prosvjetljenje
✧ *jap.* satori: probuditi se

sàtrap *m* **1.** *pov.* pokrajinski namjesnik u Perziji **2.** *pren.* samovoljan i okrutan čovjek; despot // **sàtrapić** *m* lokalni moćnik, onaj koji ima ili prisvaja preveliku vlast u djelokrugu koji mu je povjeren; **satràpija** *ž* **1.** *pov.* pokrajina kojom upravlja satrap **2.** *pren.* zemlja kojom gospodari okrutan vladar; **satràpījskī** *prid.* koji se odnosi na satrapiju; **sàtrapskī** *prid.* koji se odnosi na satrape; **sàtrapski** *pril.* kao satrap, na način satrapa
♦ *pr.* (prema statusu): **Sàtrapa** (Daruvar)
✧ *grč.* satrápēs ← *perz.* kšathra-pāvan: zaštitnik zemlje

Sȁtrić *m* naselje (u blizini Sinja), 622 stan. // **Sȁtrićanin** *m* (**Sȁtrićānka** *ž*) ⟨N *mn* Sȁtrićani⟩ stanovnik Satrića; **sȁtrićkī** *prid.* koji se odnosi na Satrić

sàtrti *svrš.* ⟨*prez.* sȁtrēm/sàtarēm, *pril. pr.* -īvši, *imp.* sàtri/satàri, *prid. rad.* sàtrō, *prid. trp.* satr̀ven/sȁtr̄t⟩ **1.** (što) trenjem ili tucanjem sasvim usitniti **2.** (što) uništiti, razoriti **3.** (koga) **a.** izmoriti, slomiti (teškim, pretjeranim radom) **b.** učiniti potištenim, jadnim, duševno slomiti **4.** (se) **a.** propasti **b.** silno se izmoriti // **sàtirati** (što, koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* sàtirēm, *pril. sad.* sàtirūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* satrti, satrati; **sàtrati** (koga) *svrš.* ⟨*prez.* sàtarēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* sȁtrān⟩ vrlo jakim udarcem ili naletom uništiti, zdrobiti ili ubiti
✧ S(A)- + *v.* trti

saturácija *ž* **1.** zasićenost, podmirenost, popunjenost **2.** *kem.* zasićenost neke otopine **3.** *ekon.* zasićenost tržišta // **satùrātor** *m tehn.* sprava za zasićivanje tekućine plinovima; **saturírati** *nesvrš.* ⟨*prez.* satùrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ potpuno ispuniti čime; zasititi, napuniti, prožeti (npr. otopini dati velik postotak određenog sastojka)
✧ *lat.* saturatio ≃ saturare: zasititi

Sàturn *m* **1.** *mit.* stari italski bog usjeva, poslije poistovjećen s grčkim Kronom; otac Jupiterov **2.** *astron.* šesti planet Sunčeva sustava, drugi po veličini (alkemičari su ga povezivali s olovom) // **satùrnālije** (**saturnâlije**) *ž mn pov.* u antičkom Rimu svetkovine u čast boga Saturna, praćene raskalašenim gozbama; **satùrnījskī** (**sàturnskī**) *prid.* koji se odnosi na boga Saturna, koji mu pripada △ ~ **stih** *knjiž.* stari italski stih u dva dijela, rastavljen dijerezom; **saturnìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *pat.* otrovanje olovom; plumbizam
✧ *lat.* Saturnus

satyāgraha (*izg.* sàtjagraha) *ž* **1.** *fil.* načelo prema kojemu istina isključuje primjenu nasilja **2.** *pol.* načelo pasivnog otpora, građanske neposlušnosti, zagovarao ga M. Gandhi
✧ *hind.* ← *skr.* satya: istina + agraha: postojanost

sàučešće *sr* **1.** *v.* sažaljenje, sućut **2.** *v.* žalovanje

saudàde *ž glazb.* **1.** brazilski naziv za ples nostalgična karaktera **2.** naziv nekih kompozicija brazilskih autora
✧ *braz.port.*

Sàudījska Àrābija *ž geogr.* država u *JI* Aziji na poluotoku Arabiji, izlazi na Crveno i Arapsko more, Omanski i Perzijski zaljev, 2.153.168 km², 17.419.000 stan., glavni grad Riyad // **Saudíjac** *m* (**Saùdījka** *ž*) ⟨G -jca, N *mn* Saudíjci, G Saùdījācā⟩ stanovnik ili državljanin S. Arabije; **saùdījskī** *prid.* koji se odnosi na S. Arabiju i Saudijce

sàugati *nesvrš.* ⟨*prez. -ām, pril. sad. -ajūći, gl. im. -ānje*⟩ *reg. usisavati*
✧ *njem. saugen*

Saùl (**Šaùl**) *m bibl.* prvi izraelski kralj, ljubomoran na Davidove pobjede pokušao ga ubiti, Samuel ga prokleo; prema predaji ranjen u borbi, ubio se bacivši se na mač

saùlār *m* ⟨G saulára⟩ *reg.* naglo izdignut plićak u moru, podmorska izbočina koja prijeti nasukavanjem ribarskoj brodici; sèka, sika

saùlisati (se) *dv.* ⟨*prez.* saùlišēm, *pril. sad.* saùlišūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg. ekspr. rij.* postati miran, smiriti se, vratiti/vraćati svoj mir; umiriti/umirivati se, svladavati se
✧ *tur.* savulmak: povući se

sȁuna *ž* **1.** prostorija obložena drvom u kojoj se vodena para zagrijava do visokih temperatura kako bi se izazvalo znojenje tijela u svrhu

njege, relaksacije, prevencije i rehabilitacije [*finska* ~; *švedska* ~]; parna kupelj **2.** *pren.* iznimno toplo i sparno vrijeme ili toplina i sparina u nekoj prostoriji
✧ *fin.*

sàund *m*, *v.* sound

sàundtrek *m*, *v.* soundtrack

saurijáza *ž pat.* patološka promjena na koži; nalikuje krljušti gmazova
✧ *nlat.* Sauria: red gmazova ≃ *grč.* saûros: gušter + -IJAZA

sàûriji *m mn zool. geol.* skupno ime za izumrle gmazove; živjeli u trijasu i kasnije
✧ *nlat.* Sauria ← *grč.* saûros: gušter

Saussure (*izg.* Sosîr), **Ferdinand de** (1857–1913), švicarski lingvist, osnivač ženevske lingvističke škole; temeljnim istraživanjima i radovima o strukturi jezika otvorio puteve formiranju strukturalizma i razvoju lingvističke znanosti 20. st. (*Tečaj opće lingvistike*, 1916)

sàutdaun *m*, *v.* Southdown

sȁv (**svȁ** *ž*, **svȅ** *sr*) *zam. prid.* ⟨G svèga, A svèga/sȁv (za neživo), D svèmu, L svȅm/svèmu, I svîm/svíme⟩ **1.** koji je bez iznimke [~ *svijet*; *svi ljudi*; *sve plemstvo*]; cjelokupan **2.** cio, čitav shvaćen u cjelini [*sve selo* cijelo/čitavo] **3.** cio, čitav shvaćen kao ukupnost svojstava [*sva ta sirotinja, uza svu nevolju*] **4.** u raznim kontekstima u zn. jako, vrlo, u velikoj mjeri obuzet (sam) čime [~ *sam očajan*; ~ *sam rasprodan*, *žarg.* vrlo sam zauzet poslom, traže me na sve strane; ~ *(je) pozelenio* zavidan je; (slika zelenila u licu kao znak zavisti i bolesnog stanja); ~ *(je) usplamtio*, ~ *(je) uzdrhtao* jako se uzbudio zbog čega; ob. od želje za čim, znatiželje, pohlepe, zavisti] **5.** *sr* (kao objekt u rečenici) ukupna količina, potpuna cjelina bez ostatka [*prodao sam sve*]
✧ *prasl.* i *stsl.* vьsь (*rus.* ves', *stpolj.* wszy), *lit.* visas

Sáva *ž* **1.** *geogr.* rijeka, desni pritok Dunava, duga 945,5 km, nastaje spajanjem Save Dolinke i Save Bohinjke, plovna od Siska do ušća **2.** (sava) *reg.* općenito rijeka // **sâvskī** *prid.* koji se odnosi na Savu

Sâva 1. *v.* ◈ **2. Sv.**, *v.* Nemanjići
◈ m. os. ime (uglavnom *pravosl.*); isto: **Sávo**; **Sâvka** ž. os. ime ◇ *pr.*: **Savadínović** (Osijek, *I* Slavonija), **Savánović** (360, Zagreb, Slavonija, Istra), **Savátović** (180, Lika, Slavonija), **Savíčević** (Zagreb, Kaštela), **Sàvičić** (130, Vukovar, *I* Slavonija, Nova Gradiška), **Sávić** (1700, 3740, Bukovica, *I* Slavonija, Benkovac, Zagora), **Savíćević** (Zagreb, Baranja, Zadar), **Sávković** (230, Slavonija, Benkovac, *v.* i Sabina)
✧ *grč.* Sábbas ← *hebr.*

sàvāk *m* ⟨G saváka, N *mn* saváci⟩ *reg.* natkriveno perilo na potoku koji protječe pored kuće
◈ *top. mikrotop.*: **Sàvak** (oranica i pašnjak, Divoselo, Lika), **Vèlikī sȁvak** (Divoselo, Lika)
✧ *tur.*

savàna *ž* ⟨G *mn* savánā⟩ **1.** *geogr.* tropska i suptropska ravnica pokrivena travnatim raslinjem i rijetkim žbunjem **2.** *bot.* skupni naziv za zajednice visokih trava tropskog pojasa s izmjenom kišnog i sušnog doba godine // **sàvanskī** *prid.* koji se odnosi na savanu
✧ *engl.* savannah ← *šp.* sabana ← *egz.* zabana

Savart (*izg.* Savâr), **Félix** (1791–1841), francuski fizičar, radovi iz područja akustike, optike, znanosti o elektricitetu // savart (*izg.* savâr) *m fiz.* mjerna jedinica frekvencijskog intervala

sàvat *m* ⟨G *mn* sȁvātā⟩ *reg.* urezivanje slike, ornamenta i sl. u metal, drvo ili kamen pomoću posebnih dlijeta, kemijskih sredstava i sl.; graviranje, ornamentiranje // **savatlàisati** (∅, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -išēm, *pril. sad.* -išūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* (+ *srp.*) urezivati u metal (bakar, srebro i sl.); gravirati, ornamentirati; **savàtli** *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg. ekspr.* koji je graviran, koji je ornamentiran
✧ *tur.* ← *arap.* sāwād: crnoća

save (*izg.* sêjv) *m inform.* naredba u programima za ispisivanje podataka, ob. datoteke, u neku vanjsku memoriju, ob. disk, disketu i sl., *usp.* sejvati
✧ *engl.*

sávez *m* **1.** ugovor, sporazum o zajedničkoj suradnji na nekom području [*sklopiti* ~] **2.** udruženje više organizacija iste struke [*nogometni* ~; *boksački* ~] **3.** *bibl.* zavjet [*Novi* ~] △ ***jezični*** ~ *lingv.* skup jezika koji nisu izravno srodni, ali su zbog dugotrajna kontakta i interferencija stvorili niz zajedničkih značajki (npr. balkanski jezični savez); ***Savez komunista*** *pov. pol.* **1.** međunarodna organizacija koju su 1847. osnovali i njome upravljali K. Marx i F. Engels **2.** naziv za komunističku partiju u socijalističkoj Jugoslaviji

1952–1990. // **sáveznī** *prid.* **1.** koji se odnosi na savez, koji pripada savezu **2.** *pol.* koji je zajednički državi koja ima sastavne dijelove u raznim oblicima federacije; federalni, *opr.* republički (*pov.* u DFJ i SFRJ) državni (u Sjedinjenim Američkim Državama), zemaljski (u Austro-Ugarskoj Monarhiji); **sáveznica** *ž*, *v.* saveznik; **sávezničin** *prid.* koji pripada saveznici; **sáveznīčkī** *prid.* koji se odnosi na saveznike; **sáveznički** *pril.* kao saveznik, na način saveznika; **sáveznī|k** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ **1.** onaj koji je s kim u savezu, član saveza **2.** *pren.* pomagač u čemu **3.** (*mn*) *pov.* zemlje antihitlerovske koalicije u 2. svjetskom ratu [*~ci su se iskrcali u Normandiji*]; **sáveznīštvo** *sr* ⟨G *mn* -tāvā/-ā⟩ odnos saveznika

✧ S(A)- + *v.* vezati, veza

Sávez Sòvjetskih Socijalìstičkīh Repùblīkā *m* *pov.* savezna država osnovana 1922. nakon pobjede Oktobarske revolucije i građanskog rata, 22.275.700 km², 287 mil. stan., raspala se 1990; *krat.* SSSR, *usp.* Rusija (2)

Sȁvīn, Dragutin (1915–1996), hrv. skladatelj i dirigent (balet *Balada*, opera *Tena*, radijske opere *Ljubovnici*, *Tripče*, filmska glazba)

sàviti (**savínuti**) *svrš.* ⟨*prez.* sȁvijēm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* savìjen/sȁvīt⟩ **1.** (što) **a.** učiniti krivim, iskriviti [*~ čavao*] **b.** previti, preklopiti [*~ list*] **2.** (se) iskriviti se, zgrbiti se // **savìjāč** *m* ⟨G savijáča⟩ **1.** *refer.* koji nešto savija (željezo i sl.) **2.** *pren.* alatka za savijanje; **savìjača** *ž* vrsta pite od savijena tijesta; gužvara, gibanica; štrudla; **savijàčica** *ž*, *v.* savijač; **savíjati** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* sàvījām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* saviti, savinuti; **savìjenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina i stanje onoga što je savijeno; **savijútak** *m* ⟨G -tka, N *mn* -úci, G savìjūtākā⟩ mjesto gdje se što savija; **savínuti** *svrš.* ⟨*prez.* sàvīnēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. trp.* sàvīnūt⟩, *v.* saviti; **savìtljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji se može savijati; gibak, elastičan **2.** *pren. pejor.* koji je suviše prilagodljiv sili ili moći; snishodljiv; **savìtljivac** *m* ⟨G -īvca, V -īvče, N *mn* -īvci⟩ **1.** onaj koji se da saviti **2.** *pren.* onaj koji je poltronski, beskarakterno ustrojen; **savìtljīvčev** *prid.* koji pripada savitljivcu; **savìtljivica** *ž*, *v.* savitljivac; **savìtljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina, svojstvo onoga što je savitljivo/koji je savitljiv; elastičnost; **svíjati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* svȉjām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩, *v.* svinuti; **svínuti** (se) *svrš.* ⟨*prez.* svȋnēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. trp.* svȋnūt⟩ saviti, poviti; **svítak** *m* ⟨G -tka, N *mn* svíci, G svȋtākā⟩ **1.** *pov.* list papira, papirusa, pergamenta i sl. smotan u valjak **2.** *tehn.* namotana izolirana žica koja služi za pojačavanje indukcije ili elektromagnetskog polja; zavojnica; **svȉti** *svrš.* ⟨*prez.* svȉjēm, *pril. pr.* svȋvši, *prid. trp.* svȉjen/svȋt⟩ **1.** (što) saviti [*~ gnijezdo*] **2.** *ekspr. pren.* okupiti, skupiti, sabrati oko sebe **3.** (se) **a.** smotati se oko koga ili čega **b.** splesti se; **svȉtnjāk** *m* ⟨N *mn* -āci⟩ *reg.* krijes, gaćnik, učkur

✧ S(A)- + *v.* viti

sávjest *ž* ⟨G -esti, I -esti/-ešću⟩ *psih.* osjećaj moralne odgovornosti pojedinca izrastao iz njegove sposobnosti da svoje postupke ocjenjuje kao dobre ili loše [*grižnja ~i* kajanje zbog učinjenog djela; *sloboda ~i* odsutnost ograničenja u iskazivanju svojih načela i uvjerenja; *grize me, muči me, peče me ~* zbog čega duboko, jako žalim; *imati koga na ~i* biti uzrok čijim poteškoćama ili propasti; *nema u njega ni iskre ~i* lišen je svake odgovornosti; *~ mi je čista (mirna)* uvjeren sam da nisam pogriješio; *suditi po čistoj ~i* suditi nepristrano po svome dubokom uvjerenju] // **sávjesno** *pril.* po savjesti, sa savjesnošću; **sávjesnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je savjestan; **sávjestan** *prid.* ⟨*odr.* -snī⟩ koji radi po savjesti, temeljit, pošten [*~ radnik*]

✧ S(A)- + *v.* vijest

sávjet *m* **1.** preporuka što i kako treba raditi ili kako postupiti u određenom slučaju [*koristan ~*] **2.** skup osoba istog zvanja [*~ fakulteta*]; vijeće, kolegij, savjetodavni odbor **3.** *fil.* u skolastici, čin uma usmjeren na ispitivanja najprikladnijeg sredstva za postizavanje cilja // **sávjetnica** *ž*, *v.* savjetnik (**1**); **sávjetničin** *prid.* koji pripada savjetnici; **sávjetnīčkī** *prid.* koji se odnosi na savjetnike; **sávjetnički** *pril.* kao savjetnik, na način savjetnika; **sávjetnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ **1.** onaj koji savjetuje; savjetodavac **2.** visoki službenik u poduzeću ili ustanovi [*znanstveni ~*; *pedagoški ~*] △ ***jezični ~*** knjiga u kojoj se iznose pogreške ili nedoumice u standardnom (književnom) jeziku ili u načinu izražavanja i daju savjeti koji žele unaprijediti pravilnost jezika i način izražavanja; **sávjetnīštvo** *sr* ⟨G *mn* -tāvā/-ā⟩ **1.** djelatnost savjetnika **2.** namjena savjetnika [*jezično ~* davanje savjeta o knji-

ževnom jeziku]; **sávjetovalīšnī** *prid.* koji se odnosi na savjetovalište; **sávjetovalīšte** *sr* **1.** stručna ustanova za pružanje razvojne pomoći i savjeta [*obiteljsko* ~; *psihološko* ~] **2.** *meton.* zgrada u kojoj je smještena takva ustanova; **sávjetovati** *dv.* ⟨*prez.* sávjetujēm, *pril. sad.* sávjetujūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (koga, komu) dati/davati savjete **2.** (se) **a.** zajednički razmotriti nešto, raspravljati o nečemu, dogovarati se; vijećati **b.** tražiti savjet od koga [*savjetovali smo se s profesorom*]; **svjȅt** *m* ⟨N *mn* -i⟩ *arh. knjiš.* savjet, *v.*; **svjȅtovati** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* svjȅtujēm (se), *pril. sad.* -tujūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ *arh.*, *v.* savjetovati (se)

✧ S(A)- + *prasl.* i *stsl.* větъ: um, savjet (*rus.* vet) *v.* vijeće

savjetodávac *m* ⟨G -vca, V savjetòdāvče, N *mn* -vci, G savjetòdāvācā⟩ onaj koji daje savjet; savjetnik // **savjetodávčev** *prid.* koji pripada savjetodavcu; **sȁvjetodāv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji ima karakter savjeta, kojemu je svrha savjet (za razliku od onoga što je zakonodavno, što ima snagu donošenja odluke, propisa itd.) [~*no tijelo*]; **savjetòdāvka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* savjetodavac; **savjetodávnja** *ž* *neol. ekon.* konzalting

✧ *v.* savjet + *v.* dati

savládati (**svládati**) *svrš.* ⟨*prez.* sàvlādām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* sàvlādān⟩ **1.** (koga) nadjačati, pobijediti u borbi [~ *protivnika*] **2.** (što) **a.** obuzdati, pobijediti [~ *bijes*] **b.** uspješno proći [~ *uspon*] **c.** steći znanje ili vještinu [~ *matematiku*] **3.** (se) obuzdati se [*jedva se savladao da ga ne udari*] // **savladávati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* savlàdāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* savladati, savlađivati; **savlàdiv** (**savlàdljiv**) *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može savladati; **savlàdivōst** (**savlàdljivōst**) *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što se može savladati; **savlađívati** (koga, što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* savlàđujēm, *pril. sad.* savlàđujūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* savladati, savladavati

✧ S(A)- + *v.* vladati

Savòja *ž pov. geogr.* pokrajina u Francuskoj, od 1416. do 1720. pod vlašću savojske dinastije čiji su vladari postali kraljevima Italije (1861) // **sàvojskī** *prid.* koji se odnosi na Savoju △ ***Savojske Alpe*** *geogr.* planinska skupina na granici između Italije i Francuske, najviši vrh Mont Blanc (4810 m)

Savonarola (*izg.* Savonarȍla), **Girolamo** (1452–1498), talijanski dominikanac, prior samostana San Marco u Firenzi; propovjednik, reformator, protivnik nemoralnog pape Aleksandra VI i korupcije klera; nakon zbacivanja Medicija 1494. vladar Firence u kojoj je uspostavio kratkotrajnu demokratsku republiku; svrgnut pod pritiskom pape, osuđen i spaljen kao heretik; do danas ga neki smatraju mračnim fanatikom, neki pretečom reformacije, a neki mučenikom i svecem

sàvremen *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ *razg. zast.* (+ *srp.*), *usp.* *suvremen* (*i izvedenice*)

✧ *S(A)- + v. vrijeme*

sàvršen *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je bez nedostataka; perfektan **2.** (*mn*) *pov.* koji su u bosanskoj crkvi (krstjani, bogumili) »pravi krstjani«, koji poznaju tajne vjere i dosljedno provode asketski život po njenim propisima (za razliku od mrsnih ljudi) // **sàvršeno** *pril.* na savršen način; **sàvršenōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je savršen i svojstvo onoga što je savršeno; perfekcija; **savršénstvo** *sr* ⟨G *mn* savršēnstāvā/-ā⟩ stanje onoga što je savršeno

✧ S(A)- + *v.* vršiti[1]

Sȃvskā Vȇs *ž* naselje (u blizini Čakovca), 1238 stan.

Sax (*izg.* Sȁks), **Antoine-Joseph** (1814–1894), belgijsko-francuski majstor izradbe glazbenih instrumenata; 1846. izumio i konstruirao saksofon

saxhorn (*izg.* sȁkshorn) *m glazb.* limeni puhaći instrument, konstruiran o. 1842, jedan u nizu od 7 koje je sagradio A. Sax

✧ prema konstruktoru A. Saxu, *v.*

saxotromba (*izg.* sȁksotromba) *ž glazb.* limeni puhaći instrument, konstruiran 1845, namijenjen vojnoj glazbi, zvuk poput trublje ili trombona

✧ prema konstruktoru A. Saxu, *v.*

sȃz *m* ⟨N *mn* sázovi⟩ *glazb.* tambura sa 6–16 žica, duga vrata oko kojega su omotane prečnice od crijeva; raširena na Kosovu, BiH i Makedoniji // **sȁzlija** *ž* ⟨G *mn* sȁzlījā⟩ *glazb.* svirač saza

✧ *tur.* ← *perz.* sāz

sàzdati (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* sȁzdān⟩ **1.** načiniti, napraviti, stvoriti **2.** sazidati // **sȁzdānōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** ukupnost odlika onoga koji je sazdan i onoga što je sazdano **2.** konstitucija tijela;

sazdávati (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* sàzdāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* sazdati
✧ S(A)- + *v.* zid, zidati

sazídati (što) *svrš.* ⟨*prez.* sàzīdām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* sàzīdān⟩ **1.** podići zidanjem, podići što, izgraditi što zidanjem [~ *kuću*; ~ *štalu*; ~ *most*] **2.** *pren.* stvoriti, kreirati
✧ S(A)- + *v.* zid, zidati

sàznati (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* sàznao⟩ **1.** steći obavijest o čemu; doznati **2.** steći znanje o čemu; obrazovati se, naučiti // **saznávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* sàznājēm, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* saznati; **saznánje** *sr* **1.** stjecanje predodžbe ili znanja uz pomoć drugog; saznavanje o čemu **2.** *v.* spoznaja
✧ S(A)- + *v.* znati

sàzreti (∅) *svrš.* ⟨*prez.* sàzrīm/sàzrēm, *pril. pr.* -ēvši, *prid· rad.* sàzrio/sàzreo⟩ **1.** postati zreo; dozreti, sazoriti **2.** *pren.* postići određeni stupanj razvitka // **sazòriti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* sàzorīm, *pril. pr.* -īvši, *prid. rad.* sazòrio⟩, *v.* sazreti; **sàzrelōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je sazreo, svojstvo onoga što je sazorilo; **sazrijévati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* sàzrijēvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* sazreti
✧ S(A)- + *v.* zrijeti

sàzvati (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* sazòvēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* sȁzvān⟩ okupiti u organiziran oblik djelovanja nekoga tijela [~ *skupštinu*; ~ *odbor*; ~ *članstvo*] // **sáziv** *m* **1.** poziv upućen većem broju osoba; sazivanje [~ *sabora*] **2.** zasjedanje u sastavu, zasjedanje onih koji čine tijelo koje zasjeda [*u prvom ~u, u drugom ~u*]; **sazìvāč** *m* ⟨G saziváča⟩ onaj koji saziva; **sazivàčica** *ž*, *v.* sazivač; **sazìvāčkī** *prid.* koji se odnosi na sazivače; **sazìvāčki** *pril.* kao sazivač, na način sazivača; **sazívati** *nesvrš.* ⟨*prez.* sàzīvām/sàzīvljēm, *pril. sad.* -ajūći/-vljūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* sazvati
✧ S(A)- + *v.* zvati

sázvijēžđe *sr ekspr.*, *v.* zviježđe
✧ S(A)- + *v.* zvijezda, zviježđe

sázvūčje *sr razg. knjiš.*, *v.* suzvučje
✧ S(A)- + *v.* zvuk

sàžaliti *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* sàžaljen⟩ **1.** (koga) osjetiti žalost prema kome; požaliti koga **2. a.** (se na koga) osjetiti sažaljenje, samilost prema komu **b.** (se nad kim/čim) ražalostiti se, ožalostiti se // **sȁžālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji izražava sažaljenje [~ *izraz lica*]; **sàžalno** *pril.* na sažalan način; sažaljiv; **sažalijévati** (koga, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* sažàlijēvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* sažaliti; **sažaljénje** *sr* osjećaj žalosti (prema komu, prema čijoj nesreći); saučešće; **sažàljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se lako sažali, koji pokazuje sažaljenje; samilostan, sažalan [*~im tonom*]; **sažàljivo** *pril.* na sažaljiv način, sa sažaljenjem; **sažàljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je sažaljiv
✧ S(A)- + *v.* žal[1], žaliti

sàžeći (što) *svrš.* ⟨*prez.* sažèžēm, *pril. pr.* sàžegāvši, *imp.* sažèži, *prid. rad.* sàžegao⟩ uništiti vatrom; spaliti // **sȁžgati** *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* sȁžgān⟩ *ekspr.* sažeći, spaliti; **sàžigati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* sàžižēm, *pril. sad.* -ižūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* sažgati, sažeći
✧ S(A)- + *v.* žeći

sàžēti (što) *svrš.* ⟨*prez.* sȁžmēm, *pril. pr.* -ēvši, *prid. rad.* sȁžeo/sȁžēla *ž*, *prid. trp.* sȁžēt⟩ smanjiti opseg izbacivanjem svega nepotrebnog, izreći samo osnovne informacije; sumirati [~ *cijeli govor u nekoliko rečenica*] // **sažèčić** *m dem.* od sažetak; **sȁžēt** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je ukratko iskazan; zbijen, jezgrovit [*~i stil*; *~a definicija*; ~ *izraz*]; **sažétak** *m* ⟨G -tka, N *mn* -éci, G sȁžētākā⟩ kratki prikaz sadržaja duljeg teksta ili govora; rezime; **sȁžēto** *pril.* na sažet način; kratko, jezgrovito [~ *izložiti svoje misli*]; **sȁžētōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga što je sažeto; **sàžimati** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām/sàžimljēm, *pril. sad.* -ajūći/sàžimljūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *v.* sažeti **2.** *inform.*, *v.* komprimirati
✧ S(A)- + *v.* žeti

sažívjeti se (s kim, s čim) *svrš.* ⟨*prez.* sàžīvīm se, *pril. pr.* -ēvši se, *prid. trp.* sàžīvljen⟩ **1.** naviknuti se na zajednički život s kim **2.** priviknuti se na činjenice i realnosti; suživjeti se
✧ S(A)- + *v.* živ, živjeti

sažvákati (što) *svrš.* ⟨*prez.* sàžvāčēm, *pril. pr.* -āvši, *imp.* sažváči, *prid. trp.* sàžvākān⟩ zubima usitniti i razmekšati hranu // **sažvakávati** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* sažvàkāvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* sažvakati
✧ S(A)- + *v.* žvakati

Sb *kem.* simbol za element antimon (stibium)

Sc *kem.* simbol za element skandij

sc. *krat.* oznaka na grafičkim listovima za ime gravera; sculp. // **sculp.** *krat.*, *v.* sc.
✧ *lat.*: rezao

Scala (*izg.* Skàla) (puno ime Teatro alla Scala) *ž* milansko operno kazalište, jedno od svjetskih središta glazbene scene

Scaliger (*izg.* Skalíger), **Joseph Justus** (1540–1609), nizozemski povjesničar i filolog, prvi je uveo znanstveno tretiranje kronologije i usporednu kronologiju u historijsku znanost

Scaligero (*izg.* Skalidžêro), **Giulio Cesare** (*fr.* Jules César Scaliger) (1484–1558), francuski učenjak i erudit talijanskog porijekla; poznat po dva vatrena govora na latinskom protiv Erazma Roterdamskog, kritički propitivao antiku

scandicus (*izg.* skàndikus) *m glazb. pov.* u notaciji neuma znak za tri ili više uzlaznih tonova △ ~ ***flexus*** (*izg.* ~ flèksus) *glazb. pov.* scandicus proširen silaznim punctumom
✧ *srlat.* ← scandere: penjati se, uzlaziti

scanner *m*, *v.* skener

Scaramuccio (*izg.* Skaramȕčo) *m kazal.* jedan od tipiziranih likova u commediji dell'arte (u francuskoj komediji *scaramouche*)
✧ *tal.*

Scarlatti (*izg.* Skarlàti) **1. Alessandro** (1660–1725), talijanski skladatelj, dirigent, čembalist, pedagog (opere *Svako zlo nije za zlo*, *Tigran*, *Trijumf časti*, *Mitridat Eupator*, oratorij *Judita*) **2. Domenico** (1685–1757), talijanski skladatelj i čembalist, sin Alessandrov, u sonatama za čembala (njih o. 550) prelazi na ranoklasični galantni stil obilježen španjolskim narodnim melosom (opera *Hamlet*, oratoriji, kantate, crkvena glazba *Stabat Mater*)

Scarlett O'Harra (*izg.* Skârlet O'Hâra) *knjiž.* glavna junakinja romana *Prohujalo s vihorom* američke spisateljice Margaret Mitchell (1900–1949); južnjačka ljepotica, koja u teškim situacijama kaže »Mislit ću o tome sutra«; jedan od najpopularnijih filmova svih vremena (snimljen 1939)

scat (*izg.* skèt) *m glazb.* pjevačke improvizacije u jazzu u kojima je tekst zamijenjen onomatopejama koje su ritmički i fonetski zanimljive △ ~ ***singing*** (*izg.* ~ sìnging) *glazb.* u jazzu improvizirano pjevanje nepovezanih slogova kojima se oponašaju instrumentalne fraze; bop singing
✧ *engl.*

scèn|a *ž* ⟨G *mn* scénā⟩ **1. a.** *kazal.* prostor s odgovarajućim dekoracijama na kojem se izvodi predstava; bina, pozornica **b.** *meton.* kazalište, dramska umjetnost uopće **2.** dio radnje književnog djela, filma i sl. [*filmska ~a*] **3.** *razg.* **a.** ono što se otkriva pogledu, što se prikazuje pred očima [*dočekala nas je stravična ~a*]; prizor **b.** žučna, žestoka prepirka [*praviti ~e*]; svađa // **scenèrija** *ž* ukupnost predmeta i kulisa koji čine scenu; komparserija, skalamerija; **scèničnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što se lako uprizoruje, prilagođuje za scenu (**1b**), što je pogodno za prikazivanje na sceni (**1a**); scenskost; **scênsk|ī** *prid.* koji se odnosi na scenu [*~a umjetnost*; *~i izraz*; *~i prostor*] △ ***~a glazba*** ob. instrumentalna glazba koja se izvodi uz neko scensko djelo da bi se pojačalo djelovanje zbivanja na pozornici; **scênski** *pril.* na način svojstven sceni, kao na sceni [*prikazati ~*]; **scȅnskōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* sceničnost
✧ *lat.* scaena: stražnji dio pozornice ← *grč.* skēnḗ: šator, prostor gdje su se glumci oblačili

scènārīj (**scenârīj**) *m* **1.** radnja drame, sadržaj dramske radnje **2. a.** detaljan opis radnje filma s tehničkim indikacijama **b.** okosnica libreta ili nekog glazbeno-scenskog djela **3.** *pren. razg.* detaljan, ob. tajni plan nekog događaja [*~ napada na susjednu državu*] **4.** *inform.* kompjuterski program sastavljen od niza naredbi za aplikaciju ili uslužni program // **scenàrist** (**scenarȉst**) *m* pisac scenarija; **scenàristkinja** (**scenàristica**) *ž*, *v.* scenarist; **scenarìstičkī** *prid.* koji se odnosi na scenariste [*~ pristup književnom djelu*]; **scenarìstički** *pril.* kao scenarist, na način scenarista
✧ *tal.* scenario ← *lat.* scaenarium: što se odnosi na scenu, *v.* scena

scenogràfij|a *ž* **1.** opremanje i dekoriranje scene u kazališnim komadima ili filmovima [*napraviti ~u*] **2. a.** dekor kazališne predstave, filma [*krasna ~a*; *neuspjela ~a*] **b.** *pren.* dekor raznih političkih skupova, stranaka i sl. [*pronacistička ~a*] // **scenògraf** *m* onaj koji izrađuje dekoraciju za kazališnu predstavu, koji oprema scenu (**1a**); **scenogràfījskī** *prid.*, *v.* scenògrafskī; **scenògrafkinja** *ž*, *v.* scenograf; **scenògrafskī** *prid.* koji se odnosi na scenografiju i scenografe; scenografijski; **scenògrafski** *pril.* kao scenograf, na način scenografa
✧ *tal.* scenografia ≃ *v.* scena + -GRAFIJA

scȅptar (**skȅptar**) *m*, *v.* žezlo
✧ *lat.* sceptrum

Scevola (*izg.* Skèvola) *mit.* počasno ime Gaja Mucija, junaka koji je spasio Rim od gladi i opsade etruščanskog kralja Porzene

Schaeffer (*izg.* Šefêr), **Pierre** (1910–1995), francuski moderni skladatelj, akustičar i elektronski inženjer; 1948. sa svojom ekipom mladih skladatelja predstavio tzv. konkretnu glazbu, koja koristi elektronski preparirane i manipulirane zvukove iz svakodnevna života i prirode kao ravnopravni zvučni materijal tradicionalnim instrumentima (*Simfonija za osamljena čovjeka*, 1950)

Schalmei, *v.* šalmaj

Schechter (*izg.* Šèhter), **Solomon** (1847–1915), veliki američki autoritet za Talmud, istraživač koji je otkrio važne drevne religijske dokumente; vođa američkog konzervativnog judaizma; 1913. osnovao Ujedinjenu američku sinagogu

Scheele (*izg.* Šêle), **Karl Wilhelm** (1742–1786), švedski kemičar, izolirao kisik, otkrio klor, mangan, razne organske kiseline, adsorpciju plinova

Scheler (*izg.* Šéler), **Max** (1874–1928), njemački filozof, znatno razvio Husserlovu fenomenologiju čije metode primjenjuje na etiku i na filozofski pristup problemima društva

Schelling (*izg.* Šèling), **Friedrich Wilhelm Joseph von** (1775–1854), njemački filozof, pored Fichtea i Hegela središnja ličnost i jedan od vrhunaca post-kantovske filozofije klasičnog njemačkog idealizma

scherzando (*izg.* skercàndo) *pril. glazb.* oznaka za glazbu vedra i nestašna karaktera; upotrebljava se za pojedine fraze i za cijele stavke
✧ *tal.*

scherzo (*izg.* skȅrco) *m* ⟨G *mn* schêrzā⟩ **1.** *glazb.* **a.** unutar veće kompozicije (sonate i sl.) instrumentalni stavak prpošnog, često i humorističkog karaktera **b.** jednostavačna klavirska kompozicija **2.** *v.* skerco (**2**)
✧ *tal.* ≃ scherzare: šaliti se

Schiavetto, Giulio, *v.* Skjavetić (Julije)

Schiavoni (*izg.* Şkiavôni) *m mn* općenito, talijanski (posebno mletački) naziv za Hrvate; Hrvati su, naime, prvi Slaveni s kojima se susreću Mlečani pa se taj opći naziv (Slaveni) odnosi isključivo na njih, a suvremeni naziv *Croati* javlja se tek u novije doba (19–20. st); čest nadimak istaknutih Hrvata koji su od 15–18. st. djelovali u Italiji
✧ *tal.*

Schiele (*izg.* Šȋle), **Egon** (1890–1918), austrijski slikar i grafičar, najprije sljedbenik Klimta i secesije, zatim ekspresionist sklon neuvijenim erotskim temama

schifazzo (*izg.* skifàco) *m pom.* jedrenjak za obalnu trgovinu i za lov na spužve
✧ *tal.*

Schiller (*izg.* Šȋler), **Friedrich von** (1759–1805), njemački književnik, teoretičar umjetnosti, zajedno s J. W. Goetheom istaknuti predvodnik pokreta *Sturm und Drang*; najznačajniji njemački dramski pisac 18. i 19. st. (*Razbojnici*, *Spletka i ljubav*, *Don Carlos*, *Wallenstein*); široku popularnost stekao poetskim baladama simboličkog i metaforičkog karaktera (*Pjesma o zvonu*, *Jamstvo*, *Ronilac* i dr.); autor teksta *Ode radosti* (uglazbio L. van Beethoven, danas pjesma Europe)

Schinkel (*izg.* Šìnkl), **Karl Friedrich** (1781–1841), njemački klasicistički arhitekt i slikar; od 1831. glavni arhitekt pruskih kraljeva; značajan za procvat klasicističke arhitekture u Njemačkoj; jednostavnost i strogost po uzoru na antičke ideale; dao trajan pečat izgledu Berlina (Dramsko kazalište, Neue Wache)

schlagfertig, *v.* šlagfertig

Schlegel (*izg.* Šlégl) **1. August Wilhelm von** (1767–1845), njemački pisac, estetik i teoretičar njemačkog romantizma (drama *Jon*, *Predavanja o književnosti i umjetnosti*) **2. Friedrich von** (1772–1829), njemački pisac, filozof, filolog, teoretičar i promicatelj romantizma

Schleicher (*izg.* Šlȁjher) **1. August** (1821–1868), njemački lingvist, zasnovao rekonstrukciju indoeuropskog prajezika **2. Kurt von** (1882–1934), njemački kancelar 1932–1933, pokušao se suprotstaviti Hitlerovu usponu na vlast, ubili ga nacisti u tzv. »noći dugih noževa«

Schleiden (*izg.* Šlàjden), **Matthias Jakob** (1804–1881), njemački botaničar, proučavao strukturu biljnih stanica, zajedno s T. Schwannom postavio teoriju o stanicama, među prvima prihvatio Darwinovu teoriju evolucije

Schleiermacher (*izg.* Šlȁjermaher), **Friedrich** (1768–1834), njemački filozof, utemeljitelj moderne protestantske teologije (spontani odnos prema Bogu bez posrednika); sistematski interpretirao sve kršćanske dogme (*Kršćanska vjera*)

Schlemmer (*izg.* Šlèmer), **Oscar** (1888–1943), njemački slikar i grafičar; predavač na Bauhausu; glavna tema ljudska figura u prostoru viđena na način Cezannea, kubista i metafizičkog slikarstva te građena od geometrijskih elemenata

Schleswig-Holstein (*izg.* Šlèzvih-Hòlštajn) *m geogr.* njemačka pokrajina u *J* dijelu poluotoka Jyllanda, 15.728 km^2, 2.648.500 stan., glavni grad Kiel

Schlick (*izg.* Šlîk), **Moritz** (1882–1936), austrijski filozof i esejist empirističke struje, osnivač tzv. Bečkog kruga logičkih pozitivista (»filozofija kao uzdanica znanosti«)

Schliemann (*izg.* Šlîman), **Heinrich** (1822–1890), njemački trgovac, poliglot, arheolog-amater, vodio i financirao iskapanja u Troji, Mikeni, Tirintu i na Itaki; »novome dobu otkrio sliku antike«

Schlosser (*izg.* Šlöser), **Josip** (1808–1882), hrv. liječnik i botaničar, istraživao floru hrv. krajeva (*Flora Croatica* s Lj. Vukotinovićem)

Schmidt (*izg.* Šmìt) **1. Helmut** (1918), njemački političar, socijaldemokrat, savezni kancelar (1974–1982) **2. Robert Rudolf** (1882–1950), njemački arheolog, 1938. istraživao lokalitete Vučedol i Sarvaš **3. Wilhelm** (1868–1954), austrijski lingvist i etnolog (*Jezične porodice i jezični krugovi Zemlje*)

Schmidt-Rottluff (*izg.* Šmìt-Ròtluf), **Carl** (1884–1976), njemački ekspresionistički slikar i grafičar (pejsaži i aktovi); suosnivač ekspresionističke skupine »Die Brücke«; označen od nacista kao »izopačeni« umjetnik

Schneider (*izg.* Šnàjder), **Artur** (1879–1946), hrv. povjesničar umjetnosti, pisac studija i kritika o hrv. likovnim i glazbenim umjetnicima

Schneller (*izg.* Šnèler) *m glazb. pov.* u instrumentalnoj glazbi 18. st. melodijski ukras srodan, a često i identičan s pralltrillerom
✧ *njem.*

Schnitzler (*izg.* Šnìcler), **Artur** (1862–1931), austrijski književnik i liječnik-psiholog; slojevite i dopadljivo pisane psihološke drame i pripovijetke iz života bečkog građanstva i oficirskog staleža na prijelazu stoljeća; proza bečke moderne

Schönberg (*izg.* Šénberg), **Arnold** (1874–1951), austrijski avangardni skladatelj; tvorac dvanaesttonskog sustava izvan svih tradicionalnih tonalitetnih odnosa i time otvorio novo poglavlje europske glazbe; pisao vokalnu, komornu i instrumentalnu glazbu (opera *Mojsije i Aron*, melodrama *Pierrot lunaire*, kantata *Preživjeli iz Varšave*)

Schönbrunn (*izg.* Šenbrûn) *m* ljetna rezidencija Habsburgovaca u Beču; dvorac u rokoko stilu dovršen 1750. s 1440 raskošno uređenih prostorija; uokolo je veliki perivoj i najstariji europski zoološki vrt (1752)

Schongauer (*izg.* Šöngauer), **Martin** (o.1450–1491), njemački gotički slikar i bakrorezac, preteča A. Dürera (*Majka Božja u ružičnjaku*)

Schopenhauer (*izg.* Šöpnhauer), **Arthur** (1788–1860), njemački filozof, protivnik hegelijanskih metoda i doktrina; prvi veliki zapadni filozof koji je uzimao u obzir i utjecaje budizma, daleki preteča psihoanalize i egzistencijalizma, bliski prethodnik Nietzschea; životno djelo *Svijet kao volja i predodžba*, četiri puta dopunjavao, popravljao, dotjerivao (1819–1873)

Schreierpfeife, *v.* schryari

Schrödinger (*izg.* Šrédinger), **Erwin** (1887–1961), austrijski fizičar, osnivač valne mehanike, Nobelova nagrada za fiziku 1933 (s P. A. M. Diracom)

schropshire, *v.* šropšajr

schryari (*izg.* šriâri) *m glazb. pov.* **1.** drveni puhaći instrument iz 17. st., tipa oboe s dvostrukim jezičcem i 8 rupa na cijevi; Schreierpfeife **2.** u starim orguljama visoki registar; mješanica
✧ *srvnjem.* ← schryen: vikati

Schubert (*izg.* Šúbert), **Franz Peter** (1797–1828), austrijski skladatelj koji je spojio svijet klasike i romantike, jedan od tvoraca romantičkoga glazbenog stila; poznat po melodičnosti kratke forme solo-pjesme (*Lied*, o. 630 pjesama) i komornih skladbi; komponirao simfonije, sonate, sklon minijaturnim formama, osobito glasovirskima

Schuhplattler (*izg.* Šûplatler) *m pov.* grubi pantomimički ples snubljenja iz gornje Bavarske i Tirola; momci u plesu uz glazbu Ländlera udaraju dlanovima o bedra, koljena i gležnjeve
✧ *njem.*

Schultz (*izg.* Šülc), **Theodore William** (1902), američki ekonomist, Nobelova nagrada za ekonomiju 1979 (s A. Lewisom)

Schulz (*izg.* Šülc), **Bruno** (1892–1942), poljski

pisac kratkih priča modernističko-proustovskog senzibiliteta; jezični stilist velike erudicije, tečnog vokabulara i osjetilne istančanosti; anticipirao Holokaust; ubijen od Gestapoa (*Dućani cimetove boje*, *Mesija*)

Schumacher (*izg.* Šùmaher), **Kurt** (1895–1953), njemački političar, poslijeratni obnovitelj Socijaldemokratske stranke Njemačke i njen predsjednik 1946–1953.

Schumann¹ (*izg.* Šùman), **Robert** (1810–1856), njemački skladatelj i pijanist glazbenog romantizma, poznat po djelima za klavir i orkestralnim kompozicijama; najbolje klavirske skladbe napisao za svoju suprugu Claru, poznatu pijanisticu i skladateljicu; formalno i stilski izvanredno dotjeran opus

Schumann² (*izg.* Šumân), **Robert** (1886–1963), francuski političar, predsjednik vlade (1947–1948), ministar vanjskih poslova (1948–1952), autor *Šumanova plana* (1950) o ekonomskom ujedinjavanju europskih demokratskih zemalja, inicijator europskih integracionih procesa koji su doveli do Europske unije

Schuppenpanzer (*izg.* Šùpenpancer) *m pov.* tip pancirne košulje, dijela oklopa od metalnih okruglih pločica; džebe
✧ *njem.*

Schütz (*izg.* Šìc), **Heinrich** (*lat.* Henricus Sagittarius) (1585–1672), njemački skladatelj, preteča J. S. Bacha

Schwab (*izg.* Švâb), **Gustav** (1792–1850), svestrani njemački književnik iz doba romantizma, najpoznatiji po literarnim obradama antičkih mitova za mlade čitaoce (*Najljepše priče iz klasične starine*)

Schwanengesang, *v.* švanengezang

Schwartz (*izg.* Švàrc) **1. David** (1852–1897), trgovac drvom u Zagrebu, konstruktor upravljivih zračnih brodova s metalnim kosturom; nacrte brodova od njegove supruge otkupio njemački grof Zeppelin, *v.* i dao im svoje ime **2. Melvin** (1932), američki fizičar, Nobelova nagrada 1988 (s L. Ledermanom i J. Steinbergerom) **3. Vera** (1889–1964), hrvatska pjevačica, sopran, gostovala u europskim i američkim glazbenim središtima, predavala solo pjevanje u Mozarteumu u Salzburgu

Schwarzenberg (*izg.* Švàrcenberg) **1. Felix** (1800–1852), knez, austrijski predsjednik vlade 1848–1852; ugušio revolucionarne pokrete 1848–1849. i uveo apsolutizam 1851. **2. Karl Filip** (1771–1820), knez, austrijski feldmaršal; 1813–1814. vrhovni zapovjednik protunapoleonovske pobjedničke koalicije

Schweitzer (*izg.* Švàjcer), **Albert** (1875–1965), njemački liječnik, muzikolog (*J. S. Bach, glazbenik poeta*) i protestantski teolog (*Pitanja o povijesnom Isusu*, *Mistika apostola Pavla*); kao liječnik-misionar više od 40 godina proveo na organiziranju humanitarne i zdravstvene službe u Ekvatorskoj Africi; veliki borac za mir i slogu među narodima (*Problemi mira u današnjem svijetu*, 1954); Nobelova nagrada za mir 1952.

Schwinger (*izg.* Švȉnger), **Julian** (1918), američki fizičar, Nobelova nagrada 1965 (s R. Feynmanom i S. Tomonagom)

Schwitters (*izg.* Švȉters), **Kurt** (1887–1948), jedan od glavnih njemačkih dadaističkih slikara i pjesnika; povezao konstruktivizam, kubizam, De Stijl; radi kolaže i među prvima asemblaže od otpadaka; progonjen od nacista bježi 1937. u Norvešku, 1940. u Englesku

science fiction (*izg.* sàjens fȉkšn) *m* suvremeno književno djelo ili film u kojima se radnja događa u budućnosti, s pretpostavljenim znanstvenim otkrićima; znanstvena fantastika
✧ *engl.*

scientia potestas est (*izg.* sciència potèstas ȅst) *posl.* znanje je moć
✧ *lat.*

scijentìzam *m* ⟨G -zma⟩ *fil.* učenje koje daje prednost pozitivnim znanjima i znanosti temeljenoj na mjerljivim materijalnim podacima i metodama rada
✧ *engl.* scientism ← *lat.* scientia: znanje

scijentològija *ž* učenje Scijentološke crkve, vjersko-znanstvene sekte nastale 1950-ih u SAD-u, »primijenjena religijska filozofija« utemeljena na dijanoetici (neka vrsta psihoterapije), učenju L. Rona Hubbarta (1911–1986), vjeruju u povećanje duševne svjesnosti čovjeka, smatraju da su bolesti posljedica grijeha i utvara bolesne mašte te da se mogu odstraniti molitvom
✧ *engl.* Scientology

Scìl|a i Hàribd|a *mit.* u grčkoj mitologiji dvije opasne morske nemani koje su u Mesinskom tjesnacu vrebale na brodove i mornare; personifikacija dviju opasnosti (hridi i virovi) △ ***između ~e i ~e*** biti između dvije ravnopravne opasnosti, imati dva izbora od kojih

se ni u jednome ne može proći bez velikih napora i nevolja

scìlicet *pril. čest.* za pojačavanje tvrdnje ili izjave; dakako, naravno, razumije se, to se zna; *krat.* sc., scil.
✧ *lat.* ← scire licet: dopušteno je znati

scintigràfija *ž med.* nuklearnomedicinska dijagnostička metoda snimanja tijela; daje podatke o građi i funkciji organa // **scìntigraf** *m med.* dijagnostički instrument koji mjeri i zapisuje raspored radioaktivnosti u tijelu
✧ *lat.* scintillare: sijevati, krijesiti se + -GRAFIJA

scìntigram *m med.* snimka koja prikazuje dvodimenzijski raspored radiofarmaka u organu i tijelu
✧ *lat.* scintillare: sijevati, krijesiti se + -GRAM

scintilácija *ž fiz.* **1.** emisija malih bljeskova vidljive ili ultraljubičaste svjetlosti kod nekih tvari (scintilatora) kao posljedica izloženosti zračenju (bilo γ- ili X zrakama, bilo snopovima elementarnih čestica); svaki kvant zračenja (ili svaka čestica) proizvodi jedan bljesak **2.** brza nepravilna varijacija u intenzitetu svjetlosti ili druge radijacije pri prolazu kroz neko sredstvo (npr. svjetlost zvijezda prolazeći kroz zemljinu atmosferu nailazi na brzo fluktuirajuće nepravilnosti u indeksu loma atmosfere i stoga zvijezde trepere) // **scintilácījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na scintilaciju, koji od nje potječe △ ***~o brojilo*** *tehn.* naprava za detekciju i mjerenje ionizirajućeg zračenja
✧ *lat.* scintillatio

sciolto (*izg.* šôlto) *pril. glazb.* **1.** oznaka za slobodnu interpretaciju; ritam nije točno određen, već prepušten izvođaču **2.** *pov.* u polifonoj glazbi 17–18. st. kompozicija slobodnije forme
✧ *tal.*

Scipion (*izg.* Scìpion), **Publije Kornelije Afrički Stariji** (*lat.* Publius Cornelius Scipio Africanus Maior) (o.235–183. pr. Kr.), najveći rimski vojskovođa prije Cezara, potukao Hanibala kod Zame (202. pr. Kr.)

scirocco (*izg.* širȍko) *m meteor.* vjetar koji dolazi iz tropskih kontinentalnih dijelova i puše iznad Sredozemnog mora; šilok na Jadranu, širok, jugo
✧ *tal.* ← *arap.* šarq: istok

scîrus *m pat.* vrsta tvrdog kolagenog karcinoma
✧ *nlat.* scirhus ← *grč.* skírrhos, skîros

scooter, *v.* skuter

scordatura (*izg.* skordatûra) *ž glazb.* promjena normalne ugodbe žica na lutnji, gitari i gudačkim instrumentima, *usp.* accordatura
✧ *tal.*

scotch *m*, *v.* skoč

Scotland Yard (*izg.* Skòtland Jârd) *m* zgrada u kojoj je smještena glavna uprava londonske policije (službeno New S. Y.) i često sinonim za londonsku policiju, osobito njezin kriminalistički odjel
✧ *engl.*

Scott (*izg.* Skȍt) **1. Robert Falcon** (1868–1912), engleski polarni istraživač **2. Walter** (1771–1832), škotski romantički pjesnik i romanopisac, autor popularnih romana s tematikom iz srednjeg vijeka i škotske povijesti (*Ivanhoe*)

scow (*izg.* skȁu) *m pom.* plovilo plosnata dna i četverokutna pramca i krme; ono većih dimenzija, služi za nastambe i prekrcaj robe na sidrištu
✧ *amer.engl.* ← *nizoz.* schouw: trajekt

scraper (*izg.* skréjper) *m* vrsta građevinskog stroja za iskop i odvoz zemlje
✧ *engl.*

scratch (*izg.* skrȅč) *m glazb.* tehnika koju su patentirali disk-džokeji stvarajući efekt »grebenja« ploče zadržavanjem ili ubrzavanjem njene vrtnje na gramofonu
✧ *engl.*: grepsti

screen (*izg.* skrîn) *m inform.* ekran, zaslon △ ***~ saver*** (*izg.* ~ sèjver) *inform.* program koji se automatski pokreće nakon što je računalo neko vrijeme bilo u mirovanju radi sprečavanja pojave zapečenog ekrana; zaštitnik ekrana
✧ *engl.*

script girl *ž* skript-gerl, *v.* skript △

scrollbar (*izg.* skrôlbar) *m inform.* klizni trak, *v.* klizni △
✧ *engl.*

scrollbox *(izg. skrôlboks) m inform., v. klizač (3)*
✧ *engl.*

scrolling *(izg. skrôling) m inform., v. skroliranje*
✧ *engl.*

SCSI *krat. inform.* standard i sučelje za spajanje raznih uređaja i računala (npr. optički disk, tvrdi disk i dr.), *usp.* EIDE
✧ *engl.* Small Computer System Interface

Scudéry (*izg.* Skiderî), **Madeleine de** (poznata kao Mademoiselle de Scudéry) (1607–1701), francuska spisateljica, autorica tekstova koji se smatraju začecima francuskog psihološkog romana (*Kir Veliki*, *Klelija*); u svom salonu okupljala francusku inteligenciju onoga doba

scull, *v.* skul

sdegnoso (*izg.* zdenjôzo) *pril. glazb.* oznaka za interpretaciju: vrlo živo i neobuzdano, prkosno, jogunasto
✧ *tal.*

SD-RAM *m*, *v.* RAM

se *zam.* (povratno-posvojna), *v.* sebe

Se *kem.* simbol za element selenij

Seaborg (*izg.* Síborg), **Glenn Theodore** (1912–1999), američki nuklearni kemičar, radio na razvoju prve nuklearne bombe, proizveo plutonij zračenjem urana deuteronima; za rad na otkrivanju elemenata težih od uranija, Nobelova nagrada 1951 (s E. M. McMillanom)

seaborgij (*izg.* sibòrgīj) *m kem.* element (simbol Sg, atomski broj 106)
✧ *nlat.* seaborgium, prema američkom kemičaru G. Seaborgu

sealer (*izg.* sȋlēr) *m pom.* mali čamac za lov na tuljane; građen za prolazak između santi
✧ *engl.* ≃ seal: tuljan

seàns|a *ž* **1.** *razg.* sastanak (ob. na kojem se aktivno sudjeluje) [*glazbena ~a*] **2.** zasjedanje, sjednica nekog tijela [*imati ~u*] **3.** *iron.* besmisleno, dosadno okupljanje s ispraznim razgovorima [*u zbornici imaju ~u*; *oni zvjezdoznanci imali su još jednu ~u*]
△ ***spiritistička*** *~a* prizivanje duhova
✧ *fr.* séance

SEATO *krat. pol.* obrambeni pakt zemalja Jugoistočne Azije
✧ *krat.*, *engl.* South East Treaty Organization

sèb|ar *m* ⟨G -bra, N *mn* -bri⟩ **1.** *pov.* u srpskoj srednjovjekovnoj državi čovjek nižeg društvenog položaja; onaj koji nije pripadao svećenstvu ili plemstvu **2.** *knjiš.* rob [*Lelek ~ra* naslov zbirke pjesama Tina Ujevića]
✧ *stsl.* sębrъ

sèbast (**sèvast**) *m pov.* visoka titula na bizantskom dvoru od 11. st.
✧ *grč.* sebartós

Sebàstijan **1.** *v.* ◈ **2. Sv.** (o.250–288), rimski mučenik, prema predaji vojnički tribun u Dioklecijanovoj gardi pogubljen strelicama; zaštitnik od kuge pa su u srednjem vijeku u doba pošasti kuge osnivane brojne bratovštine s njegovim imenom
◈ m. os. ime (svetačkoga podrijetla); isto: **Bàstijan** (← *tal.*), **Bàštijan**; *hip.*: **Sábe**, **Tìjan**
◇ *pr.*: **Bàstijan** (Našice), **Bastijànčić** (Istra), **Bastijâni** (Labin), **Bastijànić** (130, Labin, Istra), **Bȁstl** (Podravska Slatina), **Bestijànić** (Čakovec, Ludbreg), **Bèšter** (Slavonski Brod), **Bostjànčić** (Opatija, Rijeka, ← *slov.*), **Boštjànčić** (Primorje, Gorski kotar, ← *slov.*), **Sebàstijan** (Vinkovci, Zagreb, Koprivnica, Istra), **Sebastijánović** (Slavonski Brod, Cres-Lošinj), **Šebàstijan** (Varaždin, Ludbreg), **Šèbečić** (Jastrebarsko, Novi Marof, Zagreb, Ozalj), **Šebèstijan** (Međimurje)
✧ *lat.* Sebastianus ← *grč.* Sebastianós

sebastòkrātor (**sebastokrâtor**) *m pov.* visoka titula na bizantskom dvoru od 12. st., dodjeljivana kasnije i strancima
✧ *srgrč.* sebastokrátōr

sȅbe *zam.* (povratno-posvojna) ⟨G D sèbi/si, A sèbe/se, L sèbi, I sòbōm⟩ **1.** zamjenjuje svako gramatičko lice u jednini i množini kada se subjekt ne izriče ponovno u jednom od kosih padeža [*poslovođa voli imati dobre radnike blizu ~*: blizu poslovođe; *mladić je laskao sebi i drugima*: mladiću i drugima] **2.** značenjem odstupa od zamjenjivanja [*netko bi htio sve uzeti za ~/sebi* → za nekoga] // **sèpstvo** *sr* ⟨G *mn* sèpstāvā/-ā⟩ *fil.* ono što je unutrašnje u čovjekovoj prirodi i duhu; psihofizička ukupnost osobe, uključujući svjesna i nesvjesna obilježja [»; *traganje za numinoznim jest čisto ~* «]; jastvo
✧ *prasl.* i *stsl.* sebe (*rus.* sebjá, *polj.* siebie) ≃ *lat.* (D *jd*) sibi: sebi

sȅbedār|an *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ *knjiš.* koji sam sebe oplemenjuje, koji kao dar ostaje na subjektu, koji duhovne darove upravlja sebi [*tražiti Gospodina dobiva izraz u svakidašnjem ~nom životu*]
✧ *v.* sebe + *v.* dar

sebeljùbiv *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je pretjerano zanesen sobom, sklon precjenjivanju sebe // **sebeljúbac** *m* ⟨G -pca, V sebȅljupče, N *mn* -pci, G sebèljūbācā⟩ onaj koji je okrenut sam sebi, koji obožava samoga sebe; **sebeljùbivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je sebeljubiv; sebeljublje; **sȅbeljūblje** *sr*, *v.* sebeljubivost; **sebeljúpčev** *prid.* koji pripada sebeljupcu
✧ *v.* sebe + *v.* ljubiti

sebèznao *prid.* ⟨*odr.* -ālī⟩ *knjiš.* koji je okrenut samom sebi, egocentričan; sebičan, egoističan, *opr.* nesebičan
✧ *v.* sebe + *v.* znati

sèbičan *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji misli samo na sebe, koji se brine samo o svojoj koristi; egoističan [*ne budi ~, podijeli jabuku s bratom*] **// sèbično** *pril.* na sebičan način; **sèbičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je sebičan; egoizam; **sèbičnjāčkī** *prid.* koji se odnosi na sebičnjake; **sèbičnjāčki** *pril.* kao sebičnjak, na način sebičnjaka; **sèbičnjāk** *m* ⟨V -āče, N *mn* -āci⟩ onaj koji je sebičan; egoist; **sèbičnjāštvo** *sr* osobina i djelovanje sebičnjaka
✧ *v.* sebe

seboréja *ž pat.* kožna bolest koja nastaje zbog prejakog lučenja žlijezda lojnica
✧ *lat.* sebum: loj + -REJA

seboròīd *m* ⟨G seboroída⟩ *pat.* rijetka bolest iz oblasti seboreičnog dermatitisa, *usp.* seboreja
✧ *lat.* sebum: loj + -OID

sebostáza *ž pat.* smanjeno lučenje žlijezda lojnica kao posljedica nekih dermatoza
✧ *lat.* sebum: loj + -STAZA

sec (*izg.* sèk) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *term.* suh, sladak (ob. liker, vino, whiskey), *opr.* dry
✧ *fr.*

sȅc *krat.* oznaka za matematičku funkciju
✧ *fr.* sécant(e)

SECAM (*izg.* sèkam) *krat. tehn.* televizijski i videostandard u Francuskoj i nekim zemljama Istočne Europe, općenito nekompatibilan sa sustavima NTSC i PAL
✧ *fr.* Système Electronique Couleur Avec Mémoire

sȅcati (na koga, na što) *dv.* ⟨*prez.* sȅcām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* stavljati na kocku, kladiti se, tipovati; secovati/tipovati na koga/što **// sȅcnuti** *svrš.* ⟨*prez.* sȅcnem, *pril. pr.* -ūvši, *prid. trp.* sȅcnut⟩, *v.* secati
✧ *njem.* setzen: stavljati

secco (I) (*izg.* sȅko) *m lik.* slikanje temperom na suhom zidu **// secco** (II) *pril. glazb.* oznaka za interpretaciju koja želi biti po karakteru opora i suzdržana; **secco** (III) *prid.* oporo, »suho« (ob. o vinu) [*vīno ~* oporo vino]; **sèkati** *nesvrš.* ⟨*prez.* sèkām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* ispljuskivati vodu iz čega (ob. iz čamca)
✧ *tal.*

secèsija *ž* **1.** *pol.* odjeljivanje, razdvajanje, razdruživanje, odcjepljenje (iz neke političke, crkvene zajednice i sl.) [*~ država američkog juga*] **2.** *umj.* stilski izraz koji se potkraj 19. st. pojavljuje u Belgiji, Beču i Münchenu (*Jugendstil*, *Art Nouveau*); osnovne značajke su valovita vegetabilna linija, stilizacija, naglašena dekorativnost i asimetričnost; reakcija na akademizam i historicizam **// secèsījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na secesiju (2) [*lijepa ~a zgrada*]; **secesiònist** (**secesionȉst**) *m* **1.** onaj koji organizira ili pristaje uz secesiju (ob. u zn. (1)) **2.** onaj koji stvara u maniri secesije (2); **secesionȉstičkī** *prid.* koji se odnosi na secesioniste [*~ pokret*]; **secesionȉstički** *pril.* kao secesionist, na način secesionista; **secesiònistkinja** *ž*, *v.* secesionist; **secesionȉzam** *m* ⟨G -zma⟩ ukupnost teorije i prakse u projektiranju i provođenju secesije, *usp.* secesija (1)
✧ *njem.* Sezession ← *lat.* secessio: odvajanje, odcjepljenje

secírati (što) *dv.* ⟨*prez.* sècīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** razraditi/razrađivati **2.** *pren.* proučavati, raščlaniti/raščlanjivati **3.** *med.* raščlanjivati u dijelove, (po)dijeliti; obducirati, razuđivati [*~ leševe*] **4.** *pejor.* dosađivati sitnicama, gubiti se u pojedinostima; sitničariti, cjepidlačiti
✧ *njem.* sezieren ← *lat.* secare: rezati, sjeći

second-hand (*izg.* sèknd-hȅnd) *prid.* i *pril.* **1.** koji se odnosi na već upotrijebljeno (odjeću, knjigu); ob. u vezama riječi u značenju koji je iz druge ruke; rabljen, polovan **2.** *pren.* već viđeno, potrošeno, ponovljeno △ ~ ***shop*** (*izg.* šȍp) prodavaonica rabljene robe
✧ *engl.*

secondo (*izg.* sekòndo) *prid.* **1.** *glazb.* u sastavima u kojima sudjeluje više istovrsnih dionica naziv za drugu **2.** *reg.* drugo jelo u okviru ručka ili večere [*~ piatto*; *šta ima za ~?*]
✧ *tal.*

secundo loco (*izg.* sekùndo lȍko) na drugom mjestu
✧ *lat.*

secundum artem (*izg.* sekùndum ȁrtem) prema propisima vještine (znanosti), kako treba
✧ *lat.*

secundum ordinem (*izg.* sekùndum ȍrdinem) po redu
✧ *lat.*

sèćija *ž* ⟨G *mn* sȅćījā⟩ *reg.* uzdignuto sjedište

napravljeno od drvenih dasaka u starim muslimanskim kućama; zamijenjen danas otomanima i kaučima
✧ *tur.* seki

Sèdak-Bénčić, Miroslav (1940–1991), hrv. jazz-saksofonist i flautist; majstor jazza i suvremene jazz improvizacije; surađivao s vrhunskim svjetskim jazz-glazbenicima

sȅdam *br.* (glavni) broj koji se obilježava brojkom 7; (redni) sedmi = 7. △ ~ ***mudraca*** *pov.* tradicionalni naziv za najstarije grčke mislioce (iz 7. i 6. st. pr. Kr.): Bijant Prijenjanin, Hilon Spartanac, Kleobul Linđanin, Perijandar Korinćanin, Pitak Mitilnjanin, Solon Atenjanin i Tales Milećanin; u svojim gradovima bili vladari, zakonodavci ili mudri savjetnici, a predaja im pripisuje mnoge izreke koje su popularne i danas (npr., Užici su prolazni, Časno ime je besmrtno; Radije neka ti zavide nego da te sažalijevaju itd.); nazivaju ih i gnomicima; ~ ***slobodnih vještina*** tradicionalni srednjovjekovni *curriculum* svjetovne izobrazbe koji se dijelio na dvije skupine, trivij (gramatika, logika i retorika) i kvadrivij (geometrija, aritmetika, astronomija i glazba); svaka je disciplina predstavljena ženskom personifikacijom i povijesnom osobom: gramatika – Priscijan (ili Donat), logika – Aristotel, retorika – Ciceron, geometrija – Euklid, aritmetika – Pitagora, astronomija – Ptolomej, glazba – Tubalkain; ~ ***svjetskih čuda*** najvažniji spomenici antičkog doba: 1. egipatske piramide, faraonske grobnice i Sfinga pokraj Gizeha 2. mauzolej, odnosno grobnica kralja Mauzola u Helikarnasu iz 4. st. pr. Kr. 3. Artemidin hram u Efezu 4. Semiramidini viseći vrtovi u Babilonu na obali Eufrata 5. Kolos, kip boga Helija, na Rodosu 6. Fidijin Zeusov kip u Olimpiji 7. svjetionik Faros u Aleksandriji // **sedmérac** *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci⟩ **1.** *knjiž.* stih od sedam slogova **2.** *sport* kazneni udarac (rukomet) ili kazneno bacanje (hokej na travi); **sedmèrački** *prid.* koji se odnosi na sedmerac; **sedmèri** (**sedmòri**) *prid. br.* (**sedmère** *ž*, **sedmèra** *sr*) (u zn. sedam) kojih parova ili skupova ima ukupno sedam; **sȅdmero** (**sȅdmoro**) *sr zb. br.* ⟨G *anal.* od njih sedam, D sedmèrma⟩ **1.** jedno i još šestero živo srednjega roda **2.** sedam osoba koje nisu sve istoga gramatičkog roda (muškarac, žena, dijete) [*nas (vas, njih, ono) ~*]; **sêdm|ī** *prid. br.* (redni) prema broju sedam, koji po redu dolazi iza šestoga i ispred devetoga △ ~***a sila*** *publ.* **1.** sredstva javnog priopćavanja (tisak, TV, radio) **2.** novinari; **sèdmica** *ž* **1.** brojka sedam **2.** predmet ili osoba označena brojkom sedam (npr. igrač, karta, tramvaj itd.) **3.** *reg.* tjedan; **sèdmično** *pril.*, *v.* tjedno; **sedmìna** *ž* ⟨G *mn* sedmínā⟩ sedmi dio jednog cijelog; **sedmòric|a** *ž* skupina od sedam muškaraca △ ***stol*** ~***e*** *pov.* vrhovni sud u Hrvatskoj
◆ *pr.* (nadimačka, ob. sedmo dijete u obitelji): **Sèdmāk** (390, Zagreb, Turopolje, Vrbovec, Đurđevac, Međimurje)

sedamdèsēt *br.* (glavni) broj koji se obilježava brojkom 70; (redni) sedamdeseti = 70., *usp.* deset, deseti // **sedamdesétak** *m br.* ⟨najčešće *indekl.*⟩ oko sedamdeset, otprilike sedamdeset osoba ili predmeta; **sedamdesetèri** (**sedamdèseteri**, **sedamdesetòri**) *prid. br.* (**sedamdesetère** *ž*, **sedamdesetèra** *sr*) (u zn. sedamdeset) kojih parova ili skupova ima ukupno sedamdeset; **sedamdèsētero** (**sedamdèsētoro**) *sr zb. br.* **1.** jedno i još šezdesetdevetero živo srednjega roda (dijete ili mlado životinje) **2.** sedamdeset osoba koje nisu sve istoga gramatičkog roda (muškarac, žena, dijete) [*nas (vas, njih, ono) ~*]; **sedamdèsētī** *prid. br.* (redni) prema broju sedamdeset, koji po redu dolazi iza šezdesetdevetoga i ispred sedamdesetprvoga [*~h godina prošloga stoljeća*]; **sedamdesètnica** *ž kat. arh.* naziv za treću nedjelju prije Pepelnice, *usp.* septuagesima

SEDAMDESET-, *usp.* PEDESET- (u količini od sedamdeset)

sedamdèsētoro *sr zb. br.*, *v.* sedamdesetero

sedàmnaēst *br.* (glavni) broj koji se obilježava brojkom 17; (redni) sedamnaesti = 17. // **sedamnaestèri** (**sedámnaesteri**, **sedamnaestòri**) *prid. br.* (**sedamnaestère** *ž*, **sedamnaestèra** *sr*) (u zn. sedamnaest) kojih parova ili skupova ima ukupno sedamnaest; **sedàmnaestero** (**sedàmnaestoro**) *sr zb. br.* **1.** jedno i još šesnaestero živo srednjega roda (dijete ili mlado životinje) **2.** sedamnaest osoba koje nisu sve istoga gramatičkog roda (muškarac, žena, dijete) [*nas (vas, njih, ono) ~*]; **sedamnaèstica** *ž razg.* poimeničeni broj za oznaku čega, ob. vozila u prometu; **sedamnaèstina** *ž br.* sedamnaesti dio čega

sedàmnaestoro *sr zb. br., v. sedamnaestero*

sȅdamsto *br.* (glavni) broj sedam stotina, bilje-

ži se brojkom 700; (redni) sedamstoti = 700. // **sȅdamstōtī** *prid. br.* (redni) prema broju sedam stotina, koji po redu dolazi iza šestodevedetdevetoga i ispred sedamstoprvoga

sedàtīv *m* ⟨G sedatíva⟩ *farm.* sredstvo za umirenje i lakše uspavljivanje // **sȅdatīvn|ī** *prid.* koji se odnosi na sedativ [*~a sredstva*]; umirujući; **sȅdatīvno** *pril.* koji djeluje kao sedativ; smirujuće, umirujuće; na način da se ukloni uzrok nemira, uznemirenosti; umirujuće; **sedatívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je sedativno

✧ *fr.* sédatif ← *srlat.* sedativus: umirujući ≃ sedare: umiriti

sèdec *m* **1.** šesnaestina tiskarskog arka (16°) **2.** u bibliotekarstvu knjiga s visinom hrpta manjom od 20 cm

✧ *njem.* Sedez ← *lat.* sedecim: šesnaest

sèdef *m* **1.** *zool.* unutrašnji sloj školjke bisernice i ljušture nekih drugih školjki i puževa, prelijeva se u raznim bojama i služi za izradu ukrasnih predmeta **2.** *meton.* dugme od sedefa **3.** *bot.*, *v.* rùta // **sèdefast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je poput sedefa, nalik sedefu [*~ odsjaj*]; **sèdefnī** *prid.* koji je od sedefa, koji pripada sedefu [*~ odsjaj*]; **sedèfli** *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *reg.* koji je optočen, ukrašen sedefom

✧ *tur.* ← *arap.* ṣadāf

sȅdentāran *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji je stalno nastanjen; sjedilački, *opr.* nomadski // **sedentárnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ sjedilački način života

✧ *lat.* sedentarius ≃ sedēre: sjediti

séder *m jud.* **1.** obiteljska večera u predvečerje blagdana Pesaha s ustaljenim redom obreda i simboličnih radnji; čita se i pjeva Hagada **2.** šest poglavlja na koja je podijeljena Mišna **3.** podjela Biblije na odlomke, perikope, za ciklično čitanje u sinagogi

✧ *hebr.* sēdher: red, poredak

sèdīj (**sedȉj**) *m lingv.* u francuskom (rumunjskom, turskom) jeziku grafička oznaka ispod slova c (ç), kako bi se odredio izgovor (s)

✧ *fr.* cedille ← *šp.* cedilla: malo ze

sedȉment (**sedimȅnt**) *m* ⟨G *mn* -nāta/-ēntā⟩ **1.** neotopljive čestice koje se nakupljaju na dnu i na stijenkama onoga u čemu se tekućina nalazi; talog, naslaga **2.** materijal (kamenčići, prašina i sl.) koji nanosi vjetar ili voda // **sedimentácija** *ž* **1.** taloženje čestica raspršenih u tekućini **2.** *med.* laboratorijska pretraga brzine taloženja eritrocita i drugih stanica iz stajaće krvi; **sedimentácījskī** *prid.* koji se odnosi na sedimentaciju; **sedimènt|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji pripada sedimentu, koji se odnosi na sedimente △ *~ne stijene min.* nastaju taloženjem mineralnih materijala površinskih dijelova Zemljine kore; **sȅdimentāran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji se može taložiti, postati sediment

✧ *lat.* sedimentum: talog ≃ sedēre: sjesti

sêdisvakáncija *ž* **1.** *kat.* vrijeme dok je upražnjena papinska ili biskupska stolica **2.** vrijeme bez vladara, međuvlađe

✧ *lat.* sedes: stolica + vacantia: biti prazan ← vacans: prazan ← vacare: prazniti

sèdl|o *sr* ⟨G *mn* sedálā/sédlā⟩ **1.** sjedalo od kože koje se pričvršćuje konju na leđa i olakšava jahanje **2.** planinski prijevoj [*prijeći ~o*] **3.** *meteor.* baričko polje izjednačenog tlaka između dvije anticiklone i dvije ciklone, mirno i tiho vrijeme // **sèdlār** *m* ⟨N *mn* sedlári⟩ onaj koji pravi sedla; **sèdlārev** (**sèdlārov**) *prid.* koji pripada sedlaru; **sèdlarskī** *prid.* koji se odnosi na sedlare; **sèdlarski** *pril.* kao sedlar, na način sedlara; **sedlárstvo** *sr* zanimanje onoga koji proizvodi sedla; **sȅdlast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je uleknut kao sedlo, sličan sedlu [*~a leđa* (u konja)]; **sedlášce** *sr dem.* od sedlo; **sèdlati** (koga, što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ postavljati, pričvršćivati sedlo na životinju

◆ *pr.* (prema zanimanju): **Sèdlaček** (160, Slavonija, Moslavina, Nova Gradiška), **Sèdlak** (Vukovar, Glina, Zadar), **Sèdlār** (1090, Zlatar Bistrica, Zagorje, Varaždin), **Sedlárević** (Slavonski Brod, Pula, Kaštela), **Sèdlarić** (40, Jastrebarsko, Novska), **Sèdlić** (150, Slavonski Brod, Zagreb, *I* Slavonija), **Sèdlo** (Slavonski Brod) ◇ *top.* (ob. u oronimiji; naselja): **Podsèdlo** (Vojnić, 149 stan.), **Sedlàrica** (Đurđevac, 451 stan.)

✧ *prasl.* *sedьlo (*rus.* sedló, *polj.* siodło) ≃ *got.* sitls: sjedalo

SEDMERO- (**SEDMORO-**) prvi dio složenica koje znače neki zbroj ili složenost od sedam predmeta, dijelova ili dr. [*sedmerosložan*; *sedmerostruk*]

✧ *v.* sedam

sedmeròstruk *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je sedam puta veći **2.** *sr* ono što je u sedam slojeva // **sedmeròstruko** *pril.* **1.** (*dosl.*) na taj način da se isplati, ponavlja, uslojava, umnoži, pojača itd. sedam puta **2.** bezbroj puta, mnogo

puta bez određene doslovne mjere, neodređeno mnogo prema osnovnoj mjeri ili količini [*ući u taj posao, to se isplati svaki put* ~]
✧ SEDMERO- + -STRUK
sȅdmoboj *m sport* atletska disciplina koja se sastoji od trčanja, skokova uvis i udalj te bacanju kugli i koplja
✧ *v.* sedam + *v.* biti, boj[1]
sȅdmodnēvnī *prid.* koji traje sedam dana [~ *boravak*] // **sedmodnèvnica** *ž* razdoblje od sedam dana
✧ *v.* sedam + *v.* dan[1]
sedmogòdišnjī *prid.* koji traje sedam godina [~ *rat*]
✧ *v.* sedam + -GODIŠNJI
sȅdmolīst *m bot.* biljka (*Aegopodium podagraria*) iz porodice štitarki (*Umbelliferae*); bazjan, kozja noga
✧ *v.* sedam + *v.* list[1]
sȅdmoljetka *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ *pov.* osnovna škola koja traje sedam godina
✧ *v.* sedam + *v.* ljeto
sȅdmoro *sr zb. br., v. sedmero*
Sȅdna *ž mit.* u eskimskom vjerovanju, starica koja boravi na morskom dnu, upravlja morem i svim stvorenjima u njemu
sȅdra *ž min.* šupljikav kameni vapnenac, ob. nastaje na slapovima rijeka; bigar, travertin
✧ *v.* sadra
sedrotvórci *m mn* ⟨N sedrotvórac, G sedrotvórca, G *mn* sedròtvōrācā⟩ biljke koje taloženjem kalcijeva karbonata iz vode pospješuju stvaranje sedre
✧ *v.* sadra + *v.* tvoriti, tvorac
sedùkcija *ž* ⟨G *mn* sedúkcījā⟩ **1.** odvlačenje (koga) od dužnosti ili ispravnog ponašanja; navođenje, korupcija **2.** nagovaranje ili poticanje na spolni odnos
✧ *lat.* seductio
sȅf *m* ⟨N *mn* sèfovi⟩ **1.** metalna, ob. čelična blagajna u kojoj se čuvaju dragocjenosti; može biti u banci, u kući, uzidan ili samostojeći **2.** *razg.* strogo čuvani odjel banke, ob. na podrumskoj razini u kojem se čuvaju dragocjenosti i gotovina
✧ *engl.* safe: sef, siguran
Sèfard *m* (**Sèfartkinja** *ž*) ⟨N *mn* Sèfardi⟩ *pov. etn.* pripadnik velikih židovskih zajednica Španjolske i Portugala (za razliku od Aškenaza na europskom istoku) koje su nakon izgona 1492. naseljavale Osmansko Carstvo, obale Sredozemlja, Nizozemsku, Englesku; govore ladino // **sèfardsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Sefarde [~*i običaji*; ~*a kuhinja*]; **sèfardskī** *pril.* kao Sefard, na način Sefarda
✧ *hebr.* sĕphāradh: Španjolska
sèfer *m reg. ekspr. zast.* **1.** putovanje, pohod **2.** ratni pohod
✧ *tur.* ← *arap.* säfär
Seféris, Giorgios (1900–1971), grčki pjesnik, esejist, diplomat; Nobelova nagrada za književnost 1963.
sèfīr *m* ⟨G sefíra⟩ *reg. pov.* diplomatski predstavnik visokog ranga u drugoj državi; poklisar
✧ *tur.* ← *arap.* säfīr
sèfluk *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg. zast.* neuobičajeno stanje, nervozna zbunjenost; pometnja, zabuna
✧ *tur.* sehivlik ← *arap.* sähā, sähw: zaboraviti
Sèga *ž inform.* igraća konzola za elektronske igre, *usp.* PlayStation, Nintendo
✧ prema nazivu tvrtke i proizvoda®
Sȅgedin (**Sȅged**) *m* hrvatsko ime za mađarski grad Szeged
◈ *pr.* (etnici): **Sȅgedi** (110, *I* Slavonija, Baranja), **Segètlija** (*I* Slavonija, Samobor)
Sègesta *ž mit.* u rimskoj mitologiji božica proljetnih usjeva
Segèstica *m, v.* Sisak
Sèget Dônjī *m* naselje (u blizini Trogira), 2334 stan. // **Segèćanin** *m* (**Sègećānka** *ž*) ⟨N *mn* Sègećani⟩ stanovnik Segeta Donjeg; **sègetskī** *prid.* koji se odnosi na Seget i Segećane
Seghers (*izg.* Zégers), **Anna** (1900–1983), njemačka književnica, za vrijeme nacizma u Mexicu; romani o nacističkoj strahovladi, konclogorima, izbjeglicama (*Sedmi križ*, *Tranzit*, *Drugovi*)
sègl *m reg. zast.* **1.** tkanina od koje se izrađuju jedra; jedrenina **2.** podstava za muška odijela
✧ *njem.* Segel: jedro
sègment (**segmȅnt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ **1.** *mat.* dužina, posebno na realnom brojevnom pravcu **2.** *zool.* podijeljenost tijela nekih životinja na veći ili manji broj metamera (kolutića); jedan za drugim slijede uzdužnu os tijela **3.** dio čega; odsječak [*jedan* ~ *javnosti ne odobrava pohvale knjizi*] △ ***kružni*** ~ *mat.* dio kruga omeđen lukom i pripadnom tetivom; kružni odsječak; ***sferni*** ~ *mat.* dio kugle koji nastaje presijecanjem kugle ravninom // **segmentácija** *ž* **1.** stanje onoga što je po-

dijeljeno na segmente [~ *tržišta*] **2.** segmentiranje **3.** *biol.* raščlanjenost tijela biljnih ili životinjskih organizama smjerom uzdužne osi na segmente ili metamere; **sègment|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji pripada segmentu, koji ima svojstva segmenta [*~na resekcija* odstranjivanje jednog ili više segmenata nekog organa; *~na terapija*]; **segmentírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* segmèntīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (po)dijeliti, (u)činiti da od cjeline nastanu segmenti

✧ *lat.* segmentum ≃ secare: sjeći, rezati

ségnuti *svrš.* ⟨*prez.* sêgnēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* ségni, *prid. rad.* ségnuo⟩ **1.** (za čim) posegnuti **2.** (do čega) doprijeti do čega, doći do granice dohvata, doći nadohvat, obuhvatiti pogledom, rukom ili kakvim pomagalom // **sézati** (za čim, do čega) *nesvrš.* ⟨*prez.* sêžēm, *pril. sad.* séžūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* segnuti; **sȅžanj** *m* ⟨G -žnja, N *mn* -žnji, G sêžānjā⟩ *pov.* mjera za dužinu koja odgovara razmaku raširenih ruku

✧ *prasl.* *sęgnǫti, *sęgti (*rus.* sjagát', *polj.* sięgnąć), *lit.* segti: pričvrstiti ← *ie.* *seg- (*skr.* sajati: pričvršćuje)

Segovia (*izg.* Segóvia), **Andrés** (1893–1987), španjolski glazbenik, najveći gitarist svoga vremena, afirmirao gitaru kao koncertni instrument 20. st.

sègras (**zêgras**) *m bot. reg.* morska trava, osušena služi za punjenje madraca i sl.

✧ *njem.* Seegras ← See: more + Gras: trava

Segrè (*izg.* Segrê), **Emilio** (1905–1989), talijanski fizičar, od 1938. u SAD-u; istraživač na području nuklearne fizike, otkrio nove kemijske elemente; za otkriće antiprotona Nobelova nagrada za fiziku 1959 (s O. Chamberlainom)

segregácija *ž* **1.** politika odvajanja i ograničavanja prava dijelova stanovništva na osnovi vjere, rase, spola i sl.; apartheid [*rasna ~*; *spolna ~*] **2.** *pov.* u zemljama Habsburške Monarhije odvajanje dijelova vlastelinskih pašnjaka i šuma te predaja u vlasništvo općinama bivših kmetova // **segregácījskī** *prid.* koji se odnosi na segregaciju [~ *zakoni*]; segregacioni; **segregácījski** *pril.* kao (što traži) segregacija; **sȅgregaciōnī** *prid.*, *v.* segregácījskī; **segregaciònist** (**segregacionȉst**) *m* onaj koji provodi ili pristaje uz segregaciju (**1**); **segregacionȉstičkī** *prid.* koji se odnosi na segregacioniste; **segregacionȉstički** *pril.* kao segregacionist, na način segregacionista; **segregaciònistkinja** *ž*, *v.* segregacionist; **segregírati** *dv.* ⟨*prez.* segrègīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ provesti/provoditi segregaciju, zagovarati segregaciju

✧ *lat.* segregatio ≃ segregare: razlučiti, rastaviti

segue (*izg.* sȅgve) *glazb.* **1.** uputa da se određeni odlomak kompozicije nadoveže na prethodni neposredno bez prekida **2.** oznaka koja se susreće u kompozicijama gdje se određena ritmička figura mora ponoviti nekoliko puta **3.** oznaka pri dnu stranice da se tekst nastavlja na drugoj strani; nastavlja se, slijedi

✧ *tal.*: slijedi ← seguire ← *lat.* sequi: slijediti

segugio (*izg.* segȕđo) *m kinol.* rasa pasa nastala križanjem zapadnoeuropskih i balkanskih goniča; talijanski gonič

✧ *tal.*

seguidilla (*izg.* segvidȉlja) *ž glazb.* andaluzijski narodni ples, u trodijelnoj mjeri; plesne figure izvodi jedan ili dva para plesača uz pratnju kastanjeta i instrumentalnog ansambla

✧ *šp.* ≃ seguida ← seguir: slijediti ← *lat.* sequi

sehàra *ž* ⟨G *mn* sehárā⟩ *reg.* drveni sanduk obložen ukrasnim limom i kožom u koji se smješta djevojačka oprema

✧ *tur.* sahare

sèhir *m*, *v.* seir

sèhūr *m* ⟨G sehúra⟩ *isl.* ramazanski ručak (obrok) u rano doba dana, prije svitanja

✧ *tur.* sahur ← *arap.* sāḥūr

seicento (*izg.* seičènto) *m pov. umj.* u povijesti talijanske umjetnosti i kulture naziv za 17. st.

✧ *tal.*: (tisuću) šesto (godina)

Seifert (*izg.* Sàjfert), **Jaroslav** (1901–1986), prvi češki književnik koji je dobio Nobelovu nagradu (1984); u mladosti socijalna poezija o bijedi radničkih predgrađa, o potlačenima, simpatizer KP; razočaran, prekida s KP (1929) i povlači se u svoj svijet bogate lirske poezije (objavio o. 30 zbirki); pjesmom osudio Münhenski sporazum (1938), javnim protestom sovjetsku invaziju (1968); popularan i kao pisac za djecu

seigniorage (**seignorage**) (*izg.* senjorâž) *m ekon.* razlika između nominalne vrijednosti novca i troška njegove proizvodnje

✧ *fr.*

seikȅn *m sport* **1.** način stiskanja šake za udarac u karateu **2.** udarac prednjim dijelom šake u karateu
✧ *jap.*

Seine (*izg.* Sên/ob. Séna) *ž geogr.* rijeka u Francuskoj, duga 617 km, izvire ispod La Montagne, uvire u La Manche, protječe kroz Pariz

sèīr (**sèhir**) *m* ⟨G seíra⟩ *reg. ekspr.* naslađivanje u promatranju čega lijepoga; gledanje, razgledavanje // **seìrdžija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg. ekspr.* onaj koji seiri; **seíriti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* sèīrīm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ **1.** *reg.* čistiti se i oslobađati se od nametnika šireći krila u pijesku (o ptici); prpošati **2.** *ekspr.* uživati u miru i malom zadovoljstvu (uz kavu i sl.), predati se lagodnoj opuštenosti
✧ *tur.* seyir ← *arap.* säyr

seisàna *ž, v. sejsana*

Seissel (*izg.* Zàjsel), **Josip** (1904–1987), hrv. moderni funkcionalistički arhitekt i urbanist (Jugoslavenski paviljon na Svjetskoj izložbi u Parizu 1937, urbanistički planovi za Topusko, Čakovec, nove dijelove Zagreba); poznat kao slikar apstrakcije i nadrealizma (pod pseudonimom Jo Klek)

sèīz *m* ⟨G seíza⟩ *reg.* konjušar
◈ *pr.* (prema zanimanju): **Sèizović** (Rijeka, Osijek)
✧ *tur.* seyis ← *arap.* sāyis

sèizbaša *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg. zast.* glavni konjušar, starješina konjušara
✧ *tur.* seyizbaı

seìzmičk|ī *prid.* koji se odnosi na potrese, koji ih registrira i prati [*~e pojave*; *~i valovi*] // **seizmicìtēt** *m* ⟨G seizmicitéta⟩ *geol.* mjera prirodne seizmičke aktivnosti nekog područja u određenom vremenskom intervalu; seizmičnost; **seìzmika** *ž* metoda mjerenja širenja potresnih valova
✧ *grč.* seismós: potres

SEIZMO- kao prvi dio riječi označava ono što je u vezi s potresom
✧ *grč.* seismós: potres

seizmogràfija *ž* proučavanje gibanja tla i potresa // **seizmògraf** *m* **1.** *tehn.* sprava za registriranje gibanja tla i potresa **2.** *rij.* seizmolog; **seizmògrafskī** *prid.* koji se odnosi na seizmografe [~ *uređaji*]; **seizmògrafski** *pril.* kao seizmograf, na način seizmografa [*izmjereno je* ~]
✧ SEIZMO- + -GRAFIJA

seizmògram *m* grafički zapis neprekinutog bilježenja gibanja tla na seizmografu; označuje vrstu i pravac potresa
✧ SEIZMO- + -GRAM

seizmològija *ž* znanost o potresima u Zemljinoj kori i pojavama vezanim uz potrese // **seizmòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ stručnjak koji se bavi seizmologijom; **seizmòloškī** *prid.* koji pripada seizmologu i seizmologiji, koji se na njih odnosi [~ *zavod*]; **seizmòloški** *pril.* na način seizmologa, kao seizmolozi i seizmologija
✧ SEIZMO- + -LOGIJA

sèizmometar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ sprava koja prati i grafički bilježi gibanje tla
✧ SEIZMO- + -METAR

séja, *v.* sestra

Sejdàlija m. os. ime (*musl.*); *hip.*: **Sèjidija**, **Séjdo**
◇ *pr.*: **Séjdi** (Pula, Dubrovnik), **Séjdić** (120, Primorje, Sesvete, *I* Slavonija), **Sèjdija** (Rijeka, Split), **Séjdin** (Dubrovnik, Buje, Sveti Ivan Zelina), **Sejdîni** (Opatija, Samobor), **Sejdínović** (Osijek, Zagreb, Rovinj)
✧ *tur.* Seyyid-Ali

sèjlān *m* ⟨G sejlána⟩ *reg. zast.* sitne šuplje kuglice od kojih se prave ogrlice; perle; »zrna«
✧ *tur.* seylâni: cejlonski

sȅjm *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ **1.** (Sejm) *pol.* donji dom poljskog parlamenta **2.** sastanak, zbor, skupština
✧ *polj.*, *usp.* sajam

sȅjmen *m pov.* **1.** *vojn.* pripadnik jednog roda janjičarskog pješaštva u Osmanskom Carstvu **2.** stražar, čuvar, pandur
✧ *tur.* seymen ← *perz.* segbān

sejsàna (**seisàna**) *ž reg. zast.* **1.** tovarni konj; u svatovima onaj koji nosi djevojačku opremu **2.** (*m*) vodič uz konja natovarenog djevojačkom opremom
✧ *tur.* seysana ← *perz.* sāyishāne: konjušnica

Sèjšeli *m mn geogr.* otočna država u *Z* dijelu Indijskog oceana, 455 km^2, 71.300 stan., glavni grad Victoria (Porto Victoria); Sejšelski otoci // **sèjšelskī** *prid.* koji se odnosi na Sejšele

sèjtān *m* ⟨G sejtána⟩ jelo od punog pšeničnog zrna, priređuje se ob. s tamarijem, bogato proteinima
✧ *jap.* seitan

sȅjvati (što) *dv.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ *inform. žarg.* izdati/izdavati naredbu »save«
✧ *engl.* save: spremiti, sačuvati

séka, *v.* sestra

sèkans *m mat.* trigonometrijska funkcija definirana u pravokutnom trokutu u ravnini kao omjer hipotenuze i katete priležeće kutu // **sèkansov** *prid.* koji pripada sekansu, koji se odnosi na sekans △ ~ ***poučak*** *mat.* formule za izračunavanje elemenata kosokutnog trokuta (u trigonometriji); **sèkanta (sekȁnta)** *ž mat.* pravac koji siječe krivulju ili površinu u najmanje dvije točke; sjecišnica △ ~ ***krivulje*** *mat.* pravac koji s krivuljom ima zajedničku točku, a nije tangenta u toj točki

✧ *lat.* secans: koji siječe ← secare: sjeći

sekàntan (sekȁntan) *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je dosadan, koji zanovijeta; nepodnošljiv, neugodan // **sekàntno** *pril.* na sekantan način; **sekàntnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je sekantan; **sekatúra** *ž reg.* zadržavanje koga i oduzimanje vremena prigovaranjem, nevažnim stvarima i sl.; dosađivanje, zanovijetanje, gnjavaža; **sekirácija** *ž razg.* živciranje, uzrujavanje [~ *s djecom*]; **sekìrati** (koga, se) *dv.* ⟨*prez.* -ām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *gl. im.* -ānje⟩ *razg.* živcirati, uzrujavati

✧ *tal.* seccante

sèkcij|a *ž* **1.** odjel ili odsjek kakve ustanove, poduzeća, organizacije [*sportska ~a*; *~a za remont*; *dramska ~a*] **2.** dio prometnice; dionica **3.** *med.* rasijecanje, rezanje; seciranje, razudba [*studentu je pozlilo za vrijeme ~e*], *usp.* secirati (3) **4.** odijeljeni dio nečega [*~a zemljopisne karte*; *~a novina*] **5.** *glazb.* skupina glazbenika koji u orkestru sviraju na istom glazbalu ili na glazbalima iz iste obitelji [*puhačka ~a*; *ritmička ~a*] // **sèkcījskī** *prid.* koji se odnosi na sekciju

✧ *lat.* sectio ≃ secare: sjeći

sȅkelji-gȕlāš *m kulin. reg.* jelo od pirjanog mesa i kiselog kupusa začinjeno vrhnjem

✧ *mađ.* székely-gulyás ≃ székely: kupus + *v.* gulaš

sèkend *m sport* u tenisu i stolnom tenisu dvostruka lopta; igrač je dva puta reketom dotaknuo loptu ili je ona dva puta odskočila na istoj polovini igrališta

✧ *engl.* second (bounce)

sȅkeruš *m reg. zast.* vozar

◆ *pr.* (prema zanimanju): **Sȅkereš** (140, *I* Slavonija, Baranja), **Sȅkeruš** (Osijek)

✧ *mađ.* szekeres

sèkeš *m reg. podr.* starac koji se udvara djevojkama

✧ *mađ.* szökés

seklúzija *ž meteor.* početni stadij okluzije kad na rubu ciklone počinje spajanje tople i hladne fronte

✧ *lat.* seclusio ← secludere: zaključati, rastaviti

sèknd-hènd *prid.* i *pril.*, *v.* second-hand

sȅknu|ti (∅) *svrš.* ⟨*prez.* sȅknēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* sȅknuo⟩ *knjiš.* **1.** pasti u razini, spustiti se razinom, biti posljedica oseke, povući se (u korito rijeke i sl.) **2.** *pren.* izgubiti na jačini, snazi, poletu i drugim svojstvima [*prvo oduševljenje ubrzo je ~lo*]; splasnuti, izblijedjeti, pasti, opasti, *usp.* useknuti

✧ *prasl.* *sęknǫti: splasnuti, smanjiti se (*rus.* sjáknut', *polj.* siąknąć), *lit.* sekti: spuštati se

sèkrēt *m* ⟨G sekréta⟩ *fiziol.* ono što luče žlijezde ili neki organi [~ *iz nosa*; ~ *iz grla*]; izlučina // **sekrécija** *ž fiziol.* lučenje, izlučivanje tvari (iz žlijezda, iz stanice i sl.) [*vanjska ~*; *unutarnja ~*]; **sekrécījskī** *prid.* koji se odnosi na sekreciju △ ~ ***ciklus*** *biol.* proces sekrecije u stanici

✧ *lat.* secretus: izlučen ← secernere: razlučiti, rastaviti

sekréta (sekrêta) *ž kat.* molitva kojom se na misi završava prikazanje kruha i vina

✧ *lat.* secreta ← secretus: skriven ← secernere: razlučiti, rastaviti

sekrètār[1] *m* ⟨G sekretára⟩ **1. a.** *v.* tajnik **b.** visoki službenik u vladi nekih zemalja; ministar [*državni ~*] **c.** *pov. ideol.* glavni dužnosnik partijske organizacije [*generalni ~ Komunističke partije*] **2.** *v.* sekretarica // **sekretárev (sekretárov)** *prid.* koji pripada sekretaru; **sekretàrica** *ž* **1.** tajnica **2.** aparat koji samostalno prima i snima telefonske poruke; **sekretàričin** *prid.* koji pripada sekretarici; **sekrètārīj (sekretârīj)** *m kat.* prostorija ili kapela u kojoj biskup prije pontifikala oblači, a poslije svlači liturgijsko ruho; **sekretarìjāt** *m* ⟨G sekretarijáta⟩ **1.** administrativni odjel, ured kojem je na čelu tajnik; tajništvo **2.** upravno tijelo u organizaciji vlasti ili nekim političkim organizacijama; **sekrètārskī** *prid.* **1.** koji se odnosi na sekretare [~ *posao*] **2.** *pren. podr.* o onome koji je bahat, uobražen, koji drži prodike [~ *govor*]; **sekrètārski** *pril.* kao sekretar, na način sekretara

✧ *srlat.* secretarius ≃ secretum: tajna

sekrètār[2] *m* ⟨G sekretára⟩ *zool.* afrička ptica (*Sagittarius serpentarius*) visokih nogu i du-

gačkog zatiljnog perja, pripitomljena, uništava zmije

sekrètēr (**sekretêr**) *m* ⟨G sekretéra⟩ pisaći stol s ladicama koje se zaključavaju, tajnim pretincima, pomičnom pločom koja se spušta na razinu stola // **sekrètērskī** *prid.* koji ide uz sekreter

✧ *fr.* secrétaire

sekrètīn *m* ⟨G sekretína⟩ *fiziol.* probavni hormon dvanaesnika

✧ *v.* sekret + -IN

sèks *m* **1.** *biol.* skup anatomskih, fizioloških i psiholoških obilježja po kojima se unutar istih vrsta razlikuju ženke od mužjaka; spol, spolnost **2.** organska funkcija u reproduktivnom sustavu vrste **3.** *razg.* spolni odnos; snošaj [*imati* ~] △ **~-*bomba*** *žarg.* žena iz javnog života (ob. glumica, manekenka i sl.) koja svojom izazovnom i privlačnom vanjštinom pobuđuje interes javnosti; **~-*kontrola*** *term.* liječnička provjera sportašica za utvrđivanje spola; izvodi se od 1968. kromatinskim testom na temelju razmaza sline; **~-*šop*** dućan u kojem se prodaju predmeti vezani uz seks, erotizam i pornografiju // **sèksati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ *žarg.* spolno općiti; **sèksī** *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *razg.* koji je erotski privlačan, spolno uzbudljiv [~ *imidž*; ~ *parodija*; ~ *šou*; ~ *uloga*; ~ *glas*]; **sèksist** (**seksìst**) *m* pristaša, pobornik seksizma; **seksìstičkī** *prid.* koji se odnosi na seksizam i seksiste; **seksìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *term.* segregacija na temelju spola, naročito žena od strane muškaraca; **sèksuāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se odnosi na spolnost [*~na privlačnost*; *~ni manijak*]; spolan △ ***~na patologija*** disciplina koja se bavi poremećajima i izopačenjima spolnog nagona; ***~na revolucija*** **1.** liberalizacija u odnosima među spolovima u smislu emancipacije i humaniteta u drugoj pol. 20. st. **2.** pomodna raspuštenost u odnosima među spolovima s kraja 1960-ih; ***~na trauma*** *psih.* negativan seksualni doživljaj s traumatskim karakteristikama (silovanje i sl.); ***~ni odnos*** spolni odnos između dviju osoba; snošaj, odnošaj, koitus; **sèksuālno** *pril.* na način koji podrazumijeva seks [~ *općiti*]; **seksuálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ spolni nagon, ukupnost sklonosti i pojava vezanih za spolno općenje

✧ *lat.* sexus: spol ≃ secare: dijeliti

seksagèsima *ž kat.* šezdesetnica, dvije nedjelje prije korizme // **seksagèzimāl|ān** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se odnosi na broj šezdeset, ili mu pripada ili na njega upućuje △ ***~ni mjerni sistem*** sistem u kome je faktor između većih i manjih jedinica 60; ***~ni sustav*** brojevni sustav s bazom 60 (podjela sata na 60 min., 1 min. na 60 sek.)

✧ *lat.* sexagesima: šezdeseta ≃ sexaginta: šezdeset

sèksagōn *m mat.* šesterokut, *usp.* mnogokut

✧ *lat.* sex: šest + -GON[1]

sèksepil (**sèksipil**) *m razg.* svojstvo onoga koji je fizički privlačan i seksualno poželjan pripadnicima suprotnog spola; seksepilnost // **sèksepīlan** (**sèksipīlan**) *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji je fizički privlačan i seksualno poželjan

✧ *engl.* sex appeal, *v.* seks + *engl.* appeal: privlačnost

sèkser *m pov.* sitan novac u austrougarskim krajevima

✧ *austr.njem.* Sechser ← sechs: šest, jer je prvotno vrijedio šest novčića

seksològija *ž* znanost koja proučava probleme seksa i spolnih odnosa, koja se bavi morfološkim, fiziološkim i psihološkim značajkama razmnožavanja vrsta // **seksòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ stručnjak koji se bavi seksologijom; **seksològica** (**seksològinja**) *ž*, *v.* seksolog; **seksòloškī** *prid.* koji se odnosi na seksologiju

✧ *v.* seks + -LOGIJA

seksonozològija *ž med.* proučavanje bolesti pri čemu se uzima u obzir spolna konstitucija

✧ *v.* seks + NOSO- + -LOGIJA

seksploatácija *ž publ.* seksualno zlorabljenje žene, iskorištavanje podređenog položaja žene u društvu u seksualne svrhe (prostitucija, silovanje itd.)

✧ *v.* seks + *v.* eksploatirati, eksploatacija

sèksta *ž* ⟨G *mn* sêkstā⟩ **1.** *glazb.* **a.** šesti stupanj dijatonske ljestvice **b.** konsonantni interval između prvoga i šestoga tona dijatonske ljestvice **2.** *kat.* jedna od dnevnih molitava

✧ *lat.* sexta: šesta

sèkstakord *m glazb.* suzvuk terce i sekste [*napuljski* ~]; trozvuk

✧ *v.* seksta + *v.* akord

sèkstant *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ *astron.* **1.** ručni instrument za mjerenje visine nebeskih tijela radi orijentacije (ob. na brodu) **2.** (Sekstant) ekvatorsko zviježđe // **sèkstant|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji se odnosi na sekstant, ili mu

pripada ili ima njegove osobine [*~ne greške*; *~ni dalekozor*]
✧ *lat.* sextans: šesti dio cjeline (zbog takve podjele punoga kuta)

sèkstēt *m* ⟨G sekstéta⟩ *glazb.* **1.** kompozicija za šest instrumenata ili pjevača **2.** orkestar od šest instrumenata ili grupa od šest pjevača
✧ *njem.* Sextett ← *tal.* sestetto

sekstilìjūn *m* ⟨G sekstilijúna⟩ broj koji uz jedinicu zapisuje 36 ništica; sekstilion
✧ *lat.* sextilis: šesti + *v.* (m)ilijun (milijun na šestu potenciju)

sèksto-fòrmāt *m tisk.* **1.** šestina arka (arak presavijen u 6 listova) **2.** knjiga takva formata (12 x 17 cm); B6
✧ *lat.* sexto ← sextus: šesti

sȅkstola *ž glazb.* figura od 6 nota istih ritmičkih vrijednosti čije trajanje odgovara trajanju 4 ili 8 nota iste ritmičke vrijednosti
✧ *lat.* sextus: šesti

sȅkt *m* fino vino od suha grožđa; pjenušavo vino, pjenušac; šampanjac, spumante
✧ *njem.* Sekt ← *fr.* (vin) sec, *tal.* vino secco: suho vino

sȅkta *ž* ⟨G *mn* sêktā/-ī⟩ **1.** *rel. pov.* skupina ljudi koju ujedinjuju zajednička vjerska uvjerenja, različita od općeprihvaćenih u široj zajednici; sljedba **2.** *pren.* općenito, uža ili manjinska skupina unutar veće organizacije ili šireg pokreta koja zastupa odvojena mišljenja i programe te se suprotstavlja većini // **sèktāš** *m* ⟨G sektáša⟩ *pejor.* netolerantna osoba uskih mišljenja, sklona stvaranju sekti unutar neke organizacije; **sektàšica** *ž*, *v.* sektaš; **sektášiti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* sèktāšīm, *pril. sad.* -šēći, *gl. im.* -šēnje⟩ stvarati nepoželjne sekte unutar neke organizacije, mišljenja ili naučavanja; **sèktāškī** *prid.* koji se odnosi na sektaše; **sèktāški** *pril.* kao sektaš, na način sektaša; **sektáštvo** *sr* ⟨G *mn* sèktāštāvā/-ā⟩ *pol.* **1.** stvaranje i pojava sekti, djelatnost sektaša; sektašenje **2.** podrivanje iznutra monolitnosti kakve političke stranke ili struje
✧ *lat.* secta: utrta staza, pravac kretanja, škola mišljenja ≃ sectari: ići za čim, slijediti što ≃ sequi: slijediti

sȅktor *m* **1.** *mat.* dio kruga između luka (kružnice) i dva polumjera; kružni isječak **2.** *vojn.* zona defenzivne ili ofenzivne djelatnosti za koju je odgovorna jedna vojna jedinica **3.** posebni odio (ob. u većim poduzećima ili ustanovama) [*~ prodaje*]; odjel **4.** *razg.* područje čije nadležnosti; odgovornost, briga **5.** *inform.* dio površine magnetnog ili optičkog medija; odsječak △ ~ ***za bacanje*** *sport* iscrtani isječak kruga na atletskom borilištu unutar kojeg padaju bacačke sprave (iscrtan lukovima koji označuju daljinu izbačaja) // **sektorizácija** *ž* **1.** stanje onoga što je podijeljeno na sektore **2.** sektoriziranje; **sektorizírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* sektorìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ podijeliti ili dijeliti na sektore; **sȅktorskī** *prid.* koji se odnosi na sektor
✧ *lat.* sector: odjeljak; rezač ≃ secare: sjeći, rezati, dijeliti

Sȅkul m. os. ime (narodno, vjerojatno *rum.* podrijetla); isto: **Sȅkel** *zast.*, **Sȅkula**, **Sȅkule**; *hip.*: **Séko** ◊ *pr.* (moguće preklapanje sa seka, *v.* sestra): **Sȅkelj** (210, Zagorje, Varaždin, Križevci), **Sȅkul** (Split, Brač, Buje, Vis), **Sȅkula** (350, Zagreb, Zadar, Split, Otočac, Duga Resa), **Sȅkulić** (2420, Zagreb, Slavonski Brod, Banovina, Osijek, *S* Dalmacija), **Sȅkulo** (Dubrovnik), **Sekúlović** (Imotski, Dubrovnik, Brač), **Sekulòvskī** (Slavonski Brod, Zagreb) ◊ *top.* (naselja): **Sȅkulići** (Ozalj, 14 stan.), **Sekulínci** (Slatina, 238 stan.)

sȅkulār|an *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ **1.** *retor.* koji se mjeri stoljećima; stoljetni, stogodišnji (o idejama, velikim društvenim zbivanjima) [*~ni događaj*; *~na pojava*] **2.** koji se odnosi na svjetovno; laički, *opr.* crkven △ ***~na godina*** prva godina u stoljeću (1801, 1901, 2001, ob. pod sugestijom početne brojke 1800, 1900, 2000) // **sekularizácija** *ž* **1.** promjena, zamjena crkvene vlasti ili kontrole društvenom, građanskom ili laičkom [*~ imovine*; *~ školstva*]; posvjetovljenje, laicizacija **2.** činjenje čega sekularnim **3.** *teol.* samostalnost i smislenost svjetovnog društva kako ga doživljava teologija; **sekularizácījskī** *prid.* koji se odnosi na sekularizaciju; **sekularìzam** *m* ⟨G -zma⟩ vjerovanje, ideja da vjeru i vjerska uvjerenja valja odbaciti i zanemariti; **sekularizírati** (koga, što, se) *dv.* ⟨*prez.* sekularìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ izuzeti/izuzimati od crkvenog vlasništva ili izravnog crkvenog djelovanja, prevesti u državno ili građansko; posvjetoviti, laicizirati; **sekulárnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je sekularno
✧ *lat.* saecularis: svjetski, privremen, koji se

odnosi na vijek ≃ saeculum: dugačko razdoblje

Sèkulić, Isidora (1877–1958), srp. književnica, istaknuta ličnost srp. kulturnog života prve pol. 20. st.; novele, putopisi, osobito cijenjena kao esejist i vrsni prevodilac značajnih djela s engleskoga, njemačkoga i ruskoga jezika

sekùnd|a *ž* ⟨G *mn* sekúndā/-ī⟩ **1. a.** SI jedinica vremena (simbol s) **b.** *mat.* jedinica mjere kuta, 1/60 kutne minute i 1/3600 kutnog stupnja **2.** *glazb.* interval između prvoga i drugoga stupnja dijatonske ljestvice **3.** *pren.* trenutak, časak, hip, tren **//** **sèkundnī** *prid.* koji se odnosi na sekunde, koji je izražen u sekundama

✧ *lat.* secunda: druga, za drugu podjelu sata (prva su minute)

sèkundakord *m glazb.* treći obrat septakorda, sastavljen od sekunde, kvarte i sekste

✧ *njem.* Sekundakord, *usp.* septakord

sekùndant (sekundànt) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ **1.** *zast.* posrednik i svjedok jednog od boraca u dvoboju [*biti nečiji* ~] **2.** *sport* **a.** onaj koji pomaže i savjetuje boksača za trajanja meča **b.** dobar šahist koji prati igrača na natjecanja i s njime analizira prekinute partije **3.** *pejor.* onaj koji neprestano savjetuje **//** **sekundírati** (∅, komu) *nesvrš.* ⟨*prez.* sekùndīrām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** *glazb.* pratiti u sviranju ili pjevanju, pjevati drugi glas **2.** *pren.* povlađivati u čemu; potvrđivati čije stavove **3.** biti sekundant u dvoboju; **sekundàntskī** *prid.* koji se odnosi na sekundante; **sekundàntski** *pril.* kao sekundant, na način sekundanata

✧ *njem.* Sekundant ← *lat.* secundans ← secundare: povoljno urediti

sèkundār|an *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ **1.** koji se pojavljuje kao drugi, koji je naknadan, koji slijedi [~*na bolest*; ~*no krvarenje* naknadno krvarenje] **2.** koji je drugorazredan [~*na važnost*]; sporedan △ ~***na emisija*** *fiz.* pojava pri kojoj (primarni) elektron visoke energije pri udaru u metalnu površinu izbacuje iz metala sekundarne elektrone (ukupna energija primarnog elektrona često je dovoljna za izbacivanje više sekundarnih elektrona, princip se koristi kod fotomultiplikatora); ~***na fronta*** *meteor.* ploha koja dijeli dvije zračne mase istoga podrijetla; ~***na publikacija*** publikacija koja u sažetom obliku nosi punu informaciju o primarnoj publikaciji, *opr.* primarna publikacija, *v.* primaran △; ~***ne banke*** banke koje nude više kamatne stope, a novčana sredstva ulažu u projekte s natprosječno visokim prinosom; ~***ne djelatnosti*** skupni naziv za djelatnosti industrije, rudarstva, građevinarstva i proizvodnog obrta; ~***ne spolne oznake*** oznake spola koje ga karakteriziraju ali nemaju neposrednog udjela u oplodnji; ~***no tržište*** *ekon.* tržište na kojem se preprodaje postojeća imovina, služi za preprodaju izdanih, a već jednom prodanih vrijednosnica **//** **sekùndār** *m* ⟨G sekundára⟩ *tehn.* dio transformatora, sekundarni svitak; **sekundárac** *m* ⟨G -rca, N *mn* -rci, G sekùndārācā⟩ *razg.* liječnik koji zamjenjuje, djeluje umjesto drugoga; **sekundârijus** *m* bolnički liječnik; pomoćnik ili zamjenik primarijusa; **sekundárnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je sekundarno

✧ *lat.* secundarius: drugi po redu

sèkundipara *ž term.* žena koja rađa drugi put ili je rodila dvaput

✧ *lat.* secundus: drugi + -PAR(A)

sekùndncajger *m reg. zast.* kazaljka na satu koja pokazuje sekunde

✧ *njem.* Sekundenzeiger

sekundogenitúra *ž pov. pol.* načelo nasljeđivanja prijestolja po kojem vladara nasljeđuje njegov drugorođeni sin

✧ *v.* sekundaran + -GEN

sekùrīt *m* ⟨G sekuríta⟩ vrlo čvrsto, otporno sigurnosno staklo; razbija se u sitne zrnaste komadiće

✧ tvorničko ime proizvoda® ≃ *engl.* security: sigurnost ← *lat.* securitas: bezbrižnost

sekuritizácija *ž ekon.* pretvaranje neprenosivih financijskih instrumenata u prenosive instrumente, tj. u vrijednosne papire

✧ *engl.* security: sigurnost ≃ *lat.* securus: siguran

sèkvēnca *ž, v. sekvencija*

sèkvencer *m tehn.* aparat priključen na sintesajzer; ima sposobnost memoriranja notnih sekvenci

✧ *engl.* sequencer

sekvèncija (sèkvēnca) *ž* **1. a.** općenito ono što slijedi, slijed, po odlikama određen dio neke cjeline, odsječak [~ *teksta*] **b.** *lingv.* niz glasova ili jezičnih jedinica povezan međusobno stalnim redom [*ije* u riječi *mlijeko* na mjestu staroga glasa jata; *i to ti je* ili *to da znaš* kao završetak iskaza] **2.** *kat.* u liturgiji jedan od pjevnih dijelova svečane mise **3.** *glazb.* vi-

šekratno uzastopno ponavljanje nekog motiva [*melodijska* ~; *harmonijska* ~] **4.** *film.* niz slika koje čine samostalnu narativnu ili logičku cjelinu **// sekvèncījskī** *prid.* koji se odnosi na sekvenciju
✧ *lat.* sequentia ≃ sequi: slijediti

sèkvestar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ **1.** *pravn.* **a.** prinudna uprava **b.** upravitelj kod prinudne uprave **2.** *med.* odvojeni i ograničeni dio odumrlog organa **// sekvestrácija** *ž* **1.** *pravn.* privremeno oduzimanje prava uprave nad imovinom osobi nad kojom se vodi sudski spor i predaja te imovine na čuvanje trećoj osobi **2.** *med.* odvajanje i ograničavanje odumrla tkiva od zdrava; **sekvestrírati** *dv.* ⟨*prez.* sekvèstrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ vršiti i izvršiti sekvestraciju
✧ *lat.* sequester: posrednik ≃ sequestrare: posredovati, predati u ruke povjerenika

sekvestrektòmija *ž med.* operativno odstranjenje sekvestara
✧ *v.* sekvestar (**2**) + *v.* ektomija

sekvòja *ž* ⟨G *mn* sekvójā⟩ *bot.*, *v.* mamutovac
✧ *engl.* sequoia, prema čerokijskom (indijanskom) znanstveniku Sequoyi (Sequoyah, o. 1770–1843)

selagína *ž bot.* rod paprati (*Selaginella*) iz porodice *Selaginellaceae* pretežno tropskih vrsta
✧ *nlat.* Sealaginella

sèlām *m* ⟨G seláma⟩ *reg. rel.* muslimanski pozdrav: s mirom [~ *alejk!*, ~ *alejkum!* pozdravljam te!, mir s tobom!; ~; *ćeš mu* pozdravi ga]
✧ *tur.* selâm ← *arap.* sälām: pozdrav, spas; mir

selámet *m* **1.** *reg.* izbavljenje od nevolje, opasnosti, bolesti; spas **2.** pravi put [*izvesti djecu na* ~, *reg.*]
✧ *tur.* selâmet ← *arap.* sälāmä

selàmluk *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *reg. zast.* **1.** *etnol.* dio kuće orijentalne narodne gradnje određen za muškarce **2.** *vojn.* stav »mirno« ili »pozor« kao vojnički pozdrav u osmanskoj vojsci
✧ *tur.* selâmlık

selàndra *ž pom. pov.* sredozemni brod za obranu obale i luke te prijevoz putnika

Selassie, Haile, *v.* Haile Selassie I

Sélca *sr mn* ⟨G *mn* Sêlācā⟩ naselje na otoku Braču, 1117 stan. **// sèlačkī**[1] *prid.* koji se odnosi na Selca (otok Brač) i Selčane; **Sélčanin**[1] *m* (**Sélčānka** *ž*) ⟨N *mn* Sélčani⟩ stanovnik Selaca
◈ *v.* selo

Sélce *sr* ⟨G Sélca⟩ naselje (u blizini Crikvenice), 1439 stan. **// sèlačkī**[2] *prid.* koji se odnosi na Selce (u blizini Crikvenice) i Selčane; **Sélčanin**[2] *m* (**Sélčānka** *ž*) ⟨N *mn* Sélčani⟩ stanovnik Selca
◈ *v.* selo

Sélci Đàkovačkī *m mn* naselje (u blizini Đakova), 2064 stan. **// Sélčanin**[3] *m* (**Sélčānka** *ž*) ⟨N *mn* Sélčani⟩ stanovnik Selaca Đakovačkih

Sèldžuci *m mn* ⟨N Sèldžuk⟩ *pov. etn.* u 10. st. ogranak turskih oguskih plemena; u 11. st. osnovali prvi turski sultanat u Maloj Aziji

selèkcij|a *ž* **1. a.** čin, posao selekcioniranja; izbor, odabir [*napravio je ~u važnih stvari za današnji sastanak*] **b.** ono što je selekcionirano [*to je moja ~a*] **2.** *sport* skupina odabranih sportaša koji sudjeluju na natjecanjima različitoga tipa (ob. međunarodnima) [*nacionalna ~a*] **3.** *biol.* prirodni odabir među organizmima, pripadnicima određene životinjske ili biljne vrste, pri čemu preživljavaju oni koji su bolje prilagođeni okolišu [*prirodna ~a*] △ ***negativna ~a*** postupak oprečan selekciji koja teži za odabirom najboljega i najboljih; biranje gorih ili najgorih (goreg ili najgoreg) [*ti su ljudi izišli na površinu negativnom ~om*]; ***profesionalna ~a*** odabir najsposobnijih osoba za neko zvanje; ***umjetna ~a*** osnovica za dobivanje novih sorti i pasmina **// selèkcījskī** *prid.* koji se odnosi na selekciju; **selekciònār** *m* ⟨G selekcionára⟩ onaj koji se bavi selekcioniranjem; **selekcionárev** (**selekcionárov**) *prid.* koji pripada selekcionaru; **selekciònārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* selekcionar; **selekcionírati** *dv.* ⟨*prez.* selekciònīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* selektirati; **selèktīran** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je odabran; izabran, biran **2.** koji je ekskluzivan; **selektírati** *dv.* ⟨*prez.* selèktīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ izdvojiti/izdvajati između više drugih, odlučiti/odlučivati se za jednu ili više mogućnosti; odabrati, izabirati, selekcionirati; **sèlektīv|an** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji ima sposobnost odabiranja **2.** koji se zasniva na odabiru [*~an upis u srednje škole*] △ ***~an poziv*** *tehn.* mogućnost stanice na komunikacijskoj liniji da odredi primatelja poruke (u telefonskim i drugim komunikacijama); ***~na migracija*** *term.* migracija koja zahvaća (uglavnom) samo neke skupine ili vrste

migranata (npr. samo vrhunske stručnjake i sl.); **sèlektīvno** *pril.* na osnovi odabira, izbora, opredjeljenja prema kakvom kriteriju; **selektívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je selektivno, postupak onoga koji je selektivan; **sèlektor** *m* **1.** onaj koji vrši selekciju, odabire [~ *festivala*] **2.** *sport* sastavljač momčadi, najčešće državne reprezentacije; izbornik; **sèlektorica** *ž*, *v.* selektor; **sèlektorskī** *prid.* koji se odnosi na selektore; **sèlektorski** *pril.* kao selektor, na način selektora

✧ *lat.* selectio ≃ selectus: odabran ≃ seligere: odabrati

sèlēn *m* ***1.*** *bot., v. celer* ***2.*** *kem. zast., v. selenij*

✧ *grč. sélinon: peršin, celer*

Sèlēna (**Selêna**) *ž mit.* grčka božica Mjeseca i samo utjelovljenje Mjeseca; svake noći u srebrnim kočijama prolazi nebeskim svodom darujući ljudima svjetlo u tami noći

✧ *grč.* Selḗnē

sèlēnij (**selênij**) *m kem.* element srodan sumporu (simbol Se, atomski broj 34), javlja se u nekoliko alotropskih modifikacija; koristi se u izradi fotoćelija; selen // **sèlēnskī** *prid.* koji se odnosi na selen △ ~ ***članak*** *fiz.* fotoelektrički članak, sastoji se od tankog sloja selena nanesenog na metalni disk i pokrivenog tankim (prozirnim) filmom zlata ili platine; koristi se u kamerama u za mjerenje ekspozicije svjetlosti; ~ ***ispravljač*** *fiz.* ispravljač izmjenične struje

✧ *nlat.* selenium ≃ *grč.* selḗnē: mjesec

selènīt *m* ⟨G selenita⟩ **1.** hipotetični stanovnik Mjeseca **2.** *pov. sport* mladi član Zrakoplovnog saveza (u SFRJ), ob. se bavio modelarstvom i raketarstvom **3.** *kem.* sol selenaste kiseline

✧ *grč.* selēnítēs líthos: mjesečev kamen

sèlēnka *ž* ⟨G *mn* sèlenākā/-ī⟩ *bot.* biljka (*Selinum carvifolia*) iz porodice štitarki (*Umbelliferae*)

✧ *grč.* sélinon

selenogràfija *ž* grana astronomije, detaljno registrira, opisuje i kartira pojave na površini Mjeseca

✧ *grč.* selḗnē: mjesec + -GRAFIJA

selenològija *ž astron.* grana astronomije, bavi se proučavanjem Mjeseca, *usp.* Selena

✧ *grč.* selḗnē: mjesec + -LOGIJA

Seleukídi *m mn* makedonska dinastija koja je 312–64. pr. Kr. vladala velikim dijelom carstva Aleksandra Velikog, u doba najvećeg uspona od Trakije do Indije, sa središtem u Siriji; od 190. pr. Kr. postepeno se raspada, dok je 64. pr. Kr. nisu pokorili Rimljani // **Sèleuk** ime četvorice vladara dinastije Seleukida (4–2. st. pr. Kr.); osnivač dinastije Seleuk I Nikator (Pobjednik) (o.355–281. pr. Kr.)

self-made (*izg.* sȅlf-mêjd) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *razg.* koji je stvoren vlastitom sposobnošću △ ~ ***man*** (*izg.* ~ mȅn) čovjek koji je uspjeh postigao vlastitim naporima, »sam sebe podigao«

✧ *engl.*

self-service (*izg.* sȅlf-sèrvis) *m* način posluživanja i odabira robe u prodavaonicama i ekspres-restoranima bez izravne usluge osoblja; samoposluživanje

✧ *engl.*

Sèlim **1.** *v.* ♦ **2.** ime trojice osmanskih sultana (16. i 19. st.)

♦ m. os. ime (*musl.*) ◊ *pr.*: **Sélić** (Zagreb, Slavonski Brod, *v.* i Sekula), **Sèlimagić** (Turopolje, Novi Marof, Rijeka), **Selimánović** (Županja, Split), **Sèlimbegović** (Rijeka, Sisak, Korčula), **Selími** (Đakovo, Osijek, Rijeka, ← *alb.*), **Sèlimović** (310, Zagreb, Rijeka, Pula, Županja)

✧ *tur.* Selim ← *arap.* Sälīm

Selímović, Mehmed Meša (1910–1982), bosanskohercegovački književnik; pripovijetke i romani psiholoških aspekata partizanskog rata i mitopoetskih evokacija »derviške Bosne«; najuspješniji *Derviš i smrt*, uzorna sinteza tradicionalne naracije i modernog psihologizma

Sèliškar, Tone (1900–1969), slov. pjesnik i romanopisac, najuspješniji kao pisac za djecu i mladež (*Družina Sinjega galeba*)

Sȅlīšte Drȅžničkō *sr* naselje (u blizini Slunja), 2026 stan.

sèliti *nesvrš.* ⟨*prez.* sȅlīm, *pril. sad.* sèlēći, *gl. im.* sȅljēnje⟩ **1.** (koga, što) **a.** prenositi ili prevoziti stvari komu radi promjene stana ili boravišta; preseljavati **b.** *razg.* mijenjati čemu mjesto; premještati, micati [~ *stol*] **2.** (se) **a.** mijenjati prebivalište (o ljudima) **b.** mijenjati obitavalište (o životinjama selicama) // **sélac** *m* ⟨G -lca, N *mn* -lci, G sêlācā⟩ (o životinjama) koji se seli, koji je selica [*golub* ~], *opr.* (ptica) stanarica; **sèlica** *ž* **1.** *zool.* ptica ili riba koja u određeno doba godine mijenja obitavalište [*ptica* ~], *opr.* stanarica **2.** *pren. iron. ekspr.* osoba koja često mije-

nja prebivalište; selilac △ ***ptica*** ~ *razg.* onaj koji je sklon lakom mijenjanju sredine (npr. sportaš koji lako mijenja klub i sl.); **sèlidba** *ž* ⟨G *mn* -dābā/-ī⟩ promjena boravišta ili stana, preseljenje; **sèlidbenī** *prid.* koji se odnosi na selidbu [~ *troškovi* troškovi selidbe]; **sèlilac** (**sèlitelj**) *m* ⟨G -ioca, N *mn* -ioci⟩ **1.** onaj koji se ne ustaljuje, koji se seli (iz mjesta u mjesto, iz stana u stan), *usp.* nomad **2.** onaj koji seli, koji obavlja selidbe; selitelj; **sèlilačk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na selioce; seliteljski **2.** *antrop. geogr.* koji nije vezan uz stalno mjesto i kraj u kojem živi, nomadski, flotantan [~*o stanovništvo*], *opr.* sjedilački; **sèlilački** *pril.* kao selilac, na način selioca; **seljàkati se** *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām se, *pril. sad.* -ajūći se, *gl. im.* -ānje⟩ često mijenjati boravište ili radno mjesto, često se seliti; **seòba** *ž* ⟨G *mn* seóbā⟩ **1.** *zool.* periodična kretanja životinja u vezi s njihovim razvitkom ili u vezi s promjenama načina života (hrana, klima) [~ *ptica*; ~ *riba*] **2.** kretanja naroda i promjena obitavališta △ ~ ***naroda*** *pov.* doba velikih migracija stanovništva od 4. do 7. st.; **sèoben|ī** *prid.* koji se odnosi na seobu [*Slaveni su u velikom ~om valu naselili dijelove nekadašnjeg Rimskog Carstva*]

✧ *v.* selo

Sélnica *ž* **1.** naselje (u blizini Čakovca), 1059 stan. **2.** naselje (u blizini Donje Stubice), 857 stan. // **Sélničanin** *m* (**Sélničānka** *ž*) ⟨N *mn* Sélničani⟩ stanovnik Selnice; **sélničkī** *prid.* koji se odnosi na Selnicu i Selničane

♦ *pr.*: **Seličánec** (Međimurje)

sèl|o *sr* ⟨G *mn* sélā⟩ **1.** osnovno naselje u kojem se stanovnici pretežno bave obradom zemlje [*bijeg sa ~a*; *hrvatsko ~o*; *posjed na ~u*] **2.** *meton.* **a.** stanovništvo takvog naselja **b.** društveni sloj koji živi na selu ili se pretežno bavi poljoprivredom [*propadanje ~a*] △ ***globalno ~o*** *inform. razg.* naziv za komunikacijski blisko povezani suvremeni svijet // **selášce** *sr hip.* od selo (*dem.* malo selo, seoce); **sélce** (**seóce**) *sr* ⟨G *mn* sèlāca⟩ *dem.* i *hip.* od selo; **sèlēndra** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ *pejor. razg.* ružno, zapušteno, zabačeno selo ili manje naselje; **sȅlīšće** *sr arh.*, *v.* selište (**2**); **sȅlīšnī** *prid.* koji se odnosi na selište; **sȅlīšte** *sr* **1.** pustopoljina, mjesto gdje je nekada bilo selo **2.** *pov.* zemljište, s kućom i kućištem, na kojem živi i koje obrađuje ratar, slobodan čovjek ili kmet; selišće **3.** *reg.* selo, zaselak **4.** ono što u obliku livada, pašnjaka itd. pripada jednom selu; atar; **sêlskī** *prid.*, *v.* seoski; **seljáče** *sr* ⟨G -ta⟩ dijete sa sela; **seljàčić** *m dem.* od seljače; **seljàčija** *ž pejor.* **1.** ukupnost seljaka, mnogo seljaka; seljaštvo **2.** postupak ili ophođenje seljaka (**3**); seljakluk; **seljàčina** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *pejor.* osoba koja se ponaša vrlo neuglađeno, prostački, nepristojno; prostak; **sèljāčk|ī** *prid.* **1.** koji se odnosi na seljake, koji pripada seljacima **2.** prostački, neprofinjen △ *~**e radne zadruge*** *pov.* veća poljoprivredna proizvođačka gospodarstva temeljena na kolektivnom radu udruženih poljoprivrednih proizvođača te zajedničkom korištenju sredstava za proizvodnju; *~**i ratovi*** *pov.* ustanci i bune kmetova u doba feudalizma; u našim krajevima najpoznatija hrv.-slov. Seljačka buna 1573. pod vodstvom Matije Gubeca; **sèljāčki** *pril.* **1.** kao seljak, na način seljaka **2.** prostački, neprofinjeno [~ *se obući*]; **sèljāk** *m* ⟨G seljáka, V sȅljāče, N *mn* seljáci⟩ **1.** onaj kome je osnovno zanimanje poljodjelstvo; poljodjelac, poljoprivrednik, ratar, zemljoradnik **2.** seljanin **3.** *razg. pejor.* neodgojen čovjek; prostak; **seljàkinja** (**sèljānka**) *ž*, *v.* seljak, seljanin; **seljàkluk** *m* ⟨N *mn* -uci⟩ *razg.*, *v.* seljačija (**2**); **seljàkuša** *ž pejor.* ženska osoba koja se ponaša vrlo neuglađeno; prostakuša, seljančura, *usp.* seljak (**3**); **sèljānčica** *ž dem.* od seljanka; **seljànčura** *ž pejor.*, *v.* seljakuša; **sèljanin** *m* ⟨N *mn* sèljani, G sèljānā⟩ stanovnik sela; seljak (**2**); **seljáština** *ž pejor.* prostaštvo u ponašanju i običajima (kakvo se može po predrasudama uglavnom pripisati seljacima, ali se može pripisati i građaninu); seljačija, prostaštvo; **seljáštv|o** *sr* ⟨G *mn* sèljāštāvā/-ā⟩ stanovnici sela, seljaci (kao društveni sloj) [*osiromašenje ~a*]; **séljo** *m eufem.* seljak (**3**); **seòce** *sr* ⟨G -a/-ta⟩ *dem.* i *hip.* od selo; **sèoskī** *prid.* koji se odnosi na selo; selski

♦ *pr.* (prema zanimanju i etnici): **Sȅlāk** (650, Makarska, *J* Dalmacija, Osijek), **Selákοvić** (170, Sisak, Karlovac, *I* Slavonija), **Sȅlān** (Labin, Istra, *I* Slavonija), **Selánac** (Sisak, Zagreb), **Selánec** (Zagreb, Sisak, Križevci), **Sélci** (Virovitica, Rijeka, Osijek), **Sélec** (Varaždin, Đakovo, Ivanić Grad), **Sèlecov** (Osijek, *I* Slavonija), **Sȅljāk** (Opatija), **Seljáković** (Slavonski Brod, *I* Slavonija), **Sȅljān** (200, Karlovac, Zagorje), **Seljánac** (Bjelovar) ◇ *top.* (naselja): **Pòdsēlje** (Vis,

31 stan.), **Sèla** (Sisak, 1019 stan.), **Sèla Bosíljevskā** (Duga Resa, 84 stan.), **Sèla Ràvenskā** (Križevci, 98 stan.), **Sèla Žàkanjskā** (Ozalj, 145 stan.), **Sèlakōva Pòljana** (Vojnić, 9 stan), **Selánec** (Križevci, 222 stan.), **Sélca** (Buzet, 60 stan.), **Sélca kod Bogòmolja** (Hvar, 9 stan.), **Sélca kòd Stârīgrāda** (Hvar, 22 stan.), **Sélce Žùmberačkō** (Grad Zagreb, 12 stan.), **Sélci** (Valpovo, 29 stan.), **Sélci Đàkovačkī** (Đakovo, 2064 stan.), **Sélci Križovljànskī** (Varaždin, 218 stan.), **Sèlina** (Poreč, 205 stan; Zadar, 457 stan.), **Sèlišće Sùnjskō** (Sisak, 97 stan.), **Sèlīšte Drèžničkō** (Slunj, 649 stan.), **Sèlīšte Kòstajničkō** (Hrvatska Kostajnica, 159 stan.), **Sélna** (Slavonski Brod, 367 stan.), **Sélnica** (Čakovec, 1059 stan.), **Sélnica** (Donja Stubica, 857 stan.), **Sélnica Miholèčkā** (Križevci, 100 stan.), **Sélnica Pòdravskā** (Koprivnica, 374 stan.), **Sélnica Psárjevačkā** (Sveti Ivan Zelina, 157 stan.), **Sélnica Šćìtarjevskā** (Grad Zagreb, 352 stan.), **Sêlnīk** (Ludbreg, 900 stan.; Ivanec, 431stan.), **Sélno** (Zabok, 476 stan.), **Sèlo** (Čabar, 74 stan.), **Sélskō Bȑdo** (Jastrebarsko, 121 stan.), **Seljáci** (Buzet, 23 stan.), **Seljánec** (Ivanec, 212 stan.), **Seòca** (Omiš, 173 stan.), **Seòce** (Nova Gradiška, 426 stan.), **Seòci** (Požega, 108 stan.), **Seòčani** (Ogulin, 136 stan.)

✧ *prasl.* *selo (*rus.* seló, *polj.* sioło), *lit.* sala

sèlotejp *m razg.* ljepljiva, prozirna vrpca

✧ *engl.* Sellotape, tvorničko ime proizvoda®

sèlsīn *m* ⟨G selsína⟩ *tehn.* elektromehanička rotacijska komponenta u automatizaciji broda za prijenos i mjerenje kutnih pomaka

sèlters *m* mineralna voda, sadrži kuhinjske soli i ugljične kiseline

✧ *njem.* Selterser: selterska voda, prema mjestu Selters blizu Wiesbadena, gdje joj je izvor

Sèljan, Mirko (1871–1913), hrvatski istraživač, s bratom Stevom (1876–1936) istraživao Afriku i J Ameriku

sèljuler (**celùlār**) *m razg.* tkanina koja ima pravilan raspored udubina na površini

✧ *engl.* cellular: ćelijski, stanični

sêm *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *lingv.* najmanja jedinica značenja; ostvaruje se u sastavu semema [*konj je domaća životinja*] // **semàntičār** *m lingv.* onaj koji se bavi semantikom; **semàntičārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* semantičar; **semàntičk|ī** *prid.* koji se odnosi na semantiku △ *~a* ***filozofija*** osnova misaonog istraživanja, obuhvaća analizu riječi i jezika radi izgradnje preciznog metajezika (nadjezika); *~**a mreža*** grafička forma u prezentaciji znanja; čvorovi predstavljaju događaje, objekte, a veze odražavaju njihove međusobne odnose; *~**i sadržaj*** *lingv.* značenjska sastavnica jezičnoga znaka; izraz; *~**o polje*** *lingv.* **1.** sustav semantičkih jedinica, skup riječi koje označavaju srodne pojmove, a sve se odnose na određeno područje ljudske svijesti **2.** ukupnost i cjelina značenjskog dosega neke riječi; **semàntički** *pril.* kako traži semantika, pomoću semantike, po zakonitostima semantike; **semàntika** *ž* ⟨D L -ici⟩ **1.** *lingv.* grana lingvistike koja proučava pojedine riječi, njihove oblike i grupacije kao nosioce određena značenja te kao sredstva za označivanje predmeta, pojava i odnosa u materijalnom i duhovnom svijetu; utvrđuje glavne procese koji vode do promjena u značenju riječi **2.** *log.* **a.** opća oznaka za teoriju istinitosti logičkih rečenica i nizove **b.** *mat.* dio formalnoga sustava koji svakom iskazanom elementu logičkoga računa pridružuje jedan od znakova koji pripadaju svijetu označenih (signifikata); **sèmičk|ī** *prid.* koji pripada semu, odnosi se na njega, potječe od sema △ *~**a analiza*** *lingv.* utvrđuje značenjski sastav nekog leksika razlaganjem njegova značenja na semove

✧ *grč.* sêma: znak; sēmantikós: koji ima značenje

Sèm *m bibl.* jedan od trojice Noinih sinova; od njega su, prema predaji, potekli semitski narodi (Arapi, Židovi, Etiopljani, Babilonci, Aramejci i drugi stari narodi Bliskog istoka) // **Sèmīt** *m* ⟨G Semíta⟩ pripadnik semitske skupine naroda; **semitìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ **1.** *antrop.* karakteristična obilježja i svojstva pripadnika semitske skupine naroda **2.** *lingv.* riječ iz semitskih jezika u drugom jeziku **3.** *pol.* židovski politički program; **sèmītsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Semite, *usp.* Sem △ *~**a pisma*** *lingv.* pisma koja su temelj svim glasovnim pismima; *~**i jezici*** *lingv.* grana afroazijske jezične porodice

✧ *hebr.* šēm: ime, rod, obitelj

sèmafōr *m* **1.** stup sa svjetlosnim signalnim uređajem za regulaciju prometa na gradskim prometnicama, željezničkim prugama i dr. [*~ pokazuje crveno*] **2.** *sport* pano na kojem se ispisuje rezultat i drugi relevantni podaci

o sportskom natjecanju [~ *i dalje pokazuje 2:1*] // **sèmaforskī** *prid.* koji se odnosi na semafor
✧ *grč.* sêma: znak + -FOR

semahàna *ž* ⟨G *mn* semahánā⟩ *isl.* prostorija u tekiji gdje se obavlja derviški obred (zikir)
✧ *tur.* semahane ← *perz.* sima'hāne ← *arap.* simā' ḫāne: derviški obred

semàntēm *m* ⟨G semantémā⟩ *lingv.* jezična jedinica na razini semantike koja izražava značenje, a isključuje ostale gramatičke sadržaje
✧ *fr.* sémantème, *v.* sem, semantika + *v.* (fon)em

semaziòlog *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ *lingv.* stručnjak koji se bavi semaziologijom // **semaziològījskī** *prid.* koji se odnosi na semaziologiju; **semaziòloškī** *prid.* koji se odnosi na semaziologiju i semaziologe
✧ *grč.* sēmasía: označavanje + -LOG

semaziològija *ž lingv.* dio leksikologije; znanost o razvitku značenja riječi
✧ *grč.* sēmasía: označavanje + -LOGIJA

Sèmbērija *ž geogr.* nizina između Save i donjeg dijela Drine (BiH) // **sèmbērījskī** *prid.* koji se odnosi na Semberiju

semel pro semper (*izg.* sèmel prô sèmper) jedanput zauvijek
✧ *lat.*

Seméljci *m* ⟨G Sèmēljācā⟩ *mn* naselje (u blizini Đakova), 1509 stan. // **seméljačkī** *prid.* koji se odnosi na Semeljce

sèmēm *m* ⟨G seméma⟩ *lingv.* jezična jedinica kojoj na formalnoj razini odgovara leksem; sastoji se od niza semova
✧ *v.* sem + *v.* (fon)em

sȅmering *m*, *v.* simering

sèmestar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ polugodište na višim i visokim školama [*ljetni* ~; *zimski* ~] // **sèmestarski** *pril.* po semestrima, tako da mjera bude semestar [*predavati* ~; *nastavu podijeliti* ~]; **sȅmestrāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se odnosi na semestar [~*ni ispiti*]
✧ *lat.* seme(n)stris: koji traje šest mjeseci ≃ sex: šest + mensis: mjesec

sèmga *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ *zool.* riba iz porodice lososa
✧ *rus.* sëmga ← *fin.* tonka

SEMI- kao prvi dio riječi označava ono što je u vezi s pola, napola; polu- [*semipermeabilan*]
✧ *lat.* semi-

semiarijanìzam *m* ⟨G -zma⟩ *pov. teol.* teorija koja je sredinom 4. st. željela posredovati između arijanizma i službene crkve
✧ SEMI- + *v.* arijanstvo, arijanizam

sȅmibrēvis *m glazb. pov.* u menzuralnoj notaciji notna vrijednost koja odgovara današnjoj cijeloj noti
✧ SEMI- + *v.* brevis

semi contact karate (*izg.* sȅmi kòntakt karȁte) *sport* karate natjecanje u kojemu je obavezno nošenje zaštitnih kaciga, rukavica i štitnika za noge
✧ *konstr.*, SEMI- + *v.* kontakt + *v.* karate

sèmifināle *sr* i *m sport*, *v.* polufinale // **semifinàlist** (**semifinalȉst**) *m sport* sudionik polufinala; polufinalist
✧ SEMI- + *v.* finale

semifúsa *ž glazb. pov.* u menzuralnoj notaciji notna vrijednost koja odgovara današnjoj šesnaestinki
✧ SEMI- + *v.* fusa

semikòlōn *m* ⟨G semikolóna⟩ *lingv.* interpunkcijski znak (;), točka-zarez
✧ SEMI- + *grč.* kôlon: ud, član, članak; dio

semimìnima *ž glazb. pov.* u menzuralnoj notaciji notna vrijednost koja odgovara današnjoj četvrtinki
✧ SEMI- + *v.* minima

semìnār *m* ⟨G seminára⟩ **1.** oblik praktične nastave na visokim školama radi učvršćenja i produbljenja znanja stečenih na predavanjima **2.** *meton.* učionica u kojoj se održava takva nastava **3.** kraći tečaj (nekoliko sati, dana) na kojem se polaznicima elaboriraju određena znanja [~ *o računovodstvenim propisima*] **4.** *teol.* škola s internatom u kojoj se obrazuju budući svećenici; sjemenište // **semìnārīj** (**seminârīj**) *m* sjemenište, bogoslovija; **seminàrist** (**seminarȉst**) *m* **1.** student teologije, učenik u sjemeništu, sjemeništarac **2.** polaznik seminara; **semìnārsk|ī** *prid.* koji se odnosi na seminar [~*a nastava*]
✧ *lat.* seminarium: rasadnik ≃ semen: sjeme

sèminom *m* ⟨N *mn* seminómi⟩ *pat.* zloćudni tumor testisa
✧ *lat.* sēmen: sjeme + -OM

semiològija *ž lingv.* znanstvena disciplina koja proučava razvitak i ulogu znakova kulture ili kulturnih znakova unutar društvenog života // **semiòlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ stručnjak u semiologiji; **semiòloškī** *prid.* koji se odnosi na semiologe i semiologiju
✧ *grč.* sēmeîon: znak + -LOGIJA

semiòtika *ž* ⟨D L -ici⟩ opća teorija o znakovima i simbolima; posebno se bavi jezičnim znakovljem, odnosima između logike i jezika,

međuodnosima raznih znakova i odnosima između znakova te njihovih značenjskih sadržaja; znakoslovlje // **semiòtičār** *m* onaj kome je semiotika profesija, područje interesa; **semiòtičārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* semiotičar; **semiòtičkī** *prid.* koji se odnosi na semiotiku i semiotičare

✧ *grč.* sēmeiōtikós: koji se obazire na znakove (prilagodba engleskog filozofa Johna Lockea analogijom s »logičan«, sa značenjem: doktrina o znakovlju)

semipelagijanìzam *m* ⟨G -zma⟩ *teol. pov.* učenje nekih teologa u Galiji koje je trebalo posredovati između pelagijanizma i službene crkve; odbačeno 529. godine

✧ SEMI- + *v.* pelagijanizam

semipȅrmeabīlan *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji je polupropustljiv // **semipermeabílnōst** *m* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ veća propusnost nekih materijala uz istodobnu manju ili veću nepropusnost za određene tvari; polupropusnost

✧ SEMI- + *lat.* permeabilis: propustan ← permeare: propuštati

Semiramída *ž pov.* legendarna, čudesno lijepa asirska kraljica koja je utemeljila Babilon; okrutna krasotica i mudra vladarica, *usp.* sedam svjetskih čuda (Semiramidini vrtovi), *v.* sedam △

sèmiš *m* na poseban način učinjena koža jelena, srne, divokoze; služi za izradu odjevnih predmeta

✧ *njem.* Sämischleder ≃ sämisch: boje divokoze, otvoreno žute boje ← *fr.* chamois

Sèmīt, *v.* Sem

semitîzam, *v.* Sem

semìtōn *m* ⟨G semitóna⟩ *glazb.* interval između dva glasa ili tona koji iznosi polovinu normalnog tona; poluton

✧ SEMI- + *v.* ton

semivòkāl *m* ⟨G semivokála⟩ *fon.* reducirani samoglasnik; poluvokal, poluglas

✧ SEMI- + *v.* vokal

Semjonov (*izg.* Semjónov), **Nikolaj Nikolajevič** (1896–1986), sovjetski fizikalni kemičar; Nobelova nagrada za kemiju 1956 (sa C. N. Hinshelwoodom)

sèmlknēdli *m mn*, *v.* zemlknedli

sèmlprēzle *ž mn*, *v.* zemlprezle

Semmelweiss (*izg.* Zèmlvajs), **Ignaz Philipp** (1818–1865), mađarski ginekolog, otkrio infektivnu prirodu babinje groznice (1847) i uveo asepsu u porodništvo

Semmering (*izg.* Zèmering) *m geogr.* prijevoj u istočnim Alpama (na visini od 985 m), prva planinska pruga na svijetu // **sȅmerinškī** *prid.* koji se odnosi na Semmering

sempervîva *ž bot.* rod trajnih sukulentnih biljaka, cvjetne vrste se uzgajaju (npr. krovna čuvarkuća *Sempervivum tectorum*; slamenka)

✧ *lat.* semper: uvijek + viva: živa

semplice (*izg.* sèmpliče) *pril. glazb.* oznaka za jednostavnu, gotovo naivnu interpretaciju glazbenih djela

✧ *tal.*

semplírānje *sr inform. razg.* postupak uzimanja uzoraka

✧ *engl.* sample

semprevérde *m bot.*, *v.* *šimšir*

✧ *tal.*

séna *ž bot.* tropski i suptropski grm (*Cassia senna*) iz porodice *Caesalpinaceae*, listovi i plodovi služe kao purgativ; kasija

✧ *nlat.* senna ← *arap.* sanā

senábija *ž reg.* crvena jesenja jabuka

✧ *tur.* sinobi ← Sinob, grad na Crnom moru

sènār *m* ⟨G senára⟩ *knjiž.* jampski stih od 6 stopa

✧ *lat.* senarius ≃ seni: po šest

sènāt *m* ⟨G senáta⟩ **1.** *pov.* najviše državno vijeće u starom Rimu **2. a.** gornji dom parlamenta u mnogim državama **b.** *meton.* zgrada u kojoj je smješten taj dio parlamenta **3.** *pravn.* sudsko vijeće pri najvišim sudovima **4.** savjet, vijeće uopće [*sveučilišni* ~] // **sènātor** (**senâtor**) *m* član senata; **sènātorica** *ž*, *v.* senator; **senàtōrīj** (**senatôrīj**) *m kršć. arhit.* mjesto u ranokršćanskim bazilikama namijenjeno uvaženim građanima; **sènātorstvo** *sr* **1.** senatska služba **2.** čast i dostojanstvo senatora; **sènātorskī** *prid.* koji se odnosi na senatore; **sènātorski** *pril.* kao senator, na način senatora; **sènātskī** *prid.* koji se odnosi na senat [~ *odbor*]

✧ *lat.* senatus ≃ senex: star

sȅndvič *m* **1.** jelo koje se sastoji od dvije kriške kruha s namazom i slojem raznovrsnih sastojaka između njih [~ *od šunke*] **2.** *pren.* u značenju onoga koji se nalazi u položaju sendviča [~-*konstrukcija*; ~-*pozicija*] **3.** *sport* obloga na stolnoteniskom reketu, sastavljena od sloja spužvaste podloge pokrivene nazupčanom gumom △ ***čovjek-~*** *razg.* čovjek koji po ulicama oglašava neki proizvod, priredbu itd. noseći jedan pano na prsima, a drugi na

leđima; ~-***panel*** *m* drvena ploča sastavljena od slijepljenih pločica, oblijepljena s obje strane furnirom

✧ *engl.* sandwich, prema četvrtom grofu od Sandwicha (1718–1792), koji je prvi uveo posluživanje toga jela na svojim prijemima

Senefelder (*izg.* Zènefelder), **Aloys** (1771–1834), austrijski izumitelj litografije (1796)

Sȅnegāl *m geogr.* **1.** država u *Z* Africi s izlazom na Atlantski ocean, 196.722 km², 7.899.000 stan., glavni grad Dakar **2.** rijeka u *Z* Africi, duga 1633 km, izvire u masivu Fouta Djalon, utječe u Atlantik **//** **Senegálac** *m* (**Senègālka** *ž*) ⟨G -lca, N *mn* Senegálci⟩ stanovnik ili državljanin Senegala; **sȅnegālskī** *prid.* koji se odnosi na Senegal

Sèneka, Lucije Anej (o.4. pr. Kr.–65), rimski filozof stoičke škole, pisac uglavnom etičkih rasprava (*Pisma Luciliju*, *O blaženu životu*, *O blagosti*, *O dokolici*); morao počiniti samoubojstvo po naredbi cara Nerona kojem je kao djećaku i mladiću bio odgojitelj i savjetnik

senèšāl (**senešȁl**) *m* ⟨G senešála⟩ *pov.* u Francuskoj **1.** upravitelj kraljevskog dvora **2.** od 13. do 18. st. visoki kraljevski činovnik koji ima administrativne i sudske ovlasti

✧ *njem.* Seneschall ← *fr.* sénéchal ← *fran.* siniskalk

sènet *m* ⟨G *mn* sȅnētā⟩ *reg. pov.* dokument kojim se predočuju neki podaci; isprava

✧ *tur.* ← *arap.* sänäd

sȅnf *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *kulin.* začinski namaz od mljevenog zrna gorušice, soli, octa i drugih sastojaka; gorušica

✧ *njem.* Senf ← *stvnjem.* senef ≃ *lat.* sinapi ← *grč.* sínapi

Senghor (*izg.* Sȁngor/ob. Sengôr), **Léopold Sédar** (1906–2001), senegalski političar i pjesnik, zagovornik umjerenog »afričkog socijalizma«, predsjednik Republike Senegal (1960–1980); objavio više zbirki pjesama

sȅnīl|an *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji pati od senilnosti △ ~***na demencija*** *pat.* staračka slaboumnost **//** **senílac** *m* ⟨G -lca, V sènīlče, N *mn* -lci, G sènīlācā⟩ *razg.* **1.** onaj koji je senilan **2.** *podr.* stara osoba uopće; **senílčev** *prid.* koji pripada senilcu; **seníliti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* sènīlīm, *pril. sad.* seníleći, *gl. im.* seníljēnje⟩ postajati senilan; **sènīlka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* senilac; **sȅnīlno** *pril.* na senilan način, kao senilac; **senílnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1.** osobina onoga koji je senilan **2.** *psih.* mentalne i psihičke promjene svojstvene starijoj životnoj dobi (npr. slabije pamćenje, suženi vidokrug interesa i sl.); psihička slabost i istrošenost

✧ *lat.* senilis: starački ← senex: starac

sènior *m pov.* **1. a.** stariji građanin u starom Rimu (između 40. i 60. godine života) **b.** feudalni gospodar, vlasnik zemlje, *opr.* vazal **2.** stariji član neke zajednice (sportske, školske i sl.) **3.** *sport* natjecatelj najčešće stariji od 18 godina, *opr.* junior

✧ *engl.* ← *lat.* senior: stariji ≃ senex: starac

seniòrāt *m* ⟨G seniorāta⟩, *v.* seniorstvo **//** **sèniōrka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩, *v.* senior (**3**); **sèniorskī** *prid.* koji se odnosi na seniore; **sèniorski** *pril.* kao senior, na način seniora; **seniòrstv|o** *sr* pravo ili prvenstvo koje slijedi iz razlike u godinama, pravo po starini među ljudima, pravo onoga koji je stariji [*dekan se obično birao po ~u*]; seniorat

✧ *v.* senior

Sênka (**Sênija**) ž. os. ime, *hip.* od *v.* Ksenija

sènkfus (**zènkfus**) *m reg.* spušteni poprečni svod stopala

✧ *njem.* Senkfuss

sènkrūb *m* ⟨G *mn* senkrúbā⟩ *reg. zast.* mjesto gdje se obavlja nužda na terenu; latrina, jama (izraz u uporabi u vojsci Habsburške Monarhije s njemačkim službenim jezikom)

✧ *njem.* Senkgrube

Sennett (*izg.* Sènit), **Mack** (pravo ime Michael Sinnott) (1880–1960), američki filmski producent, redatelj, scenarist i glumac, tvorac specifične američke filmske komedije nijemog razdoblja, tzv. slapsticka

sènōn *m* ⟨G senóna⟩ *geol.* naziv za jedan dio gornje krede

✧ *fr.* Sénonais, prema galskom plemenu Senones (Sens) u Francuskoj

sènrju *m knjiž.* haiku poezija šaljiva karaktera

✧ *jap.*

sensèi *m sport* istaknuti trener u japanskim borilačkim vještinama i sportovima (džudo, karate i sl.)

✧ *jap.*: učitelj

sensu (*izg.* sȇnsu), ob. u: △ ~ ***latiori*** (*izg.* ~ lacióri, ob. latióri) u širem smislu; ~ ***strictiori*** (*izg.* ~ strictiori, ob. striktióri) u užem smislu; ~ ***stricto*** (*izg.* ~ strȉkto) u uskom smislu

✧ *lat.*

sensus communis (*izg.* sȇnsus komúnis) obično shvaćanje, obična ljudska pamet

✧ *lat.*

sentèncija *ž* mudra izreka, izreka poučna sadržaja; poslovica, gnoma // **sȅntencijālan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji ima svojstva sentencije, koji pripada sentenciji; **sentèncījski** *pril.* u sentencijama, pomoću sentencija [*izražavati se* ~]; **sȅntenciōzan** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji je pun sadržaja, koji izražava misao; jezgrovit, misaon, jedar

✧ *lat.* sententia

sentìment (**sentimȅnt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ **1.** ideja, mišljenje ili odnos koji je zasnovan više na emocijama negoli na razumu; osjećaj **2. a.** svojstvo onoga koji je prijemčiv na osjećaje **b.** emocija, ob. romantični ili nostalgični osjećaj **3.** duboka osjećajnost, čuvstvenost, intimno proživljavanje čega // **sȅntimentāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji je osjećajan; čuvstven **2.** koji proistječe iz osjećaja, koji se poziva na osjećaje, koji izražava osjećaje, ob. nostalgična i romantična raspoloženja [~*na slika*] **3.** *pejor.* koji je pretjerano osjećajan; cmizdrav, srcedrapateljan; **sentimentàlist** (**sentimentalȉst**) *m* osjećajna osoba, pretjerano osjećajna osoba; **sentimentalìzam** *m* ⟨G -zma⟩ **1.** *v.* sentimentalnost **2.** *knjiž.* predromantički smjer druge polovice 18. st. (Njemačka, Francuska, Engleska, Rusija) reakcija na racionalizam i prosvjetiteljstvo (S. Richardson, L. Sterne, J. J. Rousseau, J. W. Goethe); **sentimentalizírati** (∅) *dv.* ⟨*prez.* sentimentalìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** postati/postajati pretjerano osjećajan; pretjerano čuvstveno govoriti o čemu **2.** prikazati/prikazivati, (na)praviti što pretjerano čuvstvenim; **sȅntimentālno** *pril.* na sentimentalan način, sa sentimentom; **sentimentálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ stanje onoga koji je sentimentalan, svojstvo onoga što je sentimentalno; sentimentalizam; **sèntīš** (I) *m* ⟨G sentíša⟩ *žarg.* **1.** spora, osjećajna melodija na koju se pleše u parovima **2.** ples na takvu glazbu; **sèntīš** (II) *prid.* ⟨*indekl.*⟩ *razg.* koji je sentimentalan

✧ *srlat.* sentimentum ≃ *lat.* sentire: osjećati

senzácij|a *ž* **1.** *psih.* odraz u svijesti, osjećaj izazvan opažanjem ili spoznajom čega; doživljaj [~*a hladnoće*] **2.** veliko zanimanje ili zaprepaštenje (ob. u javnosti) [*izazvati* ~*u*] **3.** *meton.* događaj koji izaziva veliko zanimanje, zaprepaštenje javnosti [*prvorazredna* ~*a*; *velika* ~*a*] // **senzácījskī** *prid.* koji se odnosi na senzaciju; **sȅnzacionāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji izaziva senzaciju (2) [~*na novost*]; **senzacionàlist** (**senzacionalȉst**) *m* onaj koji voli, traži i priređuje senzacije, koji nastupa, govori ili piše senzacionalistički; **senzacionalȉstičk|ī** *prid.* koji nastoji izazvati senzaciju i u tu svrhu iskrivljuje činjenice [~*e novine*]; tračerski, »žuti« (tisak); **senzacionalìstički** *pril.* tako da se izazove senzacija [~ *prikazati svijet filma*]; **senzacionàlistkinja** (**senzacionàlistica**) *ž*, *v.* senzacionalist; **senzacionalìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ način novinarskog pisanja; pretjerivanje u senzacionalnim činjenicama, inzistiranje na skandaloznome; **sȅnzacionālno** *pril.* na senzacionalan način, kao senzacionalist [~ *odjeknuti*]; **senzacionálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je senzacionalno

✧ *njem.* Sensation ← *lat.* sensatio ← sensatus: kojeg se osjetilo ← sensus: osjet ← sentire: osjećati

sènzāl *m* ⟨G senzála⟩ *reg.* burzovni posrednik, mešetar

✧ *njem.* Sensal ← *tal.* sensale ← *arap.* simsar ← *perz.*

sȅnzibīlan *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji je sposoban prihvaćati ili biti prihvaćen preko osjetila **2.** tankoćutan, osjećajan, nježan (o osobi) **3. a.** koji vrlo brzo odgovara na male promjene u svojoj fizičkoj i osjetilnoj okolini; osjetljiv **b.** koji se vrlo brzo uvrijedi, ozlijedi, razdraži; osjetljiv // **senzibilȉtēt** *m* ⟨G senzibilitéta⟩ **1.** individualna značajka neke osobe, psihička osjetljivost; tankoćutnost, osjećajnost [*umjetnički* ~] **2.** sposobnost reakcije na podražaje; svojstvo svih živih stanica (ponajprije živčanih stanica); **senzibilȉzātori** (**senzibilâtori**) *m mn kem.* tvari koje osposobljavaju druge tvari za fotokemijsku reakciju; **senzibilizírati** (se) (na što) *dv.* ⟨*prez.* senzibilìzīrām (se), *pril. sad.* -ajūći (se), *pril. pr.* -āvši (se), *gl. im.* -ānje⟩ **1.** steći ili stjecati senzibilitet, posebnu osjetljivost **2.** postati/postajati pretjerano, bolesno senzibilan, preosjetljiv na što [~ *na zvukove*]; **sȅnzibīlno** *pril.* na senzibilan način, sa senzibilitetom; **senzibílnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga koji je senzibilan

✧ *lat.* sensibilis ≃ sensus: osjet ← sentire: osjećati

sȅnzitīv|an *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ **1.** koji se odnosi ili pripada osjetilima **2.** senzibilan (3) △ ~***ni***

proizvodi *ekon.* proizvodi koji ne podliježu carinama pri uvozu u zemlje EU // **senzitívnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ sposobnost primanja osjetnih podražaja, iskustva instinktivnih i emocionalnih težnji; osjetljivost, osjećajnost, sposobnost osjećanja, dojmljivost
✧ *njem.* sensitiv ← *srlat.* sensitivus ≃ *lat.* sentire: osjećati

senzitomètrija *ž* mjerenje osjetljivosti fotografskog materijala na svjetlost // **sènzitometar** *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ instrument za mjerenje osjetljivosti fotografskog materijala na svjetlost
✧ *v.* senzitivan + -METRIJA

sȅnzor *m* **1.** *fiziol.* jedna od pet mogućnosti čovjeka i životinje da uspostavi fizički odnos s okolinom; čulo, osjetilo **2.** *tehn.* dio mjernog uređaja koji posebnom osjetljivošću omogućava registriranje promjena fizikalnih veličina [*~i seizmografskog zavoda*]; detektor, osjetilo, osjetnik // **sènzōran** *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ koji se zasniva ili se doživljava na osjetilima; čulan, osjetilan, osjetni; **sènzōrīj** (**senzôrīj**) *m psih.* sveukupan doživljaj svih psihičkih zbivanja individue u određenom trenutku, najviši stupanj duševnog života; svijest; **senzórnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osjetilnost, čulnost; **sȅnzorskī** *prid.* koji se odnosi na senzor ili ima njegove osobine [~ *instrument*]
✧ *njem.* Sensor *engl.* sensor ≃ *lat.* sensus: osjećaj ← sentire: osjećati

sȅnzūal|an *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji se odlikuje razvijenom sposobnošću primanja osjetilnih doživljaja **2.** koji odaje čulnost, putenost; čulan, puten [*~ne usne*] // **senzìzam** *m* ⟨G -zma⟩ *fil.* spoznajno-teorijski smjer koji smatra da se svaka spoznaja svodi na jednostavne osjete, koji su jedini izvor spoznaje, bez potrebe obraćanja drugim neosjetnim principima ili moćima, npr. intelektu; senzualizam; **senzuàlist** (**senzualȉst**) *m* puten čovjek; **senzuàlistica** *ž*, *v.* senzualist; **senzualìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ *fil.* **1.** *v.* senzizam **2.** etički sustav koji kao kriterij moralnog djelovanja postavlja osjetilni užitak; **senzualizírati** *dv.* ⟨*prez.* senzualìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (na)praviti što putenim; **senzuálnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ čulnost, putenost, senzualizam
✧ *lat.* sensualis ≃ sensus: osjet ← sentire: osjećati

Sȅnj *m* (*ant.* Senia) grad i luka na obali Velebitskog kanala, 5998 stan. // **Sènjanin**[1] *m* (**Sènjānka** *ž*) ⟨N *mn* Sènjani⟩ stanovnik Senja; **sȅnjsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Senj i Senjane [*~a bura*]

sènjāl *m* ⟨G senjála⟩ *reg.* **1.** *zast.* znak, znamenje **2.** *razg.* signal kojim se obilježava postavljena mreža, sidro, mjesto na kojem su ronioci i sl. // **sènjati** (što) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* obilježiti, staviti neki znak na što, zavezati da se prepozna i sl. (u boćanju položaj boće ili bulin i sl.)
✧ *tal.* segnale

Sénjanin[2], **Ivo** (pravo ime Ivan Vlatković) hrvatski narodni junak, odlikovao se u borbi protiv Osmanlija potkraj 16. i poč. 17. st.; opjevan u narodnim pjesmama

sènjōr (**senjôr**) *m razg. ekspr.* gospodin, gospodar (ob. kada se odnosi na španjolsko govorno područje) [~ *Gonzales*] // **sènjōra** (**senjôra**) *ž ekspr.* gospođa, gospodarica, *usp.* senjor; **senjòrīta** (**senjorȉta**) *ž ekspr.* gospođica, *usp.* senjora
✧ *šp.* señor ← *lat.* senior: stariji

seòba, *v.* seliti

sèoskī, *v.* selo

Seoul (*izg.* Sèul) *m* glavni grad Južne Koreje, o. 7 mil. stan.

sepàrē (**separȇ**) *m* ⟨G separèa⟩ zasebna prostorija ili odio u lokalu sa stolom za goste koji žele potpuno nesmetan ugođaj
✧ *fr.* séparé(e), *usp.* separirati

separírati (koga, što, se) *dv.* ⟨*prez.* sepàrīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** odijeliti/odjeljivati, rastaviti, rastati, odvojiti/odvajati; razdvojiti [~ *potencijalne izgrednike*; ~ *serum iz krvi*] **2.** (po)služiti se čime da se tko/što drži razdvojenim [~ *preprekama*] **3.** izdvojiti/izdvajati mišljenje [*izjavama se separirao od stranke*] // **separácija** *ž* **1.** izdvajanje iz cjeline; razdjeljivanje, razlučivanje, rastavljanje **2.** *tehn.* odvajanje pojedinih sastojina rude od jalovine; **separácījskī** *prid.* koji se odnosi na separaciju; **sepàrāt** *m* ⟨G separáta⟩ poseban otisak dijela neke publikacije, članka iz časopisa ili zbornika; **sȅparāt|an** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji je odijeljen od drugih; zaseban, djelomičan [*~ni ugovor*]; izdvojen, izoliran, poseban, sebi svojstven; individualan △ ***~ni mir*** mir što ga zaraćena država zaključi odvojeno od svojih saveznika; **separàtist** (**separatȉst**) *m* pristali-

ca separatizma; **separàtistica** *ž, v.* separatist; **separatìstičkī** *prid.* koji se odnosi na separatizam i separatiste △ ~ ***pokret*** djelovanje pristalica odcjepljenja pojedinih regija od državne cjeline; **separatìstički** *pril.* kao separatist, na način separatista; **separàtistkinja** *ž, v.* separatist; **sȅparatīvan** *prid.* ⟨*odr.* -vnī⟩ koji je odvojiv; odjeljiv, razdvojiv., rastavljen; **sȅparatīvno** *pril.* tako da se postupa odijeljeno, posebno sa svakim, zasebno; odjelito, napose, odvojeno; **separatìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ težnja za nacionalnim, političkim, ekonomskim i kulturnim odvajanjem i zatvaranjem u odnosu na veću državnu organizaciju, organizacijsku zajednicu i sl.; **sepàrātor** (**separâtor**) *m* **1.** onaj tko (ono što) razdvaja u skupine, razlučuje jedno od drugoga; razdjeljivač, odjeljivač (o osobama i stvarima) **2.** *tehn.* aparat za mehaničko odvajanje heterogenih mješavina čvrstih i tekućih tvari različitih specifičnih težina; centrifuga, vrcaljka [~ *za med*]

✧ *njem.* separieren ← *lat.* separare

sèpet *m* ⟨G *mn* sȅpētā⟩ *reg.* koš od šiblja koji se nosi na leđima

✧ *tur.* ← *perz.* seped

sépija *ž lik.* **1.** slikarska boja dobivena od crnila sipe, tamnosmeđa **2.** *meton.* **a.** slikarska tehnika koja se koristi tom bojom **b.** crtež izrađen takvom tehnikom // **sépijast** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je u boji ili nijansi sepije

✧ *lat.* sepia: sipa, sipina tinta ← *grč.* sēpía

sȅpsa *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩ *pat.* teško infektivno, bakterijsko oboljenje kod kojeg uzročnici s ulaznog mjesta ili iz nekog upalnog žarišta stalno ili učestalo prodiru u krv; septikopìemija, septikemija // **sèptičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** koji je bio (ili jest) pod utjecajem otrova **2.** koji sadrži otrov; otrovan; **sèptičkī** *prid.* koji sakuplja ili ima tvari koje se vezuju uz sepsu (kao uzročnik i sl.) △ ~***a jama*** uređena jama za sakupljanje fekalija i otpadnih voda, zamjenjuje kanalizacijsku mrežu

✧ *grč.* sêpsis: truljenje; sēptikós: koji prouzročuje truljenje

sèpstvo, *v.* sebe

sȅptakord *m glazb.* akord koji se sastoji od terce, kvinte i septime, odnosno trozvuk kojemu je dodana još jedna terca

✧ *lat.* septem: sedam + *v.* akord

septàngul *m mat.* lik koji ima sedam strana i sedam kutova; sedmerokut

✧ *lat.* septem: sedam + angulus: ugao, kut

septem artes liberales (*izg.* sȅptem ȁrtes liberáles) sedam disciplina (gramatika, dijalektika, aritmetika, retorika, glazba, astronomija i geometrija) koje su se u srednjem vijeku smatrale temeljem svih znanosti

✧ *lat.*

sèptēmbar *m* ⟨G -bra⟩ deveti mjesec u godini; rujan // **sèptēmbarskī** *prid.* koji je u septembru; rujanski

✧ *lat.* september ≃ septem: sedam (po starijem rimskom kalendaru sedmi mjesec)

septèmvīr *m* ⟨G septemvíra⟩ **1.** član vijeća sedmorice **2.** *pov.* sudac Stola sedmorice // **septemvìrāt** *m* ⟨G septemviráta⟩ vijeće sedmorice; **septèmvīrskī** *prid.* koji se odnosi na septemvire

✧ *lat.* septemvir ≃ septem: sedam + vir: muž, muškarac

septènāt *m* ⟨G septenáta⟩ politička vlast na 7 godina

✧ *fr.* septennat ≃ *lat.* septem: sedam + annus: godina

septèntrio *m astron.* zvijèzđe Velikog medvjeda na sjevernom nebu sastavljeno od 7 zvijezda; sjever

✧ *lat.* septentrio ← septem: sedam + trio: vol orač

sèptēt *m* ⟨G septéta⟩ *glazb.* **1.** skladba za komorni sastav od 7 izvođača **2.** komorni sastav od 7 izvođača

✧ *njem.* Septett ← *lat.* septem: sedam

sèptičkī, *v.* sepsa

septikémija *ž pat.* prodor patogenih mikroorganizama u krv, gdje se zadržavaju i izazivaju bolest, *usp.* sepsa

✧ *v.* sepsa, septičan + -EMIJA

septikopièmija *ž, v. sepsa*

sèptima *ž* **1.** *glazb.* **a.** sedmi stupanj dijatonske ljestvice **b.** disonantni interval, razmak između prvoga i sedmog tona dijatonske ljestvice **2.** strofa od sedam stihova

✧ *lat.* septima: sedma

Septimànija *ž pov.* u antici i ranom srednjem vijeku (do 9. st.), južna Francuska do Rhone

Septímije Sèver, *v.* Sever² (Septimije)

septóla *ž glazb.* skupina od 7 nota iste ritmičke vrijednosti čije trajanje odgovara trajanju skupine od 4, 6 ili 8 nota iste ritmičke vrijednosti

✧ *tal.* ≃ *lat.* septem: sedam

septorinoplàstika *ž* ⟨D L -ici⟩ *med.* kirurška korekcija deformacije nosnog septuma

✧ *lat.* septum, saeptum: pregrada + *v.* rinoplastika

septuagesima (*izg.* septuagézima) *ž kat.* sedamdesetnica, treća nedjelja prije korizme
✧ *lat.* septuagesima (dies): sedamdeseti (dan)

Septuaginta (*izg.* Septuagìnta) *ž* prijevod *Svetoga pisma* s hebrejskog na grčki jezik iz 3. st. pr. Kr., *usp.* Vulgata
✧ *lat.* septuaginta: sedamdeset (navodno su *Bibliju* na grčki prevodila 72 učenjaka za 72 dana)

sèptum *m anat.* pregrada što u tijelu dijeli dvije šupljine, dijelove organa i sl. [*nosni* ~]
✧ *lat.* septum, saeptum

sequence (*izg.* sìkvens) *m glazb.* digitalno spremljena notna sekvenca; koristi se kao kompjuterizirani rif ili kao ritmička podloga, *usp.* sekvenca
✧ *engl.*

sêr *m*, *v.* sir

serafímí *m mn*, *v.* serafini

serafíni (**serafímí**) *m mn* ⟨N seràfīn, G serafína⟩ *bibl.* skupina anđela iz najvišeg anđeoskog reda koji su najbliži Božjemu prijestolju (iz vizije proroka Izaije)
◆ **Seràfīn** m. os. ime, *zast.* ◇ *pr.*: **Seràfīn** (Buje, Istra), **Serafíni** (Vukovar)
✧ *lat.* seraphim ← *hebr.* serafīm: goreći, plamteći

sèrāk *m* ⟨G seráka⟩ alpinistički izraz za gromadu u ledenjaku; nastaje pucanjem ili nejednoličnim rastapanjem leda, opasan za prijelaz
✧ *fr.* sérac: bijeli sir

Serapiónova bràća *pov. knjiž.* ruska književna grupa osnovana u Petrogradu (1921) i nazvana po pustinjaku Serapionu iz Hoffmanovih priča (V. Ivanov, V. Kaverin, M. Zoščenko, N. Tihonov, K. Fedin); opirali su se podređivanju umjetnosti zadaćama praktične politike

seràskēr *m* ⟨G seraskéra⟩ *pov.* vrhovni zapovjednik vojske u Osmanskom Carstvu
✧ *tur.* ← *perz.* ser: glava + *v.* asker

sèrātor, *v.* srati

sèrbez *prid.* ⟨*indekl.*⟩ i *pril. reg. ekspr.* na slobodan način, bez zabrane, bez ograničenja; slobodno, bez straha, neustrašivo
✧ *tur.* serbes(t) ← *perz.* serbest

sèrbus, *v.* servus

sèrdār *m* ⟨G serdára⟩ *pov.* **1.** *vojn.* **a.** veliki vezir, vrhovni zapovjednik vojske u Osmanskom Carstvu **b.** starješina janjičara na manjem upravnom području **2.** plemenski starješina i titula za plemenske vođe u Crnoj Gori **3.** u mletačkoj Dalmaciji niži časnički čin, često dobiven zbog zasluga u borbama protiv Osmanlija // **serdàrica** *ž* žena serdarova; **serdaròvati** *nesvrš.* ⟨*prez.* serdàrujēm, *pril. sad.* -rujūći, *gl. im.* -ānje⟩ biti serdar, imati ovlasti serdara; **sèrdārskī** *prid.* koji se odnosi na serdare; **serdárstvo** *sr* ⟨G -tāvā/-ā⟩ **1.** položaj i dužnost serdara **2.** čast i dostojanstvo serdara
◆ *pr.* (prema statusu): **Sèrdār** (640, Zagreb, Lika, *I* Slavonija), **Serdárević** (360, Split, sred. Dalmacija), **Serdàrušić** (170, Zagreb, Bjelovar, Kaštela, *I* Slavonija), **Sȑdār** (Gvozd, Samobor, *I* Slavonija), **Sȑdārev** (110, Šibenik, Zagreb, Split), **Srdárević** (150, Požega, Novska, Biograd, *I* Slavonija)
✧ *tur.* ← *perz.* serdār ← ser: glava

Sèrdar, Ivo (1933–1985), hrv. kazališni, filmski i TV glumac; vrsne komične uloge i likovi *Petrice Kerempuha*, *Pometa*, *Deset lica Ive Serdara*

serdžáda *ž isl.* **1.** molitveni ćilim na kojem se klanja namaz po propisima islama; sedžada **2.** ukrasna prostirka u sobi namještenoj na orijentalni način
✧ *tur.* seccade ← *arap.* sāǧǧādāv: sedžada

sèrđen *m*, *v.* sergen

sèrđija *ž*, *v.* sergija

serenáda *ž glazb.* **1.** pjesma koja se ob. pjeva pod prozorom djevojke; podoknica **2.** glazbeno djelo koje ima značajke takve pjesme **3.** (serenâta) *glazb. pov.* prigodna vokalno-instrumentalna glazba, alegorijskog sadržaja, izvođena na otvorenom, najčešće scenski (17. i 18. st.)
✧ *njem.* Serenade ← *tal.* serenata

serendipìtēt *m* ⟨G serendipitéta⟩ umijeće da se slučajno dođe do zanimljivih i važnih otkrića
✧ *engl.* serendipity ≃ Serendip: Sri Lanka; ime je skovao engleski književnik Horace Walpole (1717–1797) u bajci *Tri princa od Serendipa*

seréžanin *m* ⟨N *mn* seréžani⟩ *pov.* žandar u Vojnoj krajini
◆ *pr.* (prema zanimanju): **Serèzlija** (Županja, Slavonija), **Seréžević**, **Sȑzēntić** (130, Zadar, Rijeka, Zagreb, ← *tal.*)
✧ *fr.* sergent

sèrgen (**sèrđen**) *m* ⟨G *mn* sȅrgēnā⟩ *reg.* ormar ugrađen u zidu ili ormar pričvršćen za zid

// **sèrgija** (**sèrđija**) *ž* ⟨G *mn* sȅrgījā⟩ *reg.* **1.** prostirka na koju se baca novac prilikom sakupljanja dobrovoljnih priloga **2.** mjesto gdje se što izlaže

✧ *tur.* sergen ← sermek: prostrijeti, razastrijeti

Sêrgije (**Sergȅj**) **1.** *v.* ♦ **2.** ime četvorice papa (8–11. st.), dvojice konstantinopolskih patrijarha (10–11. st.), dvojice ruskih patrijarha i teologa (14. i 19–20. st.) i jednog sirijskog teologa (6. st.)

♦ m. os. ime

sèrhāt *m* ⟨G serháta⟩ *reg. zast.* prostor koji obilježava dokle se prostire jedna, a počinje druga država; pogranični kraj, granica, crta // **serhàtlija** *m* ⟨N *mn* -e⟩ *reg. pov.* **1.** pogranični vojnik, graničar; krajišnik **2.** stanovnik s područja Vojne krajine

♦ *pr.* (prema zanimanju): **Serhàtlīć** (Dubrovnik)

✧ *tur.* ← *perz.* serḥad ← ser: glava + ḥadd: granica

serìcīt *m* ⟨G sericíta⟩ *min.* gusti, sitno ljuskavi mineral srebrnastobijele boje; sastavni dio sedimenata i metamorfnih stijena

✧ *grč.* sērikós: svilenast + -IT

serigràfija *ž tisk.* grafička reprodukcijska tehnika; sitotisak, svilotisak

✧ *lat.* sericum ← *grč.* sērikón: svila + -GRAFIJA

sêrija *ž* **1.** skupina predmeta, ljudi ili pojava koji slijede jedan za drugim ili ih vezuje neka zajednička osobina [~ *briljantnih političara*; ~ *knjiga o Old Surehandu*; ~ *sportskih neuspjeha*]; niz, niska, red **2.** skupina predmeta proizvedena po određenom postupku na istom mjestu, ili u istom razdoblju [~ *automobila*; ~ *novčanica*] **3.** televizijski film u nastavcima; nizanka **4.** skupina svezaka neke periodične publikacije ili niza publikacija sa zajedničkim naslovom koje izdaje isti izdavač; kolo △ ~ ***fonema*** *fon.* skup fonema s određenim obilježjem [*zvučna* ~] // **sȅrijāl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji se sastoji ili je organiziran u seriji, u nizu **2.** koji se predstavlja, pojavljuje u nastavcima; serijski, periodičan △ ~***na glazba*** suvremeno komponirana glazba u kojoj se načelo niza primjenjuje i za visinu tona i za trajanje, dinamiku, boju tona i sl.; **serijalizírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* serijalìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ obraditi/obrađivati ili prikazati u obliku serije (ob. televizijske ili serije novinskih članaka), napraviti/praviti seriju, učiniti/činiti da što dobije oblik serije; **sêrījsk|ī** *prid.* koji se odnosi na seriju, koji je izrađen u seriji, koji se niže jedan za drugim [~*i broj*] △ ~***a proizvodnja*** izrađivanje velikih količina jednakih proizvoda u neprekinutom nizu; ~***i port*** *inform.* standardni ulazno/izlazni kanal za serijski prijenos podataka, *usp.* ~***i prijenos***; ~***i prijenos*** *inform.* prijenos podataka jednim kanalom, bit po bit; ~***i spoj*** *tehn.* vrsta električnog spoja elemenata u nizu tako da svi imaju struju jednake jakosti, ali s različitim naponom, *opr.* paralelni spoj, *v.* paralelan △; ~***i ubojica*** onaj koji ubija više ljudi u različito vrijeme i na različitim mjestima, ali uvijek na isti način; **sêrījski** *pril.* na serijski način, u serijama [~ *proizvoditi*]

✧ *njem.* Serie ← *lat.* series: red, vrsta, povorka ← serere: povezati

serìjāl *m* ⟨G serijála⟩ veći niz televizijskih i radio emisija, velika serija tekstova u nastavcima u novinama, zabavnim časopisima itd.

✧ *engl.* serial ← *nlat.* serialis, *v.* serija

sèrīn *m* ⟨G serína⟩ *kem.* oksiaminopropionska kiselina, jedna od najjednostavnijih aminokiselina, sastavni dio mnogih bjelančevina

✧ *v.* ser(um) + -IN

sêrio *pril. glazb.* oznaka za ozbiljnu, trijeznu i objektivnu interpretaciju

✧ *tal.*

seriodijagnòstika *ž, v. serodijagnostika*

seriogràfija *ž med.* rendgenska metoda snimanja u seriji, primjenjuje se za praćenje krvnog optoka // **seriògraf** *m med.* uređaj koji omogućuje seriografiju

✧ *v.* serija + -GRAFIJA

seriôla *ž zool., v. gof*

sȅriōz|an *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ **1.** koji se odlikuje odgovornošću; ozbiljan, zreo **2.** koji je potencijalno težak po posljedicama [~*an problem*]; složen, opasan **3. a.** koji je bez veselosti, bez osmijeha, bez topline; hladan (o osobi) **b.** koji ima važnost i dostojanstvo, umjetničku vrijednost [~*na književnost*], *opr.* lagan, zabavan // **sȅriōzno** *pril.* na seriozan način [~ *shvaćati*]; **serióznōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je seriozan ili svojstvo onoga što je seriozno; ozbiljnost, staloženost, sređenost

✧ *lat.* seriosus ← serius: ozbiljan, strog

sèrkl *m* ⟨N *mn* -i/-ovi⟩ *reg.* **1.** društveni krug,

udruženje ljudi koji su povezani nekim zajedničkim interesom [*francuski ~*] **2.** *kazal.* prvi redovi partera **// serkláž|a** *ž* **1.** *med.* obuhvaćanje i stezanje organa petljom ili prstenom [*izvesti ~u*] **2.** *građ.* **a.** kružni opkop oko građevine **b.** *v.* kolonada **c.** vezanje zidova lancem; zatega

✧ *fr.* cercle

Serlio (*izg.* Sérlio), **Sebastiano** (1475–1554), talijanski kasnorenesansni i maniristički graditelj i teoretičar arhitekture; dvorski graditelj u Fontainebleauu; teoretski spisi u sedam svezaka u kojima je cijelu Europu upoznao s Vitruvijevim zamislima o arhitekturi

Sermage (*izg.* Sermâž) **1.** hrv. plemićka obitelj francuskog podrijetla; među najbogatijim posjednicima Banske Hrvatske; imanja u okolici Zagreba, varaždinskoj i križevačkoj biskupiji; u Hrvatskoj od poč. 18. st.; više pripadnika imalo važnu ulogu u političkom i kulturnom životu Hrvatske, protivnici mađarizacije i mađarskog jezika u hrv. školama, zalagali se za hrv. povijesno pravo i nacionalnu ideju **2. Otto** (1810–1877), bliski suradnik bana Jelačića i član Banske vlade u Zagrebu

sèrmōn *m* ⟨G sermóna⟩ *knjiž.* tekst koji ima poseban oblik, način izlaganja i izgovaranja, prilagođen prilici; govor, predavanje, prodika △ ***sermo vulgaris*** (*izg.* sèrmo vulgáris) običan, prost, nekultiviran govor

✧ *srlat.* sermo: govor s podija ← *lat.* govor ← serere: povezati, srediti

serodijagnòstika (**seriodijagnòstika**) *ž* ⟨D L -ici⟩ *med.* postupak za utvrđivanje bolesti analizom serumske reakcije

✧ *v.* serum + *v.* dijagnoza, dijagnostika

serològija *ž med.* znanstvena disciplina koja proučava *in vitro* reakcije antigen-antitijelo **// seròlog** *m* ⟨N *mn* -ozi⟩ onaj koji se bavi serologijom; **serològijskī** *prid.* koji se odnosi na serologiju; **seròloškinja** *ž*, *v.* serolog; **seròloškī** *prid.* koji se odnosi na serologiju i serologe

✧ *v.* serum + -LOGIJA

sèrōm *m* ⟨G seróma⟩ *pat.* nakupljanje serumske tekućine ispod kože

✧ *v.* serum + -OM

seroteràpija *ž med.* liječenje serumima imuniziranih životinja

✧ *v.* serum + *v.* terapija

serotònīn *m* ⟨G serotonína⟩ *biol. kem.* prirodni sastojak krvi i različitih tkiva, osobito moždanog; povećava tonus i peristaltiku tankog crijeva i suženje kapilara

✧ *v.* serum + *grč.* tónos: napetost + -IN

sero venientibus ossa (*izg.* sêro veniѐntibus ȍsa) *posl.* onima koji kasno dolaze (na ručak) ostaju kosti (tko kasni – u odlukama, idejama, postupcima, ostaje kratkih rukava)

✧ *lat.*

seróza *ž anat.* vanjski sloj organa smještenih u seroznim šupljinama **// sȅrōz|an** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji ima svojstva seroze, koji pripada serozi △ ***~ne ovojnice*** *anat.* iznutra obložu stijenke seroznih šupljina; ***~ne šupljine*** *anat.* tjelesne šupljine obložene seroznim ovojnicama

✧ *nlat.* serosa ≃ serum, *v.* serum

serozìtis *m pat.* upala serozne ovojnice

✧ *nlat.* serositis ≃ *lat.*, *v.* seroza + -ITIS

sèrpent *m* ⟨G *mn* sèrpenātā⟩ *glazb.* drveni puhaći instrument iz 16. st., sastoji se od zmijoliko savijene bušene cijevi od orahovine, presvučene kožom

✧ *fr.* serpent: zmija

serpèntārīj (**serpentârīj**) *m rij.* odjel u zoološkom vrtu gdje obitavaju zmije

✧ *lat.* serpens: zmija

serpèntīn *m* ⟨G serpentína⟩ *min.* magnezijev hidroksid silikat, često zelene boje; bijele vlaknaste vrste (azbest) služi kao vatrostalni materijal

✧ *lat.* serpens: zmija + -IN

serpentína *ž* **1.** oštar zavoj na cesti koja se uspinje ili spušta; zaokretnica **2.** papirnata traka koja se baca na zabavama **3.** *sport* u konjičkom sportu figura koja se izvodi jahanjem u vijugavoj, zmijolikoj liniji

✧ *njem.* Serpentine ← *lat.* serpentinus: zmijolik

sèrsō (**sersô**) *m* igra štapićima i obručima koji se nabacuju na te obruče

✧ *fr.* cerceau: obruč

sérum *m* **1.** *biol. kem.* tekući dio krvi koji nastaje spontanim zgrušavanjem; sukrvica **2.** *farm.* takva tekućina koja sadrži antitijela ili protuotrov upotrijebljena u terapeutske svrhe [*~ protiv zmijskog otrova*] **// sérumskī** *prid.* koji se odnosi na serum

✧ *lat.* serum: surutka

sȅrv *m pov.* **1.** u antici rob **2.** u srednjem vijeku **a.** rob **b.** sluga

✧ *lat.* servus: rob

Sèrvācij m. os. ime (svetačkoga podrijetla), *zast.*; isto: **Sèrvācije**; *hip.*: **Sérvo**, **Véco** ◊ *pr.*: **Šérbić** (Vukovar, Pula), **Šérbo** (Split, sred. Dalmacija, ← *rum.*), **Šèrbula** (130, Dvor, Banovina, Posavina)
✧ *lat.* Servatius

sèrvāl *m* ⟨G servála⟩ *zool.* zvijer (*Felis serval*) iz porodice mačaka, slična risu, živi po savanama tropske Afrike
✧ *port.* (lobo) cerval: jelenski (vuk) ← *lat.* cervalis: jelenski, kao jelen ≃ cervus: jelen

sèrver *m* **1.** *sport* igrač koji izvodi početni udarac (u tenisu, ping pongu, odbojci, badmintonu) **2.** *inform.* **a.** računalo koje opslužuje korisnike na lokalnoj mreži i kontrolira pristup mreži i njenim resursima **b.** računalo ili program koje poslužuje klijente na Internetu; poslužitelj
✧ *engl.* server

servijèta *ž* ⟨G *mn* servijétā⟩ *razg.* dio stolnog pribora, služi za brisanje usta ili zaštitu odjeće uz jelo; ubrus, salveta, tavajol
✧ *fr.* serviette

sèrvīlan (∅, prema komu) *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji je pretjerano uslužan; ponizan, udvoran, puzav // **servilìzam** *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩, *v.* servilnost; **sèrvīlno** *pril.* na servilan način; **servìlnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina onoga koji je servilan; poltronstvo, sluganstvo, dodvoravanje, servilizam
✧ *lat.* servilis: ropski ≃ servire: služiti

servírati *dv.* ⟨*prez.* sèrvīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što) prostrijeti/prostirati stol, (po)služiti jelom **2.** (∅) *sport* izvesti/izvoditi početni udarac kojim se lopta ubacuje u igru (u tenisu, odbojci i sl.) **3.** (komu što) *razg.* podmetnuti/podmetati [~ *laži*; ~ *izgovor*] // **sèrvīrka** *ž* ⟨G *mn* -ī⟩ ona koja u restoranima, pansionima itd. ima dužnost da poslužuje za stolom, ona koja donosi hranu iz kuhinje u blagovaonicu sanatorija i sl. ili samo postavlja stol i odnosi sa stola nakon jela
✧ *njem.* servieren ← *fr.* servir: služiti ← *lat.* servire: robovati

servìrtiš *m reg.* pomoćni (ob. pokretni) stolić za posluživanje pri jelu
✧ *njem.* Serviertisch ≃ servieren: servirati + Tisch: stol

sèrvīs *m* ⟨G servísa⟩ **1.** usluga, posluživanje, podvorba koja se posebno naplaćuje **2.** garnitura stolnog posuđa obično istog oblika i boje [~ *za kavu*; ~ *za jelo*] **3.** radionica, ustanova i sl. koja obavlja kakvu uslužnu djelatnost [*auto-~*; *studentski ~*] **4.** *sport* početni udarac kojim se ubacuje lopta u igru (u tenisu, odbojci i sl.) // **servìsēr** *m* ⟨G servisẽra⟩ **1.** *sport* server (**1**) **2.** stručna osoba koja obavlja uslužnu djelatnost, koja održava strojeve i sl. [~ *dizala*]; **servisíra|ti** *dv.* ⟨*prez.* servìsīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (što) propisno njegovati, obaviti ili obavljati stručne radove potrebne za pravilno održavanje (npr. motornih vozila) **2.** (koga) *žarg.* biti kome na usluzi s određenim podacima, pružati kome usluge iz svoje djelatnosti [*našim podacima ~mo ustanove i biblioteke*]; **sèrvīsnī** *prid.* koji pripada servisu, koji se odnosi na servis
✧ *engl.* service *fr.* service ← *lat.* servitium: robovanje ≃ servus: rob

sèrvīt *m* ⟨N *mn* servíta⟩ *kat.* član prosjačkog reda; cilj mu je širenje štovanja Blažene Djevice Marije
✧ *srlat.* servita ← servus: rob

servìtūt *m* ⟨G servitúta⟩ *pravn. pov.* stvarno pravo koje svom titularu daje ovlaštenje da se tuđom stvari u određenom opsegu služi; služnost [~ *zemljišni*; ~ *osobni*] △ ***međudržavni*** ~ pravo povlaštene države prema drugoj, obveznoj, koje postoji samo za određeni dio područja obvezane države
✧ *srlat.* servitus: služnost ← *lat.* servitus: ropstvo ← servus: rob

SERVO- kao prvi dio riječi označava da stoji u službi onoga što je u drugom dijelu riječi [*servosustav*]
✧ *lat.* servus: sluga, rob; servitus: koji služi

servomehanìzam *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ *tehn.* uređaj za upravljanje nekim mehanizmom u kibernetici, automaciji, automobilskoj industriji [~ *upravljača*]; servosustav, servo // **sèrvo** *m* ⟨G sèrva⟩ *tehn. razg.*, *v.* servomehanizam
✧ SERVO- + *v.* mehanika, mehanizam

servomòtōr *m* ⟨G servomotóra⟩ *tehn.* pomoćni motor koji se automatski uključuje u procese upravljanja
✧ SERVO- + *v.* motor

servosìstēm *m*, *v.* servosustav

servosústav (**servosìstēm**) *m*, *v.* servomehanizam

sèrvus *m arh.* pozdrav pri susretu (na dolasku i odlasku), ob. između međusobno bliskih

osoba sličnog ili istog društvenog statusa // sèrbus *uzv. reg.* iskrivljeni oblik pozdrava servus

◈ *pr.* (nadimačko): **Sȅrbus** (Pula)

✧ *lat.*: sluga

sȅrž *m* komadno obojena tkanina, izrađena u keper – vezu koja se izvorno proizvodila od vune, a danas i od drugih vlakana

✧ *fr.* serge ← *lat.* serica: tkanina od svile ≃ *grč.* sērikós: svilen

sèržant (seržȁnt) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ *pov.* **1.** *vojn.* čin narednika, vodnika ili sl. **2.** *pravn.* odvjetnik višeg stupnja △ ~ ***major*** *pov.* vojni čin; stariji vodnik, nadstražar

✧ *fr.* sergeant, *v.* serežanin

sèsija *ž* **1. a.** periodičko zasjedanje određenih organa uprave, društava i sl. **b.** dio nekog dužeg zasjedanja, kongresa, simpozija [*poslijepodnevna ~*] **c.** skup predavanja na poslijediplomskom studiju koji se održava u jednom ili u više dana **2.** zemljišni posjed, imanje **3.** *inform.* vrijeme tijekom kojeg se izvodi kompjuterski program // **sèsījskī** *prid.* koji se odnosi na sesiju; **sȅsīl|an** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ koji se čvrsto drži na jednom mjestu; priljubljen, vezan, *opr.* mobilan, nomadski △ ~***no stanovništvo*** ljudi vezani za zemlju ili uz koji drugi posao, ob. zemljoradnici (za razliku od stočara koji se sele); ~***ne morske životinje*** *zool.* životinje koje žive pričvršćene za morsko dno (neki mješinci, bodljikaši, školjkaši, spužve, koralji)

✧ *lat.* sessio: sjedenje, sjedište ≃ sedēre: sjediti

Sȅsklo *sr* arheološko nalazište u Tesaliji, Grčka; lokalitet eponim neolitičke kulture

seskviterpéni *m mn* ⟨N seskvitèrpēn, G seskviterpéna⟩ *kem.* aliciklički ugljikovodici formule $C_{15}H_{24}$, između monoterpena i diterpena, nalaze se u eteričnim uljima

✧ *lat.* sesqui: poldrug, jedan i pol + *v.* terpeni

Sesòstris ime trojice staroegipatskih faraona (I, 20. st. pr. Kr.; II, 19. st. pr. Kr.; III, 19. st. pr. Kr.)

Sesshu (*izg.* Sešū), **Oda** (zvan još Toyo, Unkoku ili Bikeisai) (1420–1506), budistički redovnik, najveći japanski slikar monokromnog crtanja tušem; slikao pejzaže, ptice, životinje i cvijeće; stil specifičan po vehementnom potezu tušem koji ujedinjuje preciznu kaligrafiju i dinamičnost kompozicije

sèstērcīj (sestȅrcīj) *m pov.* stari rimski srebrni novac, 1/4 denara

✧ *lat.* sestertius ← semis tertius: pola trećega, dva i pol asa

sestína *ž knjiž.* **1.** strofa od 6 stihova **2.** pjesma od 6 strofa

✧ *tal.* sestina

sèstr|a *ž* ⟨V sèstro, G *mn* sestárā⟩ **1.** kći istih roditelja u odnosu prema drugoj djeci tih roditelja **2.** ženska osoba sa srednjom stručnom spremom u zdravstvenim ustanovama [*medicinska ~a*] **3. a.** *crkv.* ženski dio crkvene pastve [*braćo i sestre, pomolimo se!*] **b.** *pol. zast.* ženski dio građanstva (ob. u govorima predstavnika HSS-a) △ ***časna ~a*** redovnica kojega katoličkog reda (franjevačkog, benediktinskog, karmelićanskog itd.) // **séja** *ž fam. hip.* od sestra; seka; **séka** *ž*, *v.* seja; **sèstrica** *ž dem.* od sestra; **sȅstrična** *ž* kći očeva ili majčina brata ili sestre; **sȅstrić** *m* sin očeva ili majčina brata; nećak; **sèstrīn** *prid.* koji pripada sestri; **sèstrīnsk|ī** *prid.* koji se odnosi na sestre △ ***~a stranka, ~a kompanija itd.*** ona koja je srodna nekoj drugoj po interesima i taktici javnog djelovanja; **sèstrīnski** *pril.* kao sestra, na način sestre; **sèstrīnstvo** *sr* pripadanje po sestrinskoj liniji srodstva

◈ **Séka** ž. os. ime ◇ *pr.*: **Sèkačić** (Varaždin, Zagorje, Podravina, *v.* i Sekula), **Sekálec** (100, Valpovo, Donja Stubica, Sesvete), **Sèkanić** (Osijek, Baranja, Sisak), **Sekánović** (Kutina), **Sékić** (Slavonski Brod, *I* Slavonija, Posavina), **Sȅstrić** (180, Duga Resa, *Z* Slavonija)

✧ *prasl.* i *stsl.* sestra (*rus.* sestrá, *polj.* siostra), *lit.* sesuo ← *ie.* *swesōr (*lat.* soror, *got.* swistar)

Sȅsvete *ž mn* grad (u blizini Zagreba), 35.337 stan. △ ~ ***Ludbreške*** naselje (u blizini Ludbrega), 561 stan. // **Sȅsvećanin** *m* (**Sȅsvećānka** *ž*) ⟨N *mn* Sȅsvećani⟩ stanovnik Sesveta; **sȅsvetskī** *prid.* koji se odnosi na Sesvete i Sesvećane

◈ *pr.* (etnici): **Sȅsvečan** (280, Đurđevac, Prigorje, Osijek), **Sesvečánec** (Vrbovec), **Sȅsvećan** (Vrbovec, Prigorje, Podravina)

✧ *v.* svet

sȅš *m* ⟨N *mn* sȅševi⟩ *geogr.* periodična oscilacija vode u zatvorenim morima, zaljevima i jezerima; štiga

✧ *fr.* seiche

sȅt *m* ⟨N *mn* sètovi⟩ **1.** *sport* dio teniske, stolnoteniske, badmintonske ili odbojkaške utakmice **2.** *glazb.* **a.** niz glazbenih kompozicija koje čine cjelinu **b.** u pop-glazbi oznaka za skupinu od 10 glazbenika **3.** određeni broj stvari koje idu zajedno (tanjuri, pribor, odjevni predmeti i sl.) [*vuneni* ~]; komplet △ **~-lopta** *sport* lopta koja može odlučiti o pobjedi u setu [*imati* ~ *loptu*]
✧ *engl.* set: postav i dr. (kao glagol, osnovno značenje: staviti, postaviti)

Sȅt *m mit.* egipatski bog podzemlja, smrti, zla i oružja; zloduh koji je ubio brata Ozirisa, raskomadao njegovo tijelo i rasuo ga diljem Egipta

sète *ž*, *v. môra*

sȅter[1] *m kinol.* rasa dugodlakih lovačkih pasa ptičara [*engleski* ~; *irski* ~; *gordon* ~]
✧ *engl.* setter

sȅter[2] *m sport* u odbojci igrač koji blizu mreže ima zadatak da odbaci loptu visoko u zrak kako bi suigrači mogli poentirati; onaj koji namješta loptu; dizač
✧ *engl.* setter

Sȅti ime dvojice staroegipatskih faraona (I, 13. st. pr. Kr.; II, 11–12. st. pr. Kr.)

setpoint (*izg.* sȅtpōint) *m term.* namještena, referentna vrijednost; u tehničkim procesima dobiva se pomoću instrumenta
✧ *engl.*

sette bandiere (*izg.* sȅte bandijêre) *m*, *v.* šetebandijere

settecento (*izg.* setečènto) *m pov. umj.* u povijesti talijanske umjetnosti i kulture naziv za 18. st.
✧ *tal.*: (tisuću) sedamstote (godine)

sette giorni (*izg.* sȅte đôrni) *m reg.* komoda sa 7 ladica, jednom ispod druge, u kojoj se drži rublje za svaki dan po redu u tjednu (građanski stil primorskih kuća)
✧ *tal.*: sedam dana

setup *(izg. setäp) m inform., v. instalacija (4)*
✧ *engl.*

Seurat (*izg.* Sorâ), **Georges Pierre** (1859–1891), francuski slikar, osnivač poentilizma i divizionizma (*Nedjeljno poslijepodne na otoku Grande Jatte*, *Cirkus*)

SEV *krat. pov.* savjet za uzajamnu ekonomsku pomoć istočnoeuropskih zemalja planske privrede osnovan u Moskvi 1949; raspušten krajem 1980-ih
✧ *krat.*, *rus.* **S**avjèt **e**kanamíčeskoj **v**zajmopómošči

sèvāp *m* ⟨G sevápa⟩ *rel. isl.* dobro djelo koje po islamskom učenju zaslužuje Božju nagradu [*učiniti* ~]
✧ *tur.* ← *arap.* täwāb

sèvast *m*, *v.* sebast

Sevastòpolj *m* grad i luka na *JZ* obali Krima (Crno more), 366.200 stan. // **sevastòpoljskī** *prid.* koji se odnosi na Sevastopolj

sèvdāh *m* ⟨G sevdáha⟩ *reg. knjiš. ekspr.* ljubav, ljubavna čežnja, zanos // **sèvdisati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -išēm, *pril. sad.* -išūći, *gl. im.* -ānje⟩ *etnol.* predavati se sevdahu, prepustiti se raspoloženju koje donosi sevdah
✧ *tur.* sevda: ljubav ← *arap.* säwdā': crna žuč, zbog shvaćanja da je to jedna od četiriju tjelesnih tekućina, i da je ta povezana s ljubavnim osjećajima ≃ *tur.* sevmek: voljeti, ljubiti

sevdàlīnka *ž* ⟨D L -i, G *mn* -ā/-ī⟩ *glazb.* lirska ljubavna solistička pjesma bosansko-hercegovačkih muslimana
✧ *tur.* sevdalı: zaljubljenik

Sèver[1], **Josip** (1938–1989), hrv. pjesnik, poezija postmodernističke montaže, prevodio s ruskog (V. V. Majakovski) i kineskog (*Diktator*, *Anarhokor*, *Borealni konj*)

Sèver[2], **Septímije** (146–211), rimski car (vladao 193–211)

Sèverin *m* naselje (u blizini Bjelovara), 673 stan. △ ~ ***na Kupi*** naselje (u blizini Karlovca) // **Severínac** *m* (**Sevèrīnka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Severínci, G Sevèrīnācā⟩ stanovnik Severina; **sevèrīnskī** *prid.* koji se odnosi na Severin i Severince
♦ *v.* Severin[1]

Sȅverīn m. os. ime (svetačkoga podrijetla); *hip.*: **Sȅvēr**; **Severína** ž. os. ime; *hip.*: **Îna**, **Rȉna**, **Séja** ◊ *pr.*: **Sȅvēr** (2770, Zagreb, Zagorje, Turopolje, Međimurje), **Sèverić** (Đurđevac, Osijek), **Sȅverīn** (130, Zagreb, Zagorje), **Severínac** (130, Jastrebarsko, Zagreb), **Severìnskī** (Vrbovsko, Pokuplje, Rijeka, Petrinja), **Sevérović** (210, Samobor, sjeverozapadna Hrvatska, Posavina) ◊ *top.* (naselja): **Sȅverīn na Kȕpi** (Vrbovsko, 209 stan.), **Sevérovci** (Đurđevac, 204 stan.)
✧ *lat.* Severinus ← severus: ozbiljan, strog

Sévigné (*izg.* Sevinjê), **Marie de, markiza** (1626–1696), francuska književnica, autorica o. 1500 pisama koja se drže najvišim dometom francuskog epistolarnog umijeća 17. st.

Sevilla (*izg.* Sevìlja) *ž* grad i riječno-morska luka

na obali rijeke Guadalquivir (Španjolska), 678.200 stan. // **Sevìljanin** *m* (**Sevìljānka** *ž*) ⟨N *mn* Sevìljani⟩ stanovnik Seville; **sèvīljskī** *prid.* koji se odnosi na Sevillu i Seviljane

sex-shop (*izg.* sěks šȍp) *m* seks-šop, *v.* seks ▲

sezalpînija *ž bot.* južnoameričko drvo (*Caesalpinia*) crvene boje, raste u Brazilu; služi kao sirovina za dobivanje brazilina; brazilsko drvo

sèzam *m* ⟨G *mn* sèzāmā⟩ *bot.* hranjiva biljka (*Sesamum indicum*, *S. radiatum*) iz porodice *Pedaliaceae*, raste i uzgaja se u suptropskim krajevima, iz sjemenki se dobiva vrlo kvalitetno jestivo ulje, služi i za posipanje peciva te spravljanje slastica △ ***~e, otvori se!*** **1.** uzvik iz istočnjačke bajke koji otvara vrata do tajnog blaga, *usp.* Ali Baba **2.** *pren. razg.* ono što otvara sva vrata, omogućuje pristup [*to je ~*] // **sèzamov** *prid.* koji je od sezama, koji je svojstven sezamu [*~o ulje*]

✧ *lat.* sesamum ← *grč.* sḗsamon: sjeme sezama ← semitski

sézati, *v.* segnuti

sezóna *ž* **1.** godišnje doba, dio godine **2.** vrijeme koje najbolje odgovara za neku djelatnost [*~ lova*; *~ kupanja*; *kazališna ~*; *turistička ~*] △ ***mrtva ~*** vrijeme mirovanja neke djelatnosti // **sezónac** *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci, G sèzōnācā⟩ *razg.* sezonski radnik, onaj koji radi kraće vrijeme na crno ili na ugovor o privremenom radu, ob. u sezoni nekih poslova (berba, sjetva, turistička sezona); **sezónčev** *prid.* koji pripada sezoncu; **sèzōnsk|ī** *prid.* koji se odnosi na sezonu, koji je povezan sa sezonom [*~i radnik*; *~i gost*]; koji dolazi do izražaja u određenoj sezoni [*~a pojava*; *~a ispaša*; *~o sniženje cijena*] △ ***~a migracija*** *sociol.* oblik privremene migracije povezan sa zapošljavanjem na poslovima u drugom mjestu koji se obavljaju u određenom godišnjem dobu, tj. u »sezoni«

✧ *fr.* saison ← *lat.* satio: sijanje (vrijeme sjetve) ≃ serere: sijati

sȅžanj, *v.* segnuti

SF ⟨G SF-a⟩ oznaka za znanstvenu fantastiku

✧ *krat.*, *engl.* science fiction

sfàcelus *m pat.* sloj odumrlog tkiva odvojen od okolnog tkiva; vlažna gangrena

✧ *grč.* sphákelos: gnjilenje, gangrena

sfalèrīt *m* ⟨G sfalerīta⟩ *min.* cinkov sulfid ZnS, crn, neproziran; glavna cinkova ruda

✧ *grč.* sphalerós: klizav, varljiv + -IT

-SFERA, -SFERIČKI, -SFERSKI kao drugi dio riječi označava ono što se odnosi na kuglu, loptu, kuglasto, oblo [*litosfera*]

✧ *grč.* sphaîra: kugla

sfér|a *ž* **1.** *mat.* ploha koju čine sve točke prostora tako da im je udaljenost od zadane točke (središta) jednaka zadanom pozitivnom broju (radius) **2.** *pren.* područje, djelokrug, položaj u društvu, sredina, krug utjecaja ili interesa [*u ~i kulture*; *to ne ulazi u moju ~u*] △ ***interesna ~a*** *pol.* prostor interesa jedne države koji se proteže nad većim ili manjim područjem jedne ili više zemalja; ***javna ~a*** *sociol.* ukupnost mjesta gdje se vodi nenasilna javna rasprava o vlasti, prostor za djelovanje između društva i države; ***glazba ~a*** *pren.* nebeska glazba, zvukovi koji se objedinjuju u glazbu; ***nebeska ~a*** *astron.* unutrašnja ploha kugle na koju se projiciraju nebeska tijela prema koordinatama nebeskog ekvatorskog sustava // **sfèričan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je u obliku sfere, kao sfera; **sfèričnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je sferično; **sfèrant** *m tehn.* navigacijski instrument sličan teodolitu; **sfèrik** *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *fiz.* ultradug elektromagnetski val; nastaje kod električnih oluja i pražnjenja u atmosferi; **sfêrn|ī** *prid.* koji se odnosi na sferu △ ***~a aberacija*** *fiz.* pojava koja nastaje zbog različitog položaja sjecišta zraka koje prolaze rubom, odnosno sredinom leće ili zrcala; ***~a astronomija*** disciplina koja proučava prividna gibanja nebeskih tijela oko Zemlje koja prividno miruje; ***~a dužina*** *mat.* kraći luk glavne kružnice na sferi, njegova duljina je najkraća udaljenost dviju točaka na sferi (glavna kružnica je presječnica sfere s ravninom kroz njezino središte); ***~a geometrija*** *mat.* dio geometrije koji proučava sferu i istaknute podskupove njezinih točaka; ***~a trigonometrija*** *mat.* dio geometrije u kojem se metrički odnosi između stranica i kutova sfernog trokuta izražavaju trigonometrijskim funkcijama; ***~e koordinate*** *mat.* koordinate s obzirom na poseban, sferni koordinatni sustav u prostoru; položaj točke zadan je s određena dva kuta i jednom dužinom; ***~i kut*** *mat.* kut što ga čine dvije glavne kružnice na sferi; ***~i trokut*** *mat.* dio sfere omeđen trima glavnim kružnicama, pri čemu se ističe onaj kojem su sve stranice i kutovi manji od 180°

✧ *grč.* sphaîra: kugla ≃ sphairikós: kuglast

sferìstik *m* ⟨V -iče, N *mn* -ici⟩ *pov. sport* podučavatelj igara loptom u antičkoj Grčkoj
✧ *grč.* sphairistikós ≃ *v.* sfera

SFERO- kao prvi dio riječi označava ono što se odnosi na kuglu, loptu, okruglo [*sferometar*]
✧ *grč.* sphaîra: kugla

sferòcīt *m* ⟨G sferocíta⟩ *fiziol.* eritrocit kuglasta oblika, promjera znatno većeg od normalnog
✧ SFERO- + -CIT(I)

sferòīd *m* ⟨G sferoída⟩ *mat.* **1.** rotacijski elipsoid **2.** tijelo oblikom slično kugli; djelomice spljošteno na polovima // **sfȅroīdan** *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji ima svojstva sferoida, koji pripada sferoidu ili se na njega odnosi; pakuglast
✧ *grč.* sphairoeidés: kao kugla ≃ SFERO- + -OID

sfȅrometar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ **1.** *mat.* sprava za određivanje promjera kugle **2.** *fiz.* u optici sprava za određivanje zakrivljenosti leće **3.** *tehn.* sprava za točno mjerenje debljine malih predmeta
✧ SFERO- + -METAR

SFIGMO- kao prvi dio riječi označava ono što je povezano s bilom, pulsom
✧ *grč.* sphygmós: bilo, puls

sfigmogràfija *ž med.* snimanje pulsnog vala potkožnih arterija // **sfigmògraf** *m med.* sprava za mjerenje bila, pulsa
✧ SFIGMO- + -GRAFIJA

sfigmomànometar *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *med.* sprava za mjerenje krvnoga tlaka
✧ SFIGMO- + *v.* manometar

Sfìnga *ž* ⟨G *mn* sfîngā/-ī⟩ 1. *mit.* dimorfno biće lavljega tijela i ženske glave; čest motiv u likovnoj umjetnosti, najpoznatija kraj piramida u Kairu; simbol mudrosti, tajnovitosti i snage [*egipatska* ~] **1.** (sfinga) *pren.* vrlo tajnovita, šutljiva osoba [*šuti kao* ~]
✧ *grč.* Sphígks

sfingolipídi *m mn* ⟨N sfingolìpīd, G sfingolipída⟩ *fiziol.* vrsta lipida; važni sastojci stanične membrane
✧ *grč.* sphíggein: stezati + *v.* lipidi

sfingomijelíni *m mn* ⟨N sfingomijèlīn, G sfingomijelína⟩ *fiziol.* fosfolipidi, sastavni dio živčanog tkiva
✧ *grč.* sphíggein: stezati + *v.* mijelin

sfìnkter *m anat.* kružni mišić, zatvara ili otvara cjevaste organe (želudac, anus i sl.); mišić zapirač, stezač
✧ *grč.* sphinktér ← sphíggein: stezati

sfinkterektòmija *ž med.* operativno, djelomično ili potpuno odstranjenje nekog od sfinktera
✧ *v.* sfinkter + *v.* ektomija

Sforza (*izg.* Sfôrca) **1.** talijanska dinastija koja je vladala Milanom u doba renesanse **2. Lodovico** (1452–1508), milanski vojvoda, bio veliki mecena renesansnih umjetnika (Leonarda da Vincija) **3. Carlo** (1872–1952), talijanski diplomat, političar, povjesničar; kao ministar vanjskih poslova potpisnik Rapalskih ugovora 1920. o razgraničenju s Jugoslavijom; antifašist u emigraciji 1922–1943, zatim opet ministar vanjskih poslova 1947–1951. i potpisnik mirovnog ugovora za Italiju

sforzato (*izg.* sforzâto) *pril. glazb.* oznaka za dinamičko isticanje tona ili akorda
✧ *tal.*

sfragída *ž* ⟨G *mn* sfrȁgīdā⟩ *pov.* kratka autobiografska bilješka u antičkih pjesnika na kraju zbirke
✧ *grč.* sphragís: pečat

sfragìstika *ž* ⟨D L -ici⟩ pomoćna povijesna znanost koja proučava pečate; sigilografija, pečatoslovlje
✧ *njem.* Sphragistik ≃ *grč.* sphragís: pečat

sfr̀fljati *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* sfȑfljān⟩ *razg.* nerazgovijetno reći što
✧ S(A)- + *v.* frfljati

sfrìgati *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* sfrȉgān⟩ *razg.* frigajući pripremiti za jelo; spržiti
✧ S(A)- + *v.* frigati

SFRJ *krat. pov. pol.* Socijalistička Federativna Republika Jugoslavija

sfŕkati *svrš.* ⟨*prez.* sfȓčēm, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* sfȓkān⟩ *razg.* saviti, zasukati, smotati [~ *rukave*]
✧ S(A)- + *v.* frkati

sfùfljati *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* sfȕfljān⟩ *razg.* nejasno izgovoriti
✧ S(A)- + *v.* fufljati

sfumâto *pril. lik.* način slikanja zamagljenim tonovima i rasplinutim obrisima; kao u izmaglici
✧ *tal.* sfumato

sfùndati (koga, što) *svrš.* ⟨*prez.* sfùndām, *pril. pr.* -āvši, *prid. rad.* sfùndān⟩ *reg. ekspr.* ubiti, uništiti, rasturiti (što)
✧ S(A)- + *v.* fundati[1]

sfȕšati (što, koga) *svrš.* ⟨*prez.* sfȕšām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* sfȕšān⟩ *reg.* loše ili površno što obaviti; spackati, sprčkati
✧ S(A)- + *v.* fušati

Sg *kem.* simbol za element seaborgij

sgrâfito *m pov. lik.* vrsta zidnog slikarstva u Italiji 15–16. st., izvodilo se na dva sloja žbuke
✧ *tal.* sgraffito ← sgraffire: grebsti ≃ sgraffio: ogrebotina, *usp.* grafiti

shake (*izg.* šȇjk) *m razg.* mliječni napitak koji nastaje miksanjem mlijeka i voća ili ekstrakta čokolade, vanilije i sl. // **shaker** (*izg.* šȇjker) *m razg.* posuda u kojoj se pripravlja shake ili koktel
✧ *engl.*

Shakespeare (*izg.* Šȅkspīr), **William** (1564–1616), engleski književnik, kazališni glumac i redatelj; u 40-ak teatarskih tekstova stvorio pozornicu svijeta na kojoj defiliraju stotine žalosnih i smiješnih ljudskih sudbina sa svim temeljnim crtama ljudske naravi; povijesne drame (*Henrik IV*, *V*., *VI* i *VIII*, *Richard III*), komedije (*Ukroćena goropadnica*, *Mnogo vike ni za što*, *Mletački trgovac*, *Kako vam drago*, *San Ivanjske noći*, *Vesele žene Windsorske*, *Uzaludan ljubavni trud* i dr.), tragedije (*Romeo i Julija*, *Hamlet*, *Otelo*, *Kralj Lear*, *Macbeth*), knjiga pjesama *Soneti*; najizvođeniji kazališni autor svih vremena // **šȅkspīrskī** (**šekspirìjānskī**) *prid.* koji se odnosi na Shakespearea i njegovo djelo, koji pripada Shakespeareu

shamal (shimal) (*izg.* šàmāl) *m meteor.* suh i topao vjetar Perzijskoga zaljeva
✧ *arap.* šumāl

Shanghai (*izg.* Šàngaj) *m* grad i luka u blizini ušća rijeke Yangtzea, 13,3 mil. stan. // **Šangájac** *m* (**Šàngājka** *ž*) ⟨G -jca, N *mn* Šangájci, G Šàngājācā⟩ stanovnik Shanghaia; **šàngajskī** *prid.* koji se odnosi na Shanghai i Šangajce

shanty (*izg.* šȅnti) *m glazb.* pjesma engleskih i američkih mornara iz doba jedrenjaka; pjevala se i pri teškim radovima
✧ *engl.*

shareware (*izg.* šȇrvēr) *m inform.* program u slobodnoj distribuciji koji se može isprobati prije kupovanja
✧ *engl.*

Sharon (*izg.* Šàron), **Ariel** (1928), izraelski general, uspješan zapovjednik oklopnih jedinica u ratovima 1967. i osobito 1973, zatim političar militantne desničarske orijentacije, zastupao spornu izgradnju izraelskih naselja na Zapadnoj obali (palestinsko područje); od 2001. predsjednik izraelske vlade koja provodi nepopustljivu politiku prema Palestincima i na svaki individualni teroristički napad arapskih ekstremista vrši vojnu odmazdu

sharpie (*izg.* šȅrpi) *m pom.* američka jedrilica plosnata dna, pokrivena pramca i krme
✧ *amer.engl.*

Shaw (*izg.* Šô) **1. George Bernard** (1856–1950), engleski književnik irskoga podrijetla; pod utjecajem reformističkih socijalističkih ideja i Ibsenova teatra počeo pisati drame; u početku se bavi važnim društvenim problemima, kasnije izruguje ili napada pojedine društvene institucije; briljantni dijalozi i duhovita retorika puna paradoksa; stekao slavu najduhovitijeg dramskog pisca prve pol. 20. st. (*Đavolov učenik*, *Pigmalion*, *Sveta Ivana*); Nobelova nagrada za književnost 1925. **2. Irwin** (1913–1984), američki romanopisac i dramatičar (roman *Mladi lavovi*)

shell (*izg.* šȅl) *m inform.* poseban program koji pomaže korisniku u komunikaciji s operativnim sustavom (npr. u radu s datotekama, grafičkim prikazom i dr.); ljuska
✧ *engl.*

Shelley (*izg.* Šȅli) **1. Mary Wollstonecraft** (1797–1851), engleska književnica, autorica romana fantastike i strave (*Frankenstein ili moderni Prometej*) **2. Percy Bysshe** (1792–1822), engleski pjesnik i pisac lirskih drama, istaknuti predstavnik romantizma; buntovne naravi, revolucionarnih stavova, zagovarao ideje Francuske revolucije, prijatelj Byrona; umjesto Boga traži sveobuhvatnu »dušu svijeta«; protivnik tradicije, konvencija, crkve, društvenih ustanova (*Oslobođeni Prometej*, *U obranu poezije*, *Pobuna Islama*, *Hellas*)

shém|a (**šém|a**) *ž term.* **1.** prethodni plan, skica, nacrt za neki budući posao (ob. tehnički, građevinski i sl.) **2.** sređena, metodična kombinacija povezanih ili uzastopnih dijelova; sustav, sistem **3.** *fil.* u Kantovoj epistemologiji, koncept sličan univerzalnom, ali ograničen na fenomenološko znanje pomoću kojega se neki predmet ili ideja čistog razuma može shvatiti **4.** *pejor.* neoriginalan, nekreativan obrazac od kojeg se ne odstupa [*upasti u ~u*] // **shemàtičan** (**šemàtičan**) *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji je u obliku sheme, s karakterom sheme; **shemàtično** *pril.* na shematičan način, ustaljeno, određeno [~ *nacrtati*]; **shemàtičnōst** (**šemàtičnōst**) *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ osobina, stanje onoga što je she-

matično; **shematìzam** (**šematìzam**) *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ **1. a.** pojednostavljivanje prikaza **b.** sklonost pojednostavljivanjima **2.** pregled, popis, imenik [~ *Katoličke crkve*]; **shematizíra|ti** (**šematizírati**) (što) *dv.* ⟨*prez.* shematìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** prikazati/prikazivati, raspoređivati po shemi, svesti/svoditi što na shemu **2.** *pejor.* pojednostavljivati [~*n prikaz osjećaja u tom romanu*]; **shèmatskī** (**šèmatskī**) *prid.* koji je prikazan kao shema; **shèmatski** (**šèmatski**) *pril.* na način sheme [~ *prikazati*]

✧ *grč.* skhêma: oblik ≃ skhēmatikós: shematičan ≃ skhēmatismós: izgled, oblik

shemògraf *m* univerzalna pisaljka

✧ *v.* shema (**1**) + -GRAF

Sheridan (*izg.* Šèridn), **Richard Brinsley** (1751–1816), irsko-engleski književnik i političar, autor satiričkih komedija karaktera s motivima iz suvremenog života (*Suparnici*, *Škola ogovaranja*, *Kritičar*)

sheriff *m*, *v.* šerif

Sherlock Holmes (*izg.* Šèrlok Hôlms) *knjiž.* prototip genijalnog modernog detektiva u romanima engleskog pisca A. C. Doylea koji svojom pronicljivošću otkriva svaki zločin; na tome u 20. st. izrasta cijeli novi literarni žanr romana s nepobjedivim detektivima kao glavnim likovima (Simenonov Maigret, Poirot Agathe Christie, Marlowe Raymonda Chandlera itd.)

sherry (*izg.* šȅri) *m* ⟨G -ja⟩ **1.** vino ojačano dodavanjem alkohola **2.** liker od višnje

✧ *engl.* sherry ← *šp.* vino de Xerex, po gradu Xerez (današnje pisanje Jerez), u Andaluziji

Shetland (*izg.* Šètland) *m* **1.** *geogr.* otočje u Sjevernom moru (Velika Britanija), 1429 km^2, 22.200 stan., glavno naselje Lerwick **2.** (shetland) **a.** pređa koja se ručno prela na otocima Shetland od vune domaćih ovaca; šetlandska vuna **b.** tkanina od šetlandske pređe **c.** rasa ponija; šetlandski poni **//** **šètlandsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Shetland △ ***~a vuna***, *v.* Shetland (**2a**); ***~i ovčar*** *kinol.* pas ovčar sa Shetlandskih otoka, vjerojatno potječe od škotskog ovčara; ***~i poni***, *v.* Shetland (**2c**)

shift (*izg.* šȉft) *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *inform.* tipka na tipkovnici koja se koristi uz kombinaciju s drugim tipkama (za dobivanje velikih slova ili posebnih znakova)

✧ *engl.*

shigelóza *ž pat.*, *v.* *griža*

shii-take (*izg.* šī-tàke) *m bot.* jestiva gljiva (*Lentinus edodes*) podrijetlom iz Azije, koristi se i u farmaceutskoj industriji

✧ *jap.*

shimal *m*, *v.* shamal

shimmy (*izg.* šȉmi) *m* ⟨G šȉmija⟩ *glazb. pov.* društveni ples raširen u SAD-u za Prvoga svjetskoga rata, kasnije popularan i u Europi

✧ *amer.engl.*

shìmnik *m* ⟨N *mn* -īci⟩ *pravosl.* viši monaški stupanj; zahtijeva veću stegu u izvršavanju asketskih pravila

✧ *ngrč.* skhêma ← *grč.*, *v.* shema (**2**)

shistòcīt *m* ⟨G shistocíta⟩ *pat.* eritrocit nenormalna oblika

✧ *grč.* skhistós: rascijepan + -CIT

shistosomijáza *ž pat.* grupa bolesti uzrokovana nametnicima iz roda metilja (*Schistosoma*); bilharcijaza

✧ *grč.* skhistós: rascijepan + -SOM + -IJAZA

shit *m*, *v.* šȉt

shȉzma *ž*, *v.* šizma

SHIZO- (**ŠIZO-**) kao prvi dio riječi označava ono što se odnosi na rascijepljenost, odcijepljenost [*shizofrenija*]

✧ *grč.* skhízein: cijepati

shizofrènija (**šizofrènija**) *ž pat.* duševna bolest koju karakterizira rascjep ličnosti s teškim poremećajima emotivnog života, gubitkom osjećaja za realnost, halucinacijama i bizarnim, često regresivnim ponašanjem; mladenačko ludilo **//** **shizofrèničan** (**šizofrèničan**) *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ **1.** *pat.* koji je bolestan od shizofrenije **2.** *razg.* koji iskazuje neke od simptoma shizofrenije; shizoidan; **shizofrèničārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* shizofrenik; **shizofrèničkī** *prid.* koji se odnosi na shizofrenike; **shizofrènik** (**šizofrènik**) *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *pat.* onaj koji boluje od shizofrenije; shizofreničar; **šíza** *ž razg.*, *v.* šizika; **šȉzika** *ž* ⟨G *mn* šȉzīkā⟩ *razg. pejor.* luckasta osoba (doslovno: ona koja se ponaša kao shizofreničar); šiza; **šíziti** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -zēći, *gl. im.* -zēnje⟩ *razg.* **1.** (∅) ludovati od ljutine **2.** (za kim/za čim) ludovati za kim ili čim; **šȉznuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* šȉznēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* šȉznuo⟩, *v.* šiziti

✧ SHIZO- + -FRENIJA

shȉzoīdan (**šȉzoīdan**) *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ *knjiš.* **1.** koji pokazuje simptome slične onima kod

shizofrenije, a da ne boluje od shizofrenične psihoze **2.** *pren. razg.* koji odudara od općih pravila ponašanja; luckast, lud // **shizoídnōst** (**šizoídnōst**) *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ *psih.* pojava nekih simptoma sličnih shizofreniji
✧ SHIZO- + -IDAN

shizomèlija *ž pat.* malformacija udova; na normalnoj ruci ili nozi visi još jedna ruka ili noga, ob. nepotpuno razvijena
✧ SHIZO- + *grč.* mélos: ud

shoah (*izg.* šoȁ), *v.* šoa

shȍdan (∅, čemu) *prid.* ⟨*odr.* -dnī⟩ koji pristaje, koji je prikladan; primjeren, odgovarajući // **shȍdno** *pril.* prema čemu, u skladu s čime [~ *pravilima ponašanja*]; **shȍdnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je shodno ili osobina onoga koji je shodan
✧ *rus.* sxódnyj

shôlija *ž* ⟨G *mn* shȍlījā⟩ bilješka kojom se tumači neka gramatička nejasnoća u tekstu grčkih i rimskih klasika // **sholȉjast** (**shilijȁst**) *m* sastavljač sholija, gramatik
✧ *grč.* skhólion ≃ skholḗ: slobodno vrijeme iskorišteno za učenje; rasprava

shop (*izg.* šȍp) *m* ⟨N *mn* -ovi⟩ *trg.* trgovina
△ ***duty- free*** ~ (*izg.* djùti-frȋ ~) *trg.* posebna vrsta trgovine u kojoj se prodaje roba bez carine (na graničnim prijelazima, zrakoplovnim pristaništima i u morskim lukama)
✧ *engl.*

shopping, *v.* šoping

shortcut (*izg.* šȍrtkat) *m inform.* **1.** ikona na desktopu koja predstavlja skraćeni, brži put preko kojeg se dolazi do željene datoteke ili programa; prečica **2.** kombinacija tipaka do neke funkcije ili radnje; veza
✧ *engl.*

shorts, *v.* šorc

shot gun (*izg.* šȍt gȁn) *m vojn.* puška kratke glatke cijevi koja izbacuje velik broj kuglica ili dispergira metak kada napušta cijev, tip sačmarice
✧ *engl.*

show *m*, *v.* šou (I)

show business, *v.* šoubiznis

showman, *v.* šoumen

shoyu (*izg.* šȍju) *m* ⟨G šȍjua⟩ tekući pripravak od soje, služi kao začin
✧ *jap.*

shr̀vati (**sr̀vati**) *rij. ekspr.* (koga) *svrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* shȑvān⟩ učiniti vrlo umornim, učiniti nemoćnim količinom napora, rada, duševne boli, nevolje itd.; smlaviti
✧ S(A)- + *v.* hrvati se

shuffle (*izg.* šȁfl) *m glazb.* ritmički oblik sličan boogie-woogieu s dvostrukim ritmičkim akcentima (popularan u jazzu 1920-ih, kasnije čest u rhythm and bluesu, soulu i rocku)
✧ *engl.*

shunt, *v.* šant

shutdown (*izg.* šatdàun) *m inform.* proces zaustavljanja rada nekog programa, operativnog sistema i/ili računala pri kojem su svi relevantni podaci i parametri pohranjeni
✧ *engl.*

shuttle, *v.* šatl

shvàtiti (što) *svrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. pr.* -īvši, *prid. trp.* shvȁćen⟩ **1.** razumjeti, pojmiti **2.** *reg.* zahvatiti, dohvatiti // **shvȁća|ti** (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩, *v.* shvatiti [*kako oni to ~ju*; *krivo me ~te*; *ako me ~š*; *~š li?*]; **shvàtljiv** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji se može shvatiti, razumjeti; razumljiv, pojmljiv; **shvàtljivo** *pril.* na shvatljiv način [~ *objašnjavati*]; **shvàtljivōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što je shvatljivo ili osobina onoga koji je shvatljiv, *opr.* neshvatljivost
✧ S(A)- + *v.* hvatati

Shylock (*izg.* Šȁjlok) židovski lihvar, lik u drami W. Shakespearea (*Mletački trgovac*)

sȋ *m glazb.* oznaka sa sedmi ton u nizu solmizacijskih slogova, *usp.* h

Si *kem.* simbol za element silicij

SI *krat.* Međunarodni sustav jedinica, prihvaćen 1960, temelji se na 7 osnovnih mjernih jedinica: metar, kilogram, sekunda, ampère, kelvin, mol i kandela; osim osnovnih uključuje i dopunske i izvedene jedinice SI

sìāl *m* ⟨G siála⟩ *geol.* površinski kontinentalni sloj Zemljine kore građen pretežito od granita
✧ po kemijskim elementima: **Si**licij + **Al**aluminij

siàmbok *m* ⟨N *mn* -oci⟩ u Indiji, palica načinjena od spolnog uda nosoroga; odgovara »volovskoj žili«
✧ *egz.*

sibàrīt *m* ⟨G sibaríta⟩ **1.** onaj koji je pretjerano sklon uživanjima; dokon **2.** onaj koji je mekoputan // **sibàritkinja** *ž*, *v.* sibarit; **sibàrītsk|ī** *prid.* koji se odnosi na sibarite [~*e*

ruke njegovane mekoputne ruke]; **sibàrītski** *pril.* kao sibarit, na način sibarita
✧ *grč.* Sybarítēs: stanovnik Subarisa, antičkoga grada čiji su stanovnici bili na glasu kao dokoni uživatelji

Síbe m. os. ime, *hip.* od *v.* Josip

Sibelius (*izg.* Sibêlius), **Jan** (1865–1957), finski skladatelj nacionalno-romantičarskog stila s inspiracijama u narodnoj poeziji (ep *Kalevala*) i u slikovitoj prirodi (simfonijska poema *Finlandia*); pored simfonijske i koncertne glazbe skladao scensku i komornu glazbu i solo pjesme

Sibìla *ž mit.* **1.** u najranijoj starogrčkoj mitologiji ime proročice u hramu boga Apolona od koga je dobila dar da proriče sudbinu **2.** od 4. st. pr. Kr. ime više proročica u raznim grčkim hramovima **3.** u rimsko doba naziv za proročicu općenito **//** **sibìlskī** *prid.* **1.** koji pripada Sibili (proročici), koji se odnosi na Sibilu **2.** *pren.* koji je nejasan, proročki; taman △ ***Sibilske knjige*** tri knjige na grčkom jeziku u kojima su bila zapisana proročanstva pripisivana starogrčkoj proročici Sibili Herofili; u Rimu su postale dio kulta; ***Sibilska proročanstva*** zbirka raznih usmenih proročanstava koja su tijekom o. 300 godina (150. pr. Kr.–180) zapisivali grčko-židovski i ranokršćanski pisci; neka najranija tumače se kao najava Isusova rođenja
✧ *lat.* Sibylla ← *grč.* Síbbylla

sibìlant (**sibilànt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ *fon.* piskavi konsonant (c, z, s); piskavac **//** **sibilarizácija** *ž gram.* promjena velarnih suglasnika (k, g, h) ispred samoglasnika u piskave (c, z, s), *usp.* palatalizacija; **sibilarizírati** *dv.* ⟨*prez.* sibilarìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *prid. trp.* sibilarìzīrān, *gl. im.* -ānje⟩ vršiti/izvršiti proces sibilarizacije
✧ *lat.* sibilans ← sibilare: šištati ≃ sibilus: šištanje

Sìbīnj *m* naselje (u blizini Slavonskog Broda), 1935 stan. **//** **Sibínjanin** *m* (**Sibínjānka** *ž*) ⟨N *mn* Sibínjani⟩ stanovnik Sibinja; **sìbinjskī** *prid.* koji se odnosi na Sibinj i Sibinjane

Sibínjanin Janko, *v.* Hunyadi (János)

Sìbīr *m* ⟨G Sibíra⟩ **1.** *geogr.* S dio Azije, Ruska Federacija, golemi prostor od o. 10 mil. km² koji se proteže od Urala do Tihog oceana, o. 25 mil. stan. **2.** *pren.* sinonim za mjesto deportacija i stradanja kamo su za Ruskog carstva i sovjetskog komunizma bili masovno protjerivani i ob. izvrgnuti najgrubljim postupcima i stradanjima politički protivnici i drugi nepoćudnici **3.** *žarg.* vrijeme velike hladnoće [*to je pravi* ~] **//** **Sibírac** *m* (**Sìbīrka** *ž*) ⟨G -rca, N *mn* Sibírci, G Sìbīrācā⟩ **1.** stanovnik Sibira **2.** *etn.* pripadnik jednog od naroda koji živi u Sibiru **3.** Rus rođen u Sibiru (za razliku od Rusa iz Rusije); Sibirjak; **Sibírčev** *prid.* koji pripada Sibircu; **Sibìrjāk** *m* ⟨N *mn* Sibirjáci⟩, *v.* Sibirac; **sìbīrsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Sibir i Sibirce [*~a željeznica* ide od europske Rusije na zapadu do Tihog oceana na istoku], *usp.* transsibirski △ ***~a zima*** neobično oštra, duga zima

sibiréja *ž* ⟨G *mn* sibiréjā⟩ *bot.* reliktni rod listopadnih grmova (*Sibiraea*) iz porodice ruža (*Rosaceae*) △ ***hrvatska*** ~ zaštićena endemična biljka (*s. croatica*), raste na Velebitu
✧ *nlat.* sibirea, prema ruskoj pokrajini Sibiru

sic (*izg.* sîk) *uzv.* znak kojim se upozorava na kakvu grešku u tekstu ili na kakav važan podatak; »tako (stoji u originalu)« △ ~ ***erat in fatis*** (*izg.* ~ èrat ȉn fâtis) tako je bilo suđeno; ~ ***itur ad astra*** (*izg.* ~ ȋtur ȁd ȁstra) tako se ide k zvijezdama; tako se dolazi do slave i časti; ~ ***transit (gloria mundi)*** (*izg.* ~ trȁnsit glôria mȕndi) tako prolazi svjetska slava, izreka izražava **1.** rezignaciju zbog prolaznosti svega **2.** zluradost, ob. u situaciji čijeg naglog životnog poraza; ~ ***vertuntur omnia*** (*izg.* ~ vertȕntur ȍmnia) tako se mijenja sve; ~ ***vos non vobis*** (*izg.* ~ vôs nôn vôbis) tako (radite) vi, ali ne za sebe
✧ *lat.*

sȉc (**zȉc**) *m* ⟨N *mn* sìcevi⟩ *razg.* sjedalo, sjedište, ob. vozila (bicikla, automobila) **//** **sȉcnuti** (**zȉcnuti**) (se) *svrš.* ⟨*prez.* sȉcnēm (se), *pril. pr.* -ūvši (se), *prid. rad.* sȉcnuo (se)⟩ *reg.* sjesti, ob. dobro se namjestiti, smjestiti (se)
✧ *njem.* Sitz

sȉcflajš (**zȉcflajš**) *m reg.* strpljivost i ustrajnost u radu; marljivost [*imati/nemati ~a*]
✧ *njem.* Sitzfleisch

siciliâna *ž glazb. pov.* **1.** stari talijanski ples pastoralnog ugođaja u 6/8 ili 12/8 mjeri; podrijetlom sa Sicilije **2.** polagani stavak u starijoj sonati
✧ *tal.*

Sìcīlija *ž geogr.* talijanski otok u Sredozemnom moru, 25.426,5 km², 4.966.400 stan., glavni grad Palermo, najviši vrh vulkan Etna (3370

m) // **Sicilijánac** *m* (**Sicilìjānka** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* Sicilijánci, G Sicilijānācā⟩ stanovnik Sicilije; **sicilìjānsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Siciliju i Sicilijance; sicilski △ *~**a obrana (sicilijanka)** šah* najčešće igrano otvaranje iz grupe poluotvorenih igara, koje nastaje nakon početnih poteza 1. e4 c5; **sìcīlskī** *prid.*, *v.* sicilijanski

sicuro (*izg.* sikûro) *pril. reg.* s najvećim pouzdanjem, bez kolebanja [u dijaloškoj situaciji: A: *Budi ovdje u osam sati.* B: ~, *bez brige*]; sigurno, razumije se
✧ *tal.*

sìcvana (**zìcvana**) *ž razg.* specijalno građena kada za kupanje u sjedećem položaju
✧ *njem.* Sitzwanne ≃ sitzen: sjediti + Wanne: kada

sìčān *m* ⟨G *mn* sičána⟩ *reg.* **1.** *zool.* **a.** miš (*Mus musculus*) **b.** štakor (*Rattus*) **2.** sredstvo za uništavanje miševa; mišomor
◈ *pr.* (nadimačka, preklapanje s etnicima od Siča): **Sičája** (Zagreb, Križevci, *I* Slavonija), **Sìčić** (200, Omiš, *S* Dalmacija, *I* Slavonija)
✧ *tur.* siçan

Sìčice *ž mn* naselje (u blizini Nove Gradiške), 561 stan.

sìć *m* ⟨N *mn* sìćevi⟩ *reg.* kanta, kofa, vjedro [*uliti u* ~; *izliti iz* ~*a*]
✧ *mlet.* sechio *tal.* secchia

sîći (∅) *svrš.* ⟨*prez.* sîđēm, *pril. pr.* sìšāvši, *imp.* síđi, *aor.* síđoh, *prid. rad.* sìšao⟩ **1.** idući odozgo stići dolje, dospjeti na niže mjesto [~ *stubama*]; saći, spustiti se **2.** *pren.* napustiti kakvo visoko mjesto ili važan položaj [~ *s prijestolja*] // **sâći** (∅, sa čega) *svrš.* ⟨*prez.* sâđēm, *pril. pr.* sàšāvši, *imp.* sáđi, *prid. rad.* sàšao⟩, *v.* sići; **sílaz** *m* čin silaženja; silazak; **sìlazak** *m* ⟨G -aska, N *mn* -asci⟩ čin silaženja, spuštanje prema dolje; silaz; **sìlaz|an** *prid.* ⟨*odr.* -znī⟩ koji silazi, koji se spušta △ *~**na linija srodstva*** linija koja vodi od predaka prema potomcima; *~**ni naglasak***, *~**na intonacija*** naglasak, intonacija s postupnim snižavanjem tona; **sìlaziti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -zēći, *gl. im.* -ažēnje⟩, *v.* sići; **sîz** *m*, *v.* slaz; **slâz** *m* ⟨N *mn* slàzovi⟩ **1.** kosina, jarak itd. niz koji se silazi, kojim se spušta silazeći **2.** *pom.* kose stube obješene uz bok broda, služe za ukrcavanje i iskrcavanje posade i putnika; siz; **slàziti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -zēći, *gl. im.* slàžēnje⟩ *ekspr.*, *v.* silaziti
✧ S(A)- + *v.* ići

sìćūšan, *v.* **sitan**

sída *ž pat.* sindrom stečene deficijencije imunološkog sustava organizma; AIDS, kopnica // **sìdāš** *m* ⟨G sidáša⟩ *razg.* **1.** onaj koji je pozitivan na virus AIDS-a (HIV), ali bolest se još nije razvila **2.** onaj koji boluje od HIV bolesti (u uznapredovalom stadiju); **sidàšica** *ž*, *v.* sidaš
✧ *fr.* **S**yndrome d'**I**muno **d**èficience **A**cquise

Siddharta (*izg.* Sidàrta) *m bud.* česti pridjevak Buddhe koji znači »bio je onaj koji je postigao svoj cilj«

sideman (*izg.* sâjdmen) *m glazb.* **1.** pomoćni glazbenik **2.** u jazzu »linijski glazbenik«, član orkestra, ob. bez solističkih dijelova
✧ *engl.*

siderácija *ž agr.* zaoravanje zelenoga usjeva uzgojenog za gnojidbu; zelena gnojidba

sidèričk|ī *prid.* koji je u vezi sa zvijezdama △ *~**a godina*** vrijeme od 2 uzastopna povratka Sunca na isto mjesto prema zvijezdama; *~**i mjesec*** put Mjeseca oko Zemlje za 27 dana, 7 sati, 43 min. i 11 sek. uz istodobno okretanje oko svoje osi; *~**i period*** vrijeme za koje neko nebesko tijelo obiđe oko Sunca; *~**o njihalo*** metalni prsten na tankoj niti, pomiče se u rukama medija // **sidèričan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji ima osobine zvijezda, koji se odnosi na zvijezde; **siderìzam**[1] *m* ⟨G -zma⟩ **1.** učenje o utjecaju zvijezda na životinje i bilje **2.** vjerovanje u takvo naučavanje
✧ *lat.* sidus (G sideris): zvijezda

sidèrīt *m* ⟨G siderita⟩ **1.** *min.* željezni karbonat $FeCO_3$, važna željezna ruda **2.** meteorit sastavljen od željeza s niklom
✧ *grč.* sidērítēs: željezni ≃ sídēros: željezo

siderìzam[2] *m* ⟨G -zma⟩ **1.** utjecaj vode i metala na čovjeka **2.** sposobnost nekih osoba da osjete gdje u zemlji ima metala i vode
✧ SIDER(O)- + -IZAM

SIDERO- kao prvi dio riječi označava ono što se odnosi na željezo; koji se odnosi na željezo [*siderografija*]
✧ *grč.* sídēros: željezo

sideròcīt *m* ⟨G siderocíta⟩ *biol. kem.* eritrocit s malenim količinama željeza u slobodnom stanju
✧ SIDERO- + -CIT

siderodromofòbija *ž psih.* patološki strah i osjećaj pogibelji od tračnica i željeznice
✧ SIDERO- + *grč.* drómos: put + -FOBIJA

siderogràfija *ž graf.* **1.** urezivanje slika u čeličnu ploču **2.** otisak tih slika
✧ SIDERO- + -GRAFIJA

sideròlīt *m* ⟨G siderolíta⟩ *min.* kamenoželjezni meteorit
✧ SIDERO- + -LIT[1]

sideróza *ž pat.* odlaganje željeznih soli u tjelesnim tkivima [~ *oka*]
✧ SIDERO- + -OZA

siderùrgija *ž* metalurgija željeza
✧ *grč.* sidērourgía ≃ SIDERO- + érgon: rad

sidespin (*izg.* sâjdspīn) *m sport* napadački udarac u stolnom tenisu u kojem loptica dobiva rotaciju prema naprijed (spin) i u stranu (lijevi i desni sidespin)
✧ *engl.*

si diis placet (*izg.* sî dȉis plȁcet) **1.** ako je bogovima pravo **2.** *iron.* ako bogovi mogu takvu glupost podnijeti
✧ *lat.*

sìdol *m* ⟨G sidóla⟩ **1.** *kem.* naziv nekadašnjeg sredstva za čišćenje metala prema proizvodnom imenu **2.** *pren.* naziv svakog tekućeg sredstva za čišćenje // **sidolírati** *dv.* ⟨*prez.* sidòlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ (o)čistiti sidolom, (iz)glancati
✧ tvorničko ime proizvoda® ← SID(ERO-) + -OL

Sidónija ž. os. ime; *hip.*: **Sída**; **Sidónij** m. os. ime
✧ *lat.* Sidonia, Sidonius

sȉdrāšce, *v.* sidro

sȉdr|o *sr* ⟨G sȉdra, G *mn* sȉdārā⟩ **1.** naprava koja se baca na dno da drži brod na mjestu; kotva **2.** *pren.* postupak ili mjera kojom se obuzdava kakav proces △ ***čekati na ~u*** *pom.* biti usidren (o brodu); ***~o za inflaciju*** *ekon.* ukupnost mehanizama i mjera koje se poduzimlju da bi se obuzdala inflacija // **sȉdārce** *sr* ⟨G *mn* sìdārācā⟩ **1.** *dem.* od sidro; sidrašce **2.** *pom.* manje sidro jednostavne izrade, upotrebljava se za zapinjanje glavnog sidra; **sȉdrāšce** *sr* ⟨G *mn* sȉdrāšcā⟩ *dem.* od sidro; sidarce; **sȉdren|ī** *prid.* koji se odnosi na sidro [~*a kolotura*]; **sidrènjāk** *m* ⟨G sidrenjáka, N *mn* sidrenjáci⟩ *pom.* konop kojim se spušta i podiže sidarce; **sȉdrīšte** *sr* **1.** dio luke, zaštićene uvale i sl. određen ili pogodan za sidrenje brodova **2.** mjesto gdje se brod zaustavlja tako da se upotrijebi sidro; **sȉdrīti** (što, se) *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -rēći, *gl. im.* -rēnje⟩ zaustaviti brod sidrom
✧ *srgrč.* sídēron ← *grč.* sídēros: željezo

sìdvester *m* ⟨G -tra, N *mn* -tri⟩ *razg.* kišna mornarska kabanica
✧ *njem.* Südwester ≃ Südwest: jugozapad

sìdžīl *m* ⟨G sidžíla⟩ *reg. pov.* sudski protokol, sudski zapisnik
✧ *tur.* sicil ← *arap.* siğill ← *lat.* sigillum: pečat

sìdžim *m* ⟨G *mn* sȉdžīmā⟩ *reg.* deblja ili tanja nit prediva; uzica, konopac, uže
✧ *tur.* sicim

Siegfried (*izg.* Zìgfrid) *m mit.* u mitu o Nibelunzima sin Sigmunda i Sieglinde, muž Kriemhilde; ubio zmaja Fafnira i osvojio blago Nibelunga; ubijen u osveti koju mu je skovala Brunnhilda jer je prekršio obećanje da će se njome oženiti // **Siegfriedov** (*izg.* Zìgfridov) *prid.* koji pripada Siegfriedu △ ***~a linija*** *vojn. pov.* njemačka utvrđena fronta (duga 600 km) prema Francuskoj, Belgiji i Nizozemskoj, korištena u 2. svjetskom ratu; Zapadni bedem

Siemens (*izg.* Sìmens), **Werner von** (1816–1892), njemački inženjer, 1866. izumio telegraf s kazaljkom i prvi dinamo-stroj; 1847. osnovao (s J. G. Halskeom) elektrotehnički koncern koji posluje i danas pod imenom »Siemens AG« // **siemens** (*izg.* sìmens) *m fiz.* SI jedinica električne vodljivosti (simbol S); definiran električnom vodljivošću elementa koji ima električni otpor od jednog ohma (S = 1/Ω)

Sienkiewicz (*izg.* Šenkiȅvič/ob. Sjènkjevič), **Henryk** (1846–1916), poljski književnik, uz B. Prusa, najznačajniji poljski prozni pisac druge pol. 19. st. (romani *Quo vadis?*, *Ognjem i mačem*, *U pustinji i prašumi* i dr.); Nobelova nagrada 1905.

Sierra Madre (*izg.* Siêra Mâdre) *m geogr.* gorje u Meksiku, sastoji se od A. M. Oriental (3664 m) i S. M. Occidental (3150 m)

Sierra Morena (*izg.* Siêra Morêna) *ž geogr.* gorje u *J* Španjolskoj, najviši vrh 1797 m

Sierra Nevada (*izg.* Siêra Neváda) *ž geogr.* **1.** gorje u *I* Kaliforniji (SAD), najviši vrh Whitney (4418 m) **2.** planinski masiv u *J* Španjolskoj, najviši vrh Mulhacén (3481 m)

sièsta (**sȉesta**, **sijèsta**) *ž* počinak i rani popodnevni mir ljudi i prirode u mediteranskim predjelima
✧ *tal.* ← *šp.*: šesti (jutarnji sat), tj. podne

sievert (*izg.* sìvert) *m fiz.* SI jedinica ekvivalentne doze ionizirajućeg zračenja (simbol Sv), (Sv = J/kg)
✧ prema švedskom radiologu M. Sievertu (1896–1966)

siféma *ž geol.* dio vanjskog omotača Zemljine kore
✧ kemijski elementi **Si** (silicij) + **Fe** (željezo) + »**ma**« (magnezij = Mg)

sìfilis *m pat.* spolna zarazna bolest uzrokovana bijelom spirohetom (*Spirochaeta pallida*) [*imati ~*; *dobiti ~*; *bolovati od ~a*]; lues, francuska bolest, tvrdi čankir // **sìfilisnī** *prid.* koji se odnosi na sifilis; **sifilìtič|an** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ *pat.* koji je napadnut sifilisom, kojemu je uzrok sifilis; **sifilìtičār** *m* onaj koji boluje od sifilisa; **sifilìtičārka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* sifilitičar
✧ *nlat.* syphilis *konstr.*: Syphilis, sive morbus Gallicus: Sifilis ili francuska bolest, naslov pjesme talijanskog liječnika Giovannija Fracastora (1478–1533) ≃ *grč.* sŷs: svinja + phílos: prijatelj

sìfōn *m* ⟨G sifóna⟩ **1.** boca u kojoj se pod tlakom ugljičnog dioksida drži soda-voda [*~ sode*] **2.** odvodna cijev za plinove i tekućine u obliku preokrenutog slova U (u kuhinjama i sl.) **3.** *geol.* u speleologiji: vodom potopljeni kanal u spiljama
✧ *grč.* síphōn: cijev

sifonòfore *ž mn* ⟨N sifonòfora⟩ *zool.* cijevnjaci, slobodnoplivajuće zadruge obrubnjaka (žarnjaci) (*Siphonophora*), plivaju slobodno u moru
✧ *grč.* síphōn: cijev + -FOR(E)

sìg|a *ž* ⟨D L -i, G *mn* sîgā⟩ **1.** *geol.* tvorevina nastala taloženjem vode cijednice u spiljama **2.** slična tvorevina nastala zaleđivanjem vode koja se cijedi [*s krova su visjele debele ledene ~e*]; mosur **3.** *pom.* struja vode u brazdi i uz bokove broda u vožnji
✧ ? ≃ *češ.* síti: kapati

sìgban *m* ⟨N *mn* sigbáni⟩ jedinica za mjerenje dužine rendgenskih i gama zraka
✧ prema švedskom fizičaru i nobelovcu G. Siegbahnu (1886–1978)

sìget *m reg. zast.* otok (javlja se samo u *top.*)
◈ *pr.* (etnici): **Sìgečan** (Ivanić Grad, Podravska Slatina), **Sìget** (Turopolje), **Sìgetac** (Beli Manastir), **Sìgeti** (Osijek, Pakrac, / Slavonija), **Sìgetić** (Koprivnica, Podravina), **Sìgetivan** (Velika Gorica), **Sigètlija** (Osijek) ◇ *mikrotop.*: **Sìget** (ledina kod Mraclina u Turopolju, bara kod Osijeka, pustara kod Daruvara, novozagrebačko naselje), **Sìgečica** (zagrebačko naselje), **Sigétac** (nekoliko kanala kod Virovitice), **Sigétec** (kanal kod Koprivnice, selo kod Virja u Podravini), **Sìgeti** (polja, Ivanić Grad); ◇ *top.* (naselje): **Sigétac Nòvskī** (Novska, 170 stan.)
✧ *mađ.* sziget

Sìgetec *m* ⟨G Sìgeca⟩ naselje (u blizini Koprivnice), 1276 stan. △ ~ ***Ludbreški*** naselje (u blizini Ludbrega), 736 stan. // **sìgetečkī** *prid.* koji se odnosi na Sigetec
◈ *v.* siget

sigilárije (**sigelârije**) *ž mn* ⟨N sigilárija⟩ *bot. geol.* okamenjena biljna vrsta (*Lycopodia*) iz doba karbona i donjeg perma; spada u drvolike crvotočine
✧ *nlat.* Sigillariae ≃ *lat.* sigillum: pečat

sigilogràfija *ž*, *v.* sfragistika
✧ *lat.* sigillum: pečat + -GRAFIJA

Sìgismund **1.** *v.* ◈ **2.** (*hrv.* Žigmund) ime trojice poljskih kraljeva (16. i 17. st.) i jednoga cara i kralja Svetog rimskog carstva njemačke narodnosti **3. Luksemburgovac** (1368–1437), hrv.-ugarski kralj (od 1387), češki kralj (od 1419) i car Svetog Rimskog Carstva njemačke narodnosti (od 1411); usprkos datoj garanciji dopustio da Jana Husa spale na lomači; zavladao i Hrvatskom preko supruge Marije koja je naslijedila ugarsku krunu (1387); krvavo ugušio pobunu hrv. plemstva protiv njegove vlasti
◈ m. os. ime (*njem.* podrijetla), *zast.*; isto: **Sìgmūnd**, **Žìgmūnd**; *hip.*: **Žígo** ◇ *pr.*: **Sìgmūnd** (Duga Resa, Osijek), **Žìga** (Međimurje, Podravina), **Žígić** (860, Korenica, Zagreb, Lika, Slavonija, kod katolika; kod pravoslavaca *v.* živ), **Žìgmūnd** (Varaždin), **Žìgmūndić** (Donji Miholjac), **Žìgmūndovac** (Županja), **Žìgmunić** (Dvor, Banovina), **Žìgnić** (Međimurje)
✧ *njem.* Sigismund

sìgla *ž* ⟨G *mn* sìgālā/-ī⟩ **1.** *pov.* početno slovo kojim se (ob. u rimskim tekstovima) radi kratkoće zamjenjuje ime ili naziv **2.** u stenografiji samoznaci od jednog ili više stenografskih znakova
✧ *lat.* sigilla

sìgma *ž* **1.** *lingv.* osamnaesto slovo grčkog alfabeta **2.** *pov.* u grčkom sustavu bilježenja brojeva oznaka za 200 **3.** *razg. anat.* sigmoidalni dio kolona (debelog crijeva) △ ~-***čestice*** *fiz. kem.* vrlo nepostojane, najteže subatomske čestice s masom većom od mase nukleona;

hiperoni // **sigmatȉzam** *m* ⟨G -zma⟩ *term.* artikulacijska smetnja pri izgovoru glasa »s«
✧ *lat.* ← *grč.* sȋgma

sigmoidektòmija *ž med.* operativno odstranjenje jednog dijela ili cijele sigme (3)
✧ *grč.* sigmoeidḗs: oblikovan poput sigme + *v.* ektomija

Sȉgmund *m mit.* u *Nibelunzima* kralj Nizozemske i otac Siegfrieda, *v.*
✧ *njem.* Sigmund: pobjeda, *usp.* Sigismund

Signac (*izg.* Sinjȁk), **Paul** (1863–1935), francuski slikar i grafičar poentilizma (teoretska studija *Neoimpresionizam*)

sȉgnāl *m* ⟨G signála⟩ **1.** znak koji služi da bi se dojavila poruka ili upozorenje [*crvena krpa predstavljat će ~ za upozorenje*] **2.** stvar, znak i sl. koji ukazuje da će se nešto početi događati [*dim iz vulkana je ~ moguće erupcije*] **3. a.** znak, slika ili poruka koja se šalje ili prima u elektroničkim komunikacijama [*dati ~*] **b.** električni impuls (kao napon ili struja), čije varijacije čine kodiranu informaciju [*analogni ~*; *digitalni ~*] **4.** *meton.* uređaj koji daje određene signale [*vlak stoji na ~u*] // **signàlist** (**signalȉst**) *m* **1.** pomorac koji na brodu obavlja optičku signalizaciju **2.** lučki radnik koji pri pretovaru tereta daje signale dizaličaru **3.** davač znakova, javljač znakova [*kolodvorski ~*]; **signàlistica** *ž*, *v.* signalist; **signalizácija** *ž* sustav signala, sporazumijevanje ili informiranje putem signala; signaliziranje [*cestovna ~*]; **signalizácījskī** *prid.* koji se odnosi na signalizaciju; **signalizírati** (∅, što) *dv.* ⟨*prez.* signalìzīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** dati/davati, odašiljati signale **2.** komunicirati ili dojaviti/dojavljivati signalima **3.** *razg.* upozoriti/upozoravati na što; **sȉgnāln|ī** *prid.* koji se odnosi na signal i signale [*~a zastava*; *~i znakovi*]; **sȉgnārīj** (**signârīj**) *m* abecedni znakovi, pismo; **signàtār** *m* ⟨G signatára⟩ onaj koji je stavio svoj potpis na kakav dokument, koji se svojim potpisom obvezao na što; potpisnik, svjedok, jamac; **signatàrica** *ž* potpisnica, svjedokinja, jamkinja; **signatàričin** *prid.* koji pripada signatarici; **signatúra** *ž* **1.** oznaka kojom se u stručnoj ustanovi obilježuje smještaj knjige **2.** *tisk.* broj, slovo ili kakav drugi znak koji označuje redoslijed araka **3.** oznaka, potpis, znak koji zamjenjuje ili likovno predstavlja ime autora nekog djela **4.** *glazb.* znakovi na početku notnog crtovlja (ključ, povisilica); **sȉgnatūrnī** *prid.* koji pripada, koji se odnosi na signaturu [~ *broj* broj signature]; **signifikácija** *ž* značenje čega, ukupnost vrijednosti i svrhe čega; smisao; **signifikàntan** *prid.* ⟨*odr.* -tnī⟩ koji significira, koji ukazuje svojim svojstvima na što; indikativan; **signírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* sìgnīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** obilježiti/obilježavati, označiti/označavati **2.** potvrditi/potvrđivati potpisom; potpisati
✧ *njem.* Signal ← *srlat.* signale ← *lat.* signum: znak ≃ signare: označiti, zapečatiti

signèta *ž* ⟨G *mn* signétā⟩ **1.** mali pečat, znak obrtnika ili tiskara na njegovu proizvodu različita likovnog rješenja **2.** vrpca uvezana u hrbat knjige za označavanje određene stranice **3.** izrađeni kartončić kojim se označavaju stranice knjige
✧ *njem.* Signet ← *fr.* signet ← *srlat.* signetum

signoria, *v.* sinjorija

signum (*izg.* sȉgnum) *m* **1.** *pov.* u rimskoj vojsci znak (lik, zastava, lozinka) **2.** na pismima i poveljama potpis i pečat **3.** zaštitni znak i marka neke tvrtke **4.** znamenje, predznak △ ~ ***laudis*** (*izg.* ~ lȁudis) znak zahvalnosti *pov.* odlikovanje za vrijeme Habsburške Monarhije; ~ ***temporis*** (*izg.* ~ tȅmporis) znak vremena
✧ *lat.*

sȉgūr|an *prid.* ⟨*odr.* -rnī⟩ **1.** koji nije izložen opasnosti, koji je zaštićen [*~an život*; *~na luka*] **2.** koji je pouzdan [*~an dokaz*] **3.** čvrst, postojan [*~an korak*] // **sȉgūrno** *pril.* **1.** s najvećim pouzdanjem [~ *znam da je kriv*] **2.** čvrsto, odlučno, bez kolebanja, bez opasnosti [~ *upravljati automobilom*] **3.** *čest.* **a.** jamačno, vjerojatno, zacijelo, mislim da [~ *dolazi*] **b.** izražava sredinu između mogućnosti da se izvrši, da se izvršilo, da će se dogoditi ono što sugovornik kaže, što se govori itd.; **sigúrnosn|ī** *prid.* koji osigurava od kvara ili opasnosti [*~i ventil*; *~i uređaj*] △ ~***o staklo*** staklo koje se prigodom loma ne sitni u krhotine (za automobilska stakla, zaštitne maske i dr. primjene); **sigúrnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ **1. a.** stanje, osobina onoga koji je siguran/onoga što je sigurno [*pružati ~*] **b.** *pol.* stanje države koje uključuje sve unutarnje i vanjske elemente (stabilnost, prosperitet, dobrosusjedske odnose i dr.) **2.** uvjerenost, pouzdanje, čvrstina, odlučnost **3.** *fil.*

stanje svijesti u kojem se nešto prihvaća kao potpuno istinito, bez potrebe za dodatnim dokazima [*apsolutna* ~; *hipotetska* ~; *moralna* ~; *metafizička* ~]

✧ *mlet.* sigur *tal.* sicuro

sìhāt *m* ⟨G siháta⟩ *reg. ekspr. zast.* stanje fizičkog, mentalnog i duševnog blagostanja; zdravlje

✧ *tur.* sıhhat ← *arap.* ṣiḥḥa

sìhīr *m* ⟨G sihíra⟩ *etnol. reg.* vrsta vračanja (u vrećicu se npr. zavežu odrezani nokti uz druge otpatke i stave pod prag one osobe kojoj se želi napakostiti); čarolija, mađija, čini [~ *učiniti* opčiniti, omađijati]

✧ *tur.* ← *arap.* siḥr

sihnùrija *ž, v.* polakisurija

sìjāč, *v.* sìjati

sijàčica[1] *ž* ⟨G *mn* sijàčīcā⟩ *bot.* biljka (*Sporobolus arenarius*) iz porodice trava (*Gramineae*)

sijalidóza *ž pat.* metabolični poremećaj lizosomnog sustava

✧ *grč.* síalon: slina + -OZA

sijaloadenìtis *m pat.* upala žlijezda slinovnica s poremećenim otjecanjem sline i invazijom bakterija

✧ *grč.* síalon: slina + *v.* adenitis

sijalogràfija *ž med.* rendgenski kontrastni pregled parotidne i submandibularne žlijezde

✧ *grč.* síalon: slina + -GRAFIJA

sijalolitijáza *ž pat.* kamenci u žlijezdama slinovnicama

✧ *grč.* síalon: slina + *v.* litijaza

Sìjām *m, v.* Tajland // **Sijámac** *m* (**Sìjāmka** *ž*) ⟨G -mca, N *mn* Sijámci, G Sìjāmācā⟩ *pov.* stanovnik ili državljanin Sijama; **sìjāmsk|ī** *prid.* koji se odnosi na Sijam i Sijamce △ ~***a mačka*** *zool.* vrsta plemenitih mačaka porijeklom iz Sijama; ~***i blizanci*** srašteni dvojci (naziv prema kineskim dvojcima rođenima u Sijamu); ~***i boks*** tradicionalni tajlandski boks čija se pravila ne mijenjaju već 500 godina, pravila kao u klasičnom boksu, ali su udarci dopušteni i nogama, koljenima te laktovima; muay thai; ~***i jezik*** *lingv.* jezik tajske porodice, govori se u Tajlandu; tajski

✧ Sijam, bivše ime Tajlanda

sijáset *m* **1. a.** mnogo ljudi, mnoštvo **b.** *pril.* velika množina čega [*imamo* ~ *problema*] **2.** *reg.* mjera ili postupak u odgojne ili drugačije svrhe; kazna **3.** *reg.* bijeda, nevolja, stradanje

✧ *tur.* siyaset: politika, uprava, kazna ← *arap.* siyāsā: upravljati, suditi

sìjati *nesvrš.* ⟨*prez.* -ām, *pril. sad.* -jūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** (∅, se) biti jako svijetao, sjajiti **2.** (od čega, čime) *pren.* izražavati jake pozitivne osjećaje [~ *srećom/od sreće*; ~ *zadovoljstvom/od zadovoljstva*]; blistati // **sìjalica** *ž razg., v.* žarulja; **sínuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* sînēm, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* sínuo⟩ **1.** ispustiti svjetlost; bljesnuti, zasjati [*sunce je sinulo*] **2.** *pren.* naglo, iznenada se pojaviti u svijesti, pasti na pamet [*sinula mi je ideja*] **3.** blistati, zasjati u svoj punoći [*soba mi je sinula nakon čišćenja*]; **sjâj** *m* **1.** svjetlo koje ima izvor ili se odražava od čega ili u čemu [~ *sunca*; *sunčev* ~; ~ *dijamanta*; ~ *oka*] **2.** *pren.* raskoš, bogatstvo, bljeÅ¡tavilo [~ *vlasti*; ~ *bogatstva*]; **sjájan** *prid.* ⟨*odr.* sjâjnī⟩ **1. a.** koji sjaji, koji odaje jaku svjetlost, pun svjetlosti, blještav **b.** koji se odsijeva, odbija svjetlost **2.** *pren.* (sjâjan) koji se ističe kakvoćom, koji je velike vrijednosti; izvrstan, odličan [~ *uspjeh*; ~ *pisac*]; **sjájiti** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* -jēći, *gl. im.* -jēnje⟩ **1. a.** (∅) davati, isijavati, biti izvor svjetlosti **b.** (∅, se) odbijati sjaj, biti sjajan, svijetliti **2.** odavati dobro raspoloženje [~ *od sreće*]; **sjâjnīk**[1] *m* ⟨G *mn* -īci⟩ (*mn*) *min.* skupina minerala jakog metalnog sjaja; **sjâjno** *pril.* na sjajan način, sa sjajem, sjajeći se, u sjaju; **sjájnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga što ima sjaj, što se sjaji; **sjȁti** (se) *nesvrš.* ⟨*prez.* sjâm, *pril. sad.* sjȁjūći, *gl. im.* sjájēnje⟩ sijati (se)

◆ *pr.* (nadimačka): **Malosèja** (Zagreb, Zagorje, Podravina; koji malo sije), **Sètničkā** (Garešnica, Slavonski Brod), **Sètnik** (Međimurje, Baranja, *I* Slavonija) ◇ *top.* Osolje

✧ *prasl.* i *stsl.* sijati (*rus.* siját’, *slov.* sijati) ≃ *got.* skeinan

sìjati (što) *nesvrš.* ⟨*prez.* -ēm, *pril. sad.* -ijūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** rukom ili strojem bacati sjeme na zemlju pripremljenu za sjetvu **2.** *pren.* širiti [~ *ideje*; ~ *misli*; ~ *mržnju*] **3.** čistiti propuštajući kroz sito ili rešeto [~ *brašno*; ~ *pijesak*]; prosijavati // **sìjāč** *m* ⟨G sijáča⟩ onaj koji sije; **sȉjača** *ž, v.* sijačica[2]; **sijàčica**[2] *ž, v.* sijač; **sijàćica** *ž* sprava, stroj i sl. kojim se sije; **sijánac** *m* (**sijànica** *ž*) ⟨G -nca, N *mn* -nci, G sìjānācā⟩ ono što se sije [*luk* ~; *salata* ~]; **sjȅtva** *ž* ⟨G *mn* -tāvā/-ī⟩ ručno ili strojno bacanje sjemenja u pripremljeno tlo [*proljetna* ~; *jesenska* ~]

✧ *prasl.* *sěti, *sěati (*stsl.* sěti, *rus.* séjat’,

polj. siać), *lit.* sėti ← *ie.* *seh$_1$-: sijati (*lat.* serere, *stir.* síl: sjeme)

sijȇčanj *m* ⟨G -čnja⟩ prvi mjesec u godini; januar // **sijȇčanjskī** *prid.* koji je u siječnju, koji se odnosi na siječanj
✧ *v.* sjeći

sijȇd *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ **1.** koji je srebrnobijele boje (ob. o kosi) **2.** koji ima bijelu kosu, koji je posijedio // **sijédjeti** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* sijédīm, *pril. sad.* -dēći, *gl. im.* sijéđēnje⟩ postajati sijed; **sijédōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* sjedoća; **sjèdine** *ž mn* **1.** sijeda kosa, sijede vlasi **2.** *retor. meton.* zrelost, razboritost i iskustvo časne starosti; **sjedòća** *ž* boja kose (brade itd.) onoga koji je sijed; sijedost
✧ *prasl.* i *stsl.* sědъ (*rus.* sedój, *polj.* szady) ≃ *v.* siv

sijédac *m* ⟨G -éca, N *mn* -éci, G sijȇdācā⟩ *bot.* biljni rod (*Fibigia*) iz porodice krstašica (*Cruciferae*)
✧ *v.* sijed

sijélo, *v.* sjesti

sijènīt *m* ⟨G sijeníta⟩ *min.* dubinska eruptivna stijena bijele, ružičaste do crvene boje, građevni materijal; egipatski granit
✧ prema egipatskom gradu Syeni (Asuan)

sijȇno *sr* ⟨G -a⟩ trava pokošena i osušena za stočnu hranu // **sjènīk** *m* ⟨G sjeníka, N *mn* sjeníci⟩ spremište za sijeno
◈ *pr.* (nadimačka): **Senožètnik**
✧ *prasl.* i *stsl.* sěno (*rus.* séno, *polj.* siano), *lit.* šienas ≃ *grč.* koiná

Sijȇra Leȏne *m geogr.* država u Z Africi s izlazom na Atlantski ocean, 71.740 km^2, 4.491.000 stan., glavni grad Freetown

sijȇr|an *prid.* ⟨*odr.* -nī⟩ *rij. ekspr.* siv [*~na vuna*]
✧ *prasl.* *sěrъ (*rus.* séryj, *polj.* szary) ≃ *v.* siv

sijèsta *ž*, *v.* siesta

sijévak² *m bot.*, *v.* dura

sijévati (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* sijȇvām, *pril. sad.* -ajūći, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** kratkotrajno i snažno zasvijetliti [*munje sijevaju, sijeva, bezl.*]; bljeskati **2.** odražavati svjetlost [*noževi su sijevali*]; svjetlucati, cakliti se **3.** *pren.* brzo se kretati (ob. o udarcu) [*šaka je sijevnula*] // **sijȇv** *m* ⟨N *mn* sjȇvovi⟩ kratki odbljesak kakve svjetlosti što se javila pa nestala; **sijévak¹** *m* ⟨G -vka, N *mn* -vci, G sijȇvākā⟩ *dem.* od sijev; **sijévnuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* sijȇvnēm/ (*3. l. jd bezl.*) sijȇvne, *pril. pr.* -ūvši, *prid. rad.* sijévnuo⟩, *v.* sijevati
✧ ≃ *slov.* sevati, *v.* sìjati

Sìjuksi *m mn*, *v.* Sioux

sȉka *ž* ⟨D L -i, G *mn* sîkā⟩ podmorski greben

sìkāl *m* ⟨G sikála⟩ *pov.* sitan, srebrni novac u Judeji
✧ *hebr.* šeqel: novčić ← šāqal: vagati

sikàrān *m* ⟨G sikarána⟩ tradicionalna borilačka vještina Filipinaca, srodna kineskim i indonezijskim; udarci se zadaju samo nogama
✧ *tagalog*

sȉkatīv *m* ⟨G sikatíva⟩ *kem.* sredstvo koje u procesu proizvodnje lakova i boja omogućuje brže sušenje (dodaje se i slikarskoj boji u istu svrhu)
✧ *lat.* siccativus: koji suši

sȉkavica *ž bot.* biljka roda *Echinops* iz porodice glavočika (*Compositae*) △ **velika** ~, *v.* češljuga
✧ ≃ sikati: smočiti, prskati ← *prasl.* *sikati (*rus.* síkat', *polj.* sikać)

Sȉkhi *m mn* ⟨N Sȉkh⟩ indijska monoteistička sljedba u kojoj se miješaju hinduizam, utjecaj islama i antikastinski pokret; imali neovisnu državu koju su srušili Englezi (1849)
✧ *hind.*: učenici

sìkīlj *m* ⟨G sikílja⟩ *razg.*, *v.* klitoris
✧ ? ≃ *tur.* sık: penis

sikòfant (**sikofȁnt**) *m* ⟨G *mn* -nātā⟩ **1.** ulizica, udvorica, puzavac **2.** onaj koji lažno optužuje druge radi osobnog probitka; potkazivač, denuncijant // **sikòfantica** *ž*, *v.* sikofant
✧ *grč.*

sìkōm *m* ⟨G sikóma⟩ *pat.* izraslina, bradavica u obliku smokve, s unutarnje strane vjeđa
✧ *grč.* sŷkon: smokva + -OM

sikòmora *ž bot.* **1.** vrsta smokve s tvrdim drvom i jestivim plodovima (*Ficus sycomorus*) iz porodice *Moraceae*, podrijetlom iz Egipta **2.** plod te smokve
✧ *grč.* sykómoros ← sŷkon: smokva + moron: dud

sikóza *ž pat.* nametnička bolest kože; uzrokuje stvaranje izraslina sličnih bradavicama
✧ *grč.* sŷkon + -OZA

Sikstína (**Sȉkstīnska kàpela**) *ž* papinska kapela u Vatikanskoj palači, koju je 1473. dao sagraditi papa Siksto IV.; u njoj se bira i posvećuje novi papa; građena prema proporcijama Salamonova hrama iz *Starog zavjeta*, a oslikali su je freskama najveći slikari onog vremena (Botticelli, Ghirlandaio, Michelangelo)

Sȉksto ime petorice papa (2–16. st.)

sȉktati (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* sȉkćēm, *pril. sad.*

sȉkćūći, *gl. im.* sȉktānje⟩ **1.** oglašavati se kao zmija **2.** *pren. pejor.* biti bijesan, izražavati bijes **//** **sȉknuti** (∅) *svrš.* ⟨*prez.* sȉknēm, *pril. pr.* -ūvši, *imp.* sȉkni, *prid. rad.* sȉknuo⟩, *v.* siktati; **sȉktav** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji sikće
✧ *prasl.* *sykati (*rus.* sýkat', *polj.* syczeć)

sȉkter *uzv. reg.* odlazi!, gubi se!, marš! **//** **siktèrisati** (∅) *nesvrš.* ⟨*prez.* -išēm, *pril. sad.* -išūći, *gl. im.* -ānje⟩ *reg.* (+ *srp.*) tjerati koga od sebe, tjerati na grub način (ob. uz uzvik: sikter); **siktèruša** *ž reg. fam.* kava koja je posljednje posluženje gostima, kao pristojan znak društvu da se razilazi
✧ *tur.* sıktır ≃ sık: penis

sȉkvens *m*, *v.* sequence

sȉl|a *ž* ⟨G *mn* sīlā⟩ **1.** *fiz.* **a.** svaki utjecaj koji izaziva gibanje ili promjenu brzine gibanja tijela, ono što pokreće **b.** jedinica koja opisuje djelovanje tijela ili polja na neko tijelo (simbol F, jedinica newton N) (u klasičnoj fizici sila *F* kad djeluje na tijelo mase *m* daje tom tijelu ubrzanje *a* prema relaciji *F* = *ma*) **2.** fizička snaga, velika borbena moć [*vojna ~a*; *oružana ~a*] **3.** *pol.* velika i utjecajna država [*svjetska ~a*] **4.** *pren. razg.* onaj koji je sposoban, sjajan, snažan (o osobi) [*baš si ~a*] △ ***mračne ~e*** *sociol.* skupine ljudi koje se u svom djelovanju služe nečasnim sredstvima; ***natprirodne ~e*** koje se ne mogu objasniti racionalnim rječnikom znanosti; ***nečista ~a*** *pejor.* vrag; ***nuklearne ~e*** *pol.* države koje raspolažu nuklearnim oružjem; ***sedma ~a*** *publ.* sredstva javnih komunikacija; ***~a teže*** *fiz.* privlačenje svih predmeta k tlu, rezultanta privlačne sile Zemlje i centrifugalne sile zbog rotacije; gravitacija **//** **sȋlan** *prid.* ⟨*odr.* -lnī⟩ **1.** koji ima moć; moćan, jak, velik **2.** *žarg.* koji je prikladna ponašanja; zgodan, simpatičan, poseban [*on je ~ čovjek*]; **silìna** *ž* snaga, moć; žestina, silovitost; **sȉliti** *nesvrš.* ⟨*prez.* -īm, *pril. sad.* sȉlēći, *gl. im.* sȉljēnje⟩ **1.** (koga, se) činiti da tko što radi protiv svoje volje ili želje, prisiljavati na što, nametati svoju volju komu (ob. u svakodnevnim situacijama i ophođenju) [A: *Izvolite rakiju* B: *Ne mogu* A: *Neću vas ~*] **2.** (∅) činiti što pretjeranom upotrebom snage (kad se što umeće u predviđen otvor, kad se želi ugurati u manju rupu nego što je potrebna i sl.); nasilu gurati, zabijati; **sȋlnic|a** *ž* **1.** krivulja koja pokazuje smjer električnog ili magnetskog polja **2.** *pren. retor.* smjer kretanja, razvoja [*povijesne ~e*]; **sȋlnica** *ž*, *v.* silnik; **sȋlničkī** *prid.* koji se odnosi na silnike; **sȋlnički** *pril.* kao silnik, na način silnika; **sȋlnīk** *m* ⟨V -īče, N *mn* -īci⟩ vlastodržac, onaj koji vlada silom, koji se u vlasti osilio; **sȋlno** *pril.* **1.** snažno, vrlo jako **2.** u velikoj količini, vrlo mnogo [*~ zaokupljen poslom*]; **sȉlōm** *pril.* **1.** uz pomoć sile, nasilu, nasilno [*odveli su ga ~*] **2.** preko volje, jedva [*~ uči u školi*] **3.** (što) ono što je dobiveno, postignuto ili uspostavljeno nasilu i nosi takvo obilježje, što nije uvjerljivo jer je iznuđeno i želi biti ono što nije [*~ nauka*; *~ prijatelj*]; za nevolju, od nevolje; **silòvatelj** *m* onaj koji siluje, *usp.* silovati (**1**, **2**); **sȉlovati** (koga) *dv.* ⟨*prez.* sȉlujēm, *pril. sad.* sȉlujūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ **1.** fizičkim ili psihičkim nasiljem primorati/primoravati na spolni akt **2.** *pren. razg.* primorati/primoravati koga na što; **silòvit** *prid.* ⟨*odr.* -ī⟩ koji je snažan u naletu [*~ nastup*; *~ vjetar*]; **silòvito** *pril.* na silovit način, sa silinom; **silòvitōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩ svojstvo onoga koji je silovit i onoga što je silovito
◈ *pr.* (nadimačka): **Sȉlić** (570, Korčula, Rijeka, Sinj, *v.* i Silvester)
✧ *prasl.* i *stsl.* sila (*rus.* síla, *polj.* siła), *lit.* siela: savjest

sȉlaba *ž gram.* slog u riječi **//** **silàbārīj** (**silabârīj**) *m knjiž.* popis slogova; **silàbičan** *prid.* ⟨*odr.* -čnī⟩ koji se odnosi na slog; slogovan △ ~ ***stih*** *knjiž.* stih koji se mjeri po broju slogova što ih sadrži; **silàbičkī** *prid.* koji se sastoji od slogova, koji tvori slog; slogovni; **silàbičnōst** *ž* ⟨G -osti, I -osti/-ošću⟩, *v.* silabizacija; **silabizácija** *ž knjiž.* sustav ritmičkog mjerenja prema broju slogova u jednom stihu; silabičnost
✧ *lat.* syllaba ← *grč.* syllabḗ

silabifikácija *ž lingv.* tvorba slogova, slogotvorstvo
✧ *nlat.* syllabificatio ≃ *v.* silaba + -FIKACIJA

silabizácija, *v.* silaba

sȉlabus *m* **1.** *kat.* teorije i teze koje Crkva smatra zabludama, koje zabranjuje i osuđuje **2.** kratak sadržaj, koncept govora, predavanja, diskusije
✧ *nlat.* syllabus, vjerojatno pogrešno pročitano (u rukopisima Cicerona) ≃ *grč.* sittýbai: kožnati tuljac za svitak papirusa

sȉlāh *m* ⟨G siláha, N *mn* silási⟩ *reg. vojn. pov. ekspr.* oružje (ob. hladno)
✧ *tur.* silâh ← *arap.* silāḥ

silàhdār (**silàhtār**) *m* ⟨G silahdára⟩ *pov. vojn.* glavni oružar u službi sultana, vezira ili paše
✧ *v.* silah

silàhtār *m*, *v.* silahdar

Sìlāš *m* ⟨G Siláša⟩ naselje (u blizini Osijeka), 680 stan.

sìlaziti, *v.* sići

siláža, *v.* silos

Sìlba *ž geogr.* otok s istoimenim naseljem u zadarskom arhipelagu, 14,98 km^2, 220 stan. // **Sìbenjan** *m* (**Sìbenjānka** *ž*) ⟨N *mn* Sìbenjani⟩ stanovnik otoka Silbe
◈ *v.* silva

silèdžija *m* ⟨N *mn* -e⟩ *razg. ekspr.* onaj koji se služi fizičkim i drugim nasiljem; nasilnik [*taj/ta* ~] // **silèdžījka** *ž* ⟨G *mn* -ā/-ī⟩, *v.* siledžija; **silèdžījskī** *prid.* koji se odnosi na siledžije; **silèdžījski** *pril.* kao siledžija, na način siledžije
✧ *v.* sila + -DŽIJA

Sìlen *m mit.* pratilac Dionizov, zaštitnik izvora

sìlentīj *m pov.* carski savjet u Bizantskom Carstvu, sazivan kako bi podržao careve odluke u važnim državnim ili crkvenim pitanjima
✧ *grč.* siléntion ← *lat.* silentium

silentium videtur confessio (*izg.* silèncium vidétur konfèsio) *posl.* šutnja je, čini se, priznanje
✧ *lat.*

silent leges inter arma (*izg.* sìlent lêges ȉnter ȁrma) *posl.* u ratu šute zakoni
✧ *lat.*

silenzio stampa (*izg.* silèncio stȁmpa) *publ.* odluka da se novinama uskrate informacije pojedinca, skupine ili organizacije
✧ *tal.*

sìlepsa *ž* ⟨G *mn* sìlēpsā⟩ *gram.* **1.** nepodudaranje među sastavnim dijelovima rečenice **2.** stezanje dvaju slogova u jedan
✧ *grč.* sýllēpsis: hvatanje ≃ SIN- + lêpsis: uzimanje

sìlf *m mit.* **1.** demonsko biće u keltskoj i germanskoj mitologiji koje navodno živi u zraku; vilenjak **2.** elementarni duh uzduha u Paracelsusovu sustavu // **silfída** *ž* **1.** *mit.* silf ženskoga roda; demonica, vilenjakinja, vila oblakinja **2.** *pren.* vitka, ljupka žena
✧ *nlat.* sylphēs ← *lat.* syl(va) (= silva: šuma) + *grč.* (ným)phē: nimfa, *usp.* nimfa

silhueta *ž*, *v. silueta*

si licet parva componere magnis (*izg.* sî lȉcet pȁrva kompónere mȁgnis) ako je dopušteno male stvari uspoređivati s velikima
✧ *lat.*

sìlīcīj (**silȉcīj**) *m kem.* element (simbol Si, atomski broj 14), metaloid, nema ga slobodnog u prirodi, željeznosivi i sjajni oktaedarski kristali velike tvrdoće, veoma čist silicij upotrebljava se za izradu tranzistora, *usp.* čip // **sìlīcījskī** *prid.* koji sadrži silicij, koji ima silicija, koji se odnosi na silicij △ ***Silicījska dolina*** popularni naziv za područje u sjevernoj Kaliforniji, SAD, jugozapadno od San Francisca, na kojem je na o. 100 km^2 smještena najveća koncentracija elektroničke i kompjutorske industrije na svijetu; ~ ***čip*** vrlo mali komad veoma čistog monokristala silicija koji sadrži elektroničke dijelove i njihove spojeve
✧ *nlat.* silicium ≃ *lat.* silex: tvrda stijena, kremen

silȉdžik *m* ⟨N *mn* -ici⟩ *reg. zast.* daščica kojom se poravnava žito na mjerici
✧ *tur.* silicik ← silmek: brisati, čistiti

sìlika-gȅl *m kem.* kremena kiselina, služi za vezivanje vode, sušenje plinova
✧ *nlat.* silica: silikon-dioksid + *v.* gel

silȉkāt *m* ⟨G silikáta⟩ *kem.* sol kremene kiseline // **silȉkātnī** *prid.* koji sadrži silikat
✧ *nlat.* silica: silicijev dioksid + -AT

silȉkōl *m* ⟨G silikóla⟩ *kem.* slitina silicija s nešto željeza
✧ *nlat.* silica: silikon-dioksid + -OL

silikóni *m mn* ⟨N silikōn, G silikóna⟩ **1.** *kem.* organosilicijevi spojevi u kojima su silicijevi atomi vezani atomom kisika (Si–O–Si), mnogostrane su primjene (sintetičke tkanine, nakit, umeci u plastičnoj kirurgiji i dr.); siloksani **2.** *žarg.* ženske grudi // **silȉkōnsk|ī** *prid.* koji se odnosi na silikone △ ~***a ulja*** uljasti silikoni; ~***e grudi*** grudi oblikovane silikonskim umecima; ~***e gume*** silikoni slični kaučuku; ~***e smole*** smolasti silikoni; ~***i čip*** silicijski čip, *v.* silicijski △; ~***i gel*** *razg.* gel koji je djelotvoran upijač vlage; ~***i kit*** silikonska smjesa kojom se izoliraju manja udubljenja, rupe
✧ *nlat.* silica: silikon-dioksid

silikóza *ž pat.* profesionalna plućna bolest koja nastaje udisanjem silikatne prašine // **silȉkōznī** *prid.* koji je od silikoze, kojemu je uzrok silikoza
✧ *nlat.* silica: silikon-dioksid + -OZA

silimànīt *m* ⟨G silimaníta⟩ *min.* aluminijev silikat, čest je sastojak metamorfnih stijena; upotrebljava se za izradu obloga otpornih na vatru
✧ *nlat.* sili(lium) + (alu)min(um) + -IT

silírati, *v.* silos

sìliti, *v.* sila

sill (*izg.* sìl) *m geol·* čvrst, odrediv red neke tvari prema drugoj ili srodnoj po kojem svojstvu; sloj, naslaga
✧ *engl.*

sílnica, *v.* sila

sȋlnica, *v.* sila

silogìzam *m* ⟨G -zma, N *mn* -zmi⟩ *log.* oblik logičkog deduktivnog zaključivanja u kojem se iz dvaju ili više sudova (premisa) prema određenim pravilima izvodi zaključak (konkluzija) // **silogìstički** *pril.* na način silogizma [~ *dosljedan*]
✧ *lat.* syllogismus ← *grč.* syllogismós ≃ SIN- + logismós: zaključak

sìlōn *m* ⟨G silóna⟩ jedan od naziva za sintetična vlakna
✧ tvorničko ime proizvoda®

Silone (*izg.* Silône), **Ignazio** (1900–1978), talijanski političar i književnik; jedan od osnivača KP Italije (1921), ogorčen zbog boljševičko-staljinističkih postupaka u Kominterni odlučno se distancirao od komunizma (1927–1929); u emigraciji u romanu *Fontamara* (1930) dojmljivo opisao fašističko nasilje i otpor u jednom južnotalijanskom selu, što mu je donijelo svjetsku reputaciju; poslije 1945. nastavio književnim radom i političkom djelatnošću na liniji socijalne demokracije u Italiji

sȉlos *m* **1.** skladište većeg kapaciteta opremljeno uređajima za manipulaciju uskladištenog (žitarica, cementa itd.) **2.** *agr.* gospodarska zgrada za spremanje silaže // **siláža** *ž agr.* stočna hrana priređena od mješavine zelenog i sočnog bilja, ostavljena da se kiseli bez pristupa zraka u silosu; **silažírati** (∅) *dv.* ⟨*prez.* silàžīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ pohraniti/pohranjivati silažu u silos; silirati; **sìlāžnī** *prid.* koji je namijenjen silaži, koji je za silažu [~ *kukuruz*]; **silírati** (što) *dv.* ⟨*prez.* sìlīrām, *pril. sad.* -ajūći, *pril. pr.* -āvši, *gl. im.* -ānje⟩ spremiti ili spremati u silos, izvesti ili izvoditi radnje potrebne da se silaža smjesti u silos; silažirati
✧ *šp.* silos: skladišta ← silo: skladište *fr.* (en)silage: silaža

sȉlovati, *v.* sila

sìlskīn *m* ⟨G silskína⟩ tuljanovo krzno; sil // **sȋl** *m*, *v.* silskin
✧ *engl.* sealskin

silùeta *ž* ⟨G *mn* siluétā⟩ *lik.* **1.** jednobojno plošno prikazan, ob. izrezan, lik čovjeka ili predmeta **2.** obris, kontura, silhueta
✧ *fr.* á la Silhouette (prema francuskom ministru financija iz 18. st. Étienne de Silhouetteu, poznatom po mjerama štednje)

silùmīn *m* ⟨G silumína⟩ *min.* legura silicija, bakra i aluminija; laka, čvrsta, otporna prema koroziji
✧ *v.* si(licij) + *v.* (a)lumin(ij)

sìlūr *m* ⟨G silúra⟩ *geol.* u razvoju Zemlje starija formacija paleozoika; prevladavaju morski beskralješnjaci, javljaju se prve ribe, a na kopnu prve biljke
✧ prema imenu Silures: Siluri, keltsko pleme u Walesu u doba rimskog osvajanja Britanije

Silva (*izg.* Sȋlva), **António José da** (1705–1739), portugalski komediograf, pokršteni Židov; kao pravnik borio se protiv progona Židova, inkvizicija ga spalila na lomači

Sìlvān *m* ⟨G Silvána⟩ *mit.* niže božanstvo antičke mitologije; šumski i poljski duh (javlja se ob. u snu)
✧ *lat.* Silvanus ≃ silva: šuma

Sìlvana ž. os. ime; isto: **Sìlvija**; *hip.*: **Sȋlva**; m. os. imena: **Sìlvio**, **Sìlvije** (← *tal.*) ◇ *pr.*: **Sȋlva** (Bjelovar, Omiš), **Silvána** (Omiš, Opatija), **Silvâni** (Rijeka), **Silvánović** (Sesvete), **Sìlvaš** (Virovitica, Osijek), **Silváši** (Karlovac, Baranja), **Sílvi** (Rovinj), **Sìlvia** (Omiš), **Sìlvija** (Zadar, Donja Stubica), **Sìlvije** (Kaštela, Dubrovnik), **Sìlvio** (Samobor, Omiš), **Sílvo** (Rijeka, Poreč)
✧ *lat.* silva: šuma

silvánac *m* ⟨G -nca, N *mn* -nci, G sìlvānācā⟩ *agr.* loza i vino od te loze (vino ob. ima zelenu nijansu)
✧ *njem.* Silvaner, *usp.* Silvan

Silvèstar *m* ⟨G Sìlvestra⟩ **1.** *v.* ◈ **2.** ime dvojice papa **3. a. I, Sv.** prvi papa koji je upravljao kršćanskom crkvom (314–335) nakon njene legalizacije u doba cara Konstantina; suzbijao arijanstvo; njemu u spomen Silvestrovo, *v.* **b. II** prvi papa Francuz (999–1003), najistaknutiji znanstvenik svoga vremena (logika, matematika, muzika); poslao kraljevsku krunu ugarskom vojvodi Stjepanu I (1000, kruna Sv. Stjepana, simbol ugarskog kraljevstva) // **silvèstarskī** *prid.* koji se odnosi na Silvestra, koji se odnosi na Silvestrovo △ ~*a noć* posljednja noć u godini prema gregorijanskom kalendaru; Stara

godina; *~i **patent** pov.* ukaz Franje Josipa od 31. XII. 1851. kojim počinje razdoblje otvorenog apsolutizma i germanizacije; **Silvèstrovo** *sr* noć uoči Nove godine

◆ m. os. ime (svetačkoga podrijetla); *hip.*: **Sı̏le**, **Sȋlko** ◇ *pr.*: **Síli** (160, *I* Slavonija, Varaždin, Donja Stubica), **Sílić** (570, Korčula, Rijeka, Sinj, *v.* i sȉla), **Sȉlvestar** (Rijeka), **Sȉlvester** (Bjelovar, Križevci), **Sȉlvestri** (Pula), **Sȉlvestrić** (Rijeka), **Sȉlvestrović** (Slavonski Brod), **Šȉlvester** (Križevci)

✧ *lat.* Silvester ← silvestris: šumski

silvikultúra *ž agr.* znanost koja proučava uzgoj šume

✧ *lat.* silva: šuma + *v.* kultura

sìlvīn *m* ⟨G silvína⟩ *min.* kalijev klorid KaCl, nalazi se u velikim količinama u ležištima kalijskih soli

✧ *lat.* silva: šuma + -IN

silvìnīt *m* ⟨G silviníta⟩ *min.* smjesa silvina i kuhinjske soli

✧ *v.* silvin + -IT

sȋlj *m bot.*, *v.* raskovnik

sȉljevina *ž bot.*, *v.* bedrenika

CIP - Katalogizacija u publikaciji
Nacionalna i sveučilišna knjižnica - Zagreb

UDK 811.163.42(038)

HRVATSKI enciklopedijski rječnik. -
Zagreb : EPH : Novi Liber, 2004-

ISBN 953-6045-28-1 (Novi Liber)(cjelina)

<Sv.> 9: Pro-Silj. - 2005

ISBN 953-6045-38-9

441222029